

PROLETÁŘI
VŠECH ZEMÍ,
SPOJTE SE!

LENIN
SEBRANÉ
SPISY

34

VYDÁVÁ SE NA ZÁKLADĚ
USNESENÍ ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU
KOMUNISTICKÉ STRANY
ČESKOSLOVENSKA

VLADIMÍR
ILJIČ
LENIN
SEBRANÉ
SPISY

SVAZEK

34

červenec - říjen 1917

NAKLADATELSTVÍ SVOBODA

PRAHA 1987

Podle 5. ruského vydání
V. I. Lenin, Polnoje sobranije sočiněnij,
tom 34, Politizdat, Moskva 1977,
připraveného
Institutem marxismu-leninismu při ÚV KSSS,
přeložil kolektiv překladatelů

© Politizdat, Moskva 1977
Translation © Nakladatelství Svoboda, Praha 1987

PŘEDMLUVA

Třicátý čtvrtý svazek Sebraných spisů V. I. Lenina obsahuje práce napsané od 10. (23.) července do 24. října (6. listopadu) 1917, v období příprav Říjnové revoluce. Tyto práce osvětlují zápas bolševické strany vedené Leninem o politickou a organizační přípravu mas k ozbrojenému povstání proti buržoazní prozatímní vládě a za vítězství socialistické revoluce.

Situace v zemi byla v té době mimořádně složitá. Prozatímní vláda podporovaná menševiky a esery pokračovala ve zločinné, dobytčinné válce, tak jak si to přála buržoazie v Rusku a imperialisté zemí Dohody. Ofenzíva ruských vojsk, zahájená v červnu, ztroskotala, vyžádala si však desetitisíce dalších obětí. V zemi vyčerpané imperialistickou válkou sílil nebývalý hospodářský rozvrat a hlad. Den ze dne se šířila a prohlubovala dezorganizace ve všech odvětvích národního hospodářství. Kapitalisté bojující proti revoluci narušovali výrobu, organizovali sabotáže a zavírali podniky. Obrovský zmatek panoval zejména v dopravě. Země stála před finančním krachem. Vydávalo se stále víc bankovek. Osevní plocha se ve srovnání s předválečnou úrovní zemědělství snížila takřka o polovinu. Kapitalisté a statkáři kalkulovali s tím, že hospodářský rozvrat a hlad jim umožní rychleji potlačit revoluci a skoncovat s republikou i se sověty.

Přelom ve vývoji revoluce nastal po událostech 4. (17.) července v Petrohradě, kdy prozatímní vláda dala se souhlasem menševicko-eserského ústředního výkonného výboru sovětů střílet do pokojné demonstrace dělníků a vo-

jáků. Dvojvládí skončilo, moc v zemi přešla plně do rukou kontrarevoluční prozatímní vlády.

7. (20.) července 1917 vydala prozatímní vláda zatykač na V. I. Lenina, neboť kontrarevoluce chtěla zbavit bolševickou stranu její vůdčí osobnosti. Lenin přešel do ilegality. Skoro měsíc žil v Razlivu nedaleko Petrohradu a od 9. (22.) srpna ve Finsku. Nejdřív se skrýval ve vesnici Jalkala nedaleko železniční stanice Terioki, potom dva dny ve městě Lahti a nakonec v Helsinkách. 17. (30.) září se přestěhoval do Vyborgu, aby byl blíž k Petrohradu. Další vývoj revoluce a nutnost bezprostředně řídit přípravy k ozbrojenému povstání naléhavě vyžadovaly, aby se Lenin vrátil přímo do Petrohradu. 7. (20.) října se tam tedy podle usnesení ÚV přestěhoval a až do večera 24. října (6. listopadu) bydlel v konspirativním bytě.

Z ilegality usměrňoval Lenin činnost strany, pozorně sledoval situaci v zemi a dával pokyny ve všech důležitých otázkách vývoje revoluce. Za 110 dní pobytu v ilegality napsal více než 65 článků a dopisů. Pilně pracoval na rozvíjení teorie marxismu. V té době napsal významné dílo Stát a revoluce, které je zařazeno do 33. svazku jeho Sebraných spisů. Také všechny práce obsažené v 34. svazku vznikly v ilegality.

V tezích Politická situace, které jsou úvodním článkem tohoto svazku, a v pracích O heslech, O ústavních iluzích a Poučení z revoluce Lenin podrobně analyzuje prudké změny v politické situaci v zemi, rozpracovává a zdůvodňuje novou taktiku bolševické strany. Kontrarevoluce se zorganizovala, upevnila a fakticky se chopila moci ve státě. Menševici a eseri definitivně přešli do tábora kontrarevoluce. Sověty se pod jejich vedením staly přívěskem buržoazní prozatímní vlády. »Veškeré naděje na pokojný vývoj revoluce v Rusku,« psal Lenin, »jsou definitivně ztraceny. Objektivní situace vypadá takto: buď úplné vítězství vojenské diktatury, nebo vítězství ozbrojeného povstání dělníků, a takové vítězství je možné jedině teh-

dy, je-li povstání provázeno rozsáhlým masovým hnutím proti vládě a proti buržoazii vyvolaným hospodářským rozvratem a prodlužováním války» (tento svazek, s. 30). Lenin dává pokyny, jak shromážďovat síly pro přípravu ozbrojeného povstání, jak zavádět nové formy práce mezi masami a spojovat legální práci s prací ilegální.

Nová politická situace v zemi vyžadovala, aby strana změnila taktická hesla. V tezíh Politická situace a v článku O heslech Lenin zdůvodnil, proč se musí dočasně stáhnout heslo Všechnu moc sovětům! V článku O heslech zdůraznil, že při radikálních dějinných zvratech musí strana v souladu s měnící se situací rychle měnit i svá hesla, protože každé heslo musí být vyvozeno z celého souhrnu specifických jevů konkrétní politické situace. Lenin upozorňoval, že heslo Všechnu moc sovětům! bylo správné do červencových dnů, neboť vycházelo z orientace strany na pokojný vývoj revoluce, který byl tehdy možný i nejvíce žádoucí. Menševici a eseri svou zradou a definitivním přechodem do tábora kontrarevoluce tuto cestu revolučního vývoje zmařili. »Nynější sověty se zdiskreditovaly, úplně zkrachovaly, protože v nich vládla strana eserů a strana menševiků,« psal Lenin. »Sověty jsou dnes bezmocné a bezradné tváří v tvář vítězné a vítězíci kontrarevoluci« (s. 45—46). Heslo o předání moci sovětům, uváděl Lenin, může být pochopeno jako výzva k předání moci právě těmto sovětům, a vyzývat k tomu dnes by znamenalo klamat lid. Zároveň zdůrazňoval, že dočasné stažení hesla Všechnu moc sovětům! neznamená, že se vzdáváme republiky sovětů jako nového typu státu. Sověty mohou a musí vzniknout znovu, v nové etapě revoluce. Nebudou to však sověty vedené esery a menševiky, orgány spolčující se s buržoazií, nýbrž orgány revolučně proti ní bojující.

Za jeden z nejdůležitějších úkolů strany po červencových dnech, v době řádění kontrarevoluce, považoval Lenin soustavné a nemilosrdné odhalování ústavních iluzí,

jimž tehdy podléhaly široké vrstvy obyvatelstva. V článku O ústavních iluzích uvedl příklady, jak vláda donekonečna odkládá svolání Ústavodárného shromáždění, pronásleduje členy bolševické strany a tvrdě zasahuje proti dělnické třídě, a dokázal, že státní moc v zemi přešla ve skutečnosti do rukou kontrarevoluce, do rukou vojenské kliky. V Dopise redakci listu Proletarskoje dělo vysvětloval, že bolševičtí předáci se nesmějí dostavit před soud prozatímní vlády, protože o nějakých ústavních zárukách se v Rusku po červencových událostech vůbec nedá mluvit. Uposlechnout úřední příkaz a dostavit se před soud prozatímní vlády by znamenalo vydat se do rukou rozrušených kontrarevolucionářů.

V článcích Poděkování knížeti G. J. Lvovovi, Odpověď, Politické vyděračství a O pomlouvačích objasnil postupy a metody, ke kterým se buržoazie uchyluje v boji proti svým třídním nepřítelům, proti bolševikům. Usvědčil pomlouvače a vyděrače, že jsou schopni dopustit se jakéhokoli zločinu proti straně revolučního proletariátu, a zdůraznil, že buržoazie na celém světě ruku v ruce se zrádci socialismu pronásleduje internacionalisty, opravdové obhájce zájmů lidu, a používá přitom těch nejděsivějších metod. Vyzýval revolucionáře, aby byli pevní, neohlíželi se na pokřik buržoazního tisku a šli neochvějně dál svou cestou. S velkou hrdostí psal o straně dělnické třídy, o bolševické straně: »Jí věříme, v ní vidíme rozum, čest a svědomí naší doby . . .« (s. 122)

Leninovy teze Politická situace, jeho články O heslech a další se staly základem usnesení VI. sjezdu SDDSR(b), který se konal v Petrohradě 26. července—3. srpna (8.—16. srpna) 1917. Lenin řídil jednání sjezdu z ilegality a stálý kontakt s Petrohradem udržoval prostřednictvím soudruhů určených ústředním výborem, kteří za ním přijížděli do Razlivu. Podílel se na vypracování a formulaci nejdůležitějších rezolucí. Sjezd ho zvolil za čestného předsedu a jednomyslně schválil usnesení, že

se nemá dostavit před soud kontrarevoluční prozatímní vlády.

Sjezd vydal heslo bojovat za úplnou likvidaci diktatury kontrarevoluční buržoazie, heslo, že proletariát a chudé rolnictvo si vybojují moc ozbrojeným povstáním. Ve sjezdových usneseních se zvlášť zdůrazňovala Leninova teze o svazku proletariátu s chudým rolnictvem jako nejdůležitější podmínce vítězství socialistické revoluce.

Všechna usnesení schválená VI. sjezdem strany byla podřízena hlavnímu a základnímu cíli: připravit proletariát a chudé rolnictvo na ozbrojené povstání, na vítězství socialistické revoluce. Manifest sjezdu vyzýval dělníky, vojáky a rolníky, aby shromažďovali síly a pod praporem bolševické strany se připravovali k rozhodujícímu zápasu s buržoazií.

V duchu usnesení VI. sjezdu začala bolševická strana energicky organizovat a sjednocovat všechny revoluční síly bojující za mír, půdu, národní rovnoprávnost a socialismus a orientovala jejich činnost k jedinému cíli — k vítězství socialistické revoluce. Zároveň vyvinula obrovské úsilí, aby získala na stranu dělnické třídy široké masy pracujících rolníků a odhalila zrádcovskou úlohu kompromisnických stran menševiků a eserů.

Svazek obsahuje rovněž články Z deníku publicisty, Rolníci a dělníci a Jak eserská strana znovu podvedla rolníky, v nichž Lenin vysvětluje bolševickou politiku svazku dělnické třídy s rolnictvem a demaskuje stranu eserů a její vůdce, přísluhující buržoazii a statkářům. Při posuzování pozemkových požadavků rolníků, vyjádřených v 242 rolnických návrzích, které byly uveřejněny v listu Izvěstija Vserossijskogo sověta krestjanskich deputatov 19. srpna (1. září) 1917, Lenin vysvětloval, že v těchto návrzích jde především o konfiskaci statkářské půdy. Provedením konfiskace se zasadí tvrdá rána soukromému vlastnictví a podkope se nadvláda kapitalistů. Eseři rolníky podvádějí, když se je snaží přesvědčit, že takové převratné

změny jsou možné, aniž proletariát převezme moc. Jedině proletariát ve svazku s chudým rolnictvem, napsal Lenin, může — po svržení moci kapitalistů — skutečně konfiskovat statkářskou půdu a splnit požadavky uvedené v rolnických návrzích. V říjnu 1917, kdy strana eserů zveřejnila v listu Dělo naroda svůj nový návrh pozemkového zákona, v němž z rolnických požadavků na konfiskaci statkářské půdy nezůstalo zhora nic, psal Lenin v článku Jak eserská strana znovu podvedla rolníky: »Jen ať rolníci vědí, že jedině *dělnická* strana, jedině *bolševici* jdou tělem a duší důsledně *proti* kapitalistům, *proti* statkářům, za zájmy *chudých* rolníků a *všech* pracujících«(s. 471—472).

Říjnová revoluce uskutečnila odvěké naděje a tužby pracujících rolníků. Dekret o půdě, schválený celoruským sjezdem sovětů, vyhlásil konfiskaci statkářské půdy a její předání do rukou lidu. Jakmile strana bolševiků přešla k moci, změnila hned první den rolnický návrh v zákon o půdě.

Pevný a důsledný boj za zájmy lidu zvyšoval autoritu a vliv bolševické strany. Zvláště názorně se to projevilo za Kornilovova povstání, které podnítila kontrarevoluce proto, aby mohla v zemi zavést vojenskou diktaturu, zlikvidovat sověty a znovu nastolit monarchii.

Bolševická strana zmobilizovala pracující masy do boje proti povstání generála Kornilova, který koncem srpna přesunul z fronty k Petrohradu armádní sbor a kozácké jednotky. V článku Pověsti o spiknutí a v dopise Ústřednímu výboru Sociálně demokratické dělnické strany Ruska Lenin zdůrazňoval, že Kornilovovo povstání zcela nečekaně změnilo průběh událostí. »Budeme bojovat, bojujeme proti Kornilovovi *stejně jako vojska* Kerenského,« psal Lenin, »ale Kerenského nepodporujeme, *nýbrž odhalujeme jeho slabost*« (s. 149—150). Bolševici bojovali proti Kornilovovi, současně však demaskovali prozatímní vládu podílející se na tomto kontrarevolučním povstání. Pokus buržoazie a statkářů udusit revoluci ztroskotal. Dělníci

a rolníci, které organizovala a vedla bolševická strana, Kornilovovo povstání potlačili. Během boje proti kornilovovcům se zaktivizovala činnost sovětů, které povstání potlačovaly proti vůli svých menševických a eserských vůdců.

V článku O kompromisech, napsaném 1. (14.) září, Lenin konstatoval, že potlačení kornilovovštiny došlo ve vývoji revoluce v Rusku k prudkému zvratu. Proto dal k úvaze otázku, zda bolševická strana může nabídnout maloburžoazním stranám dobrovolný kompromis a souhlasit s návratem k předčervencovému požadavku vyjádřenému heslem Všechnu moc sovětům! Eseři a menševici by utvořili vládu odpovědnou sovětům a měli by tak možnost realizovat v této vládě program svého bloku. Lenin zastával názor, že bolševici musí na takový kompromis přistoupit, neboť se tu znovu naskýtá možnost pokojného vývoje revoluce. V tomto článku vyslovil Lenin zásadní teze o stanovisku marxistické strany dělnické třídy ke kompromisům. »Úkolem skutečně revoluční strany není prohlašovat, že nelze odmítat kompromisy vůbec, ale *aby se při všech kompromisech*, pokud jsou nutné, nezpronevěřila svým zásadám, své třídě, svému revolučnímu poslání, své povinnosti připravit revoluci a vychovat lidové masy k vítězství v revoluci,« konstatoval Lenin (s. 164).

Lenin zdůrazňoval, že možnost uzavřít kompromis se stranou eserů a stranou menševiků se naskytl díky specifické situaci, která se vytvořila během boje proti kornilovovštině a která potrvá jen velmi krátce. V dodatku k článku O kompromisech z 3. (16.) září napsal: »Na návrh kompromisu je už asi pozdě. Těch několik dní, kdy pokojný vývoj revoluce byl *ještě možný, také už minulo*« (s. 169). Menševici a eseři návrh bolševiků odmítli.

Kornilovovo povstání ukázalo masám ve vší názornosti podstatu kompromisnické strany jak menševiků, tak eserů, kteří ve skutečnosti jen kryjí a obhajují statkáře a kapitalisty. Svého skutečného obhájce spatřovaly pracující masy v bolševické straně. Odvolávaly tedy ze sovětů eser-

ské a menševické poslance a nahrazovaly je bolševiky. 31. srpna (13. září) schválil petrohradský sovět bolševickou rezoluci, že sověty mají převzít moc, a 5. (18.) září schválil podobnou rezoluci moskevský sovět. Vzápětí po nich začaly na stranu bolševiků přecházet i místní sověty. Nastalo období bolševizace sovětů.

V člancích Jedna ze základních otázek revoluce, Revoluce v Rusku a občanská válka a Úkoly revoluce, které byly napsány v první polovině září, položil Lenin znovu otázku možnosti pokojného vývoje revoluce v Rusku. Vycházel přitom z politických změn, k nimž v zemi došlo po rozdrčení kornilovovštiny. Zdůrazňoval, že převzetí moci sověty je jediným prostředkem, který by umožnil *»pozdvolný, pokojný a klidný příští vývoj«* (s. 238), že jedině moc sovětů by mohla být trvalá a že jedině ona může zajistit rozvíjení revoluce v plné šíři, zajistit pokojný boj stran uvnitř sovětů.

V článku Úkoly revoluce Lenin zformuloval a zdůvodnil konkrétní program sovětské vlády a vytyčil tyto základní požadavky: okamžitě navrhnout všem bojujícím národům uzavření míru za demokratických podmínek; zkonfiskovat a znárodnit statkářskou půdu; znárodnit banky a nejdůležitější průmyslová odvětví; celostátně zavést dělnickou kontrolu nad výrobou a spotřebou; tvrdě a důsledně bojovat proti kontrarevolučním statkářům a kapitalistům. Lenin zdůrazňoval, že převezmou-li sověty státní moc, aby tento program uskutečnily, budou mít zajištěnou nejen podporu devíti desetin obyvatelstva, dělnické třídy a obrovské většiny rolníků, ale i nesmírné revoluční nadšení armády a většiny lidu, bez něhož se nad hladem a nad válkou zvítězit nedá. »Proletariát se nezastaví před žádnými oběťmi pro záchranu revoluce a tu nelze zachránit, nebude-li uskutečněn tento program. Kdyby se však sověty chopily poslední příležitosti k dosažení pokojného vývoje revoluce, proletariát by je ze všech sil podporoval« (s. 269). Lenin upozornil, že když

se tato možnost pokojného vývoje revoluce, tj. převzetí moci sověty, promešká, nutně dojde k občanské válce mezi proletariátem a buržoazií.

Vývoj událostí, kdy strana menševiků i strana eserů pokračovaly v politice paktování s kontrarevolucí a prozatímní vláda připravovala kontrarevoluční síly, aby revoluci udusily, způsobil, že pokojný vývoj revoluce už nebyl nadále možný. Když Lenin v Dopise soudruhům bolševikům, účastníkům sjezdu sovětu Severní oblasti vysvětloval význam hesla Všechnu moc sovětům! v různých etapách revoluce, napsal, že »toto heslo se alespoň od poloviny září rovná výzvě k povstání« (s. 420).

Práce obsažené v tomto svazku, jako teze Politická situace a články O heslech, O kompromisech, Jedna ze základních otázek revoluce, Revoluce v Rusku a občanská válka, Úkoly revoluce a jiné, jsou hlubokou analýzou a shrnutím zkušeností z revolučních událostí v Rusku. Lenin v nich všestranně rozpracoval velmi důležitou otázku cest a forem vývoje socialistické revoluce.

Lenin vycházel z toho, že jsou možné dvě základní cesty vývoje revoluce: pokojná a ozbrojená. Pokojný vývoj revoluce je podle jeho slov věc mimořádně vzácná a obtížná. Domníval se však, že tato cesta revoluce je reálná, a uváděl, že »v dějinách se dají, obecně řečeno, najít příklady pokojných a legálních revolucí« (s. 159). Možnost pokojného vývoje revoluce označil za »neobyčejně cennou« a zdůraznil, že marxisté dávají přednost pokojnému přechodu moci do rukou proletariátu. »Tak by to bylo pro lid nejsnazší a nejvýhodnější,« psal o možnosti pokojného převzetí veškeré moci sověty před červencovými událostmi. »Tato cesta by byla nejméně bolestivá, a proto se za ni mělo co nejenergičtěji bojovat« (s. 41). Proto také byla bolševická strana ochotná přistoupit na kompromis s menševiky a esery.

Pokojná cesta vývoje revoluce v Leninově pojetí nemá nic společného s reformistickou a revizionistickou my-

šlenkou »vrůstání kapitalismu do socialismu«. Oproti reformistické cestě, která vylučuje revoluční přechod k socialismu a nastolení diktatury proletariátu, znamená pokojná cesta vývoje socialistické revoluce — stejně jako ozbrojená — revoluční přeměnu společnosti, založenou na aktivním třídním boji širokých mas dělnické třídy a pracujícího rolnictva, vedených marxistickou stranou, o moc, za diktaturu proletariátu. Pokojná cesta je možná ne proto, že by se vládnoucí třídy dobrovolně vzdaly moci, ale proto, že revoluční třídy představují reálnou sílu dostatečně velkou, aby přinutila buržoazii vzdát se ozbrojeného odporu. Možnost pokojného vývoje revoluce před červencovými dny spatřoval Lenin právě v tom, že reálná síla byla v rukou lidu a »žádná třída, žádná významná síla by se tehdy (mezi 27. únorem a 4. červencem) nemohla postavit proti převzetí moci sověty a zabránit mu« (s. 40). Tyto Leninovy teze jsou zvláště aktuální dnes, kdy v souvislosti se vznikem světové socialistické soustavy a růstem přitažlivosti socialismu vznikla reálná možnost pokojného vývoje revoluce v mnoha kapitalistických zemích.

Jakmile se buržoazie začne stavět proti vůli převážné většiny lidu a uchýlí se za podpory vojensko-policejního aparátu k násilí, represím a teroru proti pracujícím, bude proletariát nucen přejít k povstání. Tento závěr plyne z Leninova rozboru situace v Rusku po červencových dnech a z taktiky, kterou vypracoval pro bolševickou stranu.

Leninovy myšlenky o pokojné a ozbrojené formě socialistické revoluce byly tvůrčím způsobem rozpracovány — v souladu s dosaženou etapou vývoje společnosti — v usneseníh XX. sjezdu KSSS, v jejím programu a v dokumentech mezinárodních porad marxisticko-leninských stran. Uvádí se v nich, že forma revoluce bude záviset na konkrétním poměru sil v té které zemi, na organizovanosti a vyspělosti dělnické třídy a její strany, na

stupni odporu vládnoucích tříd. Proletariát a jeho předvoj — marxisticko-leninské strany — musí mít vždycky na zřeteli možnost jak pokojné, tak ozbrojené cesty vývoje revoluce, musí ovládat všechny formy boje a být připraveny k co nejrychlejšímu a nejneočekávanějšímu nahrazení jedné formy boje formou druhou.

V polovině září píše Lenin ústřednímu, petrohradskému a moskevskému výboru strany dopis Bolševici musí převzít moc a dopis ústřednímu výboru strany Marxismus a povstání, v nichž na základě hluboké a všestranné analýzy vnitřní a mezinárodní situace klade straně za úkol připravovat a organizovat ozbrojené povstání. »Teď, když bolševici získali v obou sídelních městech většinu,« psal Lenin, »mohou a *musí* převzít státní moc« (srov. s. 270). Lenin pak analyzoval situaci v zemi, jak se vytvořila v první polovině září, a uváděl, že buržoazie v Rusku se chystá vydat Petrohrad Němcům a je ochotna dopustit se jakéhokoli zločinu a zrady vlasti, jen když si uhájí svou moc. A přitom se angličtí a francouzští imperialisté domlouvají o separátním míru s Německem na účet Ruska. Bolševická strana může tyto zločinné úmysly překazit a zachránit zemi i revoluci jedině tím, že převezme moc. Při hodnocení poměru třídních sil Lenin zdůraznil, že za bolševickou stranou jde většina lidu a její vítězství v revoluci je jisté. Nejde o to, v který den, v kterou hodinu se povstání provede, psal Lenin: »Jde o to, aby strana měla před sebou jasný *úkol*: na program dát *ozbrojené povstání* v Petrohradě a v Moskvě (včetně oblasti), dobytí moci a svržení vlády« (s. 271).

Ve svém dopise Marxismus a povstání a v článku Rady člověka zpovzdálí shrnul Lenin v ucelený systém Marxovy a Engelsovy názory na ozbrojené povstání a dále je rozvedl. Zdůraznil, že tyto názory nemají nic společného s blanquismem a spiklenectvím. Má-li být povstání úspěšné, učil Lenin, musí se opírat o pokrokovou třídu, o revoluční rozmach lidu, o takovou rozhodující chvíli

v dějinách revoluce, kdy aktivita pokrokových vrstev lidu vrcholí a kdy nepřátelé a řady slabých, polovičitých a nerozhodných přátel revoluce nejvíc kolísají. »Ozbrojené povstání je *zvláštní* forma politického boje, podléhající zvláštním zákonům . . .« (s. 414). Povstání je třeba brát jako umění. Marxismus stanovil hlavní pravidla tohoto umění. Lenin konstatoval, že v Rusku jsou v daném období všechny podmínky pro to, aby povstání bylo úspěšné. V těchto pracích Lenin vyložil vzorový plán organizace povstání, který pak v říjnu 1917 úspěšně provedli revoluční dělníci a vojáci, vedení bolševickou stranou.

Svazek obsahuje Leninovu práci Hrozící katastrofa a jak jí čelit, napsanou v Helsinkách 10.—14. (23.—27.) září 1917. Lenin v ní rozvinul a zdůvodnil hospodářskou platformu bolševiků, předložil program záchrany revoluce a země před hrozící hospodářskou katastrofou, před zotročením Ruska zahraničním kapitálem. Podrobně objasnil revoluční opatření, která jediná mohla zachránit zemi před hospodářským rozvratem a hladem a zároveň ji posunout kupředu k socialismu. Byla to tato opatření: dělnická kontrola nad výrobou a rozdělováním výrobků, znárodnění bank a velkého průmyslu, konfiskace statkářské půdy, nacionalizace veškeré půdy v zemi a další.

Lenin zdůrazňoval, že realizace těchto opatření bude znamenat hospodářskou obnovu a obrodu Ruska a vyvolá obrovské vzepětí sil lidu, který bude odvážně a energicky uskutečňovat velké hospodářské přeměny. Současně stanovil jako úkol okamžitě skoncovat s dobyvačnou, loupeživou imperialistickou válkou a navrhnout všem národům spravedlivý, demokratický mír. Podle jeho slov může tento program uskutečnit jedině proletariát — nejrevolučnější, nejorganizovanější a nejpokrokovější třída současné společnosti. V práci Hrozící katastrofa a jak jí čelit Lenin dále rozvedl svou dřívější tezi, že socialismus může zvítězit nejprve v jedné, jednotlivé kapitalistické zemi. Ukázal, že i v Rusku imperialistická válka neoby-

čejně urychlila růst monopolů, zvýšila jejich úlohu a význam a uspíšila přerůstání monopolistického kapitalismu ve státně monopolistický kapitalismus. Tím byly vytvořeny materiální předpoklady pro přechod k socialismu, neboť státně monopolistický kapitalismus je podle Lenina dokonalou materiální přípravou pro socialismus, jeho vstupní branou.

Lenin odhalil kontrarevoluční úlohu strany menševiků a strany eserů, kteří prohlašovali, že Rusko ještě nedozrálo pro socialistickou revoluci. V dějinách se nedá stát na místě, zdůrazňoval. Má-li se jít kupředu v Rusku 20. století, které si vybojovalo revoluční cestou republiku a demokracii, nejde to jinak, »než *jít* k socialismu, podnikat *kroky* k socialismu . . .« (s. 223). Když načrtával cesty socialistické výstavby v Rusku, zformuloval svou významnou tezi: »Revoluce způsobila, že Rusko, pokud jde o jeho *politické* zřízení, dohonilo v několika měsících vyspělé země.

Jenže to nestačí. Válka je neúprosná a vyhrocuje otázku na ostří nože: buď zahynout, nebo dohonit vyspělé země a předhonit je *také ekonomicky*« (s. 229).

Po vítězství Říjnové revoluce byl Leninův ekonomický program uskutečněn. Revolucí zrozená moc dělníků a rolníků vyrvala Rusko z imperialistické války, zachránila zemi před národní katastrofou, před hrozbou, že se dostane do područí zahraničního kapitálu, a převedla základní výrobní prostředky do rukou lidu. Komunistická strana vyzbrojená leninským programem výstavby socialistické společnosti, jehož hlavní zásady vytyčil Lenin těsně před Říjnem, dovedla pracující Sovětského svazu k úplnému a definitivnímu vítězství socialismu. Sovětský lid pod vedením komunistické strany široce rozvinul výstavbu komunismu. Také úkol, který tehdy Lenin vytkl, dohnat a předejít nejvyspělejší kapitalistické země v hospodářské oblasti se úspěšně řeší.

V práci Udrží bolševici státní moc?, která je součástí

tohoto svazku, Lenin vyvrátil argumenty buržoazních a maloburžoazních stran, které se pokoušely podkopat důvěru lidových mas k bolševické straně a šířily v tisku lživé tvrzení, že bolševici se nikdy neodváží převzít moc sami, a pokud ji převezmou, pak ji nedokážou udržet ani na velmi krátkou dobu. Při vyvracení těchto pomlouvačných výmyslů nepřátel revoluce Lenin uvedl důkaz, že v Rusku existují všechny ekonomické a politické předpoklady pro vítězství socialistické revoluce, a právě proto neexistuje na světě síla, která by bolševikům zabránila — pokud se nedají zastrašit — převzít moc a udržet ji. Bolševická strana, zdůraznil Lenin, hájí základní zájmy proletariátu a širokých vrstev lidu, opírá se o jejich podporu a může tedy vést proletářský stát a organizovat výstavbu nové, socialistické společnosti.

Proti tvrzení menševiků, že proletariát nedokáže ovládnout státní aparát, Lenin uvedl, že menševici ignorují Marxovo učení o státě, revidují marxistickou tezi, podle níž za proletářské revoluce musí proletariát starý, buržoazní, státní aparát rozbít a ne ho ovládnout, musí ho zničit a vytvořit vlastní, nový aparát státní moci.

Lenin dokazoval, že útmto novým aparátem státní moci, vytvořeným revoluční aktivitou lidových mas, jsou sověty dělnických, vojenských a rolnických zástupců. Objasnil, že sověty jsou v podstatě nejdemokratičtější, nejmasovější a skutečně lidové orgány státní moci, přičemž zdůraznil, že ve srovnání s buržoazním parlamentarismem znamenají obrat světodějného významu. Kdyby tvořivá aktivita revolučních tříd nevytvořila sověty, neměla by proletářská revoluce v Rusku naději.

Při rozvíjení marxistického učení o socialistické revoluci a diktatuře proletariátu Lenin zdůrazňoval, že dělnická třída musí zlikvidovat »utlačovatelský« aparát buržoazně statkářského státu — armádu, policii a byrokracii, pokud ovšem jde o takřikajíc »administrativně evidenční« aparát, ten se rozbíjet nemusí a nemá. Musí se dostat

z područí kapitalistů, podřídit proletářským sovětům a rozšířit, musí se stát univerzálním a všelidovým. Lenin konstatoval, že socialismus vyžaduje centralizované plánované hospodářství, přísnou evidenci a kontrolu nad výrobou a rozdělováním výrobků, nad mírou práce a spotřeby. Vítězný proletariát musí podle Leninových slov získat pro socialistickou výstavbu buržoazní inteligenci — organizátory bankovníctví, inženýry, agronomy, techniky, nejruznější vědecky vzdělané odborníky — vytvořit jim příznivé podmínky pro práci a dát je pod všestrannou kontrolu dělníků.

Za jeden z důležitých úkolů výstavby státu po vítězství socialistické revoluce považoval Lenin zapojení nejširších vrstev pracujících do správy země. Upozorňoval, že hned první opatření, která sovětský stát provede, vyvolají takový revoluční entuziasmus lidových mas, jaký dějiny dosud nepoznaly, takže do boje za nový život povstanou milióny dělníků a rolníků, kteří byli dříve pod tíhou bídy a vykořisťování politicky pasivní. Proletářský stát má podle Lenina k dispozici zázračný prostředek, který ihned, jedním rázem zesateronásobí jeho síly, a to je zapojení pracujících do správy státu; tento prostředek žádný kapitalistický stát k dispozici nemá a mít nemůže. Lenin zdůrazňoval, že nejdůležitější je vštípit pracujícím masám důvěru ve vlastní síly, ukázat jim v praxi, že se mohou a musí chopit správy státu.

V hlubokém přesvědčení, že ideje bolševismu, ideje míru, demokracie a socialismu, inspirující masy, zvítězí, napsal: »Ideje se stávají silou, když ovládnou masy. A právě dnes bolševici, tj. představitelé revolučního proletářského internacionalismu, ztělesnili svou politikou onu ideu, která na celém světě burcuje nepřehledné zástupy pracujících« (s. 363).

Leninova práce Udrží bolševici státní moc? sehrála obrovskou úlohu při mobilizaci mas do boje za vítězství socialistické revoluce, za vytvoření a upevnění sovětského

státu. Socialistická revoluce rozbila starý, protilidový, buržoazně statkářský aparát státní moci a vytvořila nový mocenský aparát tlumočící životně důležité zájmy pracujících. Sovětská moc v sobě ztělesnila nový, vyšší typ demokracie — demokracii pro pracující, z nichž se milióny zapojily do správy státu. Ukázalo se, že v masách pracujících osvobozených od vykořisťování drímají netušené schopnosti tvořit nové, že tyto masy jsou schopny úžasného hrdinství a bezpříkladné statečnosti.

Leninovy teze a závěry zformulované v pracích Hrozící katastrofa a jak jí čelit a Udrží bolševici státní moc? mají obrovský zásadní význam. Jak ukázaly zkušenosti socialistické revoluce v Rusku a v jiných zemích, program opatření proletářské moci, jak ho zpracoval a teoreticky zdůvodnil Lenin v těchto dílech, vymezuje základní zákonitosti vývoje socialistické revoluce a počáteční etapy výstavby nového řádu, které jsou pro všechny země společné.

Ve svazku vychází dokument K programu strany a článek K revizi programu strany, který byl uveřejněn v říjnu 1917 v časopise Prosvěščenije. Lenin považoval za nutné urychlit práci na přípravě nového programu strany bolševiků a zdůrazňoval, že to bude mít obrovský význam pro celé mezinárodní dělnické hnutí. V článku K revizi programu strany ostře kritizoval chaotický, chybný návrh obecné teoretické části programu, s nímž vystoupil v tisku Sokolnikov. Ukázal rovněž neopodstatněnost Bucharinova a Smirnovova návrhu vypustit minimální program. To nebylo v tomto období možné, protože únorová revoluce nevyřešila všechny úkoly buržoazně demokratické revoluce. Lenin přesvědčivě dokázal, že vypouštět za těchto podmínek minimální program znamená přeskakovat dosud nepřekonanou etapu hnutí, odmítat pracovat v rámci buržoazního zřízení. Z toho pak plyne důležitost, zásadní závěr, že za buržoazně demokratického zřízení musí mít marxistická strana nejen minimální pro-

gram formulující konečný cíl — přechod k socialismu a komunismu, ale i program nejbližších požadavků, v němž budou shrnuty úkoly boje za upevnění a rozšíření demokracie, za uspokojení nejnaléhavějších potřeb pracujících.

Během roku 1917 se revoluční krize v zemi rozšířila a prohloubila. V továrnách a závodech sílilo stávkové hnutí. Stávkovali kovodělníci, textiláci, horníci, jircháři a tiskaři. V září vypukla celoruská stávka železničářů a poštovních a telegrafních zaměstnanců. Na venkově se vyhrotil boj rolníků proti statkářům a přecházel v povstání. Sílilo národně osvobozené hnutí. Ve snaze zastavit další vývoj revoluce, udržet si vůdčí úlohu mezi masami a podpořit buržoazní prozatímní vládu svolali menševici a eseri na 14. (27.) září do Petrohradu takzvanou demokratickou poradu a utvořili na ní předparlament.

V dopisech Bolševici musí převzít moc a Marxismus a povstání Lenin odhalil politickou podstatu demokratické porady a stanovil taktiku bolševiků vůči ní. Upozorňoval, že největší chybou bolševiků by bylo, kdyby demokratickou poradu brali jako parlament, že tato porada nemůže vyřešit jedinou otázku revoluce, protože řešení těchto otázek leží mimo ni, v dělnických čtvrtích Petrohradu a Moskvy. V článku O hrdinech podvodu a chybách bolševiků Lenin ostře kritizoval postup bolševiků, kteří se porady zúčastnili. Podle jeho názoru měli bolševici po vyjasnění situace z porady odejít, ponechat tam dva tři delegáty jako »spojky« a ostatní poslat do závodů a kasáren, protože jedině tam se rozhodne o záchraně revoluce. Později v článku Z deníku publicisty. Chyby naší strany při rozboru činnosti strany za narůstající proletářské revoluce v zemi napsal, že bolševici udělali chybu, když se zúčastnili demokratické porady, neboť porada se měla bojkotovat. Pokud jde o předparlament, Lenin od samého počátku naléhavě žádal, aby se bojkotoval: »Taktika účasti v předparlamentě je *nesprávná*, protože neod-

povídá objektivnímu vztahu mezi třídami, objektivním podmínkám situace« (s. 292). Podle Leninových pokynů revidoval ústřední výbor strany své dřívější rozhodnutí účastnit se předparlamentu a přes odpor Kameněva a jiných kapitulantů, kteří prosazovali linii proti ozbrojenému povstání a byli pro účast v předparlamentě, schválil 5. (18.) října 1917 usnesení, že bolševici mají z předparlamentu odejít hned první den jeho jednání.

V článku Krize dozrála, napsaném 29. září (12. října), a v Dopise ústřednímu, moskevskému a petrohradskému výboru a bolševickým členům petrohradského a moskevského sovětu z 1. (14.) října charakterizoval Lenin tehdejší situaci a s veškerou naléhavostí zdůraznil, že povstání se už déle odkládat nedá, protože v zemi dozrála celonárodní krize. »Celá budoucnost revoluce v Rusku je v sázce. Je ohrožena veškerá čest bolševické strany. V sázce je celá budoucnost mezinárodní dělnické revoluce za socialismus« (s. 311—312). Zdůrazňoval, že čekat na sjezd sovětů je hanebný formalismus, zrada revoluce. »Jestliže není možné převzít moc bez povstání, pak je nutné *povstání provést okamžitě*« (s. 371).

Za svého pobytu ve Finsku usiloval Lenin o návrat do Petrohradu a žádal ústřední výbor strany, aby mu povolil vrátit se. 3. (16.) října ústřední výbor rozhodl »navrhnout Iljičovi, aby se přestěhoval do Petrohradu, což by umožnilo udržovat stále a úzké spojení«.

8. (21.) října, den po svém příjezdu do Petrohradu, napsal Lenin Dopis soudruhům bolševikům, účastníkům sjezdu sovětů Severní oblasti. Byl přesvědčen, že tento sjezd, konaný v Petrohradě 11.—13. (24.—26.) října, sehraje mimořádnou úlohu při mobilizaci revolučních sil pro vítězné povstání. Lenin probral v dopise mezinárodní a vnitropolitické podmínky, které bolševikům dovolují převzít moc a vyžadují od nich rychlé, rozhodné a energické akce při organizování ozbrojeného povstání. Dopis zakončil slovy: »Otálet znamená smrt« (s. 423).

Svazek obsahuje dokumenty z historických zasedání ústředního výboru strany konaných 10. (23.) a 16. (29.) října 1917: protokolární zápisy Leninových referátů a diskusních příspěvků a texty rezolucí o ozbrojeném povstání. Ve svých referátech a diskusních příspěvcích zdůvodnil Lenin nutnost ozbrojeného povstání a vytyčil úkoly spojené s jeho organizací a technickou přípravou. V rezoluci ústředního výboru, schválené na základě Lenina referátu 10. (23.) října, se pravilo, že ozbrojené povstání nutně doznělo a že veškerá činnost stranických organizací se musí podřídit jeho přípravě a provedení. Rozšířené zasedání ÚV 16. (29.) října schválilo na základě Lenina referátu rezoluci, kterou navrhl, v níž bezvýhradně podpořilo usnesení ÚV o povstání a vyzvalo dělníky a vojáky k všestranné a usilovné přípravě ozbrojeného povstání.

Na obou zasedáních vystoupili proti povstání Zinovjev a Kameněv. Trockij na zasedání ÚV proti rezoluci o povstání nevystupoval, hájil však své dřívější stanovisko, aby se povstání odložilo až do svolání II. sjezdu sovětů, což prakticky znamenalo povstání zmařit. Zinovjev a Kameněv se 11. (24.) října obrátili jednak na petrohradský a moskevský výbor, jednak na moskevský oblastní a finský oblastní výbor SDDSR(b) a na bolševické frakce ústředního výkonného výboru sovětů a sjezdu sovětů Severní oblasti s dopisem, v němž se postavili proti usnesení ÚV o ozbrojeném povstání. Lenin v Dopise soudruhům, uveřejněném v listě Rabočij puť 19., 20. a 21. října (1., 2. a 3. listopadu) 1917, podrobil zničující kritice argumenty, jimiž Zinovjev a Kameněv operovali proti ozbrojenému povstání: »Tyto argumenty jsou tak chabé a jeví se v nich takový zarážející zmatek a ustrašenost, takové selhání vůči všem hlavním myšlenkám bolševismu a revolučního proletářského internacionalismu, že najít pro tak hanebné kolísání nějaké vysvětlení není snadné« (s. 434).

V dopisech zařazených do tohoto svazku — v Dopise členům bolševické strany a v Dopise ústřednímu výboru SDDSR(b) — Lenin pranýřuje Kameněvův a Zinovjevův zrádcofský postup. V poznámce uveřejněné v polomenševickém listu Novaja žizň 18. (31.) října vyslovil Kameněv jménem svým a jménem Zinovjevovým nesouhlas s usnesením ÚV o ozbrojeném povstání a prozradil tím nepříteli tajné usnesení ÚV strany o povstání. Lenin je označil za stávkokazy a zrádce revoluce a žádal, aby byli vyloučeni ze strany. V této souvislosti napsal: »Dělnickou stranu je možné ozdravit jedině tak, že se očistí od těch několika desítek bezcharakterních ubohých intelektuálů, a když tím řady revolucionářů stmelíme, budeme s to čelit velkým, obrovským nesnázím a jít s *revolučními dělníky*« (s. 463).

Smířlivecké stanovisko vůči Zinovjevovu a Kameněvovu stávkokazectví zastával J. V. Stalin. Otiskl v listu *Rabočij puť* z 20. října (2. listopadu) Zinovjevův dopis, v němž jeho autor důrazně odmítal obvinění, které proti němu Lenin vznesl. K tomuto dopisu připojil Stalin bez souhlasu ÚV a ostatních členů redakce redakční poznámku, v níž tvrdil, že Zinovjevovým prohlášením v listu *Rabočij puť* a Kameněvovým (v petrohradském sovětu) lze pokládat věc za vyřešenou. »Příkrý tón článku soudruha Lenina,« napsal Stalin (šlo o Leninův článek *Dopis soudruhům. Red.*), »nic nemění na tom, že v zásadě zůstáváme jednomyslní.«

Leninův dopis ústřednímu výboru o Zinovjevovi a Kameněvovi s požadavkem vyloučit je ze strany se projednával na zasedání ÚV 20. října (2. listopadu). Ústřední výbor přijal Kameněvovu rezignaci na členství v ÚV a uložil Kameněvovi a Zinovjevovi, že nesmějí vydávat žádná prohlášení proti usnesením ÚV a jeho linii. V Dopise J. M. Sverdlovovi, uveřejněném v *Sebraných spisech* poprvé, vyslovil Lenin svůj nesouhlas s tímto usnesením ÚV a označil je za kompromis. Tento dopis

svědčí o Leninově neoblomné zásadovosti, o jeho neúchylném boji za správnou a důslednou politiku strany.

V duchu usnesení ÚV o ozbrojeném povstání se bolševická strana dala energicky do práce, aby připravila lidové masy k rozhodujícímu boji za vítězství socialistické revoluce. Ústřední výbor v čele s Leninem řídil veškerou činnost spojenou s organizací ozbrojeného povstání. N. K. Krupská ve svých vzpomínkách na Lenina napsala: »V tomto posledním měsíci žil Lenin cele, beze zbytku myšlenkami na povstání, myslel jen na to a svou náladu, svou přesvědčenost přenášel na soudruhy« (N. K. Krupská, *Vzpomínky na Lenina*, Praha 1970, s. 264). Lenin naléhal, aby se s povstáním začalo před II. sjezdem sovětů, aby nepřátelé, kteří ozbrojenou akci čekali v den zahájení sjezdu, byli zaskočeni. V historickém Dopise členům ústředního výboru z 24. října (6. listopadu) objasňoval, že se nesmí čekat, že se věc musí rozhodnout »bezpodmínečně dnes večer nebo v noci«, že je nutné zadržet vládu Kerenského, odzbrojit junkery a převzít moc. »Dějiny neodpustí promeškání revolucionářům, kteří mohli zvítězit dnes (a jistojistě dnes zvítězí), ale zítra by už riskovali, že ztratí mnoho, že ztratí všechno« (s. 475). Pozdě večer 24. října (6. listopadu) přišel Lenin do Smolného a ujal se osobně vedení ozbrojeného povstání.

Komunistická strana v čele s Leninem přivedla dělnickou třídu Ruska k vítězství. Leninovy ideje, které ovládly masy, se staly mohutnou materiální, organizující a přetvářející silou. Komunistická strana pevně spjatá s dělnickou třídou a pracujícím rolnictvem a opírající se o revoluční aktivitu lidu tyto ideje uskutečnila. Říjnová revoluce zahájila novou éru v dějinách lidstva — éru pádu kapitalismu a vítězství socialismu a komunismu.

Do třicátého čtvrtého svazku je poprvé zařazen Leninův dokument Dopis k vydání Letáku k obsazení Rigy. Tento

dopis, jak plyne z jeho obsahu, byl určen ústřednímu výboru strany. Lenin v něm naléhavě žádal, aby se vydávaly ilegální, »svobodně, naplno« hovořící, cenzurou neokleštěné letáky, jejichž vydáváním by se zachránily legální bolševické listy, které kontrarevoluční prozatímní vláda zastavovala.

Teze referátu předneseného na konferenci petrohradské organizace 8. října a určené rovněž pro rezoluci a instrukci delegátům sjezdu strany jsou doplněny poprvé publikovaným oddílem O seznamu kandidátů do Ústavodárného shromáždění. Tento oddíl nebyl v prvním a čtvrtém ruském vydání Leninových spisů publikován vůbec a v druhém a třetím ruském vydání Spisů nebyl otištěn v plném znění.

Do oddílu Přípravné materiály je zařazena Osnova příloh k letáku. Lenin hodlal zařadit jako přílohy dokumenty, které usvědčovaly eserskou stranu z podvádění rolníků.

V přílohách ke svazku jsou v Sebraných spisech poprvé uveřejněny Poznámky pro zapamatování a Leninova prohlášení o jeho souhlasu kandidovat do Ústavodárného shromáždění.

POLITICKÁ SITUACE¹

(ČTYŘI TEZE)

1. Kontrarevoluce se zorganizovala, upevnila a fakticky se chopila moci ve státě.²

Kontrarevoluce se plně zorganizovala a chopila se moci dokonale promyšleným a už realizovaným spojením tří hlavních kontrarevolučních sil: (1.) Strana kadetů³, tj. skutečný vůdce organizované buržoazie, svým odchodem z vlády dala vládě ultimátum a uvolnila kontrarevoluci cestu k svržení této vlády. (2.) Generální štáb a vrchní velení armády s vědomou či napůl bezděčnou podporou Kerenského, kterého dnes i čelní eseri⁴ označili za Cavainaka, uchvátily faktickou státní moc a začaly střílet celé revoluční vojenské jednotky na frontě, odzbrojovat revoluční vojáky a dělníky v Petrohradě a Moskvě, potlačovat a pacifikovat je v Nižním Novgorodě, zatýkat bolševiky a zastavovat jejich listy nejen bez soudu, ale i bez rozhodnutí vlády. Základem státní moci v Rusku je dnes de facto vojenská diktatura: tento fakt dosud zastírá celá řada orgánů, které jsou revoluční slovy, ale v praxi nemají žádnou moc. Přesto však je to fakt natolik nepochybný a tak podstatný, že bez jeho pochopení se nedá nic pochopit z politické situace. (3.) Černosotňovsko-monarchický a buržoazní tisk, který teď, po zuřivých štvanicích proti bolševikům, začal štvát proti sovětům, proti »paliči« Černovovi atd., ukázal naprosto jasně, že pravým smyslem politiky vojenské diktatury, která dnes vládne za podpory kadetů a monarchistů, jsou přípravy k rozehnutí sovětů. Mnozí vůdcové eserů a menševiků, tj. dnešní většiny v sovětech, to už v těchto posledních dnech při-

znali a vyslovili se k tomu, ale jako praví maloburžoazní politikové odbývají tuto hrozivou skutečnost jalovým bombastickým řečením.

2. Vůdcové sovětu a stran socialistů-revolucionářů a menševiků v čele s Ceretelim a Černovem definitivně zradili revoluci, protože ji vydali kontrarevolucionářům a sami i jejich strany a sověty posloužili kontrarevoluci jako fíkový list.

Tento fakt je dokázán tím, že socialisté-revolucionáři a menševici zradili bolševiky a mlčky schválili zdemolování redakcí jejich listů, a přitom se ani neodvážili říct lidu přímo a otevřeně, co dělají a proč to dělají. Když uzákonili odzbrojení dělníků a revolučních pluků, připravili se o veškerou reálnou moc. Stali se z nich prázdní mluvkové, kteří pomáhají reakci »zaměstnat« pozornost lidu, než sama dokončí poslední přípravy k rozehnání sovětů. Kdo si tento naprostý a definitivní bankrot strany eserů a strany menševiků a nynější většiny v sovětech neuvědomuje, kdo si neuvědomuje naprostou fiktivnost jejich »direktoria« a jiných maškarád, ten z celé dnešní politické situace nemůže absolutně nic pochopit.

3. Veškeré naděje na pokojný vývoj revoluce v Rusku jsou definitivně ztraceny. Objektivní situace vypadá takto: buď úplné vítězství vojenské diktatury, nebo vítězství ozbrojeného povstání dělníků, a takové vítězství je možné jedině tehdy, je-li povstání provázeno rozsáhlým masovým hnutím proti vládě a proti buržoazii vyvolaným hospodářským rozvratem a prodlužováním války.

Heslo o převzetí veškeré moci sověty bylo heslem pokojného vývoje revoluce, možného v dubnu, květnu a červnu, až do 5.—9. července, tj. než moc de facto převzala vojenská diktatura. Dnes už je toto heslo nesprávné, protože nebere v úvahu, že k tomuto převzetí moci už došlo a že ve skutečnosti eseri a menševici úplně zradili revoluci. Žádné dobrodružné akce, vzpoury, ojedinělé projevy odporu nebo ojedinělé beznadějně pokusy

Новейшее Политическое положение.

(1917)

Контр-революция организовалась, укрепилась и фактически взяла власть в свои руки в 1917 г.

Полная организация и укрепление контр-революции состоял в преимущественно отдуманных, проведенных и осуществленных в жизни соединении трех главных сил контр-революции: (1) партия к.-д., т.е. казачий войска организация буржуазии, чуждая из империализма, подавляла силу удерживающую, раскрываясь в деле свержения этого империализма контр-революции; (2) генеральной штаб и командные верхи армии союзной или полусоюзной политической партии Керенского, коим даже виднейшим вождям казвали Игнат Кавеньяков, захватили в руки фактически государственную власть, перейдя к разрыву революционных связей, в том числе на фронт, к разоружению революционных войск и работниц в Москве и elsewhere, к подавлению и ущемлению в Кавказе, и арестам большевиков и захватили их власть на основе их суда, но и их политическую правительству. Фактически основной государственной властью в России Игнат создал военная диктатура; эта факт задуман еще рядом революционности (на словах) устроений, но действительных на деле (но это неопределенный факт) и частично коренной, где бар политическая его нигде помысл в политическом положении казвал. (3) терносоюзно-монархическая и буржуазная пресса, перейдя уже от открытой борьбы большевиков к "правит Советов", "подписав" "Черкова" и т.д., являла ясное показание, что каждая часть контр-революции военной диктатуры, захватившись и поддерживаемой казали и монархизма, состоял в подготовке раскола Советов. Многие вожди казлов и меньшевиков т.е. теперешней буржуазии Советов, уже приехали в Верах.

První strana rukopisu Leninových tezí Politická situace
z 10. (23.) července 1917

Zmenšeno

čelit reakci věci nepomohou; pomůže jedině jasné pochopení situace, vytrvalost a pevnost dělnického předvoje, příprava sil k ozbrojenému povstání, které může za dnešních strašlivě těžkých podmínek přece jen zvítězit, dojde-li k souhře faktů a proudů, o nichž se v těchto tezích mluví. Žádné ústavní a republikánské iluze, žádné iluze o pokojné cestě, žádné roztržité akce, nedat se *dnes* vyprovokovat černosotňovci ani kozáky, ale shromáždit síly, reorganizovat je a cílevědomě je připravovat k ozbrojenému povstání, jestliže průběh krize dovolí, aby se provedlo ve skutečně masovém měřítku za podpory všeho lidu. Bez ozbrojeného povstání není dnes možné předat půdu rolníkům, neboť kontrarevoluce je po převzetí moci zcela zajedno se statkáři jako třídou.

Cílem ozbrojeného povstání může být jedině, aby proletariát za podpory chudého rolnictva převzal moc, aby se mohl uskutečnit program naší strany^[171].

4. Strana dělnické třídy neupouští od legality, avšak ani na chvíli ji nepřeceňuje, a proto musí tak jako v letech 1912—1914 *spojit* legální činnost s činností ilegální.

Nepromarnit ani hodinu legální práce. Avšak ani v nejmenším nevěřit iluzím o ústavě a »pokojném« vývoji. Okamžitě všude bez výjimky založit ilegální organizace nebo buňky pro vydávání letáků atd. Reorganizovat se hned, důsledně, cílevědomě a všude.

Počínat si jako v letech 1912—1914, kdy jsme dovedli mluvit o tom, že carismus bude svržen revolucí a ozbrojeným povstáním, a přitom jsme neztráceli legální základnu ani ve Státní dumě, ani v nemocenských pokladnách, ani v odborech atd.

*Napsáno 10. (23.) července 1917
Otištěno 2. srpna (20. července) 1917
v listu Proletarskoje dělo, č. 6
Podepsán W*

Podle rukopisu

D O P I S R E D A K C I L I S T U N O V A J A Ž I Z Ň⁵

Dovolte, soudruzi, abych vás požádal o přátelskou pomoc vzhledem k tomu, že list naší strany⁶ teď nemůže vycházet. Noviny jistého druhu rozpoutaly proti nám štvavou kampaň, v níž nás obvinily ze špionáže, nebo ze styku s nepřátelskou vládou.

S jak neslýchanou . . . lehkomyšlností (což není to pravé slovo, je příliš slabé) je tato štvavá kampaň vedena, dokazují základní fakta. Živoje slovo⁷ nejdřív napsalo, že Lenin je špión, načež pod rouškou »opravy«, která na věci nic nemění, prohlásilo, že Lenin ze špionáže obviňován není! Nejdřív vyrukují s Jermolenkovou výpovědí, a pak jim nezbývá než přiznat, že je přímo trapné a hanebné brát jako argument výpověď takového člověka.

Zamíchají do toho Parvusovo jméno, ale neřeknou, že nikdo neodsoudil Parvuse už v roce 1915 tvrději a nemilosrdněji než ženevský Social-demokrat⁸, který jsme redigovali a který v článku Až na dno^[99] pranýřoval Parvuse jako »renegáta«, který »líže paty Hindenburgovi«* apod. Každý znalý člověk ví nebo si může snadno zjistit, že se o nějakých našich politických nebo jiných vztazích k Parvusovi absolutně nedá mluvit.

Zamotávají do toho jméno jakési Sumensonové, kterou jsme nikdy ani neviděli, natož abychom s ní měli něco společného. Zatahují do toho obchodní záležitosti Hanecského a Kozlowského, a neuvedou přitom jediný fakt,

* Sebrané spisy 27, Praha 1986, s. 100—101. *Red.*

v čem vlastně, kde, kdy a jak maskoval obchod onu špionáž. Přitom my jsme se nikdy ani přímo, ani nepřímo na obchodních věcech nepodíleli, natož abychom dostali jedinou kopějku od některého z jmenovaných soudruhů ať už pro sebe, či pro stranu.

Dokonce nám kladou za vinu, že v německých novinách byly — zkomoleně — přetištěny telegramy Pravdy, přičemž »zapomínají« uvést, že Pravda vydává v zahraničí bulletin v němčině a ve francouzštině⁹ a že z tohoto bulletinu může každý volně převzít kteroukoli zprávu!

A to všechno se děje za účasti, nebo dokonce z podnětu Alexinského, kterého nepustili do sovětu a který je jinak považován za notorického osočovatele!! Je snad tak těžké pochopit, že *takovýto* postup proti nám je *zákeřná justiční vražda*? Skutečnost, že ústřední výkonný výbor projednává otázku, za jakých podmínek smějí být jeho členové postaveni před soud, bezesporu vnáší do celé věci prvek směřující k zavedení pořádku.¹⁰ Chtějí se snad strana socialistů-revolucionářů a strana menševiků podílet na pokusu o justiční vraždu? Na soudním stíhání, kdy se dokonce ani neuvede, jestli jsme obviňováni ze špionáže nebo ze vzpoury? Chtějí se podílet na soudním stíhání bez jakékoli právnicky přesné kvalifikace zločinu? Na zjevně tendenčním procesu, který může zabránit, aby ve volbách do Ústavodárného shromáždění prošli i jejich vlastní kandidáti? Chtějí snad tyto strany vyvolat krátce před svoláním Ústavodárného shromáždění dreyfusiádu¹¹ na ruské půdě?

Blízká budoucnost přinese na tyto otázky odpověď. Domníváme se, že je povinností svobodného tisku, aby se jimi otevřeně zabýval.

O buržoazním tisku nemluvíme. Miljukov samozřejmě věří, že provádíme špionáž, nebo že jsme dostali německé peníze, asi tolik, jako Markov a Zamyslovskij věřili, že židé pijí dětskou krev.

Jenže Miljukov a spol. vědí, co dělají.

N. Lenin

*Novaja žizň, č. 71
11. (24.) července 1917*

Podle listu Novaja žizň

D O P I S R E D A K C I L I S T U P R O L E T A R S K O J E D Ě L O¹²

Soudruzí!

Změnili jsme svůj úmysl podřídit se nařízením prozatímní vlády o našem zatčení, a to z těchto důvodů:

Z dopisu bývalého ministra spravedlnosti Pereverzeva, uveřejněného v neděli v listu Novoje vremja¹³, naprosto jasně vyplynulo, že »aféru« kolem »špionáže« Lenina a ostatních zcela promyšleně zosnovala strana kontrarevoluce.

Pereverzev úplně otevřeně přiznává, že pustil do oběhu neověřená obvinění, aby vyvolal mezi vojáky vztek (doslovný výraz) na naši stranu. Toto přiznává včerejší ministr spravedlnosti, člověk, který si ještě včera říkal socialista! Pereverzev odešel. Ale nikdo si netroufne odhadnout, zda nový ministr spravedlnosti nesáhne znovu po metodách Pereverzeva-Alexinského.

Kontrarevoluční buržoazie se pokouší vyvolat novou Dreyfusovu aféru. V naši »špionážní činnost« věří právě tak málo, jako vůdcové ruské reakce, kteří vyvolali Bejlisovu aféru¹⁴, věřili, že židé pijí dětskou krev. Žádné záruky spravedlnosti v této chvíli v Rusku neexistují.

Ústřední výkonný výbor, který se pokládá za zplnomocněný orgán ruské demokracie, už sice jmenoval komisi k vyšetření špionážní aféry, ale na nátlak kontrarevolučních sil tuto komisi rozpustil^[136, 135]. Příkaz k našemu zatčení nechtěl ani přímo potvrdit, ani zrušit. Umyl si ruce, čímž nás de facto vydal kontrarevoluci.

Proč jsme obviňováni ze »spiknutí« a z »morálního« podněcování ke vzpouře, je už dnes zcela jasné. Žádnou

právnicky přesnou kvalifikaci našeho domnělého zločinu nepodává ani prozatímní vláda, ani sovět, ačkoli oba orgány velmi dobře vědí, že mluvit o »spiknutí« v souvislosti s hnutím, jako bylo to, k němuž došlo 3.—5. července, je naprosto nesmyslné. Vůdcové menševiků a eserů se jednoduše snaží naklonit si kontrarevoluci, která už tlačí i na ně, a proto jí vydali na její pokyn řadu členů naší strany. O nějakém zákonném podkladu, ba ani o ústavních zárukách, jaké existují v zemích s buržoazním zřízením, se dnes v Rusku vůbec nedá mluvit. Vydat se dnes do rukou úřadů by znamenalo vydat se do rukou Miljukovů, Alexinských, Pereverzevů, do rukou rozběsněných kontrarevolucionářů, pro něž jsou všechna obvinění proti nám pouhou epizodou v občanské válce.

Po tom, co se stalo ve dnech 6.—8. července, nemůže už mít žádný ruský revolucionář nějaké iluze o ústavním řádu. Dochází k rozhodujícímu zápasu mezi revolucí a kontrarevolucí. My se budeme i nadále bít na straně revoluce.

My budeme i nadále podle svých sil pomáhat revolučnímu boji proletariátu. Jedině Ústavodárné shromáždění, pokud se sejde a pokud nebude svoláno buržoazií, bude oprávněno vyjádřit se k zatykači, který na nás vydala prozatímní vláda.

N. Lenin

Příliš často se stávalo, že jakmile v dějinách došlo k prudkému zvratu, nedovedly se ani vyspělé strany po kratší nebo delší dobu s novou situací vyrovnat a opakovaly hesla, která byla správná včera, teď však ztratila veškerý smysl, a ztratila ho tak »náhle«, jak »náhlý« byl prudký zvrat dějin.

Něco podobného se zřejmě může opakovat s heslem převzetí veškeré státní moci sověty. Toto heslo bylo správné v období naší revoluce, které je nenávratně za námi, řekněme od 27. února do 4. července. Dnes však toto heslo zjevně přestalo být správné. Kdo to nepochopil, nedokáže pochopit nic z naléhavých otázek současnosti. Každé jednotlivé heslo se musí vyvozovat z celého souhrnu specifických jevů určité politické situace. A politická situace v Rusku je dnes, po 4. červenci, podstatně jiná, než byla situace od 27. února do 4. července.

Tehdy, v onom uplynulém období revoluce, existovalo ve státě takzvané »dvojvládí«, které materiálně i formálně vyjadřovalo nevyjasněný a prozatímní stav státní moci. Nezapomínejme, že otázka moci je základní otázkou každé revoluce.

Státní moc byla tehdy rozkolísaná. Děly se o ni podle dobrovolné dohody prozatímní vláda a sověty. Sověty byly reprezentanty masy svobodných, tj. žádnému násilí zvenčí nevystavených, ozbrojených dělníků a vojáků. *Podstatné* bylo, že lid měl v rukou zbraně a nebyl vystaven násilí zvenčí. A právě to uvolňovalo a zajišťovalo pokojnou cestu pro další vývoj celé revoluce. Heslo Všech-

nu moc sovětům! znamenalo další krok, který se dal bezprostředně na této pokojné cestě vývoje udělat. Toto heslo znamenalo pokojné rozvíjení revoluce, které bylo od 27. února do 4. července možné a ovšem i nejvíce žádoucí a které je dnes naprosto nemožné.

Všechno nasvědčuje tomu, že ne všichni stoupenci hesla Všechnu moc sovětům! si dostatečně uvědomili, že to bylo heslo pokojného rozvíjení revoluce. Pokojného nejen v tom smyslu, že nikdo, žádná třída, žádná významná síla by se tehdy (mezi 27. únorem a 4. červencem) nemohla postavit proti převzetí moci sověty a zabránit mu. A nejen to. Pokojné rozvíjení revoluce bylo tehdy možné dokonce i v tom smyslu, že kdyby byly sověty včas převzaly veškerou státní moc, mohl boj tříd a stran *uvnitř* sovětů probíhat co nejmírněji a nejméně bolestně.

Této stránce věci nebyla také dosud věnována dostatečná pozornost. Sověty byly svým třídním složením orgány hnutí dělníků a rolníků, hotovou formou jejich diktatury. Kdyby byly měly moc v plném rozsahu, byla by se praxí překonala hlavní slabina maloburžoazních vrstev, jejich hlavní nedostatek — důvěřivost ke kapitalistům — a kritický přístup by přinesly zkušenosti z jejich vlastních opatření. Vystřídání tříd a stran u moci mohlo probíhat v sovětech pokojně, na základě jejich výlučné a neomezené moci; spojení všech stran, zastoupených v sovětech, s masami mohlo zůstat pevné a neoslabené. Nesmíme ani na okamžik pouštět ze zřetele, že jedině toto velmi těsné a svobodně se rozšiřující a prohlubující spojení stran, zastoupených v sovětech, s masami mohlo pomoci pokojně překonat maloburžoazní iluze o kompromisech s buržoazií. Převzetí moci sověty by samo o sobě nezměnilo a nemohlo nic změnit na vzájemném poměru tříd; nic by nezměnilo na maloburžoaznosti rolníků. Ale byl by tím včas podniknut velký krok k odtržení rolníků od buržoazie a k jejich sblížení a později i spojení s dělníky.

Tak tomu mohlo být, kdyby byly moc včas převzaly so-

věty. Tak by to bylo pro lid nejsnazší a nejvýhodnější. Tato cesta by byla nejméně bolestivá, a proto se za ni mělo co nejenergičtěji bojovat. Dnes však tento boj, boj za včasné převzetí moci sověty, skončil. Pokojná cesta vývoje není už dnes možná. Začala cesta nepokojná, nejvíce bolestivá.

4. červenec totiž znamená přelom v tom, že po něm se objektivní situace prudce změnila. Rozkolísanost moci skončila, moc převzala na rozhodujícím místě kontrarevoluce. Strany se vyvíjely na základě kompromisů maloburžoazní strany eserů a strany menševiků s kontrarevolučními kadety, což vedlo k tomu, že se obě tyto maloburžoazní strany ve skutečnosti staly účastnicemi a pomahačkami kontrarevolučního násilnictví. Neuvědomělá důvěřivost maloburžoazie ke kapitalistům v průběhu boje mezi stranami dovedla maloburžoazii až k vědomé podpoře kontrarevolucionářů. Vývojový cyklus vztahů mezi stranami se uzavřel. 27. února byly všechny třídy svorně proti monarchii. Po 4. červenci kontrarevoluční buržoazie ruku v ruce s monarchisty a černosotňovci přetáhla na svou stranu maloburžoazní esery a menševiky tím, že je zčásti zastrašila, a pak předala faktickou státní moc Cavaignakům, vojenské klice, která na frontě dává střílet neposlušné vojáky a v Petrohradě pronásleduje bolševiky.

Heslo převzetí moci sověty by dnes znělo jako donkichotství nebo jako ironie. Toto heslo by objektivně vzato lid obelhávalo, vzbuzovalo by v něm iluze, že i *dnes* stačí jen chtít a sověty převzou moc nebo se usnesou na získání moci, jako by v sovětu byly ještě strany, které se nepošpinily přísluhováním katanům, jako by se to, co se stalo, mohlo odestát.

Bylo by hlubokým omylem myslet si, že takříkajíc ze »msty« k eserům a menševikům za to, že podporují pronásledování bolševiků, střílení vojáků na frontě a odzbrojování dělníků, je revoluční proletariát schopen »odmít-

nout« jim podporu proti kontrarevoluci. Klást otázku takto by znamenalo za prvé přenášet maloměšťácké pojetí morálky na proletariát (ten totiž *v zájmu věci* podpoří vždy nejen kolísající maloburžoazii, ale i velkoburžoazii); a za druhé by to byl — a to je to hlavní — maloměšťácký pokus zastřít »moralizováním« politické jádro věci.

Toto jádro věci tkví v tom, že dnes už se moc nedá převzít pokojně. Dá se získat jedině tak, že v rozhodujícím zápase budou poraženi ti, kdo dnes skutečně mají moc, totiž vojenská klika, Cavaignakové, opírající se o reakční vojska stažená do Petrohradu a o kadety a monarchisty.

Jádro věci je v tom, že porazit tyto nové držitele státní moci mohou jedině revoluční masy lidu, jejichž hnutí je podmíněno nejen tím, aby je vedl proletariát, ale i tím, aby se odvrátily od stran eserů a menševiků, které revoluci zradily.

Ten, kdo zanáší do politiky maloměšťáckou morálku, uvažuje takto: Řekněme, že eseri a menševici udělali »chybu«, když podpořili Cavaignaky odzbrojující proletariát a revoluční pluky; měla by se jim však dát možnost chybu »napravit«, »neztěžovat« jim napravení »chyby«; usnadnit kolísající maloburžoazii, aby se přiklonila k dělníkům. Takovéto úvahy by byly dětinské nebo prostě hloupé, ba znamenaly by další obelhávání dělníků. Neboť přiklonění kolísajících maloburžoazních mas k dělníkům by mohlo znamenat pouze a jedině to, že by se tyto masy odvrátily od eserů a menševiků. Eserská a menševická strana by mohly dnes napravit svou »chybu« jedině tak, že by prohlásily Cereteliho a Černova, Dana a Rakinikova za přísluhovače katanů. Za takové »napravení chyby« se plně a bezvýhradně stavíme . . .

Řekli jsme, že základní otázkou revoluce je i otázka moci. Dodejme, že právě revoluce nám na každém kroku ukazují, jak se znejasňuje otázka, *kde* je skutečná moc, ukazují nám, jak se rozchází moc formální s mocí reál-

nou. Právě v tom je jeden z hlavních specifických rysů každého revolučního období. V březnu a dubnu 1917 nebylo známo, je-li reálná moc v rukou vlády, nebo v rukou sovětu.

Dnes je obzvlášť důležité, aby se uvědoměli dělníci střízlivě podívali na základní otázku revoluce: kdo má v této chvíli v rukou státní moc. Uvažujte, jaké jsou materiální projevy této moci, rozlišujte mezi frázemi a činy, a snadno na otázku odpovíte.

Stát — to jsou především oddíly ozbrojených lidí s věcným příslušenstvím, jako jsou žaláře, napsal Bedřich Engels.¹⁵ Dnes jsou to junkeři a reakční kozáci záměrně stažení do Petrohradu; jsou to ti, kdo drží ve vězení Kameněva a ostatní, kdo zastavili Pravdu, kdo odzbrojili dělníky a určitou část vojáků, kdo taktéž určitou část vojáků střilejí, kdo střilejí taktéž určitou část vojska v armádě. A tito hrdlořezové, to je ta reálná moc. Cereteliové a Černovové jsou ministři bez moci, loutkoví ministři, vůdcové stran podporujících násilnictví. To je fakt. A na tomto faktu se nic nezmění tím, že ani Cereteli, ani Černov osobně patrně násilnictví »neschvalují«, že se jejich listy proti němu nesměle ohrazují: takováto politická přetvářka na věci nic nezmění.

Zastavení orgánu 150 000 petrohradských voličů, zavraždění dělníka Voinova, kterého (6. července) zabili junkeři za to, že vynášel z tiskárny Listok Pravdy¹⁶ — není to snad násilnictví? Není to snad dílo Cavaignaků? Vláda ani sověty za to »nemohou«, řekne někdo.

Tím hůř pro vládu i pro sověty, odpovíme my, protože v tom případě jsou to nuly, jsou to loutky, žádnou reálnou moc nemají.

Lid musí především a hlavně znát *pravdu*, kdo vlastně má v rukou státní moc. A lidu se musí říkat celá pravda: moc má v rukou vojenská klika Cavaignaků (Kerenského, jakýchsi generálů, důstojníků atd.), které podporuje buržoazie jako třída se stranou konstitučních demokratů

v čele a se všemi monarchisty, kteří prosazují svůj vliv prostřednictvím všech černosotňovských listů, prostřednictvím listů Novoje vremja, Živoje slovo atd. atd.

Tuto moc musíme svrhnout. Jinak jsou všechny řeči o boji proti kontrarevoluci jen jalovými frázemi, »obelháváním sebe i lidu«.

Tuto moc podporují dnes i ministři Cereteliové a Černovové a jejich strany: musíme vysvětlovat lidu jejich kantskou úlohu i to, že tyto strany nemohly skončit jinak než takovým »finále« po »chybách«, kterých se dopustily 21. dubna, 5. května¹⁷, 9. června¹⁸ a 4. července, po tom, co schválily politiku ofenzívy, politiku, která z devíti desetin rozhodla už předem o vítězství Cavaignaků v červenci.

Veškerou agitaci mezi lidem musíme zreorganizovat tak, aby vycházela z konkrétních zkušeností právě nynější revoluce, zejména červencových dnů, tj. aby jasně ukázala na skutečného nepřítele lidu, na vojenskou kliku, na kadety a černosotňovce, a aby jednoznačně odhalovala ty maloburžoazní strany, stranu eserů a stranu menševiků, které sehrály a hrají úlohu přísluhovačů katanů.

Veškerou agitaci mezi lidem musíme zreorganizovat tak, aby vysvětlovala, že není nejmenší naděje, že by rolníci mohli dostat půdu, dokud nebude svržena moc vojenské kliky, dokud nebude strana eserů a strana menševiků ukázána v pravém světle a neztratí důvěru lidu. Za »normálních« podmínek kapitalistického vývoje by to byl velmi dlouhý a velmi těžký proces, avšak válka a hospodářský rozvrat věc obrovsky urychlí. Jsou to takové »urychlovače«, že se měsíc, ba týden někdy vyrovná roku.

Proti tomu, co jsem prve řekl, by mohly být patrně vzneseny dvě námitky: první, že mluvit dnes o rozhodujícím boji znamená nabádat k roztržštěným akcím, které by pomohly zase jen kontrarevoluci; druhá, že její svržení znamená, že moc přejde přece jen do rukou sovětů.

Na první námitku odpovíme: ruští dělníci jsou už na-

tolik uvědomějí, aby se nedali vyprovokovat v okamžiku pro ně zjevně nevýhodném. Není sporu o tom, že podnikat dnes akci a stavět se na odpor by pro ně znamenalo pomáhat kontrarevoluci. A není rovněž sporu o tom, že rozhodující boj je možný jedině tehdy, až dojde k novému vzestupu revoluce v nejširších masách. Nestačí však mluvit jen obecně o vzestupu revoluce, o její vzedmuté vlně, o pomoci západních dělníků atd., musí se vyvodit určité závěry z naší minulosti, musí se shrnout, čemu jsme se naučili. A z tohoto shrnutí pak vyplyne právě heslo rozhodujícího boje proti kontrarevoluci, která uchvátila moc.

Také druhá námitka v podstatě svědčí o tom, že konkrétní pravdy jsou nahrazovány příliš obecnými úvahami. Svrhnout buržoazní kontrarevoluci nemůže nikdo jiný, žádná jiná síla než revoluční proletariát. A právě revoluční proletariát se musí po zkušenostech z července 1917 samostatně chopit státní moci, jinak revoluce *nemůže* zvítězit. Moc v rukou proletariátu podporovaného chudým rolnictvem čili poloproletariátem — to je jediné východisko, a řekli jsme už, které konkrétní okolnosti ho mohou mimořádně urychlit.

Sověty mohou a budou muset v této nové revoluci figurovat, jenže to *nebudou* nynější sověty, nebudou to orgány spolčující se s buržoazií, nýbrž orgány revolučně proti ní bojující. Jistě budeme i potom pro uspořádání celého státu podle typu sovětů. Nejde o sověty obecně, jde o boj proti *nynější* kontrarevoluci a proti zradě *nynějších* sovětů.

Zaměňovat konkrétní za abstraktní je v revoluci jedním z hlavních hříchů, jedním z nejnebezpečnějších hříchů. Nynější sověty se zdiskreditovaly, úplně zkrachovaly, protože v nich vládla strana eserů a strana menševiků. V této chvíli se tyto sověty podobají beranům, které přivedli na jatky, kde je čeká sekera, a oni žalostně bečí. Sověty jsou *dnes* bezmocné a bezradné tváří v tvář vítězné

a vítězí kontrarevoluci. Heslo předání moci sovětům může být pochopeno jako »pouhá« výzva k předání moci právě těmto sovětům, ale říkat to dnes, vyzývat k tomu dnes by znamenalo klamat lid. A není nic nebezpečnějšího.

Vývojový cyklus třídního a stranického boje v Rusku od 27. února do 4. července se uzavřel. Začíná nový cyklus, do něhož nevstupují ani staré třídy, ani staré strany, ani staré sověty, ale třídy, strany a sověty obrozené v bojovém ohni, zocelené, vyškolené a nově zformované v boji. Nedívejme se zpátky, dívejme se kupředu. Neoperujme se starými, operujme s novými, počervencovými třídními a stranickými kategoriemi. Na začátku nového cyklu vycházejme z toho, že zvítězila buržoazní kontrarevoluce, zvítězila proto, že se s ní spolčovali eseři a menševici, a může být poražena jedině revolučním proletariátem. Tento nový cyklus bude mít ovšem ještě mnoho různých etap, než dojde k definitivnímu vítězství kontrarevoluce, k definitivní porážce (bez boje) eserů a menševiků a k novému vzestupu další revoluce. O tom však budeme moci hovořit až později, až se budou tyto etapy rýsovat konkrétněji . . .

*Napsáno v polovině července 1917
Vyšlo v roce 1917 jako brožura
vydaná kronšadtským výborem
SDDSR(b)*

Podle textu brožury

PODĚKOVÁNÍ KNÍŽETI

G. J. LVOVOVI

Bývalý předseda prozatímní vlády kníže G. J. Lvov v besedě na rozloučenou se zástupci výboru novinářů při prozatímní vládě vyslovil cenná přiznání, jimiž si zajistil vděčnost dělníků.

»Můj optimismus posilují zejména události, k nimž došlo v zemi v posledních dnech,« řekl Lvov. »Náš „hluboký průlom“ na Leninově frontě má podle mého přesvědčení pro Rusko nesrovnatelně větší význam než průlom Němců na naší jihuzápadní frontě.«^[63]

Jakpak by nebyli dělníci knížeti vděční za tento střízlivý pohled na třídní boj? Dělníci mu nejen budou vděční, ale budou se od Lvova učit.

Co tu bylo nekonečných frází a neskonaleho přetvářování, s nímž proti »občanské válce« horlili všichni buržoové a statkáři, stejně jako jejich nohsledi eseri a menševici! Podívejte se na cenné přiznání knížete Lvova a zjistíte, že docela klidně hodnotí vnitřní situaci v Rusku právě z hlediska občanské války. Buržoazie, která stojí v čele kontrarevoluce, udělala hluboký průlom do fronty revolučních dělníků — v tom je celá bezvýznamná pravda přiznání knížete. Dva nepřátelé, dva nepřátelské tábory, jeden prolomil frontu druhého — na to se podle knížete Lvova redukuje smysl vnitřní situace v Rusku. Srdečně poděkujme knížeti Lvovovi za upřímnost! Vždyť má tisíckrát větší pravdu než sentimentální maloměštáci z eserské a menševické strany, kteří si myslí, že na odstranění třídního boje mezi buržoazií a proletariátem, který se za revoluce nutně do krajnosti zostřuje, stačí jejich kletby a zaklínání!

Dva nepřátelé, dva nepřátelské tábory, jeden prolomil frontu druhého — tak vypadá správná filozofie dějin podle knížete Lvova. Má pravdu, když prakticky nebere v úvahu třetí tábor, maloburžoazii, esery a menševiky. Tento třetí tábor se zdá být velký, ve skutečnosti však nic samostatně rozhodnout nemůže; střízlivě uvažujícímu knížeti je to jasné, tak jako je to jasné každému marxistovi, který ví, jaké je hospodářské postavení maloburžoazie, a jako je to konečně jasné každému, kdo si dovedl vzít poučení z dějin revoluce, podle něhož byly maloburžoazní strany vždycky bezmocné, jakmile se boj mezi buržoazií a proletariátem vyhrotil.

Vnitřní třídní boj je i za války mnohem důležitější než boj proti vnějšímu nepříteli — kolik zuřivých nadávek vychrlili na bolševiky představitelé velkoburžoazie i maloburžoazie za to, že bolševici tuto pravdu uznávají! A kolikrát se jí odříkali nespočetní milovníci nabubřelých frází o »jednotě«, »revoluční demokracii« atd. atd.!

Jakmile přišla vážná, rozhodující chvíle, kníže Lvov rázem tuto pravdu plně uznal a otevřeně prohlásil, že »vítězství« nad třídním nepřítelem uvnitř země je důležitější než situace na frontě, kde se bojuje proti vnějšímu nepříteli. Je to bezesporu pravda. A užitečná pravda. Dělníci budou knížeti Lvovovi velmi vděční za to, že ji přiznal, že ji připomněl, že ji rozšířil. A z vděčnosti ke knížeti se dělníci jako členové strany vynasnaží, aby nejširší masy pracujících a vykořisťovaných tuto pravdu co nejlépe pochopily a dobře si ji zapamatovaly. Bude se totiž dělnické třídy v boji za její osvobození výborně hodit.

Co je to za »průlom« na frontě občanské války, nad nímž tak jáás kníže Lvov? Tuto otázku musíme zvlášť pozorně probrat, aby se dělníci mohli od Lvova co nejlépe poučit.

»Průlom na frontě« vnitřní války spočívá tentokrát za prvé v tom, že buržoazie vychrlila na své třídní nepřátele, bolševiky, proudy špíny a pomluv a byla v tomto hnusném a špinavém osočování svých politických odpůr-

ců nesmírně houževnatá. To byla, s prominutím, »ideová příprava« »průlom na frontě třídního boje«.

Za druhé, materiální »průlom«, dotýkající se podstaty věci, spočíval v tom, že byli zatčeni představitelé opozičních politických směrů, byli postaveni mimo zákon, někteří z nich byli zabiti na ulici bez soudu (zavraždění Voinova 6. července za to, že vynášel z tiskárny Pravdy její výtisky), byly zastaveny jejich noviny, byli odzbrojeni dělníci a revoluční vojáci.

Takhle vypadá »průlom na frontě války proti třídnímu nepříteli«. Jen ať si to dělníci nechají dobře projít hlavou, aby to dovedli uplatnit jednoho dne vůči buržoazii.

Proletariát se nikdy nesníží k pomluvám. Zastaví buržoazní noviny a výslovně, zákonem, vládním výnosem, prohlásí, že nepřáteli lidu jsou kapitalisté a jejich obhájci. Buržoazie, kterou reprezentuje náš nepřítel - vláda, a maloburžoazie, reprezentovaná sověty, se bojí říct přímo a otevřeně jediné slovo o zákazu vydávání Pravdy, o příčinách jejího zastavení. Proletariát nebude operovat pomluvami, ale pravdivým slovem. Řekne rolníkům a všemu lidu pravdu o buržoazních novinách i o tom, proč musí být zastaveny.

Na rozdíl od maloburžoazních, eserských a menševických tluchubů bude proletariát spolehlivě vědět, v čem doopravdy spočívá »průlom na frontě« třídního boje, zneškodnění nepřítelů, zneškodnění vykořisťovatelů. Kníže Lvov pomohl proletariátu tuto pravdu poznat. Poděkujme mu za to.

I

Noviny z 22. července přinesly zprávu »prokurátora petrohradského soudního dvora« o vyšetřování událostí z 3.—5. července a o tom, že jsem s mnoha dalšími bolševiky soudně stíhán za zradu a organizování ozbrojeného povstání.

Vláda musela tuto zprávu uveřejnit, protože celá tato odporná aféra je už příliš skandální a je zřejmé — každému známému člověku je zřejmé, že byla záměrně vyvolána za účasti pomlouvače Alexinského, aby se splnila dávná přání a požadavky kontrarevoluční kadetské strany.

Jenže uveřejněním této zprávy se bude vláda Cereteliho a spol. vyloženě blamovat, protože teprve teď je nápadně vidět, o jak nehorázné překrucování celého případu jde.

Pro nemoc jsem odjel z Petrohradu ve čtvrtek 29. června a vrátil se až v úterý 4. července dopoledne.²⁰ Je však samozřejmé, že za naprosto všechny kroky a opatření ústředního výboru naší strany a vůbec celé naší strany беру na sebe plnou a bezvýhradnou odpovědnost. O své nepřítomnosti jsem se musel zmínit proto, abych vysvětlil, proč nejsem informován o některých podrobnostech a proč se odvolávám hlavně na dokumenty uveřejněné v tisku.

Na první pohled je jasné, že právě tyto dokumenty, zejména pokud vyšly v protibolševickém tisku, měl prokurátor především pečlivě shromáždit, utřídit a analyzovat. Jenže »republikánský« prokurátor, provádějící politiku »socialistického« ministra Cereteliho, právě tuto svou nejzákladnější povinnost neráčil splnit!

Vládní list Dělo naroda²¹ uvedl krátce po 4. červenci jako fakt, že bolševici se 2. července v granátnickém pluku stavěli a agitovali *proti* demonstraci.[^{55, 212}]

Měl prokurátor právo tento dokument zamlčet? Měl důvod nepřihlédnout k takové svědecké výpovědi?

V této výpovědi se přece konstatuje obzvlášť závažný fakt, že hnutí narůstalo živelně a že bolševici se pokoušeli demonstraci odložit, a ne urychlit.

Dále. Tytéž noviny otiskly ještě závažnější dokument, totiž text svolání^[211], podepsaného ústředním výborem naší strany a sestaveného 3. července v noci. Toto svolání bylo sepsáno a dáno do sazby už *poté*, kdy hnutí, přes veškeré naše úsilí zadržet je, nebo lépe řečeno, regulovat je, překypělo, tedy poté, kdy demonstrace skutečně začala.

Jak nesmírně hanebně a podle, jak proradně si počíná prokurátor v službách Cereteliho, je vidět právě z toho, že *nechává bez povšimnutí* otázku, kdy vlastně, v který den a hodinu, zda před bolševickým svoláním nebo po něm demonstrace *začala*.

Přitom se v textu tohoto svolání říká, že je nutné rozvíjet hnutí *pokojně a organizovaně!*

Není snad vrcholně směšné obviňovat z »organizování ozbrojeného povstání« organizaci, která v noci na čtvrtého, tj. v noci před rozhodujícím dnem, vydala svolání vyzývající k »pokojné a organizované demonstraci«?²² A další otázka: Čím se liší tento »republikánský« prokurátor v službách »socialistického« ministra Cereteliho, prokurátor, který uvedené svolání naprosto zamlčuje, od prokurátorů z Dreyfusovy nebo Bejlisovy aféry?

Dále. Prokurátor zamlčuje, že čtvrtého v noci vydal ústřední výbor naší strany svolání vyzývající k zastavení demonstrace a otiskl toto svolání v Pravdě^[120], jejíž redakci právě tuto noc přepadl a zdemoloval oddíl kontrarevolučního vojska.²³

Dále. Prokurátor zamlčuje, že Trockij a Zinovjev v řa-

dě projevů vyzývali dělníky a vojáky přicházející 4. července k Tauridskému paláci, aby *se rozešli*, když už veřejně projevili svou vůli.

Tyto projevy slyšely stovky a tisíce lidí. Ať se tedy každý čestný občan, který nechce, aby byla jeho země poskvrněna inscenovanými »Bejlisovými aférami«, postará, aby ti, kdo tyto projevy slyšeli, poslali o tom — bez ohledu na svou stranickou příslušnost — písemné prohlášení prokurátorovi (a ponechali si kopii), prohlášení, zda Trockij a Zinovjev vyzývali ve svých projevech k rozchodu. Solidní prokurátor by se s takovou výzvou obrátil na obyvatelstvo sám. Jenže je vůbec myslitelné, aby ve vládě Kerenského, Jefremova, Cereteliho a spol. byli solidní prokurátoři? A neměli by se ruští občané sami začít starat o to, aby »Bejlisovy aféry« už v jejich zemi nebyly možné?

Mimochodem. Já osobně jsem vzhledem k nemoci měl 4. července jen jeden projev, z balkónu domu Kšesinské. Prokurátor se o něm zmiňuje, pokouší se podat jeho obsah, ale nejenže neuvádí svědky, nýbrž znovu zamlčuje svědecké výpovědi uveřejněné v tisku! Neměl jsem ani zdaleka možnost číst všechn tisk, ale přesto jsem v novinách četl dvě výpovědi: 1. v bolševickém listu Proletarskoje dělo (Kronštadt)^[114] a 2. v menševickém, vládním listu Rabočaja gazeta²⁴. Proč si na těchto dokumentech a na veřejné výzvě k obyvatelstvu neověřit obsah mého projevu?

Obsahoval toto: 1. omluvu, že se pro nemoc omezím jen na několik slov; 2. pozdrav revolučnímu Kronštadu od petrohradských dělníků; 3. vyjádření jistoty, že naše heslo Všechnu moc sovětům! musí zvítězit a zvítězí přes všechny zákruty na cestě dějin; 4. výzvu k »sebekázní, vytrvalosti a bdělosti«.

Uvádím tyto podrobnosti proto, abych nenechal bez povšimnutí onen skrovný, faktografický materiál, kterého se tak zběžně, povrchně a ledabyly dotkl — sotva dotkl — prokurátor.

To hlavní ovšem není v podrobnostech, nýbrž v celkovém souhrnu událostí, v celkovém významu 4. července. A prokurátor dokázal, že není absolutně schopen ani se nad tím zamyslet.

V této věci tu máme především neobyčejně cenné svědectví zapřisáhlého odpůrce bolševismu, dopisovatele vládního listu Rabočaja gazeta, který nás v tisku zahrnul spoustou nadávek a nenávistných výrazů. Tento pán uveřejnil^[217] své vlastní postřehy brzy po 4. červenci. Z fakt, která autor přesně uvádí, vcelku vyplývá asi to, že jeho postřehy a zážitky se dělí na dvě nápadně rozdílné poloviny, z nichž druhou staví proti první se slovy, že věci dostaly pro něho »příznivý obrat«.

V první části zážitků autor líčí, jak se pokoušel bránit ministry v rozvášněném davu. Uráželi ho, napadali a nakonec byl zadržen. Autor vyslechl krajně rozčilené výkřiky a hesla, z nichž si zapamatoval zejména heslo Smrt Kerenskému! (za to, že zahájil ofenzívu a »poslal na smrt 40 000 lidí«, atd.).

Druhá část autorových zážitků, v níž došlo v jeho věci k »příznivému« obratu, jak sám říká, začíná ve chvíli, kdy ho rozvášněný dav přivedl »na soud« do domu Kšesinské. Tam autora okamžitě propustili na svobodu.

Tak vypadají fakta, která autora vedou k tomu, aby bolševiky zahrnul spoustou nadávek. Nadávky z úst politického odpůrce jsou přirozená věc, zvlášť když je tento odpůrce menševik, který cítí, že masu utlačované kapitálem a imperialistickou válkou nejdou s ním, ale proti němu. Jenže nadávky nic nezmění na faktech, která i v interpretaci nejzuřivějšího odpůrce bolševiků říkají a dosvědčují, že pobouřené masy volaly dokonce heslo Smrt Kerenskému!, kdežto organizace bolševiků dala hnutí jako celku heslo Všechnu moc sovětům!, že organizace bolševiků měla jako jediná v masách morální autoritu a nabádala je, aby se nedopouštěly násilí.

Tak vypadají fakta. Ať přesvědčení i bezděční příslu-

hovači buržoazie kvůli nim křičí a nadávají, ať obviňují bolševiky, že »nadržují davu«, atd. atd. My jako představitelé strany revolučního proletariátu říkáme, že naše strana vždycky stála a bude stát při utlačovaných masách, kdykoli dávají najevo své tisíckrát spravedlivé a oprávněné pobouření nad drahotou, nečinností a zradou »socialistických« ministrů, nad imperialistickou válkou a jejím protahováním. Naše strana splnila svou bezvýhradnou povinnost, když šla 4. července se spravedlivě pobouřeními masami a pokoušela se dát jejich hnutí, jejich demonstraci co nejpokojnější a nejorganizovanější ráz. Neboť 4. července mohly sověty převzít moc *ještě* pokojně, revoluce v Rusku se mohla *ještě* pokojně vyvíjet.

Jak hloupá je prokurátorova báchorka o »organizování ozbrojeného povstání«, je vidět z toho, že nikdo nepopírá, že ozbrojení vojáci a námořníci, kteří byli 4. července na petrohradských ulicích, šli z obrovské většiny za naší stranou. Naše strana měla neomezené možnosti začít sesazovat a zatýkat stovky vedoucích osob, začít obsazovat desítky státních a vládních budov a institucí apod. Nic takového se nestalo. Jedině lidé, kteří už jsou tak popletení, že opakují všechny báchorky šířené kontrarevolučními kadety, mohou nevidět, jak směšně absurdní je tvrzení, že 3. nebo 4. července šlo o »organizování ozbrojeného povstání«.

První otázkou, kterou si mělo vyšetřování položit, pokud by se aspoň trochu vyšetřování podobalo, měla být otázka, kdo začal střílet, a dále otázka, kolik bylo mrtvých a raněných na jedné a na druhé straně a za jakých okolností ke každému případu smrti a zranění došlo. Kdyby vyšetřování vypadalo aspoň trochu jako vyšetřování (a ne jako štvavý článek v orgánech Danů, Alexinských apod.), pak by povinností vyšetřovatelů bylo provést veřejný, veřejnosti přístupný výslech svědků o těchto věcech a ihned publikovat protokoly z tohoto výslechu.

Tak totiž vždycky postupovaly vyšetřovací komise v Anglii, dokud byla Anglie svobodnou zemí. A právě tak nebo přibližně tak se cítil povinen postupovat výkonný výbor sovětu v první chvíli, dokud mu strach z kadetů ještě docela nezatemnil svědomí. Je známo, že výkonný výbor tehdy v tisku slíbil, že bude dvakrát denně vydávat bulletin o činnosti své vyšetřovací komise. Je rovněž známo, že výkonný výbor (tj. eseri a menševici) lid obelhal, když dal tento slib a *nesplnil* ho. Avšak text tohoto slibu zůstal dějinám zachován jako přiznání našich odpůrců, jako přiznání toho, co by měl udělat každý jen trochu poctivější vyšetřovatel.

Rozhodně je však poučné uvést, že jedním z prvních *buržoazních* listů zuřivě nenávidících bolševismus, který přinesl zprávu o střelbě 4. července, bylo večerní vydání *Biržovky*²⁵ z téhož dne.^[205] A právě ze zprávy tohoto listu vyplývá, že střílet *nezačali* demonstranti, že první výstřely padly *proti* demonstrantům!! »Republikánský« prokurátor »socialistické« vlády toto svědectví *Biržovky* samozřejmě raději zamlčel!! A přitom toto svědectví *Biržovky*, která se zcela jistě staví vůči bolševismu nepřátelsky, plně zapadá do celkového obrazu událostí, jak se jeví naší straně. Kdyby šlo o ozbrojené povstání, pak by ovšem povstalci nestříleli do protidemonstrantů, ale obklíčili by určitá kasárna, určité budovy, zneškodnili by určité vojenské jednotky apod. Naproti tomu, jestliže šlo o demonstraci proti vládě a o protidemonstraci jejích obhájců, je docela přirozené, že první stříleli kontrarevolucionáři — částečně ze vzteku nad obrovskou masou demonstrantů, částečně s provokačním záměrem, a je stejně přirozené, že demonstranti odpovídali na střelbu střelbou.

Seznamy mrtvých, i když patrně neúplné, byly přesto uveřejněny v některých listech (tuším že v listech *Reč*²⁶ a *Dělo naroda*^[213]). Přímo a prvořadou povinností při vyšetřování bylo tyto seznamy ověřit, doplnit a oficiálně

zveřejnit. Vyhnout se tomu znamená *potlačovat* důkazy, že střílet začali kontrarevolucionáři.

Vždyť už jen zběžné prohlédnutí uveřejněných seznamů^[137] ukazuje, že dvě hlavní, jasně vystupující skupiny, kozáci a námořníci, mají přibližně stejný počet mrtvých. Bylo by to možné, kdyby 10 000 ozbrojených námořníků, kteří přišli 4. července do Petrohradu a spojili se s dělníky a vojáky, zejména s dobře vyzbrojenými kulometčíky, chtělo vyvolat ozbrojené povstání?

Je jasné, že v tom případě by byl počet mrtvých kozáků a jiných odpůrců povstání desetkrát větší, neboť nikdo nepopírá, že bolševici měli mezi ozbrojenými lidmi na petrohradských ulicích 4. července obrovskou početní převahu. Existuje o tom v tisku dlouhá řada svědeckých výpovědí odpůrců naší strany a každé poctivější vyšetřování by je rozhodně všechny shromáždilo a zveřejnilo.

Je-li počet mrtvých na obou stranách přibližně stejný, dokazuje to, že střílet začali právě kontrarevolucionáři proti demonstrantům a demonstranti jim pouze odpovídali. Jinak by nemohl být počet mrtvých stejný.

A konečně z údajů zveřejněných v tisku je nanejvýš závažné toto: kozáci měli mrtvé jen 4. července, kdy došlo k otevřené přestřelce mezi demonstranty a protidemonstranty. K takovým přestřelkám dochází při určitém pobouření mezi obyvatelstvem i v nerevolučních dobách; jsou časté například v románských zemích, zejména na jihu. Bolševici však měli mrtvé i po 4. červenci, kdy už k žádnému střetnutí mezi pobouřenými demonstranty a protidemonstranty *nedošlo* a kdy tedy zabití bezbranného člověka ozbrojeným už bylo vyslovenou vraždou. Takovou vraždou bylo zabití bolševika Voinova 6. července ve Špalírové ulici.

Co je to za vyšetřování, když neshromáždí ani všechen materiál uveřejněný v tisku o počtu mrtvých na obou stranách, o čase a okolnostech každého případu zaviněné smrti? To není vyšetřování, to je fraška.

Při takovém způsobu »vyšetřování« se pochopitelně nedá očekávat, že by se třeba jen pokusilo historicky zhodnotit 4. červenec. A takové zhodnocení potřebuje každý, kdo chce mít k politice hlubší vztah.

Nikdo z těch, kdo se pokusí historicky zhodnotit 3. a 4. červenec, nebude smět zavírat oči před tím, že se toto hnutí navlas podobá hnutí z 20. a 21. dubna.

V obou případech šlo o živelný výbuch pobouření mas.

V obou případech vyšly ozbrojené masy do ulic.

V obou případech došlo k přestřelce mezi demonstranty a protidemonstranty s jistým (přibližně stejným) počtem obětí na obou stranách.

V obou případech vzplanul krajně ostrý boj mezi revolučními masami a kontrarevolučními živly, buržoazií, přičemž se z dějiště dočasně ztratily střední síly, stojící mezi nimi a ochotné ke kompromisům.

V obou případech jde o protivládní demonstraci zvláštního druhu (její specifické rysy jsme vyjmenovali výše), provázenou hlubokou a vleklou krizí státní moci.

Rozdíl mezi oběma hnutími je jednak v tom, že červencové hnutí je mnohem ostřejší než dubnové, a jednak v tom, že strana eserů a strana menševiků, které byly 20. a 21. dubna neutrální, zůstaly od té doby závislé na kontrarevolučních kadetech (díky koaliční vládě a politice ofenzívy), takže se 3. a 4. července octly na straně kontrarevoluce.

Kontrarevoluční strana kadetů i po 20. a 21. dubnu stejně drze lhala a vykřikovala, že »na Něvské stříleli leninovci«, a stejně komediantsky žádala vyšetřování. Kadeti a jejich přátelé měli tehdy ve vládě většinu a vyšetřování bylo tedy plně v jejich rukou. Zahájili je, ale pak toho nechali a nic nezveřejnili.

Proč? Zřejmě proto, že fakta vůbec nepotvrzovala to, co by si kadeti přáli. Jinými slovy: vyšetřování o 20.—21. dubnu »ututlali«, protože fakta potvrzovala, že střílet za-

čali kontrarevolucionáři, kadeti a jejich přátelé. To je jasné.

Stejně tak tomu zřejmě bylo i 3. a 4. července. Proto ten nedotažený a nemotorný podfuk pana prokurátora, který pošlapává všechna pravidla poněkud svědomitějšího vyšetřování, aby se zavděčil Ceretelimu a spol.

Hnutí 3. a 4. července bylo posledním pokusem přimět demonstrací sověty, aby se chopily moci. Tímto momentem sověty, tj. eseři a menševici v nich vládnoucí, odevzdávají ve skutečnosti moc kontrarevoluci, neboť povolávají kontrarevoluční vojska do Petrohradu, odzbrojují dělníky, odzbrojují a rozpouštějí revoluční pluky, schvalují a trpí zvůli a násilí proti bolševikům, zavedení trestu smrti na frontě atd.

Dnes už vojenskou, a tudíž i státní moc převzala ve skutečnosti kontrarevoluce, kterou reprezentují kadeti a podporují eseři a menševici. Dnes už není pokojný vývoj revoluce v Rusku možný a dějiny kladou otázku takto: buď úplné vítězství kontrarevoluce, nebo nová revoluce.

II

Obvinění ze špionáže a ze styků s Německem — to už je vyloženě Bejlisova aféra, u níž se musíme zcela krátce zastavit. »Vyšetřování« zde pouze opakuje nepravdivá tvrzení známého pomlouvače Alexinského a naprosto nehorázně překrucuje fakta.

Není pravda, že jsem byl roku 1914 v Rakousku zatčen spolu se Zinovjevem. Zatčen jsem byl pouze já.*

Není pravda, že jsem byl zatčen jako ruský občan. Byl

* Na základě lživého udání nařídily rakouské úřady provést v Leninově bytě v Poroninu nedaleko Krakova prohlídku, a když se po předvolání dostavil na četnickou stanici, byl 26. července 1914 zatčen. 5. srpna bylo vyšetřování zastaveno pro nedostatek podkladů k zavedení soudního řízení a den poté byl Lenin propuštěn. *Čes. red.*

jsem zatčen pro podezření ze špionáže: místní četník pokládal diagramy agrární statistiky v mých zápisnicích za »plány«! Je zřejmé, že tento rakouský četník byl přesně na úrovni Alexinského a skupiny Jednota. Zdá se však, že jsem přece jen dosáhl jako pronásledovaný internacionálista rekordu, protože v *obou* válčících koalicích mě pronásledovali jako špióna — v Rakousku četníci, v Rusku kadeti, Alexinskij a spol.

Není pravda, že se o mé propuštění z rakouského vězení zasloužil Hanecki. Zasloužil se o to Viktor Adler, který pranýřoval rakouské úřady. Zasloužili se o to Poláci, kterým bylo hanba, že v jejich zemi může dojít k tak potupnému zatčení ruského revolucionáře.

Je odporná lež, že jsem udržoval styky s Parvusem, jezdil do táborů apod. Nic takového nebylo a být nemohlo. Parvus byl v našem listu Social-demokrat^[99] označen hned po vyjití prvních čísel jeho časopisu Die Glocke²⁷ za renegáta, za německého Plechanova*. Parvus je stejný sociálšovinista na německé straně, jako je Plechanov sociálšovinista na straně ruské. Jako revoluční internacionálisté jsme ani s německými, ani s ruskými, ani s ukrajinskými sociálšovinisty (Svaz osvobození Ukrajiny)²⁸ neměli a nemohli mít nic společného.

Štejnberg je členem emigrantského výboru ve Stockholmu, kde jsem ho poprvé uviděl. Štejnberg přijel asi 20. dubna nebo o něco později do Petrohradu a sháněl tuším podporu pro emigrantský spolek. Prokurátor si to mohl docela snadno ověřit, pokud si něco ověřovat chtěl.

Prokurátor operuje tím, že Parvus má nějaké spojení s Haneckým a Hanecki byl ve spojení s Leninem! To je ovšem vyložený podvod, protože je všeobecně známo, že Hanecki měl finanční styky s Parvusem, kdežto my s Haneckým ne.

* Viz Sebrané spisy 27, Praha 1986, s. 100—101. *Red.*

Hanecki jako obchodník byl u Parvuse zaměstnán nebo obchodoval společně s ním. Jenže v Parvusových podnicích a kancelářích byla zaměstnána celá řada ruských emigrantů, kteří vystupovali v tisku pod svým jménem.

Prokurátor operuje tím, že obchodní korespondence mohla maskovat styky špionážního charakteru. Zajímalo by mě, kolik členů kadetské strany a kolik menševiků a eserů by muselo být podle tohoto velkolepého receptu obviněno za to, že vedli obchodní korespondenci!

Jestliže má prokurátor v rukou řadu telegramů Hanecského adresovaných Sumensonové (tyto telegramy jsou už zveřejněné), jestliže prokurátor ví, kdy a kolik měla Sumensonová v té které bance peněz (a prokurátor několik takových čísel uveřejňuje), proč si tedy nepředvolá k výslechu dva až tři účetní nebo obchodní zaměstnance? Ti by mu přece za dva dny předložili *úplný* výpis ze všech obchodních a bankovních knih.

Snad nejnázorněji se projevil charakter této »Bejlisovy aféry« v tom, že prokurátor uvádí čísla jen bez souvislosti: Sumensonová si během půl roku vyzvedla ze svého konta 750 000 rublů a zbylo jí 180 000!! Když už zveřejňovat čísla, proč je nezveřejňovat v souvislostech: kdy přesně a od koho přesně Sumensonová peníze »během půl roku« dostávala a komu platila? Kdy a jaké zásilky zboží se přijímaly?

Co je na tom těžkého dát dohromady tyto úplné údaje? To se dalo a mělo udělat ve dvou až třech dnech! Tím by se odhalil celý okruh obchodních záležitostí mezi Hanecským a Sumensonovou! A nezbylo by místo na nejasné narážky, jimiž prokurátor operuje!

O tom, jak hluboko klesli eseři a menševici, svědčí to, že vzali z úst Alexinského tu nejšpinavější a nejdopornější pomluvu a byrokrati z vlády Cereteliho a spol. ji zpracovali podle »státní« normy!

III

Bylo by ovšem zcela naivní pokládat »soudní procesy« inscenované vládou Cereteliho, Kerenského a spol. proti bolševikům za normální soudní procesy. Byla by to na-prosto neodpustitelná ústavní iluze.

Jakmile eserí a menševici vytvořili 6. května koalici s kontrarevolučními kadety a přistoupili na politiku ofenzívy, tj. obnovení a prodlužování imperialistické války, octli se nutně v zajetí kadetů.

Jako zajatci jsou nuceni podílet se na těch nejšpinavějších kadetských záležitostech, na těch nejpodlejších pomlouvačných pletichách.

Černovův »případ«²⁹ rychle přináší poučení i nevěřícím, tj. začíná potvrzovat správnost tohoto našeho názoru. A po Černovovi už Reč štve i proti Ceretelimu jako »pokrytci« a »zimmerwaldovci«.

Teď už i slepí prohlédnou a kameny promluví.

Kontrarevoluce formuje své řady. Kadeti tvoří její základ. A spojenci buržoazní kontrarevoluce jsou štáb a vojenští velitelé, Kerenskij v jejich rukou a černosotňovské listy v jejich službách.

Odporné pomlouvání politických odpůrců pomůže proletariátu, aby co nejdříve pochopil, kde je kontrarevoluce, a aby ji *smetl* ve jméno svobody, míru, chleba pro hladové a půdy pro rolníky.

*Napsáno mezi 22. a 26. červencem
(4. a 8. srpnem) 1917*

Otištěno 26. a 27. července 1917

v listu Rabočij i soldat, č. 3 a 4

Podepsán N. Lenin

Podle rukopisu

Za ústavní iluze označujeme politický omyl, jehož podstatou je víra v existenci normálního, právního, uspořádaného a zákonného, zkrátka »ústavního« řádu, zatímco ve skutečnosti tomu tak není. Na první pohled se může zdát, že v dnešním Rusku, v červenci 1917, kdy ještě není žádná ústava vypracována, nemůže být o vzniku ústavních iluzí vůbec řeč. To je však hluboký omyl. Ve skutečnosti je jádrem celé dnešní politické situace v Rusku ten fakt, že obrovské masy obyvatelstva žijí v ústavních iluzích. Dokud toto nepochopíme, nemůžeme z dnešní politické situace v Rusku pochopit absolutně nic. A dokud se úhelným kamenem naší činnosti nestane soustavné a nemilosrdné odhalování ústavních iluzí, obnažování všech jejich kořenů a obnovování správné politické perspektivy, nemůžeme podniknout jediný krok ke správnému vyřešení taktických úkolů v dnešním Rusku.

Vezměme si tři názory, které jsou pro dnešní ústavní iluze nejtypičtější, a co nejpozorněji si je rozeberme.

První názor: V naší zemi bude co nejdříve svoláno Ústavodárné shromáždění³¹, proto je všechno, co se dnes děje, dočasné, přechodné, nepodstatné a není nijak rozhodující, všechno bude zanedlouho Ústavodárným shromážděním revidováno a definitivně stanoveno. Druhý názor: Některé strany, například eseri nebo menševici nebo jejich blok, mají očividnou a nespornou většinu v lidových vrstvách nebo ve »vlivných« orgánech, jako jsou sověty; proto v republikánském, demokratickém, revolučním Rusku nemůže být vůle těchto stran, jejich orgánů,

ani vůle většiny lidu ignorována, tím méně porušována. Třetí názor: *Některé z opatření*, například zastavení Pravdy, nebylo legalizováno ani prozatímní vládou, ani sověty; je to tedy jen epizoda, nahodilost, a nedá se to považovat za něco zásadního.

·A teď si každý z těchto názorů rozebereme.

I

Svolání Ústavodárného shromáždění slíbila už první prozatímní vláda, která jeho svolání v zemi označila^[130] za svůj hlavní úkol. Druhá prozatímní vláda určila^[156] termín svolání Ústavodárného shromáždění na 30. září. Třetí prozatímní vláda po 4. červenci tento termín slavnostně potvrdila^[132].

A přitom je na 99 % jisté, že v tomto termínu Ústavodárné shromáždění svoláno nebude. A i kdyby v tomto termínu svoláno bylo, je zase na 99 % jisté, že bude stejně bezmocné a k ničemu jako I. дума³² — dokud v Rusku nezvítězí další revoluce. Chceme-li se o tom přesvědčit, stačí odpoutat se aspoň na chvíli od halasných frází, slibů a každodenních maličností, kterých máme plnou hlavu, a podívat se na to základní a určující v životě společnosti: na třídní boj.

Je jasné, že buržoazie se v Rusku velmi těsně spojila se statkáři. Dokazuje to všechen tisk, všechny volby, celá politika kadetské strany a stran napravo od ní, všechny projevy na »sjezdech« »zainteresovaných« osob. Buržoazie si velmi dobře uvědomuje to, co si neuvědomují maloburžoazní mlukové z řad eserů a »levých« menševiků, totiž že *nelze* zrušit soukromé vlastnictví půdy v Rusku a ještě k tomu bez náhrady, nedojde-li v ekonomice k obrovské revoluci, nepřevzme-li kontrolu nad bankami všechen lid, nebudou-li znárodněny syndikáty a nebude-li provedena řada radikálních revolučních opatření

proti kapitálu. Buržoazie si to velmi dobře uvědomuje. A přitom také musí vědět, vidět a cítit, že obrovská většina rolníků v Rusku se dnes nejen vysloví pro konfiskaci statkářské půdy, ale že bude i daleko levější než Černov. Vždyť buržoazie ví mnohem lépe než my, kolik drobných dílčích ústupků jí udělal Černov třeba jen od 6. května do 2. července při odkládání a seškrtavání různých rolnických požadavků, a zrovna tak ví, co práce dalo *pravým* eserům (Černov je přece mezi esery považován za »střed«!) »chlácholit« na rolnickém sjezdu³³ a ve výkonném výboru celoruského sovětu rolnických zástupců rolníky a krmit je těšínskými jablíčky.

Buržoazie se liší od maloburžoazie tím, že se ze svých hospodářských a politických zkušeností poučila, za jakých podmínek se dá udržet »pořádek« (tj. zotročení mas) v kapitalistickém zřízení. Buržoové jsou praktici, lidé velkorysých obchodních kalkulací, zvyklí přistupovat i k politickým otázkám nanejvýš věcně, s nedůvěrou ke slovům, lidé, kteří umějí vzít věci za správný konec.

V Ústavodárném shromáždění v dnešním Rusku budou mít většinu rolníci, kteří jsou levější než eseři. To buržoazie ví. A právě proto, že to ví, musí být co nejrozhodněji proti brzkému svolání Ústavodárného shromáždění. Vést imperialistickou válku v duchu tajných smluv, které uzavřel Mikuláš II., obhajovat statkářskou držbu půdy nebo zásadu náhrady za ni — to všechno bude za Ústavodárného shromáždění nemožné nebo nesmírně těžké. Válka nečeká. Třídní boj nečeká. Názorně to ukázal i krátký časový úsek mezi 28. únorem a 21. dubnem.

Od samého začátku revoluce se vyskytovaly dva názory na Ústavodárné shromáždění. Eseři a menševici skrz naskrz prolezli ústavními iluzemi se na věc dívali s důvěřivostí maloměšťáka, který nechce o třídním boji ani slyšet: Ústavodárné shromáždění je slavnostně vyhlášeno, Ústavodárné shromáždění bude a basta! Co nad to jest, od ďábla jest! Ale bolševici říkali: Svolání Ústavodárného

shromáždění a jeho úspěch budou zajištěny jedině v závislosti na tom, jak se upevní síla a moc sovětů. Menševici a eseri kladli důraz na právníký akt: na slavnostní vyhlášení a deklarativní příslib svolání Ústavodárného shromáždění. Bolševici kladli důraz na třídní boj: jestliže sověty zvítězí, bude Ústavodárné shromáždění zajištěno, jestliže nezvítězí, zajištěno nebude.

A také to tak dopadlo. Buržoazie vedla po celý čas skrytý nebo otevřený, zato však ustavičný a vytrvalý boj proti svolání Ústavodárného shromáždění. Tento boj se projevoval ve snaze oddálit jeho svolání až do skončení války. Tento boj se projevoval v tom, že svolání Ústavodárného shromáždění bylo několikrát odloženo. Když konečně po 18. červnu, víc než měsíc po utvoření koaliční vlády, byl termín svolání Ústavodárného shromáždění stanoven^[156], moskevský buržoazní list napsal, že to způsobila bolševická agitace. V Pravdě byl z tohoto listu uveden přesný citát^[16].

Po 4. červenci, kdy servilnost a ustrašenost eserů a menševiků umožnily »vítězství« kontrarevoluce, uklouzla listu Reč^[141] stručná, ale krajně pozoruhodná věta: Termín pro svolání Ústavodárného shromáždění je »nemožně krátký«!! A 16. července vychází v listech Volja naroda³⁴ a Russkaja volja³⁵ krátká zpráva^[139,138], že kadeti žádají odklad svolání Ústavodárného shromáždění pod záminkou, že se »nedá« svolat v tak »krátkém« termínu, a menševik Cereteli přísluhující kontrarevoluci už podle této zprávy souhlasí s odročením na 20. listopad!

Je jisté, že tato zpráva mohla proklouznout jen proti vůli buržoazie. »Prozrazovat« takové věci je pro ni nevýhodné. Jenže šidlo v pytli neutajíš. Kontrarevoluce, která si po 4. červenci začala troufat, se prořkla. Jakmile se kontrarevoluční buržoazie prvně po 4. červenci chopila moci, hned zakročila (a to velmi rozhodně) *proti* svolání Ústavodárného shromáždění.

To je fakt. A z tohoto faktu je jasně vidět, jak marné

jsou ústavní iluze. Dokud v Rusku nedojde k nové revoluci, dokud nebude svržena moc kontrarevoluční buržoazie (především kadetů), dokud lid nepřestane důvěřovat straně eserů a straně menševiků, stranám kompromisů s buržoazií, Ústavodárné shromáždění buď nebude svoláno vůbec, nebo to bude »frankfurtská žvanírna«³⁶, bezmocné, zbytečné shromáždění maloburžoů k smrti vyděšených válkou a perspektivou, že buržoazie bude »bojkotovat moc« maloburžoů, kteří se budou bezradně potácet mezi marnou snahou vládnout bez buržoazie a strachem, že se bez buržoazie neobejdou.

Charakter Ústavodárného shromáždění *závisí* na průběhu a výsledku třídního boje mezi buržoazií a proletariátem. Rabočaja gazeta tuším jednou plácla^[185], že Ústavodárné shromáždění bude Konventem. Je to jedna z ukázek jalové, ubohé a opovržením hodné chvástavosti našich menševických přísluhovačů kontrarevoluční buržoazie. Aby Ústavodárné shromáždění nebylo »frankfurtskou žvanírnou« nebo I. dumou, aby se stalo Konventem, k tomu je třeba mít odvahu, schopnost i sílu zasazovat kontrarevoluci tvrdé rány, a ne se s ní spolčovat. K tomu je třeba, aby moc byla v rukou třídy v daném období nejpokrokovější, nejradikálnější a nejrevolučnější. K tomu je třeba, aby tuto třídu podporovala veškerá městská a vesnická chudina (poloproletáři). K tomu je třeba tvrdě se vypořádat s kontrarevoluční buržoazií, tj. s kadety a nejvyššími armádními veliteli především. Toto jsou reálné, třídní a materiální předpoklady vzniku Konventu. Stačí přesně a jasně vyjmenovat tyto předpoklady a každý pochopí, jak směšně se chvástá Rabočaja gazeta a jak neskutěčně hloupé jsou ústavní iluze eserů a menševiků o Ústavodárném shromáždění v dnešním Rusku.

Když Marx v roce 1848 pranýřoval maloburžoazní »sociální demokraty«, zvláště ostře odsuzoval, že mají plná ústa frázi o »lidu« a většině lidu vůbec.³⁷ Je na místě uvědomit si to právě při rozboru druhého názoru, při analýze ústavních iluzí o »většině«.

Aby většina ve státě opravdu rozhodovala, musí k tomu být určité reálné předpoklady, a to: musí být pevně stabilizováno takové státní zřízení, taková státní moc, která by poskytovala možnost řešit věci podle přání většiny a která by zajišťovala, aby se tato možnost proměnila ve skutečnost. To na jedné straně. A na druhé straně je nutné, aby třídní složení této většiny, vzájemný poměr určitých tříd uvnitř této většiny (i mimo ni) jí umožňoval svorně a úspěšně řídit kormidlo státu. Každému marxistovi je jasné, že tyto dva reálné předpoklady mají rozhodující význam v otázce většiny lidu a řízení státních záležitostí podle vůle této většiny. Zatím však veškerá politická literatura eserů a menševiků a ještě víc celý jejich politický postup prozrazují, že si tyto předpoklady vůbec neuvědomují.

Má-li politickou moc ve státě třída, jejíž zájmy se shodují se zájmy většiny, dá se stát opravdu řídit podle vůle většiny. Má-li však politickou moc třída, jejíž zájmy se rozcházejí se zájmy většiny, pak se každé spravování státu podle vůle většiny nutně mění v obelhávání nebo potlačování této většiny. Každá buržoazní republika nám předvádí stovky a tisíce takových příkladů. V Rusku vládne buržoazie hospodářsky i politicky. Její zájmy jsou zejména za imperialistické války v nejostřejším rozporu se zájmy většiny. Proto celé jádro otázky, jestliže ji formulujeme materialisticky, marxisticky, a nikoli z formálně právního hlediska, spočívá v odhalování tohoto rozporu, v boji proti obelhávání mas buržoazii.

Naši eseri a menševici naproti tomu dokonale před-

vedli a dokázali, že jejich skutečnou úlohou je být nástrojem buržoazie k obelhávání mas («většiny»), být vykonavatelem a pomocníkem při tomto obelhávání. I když jednotlivci z řad eserů a menševiků mohou být naprosto upřímní, jejich základní politické názory — že je možné dostat se z kleští imperialistické války k »míru bez anexí a kontribucí«, bez diktatury proletariátu a vítězství socialismu, že je možné dát lidu půdu bez náhrady a »kontrolovat« výrobu v zájmu lidu bez téže podmínky — tyto základní politické (a ovšem i ekonomické) názory eserů a menševiků nejsou objektivně ničím jiným než právě maloburžoazním sebeklamem, nebo, což je totéž, klamáním mas («většiny») buržoazií.

To je naše první a hlavní »připomínka« k tomu, jak otázku většiny kladou maloburžoazní demokraté, socialisté lousblankovského typu, eseri a menševici: co je v praxi platná »většina«, když většina sama o sobě je jen prvek formální, kdežto materiálně, ve skutečnosti, je touto většinou většina stran realizujících buržoazní obelhávání této většiny.

A tady se ovšem dostáváme k druhé »připomínce«, k druhé hlavní, výše uvedené okolnosti — toto obelhávání však můžeme správně pochopit, jedině když si objasníme jeho třídní kořeny a jeho třídní význam. To není osobní podvádění ani »švindlování« (hrubě řečeno), to je klamný názor vyplývající z ekonomického postavení třídy. Maloburžoazie je v takovém ekonomickém postavení, jeho životní podmínky jsou takové, že nutně musí podléhat sebeklamu a nutně se musí bezděky přiklánět jednou k buržoazii, jindy k proletariátu. Vlastní »linie« je u něho ekonomicky vyloučena.

Jeho minulost ho táhne k buržoazii, jeho budoucnost k proletariátu. Jeho úsudek ho táhne k proletariátu, jeho předsudek (podle známého Marxova výroku) k buržoazii.³⁸ Aby se většina lidu mohla stát skutečnou většinou při spravování státu, aby skutečně sloužila zájmům větši-

ny, aby skutečně chránila její práva a tak dále, k tomu je nutná určitá třídní podmínka. Touto podmínkou je, aby se většina maloburžoazie aspoň v rozhodující chvíli a na rozhodujícím místě přidala k revolučnímu proletariátu.

Jinak se většina stává fikcí, která se může nějaký čas udržet, oslňovat a zářit, šířit rozruch a sklízet vavříny, která je však přesto naprosto nutně odsouzena k neslavnému konci. A budiž řečeno, že právě takový konec stihl esersko-menševickou většinu, jak se ukázalo za revoluce v Rusku v červenci 1917.

Dále. Revoluce se liší od »obvyklého« stavu věcí ve státě právě tím, že sporné otázky života státu se řeší přímo v boji tříd a boji mas, přerůstajícím až do ozbrojeného boje. Jinak to nejde, pokud jsou masy svobodné a ozbrojené. Z tohoto základního faktu vyplývá, že v revolučních dobách nestačí projcvit »vůli většiny« — nikoli, je třeba *být* v rozhodující chvíli na rozhodujícím místě *silnější*, je třeba *zvítězit*. Od středověké »selské války« v Německu přes všechna velká revoluční hnutí a období až po léta 1848 a 1871, až po rok 1905 se setkáváme s nespočty příklady toho, jak organizovanější, uvědomělejší a lépe ozbrojená menšina vnucovala svou vůli většině a vítězila nad ní.

B. Engels kladl zvláštní důraz na poučení ze zkušeností, které do jisté míry spojují povstání rolníků v 16. století a revoluci z roku 1848 v Německu, totiž na roztržitost akcí a rozptýlenost ujařmených mas, která souvisela s jejich maloburžoazním životním postavením.³⁹ A podíváme-li se na věc z této stránky, dojdeme ke stejnému závěru: pouhá většina maloburžoazních mas ještě nic neřeší a řešit nemůže, protože organizovanost, politickou cílevědomost akcí a jejich centralizaci (nutnou k vítězství) — to všechno mohou milióny rozptýlených drobných hospodářů na venkově získat *jedině* tehdy, povede-li je buď buržoazie, nebo proletariát.

O otázkách života společnosti nakonec rozhoduje jak

známo třídní boj ve své nejtvrdší, nejostřejší formě, totiž ve formě občanské války. A v této válce jako v každé válce rozhoduje — a to je také známý fakt, který nikdo v zásadě nepopírá — ekonomika. Je nanejvýš charakteristické a příznačné, že ani eseri, ani menševici, ačkoli to »v zásadě« nepopírají a velmi dobře si uvědomují kapitalistický ráz dnešního Ruska, se neodvažují střízlivě pohledět pravdě do očí. Bojí se přiznat pravdu, že v každé kapitalistické zemi, Rusko nevyjímaje, existují v podstatě tři sítěžejní, hlavní síly — buržoazie, maloburžoazie a proletariát. O první a třetí síle všichni mluví, všichni ji uznávají. O druhé — což je právě početní *většina!* — nechtějí střízlivě mluvit ani z ekonomického, ani z politického a ani z vojenského hlediska.

Pravda je jim solí v očích — k tomu nakonec vede strach eserů a menševiků ze sebepoznání.

III

Když jsme začínali psát tento krátký článek, bylo zastavení Pravdy jen »náhodným« faktem, ještě nepotvrzeným státní mocí. Teď, po 16. červenci, tato moc zastavila Pravdu úředně^[165].

Toto opatření, podíváme-li se na ně historicky, vcelku, v celém procesu jeho přípravy a provedení, vrhá nápadně ostré světlo na »skutečnou povahu ústavy« v Rusku a osvětluje nebezpečnost ústavních iluzí.

Je známo, že kadetská strana v čele s Miljukovem a listem Reč žádá už od dubna, aby se proti bolševikům zakročilo. Tento požadavek vyjádřený v nejrůznějších formách — od »státotvorných« článků v Reči až po četné Miljukovovy výkřiky »Zavřít je!« (tj. Lenina a další bolševiky) — byl jednou z hlavních, ne-li vůbec hlavní součástí politického programu kadetů v revoluci.

Dávno předtím, než si Alexinskij a spol. v červnu

a v červenci vymysleli a zplodili odporné pomlouvačné obvinění, že jsme buď němečtí špióni, nebo že jsme dostali německé peníze, dávno předtím, než jsme byli stejně pomlouvačně, v rozporu se všemi obecně známými fakty a zveřejněnými dokumenty, obviněni z vyvolávání »ozbrojeného povstání« nebo ze »vzpourey«, dávno před tím vším kadetská strana soustavně, vytrvale, ustavičně žádala, aby se proti bolševikům zakročilo. Je-li dnes tento požadavek splněn, co si pak máme myslet o poctivosti nebo soudnosti lidí, kteří zapomínají, nebo se tváří, že zapomínají, z jakého třídního a politického zdroje tento požadavek vyšel? Jak potom neoznačit za nejhrubší falzifikaci nebo za neuvěřitelnou politickou tupost, když se dnes eseri a menševici tolik snaží líčit věci tak, jako by věřili, že »důvod« k zákroku proti bolševikům daly »náhodné« nebo »ojedinělé« události ze 4. července? I přerukování nesporných historických pravd má přece své meze!

Stačí porovnat hnutí z 20.—21. dubna s hnutím 3.—4. července a hned se přesvědčíme, že jsou si podobná: živelný výbuch nespokojenosti, netrpělivosti a pobouření mas, provokační výstřely zprava, mrtví na Něvské, pomlouvačné kvílení buržoazie, zejména kadetů, že »na Něvské stříleli leninovci«, do krajnosti rozhořčený a vyhrocený boj mezi proletářskou masou a buržoazií, naprostá bezradnost maloburžoazních stran, eserů a menševiků, obrovské výkyvy v jejich politice a v přístupu k otázce státní moci vůbec — všechna tato objektivní fakta charakterizují obě hnutí. A 9.—10. i 18. červen nám v jiné formě podávají naprosto stejný obraz třídní situace.

Průběh událostí je zcela jasný: čím dál víc narůstá nespokojenost, netrpělivost a pobouření mas, čím dál víc se vyhrocuje boj mezi proletariátem a buržoazií, zejména boj o získání vlivu na maloburžoazní masy, a v těchto souvislostech dochází ke dvěma velevýznamným historickým událostem, které vyvolaly závislost eserů a menševiků na

kontrarevolučních kadetech. Jsou to tyto události: vytvoření koaliční vlády ze 6. května, v níž se eseři a menševici projeví jako přísluhovači buržoazie, čím dál víc se zamořovali do čachrů a kompromisů s ní, prokazovali jí tisíce »službiček« a odkládali nejnaléhavější revoluční opatření; dále pak ofenzíva na frontě. Ofenzíva nutně znamenala obnovení imperialistické války, obrovské zesílení vlivu, váhy a úlohy imperialistické buržoazie, nesmírné rozšíření šovinismu mezi masami a konečně — last but not least (poslední v pořadí, ne však významem) — předání moci, nejdříve vojenské a potom i státní, do rukou kontrarevolučních nejvyšších armádních velitelů.

Takový byl průběh historických událostí, který prohluboval a zostřoval třídní rozpory od 20.—21. dubna do 3.—4. července a který umožnil kontrarevoluční buržoazii provést po 4. červenci to, co se už 20.—21. dubna naprosto jasně rýsovalo jako její program a taktika, jako její nejbližší cíl a její »dokonale čisté« prostředky, které měly vést k cíli.

Z historického hlediska není nic marnějšího, nic teoreticky ubožejšího a v praxi směšnějšího než maloměšťácké fňukání nad 4. červencem (k němuž se mimochodem připojuje i L. Martov^[109]), nad tím, že se bolševikům »podařilo« způsobit si porážku, že ji způsobilo jejich »hazardérství«, a tak dále a tak dále. Všechno toto fňukání, všechny tyto úvahy, že »se neměli« zúčastnit (tj. pokoušet se, aby projev nanejvýš oprávněné nespokojenosti a pobouření mas měl »pokojný a organizovaný ráz«!), nejsou nic jiného než renegátství, pokud vycházejí od bolševiků, nebo je to obvyklý projev maloměšťácké ustrašenosti a popletenosti. Hnutí 3.—4. července ve skutečnosti vyrostlo z hnutí 20.—21. dubna a dnů následujících stejně neodvratně, jako po jaru přichází léto. Bylo bezpodmínečnou povinností proletářské strany zůstat s masami, snažit se o co nejpokojnější a nejorganizovanější průběh jejich oprávněných akcí, nezůstávat stranou a neumývat si ruce

jako Pilát a pedantsky to odůvodňovat tím, že masy nejsou stoprocentně zorganizovány a že v jejich hnutí dochází k výstřelkům (jako by nebylo došlo k výstřelkům 20.—21. dubna a jako by v dějinách existovalo alespoň jedno významnější hnutí mas bez výstřelků!).

Jenže porážka bolševiků po 4. červenci historicky nutně vyplynula z celého předcházejícího vývoje událostí právě proto, že maloburžoazní masy a jejich vůdcové, eseri a menševici, nebyli 20.—21. dubna ještě spoutáni ofenzívou, nezapletli se ještě čachrováním s buržoazií v »koaliční vládě«, kdežto 4. července byli už spoutáni a zapleteni tak, že nutně museli sklouznout ke spolupráci (v represích, v pomluvách, v násilnostech) s kontrarevolučními kadety. Eseri a menševici 4. července definitivně spadli do propasti kontrarevolučnosti, protože tam ustavičně klesali už v květnu a červnu účastí v koaliční vládě a schvalováním politiky ofenzívy.

Zdá se, že jsme poněkud odbočili od našeho tématu, od zastavení Pravdy, k historickému hodnocení 4. července. Ale to je jen zdání. Jedno bez druhého se totiž nedá pochopit. Viděli jsme, že zastavení Pravdy, zatčení bolševiků a jiné jejich pronásledování nejsou ničím jiným — posuzujeme-li věci v jejich podstatě a události v jejich souvislostech — než splněním dávného programu kontrarevoluce, především kadetů.

Je neobyčejně poučné podívat se dnes, *kdo* vlastně a jakými metodami tento program uskutečnil.

Vezměme si fakta. 2. a 3. července hnutí narůstá, v masách to vře, protože jsou pobouřeny nečinností vlády, drahotou, hospodářským rozvratem a ofenzívou. Kadeti z vlády odstupují, takticky »dobrovolně vyklízejí pole«, přičemž dávají eserům a menševikům ultimátum a nechávají je — připoutané k moci, ale nemající moc — zaplatit za porážku a za pobouření mas.

Bolševici 2. a 3. července varují před demonstrací. Přiznal to *dokonce* svědek z listu Dělo naroda, když vy-

právě^[55, 192], co se dělo 2. července v granátnickém pluku. 3. července večer už bylo hnutí k nezastavení a bolševici sestavují provolání^[212], aby hnutí mělo »pokojný a organizovaný ráz«. 4. července zvyšují provokační výstřely zprava počet obětí na obou stranách: je třeba zdůraznit, že slib výkonného výboru vyšetřit události a vydávat dvakrát denně bulletin aj. zůstal pouhým slibem! Eseři a menševici neudělali vůbec nic, *dokonce* ani neuveřejnili úplný seznam mrtvých na obou stranách!!

4. července v noci sestavili bolševici provolání vyzývající k zastavení demonstrace; ještě tu noc bylo otištěno v Pravdě.^[120] Jenže v tu samou noc začíná za prvé přesun kontrarevolučních jednotek do Petrohradu (zřejmě na podnět, nebo se souhlasem eserů a menševiků, jejich sovětů, přičemž se ovšem o tomto »choulostivém« bodě zachovává dodnes hluboké a přísné mlčení, ačkoli už teď není nejmenší důvod to tajit!). Za druhé, téže noci oddíly junkerů atd. začínají organizovat razie na bolševiky, zřejmě na rozkaz armádního velitele Polovcova a generálního štábu. V noci ze 4. na 5. demolují redakci Pravdy, 5. a 6. demolují její tiskárnu Trud, zavraždí za bílého dne dělníka Voinova za to, že z tiskárny vynášel Listok Pravdy, dělají domovní prohlídky a zatýkají bolševiky, odzbrojují revoluční pluky.

Kdo s tím vším začal? Ani vláda, ani sověť, ale kontrarevoluční vojenská klika soustředěná kolem generálního štábu, která vystupuje jako »kontrarozvědka« a rozšiřuje výplod Pereverzeva a Alexinského, aby »poštvala« armádu a tak dále.

Vláda nikde. Sověty nikde; ty se třesou o svůj vlastní osud, dostávají řadu zpráv, že kozáci mohou přijít a rozehnat je. Černosotňovský a kadetský tisk, který až dosud štvál proti bolševikům, začíná štvát i proti sovětům.

Eseři a menševici si celou svou politikou svázali ruce i nohy. A jako spoutaní lidé povolávali (nebo dovolili povolat) kontrarevoluční vojsko do Petrohradu. A to je

spoutalo ještě víc. Klesli až na dno odporné kontrarevoluční propasti. Zbaběle rozpouštějí svou vlastní komisi, která měla vyšetřit »případ« bolševiků. Ničemně vydávají bolševiky kontrarevoluci. Ponížene se účastní demonstračního pohřbu zabitých kozáků a líbají tak ruku kontrarevolucionářům.

Jsou to spoutaní lidé. A klesli až na dno propasti.

Nevědí si rady — dávají ministerské křeslo Kerenskému, pak jdou zas do Canossy⁴⁰ ke kadetům, organizují »Zemský sněm« neboli »korunovací« kontrarevoluční vlády v Moskvě⁴¹. Kerenskij propouští Polovcova.

Tato bezradnost je však jen bezradností a nijak nemění *podstatu věci*. Kerenskij propouští Polovcova a současně legalizuje, uzákoňuje Polovcovova *opatření*, jeho politiku, zastavuje Pravdu, zavádí trest smrti pro vojáky^[155], zakazuje veřejná shromáždění na frontě, dále zatýká bolševiky (dokonce i Kollontajovou!) podle programu Alexinského.

»Skutečná povaha ústavy« v Rusku se teď jeví až překvapivě jasně: ofenzíva na frontě a koalice s kadety v zájmu srážejí esery a menševiky do propasti kontrarevoluce. Státní moc přechází *ve skutečnosti* do jejích rukou, do rukou vojenské kliky. Kerenskij a vláda Cereteliho a Černova *jí dělají jen zástěrku*, musí *dodatečně* uzákoňovat její opatření, její kroky, její politiku.

Čachry Kerenského, Cereteliho a Černova s kadety jsou málo významné, ne-li zcela bezvýznamné. Jestli při tomto čachrování vyhrají kadeti, nebo jestli se udrží »už jen« Cereteli a Černov, to na věci nic nezmění, obrat eserů a menševiků ke kontrarevoluci (obrat vynucený celou jejich politikou od 6. května) zůstane základním, hlavním a rozhodujícím faktem.

Cyklus vývoje stran se uzavřel. Eseři a menševici klesali stupínek po stupínku od »důvěry« ke Kerenskému 28. února k 6. květnu, který je připoutal ke kontrarevoluci, a k 5. červenci, kdy klesli až dolů k ní.

Začíná nové období. Vítězství kontrarevoluce vyvolává zklamání mas nad stranou eserů a stranou menševiků a otvírá cestu, po níž mohou masy přejít k politice podpory revolučního proletariátu.

Napsáno 26. července (8. srpna) 1917

Podle rukopisu

Otištěno 4. a 5. srpna 1917 v listu

Rabočij i soldat, č. 11 a 12

Z A Č Á T E K B O N A P A R T I S M U

Největší, nejosudovější chybou, jakou by teď, po vytvoření vlády Kerenského, Někrasova, Avksentjeva a spol.⁴², mohli marxisté udělat, by bylo, kdyby považovali slova za skutky, klamavý vnějšek za podstatu, nebo vůbec za něco, co se má brát vážně.

Přenechme tohle menševikům a eserům, kteří už docela bez okolků hrají roli šašků kolem bonapartisty Kerenského. A není to snad šaškování, když Kerenskij očividně podle diktátu kadetů sestavuje ze sebe, Někrasova, Těreščenko a Savinkova něco jako tajné direktorium, nezmiňuje se ani o Ústavodárném shromáždění, ani o deklaraci z 8. července⁴³, vyhlašuje v provolání k obyvatelstvu^[128] za svátost jednotu mezi třídami, uzavírá za neznámých podmínek dohodu s Kornilovem, který mu dal zcela drzé ultimátum, pokračuje v politice skandálního a pobuřujícího zatýkání, a když Černovové, Avksentjevové a Cereteliové jsou samá fráze a póza?

Není to snad šaškování, když Černov v takové době dá předvolat Miljukova před rozhodčí soud, když Avksentjev přednáší o nevhodnosti úzce třídního hlediska, když Cereteli a Dan prosazují v ústředním výkonném výboru sovětů nicneříkající rezoluce, plné jalových frází, připomínající nejhorší doby bezmoci kadetské I. dumy vůči carismu?

Stejně jako kadeti v roce 1906 veřejně zneuctili první shromáždění lidových zástupců v Rusku, když z něho tváří v tvář sílící caristické kontrarevoluci udělali ubohou žvanírnu, tak i eseři a menševici v roce 1917 veřejně

zneuctili sověty, když z nich udělali ubohou žvanírnu tvář v tvář sílící bonapartistické kontrarevoluci.

Vláda Kerenského je bezesporu vládou podnikající první kroky k bonapartismu.

Máme tu hlavní historický znak bonapartismu: lavírování státní moci opírající se o soldatesku (o nejhorší složky armády) mezi dvěma nepřátelskými třídami a silami, které jsou víceméně v rovnováze.

Třídní boj mezi buržoazií a proletariátem je do krajnosti vyhrocen: jak 20.—21. dubna, tak 3.—5. července měla země jen krůček k občanské válce. Není snad tato sociálně ekonomická podmínka klasickou živnou půdou bonapartismu? A přitom k této podmínce přistupují další, zcela podobného rázu; buržoazie dští oheň a síru na sověty, je však *dosud* příliš slabá, než aby je mohla hned rozehnat, zatímco sověty, veřejně zneuctěné pány Cereteli, Černovy a spol., nejsou *už* s to klást buržoazii vážný odpor.

Také mezi statkáři a rolníky se schyluje k občanské válce: rolníci žádají půdu a svobodu a může je — kdo ví? — udržet jedině bonapartistická vláda, která klidně slibuje hory doly všem třídám a nic z toho neplní.

Přidejte si k tomu ještě moment vojenských porážek vyvolaných hazardérskou ofenzívou, kdy se zvlášť dobře daří frázím o záchraně vlasti (jimiž se maskuje snaha zachránit imperialistický program buržoazie) — a máte před sebou dokonalý obraz sociálně politických zdrojů bonapartismu.

Nedáme se přece balamutit frázemi. Nedáme se zmást tím, že zatím jde jen o první kroky bonapartismu. Právě tyto první kroky musíme umět vystopovat, abychom se nedostali do komické situace omezeného šosáka, který bude bédovat nad druhým krokem, ačkoli prvnímu sám napomáhal.

Nic jiného než omezené šosáctví by dnes byly ústavní iluze, jako například že nynější vláda je snad levější než

všechny předcházející (viz Izvěstija⁴⁴), nebo že vlídná kritika sovětů⁶⁵] může napravit chyby vlády, nebo že případy svévolného zatýkání a zastavování novin byly ojedinělé, a doufejme, že se nebudou opakovat, nebo že Zarudnyj je čestný člověk a že v republikánském demokratickém Rusku je možný spravedlivý soud, k němuž se má každý dostavit, atd. atd.

Hloupost těchto šosáckých ústavních iluzí je příliš zřejmá, a proto nestojí za to speciálně se zdržovat jejich vyvracením.

Nikoli, boj proti buržoazní kontrarevoluci vyžaduje střizlivost a schopnost vidět a říkat věci tak, jak jsou.

Bonapartismus v Rusku není náhoda, je to přirozený výsledek vývoje třídního boje v maloburžoazní zemi se značně rozvinutým kapitalismem a s revolučním proletariátem. Historické etapy, jako byl 20.—21. duben, 6. květen, 9.—10. červen, 18.—19. červen a 3.—5. červenec, jsou mezníky, které názorně ukazují, jak příprava bonapartismu probíhala. Bylo by největší chybou myslet si, že bonapartismus je za demokratických poměrů vyloučen. Naopak, vzniká právě za těchto poměrů (dějiny Francie to dvakrát potvrdily) a vyrůstá za určitého vzájemného vztahu tříd a jejich boje.

Avšak uznávat nevyhnutelnost bonapartismu rozhodně neznamená zapomínat na nevyhnutelnost jeho pádu.

Řekneme-li *pouze*, že v Rusku dnes dočasně zvítězila kontrarevoluce, bude to jen formální konstatování stavu věcí.

Když si ale vznik bonapartismu rozebereme, když se nebojácně podíváme pravdě do očí a řekneme dělnické třídě a všemu lidu, že bonapartismus už dnes u nás je, položíme tím základ k serióznímu a houževnatému boji za svržení bonapartismu, který se povede v širokém politickém měřítku a bude se opírat o hluboké třídní zájmy.

Ruský bonapartismus z roku 1917 se liší od počátků

francouzského bonapartismu z roku 1799 a 1849 v mnoha směrech, například v tom, že ani jeden základní úkol revoluce nebyl vyřešen. Boj za vyřešení agrární a národnostní otázky se teprve rozhořívá.

Kerenskij a kontrarevoluční kadeti, kteří s ním manipulují jako s šachovou figurkou, nemohou ani svolat ve stanoveném termínu Ústavodárné shromáždění, ani odložit jeho svolání, neboť v obou případech by prohloubili revoluci. A katastrofa, k níž vede prodlužování imperialistické války, hrozí čím dál víc a valí se čím dál rychleji.

Přední oddíly ruského proletariátu dokázaly vyváznout z našich červnových a červencových dnů bez masového oslabení. Strana proletariátu má plnou možnost zvolit si takovou taktiku a takovou formu nebo takové formy organizace, aby nečekané (zdánlivě nečekané) pronásledování, které by podnikli bonapartisté, nemohlo v žádném případě ohrozit její existenci a zabránit jí v soustavné propagandistické práci mezi lidem.

Jen ať strana jasně a nahlas řekne lidu celou pravdu, že prožíváme počátek bonapartismu, že »nová« vláda Kerenského, Avksentjeva a spol. je jen štafáž, která má krýt kontrarevoluční kadety a vojenskou kliku držící v rukou moc; že lid se nedočká míru, rolníci se nedočkají půdy, dělníci se nedočkají osmihodinové pracovní doby, hladoví se nedočkají chleba, dokud nebude úplně zlikvidována kontrarevoluce; jen ať to strana řekne, a každý krok ve vývoji událostí bude potvrzovat, že má pravdu.

Rusko prožilo pozoruhodně rychle celé období, kdy většina lidu důvěřovala maloburžoazní straně eserů a straně menševiků. A dnes už většina pracujících začíná na tuto důvěřivost tvrdě doplácet.

Všechno nasvědčuje tomu, že události se vyvíjejí velmi rychle a země se blíží k dalšímu období, kdy bude většina pracujících nucena svěřit svůj osud do rukou revolučního proletariátu. Revoluční proletariát se chopí moci, zahájí

socialistickou revoluci, získá pro ni — přes všechny obtíže a možné vývojové oklidy — proletáře všech vyspělých zemí a zvítězí nad válkou i nad kapitalismem.

Rabočij i soldat, č. 6
29. července 1917

Podle listu Rabočij i soldat

POUČENÍ
Z REVOLUCE

Napsáno koncem července
Otištěno 12. a 13. září (30. a 31. srpna) 1917
v listu Rabočij, č. 8 a 9
V č. 8 podepsán N-kov,
v č. 9 N. Lenin
Doslov napsán 6. (19.) září 1917
Otištěn v roce 1917 v brožuře
N. Lenin, Uroki revoljucii,
vyd. Priboj, Petrohrad

Podle textu brožury

Každá revoluce znamená radikální přelom v životě obrovské masy lidí. Dokud takový přelom nedozrál, nemůže ke skutečné revoluci dojít. Tak jako každý přelom přináší každému člověku mnohá poučení a nutí jej hodně prožít a procítit, přináší i revoluce v krátké době všem lidem velmi bohatá a cenná poučení.

V průběhu revoluce se milióny a desítky miliónů lidí naučí za každý týden víc než za rok normálního, ospalého života. Během radikálního přelomu v životě celé společnosti se totiž zvlášť jasně vyjeví, jaké cíle sleduje ta která třída společnosti, jakou má sílu a jakých prostředků užívá.

Každý uvědomělý dělník, voják i rolník se musí důkladně zamyslet nad poučeními z revoluce v Rusku zvláště nyní, koncem července, kdy už je jasně vidět, že první období naší revoluce skončilo nezdarem.

I

Ano, čeho vlastně chtěly masy dělníků a rolníků dosáhnout, když dělaly revoluci? Co si od ní slibovaly? Víme, že si od ní slibovaly svobodu, mír, chléb a půdu.

A jak to vypadá dnes?

Místo svobody se znovu rozmáhá stará zvůle. Zavádí se trest smrti pro vojáky na frontě⁴⁵, rolníci se posílají před soud za svévolné zabírání statkářské půdy. Demolují se tisíckárny dělnických novin a dělnické noviny se bez soudu

zastavují. Zatýkají se bolševici, často bez jakéhokoli obvinění, nebo na základě obvinění vyloženě falešného.

Někdo snad namítne, že stíhání bolševiků ještě neznamená porušování svobody, protože se stíhají jen určité osoby na základě určitých obvinění. Jenže tato námitka je vědomá a zřejmá lež, protože přece není možné demolovat tiskárny a zastavovat noviny za to, že se jednotlivci dopustili trestného činu, i kdyby tato obvinění byla dokázána a uznána soudně. Něco jiného by bylo, kdyby vláda zákonem prohlásila celou bolševickou stranu, sám její směr a její názory za nezákonné. Ale každý ví, že nic takového vláda svobodného Ruska udělat nemohla a neudělala.

Že obvinění vznášena proti bolševikům jsou falešná, se ukázalo především v tom, jak listy statkářů a kapitalistů zuřivě spílaly bolševikům za jejich boj proti válce, proti statkářům a proti kapitalistům a otevřeně požadovaly zatčení a stíhání bolševiků v době, kdy ještě žádné vymyšlené obvinění proti žádnému bolševikovi vzneseno nebylo.

Lid chce mír. Avšak revoluční vláda svobodného Ruska se znovu pustila do dobyvačné války na základě tajných smluv, které uzavřel bývalý car Mikuláš II. s anglickými a francouzskými kapitalisty proto, aby ruští kapitalisté mohli okrádat jiné národy. Tyto tajné smlouvy nebyly dodnes zveřejněny. Vláda svobodného Ruska to odbyla vytáčkami a dodnes nenabídla žádnému národu spravedlivý mír.

Není chleba. Znovu hrozí hlad. Každý vidí, že kapitalisté a boháči bezohledně okrádají při vojenských dodávkách státní pokladnu (válka dnes stojí lid denně 50 000 000 rublů), že shrabují neslýchané zisky díky vysokým cenám, ale pro to, aby mohli dělníci účinně kontrolovat výrobu a rozdělování výrobků, se neudělalo absolutně nic. Kapitalisté si čím dál víc troufají, vyhazují dělníky na ulici, a to v době, kdy lid strádá nedostatkem zboží.

Obrovská většina rolníků na dlouhé řadě sjezdů veřejně a jasně prohlásila, že považuje statkářské vlastnictví půdy za nespravedlnost a vydřidušství. Ale vláda, která si říká revoluční a demokratická, vodí i nadále celé měsíce rolníky za nos a balamutí je sliby a odklady. Ministru Černovovi kapitalisté celé měsíce nedovolovali vydat zákon o zákazu koupě a prodeje půdy^[133, 154]. A když byl konečně tento zákon vydán, spustili kapitalisté proti Černovovi odpornou pomlouvačnou kampaň a pokračují v ní dodnes. Vláda si už při obraně statkářů tak troufá, že začíná rolníky soudně stíhat za »svévolné« zabírání půdy.

Rolníky vodí za nos, když je přesvědčují, aby počkali až na Ústavodárné shromáždění. Jenže svolání tohoto shromáždění kapitalisté stále odkládají. Teď, když na nátlak bolševiků byl tento termín stanoven na 30. září^[156], kapitalisté otevřeně vykřikují, že je to »nemožně« krátká lhůta, a žádají, aby svolání Ústavodárného shromáždění bylo odloženo . . . Nejvlivnější členové strany kapitalistů a statkářů, strany »kadetů«, nebo strany »svobody lidu«, například Paninová, se přímo zasazují o to, aby Ústavodárné shromáždění bylo svoláno až po skončení války.

S půdou počkejte až na Ústavodárné shromáždění. S Ústavodárným shromážděním počkejte až na konec války. S koncem války počkejte až do úplného vítězství. Takhle to nakonec vypadá. Kapitalisté a statkáři, kteří mají ve vládě většinu, si z rolníků dělají vyloženě blázny.

II

Jak se tohle mohlo stát ve svobodné zemi, po svržení carské moci?

V nesvobodné zemi vládne lidu car a hrstka statkářů, kapitalistů a úředníků, přičemž žádného z nich nikdo nevolil.

Ve svobodné zemi vládnu lidu jen ti, koho si k tomu

lid sám zvolil. Při volbách se lid dělí na strany a každá třída obyvatelstva si obvykle vytváří svou zvláštní stranu, například statkáři, kapitalisté, rolníci i dělníci mají své zvláštní strany. Proto se ve svobodných zemích vládne lidu pomocí otevřeného boje stran a pomocí svobodně uzavřených dohod mezi nimi.

Po svržení carské moci 27. února 1917 se v Rusku vládlo asi tak čtyři měsíce jako ve svobodné zemi právě pomocí otevřeného boje svobodně vytvářených stran a svobodně uzavřené dohody mezi nimi. Chceme-li pochopit vývoj ruské revoluce, musíme tedy především prozkoumat, jaké tu byly hlavní strany, zájmy kterých tříd hájily a jaké byly vzájemné vztahy mezi všemi těmito stranami.

III

Po svržení carské moci se státní moci chopila první prozatímní vláda. Ta se skládala ze zástupců buržoazie, tj. kapitalistů, k nimž se připojili i statkáři. Strana »kadetů«, hlavní strana kapitalistů, stála na prvním místě jako vládnoucí a vládní strana buržoazie.

Moc nepřipadla této straně náhodou, i když přirozeně proti carskému vojsku nebojovali a krev za svobodu neprolévali kapitalisté, ale dělníci a rolníci, námořníci a vojáci. Moc připadla straně kapitalistů proto, že tato třída byla silná svým bohatstvím, organizovaností a vědomostmi. Po roce 1905 a zvláště za války třída kapitalistů a třída statkářů, která se k nim připojila, dosáhly v Rusku největších úspěchů v organizovanosti.

Strana kadetů byla vždycky monarchistická, v roce 1905 i v letech 1905—1917. Po vítězství lidu nad carskou tyraní se tato strana prohlásila za republikánskou. Historické zkušenosti ukazují, že vždycky, když lid vítězil nad monarchií, strany kapitalistů se ochotně prohlašova-

ly za republikánské, jen aby uhájily privilegia kapitalistů a jejich neomezenou moc nad lidem.

Strana kadetů prohlašuje, že je pro »svobodu lidu«. Ve skutečnosti je však pro kapitalisty, a proto se k ní ihned přidali všichni statkáři, všichni monarchisté a všichni černosotňovci. Dokazuje to tisk i volby. Všechny buržoazní listy a všecken černosotňovský tisk spustily po revoluci stejnou písničku jako kadeti. Všechny monarchistické strany, které si netroufaly vystoupit veřejně, podporovaly ve volbách, například v Petrohradě, stranu kadetů.

Jakmile kadeti získali vládní moc, zaměřili všechno své úsilí na to, aby se pokračovalo v dobovačné loupežné válce, kterou začal car Mikuláš II.; ten také uzavřel tajné lupičské smlouvy s anglickými a francouzskými kapitalisty. Podle těchto smluv bylo ruským kapitalistům pro případ vítězství slíbeno, že mohou obsadit Cařihrad, Halič, Arménii atd. Lid však odbývala vláda kadetů pouhými výmluvami a sliby, rozhodnutí v závažných věcech nezbytných pro dělníky a rolníky odkládala až do Ústavodárného shromáždění, ale termín pro jeho svolání nestanovila.

Lid využil svobody a začal se organizovat samostatně. Hlavní organizací dělníků a rolníků — a ti tvoří převážnou většinu obyvatelstva v Rusku — byly sověty dělnických, vojenských a rolnických zástupců. Tyto sověty začaly vznikat už za únorové revoluce a za několik týdnů už ve většině velkých měst v Rusku a v mnoha újezdech byli všichni uvědomělí a vyspělí příslušníci dělnické třídy a rolníků v sovětech sdružení.

Sověty byly voleny naprosto svobodně, byly to skutečně organizace lidových mas, dělníků a rolníků. Byly to skutečně organizace obrovské většiny lidu. Dělníci a rolníci oblečení ve vojenských uniformách byli ozbrojeni.

Sověty samozřejmě mohly a měly vzít do rukou všechnu státní moc. Až do svolání Ústavodárného shromáždění neměla být ve státě jiná moc než sověty. Jedině pak by byla naše revoluce skutečně lidová, skutečně demokratic-

ká. Jedině pak by mohly pracující masy, které chtěly doopravdy mír a doopravdy neměly zájem na dobovačné válce, začít rázně a tvrdě provádět politiku, která by skoncovala s dobovačnou válkou a vedla by k míru. Jedině pak by mohli dělníci a rolníci srazit hřebínek kapitalismu, kteří »na válce« vydělávají fantastické peníze a přivedli zemi k hospodářskému rozvratu a hladu. Jenže v sovětech podporovala stranu revolučních dělníků — sociálních demokratů bolševiků, kteří žádali, aby se veškerá státní moc předala sovětům, jen menšina zástupců. Většina zástupců v sovětech podporovala menševické sociální demokraty a esery, kteří byli proti předání moci sovětům. Místo aby byly tyto strany pro odstranění buržoazní vlády a její nahrazení vládou sovětů, byly pro podporování buržoazní vlády a dohodu s ní, utvoření společné vlády s buržoazií. Tato politika kompromisů s buržoazií, kterou prováděly strana eserů a strana menševiků, strany, kterým důvěřovala většina lidu, tvoří hlavní náplň celého vývoje revoluce za celých pět měsíců, které uplynuly od jejího začátku.

IV

Podívejme se především, jak se vyvíjelo toto uzavírání kompromisů mezi esery a menševiky a buržoazií, a potom se pokusme vysvětlit, proč jim většina lidu důvěřovala.

V

Menševici a eseři jednou tak, podruhé onak uzavírali kompromisy s kapitalisty ve všech obdobích ruské revoluce.

Na samém konci února 1917, hned poté, co lid zvítězil

a svrhl carskou moc, přibrala prozatímní vláda kapitalistů do svých řad Kerenského jako »socialistu«. Kerenskij ve skutečnosti socialista nikdy nebyl, byl jen trudovik, k »socialistům-revolucionářům« se přidal teprve v březnu 1917, kdy už to nebylo nebezpečné ani nevýhodné. Přes Kerenského jako místopředsedu petrohradského sovětu se prozatímní vláda kapitalistů ihned začala snažit, aby sovět k sobě připoutala a osedlala si ho. Sovět, v němž převládali eseri a menševici, se osedlat dal, a hned po vytvoření prozatímní vlády kapitalistů souhlasil^[134], že »ji« bude »podporovat«, »pokud« bude vláda plnit své sliby.

Sověť se považoval za orgán, který má činnost prozatímní vlády prověřovat a kontrolovat. Vůdcové sovětu vytvořili takzvanou »styčnou komisi«, tj. komisi pro styk s vládou.⁴⁶ V této styčné komisi eserští a menševičtí vůdcové sovětu neustále jednali s vládou kapitalistů, takže vlastně byli ministry bez portfeje čili neoficiálními ministry.

Tento stav trval celý březen a skoro celý duben. Kapitalisté se odklady a výmluvami snažili získat čas. Kapitalistická vláda nepodnikla za tu dobu jediný významnější krok pro rozvíjení revoluce. Ba ani přímo pro svůj bezprostřední úkol, pro svolání Ústavodárného shromáždění, neudělala vláda absolutně nic, nepředložila věc nižším orgánům, ba nezřídila ani ústřední komisi, která by celou věc připravila. Vláda se starala jen o jedno — aby tajně obnovila loupežné mezinárodní smlouvy, které car uzavřel s anglickými a francouzskými kapitalisty, a aby co nejopatrněji a nejnenápadněji brzdila revoluci, aby všechno slíbila a nic nesplnila. Eseri a menševici hráli ve »styčné komisi« úlohu hlupáčků, které jen krmili vzletnými frázemi^[49], sliby a těšínskými jablíčky. Eseri a menševici naletěli na lichotky jako ta vrána ve známé bajce^[62] a dělalo jim strašně dobře, když je kapitalisté ujišťovali, jak si sovětů váží a jak bez nich neudělají ani krok.

Ve skutečnosti však čas plynul a kapitalistická vláda

neudělala pro revoluci absolutně nic. Zato proti revoluci stačila za tu dobu obnovit tajné loupežné smlouvy, lépe řečeno, potvrdit je a »oživit«[»] dodatečným, opět tajným jednáním s diplomaty anglického a francouzského imperialismu. Proti revoluci stačila za tu dobu položit základ ke kontrarevoluční organizaci (nebo aspoň ke sblížení) generálů a důstojníků bojující armády. Proti revoluci stačila začít organizovat průmyslníky a majitele továren a závodů, kteří museli pod tlakem dělníků dělat ústupek za ústupkem, ale současně také začali sabotovat výrobu s tím, že ji zastaví, jakmile se naskytne vhodná chvíle.

Jenže organizování vyspělých dělníků a rolníků v sovětech nezadržitelně pokračovalo. Nejlepší příslušníci utlačovaných tříd cítili, že vláda přes dohodu s petrohradským sovětem, přes výmluvnost Kerenského, přes »styčnou komisi«[»] je i nadále nepřitelem lidu, nepřitelem revoluce. Masy cítily, že nezlomí-li odpor kapitalistů, musí zápas o mír, svobodu i revoluci prohrát. V masách rostla netrpělivost a hněv.

VI

Výbuch nastal 20.—21. dubna. Hnutí vzplanulo živelně, nikdo je nepřipravoval. Bylo namířeno proti vládě tak ostře, že jeden pluk vyšel do ulic dokonce ozbrojený a dorazil až k Mariinskému paláci, kde chtěl zatknout ministry. Bylo naprosto jasné, že se vláda nemůže udržet. Sověty mohly (a měly) převzít moc a nebyly by narazily nikde na sebemenší odpor. Ešeři a menševici místo toho hrouťící se kapitalistickou vládou podpořili, zapletli se do dalších kompromisů s touto vládou a udělali ještě osudnější kroky, které pak vedly k záhubě revoluce.

Revoluce učí všechny třídy tak rychle a důkladně, jak tomu za normálních, klidných dob nikdy nebývá. Kapitalisté jako nejlépe organizovaní a v záležitostech třídního

boje a politiky nejzkušenější, se poučili rychleji než ostatní. Když viděli, že vláda je v neudržitelné situaci, použili metodu, kterou praktikovali po celá desetiletí od roku 1848 kapitalisté v jiných zemích, aby obalamutili, rozdělili a oslabili dělníky. Touto metodou je takzvaná »koaliční«, tj. spojená vláda, kterou tvoří společně buržoazie a dezertéři z tábora socialismu.

V zemích, kde svoboda a demokracie spolu s revolučním dělnickým hnutím existují nejdéle, v Anglii a ve Francii, použili kapitalisté tuto metodu s velkým úspěchem mnohokrát. Jakmile »socialističtí« vůdcové vstoupili do buržoazní vlády, vždycky se z nich staly nastrčené figurky, loutky, stafáž pro kapitalisty, nástroj sloužící ke klamání dělníků. »Demokratičtí a republikánští« kapitalisté v Rusku použili stejnou metodu. Eseři a menševici se nechali ihned obalamutit a 6. května se »koaliční« vláda, v níž zasedl Černov, Cereteli a spol., stala skutkem^[43,131].

Naivkové ze strany eserů a strany menševiků jákali a samolibě se hráli na výsluní ministerské slávy svých vůdců. Kapitalisté si mnuli ruce, že za pomocníky proti lidu získali »vůdce sovětů« a že od nich dostali slib, že budou podporovat »ofenzívní akce na frontě«, tj. obnovení dočasně zastavené imperialistické, loupeživé války. Kapitalisté věděli, jak nafoukaně bezmocní jsou tito vůdcové, věděli, že sliby buržoazie o kontrole a dokonce o organizaci výroby, o politice míru atd. nebudou nikdy splněny.

A dopadlo to přesně tak. Druhá etapa ve vývoji revoluce, od 6. května do 9. nebo do 18. června, plně potvrdila, s čím kapitalisté počítali — že nedá žádnou práci esery a menševiky obalamutit.

Zatímco Pešechonov a Skobelev obelhávali sebe i lid bombastickými frázemi, že kapitalistům vezmou 100 % zisku, že jejich »odpor je zlomen« atd., kapitalisté si dále upevňovali pozice. Nic, absolutně nic se za tu dobu prakticky nepodniklo, aby se kapitalistům přistříhla křídla.

Z ministrů z tábora dezertérů socialismu se staly mluvící automaty, které měly za úkol odvádět pozornost utlačovaných tříd, kdežto celý aparát státní správy zůstával prakticky v rukou byrokracie a buržoazie. Nechvalně známý Palčinskij, náměstek ministra průmyslu, byl typickým představitelem tohoto aparátu, který brzdil každé opatření proti kapitalistům. Ministři žvanili — a všechno zůstávalo při starém.

Ministr Cereteli se buržoazii obzvlášť hodil pro boj proti revoluci. Byl to on, koho posílali »pacifikovat« Kronštadt, když už si tamější revolucionáři troufali tak, že se opovážili sesadit komisaře jmenovaného vládou. Buržoazie spustila ve svých novinách neuvěřitelný povyk, vztekla a zuřivou kampaň plnou lží, pomluv a štvání proti Kronštadtu, obvinila ho, že se chce »od Ruska odtrhnout«, a opakovala tento a další podobné nesmysly v tisíci obměnách, aby maloburžoazii a šosáky zastrašila. Typický představitel tupého, ustrašeného šosáctví Cereteli se chytil na udičku buržoazní štvance ze všech »nejpochtivěji« a »drtil a uklidňoval« Kronštadt ze všech nejhorlivěji, aniž si uvědomil, že vystupuje v úloze lokaje kontrarevoluční buržoazie. Výsledek byl, že jeho přičiněním došlo s revolučním Kronštadtem k »dohodě«, že komisaře v Kronštadtě nebude jmenovat vláda přímo, ale že bude volen v místě a vláda ho *potvrdí*. Na tak ubohé kompromisy utráceli svůj čas ministři, kteří přeběhli od socialismu k buržoazii.

Tam, kam nemohl jít hájit vládu buržoazní ministr, tj. mezi revoluční dělníky nebo do sovětů, tam šel (lépe řečeno: tam byl buržoazii poslán) »socialistický« ministr Skobelev, Cereteli, Černov atd. a ten svědomitě plnil, co mu buržoazie uložila, hájil vládu do roztrhání těla, líčil kapitalisty jako neviňátka a vodil lidi za nos věčnými sliby a věčnými radami, aby se počkalo.

Ministr Černov byl zaměstnán hlavně čachrováním se svými buržoazními kolegy: až do července, do další »kri-

ze moci«, k níž došlo po hnutí 3.—4. července, do odchodu kadetů z vlády, nedělal ministr Černov nic jiného, než že užitečně, zajímavě a pro lid nesmírně prospěšně »přemlouval« své buržoazní kolegy, promlouval jim do duše, aby dali souhlas aspoň k zákazu machinací při koupi a prodeji půdy. A rolníkům na celoruském sjezdu (poradě) rolnických zástupců v Petrohradě bylo slavnostně slíbeno, že tento zákaz vydán bude^[154, 133]. Jenže slib zůstal zase jen slibem. Černov ho nedokázal splnit ani v květnu^[159], ani v červnu, až do doby, kdy revoluční vlna živelného výbuchu 3.—4. července a současný odchod kadetů z vlády už nedovolily toto opatření provést. Ale stejně by toto izolované opatření nemohlo nijak podstatně rolníkům usnadnit jejich boj o půdu proti statkářům.

Kontrarevoluční, imperialistický úkol obnovit imperialistickou, loupeživou válku, který nedokázal splnit nenáviděný Gučkov, v té době úspěšně a skvěle plnil na frontě »revoluční demokrat« Kerenskij, novopečený člen strany socialistů-revolucionářů. Dal se unášet vlastní výmluvností a imperialisté, kteří s ním manipulovali jako s šachovou figurkou, na něho pěli chvalozpěvy, lichotili mu a vynášeli ho do nebe — a to všechno za to, že sloužil kapitalistům do roztrhání těla, když přesvědčoval »revoluční armádu«, aby souhlasila s obnovením války, vedené pro naplnění smluv cara Mikuláše II. s anglickými a francouzskými kapitalisty, aby ruští kapitalisté dostali Cařihrad a Lvov, Erzerum a Trapezunt.

Tak uplynulo druhé období ruské revoluce od 6. května do 9. června. Kontrarevoluční buržoazie byla teď silnější; kryta a chráněna »socialistickými« ministry si upevnila pozice tím, že připravila ofenzívu jak proti vnějšímu nepříteli, tak proti nepříteli vnitřnímu, tj. proti revolučním dělníkům.

VII

Na 9. června chystala strana revolučních dělníků, bolševiků, demonstraci v Petrohradě, aby dala organizovaný průchod nezadržitelně rostoucí nespokojenosti a pobouření mas. Eserští a menševičtí vůdcové, zapletení do kompromisů s buržoazií, spoutaní imperialistickou politikou ofenzívy, se zděsili, protože cítili, že ztrácejí mezi masami vliv. Zvedl se všeobecný povyk proti demonstraci, povyk, který tentokrát sjednotil kontrarevoluční kadety s esery a menševiky. Pod jejich vedením a v důsledku jejich politiky kompromisů s kapitalisty se teď obrat maloburžoazních mas ke spolenectví s kontrarevoluční buržoazií projevila definitivně a nanejvýš zřetelně. V tom je historický význam, v tom je třídní smysl krize z 9. června.

Bolševici demonstraci odvolali^[64], protože rozhodně nechtěli vést dělníky do beznadějného boje, jakým byl v té době boj proti sjednoceným kadetům, eserům a menševikům. Jenže kadetům, eserům a menševikům, jestliže si chtěli udržet aspoň jakýs takýs zbytek důvěry mas, nezbylo než určit společnou demonstraci na 18. června^[60]. Buržoazie soptila, neboť v tom správně viděla příklon maloburžoazní demokracie na stranu proletariátu, a rozhodla se paralyzovat akci demokracie ofenzívou na frontě^[164].

18. červen pak opravdu přinesl neobyčejně přesvědčivé vítězství hesel revolučního proletariátu, hesel bolševismu mezi petrohradskými masami, ale 19. června buržoazie a bonapartista* Kerenskij slavnostně oznámili^[164, 210], že právě 18. června začala na frontě ofenzíva.

* Bonapartismem (podle jména dvou francouzských císařů Bonapartů) se označuje vláda, která se snaží vypadat nestrannicky, využívá však vyhroceného boje mezi stranami kapitalistů a dělníků. Taková vláda ve skutečnosti slouží kapitalistům a dělníky krmí ponejvíce jen sliby a drobnými almužnami.

Ofenzíva prakticky znamenala, že znovu začala loupeživá válka v zájmu kapitalistů proti vůli obrovské většiny pracujících. Proto s ofenzívou nutně souviselo jednak obrovské zesílení šovinismu a předání vojenské (a tedy i státní) moci vojenské klice bonapartistů a jednak obrat k násilí proti masám, k pronásledování internacionalistů, ke zrušení svobody agitace, k zatýkání a střelení těch, kdo byli proti válce.

Jestliže 6. květen přivázal esery a menševiky k vítězné káře buržoazie provazem, pak 19. květen je jako přísluhovače kapitalistů přikoval řetězem.

VIII

S obnovením loupeživé války se pobouření mas přirozeně rychle vystupňovalo. 3.—4. července jejich rozhořčení vybuchlo; bolševici se pokoušeli tento výbuch zadržet a museli se samozřejmě snažit, aby měl co nejorganizovanější průběh.

Eseři a menševici jako otroci buržoazie přikovaní ke svému pánovi přistoupili na všechno: na povolání reakčních jednotek do Petrohradu, na obnovení trestu smrti, na odzbrojení dělníků a revolučních vojenských jednotek, na zatýkání, pronásledování i na zastavení novin bez soudu. Moc, kterou buržoazie ve vládě nebyla schopná převzít a kterou sověty převzít nechtěly, tato moc teď spadla do klína vojenské klice, bonapartistům, klice, kterou samozřejmě plně podporovali kadeti a černosotňovci, statkáři a kapitalisté.

Krůček po krůčku. Jakmile se eseři a menševici jednou dostali na šikmou plochu kompromisů s buržoazií, nezdůraznitelně se po ní sunuli dolů, až klesli na samé dno. 28. února slibovali^[49] v petrohradském sovětu buržoazní vládě podmíněnou podporu. 6. května ji zachránili před pádem, a protože souhlasili s ofenzívou, udělali ze sebe

prisluhovače a obhájce vlády. 9. června se s kontrarevoluční buržoazií spřáhli v nenávisném, lživém a pomlouvačném tažení proti revolučnímu proletariátu. 19. června schválili obnovení loupeživé války. 3. července dali souhlas k povolání reakčních vojsk: to byl začátek definitivního odevzdání moci bonapartistům. Krůček po krůčku.

Toto hanebné finále strany eserů a strany menševiků není náhoda, ale důsledek ekonomického postavení drobných vlastníků, maloburžoazie, jak to mnohokrát potvrdily zkušenosti v Evropě.

I X

Každý si jistě všiml, jak se drobní vlastníci usilovně snaží »dostat nahoru«, mezi skutečné pány, prorazit mezi »hospodářsky silné« podnikatele, proniknout mezi buržoazii. Dokud vládne kapitalismus, nemají drobní vlastníci jiné východisko: buď se musí stát sami kapitalisty (a to dokáže v nejlepší případě jeden drobný vlastník ze sta), nebo z nich budou zruinovaní drobní vlastníci, poloproletáři a potom proletáři. V politice je to zrovna tak: maloburžoazní demokracie, hlavně její vůdcové, tíhnou k buržoazii. Vůdcové maloburžoazní demokracie utěšují své masy sliby a ujišťováním, že s kapitalistickými velkovýrobci se lze dohodnout; v nejlepší případě dostanou na chvílku od kapitalistů malé ústupky pro nepočetnou horní vrstvu pracujících mas, ale ve všem rozhodujícím, ve všem důležitém se maloburžoazní demokracie vždycky dostávala do vleku buržoazie, vždycky se stávala jejím bezmocným přívěskem, vždycky bývala poslušným nástrojem v rukou finančních králů. Zkušenosti z Anglie a Francie to mnohokrát potvrdily.

Zkušenosti revoluce v Rusku, kdy se události, hlavně vlivem imperialistické války a hluboké krize válkou způsobené, vyvíjely neobyčejně rychle, tyto zkušenosti získané od února do července 1917 potvrdily starou marxistic-

kou pravdu o labilním postavení maloburžoazie nesmírně přesvědčivě a názorně.

Poučení z revoluce v Rusku zní: pracující masy se mohou zachránit před železným sevřením války, hladu a otročení statkářům a kapitalistům jedině tak, že se nadobro rozejdou se stranou eserů a stranou menševiků, že si jasně uvědomí jejich zrádčovskou úlohu, že odmítnou jakékoli kompromisy s buržoazií a rázně se přidají k revolučním dělníkům. Jedině revoluční dělníci, budou-li mít podporu chudých rolníků, dokážou zlomit odpor kapitalistů, dokážou vést lid do boje za získání půdy bez náhrady, k úplné svobodě, ke zdoání hladu, k vítězství nad válkou, ke spravedlivému a trvalému míru.

DOSLOV

Tento článek, jak je patrné z textu, byl napsán koncem července.

Vývoj revoluce v srpnu plně potvrdil to, co je v článku řečeno. Koncem srpna pak Kornilovovým povstáním⁴⁷ došlo k dalšímu obratu v revoluci, neboť všechen lid už jasně viděl, že se kadeti ve spolku s kontrarevolučními generály snaží rozehnat sověty a obnovit monarchii. Jak silný je tento nový obrat v revoluci, zda se mu podaří učinit přítrž zhoubné politice kompromisů s buržoazií, to ukáže blízká budoucnost . . .

N. Lenin

6. září 1917

O KAMENĚVOVĚ PROJEVU
K OTÁZCE
STOCKHOLMSKÉ KONFERENCE
PŘEDNESENÉM
NA ZASEDÁNÍ ÚSTŘEDNÍHO
VÝKONNÉHO VÝBORU⁴⁸

Projev soudruha Kameněva k otázce stockholmské konference přednesený na zasedání ústředního výkonného výboru 6. srpna se musí u bolševiků věrných straně a svým zásadám nutně setkat s odporem.

Hned v první větě svého vystoupení učinil soudruh Kameněv prohlášení oficiálního rázu, které jeho vystoupení dodává přímo neuvěřitelný charakter. Soudruh Kameněv předesílá, že mluví jen sám za sebe, že »naše frakce tuto otázku neprojednávala«.

Za prvé, odkdy vystupují v organizované straně k důležitým otázkám jednotliví členové »jen za sebe«? Když frakce otázku neprojednávala, neměl soudruh Kameněv právo k ní mluvit. To je první závěr z jeho vystoupení.

Za druhé, jakým právem soudruh Kameněv zapomněl, že existuje usnesení ústředního výboru strany proti účasti ve Stockholmu? Jestliže toto usnesení nebylo zrušeno sjezdem ani novým usnesením ústředního výboru, zůstává pro stranu zákonem. Kdyby bylo zrušeno, nemohl by to soudruh Kameněv zamlčet, nemohl by mluvit v minulém čase: »My, bolševici, jsme se až dosud stavěli ke stockholmské konferenci negativně.«

Takže z toho zase plyne, že Kameněv nejenže neměl právo mluvit, ale že přímo porušil usnesení strany, že přímo mluvil proti straně a mařil její vůli, když se ani

slovem nezmínil o usnesení ústředního výboru závazném i pro něho. A přitom bylo toto usnesení svého času uveřejněno v Pravdě, a dokonce s dodatkem, že zástupce strany odejde z zimmerwaldské konference, vysloví-li se tato konference pro účast ve Stockholmu.*

Důvody »dřívějšího« negativního postoje bolševiků k účasti ve Stockholmu vyložil Kameněv nesprávně. Zamlčel, že tam budou sociálimperialisté a že stýkat se s nimi je pro revolučního sociálního demokrata ostudné.

Je to sice velmi smutné, ale přiznat si to musíme: Starostin, který se často v mnoha věcech mýlil, tlumočil stanovisko revoluční sociální demokracie tisíckrát lépe, správněji a vhodněji než Kameněv. Jít na konferenci se sociálimperialisty, s ministry, kteří pomáhali při násilnostech v Rusku — to je ostuda a zrada. Jaképak potom řeči o internacionalismu?

Pokud jde o podstatu věci, jsou Kameněvovy argumenty ohledně »změny« našeho názoru na Stockholm až směšně slabé.

»Je nám už jasné,« řekl Kameněv, »že Stockholm od této (??) chvíle přestává (??) být slepým nástrojem v rukou imperialistických států.«

To není pravda. Neexistuje jediný fakt, a Kameněv taky nemohl uvést nic závažného. Je to snad nějaká zásadní změna, když tam angličtí a francouzští sociálimperialisté nejdou, kdežto němečtí ano?? Je to vůbec nějaká změna z hlediska internacionalisty? Copak Kameněv už »zapomněl« na usnesení konference naší strany (z 29. dubna) o zcela analogickém případě s dánským sociálimperialistou?

»Nad Stockholmem,« řekl Kameněv dále, jak se uvádí v novinách, »začíná doširoka vlát revoluční prapor, pod nímž se mobilizují síly světového proletariátu.«

To je pusté řečnění v duchu Černova a Cereteliho.

* Viz Sebrané spisy 32, Praha 1987, s. 84. *Red.*

A je to nebetyčná lež. Žádný revoluční prapor, ale prapor dohod, kompromisů, amnestování sociálimperialistů, rokování bankéřů o rozdělení anektovaných území — to je prapor, jaký ve skutečnosti začíná vlát nad Stockholmem.

Nesmíme strpět, aby se strana internacionalistů, která nese před celým světem odpovědnost za revoluční internacionalismus, kompromitovala přivíráním očí nad pletichami ruských a německých sociálimperialistů, nad pletichami ministrů buržoazní imperialistické vlády Černovů, Skobelevů a spol.

Rozhodli jsme se budovat III. internacionálu. Musíme ji vytvořit přes všechny obtíže. Ani krok zpátky, ke spolkům se sociálimperialisty a dezertéry z tábora socialismu!

Proletarij, č. 3
29. (16.) srpna 1917
Podepsán N. Lenin

Podle listu Proletarij

POVĚSTI O SPIKNUTÍ

Noticka uveřejněná pod tímto titulkem ve 103. čísle listu Novaja žižň ze 17. srpna^[193] si zaslouží velmi vážnou pozornost a musíme se jí [znovu a znovu] zabývat, přestože to, co se v ní vydává za věc závažnou a seriózní, je naprosto neseriózní.

V noticce se říká zhruba to, že po Moskvě se 14. srpna rozšířily pověsti, že několik kozáckých jednotek táhne z fronty na Moskvu a že navíc »určité vojenské skupiny za tichého souhlasu jistých společenských kruhů v Moskvě« organizují »rázné kontrarevoluční akce«. Dále prý vojenské orgány informovaly moskevský sovět vojenských a dělnických zástupců a »za účasti představitelů ústředního výkonného výboru« (tj. menševiků a eserů) podnikly kroky, aby vojáci věděli o nutnosti bránit město apod. »Do těchto příprav byli zapojeni i představitelé moskevských bolševiků, kteří mají v mnoha vojenských jednotkách autoritu, takže jim tam byl pro tentokrát povolán přístup,« končí noticka.

Tato poslední věta je stylizována záměrně nejasně a nesrozumitelně: mají-li bolševici v mnoha vojenských jednotkách autoritu (což je nesporné a všeobecně známé), jak a kdo tedy *mohl* »povolovat přístup« bolševikům k těmto jednotkám? To je přece holý nesmysl. Jestliže bolševikům »pro tentokrát« »povolovali přístup« (Kdo? Zřejmě menševici a eseři!) do *kterýchkoli* vojenských jednotek, znamená to, že mezi bolševiky a obranári existoval nějaký *blok*, spolek, úmluva o »obraně proti kontrarevoluci«.

A to je právě to, co dodává na významu jinak bezvýznamné noticce a co vyžaduje, aby všichni uvědoměli dělníci věnovali uvedeným faktům tu největší pozornost.

Pověsti rozšiřované obranáři, tj. menševiky a esery, jsou zjevně nepravdivé a naprosto zřetelně z nich čouhá špinavá a odporná politická kalkulace, s níž jsou tyto pověsti šířeny. Kontrarevoluční je ve skutečnosti právě prozatímní vláda, kterou obranáři chtějí jakoby hájit. Ve skutečnosti byly kozácké jednotky odvolány z fronty do velkých měst, například 3. července do Petrohradu, a odvolávala je právě prozatímní vláda a »socialističtí« ministři, jak to také oficiálně potvrdil kozácký generál Kaledin na moskevské poradě^[21] kontrarevolučních imperialistů. To je fakt.

A právě tento fakt, který ukazuje esery a menševiky v pravém světle a dokazuje jejich zradu revoluce, *jejich spojenectví* s kontrarevolucionáři, *jejich spolek* s Kalediny, tento fakt chtějí eseři a menševici ututlat, zatušovat, přehlúšit »pověstmi«, že kozáci táhnou na Moskvu proti vůli Kerenského, Cereteliho, Skobeleva a Avksentjeva, že menševici a eseři »brání revoluci« apod. Čouhá z toho na sto honů politická kalkulace zrádných menševiků a obranářů: chtějí dělníky podvést, chtějí se vydávat za revolucionáře, vyzvědět něco o bolševicích (a předat to ovšem kontrarozvědce), napravit si vlastní reputaci! Kalkulace je to právě tak podlá jako naprosto průhledná! Stvoříme naivní »pověsti«, přesvědčíme naivní lidi, že tuto vládu chtějí svrhnout kozáci, že vláda *netvoří* blok s kozáky, že »brání revoluci« atd. atd., a lacino tak získáme »přístup« k bolševickým vojenským jednotkám a celkově posílíme důvěru k prozatímní vládě.

Kalkulace je jasná. Ať jsou to pověsti absurdní a vycucané z prstu. Zato důvěru k prozatímní vládě získáme jedna dvě a navíc přitáhneme bolševiky do »bloku« s námi!

Těžko uvěřit, že by se mezi bolševiky mohli najít tako-

ví naivkové a darebáci, kteří by dnes šli do bloku s obranári. Těžko tomu uvěřit, protože předně existuje jednoznačná rezoluce VI. sjezdu SDDSR⁴⁹, v níž se praví (viz Proletarij⁵⁰, č. 4), že »menševici definitivně přešli do tábora nepřátel proletariátu«. S lidmi, kteří definitivně přešli do nepřátelského tábora, se nedělají úmluvy a neuzavírají bloky. »Prvořadým úkolem revoluční sociální demokracie,« praví se dále v téže rezoluci, je »jejich (menševiků-obranářů) naprostá izolace od všech jen trochu revolučních sil dělnické třídy«. Je jasné, že proti této izolaci menševici a eseři bojují právě tím, že pouštějí do světa nepravdivé pověsti. Je jasné, že v Moskvě stejně jako v Petrohradě se dělníci čím dál víc odvracejí od menševiků a eserů, protože čím dál jasněji vidí jejich zrádovskou, kontrarevoluční politiku, a obranári, aby »věc napravili«, se musí »chytit každého prostředku«.

Jakmile je zde jednou tato sjezdová rezoluce, pak bolševici, kteří by vstoupili do bloku s obranári v zájmu »povolení přístupu« nebo nepřímého vyslovení důvěry prozatímní vládě (kterou prý musíme bránit proti kozákům), takoví bolševici by byli samozřejmě ihned a zaslouženě vyloučeni ze strany.

I z jiných důvodů je však těžko uvěřit, že by se mohli v Moskvě nebo kdekoli jinde najít bolševici, kteří by byli schopni vstoupit do bloku s obranári, vytvořit něco jako společné, i když dočasné orgány, uzavřít nějakou úmluvu apod. Předpokládejme o těchto málo pravděpodobných bolševicích to nejlepší: připusťme, že by z naivity skutečně uvěřili pověstem, které jim sdělují menševici a eseři, připusťme dokonce i to, že by jim sdělili nějaká rovněž vymyšlená »fakta«, aby to bylo věrohodné. Je jasné, že ani v tom případě by žádný bolševik, pokud by úplně neztratil čest nebo hlavu, nevstoupil do žádného bloku s obranári, neuzavřel žádnou úmluvu v zájmu »povolení přístupu« apod. I v tomto případě by bolševik řekl: Naši dělníci, naši vojáci se postaví proti kontrarevolučním voj-

skům, jestliže ta teď zaútočí proti prozatímní vládě, *nebudou* však bránit tuto vládu, která 3. července povolala Kaledina a spol., ale budou bránit revoluci samostatně, budou sledovat vlastní cíle — vítězství dělníků, vítězství chudých, vítězství míru, a ne vítězství imperialistů — Kerenského, Avksentjeva, Cereteliho, Skobeleva a spol. I v tomto výjimečně vzácném případě, který jsme připustili, by bolševik řekl menševikům: Samozřejmě že budeme bojovat, ale neuzavřeme s vámi ani ten nejmenší politický spolek, neprojevíme vám ani zlomek důvěry — přesně tak jako když v únoru 1917 bojovali sociální demokraté proti carismu společně s kadety, ale žádné spolky s nimi neuzavírali a ani na vteřinu jim nevěřili. Sebemenší důvěra k menševikům by dnes byla stejnou zradou revoluce jako důvěra ke kadetům v letech 1905—1917.

Bolševik by řekl dělníkům a vojákům: Dobře, budeme bojovat, ale ani zlomek důvěry menševikům, nechcete-li se připravit o plody vítězství.

Pro menševiky je příliš výhodné šířit vylhané pověsti a úvahy, že vláda, kterou oni podporují, zachraňuje revoluci, zatímco ve skutečnosti je tato vláda *už v bloku* s Kalediny, *už* je kontrarevoluční, *už* podnikla spoustu kroků a denně podniká další, aby vyhověla podmínkám tohoto svého bloku s Kalediny.

Budou-li bolševici těmto pověstem věřit, přímo nebo nepřímou je podporovat, budou tím zrazovat revoluci. Hlavní zárukou jejího úspěchu dnes je, aby si masy jasně uvědomily, že menševici a eseři zradili, aby se s nimi nadobro rozešly, aby je každý revoluční proletář bojkotoval stejně nekompromisně, jako po zkušenostech z roku 1905 bojkotoval kadety.

((Přepište, prosím, tento článek v několika exemplářích, aby mohl být současně rozeslán k uveřejnění do několika

stranických listů a časopisů a zároveň mým jménem předložen ústřednímu výboru s tímto dodatkem:

Prosím, abyste tento článek považovali za mou zprávu ústřednímu výboru, k níž připojuji svůj návrh: ústřední výbor by měl za účasti Moskvanů, kteří nejsou jeho členy, oficiálně vyšetřit a zjistit, zda bolševici měli podobné společné orgány s obranáři, zda existovaly nějaké bloky nebo úmluvy, co bylo jejich podstatou atd. Musí se oficiálně zjistit fakta i podrobnosti, zjistit všechny detaily. Jestliže se potvrdí, že takový blok skutečně existoval, musí být členové ústředního výboru nebo moskevského výboru předběžně odvoláni z funkcí a hned nejbližší plénum ÚV musí projednat otázku jejich oficiálního odvolání už před sjezdem. Protože právě Moskva *dnes*, po moskevské poradě, po stávce, po 3.—5. červenci získává nebo může získat význam *centra*. Je docela možné, že v tomto obrovském proletářském centru, které je větší než Petrohrad, bude narůstat hnutí typu 3.—5. července. V Petrohradě šlo tehdy o to dát hnutí klidný a organizovaný průběh. To *bylo* správné heslo. V Moskvě *dnes jde* o něco docela jiného a staré heslo by bylo naprosto nesprávné. Dnes by šlo o to, abychom sami *převzali moc* a prohlásili se za vládu ve jménu míru, půdy pro rolníky, svolání Ústavodárného shromáždění v termínu podle dohody s rolníky v místech atd. Je docela dobře možné, že nezaměstnanost, hlad, stávka železničářů a hospodářský rozvrat takové hnutí v Moskvě vyvolá. Je nesmírně důležité, aby v Moskvě stáli »u kormidla« lidé, kteří nezakolísají doprava, nevstoupí do žádných bloků s menševiky, a dojde-li k hnutí, pochopí *nové* úkoly, *nové* heslo převzetí moci, *nové* cesty a prostředky k dosažení tohoto cíle. Proto »vyšetřování« ohledně bloku a důtka bolševickým členům tohoto bloku, pokud nějakí byli, a jejich odvolání jsou nutné nejen kvůli disciplíně, nejen kvůli napravení hlouposti, kterou provedli, ale jsou nutné v nejvlastnějším zájmu *budoucího* hnutí. Stávka v Moskvě 12. srpna do-

kázala, že *aktivní* proletariát jde za bolševiky, přestože při hlasování při volbách do dumy získali většinu eseri. Velmi se to podobá situaci v Petrohradě před 3.—5. červencem 1917. Rozdíl je tu však obrovský: Petrohrad se tehdy nemohl chopit moci ani fyzicky, a kdyby se jí byl chopil fyzicky, nemohl by ji udržet politicky, protože Cereteli a spol. ještě neklesli tak hluboko, aby podporovali násilnosti. Proto *tehdy*, 3.—5. července 1917 v Petrohradě, by heslo převzetí moci bylo *nesprávné*. Tehdy dokonce ani bolševici neměli a nemohli mít vědomou odvahu, aby Cereteliho a spol. označili za kontrarevolucionáře. Tehdy nemohli mít ani vojáci, ani dělníci zkušenosti, které pak přinesl červenec.

Dnes je to zcela jinak. Jestliže dnes vzplane v Moskvě živelné hnutí, heslo musí znít: převzít moc. Proto je tak důležité, tak nesmírně důležité, aby v Moskvě vedli hnutí vhodní lidé, kteří toto heslo *dokonale* pochopí a přijmou za své. A právě proto se musí důsledně trvat na vyšetření a odvolání viníků.))

*Napsáno 18.—19. srpna
(31. srpna—1. září) 1917
Poprvé otištěno roku 1928
v publikaci Leninskij sbornik VII*

Podle rukopisu

PRO STROMY NEVIDÍ LES

Na zasedání ústředního výkonného výboru sovětů 4. srpna řekl L. Martov (citujeme podle zprávy v listu Novaja žizň^[14]), že »kritika Cereteliho je příliš mírná«, že »vláda nečelí kontrarevolučním pokusům vojenských kruhů« a že »naším cílem není svrhnout nynější vládu nebo podřývat důvěru k ní . . .« »Reálný poměr sil,« pokračoval Martov, »dnes neposkytuje důvod požadovat převzetí moci sověty. Ten by mohl nastat jedině v průběhu občanské války, dnes nepřípustné.« »Nemáme v úmyslu svrhnout vládu,« končí Martov, »ale musíme jí ukázat, že kromě kadetů a vojáků jsou v zemi ještě jiné síly. Jsou to síly revoluční demokracie a o ty se musí prozatímní vláda opírat.«

Tyto Martovovy úvahy jsou pozoruhodné a stojí za to velmi pozorně si je probrat. Pozoruhodné jsou tím, že neobyčejně přesně reprodukují nejrozšířenější, nejškodlivější a nejnebezpečnější politické omyly maloburžoazních mas, jejich nejtypičtější předsudky. Ze všech reprezentantů těchto mas je Martov jako publicista jistě jedním z »nejlevějších«, nejrevolučnějších, nejuvědomělejších a nejohroženějších. Proto je užitečnější rozebrat si právě jeho úvahy než úvahy nějakého Černova, který se jen ohání spoustou prázdných slov, nebo tupce Cereteliho apod. Rozebíráním Martova budeme rozebírat to, co je dnes v názorech maloburžoazie nejracionalnější.

Nanejvýš charakteristické je především Martovovo kolísání v otázce převzetí moci sověty. 4. července byl Martov *proti* tomuto heslu. Po 4. červenci je *pro*. Začátkem

srpna je znovu proti a všimněte si, jak hrozně nelogická a komická je z hlediska marxismu jeho argumentace. Je proti, neboť »reálný poměr sil dnes neposkytuje důvod požadovat převzetí moci sověty. Ten by mohl nastat jediné v průběhu občanské války, dnes nepřipustné.«

To je ale motanice. Podle toho tedy do 4. července bylo toto převzetí moci možné *bez* občanské války (svatá pravda!), jenže právě tehdy byl Martov proti tomu . . . A za druhé, podle toho tedy po 4. červenci, kdy Martov byl pro převzetí moci sověty, bylo toto převzetí možné bez občanské války: to je očividné, nebetyčné překrucování fakt, protože právě v noci ze 4. na 5. července bonapartisté za podpory kadetů a za lokajského posluhování Černovů a Cereteliů přivádějí do Petrohradu kontrarevoluční vojsko. Za této situace bylo absolutně nemožné převzít moc pokojně.

A konečně za třetí, podle Martova to vypadá tak, jako by marxista nebo třeba jen revoluční demokrat směl odmítnout heslo správně vyjadřující zájmy lidu a zájmy revoluce proto, že toto heslo by se mohlo prosadit »jen v průběhu občanské války« . . . Ale to už je přece vyloženě absurdní, to je vyložené odmítání veškerého třídního boje, veškeré revoluce. Každý přece ví, že světové dějiny všech revolucí ukazují, že třídní boj se mění v občanskou válku ne náhodně, ale nevyhnutelně. Každý přece ví, že právě *po* 4. červenci pozorujeme v Rusku známky občanské války, v níž je iniciátorem kontrarevoluční buržoazie — odzbrojování pluků, popravy na frontě, vraždění bolševiků. Občanská válka, račte vidět, je »nepřipustná« pro revoluční demokracii právě tehdy, když události neúprosně a zákonitě vyústily do situace, kdy ji začala vést kontrarevoluční buržoazie.

Martov se do toho naprosto neuvěřitelně, komicky a beznadějně zamotal.

Máme-li tuto jeho motanici rozmotat, musíme prohlásit:

Právě před 4. červencem bylo heslo převzetí veškeré moci tehdejšími sověty jedině správné. Tehdy se to dalo provést pokojně, bez občanské války, protože tehdy ještě nedocházelo soustavně k násilným opatřením vůči masám, vůči lidu, tak jako to začalo po 4. červenci. Tehdy to zajišťovalo pokojné rozvíjení celé revoluce, zejména možnost pokojného překonávání boje tříd a stran *přímo* v sovětech.

Po 4. červenci už sověty nemohly převzít moc bez občanské války, protože moc převzala od 4.—5. července vojenská, bonapartistická klika podporovaná kadety a černosotňovci. Z toho plyne, že všichni marxisté, všichni stoupcí revolučního proletariátu, všichni povírevoluční demokraté teď *musí* vysvětlit dělníkům a rolníkům, v čem spočívá zásadní změna situace, která vyžaduje jiný způsob převzetí moci proletáři a poloproletáři.

Martov neuvedl argumenty, jimiž by obhájil svou »myšlenku«, že občanská válka je »dnes« nepřípustná, jimiž by obhájil prohlášení, že jeho cílem »není svržení nynější vlády«. Bez argumentace jeho tvrzení — zvláště je-li vysloveno na obranářském shromáždění — nutně zavání obranářským argumentem, že vnitřní občanská válka je nepřípustná, když hrozí vnější nepřítel.

Nevíme, zda by si Martov troufl vyslovit takový argument otevřeně. Mezi maloburžoazií tento argument patří k nejběžnějším. A je to ovšem také argument nejotřepanější. Buržoazie se nebála revoluce a občanské války ve chvílích, kdy hrozil vnější nepřítel, ani v září 1870 ve Francii, ani v únoru 1917 v Rusku. Buržoazie se nebála za cenu občanské války uchvátit moc ve chvíli, kdy hrozil vnější nepřítel. Zrovna tak nebude revoluční proletariát brát ohled na tento »argument« lhářů a přísluhovačů buržoazie.

Jedním z nehorázných teoretických omylů, kterého se Martov dopouští a který je rovněž nanejvýš typický pro celý komplex politických názorů maloburžoazie, je směšování kontrarevoluce caristické a monarchistické vůbec s kontrarevolucí buržoazní. Na tom je právě vidět specifická omezenost nebo specifická tupost maloburžoazního demokrata, který se nedokáže vymanit ze své ekonomické, politické a ideové závislosti na buržoazii, uznává její prvenství, vidí v ní »ideál« a věří jejímu pokřiku o nebezpečí »kontrarevoluce zprava«.

Martov vyjádřil tento komplex názorů či přesněji tuto názorovou omezenost maloburžoazie, když ve svém projevu řekl: »Proti tlaku, jemuž je (vláda) vystavena zprava, musíme vyvinout protitlak.«

Tady máme krásnou ukázkou šosácké důvěřivosti a opomíjení třídního boje. Z vlády se tu dělá něco nadtřídního a nadstranického, na co se jen »tlačí« příliš silně zprava a na co se musí silněji zatlačit zleva. Ó, velemoudrosti, hodná Louise Blanka, Černova, Cereteliho a celé této povedené party. A jak nesmírně vhod přijde tato šosácká velemoudrost bonapartistům, jak rádi by předložili »hloupým mužikům« právě to, že nynější vláda bojuje napravo i nalevo jedině proti krajnostem, přitom však uskutečňuje tu pravou státní moc, prosazuje ten pravý demokratismus; ve skutečnosti je ovšem právě tato bonapartistická vláda vládou kontrarevoluční buržoazie.

Pro buržoazii je výhodné (a pro věčné uchování její nadvlády i nutné) obelhávat lid, líčit věci tak, jako by ona představovala »revoluci jako takovou, kdežto zprava, od cara, že hrozí kontrarevoluce«. Jedině díky nekonečné tuposti Danů a Cereteliů a nekonečné samolibosti Černovů a Avksent'jevů se tento názor, vyrůstající z životních podmínek maloburžoazie, udržuje mezi »revoluční demokracií« vůbec.

Jenže každý, kdo aspoň něco pochopil z dějin nebo z marxistické teorie, bude muset uznat, že úhelným ka-

menem politické analýzy musí být otázka *tříd*: která třída tu dělá revoluci? A která kontrarevoluci?

Dějiny Francie nám ukazují, že bonapartistická kontrarevoluce se zformovala koncem 18. století (a pak podruhé v letech 1848—1852) z kontrarevoluční buržoazie a zároveň razila cestu k restauraci legitimní monarchie. Bonapartismus je forma vlády, která vyrůstá z kontrarevolučnosti buržoazie během demokratických přeměn a demokratické revoluce.

Jen ten, kdo úmyslně zavírá oči, nevidí, jak nám přímo před očima roste v Rusku bonapartismus za podmínek velmi podobných. Caristická kontrarevoluce je dnes zanedbatelná, nemá sebemenší politický význam, nehraje žádnou politickou roli. Strašáka caristické kontrarevoluce schválně vytahují a nafukují šarlatáni, aby postrašili hlupáky, aby naservírovali politickou senzaci šosákům, aby odvedli pozornost lidu od skutečně nebezpečné kontrarevoluce. Člověk se neubrání smíchu, když čte úvahy jakéhosi Zarudného, který se usilovně snaží zhodnotit kontrarevoluční úlohu jakéhosi okrajového spolku »Svatá Rus« a přitom »nevidí« kontrarevoluční úlohu bloku veškeré buržoazie Ruska, nazývaného strana kadetů.

Kadetská strana je hlavní politickou silou buržoazní kontrarevoluce v Rusku. Tato síla kolem sebe skvěle semkla všechny černosotňovce jak ve volbách, tak (a to je ještě závažnější) v aparátě vojenské a občanské správy i v kampani lží, pomluv a štvání v tisku, které byly zpočátku namířeny proti bolševikům, tj. proti straně revolučního proletariátu, a později proti sovětům.

Nynější vláda provádí postupně, ale vytrvale právě tu politiku, kterou strana kadetů systematicky propagovala a připravovala od března 1917. Obnovená imperialistická válka se prodlužuje, přestává se »žvanit« o míru, ministři dostávají právo zastavovat noviny, potom nepovolovat sjezdy, potom zatýkat a vypovídat lidi do vyhnanství, znovu se zavádí trest smrti, popravy na frontě, jsou od-

zbrojování dělníci a revoluční pluky, sídelní město zaplavilo kontrarevoluční vojsko, začíná zatýkání a pronásledování rolníků za svévolné »zabírání« půdy, zavírají se továrny a hromadně se propouští z práce — a to ještě zdaleka není úplný výčet opatření, která naprosto jasně vykreslují obraz buržoazní bonapartistické kontrarevoluce.

A co odklad svolání Ústavodárného shromáždění a »korunovace« bonapartistické politiky Zemským sněmem v Moskvě, tento krok vedoucí k odročení Ústavodárného shromáždění do konce války? Není to snad vrchol bonapartistické politiky? A Martov nevidí, kde je hlavní štáb buržoazní kontrarevoluce . . . Opravdu, pro stromy nevidí les.

Jak nesmírně špinavou úlohu přísluhovačů sehrál ústřední výkonný výbor sovětů, tj. eseři a menševici, kteří v něm vládou, při odkladu svolání Ústavodárného shromáždění! Kadeti udali tón, odložení byl jejich nápad, spustili kampaň v tisku, navrhli svolat *kozácký sjezd* a zároveň odložit svolání Ústavodárného shromáždění. (Kozácký sjezd! Jakpak by tu Liberové, Avksentjevové, Černovové a Cereteliové nepřisluhovali!) Menševici a eseři jako poskoci běželi za kadety, jako psi přilezli na pánovo zápísknutí ze strachu před jeho karabáčem.

Místo aby předložili lidu jednoduchý přehled fakt, z nichž je vidět, jak drze a nestydatě kadeti od března odkládali a brzdili svolání Ústavodárného shromáždění, místo aby ukazovali, jak falešné jsou vytáčky a ujišťování, že Ústavodárné shromáždění se v termínu svolat nedá, místo toho byro ústředního výkonného výboru rychle odložilo »pochybnosti«, které vyslovil dokonce i Dan (dokonce i Dan!), a poslalo dva přísluhovače z tohoto týmu přísluhovačů, Bramsona a Bronzova, aby v prozatímní vládě referovali »o nutnosti odložit volby do Ústavodárného

shromáždění na 28.—29. říjen . . .«. Skvělá předehra ke korunovací bonapartistů na Zemském sněmu v Moskvě! Kdo ještě neklesl na úroveň naprostého ničemy, ten se musí přidat ke straně revolučního proletariátu. Dokud ten nezvítězí, *nezíská* lid mír, rolníci půdu, dělníci a všichni pracující chléb.

Proletarij, č. 6
1. září (19. srpna) 1917
Podepsán N. Karpov

Podle listu Proletarij

DOPIS K VYDÁNÍ LETÁKU K OBSAZENÍ RIGY⁵¹

Tento leták se samozřejmě nedá vydat legálně, ale musíme se snažit vydat ho ilegálně. Bylo by krajně pošetilé, kdybychom se chtěli vystavovat nebezpečí, že budou zastaveny naše legální listy (které beztak udržujeme s krajním vypětím a jsou pro nás strašně důležité), a nedokázali udělat to, co jsme dokázali v letech 1912—1914: využívat legální možnosti. Článek (leták) nemůžeme vydat legálně ani ho pokazit tím, že bychom ho předělávali, aby mohl vyjít v legálním tisku.

A bylo by nejen pošetilé, ale i hanebné, kdybychom se *omezili* na legální projev, když jeho svobodu vláda očividně okleštila a denně okleštuje.

Vím, že inertnost našich bolševiků je velká a že to bude stát spoustu práce, než se dosáhne vydávání ilegálních letáků. Ale budu na tom znovu a znovu trvat, protože to vyžaduje život, vyžaduje to hnutí.

Musíme ilegálně vydávat letáky a výzvy, které budou mluvit svobodně, naplno a nebudou se nijak omezovat. Podepisujeme je Skupina pronásledovaných bolševiků. Bude možná stačit jen tento podpis, nebo se může pod něj drobným písmem ještě dodat: Skupinu pronásledovaných bolševiků tvoří bolševici, které vládní represálie donutily pracovat ilegálně. Nebo třeba takto: Skupinu pronásledovaných bolševiků tvoří bolševici, které vládní represálie a zrušení svobody tisku donutily vydávat ilegálně svobodné letáky a pracovat mimo rámec legální bolševické strany.

LETÁK K OBSAZENÍ RIGY

Dělníci, vojáci, všichni pracující!

Nepřátelská vojska obsadila Rigu. Utrpěli jsme další těžkou porážku. Strádání, nesmírné strádání, které lidu působí válka, se stále stupňuje, stále protahuje.

Proč se válka protahuje? Tak jako dříve kvůli dělení kořisti mezi kapitalistickými lupiči, kvůli tomu, zda němečtí kapitalističtí dravci udrží Belgie, Srbsko, Polsko, Rigu aj., zda angličtí kapitalističtí dravci udrží Bagdád a německé kolonie, které si urvali, zda ruští kapitalističtí dravci udrží Arménii atd. Vláda Kerenského za účasti a podpory menševiků a eserů hanebně podvádí lid, uspává ho nicneřikajícími, nezávaznými frázemi, že si přeje mír, ve skutečnosti však protahuje loupeživou válku a nezveřejňuje tajné smlouvy, které uzavřel car s anglickými a francouzskými kapitalisty kvůli obohacení ruských kapitalistů, jimž byl slíben Cařihrad, Halič a Arménie.

Ruský lid prolévá svou krev i za republiky proto, aby se tyto tajné smlouvy, tyto loupežné smlouvy mezi kapitalisty splnily.

Ruští dělníci a rolníci jsou celé měsíce podváděni »republikány« Kerenským, Skobelevem, Černovem a spol., místo aby se tajné loupežné smlouvy roztrhaly, místo aby se všem bojujícím národům navrhly přesné, jasné a spravedlivé podmínky míru.

Kerenskij s menševiky a esery lid oklamali. Jedině dělnická vláda může zemi zachránit, může ji ušetřit válečných škod a rabování kapitalistických marodérů.

Buržoazie se po pádu Rigy už těší na to, jak zavede další drakonické zákony a drakonická opatření proti vojákům, dělníkům a rolníkům. Rolníkům už začali brát obilí, ale kapitalistům nechávají jejich skandálně vysoké zisky, respektují jejich posvátné »obchodní tajemství«, které chrání bankéře a milionáře před odhalením, protože dělnická kontrola se nepovoluje.

A menševici a eseré, kteří tak hanebně buržoazii posluhují, ji podporují i nadále a vykřikují, že se musí »upustit« od »veškerých třenic mezi stranami«, tj. že kapitalistům se má ponechat neomezená moc, že kapitalisté mohou zemi rabovat, že se jim má nechat »svoboda« protahovat válku . . .

Desetitisíce a statisíce lidí zahynuly při ofenzívě, kterou v červnu zahájila vláda Kerenského, menševiků a eserů. Desetitisíce a statisíce zahynou protahováním války, dokud bude lid takovouto vládu trpět.

Zemi může zachránit jediné dělnická vláda. Jedině ona lid nepodvede a okamžitě navrhne všem zemím přesné, jasné a spravedlivé podmínky uzavření míru.

Buržoazie lid zastrahuje, snaží se vyvolat paniku a přesvědčit nevě-

doucí, že mír se teď hned navrhnout nedá, že by to znamenalo »ztratit Rigu« a tak dále. To je podvádění lidu.

I kdyby se o míru domlouvaly vlády, tj. vlády chránící posvátné právo kapitalistů na jejich nakradené bohatství a na dobytá cizí území (anexe), ani tehdy by nabídka na uzavření míru neznamenalala zřeknutí se Rigy. Riga je kořistí německých kapitalistických lupičů. Arménie je kořistí ruských kapitalistických lupičů. Když se lupiči domlouvají o míru, buď si nechávají každý svou kořist, nebo si kousky kořisti vyměňují. Tak končily a budou končit všechny války, dokud zůstanou u moci kapitalisté.

My však mluvíme o vládě *dělnické*, která jediná je schopná okamžitě navrhnout spravedlivé podmínky uzavření míru, jak o tom mnohokrát mluvili dělníci a rolníci celého Ruska v nesčetných návrzích požadavků a v usneseních. Tyto podmínky jsou: mír bez anexí, tj. bez obsazení cizích území. To znamená, že ani Němci, ani Rusové si nebudou moci násilím, bez dobrovolného souhlasu Poláků, přisvojit Polsko nebo Lotyšský kraj, ani Turci, ani Rusové si nebudou moci urvat Arménii a tak dále.

Avšak takové spravedlivé podmínky uzavření míru ihned navrhne dělnická vláda všem válčícím zemím bez výjimky. Dokud se to nestalo, dokud nebyl předložen přesný, jasný a oficiální návrh na uzavření míru, dokud jsou zde tajné loupežné smlouvy, dokud není zlomena neomezená moc a marodérství kapitalistů, kteří vydělávají stamilióny na vojenských dodávkách — do té doby jsou všechny fráze o míru jen podváděním lidu, pouhopouhým hanebným podváděním.

K tomuto podvádění lidu se uchylují všechny kapitalistické vlády, mezi nimi i vláda Kerenského, eserů a menševiků. Všechny mají plná ústa planých, nezávazných frází o míru, žádná však nenavrhne přesné podmínky pro uzavření míru, žádná neroztrhá tajné smlouvy, všechny ve skutečnosti kvůli kapitalistickým ziskům protahují zločinnou loupežnou válku, která přináší národům jen utrpení.

Pryč s válkou! Pryč s vládou Kerenského, menševiků a eserů, kteří podvádějí lid, protahují válku, hájí lupičské zájmy kapitalistů a odkládají volby do Ústavodárného shromáždění!

Jedině dělnická vláda podporovaná chudými rolníky navrhne mír, skoncuje s kapitalistickým rabováním, dá chléb a svobodu pracujícím. Ať každý dělník a voják vysvětluje lidu, že vláda Kerenského musí být svržena a že musí být nastolena vláda dělnická.

*Napsáno po 22. srpnu
(4. září) 1917*

*Otištěno poprvé,
podle strojopisné kopie*

POLITICKÉ VYDĚRAČSTVÍ

Vyděračstvím se nazývá vymáhání peněz pod hrozbou odhalení nějakých faktů nebo vymyšlených »historek«, které mohou být pro odhalovaného nepříjemné, nebo pod hrozbou, že mu budou způsobeny nějaké jiné nepříjemnosti.

Politické vyděračství je vyhrožování odhalením nebo odhalení skutečných, častěji však vymyšlených »historek«, jehož cílem je protivníkovi politicky uškodit, očerňovat ho, znemožnit nebo ztížit mu politickou činnost.

Naši republikánští, s prominutím, ba i demokratičtí buržoové a maloburžoové se předvedli jako hrdinové politického vyděračství, když rozpoutali »kampaň« očerňování, lží a pomluv proti nepohodlným stranám a politikům. Carismus pronásledoval krutě, neurvale, brutálně. Republikánská buržoazie pronásleduje *špinavě*, snaží se pošpinit nenáviděného proletářského revolucionáře a internacionalistu pomlouváním, lží, insinuacemi, očerňováním, vymyšlenými pověstmi a tak dále a tak dále.

Zejména bolševici měli tu čest zakusit na vlastní kůži od republikánských imperialistů tyto metody pronásledování. Bolševici by vůbec mohli na sebe vztáhnout známý výrok básníkův:

On loví sporé zvuky vděku,
ne vroucím chvály v klokotu,
leč v divém rozhořčení vzteku.⁵²

Divé rozhořčení vzteku proti bolševikům se hned po vypuknutí revoluce v Rusku ozývá ze stránek všeho bur-

žoazního a skoro všeho maloburžoazního tisku. A bolševik, internacionalista, stoupenec proletářské revoluce může v tomto divém rozhořčení vzteku právem »slyšet« zvuky vděku, neboť zuřivá nenávisť buržoazie bývá často nejlepším důkazem správné a poctivé služby, kterou proletariátu pomlouvaný, štvaný a pronásledovaný prokazuje.

Vyděračský charakter pomlouvačných metod buržoazie můžeme zvláště názorně ilustrovat na případu, který se *netýká* naší strany, na případu esera Černova. Vyhlášení pomlouvači, členové kadetské strany v čele s Miljukovem a Gessenem, ve snaze Černova zastrašit nebo vypudit vyvolali proti němu štvavou kampaň za údajně »poraženec-ké« články uveřejněné v zahraničí a za jeho kontakty s lidmi, kteří údajně dostávali peníze od agentů německého imperialismu. Kampaň se začala rozrůstat. Přidal se k ní všechen buržoazní tisk.

Jenže pak se kadeti a eseři »dohodli« na určitém složení vlády. A div divoucí! Černovův »případ« zmizel ze světa!! V několika dnech, bez soudu, bez prošetření, bez zveřejnění dokumentů, bez výslechu svědků, bez znaleckých posudků — »případ« prostě zmizel. Když byli kadeti s Černovem nespokojeni, vznikla pomlouvačná »aféra«. Jakmile se kadeti, třeba jen přechodně, s Černovem politicky smířili, »aféra« zmizela.

Tady máte politické vyděračství jako na dlani. Štvání proti lidem v novinách, pomluvy a insinuace slouží v rukou buržoazie a darebáků, jako jsou Miljukovové, Gessenové, Zaslavští, Danové aj., za nástroj politického boje a politické msty. Politického cíle se dosáhlo — a »případ« XY nebo YZ »zmizí«, což jen dokazuje, jak špinavý a ubohý, jak ničemný a nečestný je vyděrač, který »případ« vyvolal.

Je totiž jasné, že *nebýt* to vyděrač, nikdy, za žádných politických změn by ve svém odhalování neustal, pokud by byl veden čestnými pohnutkami, že *nebýt* to vyděrač,

rozhodně by byl ve svém odhalování důsledný až do konce, až po soudní rozsudek, až po úplné informování veřejnosti, až po shromáždění a zveřejnění *všech* dokumentů, anebo až po otevřené a výslovné přiznání obviněného, že z jeho strany to byl omyl nebo nedorozumění.

Případ Černova, nebolševika, názorně ukazuje pravou podstatu vyděračského tažení buržoazního a maloburžoazního tisku proti bolševikům. Když tito rytíři a vrtichvosti kapitálu usoudili, že politického cíle se dosáhlo, když bolševiky zatkli a jejich noviny zastavili — vyděrači najednou *zmlkli!* Měli sice v rukou všechny prostředky, jak zjistit pravdu: tisk i peníze, pomoc zahraniční buržoazie i součinnost »veřejného mínění« veškeré buržoazie v Rusku, i přátelskou podporu státní moci jednoho z největších států světa — to všechno měli hrdinové tažení proti bolševikům, Miljukovové a Gessenové, Zaslavští a Danové v rukou, a přesto *zmlkli*.

Každému čestnému člověku začíná být jasné to, co bylo ihned jasné uvědomělým dělníkům, kteří jsou celým svým životem připravováni, aby rychle vystihli metody buržoazie, totiž že Miljukovové a Gessenové, Zaslavští a Danové aj. aj. jsou *političtí vyděrači*. Je třeba to tvrdě konstatovat, vysvětlit to masám, psát o tom denně v novinách, shromáždit o tom materiál pro brožuru, bojkotovat vyděrače atd. atd. To jsou metody boje proti pomluvám a vydírání, metody hodné proletariátu!

Jednou z posledních obětí vydírání je náš soudruh Kameněv^[61]. »Zanechal veřejné činnosti«, než se věc vyšetří. Podle našeho názoru je to chyba. Přesně tohle vyděrači potřebovali. Oni přece nechtěli věc vyšetřit. Stačilo, aby Kameněv postavil proti těmto darebákům důvěru *své* strany — a ať si potom štěkají psi z listů Reč, Biržovka, Děň⁵³, Rabočaja gazeta a dalších špinavých plátků.

Přistoupí-li naše strana na to, aby její vůdcové byli vyřazováni z veřejné činnosti jen proto, že je buržoazie pomlouvá, strana nesmírně utrpí, proletariátu to uškodí

a jeho nepřátele to potěší. Protože buržoazie má spoustu novin a ještě víc prodejných vyděračských pisálků (jako je Zaslavskij a spol.), bude pro ni hračka »vyřazovat« naše stranické pracovníky! Vyšetřovat věc a hledat pravdu, to ji ani nenapadne.

Ne, soudruzi! Neohlížejme se na pokřik buržoazního tisku! Nedělejme radost hanebným vyděračům — Miljukovům, Gessenům, Zaslavským. Spoléhejme na úsudek proletářů — uvědomělých dělníků, vlastní strany, kterou tvoří 240 000 internacionalistů. Nezapomínejme, že buržoazie ve spolku s obranári pronásleduje internacionalisty na celém světě lží, pomluvami a vydíráním.

Vytrvale vyděrače pranýřujme. Seběmenší pochybnosti důsledně předkládejme k posouzení uvědomělým dělníkům a vlastní straně; jí věříme, v ní vidíme rozum, čest a svědomí naší doby; v mezinárodním spojení revolučních internacionalistů vidíme jedinou záruku osvobozenického hnutí dělnické třídy.

A rozhodně neustupujme před »veřejným míněním« těch, kdo sedí v jedné vládě s kadety, kdo si tisknou ruce s Miljukovy, Dany a Zaslavskými!

Pryč s politickými vyděrači! Pohrdejme jimi a bojkotujme je! Neustále odhalujme jejich podlá jména před dělnickými masami! Musíme pevně kráčet svou vlastní cestou, chránit akceschopnost naší strany, chránit její vůdce i před tím, aby nemuseli ztrácet čas s ničemy a s jejich hanebnými pomluvami.

PAPÍROVÉ REZOLUCE

Pan Cereteli je jedním z nejupovídanějších »socialistických« ministrů a vůdců maloburžoazie. Člověk se těžko přiměje, aby jeho nesčíslné projevy dočetl do konce — tak bezobsažné a plytké jsou tyto jeho vskutku »ministerské« projevy, které absolutně nic neříkají, k ničemu nezavazují, nemají absolutně žádný seriózní význam. Co je na těchto krasořečnických »promluvách« (které právě svou bezobsažností musely z Cereteliho udělat oblíbence buržoazie) obzvlášť nesnesitelné, je nesmírná řečnickova samolibost, a bývá těžké rozhodnout, jestli se těmito ulízanými, hladkými a sladkými frázemi zakrývá kromobyčejná tupost, nebo cynický politický praktikismus.

Čím bezobsažnější je Cereteliho projev, o to víc musíme zdůraznit událost naprosto neuvěřitelnou a mimořádnou, která se tomuto řečníkovi přihodila na plenárním zasedání petrohradského sovětu 18. srpna.⁵⁴ Je to neuvěřitelné, ale je to fakt: Ceretelimu uklouzlo pár prostých, jasných, věcných a pravdivých slov. Uklouzla mu slova nezkresleně vyjadřující hlubokou a závažnou politickou pravdu, která nemá chvilkový význam, ale charakterizuje celou současnou politickou situaci v jejích podstatných, zásadních rysech, v jejích základech.

Cereteli podle zprávy listu Reč (čtenář se jistě pamatuje, že se Cereteli stavěl proti rezoluci o zrušení trestu smrti) řekl:

»Žádné vaše rezoluce nepomohou. Tady jsou potřeba reálné skutky, a ne papírové rezoluce . . .«^[12]

Co je pravda, to je pravda. Rozumnou řeč si člověk vždycky rád poslechne . . .

Ovšem touto pravdou se Cereteli strefuje především sám do sebe. Právě on jako jeden z nejpřednějších vůdců sovětu totiž pomáhal tento orgán prostituovat, dostat ho do ubohé úlohy jakési liberální sešlosti, která odkáže světu jako dědictví archív ukázkově bezmocných zbožných přání. Právě Cereteli, který pomocí sovětu vykastrovaného esery a menševiky prosadil stovky »papírových rezolucí«, měl nejmenší právo vykřikovat o »papírových rezolucích«, když se měla schvalovat rezoluce, která se tak skvěle strefila do něho samého. Cereteli se tak dostal do zvlášť směšné situace parlamentního politika, který měl s »parlamentními« rezolucemi nejvíce práce, nejvíce vychvaloval jejich význam, nejvíce se o ně přičinil, a když se objevila rezoluce *proti němu*, začal vykřikovat, že »hrozny jsou kyselé«, to jest, že rezoluce je vlastně papírová.

Jenže pravda zůstane pravdou, i když ji říká falešný člověk falešným tónem.

Rezoluce není papírová proto, že ji za papírovou prohlásil bývalý ministr Cereteli, který se domnívá, že pro obranu revoluce (ale, ale!) je nutný trest smrti. Rezoluce je papírová proto, že se v ní stereotypně opakuje formule nabiflovaná a bezmyšlenkovitě opakovaná od března 1917: »Sověť požaduje od prozatímní vlády.« Všichni si zvykli »požadovat« a ze zvyku to opakují, jenže si nevšimli, že se situace změnila, síla je pryč, a »požadavek«, který se neopírá o sílu, je směšný.

Ba co víc, stereotypně opakovanými »požadavky« se v masách vyvolává iluze, že se situace nezměnila, že sověť představuje sílu a vyhlášením »požadavku« udělal svou práci a může si jít lehnout a spát spánkem »revolučního« (s prominutím . . .) »demokrata«, který splnil svou povinnost.

Některý čtenář se možná zeptá: Museli by bolševici ja-

ko stoupenci politické střízlivosti, kteří přihlížejí k poměru sil, jako odpůrci frází, hlasovat pro rezoluci?

Ano, museli by pro ni hlasovat už proto, že jeden bod rezoluce (bod 3) obsahuje skvělou a správnou myšlenku (základní, hlavní a rozhodující), že trest smrti je nástrojem proti *masám* (něco jiného by bylo, kdyby šlo o nástroj proti statkářům a kapitalistům). Museli by pro ni hlasovat, přestože eserští maloměšťáci zpotvořili Martovův text a tam, kde se poukazovalo na »imperialistické« cíle, »cizí zájmům lidu«, vsunuli naprosto lživou větu, která klame lid a přikrášluje loupeživou válku, větu »o obraně vlasti a revoluce«.

Museli by pro ni hlasovat s výhradou, že nesouhlasí s některými místy, a s tím, že by prohlásili: Dělníci! Nemyslete si, že sovět dnes může něco požadovat od prozatímní vlády. Nedělejte si iluze. Vezměte na vědomí, že sovět už není s to něco požadovat a *nynější* vláda je plně v zajetí kontrarevoluční buržoazie. Přemýšlejte velmi vážně o této trpké pravdě. Nikdo by nemohl členům sovětu zabránit, aby hlasovali *pro*, jakmile by tou či onou formou vyslovili takové výhrady.

A pak by rezoluce přestala být »papírová«.

A pak bychom se byli vyhnuli provokační otázce Cereiteliho, který se zeptal členů sovětu, jestli chtějí »svrhnout« prozatímní vládu — přesně a doslova tak, jako se zeptal Katkov za Alexandra III. liberálů, jestli chtějí »svrhnout« samoděržaví. Byli bychom exministři odpovíděli: Milý občane, právě jste vydal drakonický zákon proti těm, kdo »činí úklady« vládě, nebo se ji dokonce jen pokoušejí »svrhnout« (vládu, která vznikla na základě dohody statkářů a kapitalistů s maloburžoazními zrádci demokracie). Plně chápeme, že by vás všichni buržoové vychvalovali ještě víc, kdybyste tento (pro vás) výhodný zákon »uplatnil« proti několika bolševikům. Ale nedivte se, jestliže vám nemíníme usnadnit vyhledávání příležitostí k uplatnění tohoto »výhodného« zákona.

Jako slunce v kapce vody se v incidentu z 18. srpna odráží celé politické zřízení Ruska. Bonapartistická vláda, trest smrti, drakonický zákon, oslazování těchto »příjemných« (pro provokatéry) věcí naprosto stejnými frázemi, jakými se oháněl Ludvík Napoleon — o rovnosti, bratrství, svobodě, cti a důstojnosti vlasti, o tradicích velké revoluce a potlačování anarchie.

Nasládlí, až protivně nasládlí maloburžoazní ministři a exministři, kteří se bijí v prsa a ujišťují, že mají duši, že ji však zatracují, neboť zavádějí a používají proti masám trest smrti, a že při tom pláčou — jsou jen vylepšeným vydáním onoho »pedagoga« ze šedesátých let minulého století, který si vzal k srdci odkaz Pirogova a nebil jen tak, obyčejně, postaru, ale proléval lidumilné slzy nad měšťanským synkem, který »právem« a »zaslouženě« dostával nařezáno.

Rolníci, oklamání svými maloburžoazními vůdci, stále ještě věří, že z manželského svazku eserů a menševiků s buržoazií se může zrodit . . . zrušení soukromého vlastnictví půdy bez náhrady.

Dělníci . . . ale o tom, co si myslí dělníci, zatím pomlčíme, dokud »humánní« Cereteli nezruší nový drakonický zákon.

Rabočij, č. 2
8. září (26. srpna) 1917

Podle listu Rabočij

O STOCKHOLMSKÉ KONFERENCI

Dnes se mnoho lidí znovu zajímá o stockholmskou konferenci. Noviny se intenzívně zabývaly jejím významem. Tato otázka úzce souvisí s hodnocením samých základů celého současného socialismu, zejména pokud jde o jeho postoj k imperialistické válce. A proto se musíme stockholmskou konferencí zabývat co nejdůkladněji.

Revoluční sociální demokraté, tj. bolševici, byli hned od začátku proti účasti na této konferenci. Vedly je k tomu zásadní důvody. Je obecně známo, že socialisté na celém světě, ve všech zemích, válčících i neutrálních, se podle svého postoje k válce rozdělili na dva velké, hlavní tábory. Jedni se postavili na stranu svých vlastních vlád, své vlastní buržoazie. Říkáme jim sociálšovinisté, tj. socialisté slovy a šovinisté skutky. Šovinista je ten, kdo pojmem »obrana vlasti« zakrývá obranu lupičských zájmů »svých vlastních« vládnoucích tříd. V nynější válce sleduje buržoazie obou válčících koalicí lupičské cíle: německá buržoazie bojuje, aby mohla oloupit Belgii, Srbsko atd., anglická a francouzská chce německé kolonie aj., ruská chce Rakousku urvat Lvov a Turecku Arménii a Cařihrad.

Proto ti socialisté, kteří se v této válce postavili po bok své vlastní buržoazie, přestali být socialisty, zradili dělnickou třídu, přešli ve skutečnosti do tábora buržoazie. Stali se třídními nepřáteli proletariátu. A dějiny evropského a amerického socialismu, zejména z období II. internacionály, tj. z let 1889—1914, nás učí, že takový přechod části socialistů, především většiny vůdců a parla-

mentních politiků, na stranu buržoazie, není náhoda. Hlavní kádry sociálšovinistů se ve všech zemích rekrutují právě z oportunistického křídla socialismu. Sociálšovinismus, posuzujeme-li ho vědecky, tj. nebereme-li jen jednotlivce, nýbrž celý tento mezinárodní směr v jeho vývoji, v souhrnu jeho společenských vztahů, je oportunismus, který dospěl ke svému logickému konci.

Všude je vidět, jak si proletářské masy více či méně jasně a zřetelně uvědomují, že sociálšovinisté socialismus zradili, jak nenávidí význačné sociálšovinisty, jako je Plechanov v Rusku, Scheidemann v Německu, Guesde a Renaudel a spol. ve Francii, Hyndman atd. v Anglii apod., jak jimi opovrhují.

Za války vznikl ve všech zemích směr revolučního internacionalismu, přestože ho buržoazie zuřivě pronásleduje a snaží se ho umlčet. Tento směr zůstal socialismu věrný. Nepodlehł šovinismu, nedovolil mu, aby se kryl falešnými frázemi o obraně vlasti, ale ukazoval, jak proľhané jsou tyto fráze, jak nesmírně zločinná je nynější válka, kterou buržoazie obou koalicí vede pro lupičské cíle. K tomuto revolučnímu směru patří například MacLean v Anglii, který byl odsouzen na půldruhého roku nucených prací za to, že bojoval proti lupičské anglické buržoazii, a Karl Liebknecht v Německu, odsouzený německými imperialistickými lupiči na nucené práce za »zločin«, že vyzýval v Německu lid k revoluci a usvědčoval Německo, že vede loupeživou válku. K tomuto směru patří i bolševici v Rusku, stíhaní agenty ruského republikánsko-demokratického imperialismu pro stejný »zločin« jako MacLean a Karl Liebknecht.

Jedině tento směr zůstal věrný socialismu. Jedině tento směr se nezpronevěřil svým slavnostně vyhlášeným zásadám, slavnostnímu slibu, který jednomyslně podepsali socialisté celého světa, všech zemí bez výjimky, v listopadu 1912 v basilejském manifestu⁵⁵. V tomto manifestu se nemluví o válce obecně — války bývají různé —, ale prá-

vě o válce, která se v roce 1912 už zcela zřejmě připravovala a v roce 1914 vypukla, o válce mezi Německem a Anglií a jejich spojenci o nadvládu nad světem. A tváří v tvář této válce se basilejský manifest ani slovem nezmiňuje o tom, že socialisté jsou povinni nebo že mají právo »bránit vlast« (tj. ospravedlňovat svou účast ve válce), ale říká naprosto jasně, že taková válka musí vést k »proletářské revoluci«. O tom, že sociálšovinisté ve všech zemích zradili socialismus, jasně svědčí i to, jak dnes všichni obcházejí bázlivě jako zloději, kteří se bojí místa, kde kradli, ono místo basilejského manifestu, kde se mluví o souvislosti právě nynější války s proletářskou revolucí.

Je jasné, že mezi socialisty, kteří zůstali basilejskému manifestu věrni a »odpovídají« na válku tím, že propagují a připravují proletářskou revoluci, a mezi sociálšovinisty, kteří odpovídají na válku tím, že podporují »svou vlastní« národní buržoazii, zeje nepřeklenutelná propast. Je jasné, že úsilí »smířit« nebo »sjednotit« oba tyto směry je zcela beznadějně, naivní a pokrytecké.

A právě toto úsilí vidíme v celé jeho ubohosti u třetího směru ve světovém socialismu, u takzvaného »centrismu« neboli »kautskismu« (podle jeho nejvýznačnějšího představitele Karla Kautského). Po třech dlouhých letech války se ukazuje, že tento směr je ve všech zemích hluboce bezzásadový a bezmocný. Tak například v Německu donutil vývoj událostí kautskisty, aby se rozešli s německými Plechanovy a založili samostatnou, tzv. Nezávislou sociálně demokratickou stranu⁵⁶, a přesto se tato strana bojí vyvodit z toho nezbytné závěry, je pro »jednotu« se sociálšovinisty v mezinárodním měřítku, i nadále vzbuzuje mezi dělníky klamné naděje na obnovení této jednoty v Německu, brzdí jedinečnou správnou proletářskou taktiku revolučního boje proti »své vlastní« vládě, boje, který se vede i za války, boje, který může a musí měnit své formy, ale nesmí se odkládat a oddalovat.

Tak vypadá situace v mezinárodním socialismu. Do-

kud tuto situaci přesně nezhodnotíme, dokud nebudeme mít na všechny směry v mezinárodním socialismu zásadní názor, nemůžeme se začít zabývat praktickými otázkami, jako je například otázka stockholmské konference. Jenže zásadní zhodnocení *všech* směrů mezinárodního socialismu podala *jedině* bolševická strana v podrobné rezoluci^[150], schválené na konferenci ve dnech 24.—29. dubna 1917 a na VI. sjezdu naší strany v srpnu^[218]. Zabývat se Stockholmem a zapomínat přitom na toto zásadní hodnocení znamená počínat si naprosto bezzásadově.

Za ukázkou takové bezzásadovosti, převládající mezi všemi maloburžoazními demokraty, esery a menševiky, můžeme označit článek v listu Novaja žizň z 10. srpna. Tento článek v listu, který tlumočí názory nejlevějšího křídla maloburžoazních demokratů, je pozoruhodný právě proto, že jsou v něm shrnuty nejrozšířenější omyly, předsudky a bezzásadovost v postoji ke Stockholmu.

»Ke stockholmské konferenci se můžeme z různých důvodů stavět záporně, můžeme zásadně odsuzovat pokusy „obranářských většin“ o dohodu,« praví se v úvodníku listu Novaja žizň. »Proč však máme popírat to, co přímo bije do očí? Vždyť po známém usnesení anglických dělníků, které vyvolalo politickou krizi v zemi a udělalo první hlubokou trhlinu v „národní jednotě“ Velké Británie, dostala konference takový význam, jaký žádná konference ještě nikdy neměla.«^[6]

Tato úvaha je přímou ukázkou bezzásadovosti. Jak může někdo z nesporného faktu, že kvůli stockholmské konferenci vznikla v »národní jednotě« v Anglii hluboká trhlinka, vyvozovat, že my máme tuto trhlinku zalepovat, a ne ji prohlubovat? Zásadně jde jen a jen o to: buď se s obraněři (sociálšovinisty) rozejít, nebo se s nimi dohodnout. Stockholmská konference byla jedním z mnoha pokusů o dohodu — a ztroskotala. Ztroskotala proto, že angličtí a francouzští imperialisté *ted'* nechtějí jednat o míru, kdežto němečtí ano. Angličtí dělníci si lépe uvědomili, že je jejich imperialistická buržoazie podvádí.

Ted' jde o to, jak toho využít. My, revoluční internaciono-

nalisté, říkáme: využijme toho k prohloubení trhliny mezi proletářskými masami a vlastními sociálšovinisty, důsledně se s nimi rozejďme, odstraňme všechny překážky, které stojí v cestě revolučnímu boji mas proti jejich vlastním vládám, proti vlastní buržoazii. A protože my takto postupujeme, jedině my prohlubujeme tuto trhlinu a dospíváme k úplné roztržce.

A co ti, kdo jdou do Stockholmu, lépe řečeno ti, kdo dnes, kdy už život »překonal« tuto myšlenku, říkají māsám, že se tam má jít — čeho ti ve skutečnosti dosahují? Jedině toho, že zalepují trhlinu, protože stockholmskou konferenci záměrně svolávají a podporují ti, kdo podporují *své vlastní* vlády, ministerialisté Černovové a Cereteliové, Stauningové, Brantingové, Troelstrové, o Scheidemannech ani nemluvě.

Tohle tedy »přímo bije do očí« a na tohle zapomínají nebo to zastírají oportunisté z listu Novaja žizň, protože uvažují naprosto bezzásadově, nehodnotí sociálšovinismus obecně, jako směr. Stockholmská konference je rozprava ministrů, kteří jsou členy imperialistických vlád. Novaja žizň se to všemožně snaží zamluvit, jenže ono se to zamluvit nedá. Vybízet dělníky, aby šli do Stockholmu, aby čekali na Stockholm, aby si od Stockholmu něco slibovali, je totéž jako jim říkat: Když se maloburžoazní strany dohodnou s ministry, kteří jsou členy imperialistických vlád a podporují imperialistické vlády, může a musí vám to přinést jen dobré výsledky.

Právě tuto bezzásadovou a nanejvýš škodlivou propagandu bezděky šíří list Novaja žizň.

Pro konflikt mezi anglickými a francouzskými sociálšovinisty a jejich vládami tento list zapomíná, že právě takovými sociálšovinisty podporujícími své vlastní vlády byli a jsou Černovové, Skobelevové, Cereteliové, Avksentjevové, Brantingové, Stauningové a Scheidemannové. Není snad tohle bezzásadovost?

Místo aby Novaja žizň řekla dělníkům: Dejte si pozor,

angličtí a francouzští imperialisté nedovolili ani svým vlastním sociálšovinistům promluvit se sociálšovinisty německými — což tedy znamená, že *také* Anglie a Francie vede loupeživou válku, takže není jiné pomoci než se nadobro rozejít se *všemi* vládami, se *všemi* sociálšovinisty, místo aby Novaja žižň řekla dělníkům tohle, chlácholí je iluzemi:

»Ve Stockholmu má dojít k dohodě o míru a má se tam spojenými silami vypracovat společný plán *boje*: odepřít odhlasování válečných úvěrů, skoncovat s „národní jednotou“, odvolat ministry z vlád atd.«

Celá argumentace této skrz naskrz prolhané věty je jen v tom, že slovo »boj« je vysázeno kurzívou. Skvělá argumentace, jen co je pravda!

Po třech letech války stále ještě krmit dělníky planými sliby jako: »Ve Stockholmu se má« skoncovat s národní jednotou . . .

A kdo že to má udělat? Scheidemannové, Černovové, Skobelevové, Avksentjevové, Cereteliové, Stauningové, Brantingové, tj. právě ti lidé (a strany), kteří už několik let a několik měsíců provádějí politiku národní jednoty. I kdyby Novaja žižň sebeupřímněji věřila v takový zázrak, i kdyby byla sebeupřímněji přesvědčena, že je to možné, musíme přesto prohlásit, že se Novaja žižň dopouští na dělnících obrovského podvodu.

Novaja žižň podvádí dělníky tím, že se v nich snaží vzbudit důvěru k sociálšovinistům: podle ní to vypadá tak, že sociálšovinisté sice dosud seděli ve vládách a prováděli politiku národní jednoty, avšak ve Stockholmu se v nejbližší době dohodnou, sjednotí, domluví a přestanou s tím. Začnou bojovat za mír, odmítnou hlasovat pro válečné úvěry a tak dále a tak dále . . .

Není to nic jiného než obrovský podvod. Je to jen reakční konejšení a chlácholení dělníků, snaha vzbudit v nich důvěru k sociálšovinistům. Ale vždyť socialisté, kteří »bojují za mír« nikoli řečením, nikoli obelháváním sebe samých, nikoli podváděním dělníků, už dávno tento

boj zahájili a nečekali na žádné mezinárodní konference; zahájili tento boj tím, že skoncovali s národní jednotou právě tak, jako to udělal MacLean v Anglii, Karl Liebknecht v Německu a bolševici v Rusku.

»Plně chápeme oprávněný a zdravý skepticismus bolševiků vůči Renaudelům a Scheidemannům,« píše Novaja žizň, »avšak publicisté z listu Rabočij i soldat doktrinářsky nechtějí vidět pro stromy les: neberou na vědomí, že se smýšlení mas, o které se opírali Renaudel a Scheidemann, změnilo.« Tady nejde o skepticismus, pánové, to ve vašem smýšlení převládá intelektuální skepticismus, který jen zastírá a prozrazuje bezzásadovost. My nejsme vůči Renaudelům a Scheidemannům skeptičtí, my jsme jejich nepřátelé. V tom je ten »velký rozdíl«. My jsme se s nimi rozešli a vyzýváme masy, aby udělaly totéž. Právě my a jedině my »bereme na vědomí« změnu ve smýšlení mas a kromě toho ještě něco mnohem důležitějšího a hlubšího, než je smýšlení lidí a fakt, že se toto smýšlení mění: základní zájmy mas, nesmiřitelnost těchto zájmů se sociálšovinistickou politikou Renaudelů a Scheidemannů. Ve Stockholmu se vykutálení pánové z listu Novaja žizň a ministři imperialistické vlády Ruska sejdou právě se Scheidemany a Renaudely (Stauning a Troelstra, o Avksentjevovi a Skobelevovi ani nemluvě, se totiž od Renaudelů ničím podstatným neliší). My se však od stockholmské komedie, kterou sociálšovinisté hrají mezi sebou a pro sebe, odvracíme právě proto, abychom *masám* otvírali oči, abychom tlumočili jejich zájmy, vyzývali je k revoluci, abychom změnu v jejich smýšlení nevyužívali k bezzásadovému přizpůsobování se tomuto smýšlení, ale k zásadnímu boji za úplný rozchod se sociálšovinismem.

»Bolševici s oblibou předhazují internacionalistům, kteří jdou do Stockholmu, že se paktují se Scheidemany a Hendersony, a přitom „nepozorují“, že oni sami, pokud jde o konferenci — pochopitelně ze zcela jiných důvodů — jdou spolu s Plechanovy, Guesdy a Hyndmanem,« píše Novaja žizň.

Není pravda, že pokud jde o konferenci, jdeme s Plechanovy! To je naprostý nesmysl. S Plechanovy se shodujeme v tom, že nechceme jít na polovičatou konferenci s částí sociálšovinistů. Ke konferenci však máme zásadně i prakticky docela jiný *postoj* než Plechanovové. Zato vy, kteří si říkáte internacionalisté, jdete na konferenci skutečně spolu se Scheidemanny, Stauningy, Brantingy, vy se s nimi skutečně paktujete. To je přece fakt. Vy označujete za »velké sjednocení mezinárodního proletariátu« bezvýznamné, ubohé, do značné míry intrikánské a na imperialistech jedné koalice závislé *sjednocení sociálšovinistů*. To je fakt.

Vy, rádobyinternationalisté, nemůžete mezi masami agitovat pro účast ve Stockholmu (kromě agitace z toho velmi pravděpodobně nic nebude, protože ke konferenci nedojde, ale zůstane tu ideový význam agitace) — nemůžete agitovat mezi masami pro účast ve Stockholmu a přitom jim nenapovídat spoustu lží, nešířit iluze, nedělat sociálšovinisty lepšími, než jsou, nesnažit se vzbudit v masách naděje, že Stauningové a Brantingové, Skobelevové a Avksentjevové jsou opravdu schopni rázně skoncovat s »národní jednotou«.

Naproti tomu my, bolševici, říkáme ve své propagandě proti Stockholmu masám plnou pravdu, pokračujeme v odhalování sociálšovinistů a politiky paktování s nimi a vybízíme masy, aby se s nimi nadobro rozešly. Jestliže se dnes věci vyvinuly tak, že německý imperialismus považuje současnou situaci za vhodnou pro účast ve Stockholmu a posílá tam své agenty — Scheidemanny, kdežto anglický imperialismus považuje nynější situaci pro sebe za nevhodnou a nechce dnes o míru ani slyšet, pak my tento anglický imperialismus ukazujeme v pravém světle a využíváme konfliktu mezi ním a anglickými proletářskými masami ke zvýšení jejich třídního uvědomění, k zesílení propagandy internacionalismu, k vysvětlování nezbytnosti úplného rozchodu se sociálšovinismem.

Rádobyinternationalisté z listu Novaja žizň si počínají

jako intelektuálští impresionisté, tj. lidé, kteří slabošsky podléhají chvilkové náladě a zapomínají na hlavní zásady internacionalismu. Usuzují takto: je-li anglický imperialismus *proti* stockholmské konferenci, musíme být *my pro*. A tak konference dostala význam, jaký dosud neměla.

Usuzovat takto znamená ve skutečnosti stávat se bezzásadovým, protože německý imperialismus je dnes *pro* stockholmskou konferenci, vedou ho k tomu jeho kořistnické a lupičské imperialistické zájmy. Zač tedy stojí »internacionalismus« takových »internacionalistů«, kteří se bojí otevřeně přiznat tento nesporný a zřejmý fakt a musí před ním strkat hlavu do písku? Jaké máte záruky, pánové, že až budete ve Stockholmu se Scheidemanny, Stauningy a spol., že nebudete ve skutečnosti loutkou, nástrojem v rukou tajných diplomatů německého imperialismu? Takové záruky mít nemůžete, takové záruky neexistují. I kdyby se stockholmská konference přece jen sešla, což není příliš pravděpodobné, bude to jen pokus německých imperialistů vysondovat, zda by se nějak nedala vyměnit anektovaná území. To bude reálný, pravý význam vzletného řečnění Scheidemannů, Skobelevů a spol. A když se tato konference nesejde, pak bude mít reálný význam vaše agitace mezi masami, která v nich bude vyvolávat klamné iluze o sociálšovinistech, o tom, že se vbrzku, možná, pravděpodobně »polepší«.

Chcete být internacionalisty, přitom však v obou případech vlastně pomáháte sociálšovinistům buď z jedné koalice, nebo z obou.

My bereme v úvahu všechny peripetie a specifičnost politiky a zůstáváme přitom důslednými internacionalisty, kteří propagují bratrský svazek dělníků, rozchod se sociálšovinisty a přípravu proletářské revoluce.

Z DENÍKU PUBLICISTY

ROLNÍCI A DĚLNÍCI

V 88. čísle listu Izvěstija vsrossijskogo sověta krest'janskich děputatov⁵⁷ z 19. srpna vyšel neobyčejně zajímavý článek, který by se měl stát jedním ze základních dokumentů každého stranického propagandisty a agitátora při práci mezi rolníky, každého uvědomělého dělníka, který přichází na vesnici nebo s ní udržuje styky.

Je to článek Vzorový návrh vypracovaný na podkladě 242 návrhů předložených zástupci z jednotlivých míst na I. celoruském sjezdu rolnických zástupců v Petrohradě roku 1917.^[167]

Bylo by nanejvýš žádoucí, aby sovět rolnických zástupců uveřejnil co nejpodrobnější údaje o všech těchto návrzích (je-li už absolutně vyloučené otisknout je všechny v plném znění, což by ovšem bylo nejlepší). Zvláště potřebný je například úplný seznam gubernií, újezdů a volostí, v němž by se uvádělo, kolik návrhů bylo předloženo z jednotlivých míst, kdy byly vypracovány nebo předloženy, rozbor alespoň hlavních požadavků, aby se dalo zjistit, jsou-li patrné rozdíly v těch či oněch bodech mezi jednotlivými oblastmi. Třeba oblast, kde vlastní pozemky jednotlivé usedlosti nebo občiny, oblasti velkoruské a jinonárodní, oblasti ve středním Rusku nebo v okrajových územích, oblasti, kde nikdy neexistovalo nevolnictví, apod. — zda tam jsou nějaké rozdílné názory na zrušení vlastnického práva na veškerou *rolnickou* půdu, na periodické znovurozdělování půdy, na zákaz námezdní práce, na konfiskaci statkářského inventáře a dobytka atd. atd. Bez těchto podrobných údajů se neobyčejně cenný mate-

riál obsažený v rolnických návrzích nedá vědecky prostudovat. A my marxisté musíme všemožně usilovat o to, abychom fakta, která tvoří základ naší politiky, prostudovali vědecky.

Protože nemáme lepší materiál, bude pro nás *souhrn návrhů* (tak budeme nazývat »vzorový návrh«), pokud se v něm nenajdou nějaké prokazatelně nesprávné údaje, jedinečným materiálem svého druhu, který — opakujeme — nutně musí dostat do rukou každý člen naší strany.

První část souhrnu návrhů je věnována všeobecným politickým tezím, požadavkům politické demokracie; druhá pojednává o půdě. (Doufejme, že celoruský sovět rolnických zástupců nebo někdo jiný sestaví souhrn rolnických návrhů a rezolucí o válce.) První částí se teď nebudeme podrobně zabývat, všimneme si jen dvou bodů. V 6. bodu se požaduje volitelnost úředních osob; v 11. bodu se požaduje zrušení pravidelné armády po skončení války. V těchto bodech se politický program rolníků *nejvíc přibližuje* programu bolševické strany. Z těchto bodů musíme vycházet v celé své propagandistické a agitační činnosti a vysvětlovat a dokazovat, že menševičtí a eserští vůdcové zradili nejen socialismus, ale i demokracii, protože například v Kronštadu trvali proti vůli obyvatelstva, proti zásadám demokracie, avšak v zájmu kapitalistů na tom, aby komisař byl ve své funkci *potvrzován* vládou, tedy ne pouze volen. Eserští a menševičtí vůdcové v petrohradských obvodních dumách a jiných orgánech místní samosprávy v rozporu se zásadami demokracie bojují proti požadavku bolševiků, aby se okamžitě začala zřizovat dělnická milice a později milice všelidová.

Co se týká požadavků rolníků na půdu, jde podle souhrnu návrhů především o to, aby se zrušilo bez jakéhokoli odškodnění soukromé vlastnictví půdy všech typů včetně půdy rolnické, aby se pozemky s vyspělými hospodářstvími předaly státu nebo občinám, aby se zkonfiskoval veškerý živý a mrtvý inventář na konfiskovaných pozem-

cích (netýká se rolníků, kteří mají málo půdy) a předal státu nebo občinám, aby se zakázala námezdní práce, aby se půda rozdělila mezi pracující rovnoměrně a toto rozdělování se periodicky opakovalo atd. Jako přechodné opatření, než bude svoláno Ústavodárné shromáždění, rolníci požadují *okamžité* vydání zákonů o zákazu obchodování s půdou, zrušení zákonů o vystupování z obcí, o vyměřování půdy v jednom lánu těm, kdo z obcí vystupují aj., o ochraně lesů, o rybolovu a jiných výdělečných činnostech v honitbách atd., o zrušení dlouhodobých a revizi krátkodobých pachtovních smluv apod.

Stačí se jen trochu zamyslet nad těmito požadavky a je hned jasné, že se absolutně nedají provést *ve spojení* s kapitalisty, dokud nedojde k úplné roztržce s nimi, dokud nebude s kapitalistickou třídou vybojován rozhodující a tvrdý boj, dokud nebude svržena její nadvláda.

Socialisté-revolucionáři klamou sebe i rolníky právě tím, že zastávají a šíří názor, že takové přeměny, že *podobné* přeměny jsou možné, aniž se svrhne nadvláda kapitalistů, aniž proletariát převezme veškerou státní moc, aniž budou chudí rolníci podporovat proletářskou státní moc v jejích nejradikálnějších, nejrevolučnějších opatřeních proti kapitalistům. Význam nově se vytvářejícího levého křídla »socialistů-revolucionářů« je právě v tom, že dokazuje, jak si sama tato strana stále více tento omyl uvědomuje.

Konfiskovat veškerou soukromou půdu prakticky znamená konfiskovat stamiliónový kapitál v bankách, kde je tato půda většinou zastavena. Cožpak je možné provést takové opatření dřív, než revoluční třída revolučními prostředky zlomí odpor kapitalistů? Přitom jde o nejcentralizovanější bankovní kapitál, který je tisícerými nitkami spojen se všemi nejdůležitějšími centry kapitalistického hospodářství obrovské země a jehož moc může být zlomena zase jedině centralizovanou silou městského proletariátu.

Dále. Předat vospělá zemědělská hospodářství státu. Je přece samozřejmé, že »stát«, který by je mohl převzít a hospodařit na nich opravdu ve prospěch pracujících, a ne ve prospěch byrokratů a kapitalistů, musí být revoluční proletářský stát.

Konfiskace hřebčínů apod., dále veškerého živého a mrtvého inventáře — to nejsou jen další a další tvrdé rány dopadající na soukromé vlastnictví výrobních prostředků. To jsou kroky k socialismu, protože převést *inventář* »do výhradního užívání státu nebo obcíny« znamená, že tu nutně musí být socialistická zemědělská velkovýroba nebo aspoň socialistická kontrola nad sdruženými hospodářstvími a socialistické regulování jejich hospodaření.

A »zákaz« námezdní práce? To je pouhá fráze, bezmocné a nechtěně naivní přání zdeptaných malovýrobců, kteří nevědí, že všechen kapitalistický průmysl by se zastavil, kdyby neměl rezervní armádu námezdních pracujících na vesnici, že se nedá »zakázat« námezdní práce na vesnici, když je povolena ve městě, a že vlastně »zákaz« námezdní práce neznámá nic jiného než krok k socialismu.

A tady jsme se dostali k otázce zásadní — ke vztahu dělníků k rolníkům.

V Rusku existuje přes dvacet let masové sociálně demokratické dělnické hnutí (počítáno od velkých stávek v roce 1896). V tomto dlouhém období, přes dvě velké revoluce, se vine celými politickými dějinami Ruska jako červená nit otázka: Povede dělnická třída rolníky vpřed, k socialismu, nebo je bude liberální buržoazie strhávat zpátky, ke smíření s kapitalismem?

Oportunistické křídlo sociální demokracie vychází celou tu dobu z této velemoudré úvahy: *protože* socialisté-revolucionáři jsou maloburžoové, proto »my« zavrhuje me jejich maloburžoazní utopický názor na socialismus *ve jménu* buržoazního odmítání socialismu. Marxismus se

se zdarem nahrazuje struvismem a menševismus klesá až k úloze kadetského přísluhovače, který »smiřuje« rolníky s nadvládou buržoazie. Cereteli a Skobelev v závěsu s Černovem a Avksentjevem jménem »revoluční demokracie« stále jen podpisují reakční statkářská nařízení kadetů — to je jejich poslední a velmi přesvědčivý převlek v této úloze.

Revoluční sociální demokracie, která se vždycky stavěla kriticky k maloburžoazním iluzím eserů a která s nimi *nikdy neuzavírala žádné jiné bloky* než bloky *proti* kadetům, neustále zápasí o to, aby rolníky *vyrvala* z vlivu kadetů, a staví proti maloburžoaznímu utopickému názoru na socialismus nikoli liberální smíření s kapitalismem, nýbrž revoluční proletářskou cestu k socialismu.

Dnes, kdy válka neobyčejně urychlila vývoj, kdy nesmírně zostřila krizi kapitalismu a postavila národy před neodkladnou volbu: buď zahynout, nebo ihned rázně vykročit k socialismu — dnes se celý propastný rozdíl mezi pololiberálním menševismem a revolučním proletářským bolševismem projevuje názorně a prakticky jako otázka dalšího postupu desítek miliónů rolníků.

Smířte se s nadvládou kapitálu, *protože* pro socialismus ještě »nejsme« zralí, říkají rolníkům menševici a konkrétní otázku, zda se rány způsobené válkou dají léčit jinak než rázným vykročením k socialismu, nahrazují mimo jiné abstraktní otázkou »socialismu« obecně.

Smířte se s kapitalismem, *protože* socialisté-revolucionáři jsou maloburžoazní utopisté, říkají rolníkům menševici a přitom jdou ruku v ruce s esery podpořit kadetskou vládu . . .

A eseri se bijí v prsa a ujišťují rolníky, že jsou proti jakémukoli míru s kapitalisty, že nikdy nepovažovali ruskou revoluci za buržoazní — *a proto* uzavírají blok *právě* s oportunistickými sociálními demokraty, jdou podpořit právě buržoazní vládu . . . Eseri podepisují kdejaký, i ten nejrevolučnější program rolníků, ale jen proto, aby ho

nesplnili, aby ho odložili ad acta, aby nachytali rolníky na plané sliby, a přitom se celé měsíce »paktují« s kadety v koaliční vládě.

Tato do nebe volající, faktická a přímo hmatatelná zrada eserů, které se dopustili na zájmech rolníků, podstatně mění celou situaci. Tuto změnu musíme vzít v úvahu. Proti eserům už se nedá agitovat jen postaru, jako jsme to dělali v letech 1902—1903 a 1905—1907. Nemůžeme se omezovat jen na to, že budeme teoreticky odhalovat maloburžoazní iluze o »socializaci půdy«, o »rovném užívání půdy«, o »zákazu námezdní práce« apod.

Tehdy to bylo těsně před buržoazní revolucí nebo před dovršením buržoazní revoluce a šlo o to dovést ji především ke svržení monarchie.

Dnes je monarchie svržena. Buržoazní revoluce je dovršena do té míry, že se Rusko stalo demokratickou republikou s vládou složenou z kadetů, menševiků a eserů. Avšak válka nás za tři roky popohnala o takových třicet let kupředu, v Evropě zavedla všeobecnou pracovní povinnost a povinnou syndikalizaci podniků, vyhladověla a nesmírně ožebračila nejvyspělejší země, čímž je donutila podniknout kroky k socialismu.

Jedině proletariát a rolnictvo mohou svrhnout monarchii — to byla tehdejší základní teze naší třídní politiky. A byla to teze správná. Únor a březen 1917 to znovu potvrdily.

Jedině proletariát, který vede chudé rolnictvo (poloproletariát, jak se říká v našem programu^[171]), může ukončit válku demokratickým mírem, vyléčit rány, které způsobila, udělat první kroky k socialismu, které jsou dnes naprosto nutné a *neodkladné* — tak zní teze naší třídní politiky dnes.

Z toho plyne závěr: při propagandě a agitaci proti eserům je potřeba především zdůrazňovat, že zradili rolníky. Nereprezentují masy rolnické chudiny, ale menšinu zámožných rolníků. Nevedou rolníky ke spolenectví

s dělníky, ale ke spolenectví s kapitalisty, tj. do jejich područí. Zaprodali zájmy pracujícího a vykořisťovaného lidu za ministerská křesla, za blok s menševiky a kadety.

Dějiny popohnané válkou pokročily tak daleko, že staré formule dostaly nový obsah. »Zakázat námezdní práci« — to bývala *jen* planá fráze maloburžoazní inteligence. Dnes to znamená v praxi něco jiného: miliónové masy rolnické chudiny prohlašují v 242 návrzích, že chtějí dosáhnout zrušení námezdní práce, jenže nevědí, jak to udělat. My to víme. My víme, že se to dá udělat jedině ve spojení s dělníky, za jejich vedení, proti vůli kapitalistů, a ne »v dohodě« s nimi.

V tomto smyslu se tedy dnes musí změnit hlavní linie naší propagandy a agitace proti eserům, hlavní linie našich projevů k rolníkům.

Esterská strana vás, soudruzi rolníci, zradila. Zradila chýše a přidala se k palácům, i když ne k palácům monarchovým, ale k těm palácům, v nichž kadeti, nejhorší nepřátelé revoluce, a rolnické revoluce zvláště, zasedají ve vládě společně s Černovy, Pešechonovy a Avksentjevvy.

Jedině revoluční proletariát, jedině bolševická strana, avantgarda, která ho sjednocuje, může *skutečně* splnit program rolnické chudiny vyložený v 242 návrzích, protože revoluční proletariát *skutečně* usiluje o zrušení námezdní práce jedinou správnou cestou, totiž svržením kapitálu, a ne tím, že nedovolí najímat lidi, že to »zakáže«. Revoluční proletariát skutečně směřuje ke konfiskaci půdy, inventáře a technicky vybavených zemědělských podniků, směřuje k tomu, co rolníci chtějí a co jim eseri dát *nemohou*.

V tomto smyslu se tedy dnes musí změnit hlavní linie agitace, s níž se dělník bude obracet na rolníka. My dělníci vám můžeme dát a dáme to, co rolnická chudina chce a hledá, a přitom mnohdy neví, kde a jak to hledat. My dělníci hájíme *proti kapitalistům* vlastní zájmy a záro-

veň zájmy obrovské většiny rolníků, kdežto eseři se spolčují s kapitalisty a tyto zájmy zrazují.

Připomínáme čtenáři, co o rolnické otázce řekl Engels krátce před svou smrtí. Zdůrazňoval, že socialisté vůbec nemíní vyvlastňovat drobné rolníky, že rolníkům se budou přednosti socialistického zemědělství vybaveného technikou vysvětlovat jedině *na příkladech*.⁵⁸

Před podobnou otázkou dnes prakticky postavila Rusko válka. Inventáře je málo. Musí se tedy konfiskovat, a »ne rozdělovat«⁵⁸ vospělá zemědělská hospodářství.

Rolníci to už začali chápat. Naučila je tomu nouze, protože za války se inventář nedá nikde sehnat. Musí se s ním šetrně zacházet. A velké hospodářství znamená právě úsporu práce, jak pokud jde o inventář, tak pokud jde o mnoho dalších věcí.

Rolníci si chtějí ponechat drobná hospodářství, rovnoměrně rozdělit půdu a toto rozdělování periodicky opakovat . . . Budiž. Pro tohle se žádný rozumný socialista s rolnickou chudinou nerozejde. Bude-li zkonfiskována půda, *znamená to*, že bude podlomena vláda bank, bude-li zkonfiskován inventář, *znamená to*, že bude podlomena nadvláda kapitálu — *v centru pak bude vládnout proletariát*, protože politickou moc převezme proletariát, a to ostatní už přijde *sama*, ostatního se dosáhne »příkladem«, napoví to sama praxe.

Podstatné je, aby proletariát převzal politickou moc. Pak všechno, co je v programu 242 návrhů důležité, hlavní a základní, *bude uskutečnitelné*. A život ukáže, s jakými modifikacemi se to uskuteční. To už je vedlejší. My nejsme doktrináři. Naše učení není dogma, ale návod k jednání.

Netvrdíme, že Marx nebo marxisté znají cestu k socialismu do všech konkrétních podrobností. To je nesmysl. Známe směr této cesty, víme, které třídní síly mají vedou-

cí úlohu, ale to konkrétní, praktické, ukážou teprve *zkušenosti miliónů*, až se chopí díla.

Soudruzi rolníci, důvěřujte dělníkům, zpřetrhejte svazky s kapitalisty! Jedině v těsném spojení s dělníky *můžete* doopravdy začít s realizováním programu 242 návrhů. Ve spojení s kapitalisty, pod vedením eserů se nikdy nedočkáte *ani jednoho* rozhodného, neodvolatelného kroku v duchu tohoto programu.

A jakmile ve svazku s městskými dělníky, v tvrdém boji proti kapitálu *začnete* realizovat program 242 návrhů, pak vám i nám přijde na pomoc celý svět, pak úspěch tohoto programu — ne v jeho nynější formulaci, ale v jeho podstatě — bude zajištěn. To bude konec nadvlády kapitálu a námezdního otroctví. Nastoupí vláda socialismu, vláda míru, vláda pracujících.

Rabočij, č. 6
11. září (29. srpna) 1917
Podepsán N. Lenin

Podle listu Rabočij

O POMLOUVAČÍCH

V listu Reč z 20. srpna a rovněž v listu Russkaja volja^[143], což jsou noviny založené za jistě podezřelé peníze a doporučující voličům, pokud »smýšlejí socialisticky«, hlasovat pro Jednotu⁵⁹ a pro »lidové socialisty«⁶⁰, zase vyšla pomlouvačná prohlášení o mé osobě.

Příslušné informace získaly oba listy podle jejich sdělení od »ministerstva vojenství« a Reč *dokonce tvrdí*, že byly ověřeny »na základě dokumentů a řady svědectví jednotlivců«.

Zákon o pomlouvání v tisku jako by dnes v Rusku neplatil. Páni pomlouvači mají zejména v buržoazním tisku naprostou svobodu: piš si v tisku anonymně, lži a pomlouvej, jak chceš, schovávej se za údajně oficiální zprávy, které žádná oficiální osobnost nepodepsala — to všechno se smí! Špinaví pomlouvači v čele s pány Miljukovy zneužívají výsadu nedotknutelnosti osoby.

Pomlouvači tvrdí, že jsem měl nějaký vztah ke Svazu osvobození Ukrajiny. Miljukovův list píše: »Německá vláda pověřila Lenina, aby propagoval mír.« »V Berlíně se konaly dvě schůze socialistů, kterých se zúčastnili Lenin a Ioltuchovskij.« A Russkaja volja k tomuto poslednímu tvrzení dodává: »Lenin bydlíval u Ioltuchovského.«

Jestliže pan Miljukov a jiní podobní darebáci a mistři sprostého pomlouvání mají výsadu beztrestnosti, pak mi nezbyvá než znovu opakovat, že je to pomluva, a proti zkušeným vyděračům, kteří se odvolávají na vztah mezi svědky, uvést svědka všeobecně známého.

Jednoho činitele ze Svazu osvobození Ukrajiny, Baso-

ka, znám od roku 1906, kdy se jako menševik zúčastnil spolu se mnou stockholmského sjezdu⁶¹. Na podzim roku 1914 nebo začátkem roku 1915, kdy jsem žil v Bernu, přišel za mnou do bytu známý kavkazský menševik Tria, který přijel z Cařihradu. Vyprávěl mi, že Basok pracuje ve Svazu osvobození Ukrajiny a že tento svaz má spojení s německou vládou. Přitom mi odevzdal Basokův dopis, v němž mi Basok projevil sympatie a vyslovil naději, že bychom se mohli názorově sblížit. To mě tak pobouřilo, že jsem Basokovi okamžitě napsal odpověď* a dopis jsem dal Triovi, aby mu ho odevzdal, protože Tria se chystal znovu do Cařihradu.

Basokovi jsem napsal, že když navazuje styk s jedním z imperialistů, pak se naše cesty nadobro rozcházejí a nemáme nic společného.

To je celý můj »vztah« ke Svazu osvobození Ukrajiny.

*Rabočij, č. 8
12. září (30. srpna) 1917
Podepsán N. Lenin*

Podle listu Rabočij

* Viz Spisy 35, Praha 1957, s. 152. *Red.*

11
14. 11. 1917. Уважаемый г. С. С. Рыков (или С. С. Рыков), но уважаемый
господин и господин, кажется не знаю ни одного из тех людей, с которыми я
был в контакте в течение последних нескольких лет. Я был
в Москве, в то время, когда вы были в Москве в качестве председателя
комитета, но я не был там, и не знаю никакого человека с
таким именем. Если у вас есть какая-либо информация о
его личности, то будет очень интересно узнать о
нем и его роли в революции.

12
15. 11. 1917. Уважаемый г. С. С. Рыков (или С. С. Рыков), но уважаемый
господин и господин, кажется не знаю ни одного из тех людей, с которыми я
был в контакте в течение последних нескольких лет. Я был
в Москве, в то время, когда вы были в Москве в качестве председателя
комитета, но я не был там, и не знаю никакого человека с
таким именем. Если у вас есть какая-либо информация о
его личности, то будет очень интересно узнать о
нем и его роли в революции.

ÚSTŘEDNÍMU VÝBORU
SOCIÁLNĚ DEMOKRATICKÉ
DĚLNICKÉ STRANY RUSKA

Tyto řádky možná přijdou pozdě, protože události se vyvíjejí s rychlostí někdy až závratnou. Píšu to ve středu 30. srpna a adresáti to budou číst nejdřív v pátek 2. září. Přes toto riziko považuji za svou povinnost napsat:

Kornilovovo povstání znamená naprosto neočekávaný (neočekávaný za této situace a v této formě) a přímo neuvěřitelně prudký zvrat událostí.

Jako každý prudký zvrat vyžaduje i on revizi a změnu taktiky. A jako při každé revizi musíme být i teď krajně obezřetní, abychom se nedopustili bezzásadovosti.

Podle mého názoru se dopouštějí bezzásadovosti ti, kdo (jako Volodarskij) sklouzávají k obranářství nebo (jako jiní bolševici) k uzavírání *bloku* s esery, k *podpoře* prozatímní vlády. To je zcela nesprávné, to je bezzásadost. Obranáři se staneme *teprve* tehdy, až proletariát převezme moc, až bude navržen mír, až budou zrušeny tajné smlouvy a svazky s bankami, *teprve potom*. Ani obsazení Rigy, ani obsazení *Pitěru* z nás obranáře neudělá. (Velmi vás prosím, abyste to dali přečíst Volodarskému.) Do té doby jsme pro proletářskou revoluci, jsme proti válce, *nejsme* obranáři.

A podporovat vládu Kerenského nesmíme *ani teď*. To by byla bezzásadost. Budou se nás ptát: To nemáme bojovat proti Kornilovovi? Samozřejmě že máme! To přece není totéž; je tu jistá mez a někteří bolševici ji překračují, když upadají do »kompromisnictví« a dávají se *strhnout* proudem událostí.

Budeme bojovat, bojujeme proti Kornilovovi *stejně ja-*

ko vojska Kerenského, ale Kerenského nepodporujeme, **nýbrž** odhalujeme jeho slabost. To je rozdíl. Je to rozdíl dosti jemný, ale nesmírně důležitý a nesmí se na něj zapomínat.

V čem je tedy změna naší taktiky po Kornilovově povstání?

V tom, že měníme *formu* našeho boje proti Kerenskému. Naše nepřátelství vůči němu není ani o vlásek menší, neodvoláváme jediné slovo z toho, co jsme proti němu řekli, neupouštíme od úkolu svrhnout ho a říkáme: Musíme *vycházet* ze situace, teď Kerenského svrhávat nebude, teď *změníme způsob*, jak proti němu bojovat, tj. budeme vysvětlovat lidu (bojujícímu proti Kornilovovi), v čem je Kerenského *slabost a kolísavost*. Dělali jsme to i dřív. Jenže teď je to *hlavní*, a v tom je změna.

Další změna je v tom, že teď je *hlavním* úkolem zesílit agitaci pro takřikajíc »dílčí požadavky« na Kerenského: zatkní Miljukova, ozbroj petrohradské dělníky, povolej do Píteru vojska z Kronštadu, Vyborgu a Helsingforsu, rozežeň Státní dumu, zatkní Rodzjanka, uzákoň předání statkářské půdy rolníkům, zaveď dělnickou kontrolu nad obilím, továrnami atd. atd. A to všechno musíme žádat nejen od Kerenského, *ani ne tak* od Kerenského jako od dělníků, vojáků a rolníků, kteří *se dali strhnout* bojem proti Kornilovovi. Musíme je *strhnout*, aby šli dál, podněcovat je, aby likvidovali generály a důstojníky, kteří jsou pro Kornilova, musíme je vést k tomu, aby *sami* žádali okamžité předání půdy rolníkům, musíme *v nich* probudit vědomí, že je nutné zatknout Rodzjanka a Miljukova, rozehnat Státní dumu, zastavit Reč a jiné buržoazní listy a soudně je stíhat. K tomu musíme vést zejména »levé« esery.

Bylo by nesprávné se domnívat, že jsme *se vzdálili* od úkolu proletariátu — vydobýt moc. Naopak, neobyčejně jsme se k němu přiblížili, jenže *ne přímo*, ale oklikou. Také agitovat musíme *v tuto chvíli* ani ne tak přímo proti Kerenskému jako spíš *nepřímě*, sice proti němu, ale ne-

přímo, a to tak, že budeme požadovat aktivní, co neaktivnější, opravdu revoluční válku proti Kornilovovi. Jedině další vývoj této války nás může dovést k moci, ale při agitaci ať se o tom *mluví* co nejméně (mějme stále na paměti, že nás možná už zítra okolnosti přivedou k moci a pak už se jí nevzdáme). Myslím, že by se s tím měly seznámit, a to dopisem (ne tiskem), skupiny agitátorů a propagandistů a vůbec členové strany. Fráze o obraně země, o jednotné frontě revoluční demokracie, o podpoře prozatímní vlády a tak dále a podobně musíme nemilosrdně potírat právě proto, že jsou to *fráze*. Teď je totiž doba *činu* a vaším přičiněním, páni eseri a menševici, se tyto fráze už dávno přežily. Teď je doba *činu*, válku proti Kornilovovi je třeba vést revolučně, zapojovat do ní masy, burcovat je, povzbuzovat je (*Kerenskij se mas bojí, bojí se lidu*). Ve válce proti Němcům je právě dnes potřeba *činů: ihned a bezpodmínečně nabídnout mír s přesnými podmínkami*. Když se to udělá, dá se dosáhnout buď brzkého míru, nebo se válka přemění ve válku revoluční, jinak všichni menševici a eseri budou dál sloužit imperialismu.

P. S. Po napsání tohoto dopisu jsem si přečetl šest čísel listu *Rabočij*⁶² a musím říct, že se s ním ve všem plně ztotožňuji. Mám upřímnou radost ze skvělých úvodníků [40, 113, 127, 151, 202, 215], z přehledů tisku [124, 125, 126] i z článků V. M—na^[112] a V—ého^[21]. O vystoupení Volodarského jsem si přečetl jeho dopis redakci⁶³, čímž se také »likvidují«⁶³ mé výtky. Ještě jednou mnoho pozdravů a mnoho zdaru!

Lenin

*Napsáno 30. srpna
(12. září) 1917
Poprvé otištěno
7. listopadu 1920
v Pravdě, č. 250*

Podle rukopisu

Z DENÍKU PUBLICISTY

1. KOŘEN ZLA

ON. Suchanovovi z listu Novaja žizň se jistě všichni shodnou, že nepatří ke špatným, ale naopak k těm nejlepším reprezentantům maloburžoazní demokracie. Upřímně inklinuje k internacionalismu a dokázal to v těch nejtěžších dobách, kdy caristická reakce a šovinismus vrcholily. Má vědomosti a snaží se samostatně orientovat v závažných otázkách, jak o tom svědčí jeho dlouhý vývoj od eserovštiny k revolučnímu marxismu.

Tím příznačnější je, že i takoví lidé mohou v rozhodujících chvílích revoluce servírovat čtenáři tak lehkomyšlné úvahy o jejích zásadních otázkách, jako například toto:

»Přestože jsme v posledních týdnech přišli o tolik revolučních vy-
možností, přece jen jedna z nich, možná ta nejdůležitější, platí dál:
vláda a její politika se mohou udržet jedině vůlí většiny sovětů. Revo-
luční demokracie se všeho vlivu vzdala dobrovolně; demokratické or-
gány by jej mohly ještě docela snadno znovu získat, a kdyby si dobře
uvědomily, co vyžaduje současná situace, mohly by bez velké námahy
dát politice prozatímní vlády patričný směr« (Novaja žizň, č. 106 z 20.
srpna).^[207]

Těmito slovy se říká ta nejlehkovážnější a nejnehoráz-
nější lež o nejdůležitější otázce revoluce, a přitom je to
přesně táž lež, která se nejčastěji šířila mezi maloburžo-
azní demokracií v nejrůznějších zemích a která zahubila
nejvíc revolucí.

Když se zamyslíme nad souborem maloburžoazních
iluzí obsažených v této úvaze, bezděky nás napadne, že
to přece vůbec není náhoda, když občané z listu Novaja
žizň sedí na »sjednocovacím« sjezdu⁶⁴ společně s mini-

stry, se socialisty toužícími po ministerských křeslech, společně s Ceretelii a Skobelevy, společně s členy vlády jako kolegy Kerenského, Kornilova a spol. To vůbec není náhoda. Mají totiž skutečně stejný ideový základ: nesmyslnou, z maloburžoazního prostředí nekriticky přeжатou maloburžoazní důvěřivost ve zbožná přání. A právě tato důvěřivost prostupuje celou Suchanovovu úvahu stejně jako veškerou činnost těch menševiků-obranářů, kteří jednájí poctivě. V této maloburžoazní důvěřivosti je kořen zla naší revoluce.

Suchanov by jistě všemi deseti podepsal požadavek, který marxismus klade na každou seriózní politiku, aby totiž vždycky byla založena na *faktech*, aby vždycky vycházela z *fakt*, která lze přesně objektivně ověřit. Zkusme se podívat z hlediska tohoto požadavku na to, co tvrdí Suchanov v uvedeném citátu.

Z jakých fakt vychází jeho tvrzení? Čím by mohl dokázat, že vláda se »může udržet jedině vůlí« většiny sovětů, že by sověty mohly »docela snadno« »znovu získat všechn svůj vliv«, že by mohly bez »velké námahy« změnit politiku prozatímní vlády?

Suchanov by se mohl za prvé odvolat na svůj celkový dojem, na »zřejmou« sílu sovětů, na to, že Kerenskij přišel na zasedání sovětu, na krásné řeči toho či onoho ministra apod. To by ovšem byl velice špatný důkaz, přesněji řečeno by to bylo přiznání naprostého nedostatku důkazů, naprostého nedostatku objektivních fakt.

Za druhé by Suchanov mohl poukázat na objektivní fakt, že obrovská většina rezolucí dělníků, vojáků a rolníků se rozhodně vyslovuje pro sověty a pro jejich podporu. Tyto rezoluce podle něho dokazují vůli většiny lidu.

I tento názor je v maloburžoazním prostředí zcela běžný. Je však naprosto neopodstatněný.

Ve všech revolucích byla většina dělníků a rolníků, tj. nepochybně většina obyvatel, pro demokracii. A přesto obrovská většina revolucí skončila porážkou demokracie.

Marx vycházel z této zkušenosti většiny revolucí, zejména revoluce z roku 1848 (té se naše nynější revoluce podobá nejvíc), a s krutou ironií se vyslovoval o maloburžoazních demokratech, kteří chtěli dosáhnout vítězství rezolucemi a poukazováním na vůli většiny lidu.

Naše vlastní zkušenosti to potvrzují ještě názorněji. Na jaře roku 1906 byla nepochybně většina rezolucí dělníků a rolníků pro I. dumu. Bylo jisté, že většina lidu je pro ni. A přesto se carovi podařilo ji rozehnat, protože vzepětí revolučních tříd (dělnické stávky a rolnické nepokoje na jaře roku 1906) bylo příliš slabé na to, aby vyústilo v novou revoluci.

Zamyslete se nad zkušenostmi z nynější revoluce. V březnu až dubnu stejně jako v červenci až srpnu 1917 byla většina rezolucí pro sověty, většina lidu byla pro sověty. A přesto všichni vidí, vědí a cítí, že v březnu až dubnu byla revoluce na vzestupu, kdežto v červenci až srpnu nastal její ústup. To tedy znamená, že dovolávání se vůle většiny lidu v konkrétních otázkách revoluce ještě nic neřeší.

Má-li být toto dovolávání se důkazem, pak je to právě ukázka maloburžoazní iluze, nechť přiznat si, že v revoluci se musí porazit nepřátelské třídy, že se musí svrhnout státní moc, která je hájí, a k tomu nestačí »vůle většiny lidu«, k tomu je nutná síla revolučních tříd, které chtějí a dovedou bojovat, a to síla, která by v rozhodující chvíli a na rozhodujícím místě rozdrtila sílu nepřátelskou.

Kolikrát se už v revolucích stávalo, že nepatrná, ale dobře organizovaná, ozbrojená a soustředěná síla vládnoucích tříd, statkářů a buržoazie, potlačovala po částech sílu špatně organizované, špatně vyzbrojené a roztržité »většiny lidu«.

Nahrazovat konkrétní otázky třídního boje »všeobecným« dovoláváním se »vůle lidu« ve chvíli, kdy revoluce tento boj mimořádně vyhrotila, by bylo hodno jen naprosto tupého maloburžoy.

Za třetí Suchanov v citované úvaze uvádí jeden »argument«, který je také v maloburžoazním prostředí dost běžný. Poukazuje na to, že »revoluční demokracie se všeho vlivu vzdala dobrovolně«. Z toho se jaksí vyvozuje, že vzdám-li se něčeho »dobrovolně«, mohu to snadno znovu získat . . .

Ani tento názor neobstojí. Především znovu získat něco, čeho jsem se dobrovolně vzdal, předpokládá »dobrovolný souhlas« toho, kdo to dostal. To by znamenalo, že tento dobrovolný souhlas už někdo dal. Kdo dostal to, »čeho se ten druhý vzdal«? Kdo použil »vlivu«, jehož se vzdala »revoluční demokracie«?

Je nanejvýš příznačné, že této otázce, která je pro každého uvažujícího politika otázkou hlavní, se Suchanov úplně vyhnul . . . Vždyť v tom je přece jádro, podstata celé věci: kdo má *ve skutečnosti* v rukou to, čeho se »vzdala dobrovolně« »revoluční« (s odpuštěním) »demokracie«?

A právě této podstatě věci se Suchanov vyhýbá, stejně jako se jí vyhýbají všichni menševici a eseři a všichni maloburžoazní demokraté vůbec.

Dále. Možná že v dětském pokoji není těžké znovu získat to, »čeho jsme se dobrovolně vzdali«: když se Káťa dobrovolně vzdala míčku a dala ho Máše, pak je možné, že »znovu ho získat« je »docela snadné«. Jenže přenášet tyto pojmy na politiku, na třídní boj, to kromě ruského inteligenta dokáže jen málokdo.

Vzdám-li se v politice dobrovolně »vlivu«, dokazují tím svou naprostou bezmocnost, naprostou neschopnost, bezcharakternost a slabošství, že se z toho dá »vyvodit« jaksí jen jedno: kdo se dobrovolně vzdá vlivu, ten si »zaslouží«, aby ho zbavili nejen vlivu, ale i práva na existenci. Čili jinými slovy fakt, že se někdo dobrovolně vzdal vlivu, sám o sobě »dokazuje« jedině to, že kdo tento dobrovolně postoupený vliv získal, nutně připraví toho, kdo se ho vzdal, i o jeho práva.

Jestliže se »revoluční demokracie« dobrovolně vzdala

vlivu, znamená to, že to nebyla revoluční, ale maloburžo-
azně podlá, zbabělá demokracie, která se nedovedla zba-
vit podlézavosti, kterou (právě poté, co se vlivu vzdala)
mohou její nepřátelé rozehnat nebo ji prostě zneškodnit,
nechat ji umřít právě tak »dobrovolně«, jako se »dobro-
volně« vzdala vlivu.

Kdybychom brali činnost politických stran jako *roz-
mar*, nemohli bychom politiku vůbec *studovat*. A když se
stane, že se dvě obrovské strany, které mají podle všech
informací, zpráv a objektivních údajů z voleb mezi lidem
většinu, »dobrovolně vzdají vlivu«, pak musíme tento je-
jich čin *vysvětlit*. To nemůže být náhoda. Musí to souviset
s určitým ekonomickým postavením nějaké velké třídy li-
du. Musí to souviset s historickým vývojem těchto stran.

Suchanovova úvaha je právě proto tak pozoruhodně
typická pro tisíce a tisíce podobných maloburžoazních
úvah, že se v podstatě opírá o pojem dobré vůle (»dobro-
volně«) a ignoruje *dějiny* zkoumaných stran. Suchanov
tyto dějiny jednoduše pustil ze zřetele, zapomněl, že so-
vět[^{49, 134}] se začal dobrovolně vzdávat svého vlivu vlast-
ně už od 28. února, kdy vyslovil důvěru Kerenskému
a schválil »dohodu« s prozatímní vládou. A 6. května se
vzdal svého vlivu přímo v obrovském měřítku. Celkem
vzato, je to naprosto jasné: strana eserů a strana menševi-
ků se ihned dostaly na šikmou plochu a klesaly dolů čím
dál rychleji. Po 3. až 5. červenci se dostaly až na dno pro-
pasti.

A říkat teď: vzdaly se vlivu dobrovolně, velké politické
strany se dají »docela snadno« otočit vpravo v bok, »bez
velké námahy« je lze přimět, aby se daly opačným smě-
rem, než jakým šly po mnoho let (a po mnoho měsíců za
revoluce), »docela snadno« se lze dostat ze dna propasti
a vylézt po šikmé ploše nahoru — není to vrchol lehkomy-
slnosti?

A konečně za čtvrté Suchanov by mohl hájit svůj názor
tím, že dělníci a vojáci, kteří vyslovili důvěru sovětu, jsou

ozbrojeni, a proto je pro ně »docela snadné« zнову získat všechen vliv. Avšak právě v tomto takřka nejzávažnějším bodě kulhají měšťácké úvahy reprodukované pisatelem z listu Novaja žizň na obě nohy.

Abychom byli co nejkonkrétnější, srovnajme události z 20. a 21. dubna s událostmi ze 3. až 5. července.

20. dubna propuká pobouření lidu nad postupem vlády. Ozbrojený pluk vychází do petrohradských ulic a jde vládu zatknout. K zatčení nedojde. Avšak vláda jasně vidí, že se nemá o koho opřít. Vojsko *za ní* nestojí. Svrhnout *takovou* vládu je skutečně »docela snadné«, a vláda dává sovětu ultimátum: buď mě budete podporovat, nebo odstoupím.

4. července dojde ke stejnému výbuchu pobouřených mas, k výbuchu, který všechny strany zadržovaly, ale k němuž přes *veškeré* jejich úsilí došlo. Koná se stejná ozbrojená protivládní demonstrace. Je tu však jeden obrovský rozdíl: zmatení eserští a menševičtí vůdcové, kteří se odtrhli od lidu, se *už 3. července* dohodnou s buržoazií, že se do Petrohradu povolají *Kaledinova* vojska. A tady to máme!

Kaledin to s vojáčkou otevřeností řekl na moskevské poradě: Vždyť přece vy sami, socialističtí ministři, jste »nás« 3. července zavolali na pomoc . . . ! Na moskevské poradě se nikdo neodvážil Kaledinovi odporovat, protože měl pravdu. Kaledin se menševikům a eserům jízlivě posmíval, a oni museli mlčet. Když jim kozácký generál plivl do tváře, otřeli se a řekli: »Boží rosa!«

Buržoazní listy uvedly tato Kaledinova slova, ale menševická Rabočaja gazeta a eserské Dělo naroda toto nejzávažnější politické prohlášení moskevské porady svým čtenářům *zatajily*.

Dopadlo to tak, že vládě poprvé přišla na pomoc právě Kaledinova vojska, kdežto k boji odhodlané, skutečně revoluční vojsko a dělníci byli odzbrojeni. To je základní fakt, který Suchanov »docela snadno« obešel a ignoroval,

ale který přesto zůstane faktem. A to rozhodujícím faktem pro toto období revoluce, pro *první* revoluci.

Moc přešla na rozhodujícím místě na frontě a potom i v armádě do rukou *Kaledinů*. To je fakt. Neaktivnější jednotky z protikaledinovského vojska byly odzbrojeny. To, že Kaledinové nevyužívají svou moc k okamžitému nastolení totální diktatury, nic nemění na skutečnosti, že moc mají oni. Nebo snad car po prosinci 1905 neměl moc? A nedonutily ho snad okolnosti, aby ji využíval tak opatrně, že dřív než převzal *veškerou moc*, tj. dřív než provedl státní převrat⁶⁵, svolal dvě dумы?

Moc musíme posuzovat podle činů, a ne podle slov. Činy vlády po 5. červenci^[153, 155, 165] dokazují, že moc mají Kaledinové a ti zvolna, ale *nezadržitelně* postupují dál a dál a přitom denně získávají menší nebo větší »ústupky«: dnes je to beztrestnost pro junkery, kteří zdemolovali redakci Pravdy, zavraždili pravdovce a svévolně zatýkali, zítra to bude zákon o zastavení listů, pak zákon o rozpouštění schůzí a sjezdů, o vypovídání ze země bez soudu, o uvěznění za urážku »spřátelených vyslanců«, o odsouzení k nuceným pracím za útok na vládu, o zavedení trestu smrti na frontě a tak dále a *tak dále*.

Kaledinové nejsou hloupí. Proč by měli jít bezohledně a drze kupředu a riskovat, že se jim něco nepodaří, když *denně* dostávají jedno po druhém přesně to, co potřebují? A omezení Skobelevové a Cereteliové, Černovové a Avksentjevové, Danové a Liberové pokaždé, když Kaledinové udělají krok vpřed, provolávají: »Sláva demokracii! Zvítězili jsme!« A »vítězství« spatřují v tom, že je Kaledinové, Kornilovové a Kerenští nelikvidují naráz!!

Kořen zla je právě v tom, že maloburžoazní masy jsou už svým ekonomickým postavením předurčeny k úžasné důvěřivosti a neuvědomělosti, že jsou stále ještě v jakém-si polospánku a ze spaní mručí: »Docela snadno« se dá

znovu získat to, čeho jsme se dobrovolně vzdali! Jen si pro to jděte, oni vám to Kaledinové a Kornilovové dobrovolně vydají!

Kořen zla je právě v tom, že »demokratická« publicistika tyto ospalé, maloburžoazní, tupé a patolízalské iluze podporuje, místo aby proti nim bojovala.

Podíváme-li se na věci tak, jak se na ně má dívat politolog, a zejména marxista, to znamená, budeme-li události posuzovat v jejich souvislostech, dojdeme k naprosto jasnému poznání, že rozhodující zvrát nejenže dnes není »snadný«, ale naopak je absolutně nemožný *bez nové revoluce*.

Přitom se vůbec nedotýkám otázky, je-li tato revoluce žádoucí, nezabývám se tím, může-li proběhnout pokojně a legálně (v dějinách se dají, obecně řečeno, najít příklady pokojných a legálních revolucí). Konstatuji pouze, že bez nové revoluce je rozhodný obrat historicky nemožný, protože moc *už* je v jiných rukou, už ji nemá »revoluční demokracie«, *už* ji urvali a upevnili jiní. A jednání eserské a menševické strany není náhodné, vyplývá z ekonomického postavení maloburžoazie a je výsledkem dlouhého řetězu politických událostí, od 28. února do 6. května, od 6. května do 9. června, od 9. června do 18. a 19. června (ofenzíva) atd. Tady je nutný zvrát jak v celé mocenské situaci, tak v celém složení státní moci, ve všech podmínkách činnosti největších stran a v »zaměření« oné třídy, která je jejich živnou půdou. Takové zvraty jsou *bez nové revoluce* historicky nemyslitelné.

Místo aby lidu vysvětlovali všechny hlavní historické podmínky nové revoluce, její ekonomické a politické předpoklady, politické úkoly, vzájemný poměr tříd z hlediska revoluce atd., místo toho Suchanov a mnoho dalších maloburžoazních demokratů *ukolébávají* lid malichernostmi a sebeuspokojením, že »bez velké námahy všechno znovu získáme«, a to »docela snadno«, že naše nejdůležitější »revoluční vymoženost« »platí dál«, a podobný-

mi lehkomyšlně vyslovenými, ignorantskými a přímo tre-
stuhodnými nesmysly.

Známky hlubokého společenského zvratu jsou už vi-
dět. Zřetelně ukazují, jak máme orientovat svou práci.
Mezi proletariátem zjevně klesá vliv eserů a menševiků
a zjevně stoupá vliv bolševiků. Ostatně i ve volbách 20.
srpna získali bolševici *větší* počet hlasů ve srovnání s čer-
vnovými volbami do petrohradských obvodních dum⁶⁶,
přestože byla »do Petrohradu« odvelena »Kaledinova
vojska«!

Objektivním důkazem obratu v řadách maloburžoazní
demokracie, která nemůže jinak než kolísat mezi buržoa-
zií a proletariátem, je skutečnost, že sílí, upevňují se
a rozšiřují revoluční internacionalistické směry: Martov
aj. u menševiků, Spiridonovová, Kamkov aj. u eserů.
Takže je nasnadě, že hrozící hlad, hospodářský rozvrat
a porážky na frontě mohou tento zvrat, kdy moc převez-
me proletariát podporovaný chudým rolnictvem, neoby-
čejně urychlit.

2. ROBOT A SOCIALISMUS

I ti zvlášť zapřisáhlí odpůrci socialismu mu někdy proká-
žou službu svým neuváženě horlivým »odhalováním«. Útočí přesně na to, co si zaslouží sympatie a následování. Už jen tím, jak své útoky vedou, názorně ukazují lidu od-
porné buržoazní praktiky.

Přesně to se stalo jednomu z nejodpornějších buržoaz-
ních listů, listu Russkaja volja, který 20. srpna uveřejnil
příspěvek dopisovatele z Jekatěrinburgu pod titulkem
Robota. V tomto příspěvku se říká:

»Sověť dělnických a vojenských zástupců zavedl v našem městě pro
majitele koní naturální povinnost poskytovat střídavě koně členům so-
větu ke každodenním služebním jízdám.

Byl vypracován zvláštní rozvrh služeb a každý „majitel koně“ je

přesně písemně vyrozuměn, kdy, kam a v kterou hodinu se má se svým koněm dostavit.

Pro větší důraz se v „nařízení“ dodává: „Nesplníte-li tento požadavek, najme si sovět drožkáře a vyplatí jim na váš účet částku až do výše 25 rublů“ . . .«^[4]

Obhájce kapitalistů se nad tím samozřejmě rozhořčuje. Kapitalisté se docela klidně dívají na to, jak obrovská většina lidu tře celý život bídu, jak ne »robotuje«, ale přímo otročí v továrnách, dolech nebo při jiných námezdních pracích nebo prostě hladoví bez práce. Na to se kapitalisté dívají klidně.

Ale když dělníci a vojáci zavedou pro kapitalisty jen docela nepatrnou občanskou povinnost, spustí páni vykořisťovatelé povyk, že je to »robot«!!

Zeptejte se kteréhokoli dělníka, kteréhokoli rolníka, jestli by bylo něco špatného na tom, kdyby sověty dělnických a vojenských zástupců byly jedinou mocí ve státě a začaly všude zavádět občanské povinnosti pro bohaté, například povinnou službu s koňmi, auty, jízdami koly, každodenní povinnost pořizovat soupisy potravin, seznamy lidí žijících v nouzi atd. apod.

Každý dělník a každý rolník, snad kromě kulaka, vám řekne, že by to bylo dobré.

A je to pravda. To ještě není socialismus, to je teprve jeden z prvních kroků k socialismu, ale je to přesně to, co zbídačený lid naléhavě a ihned potřebuje. Bez těchto opatření se nedá lid zachránit před hladem a smrtí.

Proč je vlastně jekatěrinburský sovět vzácnou výjimkou? Proč se podobná opatření už dávno nezavedla po celém Rusku, proč se právě taková opatření nerozrůstají v celý systém?

Proč po vyhlášení občanské povinnosti pro bohaté poskytnout koně není zavedena pro bohaté stejná občanská povinnost předkládat úplné výkazy o všech peněžních operacích, zejména o státních dodávkách, za stejné kontroly sovětů, se stejným »přesným písemným vyrozumě-

ním«, kdy a kam se má výkaz předložit, kdy, kde a kolik zaplatit na daních?

Proto, že v čele obrovské většiny sovětů stojí eserští («socialisté-revolucionáři») a menševičtí vůdcové, kteří ve skutečnosti přešli na stranu buržoazie, vstoupili do buržoazní vlády, zavázali se, že ji budou podporovat, a tak zradili nejen socialismus, ale i demokracii. Tito vůdcové se »paktují« s buržoazií, která nejenže nedovolí například v Petrohradě zavést občanskou povinnost pro bohaté, ale celé měsíce brzdí mnohem skromnější reformy.

Tito vůdcové obelhávají vlastní svědomí, obelhávají lid, když to zdůvodňují tím, že »Rusko ještě není zralé pro zavedení socialismu«.

Proč to musíme označit za obelhávání?

Protože tímto zdůvodňováním se celá věc falešně staví do takového světla, jako by šlo o bůhvíjak složité a obtížné přeměny, které by obrátily dosavadní život desetimilionů lidí naruby. Celá věc se lživě vykládá tak, jako by někdo chtěl v Rusku »zavést« socialismus příkazem, bez ohledu na technickou úroveň, na množství malých podniků, na zvyklosti a vůli většiny obyvatelstva.

To všechno je od a do zet lež. Nikdo nic takového ne navrhoval. Žádná strana, žádný člověk nikdy nechtěl »zavést socialismus« příkazem. Jde a šlo výlučně o taková opatření, s nimiž podobně jako se zavedením občanské povinnosti pro bohaté v Jekatěrinburgu plně souhlasí masy chudých, tj. většina obyvatelstva, o taková opatření, která jsou technicky i kulturně zcela aktuální, která okamžitě usnadní chudině život, umožní ulehčit jí od břemene války a rozdělit ho rovnoměrněji.

Uplynulo už téměř půl roku revoluce, ale eserští a menševičtí vůdcové všechna taková opatření brzdí, zra-zují zájmy lidu a »paktují« se s buržoazií.

Dokud dělníci a rolníci nepochopí, že tito vůdcové jsou zrádci, které je třeba vyhnat, odvolat ze všech odpo-

vědných míst, dotud budou pracující nutně v područí buržoazie.

Rabočij, č. 10

14. (1.) září 1917

Podepsán N. Lenin

Podle listu Rabočij

O K O M P R O M I S E C H

Za kompromis se v politice označuje ústupek od některých požadavků, upuštění od části vlastních požadavků, aby se dosáhlo dohody s druhou politickou stranou.

Šosáci obvykle mívají o bolševicích představu, podporovanou pomlouvačným tiskem, že nikdy s nikým na žádné kompromisy nepřistupují.

To nám jako straně revolučního proletariátu lichotí, dokazuje to, že i nepřátelé musí uznat naši věrnost hlavním zásadám socialismu a revoluce. Přesto však musíme po pravdě říci, že tato představa neodpovídá skutečnosti. Engels se ve své kritice manifestu blanquistických komunistů (1873) právem vysmíval jejich prohlášení: »Žádné kompromisy!«⁶⁷ To je fráze, říkal, protože bojující strana je ke kompromisům často donucena okolnostmi, a bylo by hloupé jednou provždy odmítnout, »aby nám dluh byl splácen ve splátkách«⁶⁸. Úkolem skutečně revoluční strany není prohlašovat, že nelze odmítat kompromisy vůbec, ale *aby se při všech kompromisech*, pokud jsou nutné, nezpronevěřila svým zásadám, své třídě, svému revolučnímu poslání, své povinnosti připravit revoluci a vychovat lidové masy k vítězství v revoluci.

Příklad. Přistoupit na účast v III. a IV. dumě byl kompromis, dočasný ústup od revolučních požadavků. Byl to však kompromis, k němuž jsme byli donuceni, protože poměr sil nám po jistou dobu nedovoloval vést masový revoluční boj a v zájmu dlouholeté přípravy k tomuto boji jsme se *museli* naučit pracovat i *uvnitř* tohoto »chléva«.

Dějiny ukázaly, že bolševici jako strana řešili tuto otázku naprosto správně.

Dnes nás čeká kompromis, k němuž nejsme nuceni, přistupujeme na něj dobrovolně.

I naše strana jako každá jiná politická strana usiluje o politickou vládu *pro sebe*. Naším cílem je diktatura revolučního proletariátu. Půl roku revoluce neobyčejně výrazně, názorně a přesvědčivě potvrdilo, že tento požadavek je správný a nutný v zájmu právě *nynější* revoluce, protože lid nemůže jinak dosáhnout ani demokratického míru, ani půdy pro rolníky, ani úplné svobody (plně demokratické republiky). Průběh událostí za půl roku naší revoluce, boj tříd a stran, vývoj krizí 20.—21. dubna, 9.—10. a 18.—19. června, 3.—5. července a 27.—31. srpna to přesvědčivě dokázal.

Dnes nastal v ruské revoluci tak prudký a tak specifický zvrát, že my jako strana můžeme nabídnout dobrovolný kompromis — ne sice buržoazii, našemu přímému a úhlavnímu třídnímu nepříteli, ale našim nejbližším odpůrcům, »vedoucím« maloburžoazně demokratickým stranám — eserům a menševikům.

Těmto stranám můžeme nabídnout kompromis, a mám za to, že bychom to měli udělat, ale jen jako výjimku, jen vzhledem ke zvláštní situaci, která zřejmě potrvá jen velmi krátce.

Přistoupili bychom na kompromis, že se vrátíme k předčervencovému požadavku: Všechnu moc sovětům, esersko-menševickou vládu odpovědnou sovětům!

Jedině teď, možná *jen v několika dnech* nebo v jednom až dvou týdnech by se taková vláda mohla utvořit a upevnit v naprostém klidu. Mohla by s obrovskou pravděpodobností zajistit celé ruské revoluci pokojnou cestu *kupředu* a neobyčejně nadějně vyhlídky na to, že se celé světové hnutí značně přiblíží k míru a k vítězství socialismu.

Jedině v zájmu tohoto pokojného vývoje revoluce — možnosti v dějinách *nesmírně* vzácné a *nesmírně* cen-

né, možnosti výjimečně vzácné — jedině v jejím zájmu bolševici, stoupcí světové revoluce, stoupcí revolučních metod, mohou a musí podle mého názoru na takový kompromis přistoupit.

Tento kompromis by spočíval v tom, že bolševici by bez nároku na účast ve vládě (tato účast je pro internacionalistu nemožná, dokud nejsou prakticky uskutečněny podmínky diktatury proletariátu a chudého rolnictva) přestali okamžitě klást požadavek, aby moc převzal proletariát a chudé rolnictvo, a vzdali by se revolučních metod boje za tento požadavek. Samozřejmě a pro esery a menševiky nijak novou podmínkou by byla úplná svoboda agitace a svolání Ústavodárného shromáždění bez dalších průtahů, nebo dokonce v kratší době.

Menševici a eseri jako vládní blok by souhlasili (za předpokladu, že by ke kompromisu došlo) s vytvořením vlády plně a výhradně odpovědné sovětům, přičemž by veškerou moc všude převzaly sověty. To by byla »nová« podmínka. Myslím, že žádné jiné podmínky by bolševici nekladli, protože by spoléhali na to, že naprosto svobodná agitace a okamžité uplatnění nového demokratismu ve složení sovětů (nové volby do sovětů) a v jejich činnosti by samy o sobě byly zárukou pokojného rozvíjení revoluce, *pokojného překonávání* boje mezi stranami uvnitř sovětů.

Je to snad už nemožné? Snad. Ale i kdyby bylo jen z jedné setiny pravděpodobné, že se to podaří, stálo by to za pokus.

Co by tímto »kompromisem« získaly obě strany, které by se na něm »dohodly«, tj. bolševici na jedné a blok eserů a menševiků na druhé straně? Pokud by *žádná* strana nic nezískala, pak je takový kompromis k ničemu a nemá smysl o něm mluvit. I když je dnes (po červenci a srpnu, po dvou měsících, které se rovnají dvaceti letům »pokojné«, ospalé doby) takový kompromis nesmírně obtížný, přece jen se mi zdá, že je tu nepatrná naděje, že by se

mohl podařit, a tato naděje pramení z rozhodnutí eserů a menševiků, že nepůjdou do vlády s kadety.

Bolševici by získali možnost zcela svobodně agitovat pro své názory a za skutečně plného demokratismu získávat vliv v sovětech. Takovou svobodu dnes bolševikům přiznává slovy »kdekdo«. Ve skutečnosti je taková svoboda za buržoazní vlády nebo za vlády, v níž je buržoazie zastoupena, za vlády jiné než sovětské, *nemožná*. Za sovětské vlády by taková svoboda byla *možná* (netvrdím, že by byla stoprocentně zajištěná, ale možná by byla). Pro získání této možnosti v tak těžké době by se měl uzavřít kompromis s nynější většinou v sovětech. Za skutečné demokracie se *nemusíme* ničeho bát, protože život pracuje pro nás, a dokonce i to, že ve straně eserů a straně menševiků, ve stranách nám nepřátelských, dochází ke vzniku různých proudů, potvrzuje, že pravdu máme my.

Menševici a eseri by ihned získali plnou možnost realizovat program *svého* bloku, protože by se opírali o nesporně obrovskou většinu lidu a zajistili by si »pokojné« uplatňování své většiny v sovětech.

Ovšem z tohoto bloku — nesourodého jednak proto, že je to blok, jednak proto, že maloburžoazní demokracie není *nikdy* tak sourodá jako buržoazie nebo proletariát — z tohoto bloku by se pravděpodobně ozvaly dva hlasy.

Jeden hlas by řekl: My nechceme mít nic společného s bolševiky, s revolučním proletariátem. Ten stejně bude mít přehnané požadavky a svou demagogií si získá rolnickou chudinu. Bude žádat mír a rozchod se spojenci, a to není možné. Nám je bližší buržoazie a považujeme za správnější jít s ní, vždyť jsme se s ní nerozešli, jen *pořádali*, a ne nadlouho, a to jen pro incident s Kornilovem. Opuštěme si, co jsme si. Bolševici nám stejně v ničem »neustupují«, protože jejich pokusy o povstání jsou beztak odsouzeny k porážce stejně jako Komuna v roce 1871.

Druhý hlas by řekl: Odvolávat se na Komunu je velmi povrchní, dokonce hloupé. Protože za první, bolševici se po roce 1871 přece jen leccemus naučili, nezapomněli by převzít banky, nevzdali by se možnosti dobýt Versailles, a za těchto podmínek mohla zvítězit i Komuna. Kromě toho Komuna nemohla ihned nabídnout lidu to, co mu nabídnou bolševici, převezmou-li moc, totiž půdu rolníkům, okamžitý návrh na uzavření míru, skutečnou kontrolu nad výrobou, poctivý mír s Ukrajinou, Finskem a dalšími zeměmi. Bolševici mají, lidově řečeno, v rukou desetkrát víc »trumfů«, než měla Komuna. A za druhé, Komuna přece jen znamená krutou občanskou válku a tedy i dlouhé zdržení pokojného mírového vývoje, usnadnění operací a machinací všelijakých MacMahonů a Kornilovů, a takové operace jsou nebezpečné pro celou naši buržoazní společnost. Je rozumné riskovat Komunu?

Jestliže se však nechopíme moci a situace bude dál tak tíživá, jako byla od 6. května do 31. srpna, je Komuna v Rusku neodvratná. Všichni revoluční dělníci a vojáci budou nepochybně uvažovat o Komuně, věřit v ni, určitě se ji pokusí uskutečnit, protože budou uvažovat takto: lid hyne, válka trvá, hlad a hospodářský rozvrat se šíří. Jedině Komuna nás zachrání. Ať zahyneme, ať všichni zemřeme, ale Komunu mít budeme! Dělníci ani jinak uvažovat nemohou a porazit Komunu dnes nebude tak snadné jako v roce 1871. Ruská komuna bude mít na celém světě stokrát silnější spojence, než měla Komuna v roce 1871 . . . Je rozumné riskovat Komunu? Nemohu souhlasit ani s tím, že nám bolševici svým kompromisem v podstatě nic nedají. Vždyť ve všech vyspělých zemích si inteligentní ministři za války velmi váží každé, i sebemenší dohody s proletariátem! Váží si jí nad zlato. A to jsou přece praktici, opravdoví ministři. A bolševici značně rychle získávají na síle, přestože jsou pronásledováni a přestože mají tak malý náklad tisku . . . Je rozumné riskovat Komunu?

Máme zajištěnou většinu, rolnická chudina hned tak neprocitne, kdoví, jestli se toho dožijeme. Že by v rolnické zemi šla většina za těmi nejkrajnějšími, tomu nevěřím. A proti zřejmé většině není ve skutečně demokratické republice povstání možné. To by řekl druhý hlas.

Najde se možná i třetí hlas, nějaký ten stoupenec Martova nebo Spiridonovové, a řekne: Pobuřuje mě, »soudruzi«, že oba uvažujete o Komuně a o tom, zda ji uskutečnit, a přitom se bez váhání stavíte na stranu jejich odpůrců. Jeden tak, druhý onak, ale oba na stranu těch, kdo Komunu potlačili. Já nebudu pro Komunu agitovat, neslibuju, že se budu bít v jejich řadách, jak to udělá každý bolševik, musím však říct, že pomohu spíš jejím obráncům než odpůrcům, *když* už Komuna *proti* mé vůli vzplane . . .

Různost názorů v »bloku« je velká a nelze se jí vyhnout, protože maloburžoazní demokracie má spoustu odstínů, počínaje buržoou toužícím po ministerském křesle a konče polovičním žebrákem, který přece jen ještě nedokáže přejít k proletariátu. Co může z této názorové směsice v určitou chvíli vzejít, to nikdo neví.

Tyto řádky jsem psal v pátek 1. září a z náhodných důvodů (za Kerenského, řeknou dějiny, si nemohli všichni bolševici svobodně zvolit místo pobytu) se nedostaly do redakce téhož dne. Když jsem přečetl sobotní a dnešní, nedělní, noviny, řekl jsem si: na návrh kompromisu je už asi pozdě. Těch několik dní, kdy pokojný vývoj revoluce byl *ještě* možný, *také* už minulo. Ano, tyto dny, jak je vidět, už uplynuly.⁶⁹ Kerenskij tak či onak odejde, odejde i ze strany eserů, i od eserů a upevní si pozici za pomoci buržoou, *bez* eserů, protože ti neudělají nic . . . Ano, ze všeho je patrné, že dny, kdy cesta pokojného vývoje byla

náhodou možná, podle všeho už uplynuly. Nezbývá mi než poslat tyto poznámky do redakce s prosbou, aby jim dali titulek Opožděné úvahy . . . Snad někdy budou někoho zajímat i opožděné úvahy.

3. září 1917

Napsáno 1.—3. (14.—16.) září 1917

Podle listu Rabočij put'

Otištěno 19. (6.) září 1917

v listu Rabočij put', č. 3

Podepsán N. Lenin

Oznámení soudruha Bucharina^[7] v časopise Spartak⁷¹ o svolání »užšího« sjezdu, na němž má být schválen program, svědčí o aktuálnosti této otázky.

Už se to skutečně nedá odkládat.

Naše strana stojí v čele ostatních internacionalistických stran, taková je dnes skutečnost.

Je povinna být iniciativní a vystoupit s programem *odpovídajícím* na otázky imperialismu.

Byl by to skandál a ostuda, kdybychom to neudělali.

Navrhují ústřednímu výboru, aby stanovil:

Každá organizace strany ihned jmenuje jednu nebo několik komisí pro přípravu programu, *uloží* jim a stejně i všem teoretikům nebo publicistům a dalším, aby s tím začali *přednostně* a předložili buď vlastní návrh, nebo změny a připomínky k jiným návrhům nejpozději do 3—7 dnů.

Při intenzivní práci se to dá zvládnout.

Shromáždit a vytisknout tyto návrhy nebo je rozeslat hlavním organizacím přeepsané na stroji — na to bude potřeba pár týdnů.

Hned nato svolat *užší sjezd* (1 delegát na 4000 nebo na 5000 členů),

aby *za měsíc* byl program schválen.

Naše strana musí vystoupit s programem — *jedině tak*, ne jen slovy, ale činy *pohneme* s III. internacionálou.

Všechno ostatní jsou fráze, sliby, odkládání ad Kalendas Graecas. Chopíme-li se iniciativy, půjde práce všude

rychleji kupředu a jedině tak připravíme program III. internacionály.

*Napsáno před 3. (16.) zářím 1917
Poprvé otištěno roku 1928
v publikaci Leninskij sbornik VII*

Podle rukopisu

K P R O B L Ě M U
Z I M M E R W A L D U⁷²

Dnes je zvlášť jasně vidět, jaká to byla chyba, že jsme z něho *nevystoupili*.

Kdekocho tu vodí za nos nadějí na Stockholm. Ale stockholmská konference »se odkládá« měsíc po měsíci.

A Zimmerwald »čeká« na Stockholm! Kautskisté + Italové, tj. většina Zimmerwaldu, »čeká« na Stockholm.

A my se té komedie účastníme a jsme tedy za ni *odpovědni* dělníkům.

To je ostuda.

Musíme z Zimmerwaldu *ihned* vystoupit.

Zůstáváme-li tam jen kvůli informacím, nic neztrácíme, ale *nejsme odpovědni* za komedii s »čekáním« na Stockholm.

Při vystoupení z prohnilého Zimmerwaldu se ihned musíme na zasedání pléna 3. září 1917 usnést: *Svoláváme konferenci levých*, ukládáme to stockholmským zástupcům.

Dopadlo to totiž tak, že když naše strana udělala tu hloupost a zůstala v Zimmerwaldu, že tato jediná strana internacionalistů na světě, která má 17 listů a jiných periodik, si *hraje na paktování* s německými a italskými Martovy a Ceretelii, jako se Martov paktuje s Ceretelím, Cereteli s esery a eseři s buržoazií . . .

A tomu se říká »být pro« III. internacionálu!!!

Napsáno před 3. (16.) zářím 1917

Podle rukopisu

Poprvé otištěno roku 1928

v publikaci Leninskij sbornik VII

O P O R U Š O V Á N Í
D E M O K R A T I S M U
V M A S O V Ý C H O R G A N I Z A C Í C H

Musíme schválit rezoluci, která by pranýřovala jako *podvod** hodný Mikuláše II. praktiky, jaké zavádí sovět vojenských zástupců^[199] (u vojáků 1 na 500, u dělníků 1 na 1000)⁷³ nebo byro odborových svazů (u malých svazů 1 na a členů, u velkých 1 na a—b členů).

Budeme-li mlčky trpět tento *podvod*, jací jsme potom vlastně *demokraté*?

Oč byl tehdy horší Mikuláš II., který také »dával« *jiné* zastoupení rolníkům a *jiné* statkářům??

Budeme-li trpět takové věci, budeme prostituovat demokratismus.

Musíme schválit rezoluci, žádat rovné volební právo (jak v sovětech, tak na odborových sjezdech), pranýřovat *sebemenší* odchylku od rovnosti jako *podvod*, doslova jako *metodu Mikuláše II.*, a tuto rezoluci plenárního zasedání ústředního výboru, populárně napsanou, rozšiřovat jako leták mezi dělníky.

Nesmíme trpět *podvádění* v demokratismu, a přitom si říkat »demokraté«. Jestliže to trpíme, nejsme demokraté, ale bezzásadoví lidé!!

Napsáno před 3. (16.) zářím 1917
Poprvé otištěno roku 1928
v publikaci Leninskij sbornik VII

Podle rukopisu

* »Jeden zástupce vždy a všude na *stejný* počet voličů« = abeceda demokracie. Jinak je to *podvod*.

N Á V R H R E Z O L U C E O S O U Č A S N Ě P O L I T I C K Ě S I T U A C I ⁷⁴

Ústřední výbor SDDSR, který při hodnocení současné situace vychází z rezoluce o politické situaci^[122] schválené VI. sjezdem SDDSR(bolševiků), na svém plenárním zasedání konstatuje:

1. Za dva měsíce, od 3. července do 3. září, posunul celou zemi průběh třídního boje a vývoj politických událostí v důsledku nebývale rychle se rozvíjející revoluce tak daleko dopředu, kam by se v pokojných dobách, bez revoluce a bez války, nedostala ani za mnoho let.

2. Je čím dál zřejmější, že události mezi 3. až 5. červencem znamenaly v celé revoluci zlom. Bez správného zhodnocení těchto událostí nelze správně zhodnotit ani úkoly proletariátu, ani rychlost vývoje revolučních událostí na naší vůli nezávislou.

3. Pomlavy, které o bolševicích neuvěřitelně horlivě šíří buržoazie a kterými — díky miliónům vynaloženým na kapitalistické noviny a činnost vydavatelství — přímo zavaluje lidové masy, vyvracíme dnes čím dál rychleji a úplněji. Nejdřív dělnické masy v sídelním městě a ve velkých městech a pak i rolníci si čím dál jasněji uvědomují, že pomlouvání bolševiků je jednou z hlavních zbraní statkářů a kapitalistů v boji proti těm, kdo hájí zájmy dělníků a chudých rolníků, tj. proti bolševikům.

4. Kornilovovo povstání, tj. povstání generálů a důstojníků, za nimiž stojí statkáři a kapitalisté s kadetskou stranou (stranou »svobody lidu«) v čele, se výslovně chtělo krýt opakováním staré pomlavy o bolševicích, čímž pomohlo nejširším lidovým masám, aby se jim už konečně

otevřely oči a aby pochopily, co vlastně buržoazie sleduje pomlouváním bolševické dělnické strany, strany skutečných obránců chudiny.

5. Kdyby naše strana odmítla podporovat živelný výbuch mas ve dnech 3.—4. července, který jsme se marně pokoušeli zadržet, byli bychom tím vyloženě a dokonale zradili proletariát, protože masy dostalo do pohybu oprávněné a spravedlivé pobouření nad protahováním imperialistické, tj. dobytčiny a loupeživé války vedené v zájmu kapitalistů, a nad tím, že vláda a sověty nic nepodnikaly proti buržoazii, jejíž vinou se prohlubuje a vzrůstá hospodářský rozvrat a hlad.

6. Přes veškeré úsilí buržoazie a vlády, přes to, že byly zatčeny stovky bolševiků, že jim byly zabaveny tiskoviny a doklady, že byly v redakcích provedeny prohlídky apod. — přes to všechno se nepodařilo a nikdy nepodaří dokázat pomluvu, že naše strana hnutím z 3.—4. července sledovala nějaký jiný cíl než »pokojnou a organizovanou« demonstraci^[212] pod heslem předání veškeré moci ve státě sovětům dělnických, vojenských a rolnických zástupců.

7. Kdyby si byli bolševici 3.—4. července vytkli za cíl převzít moc, byla by to chyba, protože ani většina dělníků, natož většina lidu, tehdy ještě neměla praktické zkušenosti s kontrarevoluční politikou generálů v armádě, statkářů na vesnici, kapitalistů ve městě, s politikou, která se masám předvedla v plném světle po 5. červenci a která vyplynula z kompromisnictví eserů a menševiků vůči buržoazii. Avšak žádná, ani ústřední, ani místní organizace naší strany 3.—4. července nejenže nevydala ať písemně, nebo ústně heslo dobytí moci, ale dokonce tuto otázku ani nepředložila k projednání.

8. Skutečnou chybou naší strany ve dnech 3.—4. července, chybou, která vychází najevo za dnešních událostí, bylo jen to, že strana považovala celkovou situaci mezi lidem za *méně* revoluční, než jak se potom projevila, že se

strana domnívala, že se *ještě* dá pokračovat v politických přeměnách pokojnou cestou, změní-li se politika sovětů, zatímco ve skutečnosti se menševici a eseri už tak zapletli a zamotali do kompromisů s buržoazií, která už tehdy byla tak kontrarevoluční, že o nějakém pokojném vývoji se už nedalo mluvit. Avšak tento mylný názor, který se udržoval jedině nadějí, že události se nebudou vyvíjet příliš rychle, tento mylný názor nemohla strana překonat jinak než účastí v lidovém hnutí ve dnech 3.—4. července pod heslem Všechnu moc sovětům! a s cílem dát hnutí pokojný a organizovaný ráz.

9. Historický význam Kornilovova povstání je právě v tom, že neobyčejně přesvědčivě odhalilo lidu pravdu, kterou eseri a menševici zastírali a stále ještě zastírají kompromisnickými frázemi, totiž pravdu o tom, že statkáři a buržoazie s kadetskou stranou v čele, i generálové a důstojníci, kteří jdou s nimi, se zorganizovali a jsou odhodláni provádět — a také provádějí — neslýchané zločiny, jako vydat Rigu (a pak i Petrohrad) Němcům, otevřít jim frontu, dát postřílet bolševické pluky, vyvolat vzpou-ru, poslat proti sídelnímu městu vojsko s »divokou divizí*« v čele atd. — a to všechno proto, aby veškerou moc mohla na sebe strhnout buržoazie, aby si statkáři upevnili moc na vesnici, aby v celé zemi tekla dělnická a rolnická krev.

Kornilovovo povstání dokázalo, že i v Rusku platí to, co platí ve všech zemích, že totiž — jak dokázaly celé dějiny — buržoazie zradí vlast, že bude svolná ke všem zločinům, jen aby si udržela svou moc nad lidem a své příjmy.

10. Ruští dělníci a rolníci nemají absolutně jiné východisko než se pustit co nejenergičtěji do boje a porazit

* Divoká divize — název kavkazské »domorodé« divize, která byla začleněna do 3. jezdeckého sboru, vyslaného generálem Kornilovem v srpnu 1917 do Petrohradu k potlačení revolučních vystoupení dělníků a vojáků. Čes. red.

statkáře a buržoazii, stranu konstitučních demokratů, generály a důstojníky, kteří s ní sympatizují. A do takového boje a k takovému vítězství může lid, tj. všechny pracující, vést jedině městská dělnická třída, jestliže do jejích rukou přejde veškerá státní moc a jestliže ji budou podporovat chudí rolníci.

11. Revoluční události v Rusku, zejména po 6. květnu a ještě víc po 3. červenci, se vyvíjejí přímo s rychlostí vichřice nebo uragánu, takže úkolem strany rozhodně není urychlovat je. Naopak, musíme vyvinout veškeré úsilí, abychom za událostmi nezaostávali, abychom stačili dělníkům a pracujícím srozumitelně vysvětlovat změny v situaci a v průběhu třídního boje. Hlavním úkolem strany dnes je vysvětlovat masám, že situace je až nebezpečně kritická, že každá akce teď může skončit výbuchem, takže předčasné povstání by mohlo způsobit nesmírné škody. Přitom kritická situace nevyhnutelně vede dělnickou třídu — a možná až katastroficky rychle — k tomu, že v důsledku zvratu událostí na ní nezávislém bude nucena vstoupit do rozhodujícího boje proti kontrarevoluční buržoazii a dobýt moc.

12. Za Kornilovova povstání vyšlo jasně najevo, že armáda, celá armáda, *nenávidí vrchní velení*. Museli to uznat dokonce i ti menševici a esěři, jejichž několikaměsíční snažení svědčilo o nenávisti k bolševikům a o obhajování politiky kompromisů dělníků a rolníků se statkáři a s buržoazií. Nenávist armády k vrchnímu velení se nezmírní, naopak, ještě vzroste, když se vláda Kerenského omezila jen na to, že místo Kornilova jmenovala Alexejeva, ponechala přitom na místě Klembovského a jiné kornilovovské generály a neudělala nic podstatného pro demokratizaci armády a odstranění kontrarevolučního velitelského sboru. Sověty, které trpí a podporují tuto slabošskou, nerozhodnou a bezzásadovou politiku Kerenského, které si nechaly ujít další příležitost pokojně převzít veškerou moc, když se likvidovalo Kornilovovo povstání, ty-

to sověty už teď nenesou vinu jen za pouhé kompromisnictví, ale za kompromisnictví zločinné.

Armáda, která nenávidí své vrchní velení a nechce vést válku, protože jasně pochopila její dobytčácký charakter, je nutně odsouzena k dalším katastrofám.

13. Až si dělnická třída vydobude moc, dokáže jedinečně ona provádět mírovou politiku nejen slovy jako menševici a eseři, kteří ve skutečnosti podporují buržoazii a její tajné smlouvy, ale i skutky. Dělnická třída totiž okamžitě, za jakékoli vojenské situace, i kdyby kornilovovští generálové po vydání Rigy vydali i Petrohrad, nabídne *všem* národům otevřené, přesné, jasné a *spravedlivé* podmínky uzavření míru. Dělnická třída to může udělat jménem všeho lidu, protože převážná většina dělníků a rolníků v Rusku se vyslovila proti nynější dobytčácké válce a pro mír za spravedlivých podmínek, bez anexí a kontribucí.

Eseři a menševici o takovém míru mluví celé měsíce, a přitom obelhávají sebe i lid. Jakmile si dělnická třída vydobude moc, nepromarní ani den a nabídne mír všem.

Kapitalisté ve všech zemích už jen s vypětím sil brzdí vzrůstající se dělnickou revoluci proti válce, a až revoluce v Rusku přestane bezmocně a uboze vzdychat po míru a výslovně ho nabídne a přitom zveřejní a zruší tajné smlouvy atd., pak je tu devadesát devět procent naděje, že k míru dojde rychle, že kapitalisté proti tomu nic nezmožou.

A stane-li se to, co je nejméně pravděpodobné, že totiž kapitalisté proti vůli svých národů odmítnou podmínky uzavření míru dělnické vlády v Rusku, pak se Evropa octne stokrát blíž revoluci a armáda našich dělníků a rolníků si vybere velitele a vojevůdce, které nebude nenávidět, ale vážit si jich, přesvědčí se, že válka je spravedlivá, když bude nabídnut mír, zrušeny tajné smlouvy, skoncováno se spojenectvím se statkáři a buržoazií a všechna půda předána rolníkům. Teprve pak povede Rusko válku spravedlivou a dělníci a rolníci ji nepovedou z donucení, ale

dobrovolně, a taková válka ještě víc uspíší nevyhnutelnou dělnickou revoluci ve vyspělých zemích.

14. Až si dělnická třída vybojuje moc, dokáže jediné ona zajistit, aby veškerá statkářská půda přešla okamžitě a bez náhrady do rukou rolníků. Odkládat se to nedá. Ústavodárné shromáždění to uzákoní, jenže za odklady s jeho svoláním rolníci nemohou. Rolníci se den co den čím dál víc přesvědčují, že kompromisy se statkáři a kapitalisty půdu získat nemohou. Mohou si ji vydobýt jediné tehdy, uzavrou-li co nejužší bratrský svazek chudých rolníků s dělníky.

Černovův odchod z vlády poté, co se celé měsíce snažil hájit zájmy rolníků většími či menšími ústupky kadetským statkářům a co všechny tyto pokusy skončily nezdařením, tento odchod zvláště názorně ukázal, že kompromisnická politika nikam nevede. A rolníci si to všude velmi dobře uvědomují a na své kůži cítí, jak statkářům na vesnici po 5. červenci narostl hřebínek a jak potřebují zkrotit a zneškodnit.

15. Až si dělnická třída vybojuje moc, dokáže jediné ona skoncovat s hospodářským rozvratem a hrozícím hladem. Vláda od 6. května slibuje kontrolu za kontrolou, ale neudělala a ani nemohla udělat nic, protože kapitalisté a statkáři všechnu její práci mařili. Roste nezaměstnanost, hrozí hlad, klesá hodnota peněz, a když po dvojnásobném zvýšení pevných cen odstoupil Pešechonov a krize se ještě prohloubila, je to jen další důkaz slabosti a bezmocnosti vlády. Záchranu může přinést jediné dělnická kontrola nad výrobou a rozdělováním výrobků. Jediné dělnická vláda zkrotí kapitalisty, povzbudí všechny pracující, aby obětavě podporovali úsilí *státní moci*, zavede pořádek a zajistí řádnou směnu obilí za výrobky.

16. Důvěra rolnické chudiny k městské dělnické třídě, dočasně otřesená pomluvami buržoazie a nadějemi vkládanými v kompromisnickou politiku, se obnovuje zejména na poté, co zatýkání na vesnicích a nejrůznější pronásle-

dování pracujících po 5. červenci a potom i Kornilovovo povstání otevřelo lidem oči. Jedním z příznaků, že lid ztratil důvěru v kompromisy s kapitalisty, je skutečnost, že ve dvou hlavních stranách, eserské a menševické, které s touto kompromisnickou politikou začaly a důsledně ji prováděly, stále roste, hlavně po 5. červenci, vnitřní nespokojenost, sílí boj proti kompromisnictví a sílí opozice, která na poslední »radě« strany socialistů-revolucionářů a na sjezdu menševické strany dosáhla kolem dvou pětín (40 %).

17. Celý průběh událostí, celá hospodářská a politická situace, všechno, co se děje v armádě, čím dál rychleji přibližuje úspěch dělnické třídy při dobývání moci, úspěch, který přinese mír, chléb a svobodu a který urychlí vítězství proletářské revoluce i v jiných zemích.

*Napsáno před 3. (16.) zářím 1917
Poprvé otištěno roku 1925
v publikaci Leninskij sbornik IV*

Podle rukopisu

HROZÍCÍ
KATASTROFA
A JAK
JÍ ČELIT⁷⁵

Napsáno 10.—14. (23.—27.) září 1917

Otištěno koncem října 1917

jako brožura

ve vydavatelství Priboj,

Petrohrad

Podle rukopisu

První strana Leninova rukopisu "O nás" (1911)

Leninova rukopisná stránka

První stránka rukopisu prvního vydání "O nás" (1911) v ruském jazyce. Text je napsán v ruce a obsahuje úvodní slova: "První stránka rukopisu prvního vydání 'O nás' (1911) v ruském jazyce." (This is a transcription of the handwritten text, which is mirrored in the image.)

První stránka rukopisu prvního vydání "O nás" (1911) v ruském jazyce. Text je napsán v ruce a obsahuje úvodní slova: "První stránka rukopisu prvního vydání 'O nás' (1911) v ruském jazyce." (This is a transcription of the handwritten text, which is mirrored in the image.)

První stránka rukopisu prvního vydání "O nás" (1911) v ruském jazyce. Text je napsán v ruce a obsahuje úvodní slova: "První stránka rukopisu prvního vydání 'O nás' (1911) v ruském jazyce." (This is a transcription of the handwritten text, which is mirrored in the image.)

První stránka rukopisu prvního vydání "O nás" (1911) v ruském jazyce. Text je napsán v ruce a obsahuje úvodní slova: "První stránka rukopisu prvního vydání 'O nás' (1911) v ruském jazyce." (This is a transcription of the handwritten text, which is mirrored in the image.)

První stránka rukopisu prvního vydání "O nás" (1911) v ruském jazyce. Text je napsán v ruce a obsahuje úvodní slova: "První stránka rukopisu prvního vydání 'O nás' (1911) v ruském jazyce." (This is a transcription of the handwritten text, which is mirrored in the image.)

První stránka rukopisu prvního vydání "O nás" (1911) v ruském jazyce. Text je napsán v ruce a obsahuje úvodní slova: "První stránka rukopisu prvního vydání 'O nás' (1911) v ruském jazyce." (This is a transcription of the handwritten text, which is mirrored in the image.)

První strana Leninova rukopisu
Hroziící katastrofa a jak jí čelit
z 10.—14. (23.—27.) září 1917

Zmenšeno

ZAČÍNÁ HLAD

Rusku hrozí nevyhnutelná katastrofa. Železniční doprava je neuvěřitelně dezorganizovaná a tento stav se stále zhoršuje. Přeprava po železnici se zastaví. Továrny budou bez surovin a bez uhlí. Přeruší se přísun obilí. Kapitalisté záměrně a vytrvale sabotují (maří, zastavují, ochromují a brzdí) výrobu v naději, že strašlivá katastrofa povede ke krachu republiky a demokratismu, sovětu a proletářských i rolnických organizací vůbec, čímž se usnadní návrat monarchie a obnovení neomezené moci buržoazie a statkářů.

Obrovská katastrofa a hlad se už nedají odvrátit. Všechny noviny o tom nesčíslněkrát psaly. Strany i sověty dělnických, vojenských a rolnických zástupců už schválily spoustu rezolucí uznávajících, že katastrofa se nedá odvrátit, že už je na dosah, že se jí musí s vypětím všech sil čelit, že lid musí »hrdinně a obětavě« bojovat za odvrácení zkázy a tak dále.

Každý to říká, každý to uznává, každý k tomu zaujal stanovisko.

A nikdo nic nedělá.

Revoluce trvá už půl roku. A katastrofa je na spadnutí. Dnes už máme masovou nezaměstnanost. Jen si to představte: v zemi je naprostý nedostatek zboží, země zoufale strádá nedostatkem potravin, nedostatkem pracovních sil, ačkoli obilí i surovin je dost — a v této zemi, za tak kritické situace vznikne masová nezaměstnanost! Může být lepší důkaz, než že za půl roku revoluce (které někteří lidé říkají velká, ale které by se zatím snad mělo říkat spí-

še prohníla), kdy máme demokratickou republiku, spousta spolků, orgánů a institucí, které si sebevědomě říkají »revolučně demokratické«, se ve skutečnosti proti katastrofě, proti hladu *neudělalo* absolutně nic podstatného? Spějeme ke krachu čím dál rychleji, protože válka nečeká a víc a víc rozvrací veškerý život lidu.

A přitom by stačilo jen trochu pozorně se zamyslet a přišlo by se na to, že prostředky, jak čelit katastrofě a hladu, existují, že metody tohoto boje jsou zcela jasné a prosté, zcela proveditelné, že lid na ně svými silami docela stačí, ale že se *neuplatňují jedině* proto, *výhradně* proto, že by se tím sáhlo na neslýchaně vysoké zisky hrstky statkářů a kapitalistů.

Je to opravdu tak. Zaručeně se nenajde jediný projev, jediný článek v novinách jakéhokoli zaměření, jediná rezoluce jakéhokoli shromáždění nebo instituce, kde by se naprosto jasně a jednoznačně nepřiznávalo, že existuje základní a hlavní metoda boje, metoda, jak odvrátit katastrofu a hlad. Je to státní kontrola, dozor, evidence a regulování, správné rozmísťování pracovních sil ve výrobě a při rozdělování výrobků, šetření silami lidu, odstranění zbytečného plýtvání těmito silami a hospodaření s nimi. Kontrola, dozor, evidence — to jsou v boji proti katastrofě a hladu prvořadé prostředky. O tom není sporu a všichni to uznávají. Jenže právě to *se nedělá* ze strachu, aby se nesáhlo na neomezenou moc statkářů a kapitalistů, na jejich nesmírné, neslýchané, skandální zisky, na zisky, které jim plynou z drahoty, z válečných dodávek (a pro válku teď »pracují« přímo nebo nepřímou skoro všichni), na zisky, o kterých každý ví, které každý vidí a nad kterými každý žasne.

A stát nedělá vůbec nic, aby zavedl aspoň trochu účinnou kontrolu, evidenci a dozor.

NAPROSTÁ NEČINNOST VLÁDY

Všude se systematicky a vytrvale sabotuje jakákoli kontrola, dozor a evidence, každý pokus státu o jejich zavedení. A musel by to být neuvěřitelně naivní člověk, aby nechápal — a notný pokrytec, aby svou nechápalost předstíral —, kde se bere tato sabotáž a jak se provádí. Neboť tato sabotáž bankéřů a kapitalistů, toto *znemožnění* jakékoli kontroly, dozoru a evidence, se přizpůsobuje státním formám demokratické republiky, existujícím »revolučně demokratickým« institucím. Páni kapitalisté se výborně poučili z pravdy, kterou deklarativně uznávají všichni stoupenci vědeckého socialismu, na kterou se však menševici a eseři vynasnažili okamžitě zapomenout, jakmile jejich přátelé obsadili teplá místa ministrů, viceministrů apod. Totiž z pravdy, že ekonomická podstata kapitalistického vykořisťování zůstane nedotčena, i když monarchické formy vlády budou vystřídány formami republikánsko-demokratickými, a že tedy stačí naopak změnit jen *formu* boje za nedotknutelnost a posvátnost kapitalistického zisku, a uhájí ho za demokratické republiky právě tak dobře, jako ho uhájili za absolutistické monarchie.

Současná, nejnovější republikánsko-demokratická sabotáž veškeré kontroly, evidence a dozoru spočívá v tom, že kapitalisté slovy »horlivě« uznávají »princip« kontroly a její nutnost (samozřejmě jako všichni menševici a eseři), trvají jen na »postupném«, plánovitém a »státem regulovaném« zavádění této kontroly. Těmito pěknými slovy se ve skutečnosti zastírá fakt, že se kontrola *znemožňuje*, že je zcela bezvýznamná a fiktivní, že je to jen předstírání kontroly, že všechny konkrétní, pro praxi významné kroky se odkládají a vytvářejí se neobyčejně složité, těžkopádné a byrokraticky neživotné kontrolní instituce, ve všem všudy závislé na kapitalistech, které nic nedělají a ani dělat nemohou.

Abychom nemluvili jen tak naplano, odvoláváme se na svědky, menševiky a esery, tj. právě na ty lidi, kteří měli v prvním půlroce revoluce v sovětech většinu, seděli v »koaliční vládě«, a jsou proto politicky odpovědni ruským dělníkům a rolníkům za pasivní postoj vůči kapitalistům, za to, že kapitalisté znemožňují veškerou kontrolu.

V oficiálním orgánu nejvyššího z takzvaných »zplnomocněných« (ale, ale!) orgánů »revoluční« demokracie, v 164. čísle listu Izvěstija CIK (tj. ústředního výkonného výboru celoruského sjezdu sovětů dělnických, vojenských a rolnických zástupců) ze 7. září 1917 bylo zveřejněno *usnesení* [¹²³] zvláštní kontrolní instituce, kterou utvořili a ovládají právě menševici a eseři. Touto zvláštní komisí je hospodářský odbor ústředního výkonného výboru. V tomto usnesení se oficiálně konstatuje »*naprostá nečinnost ústředních orgánů pro regulování hospodářského života, zřízených při vládě*«.

Jistě si nelze představit výmluvnější svědectví o krachu politiky menševiků a eserů než to, které sami podepsali.

Už za carismu se došlo k poznání, že hospodářský život je nutno regulovat, a byly pro to zřízeny některé instituce. Přesto se však hospodářský rozvrat neustále stupňoval, až dosáhl oblundných rozměrů. Republikánská, revoluční vláda byla pověřena provést okamžitě dalekosáhlá energická opatření, která by tento rozvrat odstranila. Když se za účasti menševiků a eserů ustavovala »koaliční« vláda, slíbila a zavázala se ve svém slavnostním prohlášení z 6. května [¹³¹] adresovaném všemu lidu, že zavede státní kontrolu a regulování hospodářského života. A Cereteliové a Černovové stejně jako všichni menševičtí a eserští vůdcové se dušovali a přísahali, že jsou nejen odpovědni za vládu, ale že »zplnomocněné orgány revoluční demokracie«, které mají ve svých rukou, opravdu sledují činnost vlády a kontrolují ji.

Od 6. května uplynuly čtyři měsíce, čtyři dlouhé měsíce, během nichž padly za nesmyslné imperialistické

»ofenzívy« statisíce ruských vojáků a hospodářský rozvrat a katastrofa se přiblížily mílovými kroky, uplynulo léto, kdy byla mimořádně vhodná příležitost, aby se udělalo hodně pro lodní dopravu, zemědělství, geologický průzkum nalezišť atd. atd. — a po čtyřech měsících musí menševici a eseři oficiálně přiznat, že kontrolní instituce zřízené při vládě jsou »naprosto nečinné«!!

A tito menševici a eseři s vážnou tváří velkých státníků teď žvaní (píšu tyto řádky právě těsně před demokratickou poradou 12. září⁷⁶), že lze zjednat nápravu tím, když se koalice s kadety nahradí koalici s Kity Kityči*, Rjabušinskými, Bublikovy, Těreščenky a spol. činnými v obchodě a průmyslu!

Čím se dá vysvětlit tato zarážející slepota menševiků a eserů? Máme je považovat za státnické zelenáče, tak nerozvážené a naivní, že nevědí, co činí, a s čistým svědomím dělají chyby? Nebo snad všechna ta teplá místačka ministrů, viceministrů, generálních gubernátorů, komisařů apod. už mají takovou vlastnost, že vyvolávají zvláštní »politickou« slepotu?

KONTROLNÍ OPATŘENÍ JSOU VŠEOBECNĚ ZNÁMÁ A SNADNO USKUTEČNITELNÁ

Někdo může položit otázku, zda způsoby a prostředky kontroly nejsou příliš komplikované, nevyzkoušené a dokonce neznámé. Zda se odklady nedají vysvětlit tím, že státníci, ať už kadeti nebo příslušníci obchodní a průmyslové třídy nebo eserské či menševické strany, se už půl roku v potu tváře snaží prozkoumat, prostudovat a obje-

* Kit Kityč neboli Tit Tityč — postava z komedie A. N. Ostrovského *Z cizí viny kocovina* (Praha 1962). Je to zobecněný obraz nevzdělaného, primitivního a tupého člověka. *Čes. red.*

vit prostředky a metody kontroly, je to však úkol neuvěřitelně těžký a stále ještě nevyřešený.

Je bohužel pravda, že zaostalým, nevzdělaným a otupělým mužikům, stejně jako měšťákům, kteří všemu věří a nikdy o ničem pořádně nepřemýšlejí, se leckdo snaží »vytrít zrak« a namluvit jim, že to tak je. Ve skutečnosti však už carismus, už »starý režim« při ustavování výborů pro řízení válečného průmyslu *znal* základní opatření, nejdůležitější způsob a metodu kontroly: organizovat obyvatelstvo podle profesí, podle účelu práce, podle pracovních odvětví apod. Jenže carismus *měl strach* organizovat obyvatelstvo, a proto tento všeobecně známý, docela snadný a plně použitelný způsob a metodu kontroly všemožně omezoval a uměle ztěžoval.

Všechny válčící státy, které trpí nesmírnými válečnými obtížemi a útrapami a větším či menším hospodářským rozvratem a hladem, už dávno vymyslely, zavedly, použily a vyzkoušely *celou řadu* kontrolních opatření, která téměř vždy spočívají v zorganizování obyvatelstva, ve vytvoření nebo podpoře různých spolků za účasti zástupců státu, za dozoru státu apod. Všechna tato kontrolní opatření jsou všeobecně známa, hodně se o nich mluvilo a psalo, a zákony o kontrole vydané v zemích předních válčících mocností byly přeloženy do ruštiny nebo podrobně vyloženy v ruském tisku.

Kdyby náš stát opravdu *chtěl* prakticky a seriózně provádět kontrolu, kdyby se státní instituce svým přísluhováním kapitalistům neodsoudily k »naprosté nečinnosti«, mohl by stát jen všemožně čerpat z nepřeborných zásob už známých, už používaných kontrolních opatření. Jediné, co mu v tom brání — a co kadeti, eseři a menševici lidu zatajují — bylo a je, že kontrola by odhalila závratné zisky kapitalistů a znemožnila by je.

Abychom názorněji objasnili tento velmi důležitý problém (v podstatě jde o program *každé* opravdu revoluční vlády, která by chtěla zachránit Rusko před válkou a hla-

dem), vyjmenujeme tato nejdůležitější kontrolní opatření a každé z nich rozebereme.

Zjistíme, že vládě, která by se nejmenovala revolučně demokratická jen pro smích, by stačilo, kdyby hned v prvním týdnu po svém ustavení nadekretovala (zavedla, nařídila) nejdůležitější kontrolní opatření, kdyby stanovila přísné, opravdu citelné tresty pro kapitalisty, kteří by se kontrole chtěli vyhnout podvodem, kdyby vyzvala obyvatelstvo, aby samo dozíralo na kapitalisty, zda nařízení o kontrole poctivě zachovávají — pak by byla kontrola v Rusku už dávno zavedena.

Uvádím nejdůležitější kontrolní opatření:

1. Sloučení všech bank v jednu banku a státní kontrola nad jejími operacemi, nebo znárodnění bank.

2. Znárodnění syndikátů, tj. největších monopolních svazů kapitalistů (cukrovarnický, ropný, uhelný, hutní syndikát atd.).

3. Zrušení obchodního tajemství.

4. Povinná syndikalizace (tj. povinné sdružování do svazů) průmyslníků, obchodníků a podnikatelů vůbec.

5. Povinné sdružování obyvatelstva ve spotřebních družstvech nebo podpora takového sdružování a jeho kontrola.

Zamysleme se teď nad tím, jaký význam by mělo každé z těchto opatření, kdyby se provádělo revolučně a demokraticky.

ZNÁRODNĚNÍ BANK

V bankách se jak známo soustřeďuje dnešní hospodářský život, jsou to hlavní nervová centra celé kapitalistické soustavy národního hospodářství. Mluvit o »regulování hospodářského života« a vyhýbat se problematice znárodnění bank, svědčí buď o naprosté neznalosti věci, nebo o snaze klamat »prostý lid« vzletnými slovy a mnoho-

mluvnými sliby, o kterých se ví už předem, že nebudou splněny.

Kontrolovat a regulovat přísun obilí nebo výrobu a rozdělování výrobků vůbec a přitom nekontrolovat a neregulovat bankovní operace je nesmysl. Je to totéž jako honit se za nějakou tou »kopějkou« a přitom si nechat ujít milióny rublů. Dnešní banky tak pevně srostly s obchodem (obilím a čímkoli jiným) a s průmyslem, že dokud na ně »nesáhneme«, neuděláme vůbec nic podstatného, nic »revolučně demokratického«.

Jenže »sáhnout« na banky, to asi bude velice těžká a komplikovaná operace, ne? Touhle představou se obvykle zastrašují šosáci a snaží se o to samozřejmě kapitalisté a jejich obhájci, protože je to pro ně výhodné.

Znárodnění bank by však ve skutečnosti nepřipravilo žádného »vlastníka« ani o jedinou kopějku a přitom po technické a kulturní stránce není nijak obtížné; brzdí je *jedině* špinavá ziskuchtivost nepatrné hrstky boháčů. Jestliže si lidé tak často pletou znárodnění bank s konfiskací soukromého majetku, má na tom vinu buržoazní tisk, který šíří tento zmatek v pojmech, protože má zájem na klamání veřejnosti.

Vlastnictví kapitálu, jímž banky disponují a který soustřeďují, je stvrzováno tištěnými nebo písemnými doklady, jako jsou akcie, obligace, směnky, kvitance apod. Při znárodnění bank, tj. při sloučení všech bank v jednu státní banku, se ani jedna taková stvrzenka neztratí ani nezmění. Kdo měl na vkladní knížce 15 rublů, bude tam mít i po znárodnění bank 15 rublů, kdo tam měl 15 miliónů, tomu i po znárodnění zůstane 15 miliónů v akciích, obligacích, směnkách, kvitancích a podobně.

V čem je tedy význam znárodnění bank?

V tom, že jednotlivé banky a jejich operace se prakticky nedají nijak kontrolovat (ani kdyby bylo zrušeno obchodní tajemství apod.), protože se nedají uhlídat všechny ty nesmírně komplikované, zamotané a důmyslné ma-

chinace používané při sestavování bilancí, při zakládání fiktivních podniků a filiálek, při podvodech s nastrčenými osobami a tak dále a tak dále. Skutečnou kontrolu *umožňuje* jedině sloučení všech bank v jednu banku, což by samo o sobě neznamenovalo ani tu nejmenší změnu ve vlastnických vztazích, neznamenovalo by to, opakujeme, pro žádného vlastníka ztrátu ani jedině kopějky — ovšem jen tehdy, pokud by byla zavedena i všechna ostatní, výše uvedená opatření. Jedině znárodněním bank *lze dosáhnout* toho, že stát bude vědět, kam a jak, odkud a kdy se predisponovávají milióny a miliardy. A jenom kontrola bank, tohoto centra, hlavního pilíře a základního mechanismu kapitalistického obratu, by umožnila skutečně, a ne jen slovy, zavést kontrolu veškerého hospodářského života, výroby a rozdělování nejdůležitějších výrobků, zavést ono »regulování hospodářského života«, které jinak nutně zůstane pouhou frází zneužívanou vládou ke klamání prostých lidí. Jen kontrola bankovních operací, budou-li soustředěny v jediné státní bance a budou-li provedena i další snadno uskutečnitelná opatření, umožní skutečné vymáhání daně z příjmů, protože nebude možné majetek a příjmy zatajovat, kdežto dnes je daň z příjmů v obrovské míře fikcí.

K znárodnění bank by stačilo jen vydat dekret — a ředitelé a úředníci by ho už provedli sami. Stát by na to nepotřeboval žádný zvláštní aparát, žádné zvláštní přípravy, toto opatření se dá provést doslova pouhým nařízením, »jednou ranou«. Vždyť právě kapitalismus toto opatření ekonomicky umožnil tím, že ve svém vývoji dospěl ke směnkám, akciím, obligacím apod. Zbývá už *jen sjednotit účetnictví*, a kdyby revolučně demokratický stát nařídil, že v každém městě se mají okamžitě telegraficky svolat schůze a v jednotlivých oblastech a v celé zemi sjezdy ředitelů a úředníků, kteří mají okamžitě sloučit všechny banky v jednu státní banku, pak by na provedení této reformy stačilo několik týdnů. Ředitelé a vysocí úředníci by

se jistě postavili na odpor, snažili by se stát podvést, celou věc nějak oddálit apod., vždyt' tito pánové by přišli o svá neobyčejně výnosná místa a o možnost provádět nesmírně výhodné zlodějské machinace; *a v tom je právě ten háček*. Ale technicky není sloučení bank vůbec nijak obtížné, a není-li státní moc revoluční pouze slovy (tj. nebojí-li se vypořádat s konzervatismem a rutinou), není-li demokratická pouze slovy (tj. jedná-li v zájmu většiny lidu, a ne hrstky boháčů), pak by stačilo nařídit, aby ředitelé, členové správních rad a velcí akcionáři byli za sebe-menší průtahy a za pokusy zatajit doklady a výkaznictví potrestáni konfiskací majetku a vězením, stačilo by například zorganizovat *samostatně* chudé bankovní zaměstnance a vyplácet jim prémie za upozornění, když bohatí budou podvádět a věc protahovat — a znárodnění bank by proběhlo naprosto plynule a naprosto rychle.

Znárodnění bank by přineslo všemu lidu — dělníkům ani *ne* (protože ti mají s bankami málo společného), ale masám rolníků a drobných podnikatelů — nesmírné výhody. Dosáhlo by se obrovské úspory práce a za předpokladu, že by si stát ponechal dosavadní počet bankovních zaměstnanců, znamenalo by to významný krok k univerzálnímu využití služeb bank, mohlo by se otevřít víc poboček, bankovní operace by byly přístupnější aj. aj. Právě pro *drobné* vlastníky, pro rolníky by bylo mnohem dosažitelnější a snazší získat úvěr. Stát by pak měl poprvé možnost *udělat si* nejdřív *přehled* o všech nejdůležitějších peněžních operacích, které by se teď už nedaly zatajovat, pak by je mohl *kontrolovat, regulovat* hospodářský život a konečně *získávat* milióny a miliardy na velké státní operace, aniž by platil pánům kapitalistům »za služby«
závratné »provize«. A pro tohle všechno — a jenom pro to — jsou všichni kapitalisté, všichni buržoazní profesori, celá buržoazie, všichni Plechanovové, Potresovové a spol., kteří buržoazii slouží, odhodláni zuby nehty bojovat proti znárodnění bank, vymýšlet si tisíce výhrad proti

tomuto naprosto snadnému a naprosto naléhavému opatření, ačkoli by to *dokonce* i z hlediska »obranu« země, tj. z hlediska vojenského, znamenalo obrovské plus a nesmírně by to povzneslo »vojenský potenciál« země.

Někdo proti tomu možná namítne: proč tedy tak vyspělé státy jako Německo a Spojené státy americké zavádějí dalekosáhlé »regulování hospodářského života« a na znárodnění bank přitom vůbec nepomýšlejí?

Proto, odpovídáme, že *oba* tyto státy, i když jeden je monarchie a druhý republika, jsou nejen kapitalistické, ale i imperialistické. A jako takové zavádějí reformy, které samy nutně potřebují, a to způsobem reakčně byrokratickým, kdežto my zde mluvíme o způsobu revolučně demokratickém.

Tento »nepatrný rozdíl« je velmi důležitý. Zpravidla »nebývá zvykem« o něm přemýšlet. Výraz »revoluční demokracie« se u nás (zvláště u eserů a menševiků) stal takřka konvenční frází, asi jako slovo »bohudík«, které užívají i lidé natolik uvědomělí, že nevěří v boha, nebo výraz »vážení občané«, kterým jsou někdy oslovováni i spolupracovníci listů Děň nebo Jedinstvo, ačkoli skoro každý tuší, že tyto listy založili a vydržují kapitalisté ve svém zájmu a že proto spolupráce rádobysocialistů s nimi si těžko lze nějak »vážit«.

Kdo nepovažuje slova »revoluční demokracie« za šablonovitou parádní frázi nebo konvenční výraz, ale *zamýšlí se* nad jejich významem, pro toho být demokratem znamená opravdu přihlížet k zájmům většiny, a ne menšiny lidu, být revolucionářem znamená zcela energicky a nemilosrdně rozbít všechno škodlivé a překonané.

Pokud víme, ani v Americe, ani v Německu si vlády ani vládnoucí třídy nedělají nárok na název »revoluční demokracie«, na který si dělají nárok (a který prostituují) naši eseri a menševici.

V Německu jsou celkem jen *čtyři* velké soukromé banky celonárodního významu, v Americe všeho všudy

dvě; pro finanční krále těchto bank je snazší, pohodlnější a výhodnější slučovat se soukromě, tajně, reakčním, a ne revolučním, byrokratickým, a ne demokratickým způsobem, podplácet přitom státní úředníky (to je běžná praxe v Americe i v Německu), zachovávat soukromý charakter bank právě proto, aby se daly udržet v tajnosti jejich operace a mohly se ždímat mnohamiliónové »mimořádné zisky« ze státu a zajistit podvodné finanční machinace.

Amerika i Německo »regulují hospodářský život« tak, aby pro dělníky (a částečně i pro rolníky) vytvořili *vojenskou káznici*, kdežto pro bankéře a kapitalisty *ráj*. Jejich regulování spočívá v tom, že dělníkům »utahují opasek« až k hladovění, kdežto kapitalistům zajišťují (tajně, reakčně byrokratickým způsobem) *vyšší* zisky, než měli před válkou.

Po takové cestě může docela dobře jít i republikánsko-imperialistické Rusko; a také je po ní vedou nejen Miljukovové a Šingarjovové, ale i Kerenskij v jednom spolku s Těreščenkem, Někrasovem, Bernackým, Prokopovičem a spol., kteří *také chrání* reakčně byrokraticky »nedotknutelnost« bank, jejich svaté právo na závratné zisky. Snad abychom si raději řekli *pravdu*: v republikánském Rusku jsou lidé, kteří chtějí regulovat hospodářský život reakčně byrokratickým způsobem, ale »často« si nevědí rady, jak to udělat, když tu jsou »sověty«, které se Kornilovovi číslo 1 nepodařilo rozehnat, ale Kornilov číslo 2 se už o to postará . . .

Takhle bude vypadat pravda. A tato prostá, třebaže trpká pravda je pro poučení lidu prospěšnější než sladká lež o »naši«, »velké«, »revoluční« demokracii . . .

Znárodněním bank by se neobyčejně usnadnilo současné znárodnění pojišťovnictví, tj. sloučení všech pojišťovacích společností v jednu, usnadnila by se centralizace a státní kontrola její činnosti. Toto sloučení by se dalo

provést okamžitě a bez jakýchkoli obtíží na sjezdech úředníků pojišťovacích společností, kdyby to revolučně demokratický stát nařídil a kdyby dal na vědomí ředitelům správních rad a velkým akcionářům, že každý z nich má přísnou osobní odpovědnost za sloučení bez nejmenších průtahů. Do pojišťovnictví vložili kapitalisté stamilióny, všechnu práci konají úředníci. Sloučením pojišťoven by se snížily pojišťovací prémie, všichni pojištěnci by získali spoustu výhod a úlev, mohl by se zvýšit jejich počet při stejném vynaložení sil a prostředků. Této reformě, která by také zvýšila »obranyschopnost« země, protože by uspořila lidskou práci a odhalila řadu významných možností, jak »regulovat hospodářský život« činy, a ne slovy, brání jen a jen konzervativnost, rutina a ziskuchtivost hrstky lidí zaujímajících výnosná místa.

ZNÁRODNĚNÍ SYNDIKÁTŮ

Kapitalismus se liší od starých, předkapitalistických soustav národního hospodářství tím, že vytvořil mezi různými hospodářskými odvětvími nejužší spojení a vzájemnou závislost. Nebýt toho, žádné kroky k socialismu by se — mimochodem — nedaly technicky provést. Ale dnešní kapitalismus se svou nadvládou bank nad výrobou vystupňoval tuto vzájemnou závislost různých odvětví národního hospodářství na nejvyšší míru. Banky a největší průmyslová a obchodní odvětví spolu pevně srostly. To na jedné straně znamená, že není možné znárodnit jen banky a nepodnikat přitom kroky k zavedení státního monopolu obchodních a průmyslových syndikátů (cukrovarnického, uhelného, ocelářského, ropného a dalších), k jejich znárodnění. Na druhé straně to znamená, že regulování hospodářského života, má-li se provádět seriózně, vyžaduje současné znárodnění bank a syndikátů.

Vezměme si třeba cukrovarnický syndikát. Vznikl ještě

za carismu a vytvořil tehdy z výborně zařízených továren a závodů obrovské kapitalistické sdružení, prolezlé ovšem skrz naskrz reakčním a byrokratickým duchem; tento svaz kapitalistům zajišťoval skandálně vysoké zisky, kdežto úředníky a dělníky odsuzoval do postavení absolutně bezprávných, ponížených a ubitých otroků. Už tenkrát stát kontroloval a reguloval výrobu, jenže ve prospěch magnátů a boháčů.

Stačí tedy *pouze* přeměnit reakčně byrokratické regulování v regulování revolučně demokratické obyčejnými dekrety o svolání sjezdu úředníků, inženýrů, ředitelů a akcionářů, o zavedení jednotné evidence, o kontrole prováděné dělnickými organizacemi atd. Tak jednoduchá věc — a zrovna ta se nedělá!! V demokratické republice je cukrovarnictví *prakticky* stále regulováno reakčně byrokraticky, všechno zůstává při starém, lidská práce se vykořisťuje dál, konzervatismus a stagnace trvá dál, Bobriništi a Těřeščenkové se obohacují dál. Vyzvat k samostatné iniciativě demokracii, a ne byrokracii, dělníky a úředníky, a ne »cukerní krále«, to by se mohlo a dalo udělat v několika dnech, naráz, kdyby eseri a menševici nemátli lid plány na »koalici« právě s těmito cukerními králi, právě na koalici s boháči, z které zcela nevyhnutelně vyplývá »naprostá nečinnost« vlády při regulování hospodářského života.*

Vezměte ropný průmysl. Ten byl v obrovském rozsahu »zespolečenštěn« už předchozím vývojem kapitalismu. Několik naftových králů tu disponuje milióny a stamilióny, stříhá kupóny a shrabuje pohádkové zisky z »podniku«, který je *už* fakticky, technicky, společensky organizován v celostátním měřítku a je *už* spravován stovkami a tisíci úředníků a inženýrů atd. Ropný průmysl se dá

* Už po napsání těchto řádků jsem se dočetl v novinách, že vláda Kerenského zavádí cukerní monopol^[58], přirozeně že reakčně byrokratickým způsobem, bez sjezdů úředníků a dělníků, bez účasti veřejnosti, bez omezení moci kapitalistů!!

znárodnit *ihned*, a revolučně demokratický stát je povinen to udělat, zejména když prožívá obrovskou krizi, kdy se musí stůj co stůj šetřit lidskou prací a zvyšovat výroba paliva. Byrokratická kontrola tu pochopitelně není nic platná, nic nezmění, protože »naftoví králové« si s Těřeščenky i Kerenskými, s Avksentějvy i Skobelevy poradí stejně snadno, jako to dělali s carskými ministry, budou všechno odkládat, vymlouvat se, slibovat, budou dál přímo i nepřímo podplácet buržoazní tisk (říká se tomu »veřejné mínění« a Kerenští a Avksentějevové s tím »počítají«), budou podplácet vysoké úředníky (které Kerenští a Avksentějevové nechávají na starých místech v starém nedotčeném státním aparátu).

Má-li se udělat něco podstatného, musí se od byrokracie přejít k demokracii, a to opravdu revolučně, tj. vypovědět naftovým králům a akcionářům válku, nařídít konfiskaci jejich majetku, stanovit trest vězení za průtahy se znárodněním ropného průmyslu, za to, že zatajují příjmy nebo bilance, že sabotují výrobu, že nedbají o její zvýšení. Musí se apelovat na iniciativu dělníků a úředníků, ihned *je* svolat na porady a sjezdy, poskytnout *jim* určitou část zisku s podmínkou, že zavedou všestrannou kontrolu a zvýší výrobu. Kdyby se takto revolučně demokraticky postupovalo ihned, bez odkladů, v dubnu 1917, mohlo Rusko, jedna z nejbohatších zemí na světě, pokud jde o zásoby tekutého paliva, udělat v létě, kdy se dá využít vodní doprava, velmi mnoho pro zásobení obyvatel potřebným množstvím paliva.

Ani buržoazní, ani koaliční esersko-menševicko-kadetská vláda neudělaly naprosto nic, omezily se jen na byrokratickou hru na reformy. Neodvážily se podniknout jediný revolučně demokratický krok. A tak máme dál naftové krále a stagnaci, dělníci a úředníci dál nenávidí své vykořisťovatele, dál trvá tím vším způsobený rozvrat, dál se rozkrádají plody lidské práce, dál je všechno jako za carismu, změnily se jen »hlavičky« ode-

sílané a doručované korespondence v »republikových« kancelářích!

Pokud jde o uhelný průmysl, který je po technické i kvalitativní stránce rovněž »zralý« pro znárodnění a rovněž bezohledně spravovaný vydřidušskými uhlobarony, máme řadu zcela průkazných *fakt* o vyloženém sabotování, vyloženém *znemožňování* a zastavování výroby. Už to přiznala i vládní menševická Rabočaja gazeta. A co se stalo? Vůbec nic, jen se zase uspořádaly staré reakčně byrokratické porady »napůl«, s rovným zastoupením dělníků a lupičů z uhelného syndikátu!! Ani jeden revolučně demokratický krok, ani sebemenší pokus zavést jediné reálnou kontrolu *zdola*, prostřednictvím organizace úředníků, prostřednictvím dělníků, pomocí teroru vůči uhlobaronům, kteří ženou zemi do záhuby a zastavují výrobu! Jenže jak to udělat, když jsme přece »všichni« pro »koalici«, když ne s kadety, tedy s obchodními a průmyslovými kruhy, a právě koalice znamená ponechat moc kapitalistům, dovolit jim, aby beztrestně brzdili výrobu, svalovali všechno na dělníky, prohlubovali hospodářský rozvrat, a *tak* připravovali novou kornilovovštinu!

ZRUŠENÍ OBCHODNÍHO TAJEMSTVÍ

Dokud nebude zrušeno obchodní tajemství, bude kontrola výroby a rozdělování buď jen planý slib, který kadeti potřebují k tomu, aby mohli balamutit esery a menševiky a ti zase pracující třídy, nebo se bude kontrola výroby provádět jen reakčně byrokratickými metodami a opatřeními. Každý nezaujatý člověk to sice naprosto jasně vidí a Pravda* (kterou vláda Kerenského, přísluhující kapitálu, do značné míry právě proto zastavila,) vytrvale naléhala,

* Viz Sebrané spisy 32, Praha 1987, s. 219—220, 330, 331—333, 405—407, 408—409, 410—412. *Red.*

aby se obchodní tajemství zrušilo, přesto však naši republikánskou vládu ani »zplnomocněné orgány revoluční demokracie« tato *základní věc* každé skutečné kontroly vůbec nenapadla.

A přitom právě v ní je klíč ke každé kontrole. Právě zde je nejcitlivější místo kapitálu, který okrádá lid a sabotuje výrobu. Právě proto se esei a menševici bojí tohoto bodu dotknout.

Kapitalisté obvykle argumentují tím — a maloburžoazie to po nich bez rozmyslu opakuje —, že v kapitalistickém hospodářství je absolutně nepřípustné jakékoli zrušení obchodního tajemství, protože soukromé vlastnictví výrobních prostředků a závislost jednotlivých podniků na trhu nutně vyžaduje, aby obchodní knihy a obchodní obraty, samozřejmě včetně bankovních obrátů, byly »posvátné a nedotknutelné«.

Ti, kdo tento nebo podobné argumenty v té či oné formě opakují, obelhávají samy sebe i lid, protože zavírají oči před dvěma základními, velmi důležitými a obecně známými fakty současného hospodářského života. První fakt je kapitalistická velkovýroba, tj. specifické hospodaření bank, syndikátů, velkých továren atd. Druhý fakt je válka.

Právě za nynější kapitalistické velkovýroby, která všude přechází v kapitalismus monopolní, ztrácí obchodní tajemství jakékoli racionální jádro, stává se pokrytectvím a slouží jen a jen k zakrývání finančních podvodů a nesmírných zisků velkého kapitálu. Velké kapitalistické hospodářství je už svou technickou povahou hospodářstvím zespolečenštěným, tj. jednak pracuje pro milióny lidí, jednak svými operacemi sdružuje přímo i nepřímo stovky, tisíce a desetitisíce rodin. To není jako podnik malého řemeslníka nebo hospodářství středního rolníka, kde se žádné obchodní knihy nevedou a na něž se proto zrušení obchodního tajemství ani nevztahuje!

Ve velkém hospodářství operace stejně znají stovky

i více lidí. Zákon chránící obchodní tajemství zde neslouží potřebám výroby nebo směny, ale spekulaci a kšeftaření nejhoršího druhu, vyloženému podvádění, které, jak víme, se v akciových podnicích zvlášť silně rozmáhá a které se zvlášť dovedně zastírá důmyslně sestavenými účetními výkazy a bilancemi pro oklamání veřejnosti.

Jestliže v drobném zbožním hospodářství, tj. u drobných rolníků a řemeslníků, kde výroba sama není zespolečenštěná, ale roztržštěná, rozdrobená, je obchodní tajemství nezbytné, pak ve velkokapitalistickém hospodářství je tato ochrana ochranou výsad a zisků doslova hrstky podnikatelů *proti* všemu lidu. To uznává už i zákon, a proto bylo zavedeno zveřejňování bilancí akciových společností, jenže *tato* kontrola — prováděná už ve všech vyspělých zemích a v Rusku také — to je právě ta reakčně byrokratická kontrola, která neotvírá *lidu* oči a která *nedovoluje* poznat *celou pravdu* o operacích akciových společností.

Kdyby se postupovalo revolučně demokraticky, musel by se ihned vydat jiný zákon, který by zrušil obchodní tajemství, žádal by od velkých podniků a od boháčů přesné výkazy a poskytoval by kterékoli skupině občanů, dosahující solidního demokratického počtu (dejme tomu 1000 nebo 10 000 voličů), právo prohlédnout si *veškerou* dokumentaci kteréhokoli velkého podniku. Takové opatření se dá v plné míře a snadno zavést jednoduchým dekretem; *jedině* takové opatření by vedlo k tomu, že při kontrole prováděné organizacemi úředníků a dělníků, všemi politickými stranami by se uplatnila iniciativa *lidu*, *jedině* taková kontrola by byla seriózní a demokratická.

A k tomu si ještě připočtete válku. Obrovská většina obchodních a průmyslových podniků teď nepracuje pro »volný trh«, ale *pro stát*, pro válku. Proto jsem v Pravdě už napsal, že lidé, kteří nám namítají, že se socialismus nedá zavést, lžou a zase jen lžou, protože nejde o zavede-

ní socialismu teď hned, ze dne na den, ale o *odhalování* toho, jak *se okrádá stát*.*

Kapitalistické hospodářství pracující »pro válku« (tj. hospodářství, které má přímo či nepřímo co dělat s válečnými dodávkami) soustavně, v rámci zákona, *rozkrádá státní majetek* a páni kadeti spolu s menševiky a esery, kteří jsou proti zrušení obchodního tajemství, nedělají nic jiného, než že toto *rozkrádání státního majetku podporují a zatajují*.

Válka dnes stojí Rusko 50 miliónů rublů *denně*. Těchto 50 miliónů denně připadne většinou válečným dodavatelům. Z těchto 50 miliónů přinejmenším pět, ale možná že deset i víc miliónů *denně* tvoří »pocitivé příjmy« kapitalistů a vysokých úředníků, kteří jsou s nimi nějak spřaženi. Hlavně velké firmy a banky, které půjčují peníze na operace s válečnými dodávkami, si při tom nahloubou neslýchané zisky a doslova si okrádáním státu »masť kapsy« — jinak se totiž nedá nazvat toto podvádění a odírání lidu »u příležitosti« válečných pohrom, »u příležitosti« záhuby statisíců a miliónů lidí.

O těchto skandálních ziscích z dodávek, o »garančních dopisech« ukrytých v bankách, o tom, kdo z rostoucí drahoty bohatne, vědí »všichni«, baví se o tom s úsměvem »ve společnosti«, dost přesných detailů o tom přináší *do konce* i buržoazní tisk, který »nepříjemné« skutečnosti zpravidla zamlčuje a »choulostivým« věcem se vyhýbá. Všichni to vědí — a všichni mlčí, všichni to trpí, všichni se smířují s vládou, která tak krásně mluví^[131] o »kontrolé« a »regulování«!!

Kdyby revoluční demokraté byli skutečnými revolučními a demokraty, vydali by okamžitě zákon, který by zrušil obchodní tajemství, přinutil by dodavatele a obchodníky vykazovat příjmy, zakázal by jim přecházet na jiný obor činnosti bez svolení úřadů, zavedl by konfiskaci

* Viz Sebrané spisy 32, Praha 1987, s. 331—333. *Red.*

majetku a trest smrti zastřelením* za zatajování, za podvádění lidu, zavedl by prověřování a kontrolu *zdola*, a tu by demokraticky prováděl sám lid, organizace úředníků, dělníků, spotřebitelů atd.

Naši eseri a menševici si plně zaslouží název vyděšení demokraté, protože v této věci opakují totéž, co říkají všichni vyděšení měšťáci, že totiž kapitalisté »utečou«, použijí-li se »příliš tvrdá« opatření, a že »my« se bez kapitalistů neobejdeme, že by se mohli »urazit« i angličtí a francouzští milionáři, kteří nás přece »podporují« apod. Někdo si možná myslí, že bolševici navrhnou něco, co v dějinách lidstva ještě nikdy nebylo, něco dosud nevyzkoušeného, »utopického«; jenže už před 125 lety dokázali ve Francii lidé, kteří byli skutečnými »revolučními demokraty«, kteří byli opravdu přesvědčeni o spravedlivém obranném charakteru své války, kteří se opravdu opírali o lidové masy upřímně přesvědčené o tomtéž — tito lidé dokázali zavést *revoluční* kontrolu boháčů a dosáhnout výsledků, před nimiž se skláněl celý svět. A tím, že vývoj kapitalismu během jednoho a čtvrt století vytvořil banky, syndikáty, železnice a mnoho dalších věcí, tím stokrát usnadnil a zjednodušil kontrolní prostředky, takže dělníci a rolníci mohou opravdu demokraticky kontrolovat vykořisťovatele, statkáře a kapitalisty.

Celý problém kontroly lze v podstatě vyjádřit otázkou, kdo koho kontroluje, tj. která třída kontroluje a která je kontrolována. U nás, v republikánském Rusku, jsou za účasti »kompetentních orgánů« kvazirevoluční demokracie za kontrolory dosud uznáváni a ponecháváni statkáři a kapitalisté. To nutně musí mít za následek keřasení ka-

* Uváděl jsem už v bolševickém tisku, že protest proti trestu smrti lze uznat za správný jedině tehdy, používají-li tohoto trestu vykořisťovatelé proti pracujícím *masám* na ochranu vykořisťování (viz tento svazek, s. 123—126. *Red.*). Bez trestu smrti uplatňovaného vůči *vykořisťovatelům* (tj. statkářům a kapitalistům) se těžko nčjaká revoluční vláda obejde.

pitalistů, které všeobecně lidi pobuřuje, a hospodářský rozvrat uměle podporovaný kapitalisty. Je třeba se rozejít se starým, nebát se směle budovat nové, začít energicky a důsledně s kontrolou *statkářů a kapitalistů*, kterou budou provádět *dělníci a rolníci*. A toho se naši eseři a menševici bojí jako čert kříže.

POVINNÉ SDRUŽOVÁNÍ DO SVAZŮ

Povinná syndikalizace, tj. povinné sdružování do svazů, například svazu průmyslníků, už v praxi existuje v Německu. Ani tady není u nás nic nového. I tady zavinili eseři a menševici naprostou stagnaci republikánského Ruska, kterému tyto nepřilíš vážené strany »předvádějí« čtverylku s kadety nebo Bublikovy, s Těřeščenkem nebo Kerenským.

Povinnou syndikalizací stát na jedné straně jaksi podněcuje kapitalistický vývoj, který vždy a všude vede k organizování třídního boje, ke zvyšování počtu rozmanitosti a významu svazů. A na druhé straně je povinné »vytváření svazů« nezbytnou předběžnou podmínkou pro každou významnější kontrolní činnost a pro každou podstatnější úsporu lidské práce.

Zákon v Německu ukládá například majitelům koželužen v určitém místě nebo v celém státě, aby se spojili do svazu, a přitom je ve vedení tohoto svazu zástupce státu ve funkci kontrolora. Takový výkon sám o sobě, bezprostředně, nijak nezasahuje do vlastnických vztahů, nepožaduje od žádného majitele ani kopějku a nestanoví předm, zda způsob, směr a duch kontroly budou reakčně byrokratické, nebo revolučně demokratické.

Takové zákony bychom u nás mohli a měli vydat hned, neztrácet ani týden drahocenného času a podle *situace ve společnosti* bychom měli určit konkrétnější formy uplatňování zákona, rychlost, s jakou bude zaveden, jak

se bude kontrolovat jeho provádění atd. K vydání takového zákona nepotřebuje stát žádný zvláštní aparát ani zvláštní průzkum, nepotřebuje žádné předběžné šetření, jen musí rázně skoncovat s určitými soukromými zájmy kapitalistů, protože ti nejsou na podobné zasahování »zvyklí« a nechtějí přijít o své zisky, které jim zajišťuje kromě nekontrolovatelnosti také hospodaření postaru.

K vydání takového zákona není nutný žádný aparát, žádná »statistika« (kterou chtěl Černov nahradit revoluční iniciativu rolníků), protože jeho prováděním by byli pověřeni sami továrníci nebo průmyslníci, *existující* společenské síly, kontrolované jinými existujícími společenskými (tj. nikoli vládními, nikoli byrokratickými) silami; ty by však určitě musely být z takzvaných »nižších stavů«, tj. z utlačovaných, vykořisťovaných tříd, které v dějinách vždycky prokázaly nesrovnatelně *větší* hrdinství, obětavost a soudružskou kázeň než vykořisťovatelé.

Dejme tomu, že máme opravdu revolučně demokratickou vládu, která nařídí, že všichni továrníci a průmyslníci ze všech výrobních odvětví, pokud zaměstnávají řekněme nejméně dva dělníky, jsou povinni se ihned organizovat v újezdních a guberniálních svazech. Za přesné dodržení zákona jsou odpovědni především továrníci, ředitelé, členové správních rad a velcí akcionáři (protože ti všichni jsou skutečnými kapitány moderního průmyslu, jeho skutečnými pány). Budou-li se vyhýbat okamžitému splnění zákona, bude se na ně pohlížet jako na vojenské zběhy a jako takoví budou potrestáni; přitom za sebe vzájemně ručí — všichni za jednoho, jeden za všechny — celým svým majetkem. Dále jsou odpovědni také všichni úředníci, ti jsou také povinni utvořit *jeden* svaz, i všichni dělníci se svými odborovými svazy. Cílem »vytváření svazů« je zavedení co nejúplnějšího, nejpresnějšího a nejpodrobnějšího účetnictví a hlavně *soustředění operací* kolem nákupu surovin, kolem odbytu výrobků a *šetření* s prostředky a lidskými silami. Jak učí ekonomie

a jak dokazují příklady všech syndikátů, kartelů a trustů, je tato úspora sil při spojení všech rozptýlených podniků do jednoho syndikátu obrovská. Přitom je třeba znovu opakovat, že toto sdružování svazů v syndikát vůbec nic nezmění na vlastnických vztazích, že žádný majitel nepřijde ani o kopějku. To je zapotřebí obzvlášť zdůrazňovat, protože buržoazní tisk pořád »straší« drobné a střední podnikatele, že socialisté vůbec a bolševici zvlášť je chtějí »vyvlastnit«. To je záměrná lež, protože socialisté dokonce ani při úplném socialistickém převratu nechťejí, nemohou a nebudou vyvlastňovat drobné rolníky. My stále mluvíme jen o těch nejbližších a nejnaléhavějších opatřeních, která jsou už provedena v západní Evropě a která by se — kdyby naše demokracie byla jen trochu důsledná — musela okamžitě provést i u nás, abychom mohli čelit hrozící a nevyhnutelné katastrofě.

Značně obtížné by bylo po technické i kvalitativní stránce sdružování nejmenších a drobných podnikatelů do svazů, protože jejich podniky jsou příliš rozptýlené a technicky primitivní a jejich majitelé nemají buď žádné, nebo jen minimální vzdělání. Tyto podniky by však mohly být vyňaty ze zákona (jak jsme se o tom zmínili už výše v našem hypotetickém příkladu), a kdyby se spojily později anebo se dokonce vůbec nespojily, nic vážného se nestane, protože podíl obrovského množství malých podniků na veškeré výrobě a jejich celkový význam pro národní hospodářství je nepatrný, a kromě toho jsou často tak či onak závislé na velkých podnicích.

Rozhodující význam mají jen velké podniky a ty mají technické a kvalitativní prostředky i síly k »vytváření svazů«, to jen revoluční moc nemá dost iniciativy, aby tvrdě, energicky a nemilosrdně zakročila proti vykořisťovatelům a donutila je tyto síly a prostředky uplatnit.

Čím méně má země technicky vzdělaných a vůbec intelektuálních sil, tím naléhavěji je třeba co nejrychleji a co nejrozhodněji nařídit povinné sdružování a začít od

největších a velkých podniků, protože jejich spojením *se uspoří* intelektuální síly a ty pak bude možné *plně* využít a správně rozdělit. Když už i ruští rolníci ve svých zapadlých vesnicích udělali po roce 1905, za carské vlády, kdy museli překonávat tisíce překážek, tak obrovský pokrok, že vytvořili různé organizace, pak by se sdružení velkých a středně velkých průmyslových a obchodních podniků mohlo samozřejmě provést během několika měsíců a možná i dřív, jen kdyby je k tomu donutila opravdu revolučně demokratická vláda, která by se opírala o podporu, účast, zainteresovanost a výhody »nejnižších vrstev«, demokracie, úředníků, dělníků a která by *je* vybízela ke kontrole.

REGULOVÁNÍ SPOTŘEBY

Válka donutila všechny válčící a mnohé neutrální státy, aby začaly regulovat spotřebu. Zrodila se a zdomácněla chlebenka a po ní přišly další přidělové lístky. Rusko nezůstalo pozadu a také zavedlo chlebenky.

Avšak právě na tomto příkladě můžeme snad nejnázorněji srovnat reakčně byrokratické metody boje proti katastrofě, metody, které se snaží zavádět jen minimální změny, s metodami revolučně demokratickými, které — mají-li být hodny svého jména — si musí položit jako přímý cíl násilně skoncovat se vším, co zastaralo a přežilo se, musí usilovat o co nejrychlejší pokrok.

Chlebenka, tato typická ukázka regulování spotřeby v dnešních kapitalistických státech, má plnit a plní (v nejlepším případě) jediný úkol: chléb, který je k dispozici, rozdělit tak, aby se dostalo na všechny. Zavádí se maximum spotřeby zdaleka ne všech, ale jen základních »lido-vých« potravín. A to je všechno. O víc se nikdo nestará. Byrokraticky se spočítají všechny zásoby obilí, rozdělí se podle počtu obyvatel, stanoví se norma, zavede přiděl

a tím to končí. Luxusního zboží se to netýká, protože toho je »stejně« málo a »stejně« je tak drahé, že je »lidu« nedostupné. Proto ve *všech* válčících zemích bez výjimky, *dokonce i* v Německu, které, jak se zdá, můžeme bezesporu považovat za příklad nejdůslednějšího, nejpedantičtějšího a nejpřísnějšího regulování spotřeby, *dokonce i* v Německu bohatí neustále *obcházejí* všechny možné spotřební »normy«. Také to tam »všichni« vědí, také o tom »všichni« mluví s úsměškem a v německém socialistickém — a někdy i buržoazním — tisku se přes kasárensky přísnou německou cenzuru stále vyskytují zprávy a zprávičky o »menu« boháčů, o tom, že boháči dostávají v těch a těch lázních (jezdí tam jako nemocní všichni . . . kdo mají peníze) libovolné množství bílého chleba, že boháči si místo lidových potravin opatřují vybrané a vzácné lahůdky.

Reakční kapitalistický stát, který *se bojí* podkopat základy kapitalismu, základy námezdního otroctví, základy ekonomické nadvlády bohatých, který *se bojí* uvolnit iniciativu dělníků a pracujících vůbec, *bojí se* »probudit« v nich náročnost, *takový* stát nepotřebuje nic víc než chleбенky. Takový stát ani na chvíli, ani při jediném svém kroku nepouští ze zřetele *reakční* cíl: upevnit kapitalismus, nedopustit, aby byl podkopán, omezit »regulování hospodářského života« vůbec, zejména pak regulování spotřeby jen na nejnutnější opatření, aby se lidé najedli, a přitom *neudělat* vůbec *nic* pro skutečné regulování spotřeby, aby se například *kontrolovali boháči*, aby se na bedra těch, kdo jsou lépe situovaní, privilegovaní, najedení v míru a přejedení za války vložilo větší břemeno.

Reakčně byrokratické řešení tohoto problému, který lidem přinesla válka, se omezuje na chleбенky, na rovnoměrné rozdělování »lidových«, k životu nepostradatelných potravin a ani o krůček se neuchyluje od byrokratismu a reakčnosti, totiž od cíle: nepodněcovat iniciativu chudých, proletariátu, lidu (»demos«), *nedopustit*, aby *oni*

kontrolovali bohaté, ponechat boháčům *co nejvíc* zadních vrátek, aby si to mohli vynahradiť luxusním zbožím. A ve *všech* zemích, opakujeme, dokonce i v Německu — o Rusku nemluvě — se ponechala spousta takových zadních vrátek: »prostý lid« hladoví, ale bohatí si jezdí do lázní, doplňují si skrovný státní příděľ všelijakými »protekčnými přidavky« a *nedovolují*, aby *oni* byli kontrolováni.

V Rusku, které právě provedlo revoluci proti carismu ve jménu svobody a rovnosti, v Rusku, které se rázem stalo demokratickou republikou podle svých faktických politických orgánů, je lidem zvlášť nápadné, zvlášť je znepokojuje, dráždí, pobuřuje a rozhořčuje, jak si boháči »přilepšují«, neboť to *všichni* vidí. A jak snadno si »přilepšují«! »Pod rukou« a za přehnanou cenu, a zejména »ze *známosti*« (a známosti mají jen boháči) se dostane všechno a ve velkém množství. Lid hladoví. Regulování spotřeby nepřekračuje nejtěsnější reakčně byrokratický rámeček. Vládu ani nenapadne, vláda si nedělá nejmenší starost s tím, že by se toto regulování spotřeby mělo řídit podle opravdu revolučně demokratických zásad.

Stáním ve frontách trpí »všichni«, jenže . . . boháči posílají do front služebnictvo a dokonce si k tomu najímají zvláštní síly! Pěkný »demokratismus«!

Revolučně demokratická politika by se za neslýchaných válečných útrap, které země prožívá, v boji proti hrozící katastrofě neomezila na chleбенky, ale zavedla by navíc jednak povinný vstup všeho obyvatelstva do spotřebních družstev, protože jinak se spotřeba v plném rozsahu kontrolovat nedá; za druhé by zavedla pracovní povinnost pro boháče, kteří by v těchto spotřebních družstvech bezplatně pracovali jako tajemníci apod.; za třetí by rozdělovala mezi obyvatelstvo rovným dílem skutečně všechny spotřební předměty, aby se na válečných břemenech podíleli všichni opravdu rovnoměrně; za čtvrté by zavedla takovou organizaci kontroly, aby spotřebu, hlav-

ně spotřebu boháčů, kontrolovaly chudé třídy obyvatelstva.

Kdyby se v této oblasti nastolil skutečný demokratismus, kdyby se při organizování kontroly právě prostřednictvím těch tříd lidu, které žijí v největším nedostatku, postupovalo opravdu revolučně, znamenalo by to významný impuls pro intelektuální síly, které máme, znamenalo by to uvolnění opravdu revoluční energie všeho lidu. A zatím ministři republikánského a revolučně demokratického Ruska, přesně jako jejich kolegové ve všech ostatních imperialistických zemích, mají jen plno řečí o »společné práci pro lid«, o »vypětí všech sil«, jenže právě lid vidí a na vlastní kůži cítí, jak jsou tyto řeči falešné.

A tak se jen přešlapuje na místě, zatímco rozvrat nezadržitelně pokračuje a katastrofa se blíží, protože naše vláda nemůže donutit naše dělníky k válečné otročině kornilovovským, hindenburským stylem podle všeobecného imperialistického vzoru — vždyť mezi lidem jsou dosud příliš živé *revoluční* tradice, vzpomínky, návyky, zvyklosti, instituce, a udělat opravdu závažné revolučně demokratické kroky, do toho se naší vládě nechce, protože je skrz naskrz prolezlá a odshora dolů sešněrovaná závislostí na buržoazii, svázaná »koalicí« s ní, strachem dočknout se jejích skutečných privilegií.

VLÁDA MAŘÍ PRÁCI DEMOKRATICKÝCH ORGANIZACÍ

Probrali jsme různé způsoby a metody boje proti katastrofě a hladu. Všude jsme viděli nesmiřitelné rozpory mezi demokracií na jedné straně a vládou podporovanou blokem eserů a menševiků na straně druhé. Abychom dokázali, že tyto rozpory existují ve skutečnosti, a ne jen v našem výkladu, a že o jejich nesmiřitelnosti svědčí *existující* konflikty celonárodního významu, stačí, připome-

neme-li dva zvlášť typické »výsledky«, dvojí ponaučení z půlroční historie naší revoluce.

Jedním takovým ponaučením je historie »panování« Palčinského, druhým je historie »panování« a pádu Pešchonova.

Uvedená opatření pro boj proti katastrofě a hladu se dají souhrnně označit za všestranné povzbuzování (až donucování) obyvatelstva, hlavně demokracie, tj. většiny obyvatelstva — především tedy utlačovaných tříd, dělníků a rolníků, zejména chudých —, aby »zahájilo sdružování«. Tuto cestu boje proti neslýchaným obtížím, břemenům a útrapám války už obyvatelstvo nastupuje živelně samo.

Carismus všemožně brzdil samostatné a dobrovolné »sdružování« obyvatelstva. Avšak po pádu carské monarchie začaly všude v Rusku vznikat a rychle se rozrůstat demokratické organizace. Do boje proti katastrofě se daly spontánně vzniklé demokratické organizace, různé zásobovací výbory, výbory pro zásobování potravinami, poradní sbory pro zásobování palivem atd. atd.

A nejpozoruhodnější na celé půlroční historii naší revoluce, pokud jde o tuto otázku, je, že *vláda*, která si říká republikánská a revoluční, vláda *podporovaná* menševiky a esery jménem »zplnomocněných orgánů revoluční demokracie«, tato vláda *bojovala proti* demokratickým organizacím a *potlačila je!!*

Palčinskij se tímto bojem velmi smutně proslavil daleko široko po celém Rusku. Jednal vládě za zády, nevystupoval otevřeně před lidem (zrovna jako to s oblibou dělali kadeti vůbec, kteří rádi vystrkovali do popředí »pro lid« Cereteliho, a přitom všechny důležité záležitosti vyřizovali potichoučku sami). Palčinskij brzdil a mařil všechna důležitá opatření spontánně vzniklých demokratických organizací, protože žádné významné opatření se nemohlo provést, aniž by se »dotklo« nesmírných zisků a libovůle Kitů Kityčů. A právě ti měli svého věrného za-

stánce a přísluhovače v Palčinském. Došlo to tak daleko — a bylo to uveřejněno i v novinách^[190] —, že Palčinskij přímo *rušil* nařízení spontánně vzniklých demokratických organizací!!

Celá historie »panování« Palčinského — a »panoval« mnoho měsíců zrovna v době, kdy byli »ministry« Cereteli, Skobelev a Černov — je jeden jediný nehorázný skandál, maření vůle lidu a demokratických rozhodnutí *ve prospěch* kapitalistů a jejich špinavých zisků. Do novin se samozřejmě mohl dostat jen nepatrný díl z »husarských kousků« Palčinského a úplně vyšetřit případy, kdy *mařil* boj proti hladu, se podaří teprve skutečně demokratické vládě proletariátu, až dobude moc a předloží záležitost Palčinského a jemu podobných v plné šíři *soudu* lidu.

Někdo může namítnout, že Palčinskij byl přece výjimka a byl už přece sesazen . . . Jenže Palčinskij právě není výjimka, ale *pravidlo* a po jeho sesazení se vůbec nic nezlepšilo: na jeho místo přišli stejní Palčinstí, jenže se jinak jmenují, a všechn »*vliv*« kapitalistů, celá jejich politika *mařit boj proti hladu ve vlastním zájmu* zůstaly nedotčeny. Protože Kerenskij a spol., to je jen zástěna chránící zájmy kapitalistů.

Nejnázorněji to dokazuje odstoupení ministra zásobování Pešechonova. Pešechonov je, jak známo, umírněný, velmi umírněný narodnik. Ale zásobování chtěl organizovat svědomitě, za součinnosti a podpory demokratických organizací. *Zkušenosti* s Pešechonovovou činností a jeho *odstoupení* jsou o to zajímavější, že tento tak umírněný narodnik, člen strany »lidových socialistů«, ochotný ke všem kompromisům s buržoazií, musel přesto odstoupit! Protože vláda Kerenského *zvýšila* v zájmu kapitalistů, statkářů a kulaků pevné ceny obilí!!^[149]

M. Smitová líčí v 1. čísle listu Svobodnaja žizň⁷⁷ z 2. září tento »krok« a jeho význam takto:

»Několik dní předtím, než vláda schválila zvýšení pevných cen, odehrála se v celostátním zásobovacím výboru tato scéna: Představitel

pravice Rolovič, tvrdošijný obhájce zájmů soukromého obchodu, zavilý nepřítel obilního monopolu a zasahování státu do hospodářského života, prohlásil veřejně se samolibým úsměvem, že podle jeho informací budou pevné ceny obilí v brzké době zvýšeny.

Mluvíci sovětu dělnických a rolnických zástupců na to odpověděl, že jemu nic takového známo není, že pokud v Rusku trvá revoluce, je takové opatření nepřípustné a že to vláda nemůže v žádném případě udělat bez porady se zplnomocněnými orgány demokracie — s hospodářskou radou a celostátním výborem pro zásobování potravinami. K tomuto prohlášení se připojil i mluvíci sovětu rolnických zástupců.

Jenže bohužel skutečnost do této kontraverze velmi tvrdě zasáhla: ukázalo se, že pravdu neměli zástupci demokracie, ale zástupce majetných vrstev. Byl výborně informován o chystaném útoku na práva demokracie, ačkoli její zástupci s rozhořčením zavrhli pouhou možnost takového útoku!^[195]

Takže jak zástupce dělníků, tak zástupce rolníků svým prohlášením jasně tlumočí názor obrovské většiny lidu, ale vláda Kerenského jedná přesně naopak, v zájmu kapitalistů!

Ukázalo se, že Rolovič, zástupce kapitalistů, byl výborně informován za zády demokracie — přesně tak, jako vždy byly a jsou i teď buržoazní listy Reč a Biržovka nejlépe informovány o tom, co se děje ve vládě Kerenského.

O čem svědčí tato pozoruhodná informovanost? Je to jasné: o tom, že kapitalisté vědí, »jak na to«, a mají *ve skutečnosti* moc ve svých rukou. Kerenskij je nastrčená figura, kterou manipulují, jak se jim to hodí. Zájmy desetimilionů dělníků a rolníků jsou obětovány ziskům hrstky boháčů.

A jak reagují na tuto pobuřující potupu lidu naši eseři a menševici? Co když se obrátili k dělníkům a rolníkům s prohlášením, že Kerenskij a jeho kolegové za to patří do vězení?

Chraň bůh! Eseři a menševici vydali jen jménem »ekonomického oddělení«, které mají v rukou, onu přísnou rezoluci^[123], o níž jsme se už zmínili! Prohlašují v ní, že zvýšení cen obilí, které provedla Kerenského vláda, je »opatření škodlivé, znamenající velmi těžkou ránu

pro výživu obyvatelstva i pro celý hospodářský život země« a že prosazením tohoto škodlivého opatření byl přímo »porušen« zákon!!

K takovým koncům vede kompromisnická politika, politika koketování s Kerenským a snaha »šetřit« ho!

Vláda si poruší zákon, v zájmu boháčů, statkářů a kapitalistů si podnikne opatření, které *znemožní* veškerou kontrolu, zásobování a ozdravení krajně rozvrácených financí, ale eseri a menševici si klidně dál mluví o dohodě s obchodními a průmyslovými kruhy, dál chodí na porady s Těřeščenkem, šetří Kerenského a nezmohou se na nic jiného než na papírovou protestní rezoluci, kterou vláda klidně hodí do koše!!

A tady se zvláště názorně ukazuje ona pravda, že eseri a menševici lid a revoluci zradili a že skutečnými vůdci mas, *dokonce i* eserských a menševických, se stávají bolševici.

Protože jedině proletariát vedený bolševickou stranou by po dobytí moci dokázal udělat přítrž nešvarům Kerenského a spol. a *obnovit* činnost demokratických organizací pro potraviny, zásobování atd., kterou Kerenskij a jeho vláda *znemožňují*.

Bolševici vystupují — uvedený příklad to dokazuje naprosto jasně — jako mluvčí zájmů *všeho* lidu, ať je to zajišťování potravin a zásobování, uspokojování naléhavých potřeb dělníků a *rolníků*, na rozdíl od kolísavé, nerozhodné, vpravdě zrádcové politiky eserů a menševiků, která dovedla zemi k tak ostudnému činu, jako je zvýšení cen obilí!

FINANČNÍ KRACH A OPATŘENÍ PROTI NĚMU

Zvýšení pevných cen obilí má ještě druhou stránku. Působí další chaos zvýšenou emisí papírových peněz, draho-

ta tím ještě víc stoupne, finanční rozklad se ještě prohloubí a finanční krach přiblíží. Všeobecně se přiznává, že emise papírových peněz je nejhorší druh nucené půjčky, že se touto emisí nejvíc zhorší situace právě dělníků, nejchudší části obyvatelstva, že je to největší zlo vyvolané neurovnanými finančními poměry.

A k takovému opatření sahá vláda Kerenského podporovaná esery a menševiky!

Proti finančnímu rozkladu a nevyhnutelnému finančnímu krachu se dá účinně bojovat jedině tak, že se revoluční cestou skoncuje se zájmy kapitálu a zavede se skutečně demokratická kontrola, tj. kontrola kapitalistů »zdola« prováděná dělníky a chudými rolníky — tedy cestou, o které se mluví v celém našem předchozím výkladu.

Obrovská emise papírových peněz povzbudí spekulaci, umožní kapitalistům vydělávat milióny a nesmírně ztíží tolik nutné rozšíření výroby, protože ceny materiálů, strojů apod. překotně stoupají. Co tedy dělat, když bohatství získávané spekulací zůstává utajeno?

Je možné zavést daň z příjmů s progresívními a hodně vysokými sazbami na velké a největší příjmy. Naše vláda ji zavedla hned po jiných imperialistických vládách. Tato daň je však do značné míry fikce, mrtvá litera, protože za prvé, hodnota peněz stále a stále klesá, a za druhé, příjmy zůstávají tím lépe utajeny, čím víc jich pochází ze spekulace a čím spolehlivěji je chráněno obchodní tajemství.

Nemá-li tato daň zůstat pouhou fikcí, musí se začít s kontrolou v praxi, a ne jen na papíře. Ale kontrolovat kapitalisty není nic platné, pokud se to dělá byrokratickým způsobem, protože byrokracie sama je tisícerými nitkami spojena a propletena s buržoazií. Proto také v západoevropských imperialistických státech, v monarchiích stejně jako v republikách, se dosahuje pořádku ve financích jedině zaváděním »pracovní povinnosti«, která pro dělníky znamená *válečné galeje* nebo *válečné otroctví*.

Reakčně byrokratická kontrola je jediný prostředek, který znají v imperialistických státech, nevyjímaje ani demokratické republiky Francii a Ameriku, jak svalit válečná břemena na proletariát a na široké vrstvy pracujících.

Základní rozpor naší vládní politiky je právě v tom, že ze strachu, aby si to nerozházela s buržoazií, aby si nerozbila koalici s ní, jí nezbývá než provádět reakčně byrokratickou kontrolu a označovat ji za »revolučně demokratickou«, podvádět lid na každém kroku, pobuřovat a dráždit masy, které přednedávnem svrhly carismus.

A zatím jedině revolučně demokratická opatření by sdružováním právě utlačovaných tříd, dělníků a rolníků, právě mas, umožnila zavést co nejúčinnější kontrolu *boháčů* a co nejúspěšněji bojovat proti zatajování příjmů.

Je tu snaha podporovat šekový styk, aby se čelilo nadměrné emisi papírových peněz. Pro chudé nemá toto opatření žádný význam, vždyť chudina stejně žije ze dne na den, její »hospodářský obrat« stejně proběhne za týden a těch pár grošů, co se jí podaří vydělat, se zase vrací ke kapitalistům. Pro bohaté by mohl mít šekový styk obrovský význam, protože by umožnil státu, zvláště kdyby byly znárodněny banky a zrušeno obchodní tajemství, *skutečně kontrolovat* příjmy kapitalistů, skutečně je zdanit, skutečně »demokratizovat« (a zároveň dát také do pořádku) finanční soustavu.

Jenže tomu brání strach, aby se nesáhlo na výsady buržoazie, aby se nerozbila »koalice« s ní. Protože bez opatření vpravdě revolučních, bez naprosto tvrdého donucení se kapitalisté žádné kontrole nepodrobí, do svých rozpočtů nedají nikomu nahlédnout a své zásoby bankovek demokratickému státu nikdy »nevykážou«.

Kdyby dělníci a rolníci sdružení v organizacích znárodnili banky a zavedli šekový styk povinný podle zákona pro všechny boháče, kdyby zrušili obchodní tajemství, stanovili konfiskaci majetku za zatajování příjmů apod., mohla by se kontrola docela snadno stát skutečnou a uni-

verzální kontrolou, kontrolou bohatých, a umožnila by státu dostat zpátky papírové peníze, které vydal, od těch, kdo je mají, od těch, kdo je schovávají.

K tomu je nutná revoluční diktatura demokracie vedené revolučním proletariátem, to znamená, že se demokracie musí stát *opravdu* revoluční. V tom je ten háček. Jenže právě tohle naši eseri a menševici nechtějí, mávají lidem před očima *vlajkou* »revoluční demokracie« a přitom podporují reakčně byrokratickou politiku buržoazie, která se jako vždy řídí pravidlem: »après nous le déluge« — po nás ať přijde potopa!

Většinou ani netušíme, jak hluboko v nás vězí obvyklé antidemokratické názory a předsudky o »posvátnosti« buržoazního vlastnictví. Když inženýr nebo bankéř zveřejní údaje o příjmech a výdajích dělníků, údaje o jejich výdělcích a o produktivitě jejich práce, považuje se to za docela zákonné a spravedlivé. Nikoho ani nenapadne vidět v tom vměšování do dělníkova »soukromí« a inženýrovo »čmučání nebo udavačství«. Na práci a výdělek námezdních dělníků se buržoazní společnost dívá jako na svou otevřenou knihu, do které má každý buržoa právo kdykoli nahlédnout, kdykoli odhalit nějaké to »dopřívání si«, nějaké to dělníkovo »lenošení« apod.

A co takhle kontrolu obrátit? Co kdyby *demokratický* stát vyzval organizace zaměstnanců, úředníků a *služebnictva*, aby zkontrolovaly příjmy a vydání kapitalistů, uveřejnily údaje o nich a spolupracovaly s vládou v boji proti zatajování příjmů?

To by buržoazie spustila pěkný povyk proti »čmučání«, proti »udavačství«! Když »panstvo« kontroluje služebnictvo a kapitalisté dělníky, považuje se to za normální, soukromý život pracujícího a vykořisťovaného *se nepokládá* za nedotknutelný, buržoazie má právo požadovat účty od každého »námezdního otroka« a kdykoli zveřejnit jeho příjmy a vydání. Ovšem pokus utlačovaných kontrolovat utlačovatele, posvítit si na *jeho* příjmy a vydání, na

jeho přepych, třeba jen za války, kdy se tento přepych přímo vyvažuje hladem a záhubou armád na frontě — ne, ne, takové »čmuhání«, takové »udavačství« buržoazie nepřipustí!

Je to pořád totéž: nadvláda buržoazie je s opravdu revolučním, skutečným demokratiem *neslučitelná*. Ve 20. století nemůže být v kapitalistické zemi revolučním demokratem ten, kdo *se bojí* jít k socialismu.

DÁ SE JÍT KUPŘEDU A PŘITOM SE BÁT CESTY K SOCIALISMU?

Předchozí výklad může u čtenáře vychovaného běžnými oportunistickými názory eserů a menševiků snadno vyvolat tuto námitku: Většina uvedených opatření jsou v podstatě opatření *už* socialistická, a ne demokratická!

Tato běžná námitka, obvyklá (v té či oné formě) v buržoazním, eserském a menševickém tisku, je reakční obranou zaostalého kapitalismu, obranou struvovského typu. Podle ní jsme pro socialismus ještě nedozráli, »zavádět« socialismus je ještě předčasné, naše revoluce je buržoazní — a proto musíme buržoazii otročit (ačkoli velcí francouzští buržoazní revolucionáři před 125 lety dosáhli velikosti své revoluce *terorem*, kterého použili proti všem utlačovatelům, proti statkářům i kapitalistům!).

Rádobymarxisté posluhující buržoazii, k nimž se dali i eseri a kteří takto uvažují, nechápou (prozkoumáme-li teoretické základy jejich názorů), co je to imperialismus, co jsou to kapitalistické monopoly, co je to stát, co je to revoluční demokracie. Protože, kdo to pochopí, musí uznat, že jinak než socialistickou cestou se kupředu jít nedá.

O imperialismu mluví všichni. A přitom imperialismus není nic jiného než monopolistický kapitalismus.

Že se i v Rusku kapitalismus stal monopolistickým,

o tom dostatečně svědčí Prodogol*, Prodamet**, cukrovarnický syndikát aj. A právě cukrovarnický syndikát je názornou ukázkou, jak monopolní kapitalismus přerůstá ve státně monopolní.

Ale co je to vlastně stát? Je to organizace vládnoucí třídy, například v Německu junkerů a kapitalistů. Takže to, čemu němečtí Plechanovové (Scheidemann, Lensch aj.) říkají »válečný socialismus«, je ve skutečnosti válečný státně monopolní kapitalismus, čili prostě a jasně řečeno, válečné galeje pro dělníky, válečná ochrana kapitalistických zisků.

Jen si zkuste představit *místo* junkersko-kapitalistického, místo statkářsko-kapitalistického státu stát *revolučně demokratický*, tj. takový, který revolučním způsobem zruší *nejrůznější* výsady a nebude se bát revolučně uskutečňovat demokratismus v plné šíři! Zjistíte, že státně monopolní kapitalismus nutně, nevyhnutelně znamená v opravdu revolučně demokratickém státě krok, ba kroky k socialismu!

Když se totiž kapitalistický velkopodnik stane monopolem, znamená to, že uspokojuje potřeby celého národa. Když se stane státním monopolem, znamená to, že stát (tj. ozbrojená organizace obyvatelstva, za *revolučního* demokratismu především dělníků a rolníků) — stát řídí celý podnik — v zájmu koho?

Buď v zájmu statkářů a kapitalistů, a pak to není stát revolučně demokratický, ale reakčně byrokratický, je to imperialistická republika.

Nebo v zájmu revoluční demokracie, a pak je to *opravdu krok k socialismu*.

Socialismus totiž není nic jiného než další krok od státně kapitalistického monopolu kupředu. Nebo jinak řečeno: socialismus není nic jiného než státně kapitalistický

* Ruská společnost pro obchod s minerálními palivy. Čes. red.

** Společnost pro prodej výrobků ruských hutí. Čes. red.

monopol, ale *změněný* tak, *aby sloužil všemu lidu*, a proto *přestal* být kapitalistickým monopolem.

Žádná střední cesta neexistuje. Vývoj objektivně probíhá tak, že od *monopolů* (a válka zesateronásobila jejich počet, úlohu a význam) *nevede žádná* jiná cesta vpřed než cesta k socialismu.

Buď je někdo opravdu revoluční demokrat, a pak se nesmí cesty k socialismu bát.

Nebo se cesty k socialismu bojí, odsuzuje její jednotlivé kroky jako Plechanov, Dan a Černov argumenty, že naše revoluce je buržoazní, že se nemůže »zavádět« socialismus apod., a pak musí nutně sklouznout ke Kerenskému, Miljukovovi a Kornilovovi, tj. *reakčně byrokraticky* potlačovat »revolučně demokratické« snahy dělnických a rolnických mas.

Střední cesta neexistuje.

A v tom je hlavní rozpor naší revoluce.

Nedá se stát na jednom místě — platí to o dějinách obecně, a platí to zejména ve válce. Musí se jít buď kupředu, anebo zpátky. Má-li se v Rusku 20. století, které si vybojovalo revoluční cestou republiku a demokratismus, jít kupředu, nejde to jinak než jít k socialismu, podnikat kroky k socialismu (kroky podmíněné a určované technickou a kulturní úrovní: velká mechanizace se nedá »zavést« v zemědělské malovýrobě, stejně jako se nedá zrušit v cukrovarnickém průmyslu).

A bát se jít kupředu znamená jít zpátky, což právě dělají páni Kerenští s nadšeným souhlasem Miljukovů a Plechanovů, za hloupé spoluúčasti Cereteliů a Černovů.

Dialektika dějin je totiž taková, že válka, která nesmírně urychlila přeměnu monopolního kapitalismu v kapitalismus státně monopolní, právě tím nesmírně přiblížila lidstvo k socialismu.

Imperialistická válka znamená předvečer socialistické revoluce. A to nejen proto, že z válečných hrůz se rodí proletářské povstání — žádné povstání nevytvoří socia-

lismus, pokud nedozrál ekonomicky —, ale proto, že státně monopolní kapitalismus je nejúplnějši *materiální* přípravou socialismu, je to jeho *práh*, je to onen stupeň na schodišti dějin, mezi nímž (tj. stupínkem) a stupínkem nazývaným socialismus *nejsou žádné mezistupně*.

Naši eseři a menševici posuzují socialismus jako doktrináři, dívají se na něj z hlediska nabílované a špatně pochopené doktríny. Socialismus je pro ně něčím vzdáleným, neznámým, jakousi nejasnou budoucností.

A zatím socialismus k nám dnes nahlíží všemi okny dnešního kapitalismu, rýsuje se bezprostředně, *prakticky*, v každém významném opatření, které je krokem vpřed vycházejícím z tohoto dnešního kapitalismu.

Co je to všeobecná pracovní povinnost?

Je to krok vpřed vycházející z dnešního monopolního kapitalismu, krok k regulování hospodářského života jako celku podle určitého celkového plánu, krok k úspoře lidské práce, krok, který má zabránit kapitalismu, aby touto prací nesmyslně plýtvá.

V Německu zavádějí všeobecnou pracovní povinnost junkeři (statkáři) a kapitalisté, takže se pro dělníky nutně stává válečnými galejemi.

Veźměte si však totéž opatření a promyslete si jeho význam v revolučně demokratickém státě. Všeobecná pracovní povinnost, kterou mohou zavést, usměrňovat a řídit sověty dělnických, vojenských a rolnických zástupců, to *ještě není* socialismus, ale *už to není* kapitalismus. Je to obrovský *krok k* socialismu, takový krok, že při zachování skutečné demokracie by se už nedalo bez neslýchaného násilí proti lidu ustoupit zpátky, ke kapitalismu.

BOJ PROTI HOSPODÁŘSKÉMU ROZVRATU A VÁLKA

Otázka, jakými prostředky čelit hrozící katastrofě, nás přivádí k objasnění jiné, velmi závažné otázky: jak souvisí vnitřní politika s politikou zahraniční, čili jinými slovy, jaký je vztah mezi válkou dobytvačnou, imperialistickou, a válkou revoluční, proletářskou, mezi válkou zločinnou, loupeživou, a válkou spravedlivou, demokratickou.

Jak už jsme řekli, všechna uvedená opatření proti hrozící katastrofě by neobyčejně posílila obranyschopnost země, nebo jinak řečeno, její vojenský potenciál. To za prvé. A za druhé tato opatření nelze realizovat bez přeměny války dobytvačné ve válku spravedlivou, války vedené kapitalisty v zájmu kapitalistů ve válku vedenou proletariátem v zájmu všech pracujících a vykořisťovaných.

Vždyť ve skutečnosti by znárodnění bank a syndikátů spolu se zrušením obchodního tajemství a zavedením dělnické kontroly kapitalistů znamenalo nejen obrovskou úsporu lidské práce, možnost ušetřit síly a prostředky, ale také zlepšení situace pracujících *mas* obyvatelstva, jeho většiny. Všichni víme, že organizace hospodářství má v dnešní válce rozhodující význam. Rusko má dost obilí, uhlí, ropy a železa — v tomto ohledu jsme na tom lépe než kterákoli z válčících evropských zemí. A kdyby Rusko použilo v boji proti hospodářskému rozvratu uvedené prostředky, kdyby do tohoto boje zapojilo iniciativu *mas*, zlepšilo jejich postavení, znárodnilo banky a syndikáty, pak by svou revolucí a svým demokratismem nesmírně zvýšilo úroveň hospodářské organizovanosti celé země.

Kdyby se eseri a menševici v dubnu místo »koalice« s buržoazií, která brzdí veškerou kontrolní činnost a sabotuje výrobu, zasadili o to, aby moc přešla do rukou sovětů, a kdyby se nepřipravovali o síly »roztáčením mini-

sterského kolotoče«, kdyby po boku kadetů jako byrokrati neprošoupávali křesla ministrů, jejich náměstků atd. atd., ale místo toho vedli dělníky a rolníky při *jejich* kontrolování *kapitalistů*, při jejich *válce proti* kapitalistům — bylo by dnes Rusko zemí hospodářsky plně reorganizovanou, kde by půda náležela rolníkům, banky by byly znárodněny, tj. *o to všechno* (a to jsou nesmírně důležité ekonomické základy současného života) by bylo Rusko dál než všechny ostatní kapitalistické země.

Země, kde jsou banky znárodněny, má *větší* obranyschopnost, větší vojenský potenciál než země, kde banky zůstávají v soukromých rukou. Agrární země, kde je půda v rukou rolnických výborů, má *větší* vojenský potenciál než země, kde půda patří statkářům.

Stále se poukazuje na hrdinné vlastenectví a na úžasnou vojenskou udatnost Francouzů v letech 1792 až 1793. Přitom se však zapomíná na materiální, historicko-ekonomické podmínky, které tuto úžasnou udatnost umožnily. Skutečně revoluční zúčtování s přežilým feudalismem, přechod celé země, a to s rychlostí, rozhodností, energií a obětavostí skutečně revolučně demokratickou, k vyššímu způsobu výroby, k svobodné rolnické držbě půdy — to jsou ony materiální, ekonomické podmínky, které tak »úžasně« rychle Francii zachránily, protože pomohly *přeměnit, obrodit* její hospodářskou základnu.

Příklad Francie nám říká jen jednu jedinou věc: aby Rusko bylo obranyschopné, aby i v něm docházelo k »úžasnému« masovému hrdinství, musí se »jakobínsky« neúprosně vymést všechno staré a Rusko *hospodářsky* přeměnit, obrodit. A toho se nedá ve 20. století dosáhnout pouhým smetením carismu (Francie před 125 lety také neudělala jen to). Nedá se toho dosáhnout dokonce ani pouhým revolučním zrušením statkářského vlastnictví půdy (my jsme neudělali ani to, protože eseri a menševici zradili rolníky!), pouhým předáním půdy rolníkům. Ne-

boť žijeme ve 20. století a bude-li mít lid ve svých rukou půdu, *ale ne banky*, nemůže to pro jeho život znamenat přeměnu, obrodu.

Materiální, výrobní obroda Francie koncem 18. století souvisela s její politickou a duchovní obrodou, s diktaturou revoluční demokracie a revolučního proletariátu (demokracie se od něj nediferencovala, ještě s ní skoro splýval), s nelítostnou válkou proti všemu reakčnímu. Všechen lid a zvláště masy, tj. *utlačované* třídy, byly náhle plny úžasného, revolučního nadšení: válku *všichni* považovali za spravedlivou, obrannou, a ona taková *skutečně byla*. Revoluční Francie se bránila proti reakční monarchické Evropě. Nebylo to v letech 1792—1793, ale o mnoho let později, *po* vítězství reakce v zemi, kdy kontrarevoluční Napoleonova diktatura přeměnila francouzské obranné války ve války dobytvačné.

A v Rusku? Stále pokračujeme v imperialistické válce vedené v zájmu kapitalistů, ve spojenectví s imperialisty podle tajných smluv, které uzavřel *car* s anglickými a jinými kapitalisty a v nichž slíbil ruským kapitalistům okrádání jiných zemí a Cařihrad, Lvov, Arménii atd.

Válka, kterou dnes Rusko vede, je stále válkou nespravedlivou, reakční a dobytvačnou, protože Rusko dosud nenabídlo spravedlivý mír a nerozešlo se s imperialisty. Sociální charakter války, její skutečný význam není dán tím, kde stojí nepřátelská vojska (jak se domnívají eseri a menševici, uvažující jako nevzdělaný mužik). Tento charakter je dán tím, v jaké politice se válkou pokračuje («válka je pokračováním politiky»^[229]), kteřá třída válku vede a jaké cíle při tom sleduje.

Nelze vést masy do loupeživé války vedené na základě tajných smluv, a čekat od nich nadšení. Nejvyspělejší třída revolučního Ruska, proletariát, si čím dál jasněji uvědomuje zločinnost války, a buržoazie nejenže to nedokázala masám vymluvit, ale naopak, přesvědčení o zločin-

nosti války stále sílí. Proletariát v *obou* ruských sídelních městech je už definitivně internacionalistický!

Jaképak masové nadšení pro válku?

Jedno je nerozlučně spjato s druhým, vnitřní politika s politikou zahraniční. Země se nemůže stát obranyschopnou bez nesmírného hrdinství lidu, který s odvahou a energií provede velké ekonomické přeměny. A toto hrdinství se v masách nikdy nezrodí, dokud neskoncujeme s imperialismem, nenabídneme všem národům demokratický mír a nepřeměníme dobytvačnou, loupeživou a zločinnou válku ve válku spravedlivou, obrannou a revoluční.

Naše revoluce a naše země, sevřená v železných kleštích imperialismu, se může zachránit jedině tak, když se ve vnitřní i zahraniční politice jednou provždy rozejde s kapitalisty.

REVOLUČNÍ DEMOKRACIE A REVOLUČNÍ PROLETARIÁT

Má-li být demokracie dnešního Ruska skutečně revoluční, musí se co nejpevněji spojit s proletariátem a podporovat ho v jeho boji jako jedinou důsledně revoluční třídu.

K tomuto závěru docházíme po úvaze, jakými prostředky se má bojovat proti obrovské katastrofě, která nám nutně hrozí.

Válka způsobila tak nedožitnou krizi, tak vybičovala materiální a morální síly lidu, zasadila celé současné společenské organizaci takové rány, že lidstvo má teď na vybranou: buď zahynout, nebo svěřit svůj osud do rukou nejrevolučnější třídy, a tím zajistit co nejrychlejší a nejradikálnější přechod k vyššímu způsobu výroby.

Celá řada historických příčin — velká zaostalost Ruska, zvláště těžké válečné útrapy, naprostá prohnulost carismu, neobyčejně živé tradice roku 1905 — vedla k tomu,

že v Rusku propukla revoluce dřív než v jiných zemích. Revoluce způsobila, že Rusko, pokud jde o jeho *politické* zřízení, dohonilo v několika měsících vyspělé země.

Jenže to nestačí. Válka je neúprosná a vyhrocuje otázku na ostří nože: buď zahynout, nebo dohonit vyspělé země a předhonorit je *také ekonomicky*.

Možné to je, protože máme k dispozici zkušenosti z četných vyspělých zemí, konkrétní výsledky jejich techniky a kultury. Morální podporu máme ve vzrůstajícím odporu proti válce v Evropě, v atmosféře blížící se světové dělnické revoluce. Pomáhá nám, popohání nás revolučně demokratická svoboda, za imperialistické války tak výjimečná a vzácná.

Zahynout, nebo plnou parou vyrazit vpřed. Takový je náš dějinný úkol.

A vztah proletariátu k rolníkům v takové chvíli potvrzuje starý bolševický požadavek, ovšem patřičně pozměněný: dostat rolníky z vlivu buržoazie. Jedině v tom je záruka, že revoluce bude zachráněna.

Vždyť rolníci patří k nejpočetnější maloburžoazní vrstvě.

Naši eseri a menševici na sebe vzali reakční úlohu: udržet rolníky pod vlivem buržoazie, vést je ke koalici s buržoazií, a ne s proletariátem.

Z revolučních zkušeností se masy rychle učí. A reakční politika eserů a menševiků se hroutí: utrpěli porážku v sovětech obou sídelních měst⁷⁸. V obou maloburžoazně demokratických stranách sílí »levá« opozice. V Petrohradě 10. září 1917 dostali na městské konferenci eserů dvoutřetinovou většinu *leví* eseri, kteří inklinují ke spojení s proletariátem a zavrhnou spolek (koalici) s buržoazií.

Eseri a menševici stavějí proti sobě — jak to s oblibou dělává buržoazie — buržoazii a demokracii. A to je právě takový nesmysl jako stavět proti sobě pudy a aršiny*.

* Pud — 16,38 kg, aršin — 0,71 m. *Čes. red.*

Existuje demokratická buržoazie, existuje buržoazní demokracie: to může popírat leda ten, kdo nemá ani nejzákladnější vědomosti z historie a politické ekonomie.

Eseři a menševici používali tohoto nesprávného protikladu k tomu, aby *zastřeli* nesporný fakt, že mezi buržoazií a proletariátem stojí *maloburžoazie*. Ta je svým ekonomickým třídním postavením předurčena k nevyhnutelnému kolísání mezi buržoazií a proletariátem.

Eseři a menševici se snaží dostat maloburžoazii do spolku s buržoazií. To je podstata celé jejich »koalice«, celé koaliční vlády, celé politiky Kerenského, typického polokadeta. Za půl roku revoluce tato politika naprosto ztroskotala.

Kadeti se škodolibě smějí: revoluce prý ztroskotala, *nedovedla* se vypořádat ani s válkou, ani s hospodářským rozvratem.

To není pravda. Zkrachovali *kadeti a eseři s menševiky*, protože tento blok (spolek) vládl v Rusku půl roku a za tohoto půl roku prohloubil hospodářský rozvrat, zkomplikoval a ztížil válečnou situaci.

Čím jasnější bude, že *spolek buržoazie s esery a menševiky* naprosto ztroskotal, tím rychleji *se lid poučí*. Tím snáze najde správné východisko: svazek chudého rolnictva, tj. většiny rolnictva, s proletariátem.

JEDNA ZE ZÁKLADNÍCH OTÁZEK REVOLUCE

Nejdůležitější otázkou každé revoluce je nesporně otázka státní moci. Rozhodující je, která třída má v rukou moc. A jestliže si list hlavní vládní strany v Rusku Dělo naroda^[168] nedávno (ve 147. čísle) stěžoval, že pro spory o moc se zapomíná na Ústavodárné shromáždění i na obilí, pak by se mělo eserům odpovědět: stěžujte si sami na sebe. Vždyť právě kolísavost a nerozhodnost vaší strany má největší vinu na tom, že vláda dál »roztáčí ministerský kolotoč«, že se svolání Ústavodárného shromáždění donekonečna odkládá, že kapitalisté maří schválená a naplánovaná opatření k zavedení obilního monopolu a zajištění zásobování země obilím.

Otázka moci se nedá obejít, nedá se odsunout, protože je to otázka základní, závisí na ní celý vývoj revoluce, celá její vnitřní i zahraniční politika. Naše revoluce »zbytečně ztratila« půl roku kolísáním kolem organizace moci, což je nesporný fakt a zavinili ho eserí a menševici svou nerozhodnou politikou, která je zase dána třídním postavením maloburžoazie, její ekonomickou labilitou v boji mezi kapitálem a prací.

Ted' všechno závisí na tom, zda se maloburžoazní demokracie během tohoto nesmírně významného půl roku, tak mimořádně bohatého na události, něčemu naučila, nebo ne. Jestliže ne, pak je revoluce ztracena a dokáže ji zachránit jedině vítězné povstání proletariátu. Jestliže ano, pak se musí začít okamžitě vytvářet pevná, nekolísající moc. Za lidové revoluce, tj. takové, která probudila k aktivnímu životu široké vrstvy lidu, většinu dělníků

a rolníků, může být pevná jedině moc, která se vědomě a bezpodmínečně opírá o většinu obyvatelstva. V Rusku je státní moc až dosud *de facto* v rukou buržoazie, která je nucena dělat pouze dílčí ústupky (s tím, že je hned příští den začne odvolávat), rozdávat sliby (s tím, že je nebude plnit), nejrůznějším způsobem zakrývat svou nadvládu (s tím, že obalamutí lid zdáním »pocitivé koalice«) atd. atd. Slovy je to lidová, demokratická, revoluční vláda, skutky je to vláda protilidová, protidemokratická, kontrarevoluční, buržoazní — v tom je ten rozpor, který dodnes existoval a který byl příčinou naprosté labilita a kolísavosti moci, celého toho »roztáčení ministerského kolotoče«, které páni eseři a menševici s takovým smutně proslulým (pro lid) úsilím provozovali.

Buď rozehnat sověty a nechat je neslavně umřít, nebo dát všchnu moc sovětům — to jsem řekl na celoruském sjezdu sovětů začátkem června 1917⁷⁹ a události z července a srpna naprosto přesvědčivě potvrdily správnost těchto slov. Pevná může být jen moc sovětů, která se bude vědomě opírat o většinu lidu — ať si říkají co chtějí poskoci buržoazie, Potresov, Plechanov, aj., kteří označují faktické předání moci nepatrné menšině národa, buržoazii, vykořisťovatelům, za »rozšíření základny« moci.

Jen sovětská moc by mohla být pevná, jen ona by se nedala svrhnout ani za nejbouřlivější situace v nejbouřlivější revoluci, jedině taková moc by mohla zajistit trvalé, široké rozvíjení revoluce, pokojný zápas stran v sovětech. Dokud nebude taková moc vytvořena, bude nutně docházet k nerozhodnosti, k nepevnosti, ke kolísání, k neustálým »vládním krizím«, k nekonečné komedii s ministerským kolotočem, k výbuchům zprava i zleva.

Heslo »moc sovětům« je však velmi často, ne-li ve většině případů, chápáno naprosto nesprávně jako »vláda složená z většinových stran sovětů«; u tohoto hluboce mylného názoru bychom se chtěli podrobněji zastavit.

Výraz »vláda složená z většinových stran sovětů« zna-

mená, že se vymění několik ministrů, zachová se však nedotčený celý starý aparát vládní moci, aparát veskrze byrokratický, naprosto nedemokratický, nezpůsobilý provést závažné reformy, které mají ve svých programech dokonce i ešeři a menševici.

Heslo »moc sovětům« znamená, že se radikálně přebuduje celý starý státní aparát, tento byrokratický aparát, který brzdí všechno demokratické, že se odstraní a nahradí novým, lidovým, tj. skutečně demokratickým aparátem sovětů, tj. organizované a ozbrojené většiny lidu, dělníků, vojáků a rolníků, že se dá většině lidu možnost nejen z vlastní iniciativy a samostatně volit své zástupce, ale také řídit stát a provádět reformy a přeměny.

Abychom si tento rozdíl ještě lépe ujasnili a ozřejmili, připomeňme si jedno cenné přiznání, které před jistou dobou učinil list vládní eserské strany Dělo naroda^[142]. Napsal, že i v těch ministerstvech, která byla svěřena socialistickým ministrům (bylo to napsáno v době smutně proslulé koalice s kadety, kdy ešeři a menševici byli ministry), *dokonce i* v těchto ministerstvech zůstal celý starý správní aparát a ten brzdí veškerou práci.

Je to koneckonců pochopitelné. Celé dějiny buržoazně parlamentních a do značné míry i buržoazně konstitučních zemí ukazují, že výměna ministrů znamená velmi málo, protože reálnou správu má v rukou obrovská armáda úředníků. A tato armáda je skrz naskrz prosáklá protidemokratickým duchem, je tisíci, ba milióny nitek spjatá se statkáři a buržoazií a je na nich nejrůznějším způsobem závislá. Tato armáda žije v atmosféře buržoazních vztahů, dýchá jenom ji, je strnulá, zkostnatělá, ztuhlá, nemá sílu vymanit se z této atmosféry, nedokáže myslit, cítit a jednat jinak než postaru. Tato armáda je spoutána servilností k vysokým úředníkům, jistými privilegii »státní« služby a její nejvyšší vrstvy jsou prostřednictvím akcií a bank plně v područí finančního kapitálu, do jisté míry jsou jeho agenty a prosazují jeho zájmy a vliv.

Pokoušet se s tímto státním aparátem provádět takové přeměny, jako je zrušení statkářského vlastnictví půdy bez náhrady nebo obilní monopol apod., je velká iluze, velký sebeklam a klamání lidu. Tento aparát může sloužit republikánské buržoazii, protože vytváří republiku jakožto »monarchii bez monarchy«, jako byla třetí republika ve Francii, ale provádět reformy, které by třeba ani nelikvidovaly, jen by podstatně oklestily nebo omezily práva kapitálu, práva »posvátného soukromého vlastnictví«, to tento aparát absolutně nedokáže. Proto to také v každé »koaliční« vládě s účastí »socialistů« vždycky dopadne tak, že se tito socialisté, i když to někteří z nich myslí naprosto poctivě, stanou pouhou okrasou nebo zástěrkou buržoazní vlády, hromosvodem chránícím vládu před pobouřením lidu, nástrojem sloužícím vládě ke klamání mas. Tak tomu bylo s Louisem Blankem v roce 1848, tak tomu bylo od té doby mnohokrát v Anglii i ve Francii, když socialisté vstoupili do vlády, tak tomu bylo i s Černovym a Ceretelii v roce 1917, tak tomu bylo a bude, dokud trvá buržoazní řád, dokud zůstává nedotčen starý, buržoazní, byrokratický státní aparát.

Sověty dělnických, vojenských a rolnických zástupců jsou cenné zejména proto, že představují nový, nepoměrně vyšší, nesrovnatelně demokratičtější typ státního aparátu. Ešeři a menševici udělali všechno možné i nemožné, aby se ze sovětů (zejména petrohradského a celoruského, tj. ústředního výkonného výboru) staly jalové žvanírny, které prováděly »kontrolu« tak, že vydávaly bezmocné rezoluce a požadavky a ty pak vláda se zdvořilým a vlídným úsměvem odkládala ad acta. Stačil však »čerstvý závan« kornilovovštiny s příslibem pořádné bouřky, aby všechno, co bylo v sovětu zatuchlé, na nějaký čas odvál, a iniciativa revolučních mas se začala projevovat jako něco velkolepého, mohutného a nepřemožitelného.

Ať se z tohoto historického příkladu učí všichni malověrní. Ať se zastydí ti, kdo říkají: »My nemáme aparát,

kterým bychom mohli nahradit aparát starý a ten nutně inklinuje k obraně buržoazie.« Vždyť tento aparát přece *existuje!* Jsou to sověty. Nebojte se iniciativy a samostatnosti mas, důvěřujte revolučním organizacím mas a uvidíte *ve všech* oblastech státního života stejnou sílu, velikost a nepřemožitelnost dělníků a rolníků, jakou osvědčili, když se jako jeden muž postavili proti kornilovovštině.

Eserští a menševičtí vůdcové se nejvíc provinili tím, že nevěřili v masy, báli se jejich iniciativy, jejich samostatnosti, trásli se před jejich revoluční energií, místo aby ji všestranně a obětavě podporovali. A v tom je jeden z nejhlubších kořenů jejich nerozhodnosti, jejich kolísavosti, jejich nekonečných a naprosto bezvýsledných pokusů nalít nové víno do starých měchů starého, byrokratického státního aparátu.

Vezměte si historii demokratizace armády v ruské revoluci roku 1917, historii Černovovy vlády, historii »panování« Palčinského, historii odstoupení Pešechonova — na každém kroku se setkáte s průkazným potvrzením všeho, co bylo řečeno výše. Protože se plně nedůvěřovalo voleným vojenským organizacím, protože se bezpodmínečně nedodržovala zásada, že velitele si mají volit vojáci, došlo k tomu, že se do čela armády dostali Kornilovové, Kaledinové a kontrarevoluční důstojníci. To je fakt. A kdo schválně nezavírá oči, musí vidět, že vláda Kerenského *ponechává po kornilovovštině všechno při starém, že ve skutečnosti kornilovovštinu obnovuje.* Jmenování Alexejeva, »mír« s Klembovskými, Gagariny, Bagrationy a ostatními kornilovovci, mírné zacházení se samotným Kornilovem a Kaledinem — to všechno naprosto jasně dokazuje, že Kerenskij ve skutečnosti kornilovovštinu obnovuje.

Střední cesta neexistuje. To ukázaly zkušenosti. Buď všechnu moc sovětům a úplnou demokratizaci armády, nebo kornilovovštinu.

A historie Černovovy vlády? Nedokázala snad, že kaž-

dý jen trochu významnější krok ke skutečnému uspokojení potřeb rolníků, každý krok svědčící o důvěře k nim, k jejich vlastním masovým organizacím a akcím vítali všichni rolníci s velkým nadšením? A Černov se musel takřka čtyři měsíce znovu a znovu »handrkovat« s kadety a byrokraty, kteří ho nekonečnými průtahy a intrikami nakonec donutili, aby odstoupil, aniž mohl něco udělat. Statkáři a kapitalisté na tyto čtyři měsíce a za tyto čtyři měsíce »vyhráli hru«, uhájili statkářskou držbu půdy, odsunuli svolání Ústavodárného shromáždění a zahájili dokonce řadu represivních opatření proti pozemkovým výborům.

Střední cesta neexistuje. To ukázaly zkušenosti. Buď všechno moc sovětům v ústředí i dole, veškerou půdu rolníkům *ihned*, ještě před rozhodnutím Ústavodárného shromáždění, nebo statkáři a kapitalisté všechno zabrzdí, obnoví moc statkářů a popudí rolníky tak, že je doženou k nesmírně krutému rolnickému povstání.

Úplně stejně to dopadlo, když kapitalisté (za pomoci Palčinského) zmařili jakž takž pravidelnou kontrolu výroby, když obchodníci zmařili zavedení obilního monopolu a když Pešechonov znemožnil *začínající* regulované demokratické rozdělování obilí a potravin.

Dnes nejde v Rusku vůbec o to vymýšlet si »nové reformy«, »plánovat« nějaké »dalekosáhlé« přeměny. O to vůbec nejde. To tvrdí, a tvrdí to vědomě lživě kapitalisté, Potresovové a Plechanovové, kteří vykřikují, že jsou proti »zavedení socialismu«, proti »diktatuře proletariátu«. Ve skutečnosti je však situace v Rusku taková, že nesmírné válečné těžkosti a útrapy, obrovské a strašlivé nebezpečí hospodářského rozvratu a hladu už samy naznačily východisko, samy ukázaly, a nejen ukázaly, ale přímo navrhly jako nezbytné a neodkladné reformy a přeměny: obilní monopol, kontrolu výroby a rozdělování výrobků, omezení emise bankovek, řádnou výměnu obilí za zboží atd.

Všichni uznali, že takováto opatření, přesně takto zaměřená, se musí zavést, a na mnoha místech *se s nimi už nejruznějším způsobem začalo*, ale všude je brzdí a někde už je zabrzdil odpor statkářů a kapitalistů, odpor kladený jednak přes vládu Kerenského (*ve skutečnosti vládu čistě buržoazní a bonapartistickou*), jednak přes byrokratický aparát starého státu a také přímým i nepřímým nátlakem ruského a »spojeneckého« finančního kapitálu.

Není tomu tak dávno, co I. Priležajev oplakával v listu Dělo naroda (č. 147) Pešechonovo odstoupení, zrušení pevných cen a ztroskotání obilního monopolu.

»Všem našim vládám chyběla odvaha a rozhodnost . . . Revoluční demokracie nesmí čekat, musí sama projevit iniciativu a plánovitě zasáhnout do hospodářských zmatků . . . Právě tady je víc než kde jinde potřeba pevná linie a energické uplatňování moci.«^[166]

Svatá pravda. Jsou to zlatá slova. Autor jen neuvážil, že pokud jde o pevnou linii, odvahu a rozhodnost, netýká se to jednotlivců, ale *třídy*, která je s to jednat odvážně a energicky. Jediná třída, která to dokáže, je proletariát. Odvaha a rozhodnost moci, její pevná linie není nic jiného než diktatura proletariátu a chudých rolníků. I. Priležajev bezděčně touží po *této diktatuře*.

Neboť co by vlastně taková diktatura znamenala? Nic jiného, než že by byl zlomen odpor kornilovovců a obnovena a dokončena úplná demokratizace armády. Armáda by z devadesáti devíti procent takovou diktaturu s nadšením přijala už dva dny po jejím zavedení. Tato diktatura by dala půdu rolníkům a neomezenou moc místním rolnickým výborům; může snad člověk se zdravým rozumem pochybovat, že by rolníci tuto diktaturu nezačali podporovat? To, co Pešechonov jen *přislíbil* (»odpor kapitalistů je zlomen,« řekl Pešechonov doslova ve svém proslulém projevu na sjezdu sovětů^[41]), to by diktatura uvedla v život, proměnila ve skutečnost, a vůbec by přitom nelikvidovala vznikající demokratické organizace, které mají na starosti zásobování, kontrolu aj., naopak, diktatu-

ra by je podporovala, rozvíjela a odstraňovala by všechny překážky v jejich práci.

Jedině diktatura proletářů a chudého rolnictva dokáže zlomit odpor kapitalistů, ukázat opravdu velkolepou odvahu a rozhodnost moci zajistit si nadšenou, obětavou a vpravdě hrdinskou podporu mas jak v armádě, tak v rolnictvu.

Moc sovětům — to je jediné, co by umožnilo pozvolný, pokojný a klidný příští vývoj, který by postupoval plně v souladu s uvědoměním a rozhodováním většiny lidových mas, v souladu s jejich vlastními zkušenostmi. Moc sovětům — to znamená předat celou správu země a kontrolu nad hospodářstvím jejím dělníkům a rolníkům, kterým by se nikdo neodvážil postavit na odpor a kteří by se rychle naučili ze zkušeností a ze své vlastní praxe správně rozdělovat půdu, výrobky i obilí.

*Rabočij put', č. 10
27. (14.) září 1917
Podepsán N. Lenin*

Podle listu Rabočij put'

JAK ZAJISTIT ÚSPĚCH ÚSTAVODÁRNÉHO SHROMÁŽDĚNÍ

(O SVOBODĚ TISKU)

Začátkem dubna jsem vyložil stanovisko bolševiků k otázce, má-li se svolat Ústavodárné shromáždění.

»Ano, a co nejrychleji. Avšak jedinou zárukou jeho úspěchu a svolání je zvýšení počtu a posílení *moci* sovětů dělnických, vojenských, rolnických aj. zástupců; jedinou zárukou je organizování a *ozbrojení* dělnických mas.« (Politické strany v Rusku a úkoly proletariátu. Děšovaja biblioteka nakladatelství Žizň i znanije, sv. III, s. 9 a 29).*

Od té doby uplynulo pět měsíců a správnost těchto slov potvrdila řada průtahů a odkladů svolání tohoto shromáždění zaviněných kadety a nakonec ji ještě skvěle potvrdila kornilovovština.

Dnes, v souvislosti se svoláním demokratické porady na 12. září, bych se rád zastavil u jiné stránky věci.

Jak menševická Rabočaja gazeta, tak Dělo naroda vyslovily politování nad tím, jak málo se dělá pro agitaci mezi rolníky, pro zvýšení uvědomění těchto skutečných *mas* ruského lidu, skutečné jeho většiny. Všichni si uvědomují a uznávají, že na uvědomění rolníků závisí úspěch Ústavodárného shromáždění, že se však pro to dělá až směšně málo. Rolníky balamutí, ohlupuje a zastráňuje skrz naskrz prolhaný a kontrarevoluční buržoazní a »žluťácký« tisk, proti němuž je menševický a eserský tisk (o bolševickém ani nemluvě) velmi, velmi slabý.

Proč je tomu tak?

* Viz Sebrané spisy 31, Praha 1986, s. 224. Red.

Proto, že vládnoucí strany, eserská a menševická, jsou slabé, nerozhodné a liknavé, proto, že tyto strany si nepřejí, aby sověty převzaly veškerou moc, a ponechávají tím rolníky v nevzdělanosti a zaostalosti, ponechávají je »napospas« kapitalistům a jejich tisku, jejich agitaci.

Menševici a eseři sice rádi nafoukaně označují naši revoluci za velkou, hlasitě vykřikují napravo i nalevo nabuřelé fráze o »revoluční demokracii«, ve skutečnosti však ponechávají Rusko na úrovni té nejtuctovější, nejmalo-
buržoaznější revoluce, která po svržení cara nechává všechno ostatní při starém a pro zvýšení politické úrovně rolníků, pro odstranění jejich zaostalosti, této poslední (a nejsilnější) opory, opory vykořisťovatelů a utlačovatelů lidu, nedělá nic, vůbec nic, co by stálo za řeč.

Právě dnes je na místě tohle připomenout. Právě dnes, těsně před demokratickou poradou, dva měsíce před »stanoveným« svoláním (aby mohlo být zase odloženo) Ústavodárného shromáždění je na místě ukázat, jak snadno by se tyto chyby daly napravit, jak mnoho by se dalo udělat pro zvýšení politické úrovně rolníků, kdyby . . . kdyby naše »revoluční demokracie« v uvozovkách byla skutečně revoluční, tj. schopná jednat revolučně, a kdyby byla skutečně demokracií, tj. kdyby přihlížela k vůli a zájmům většiny lidu, a ne menšiny kapitalistů, která dále drží moc v rukou (vláda Kerenského) a s níž eseři a menševici přece jen chtějí — když ne přímo, tak nepřímo, když ne ve staré, tak v nové formě — »uzavřít kompromis«.

Kapitalisté (a po nich z nepochopení nebo ze setrvačnosti mnozí eseři a menševici) nazývají »svobodou tisku« skutečnost, kdy je zrušena cenzura a všechny strany si svobodně vydávají libovolné noviny.

Ve skutečnosti to není svoboda tisku, ale svoboda pro boháče, pro buržoazii, aby mohla obelhávat utlačované a vykořisťované masy lidu.

Ano, je to tak. Vezměte si třeba petrohradské a moskevské noviny. Hned uvidíte, že podle počtu výtisků mají

obrovskou převahu buržoazní listy Reč, Biržovka, Novoje vremja, Russkoje slovo⁸⁰ a tak dále a tak dále (takových listů je velmi mnoho). Co je příčinou takové převahy? Zdaleka ne vůle většiny, volby ukazují, že v obou sídelních městech má většinu (a obrovskou většinu) demokracie, tj. eseri, menševici a bolševici. Tyto tři strany dostaly tři čtvrtiny až čtyři pětiny hlasů, a přitom náklad listů, které vydávají, nedosahuje patrně ani čtvrtiny nebo dokonce ani pětiny nákladu všeho buržoazního tisku (který, jak dnes víme a vidíme, hájil přímo i nepřimo kornilovovštinu).

Proč je tomu tak?

Každý to velmi dobře ví. Proto, že vydávání novin je výnosný kapitalistický velkopodnik, do něhož bohatí investují mnoho miliónů rublů. »Svoboda tisku« je v buržoazní společnosti svobodou *bohatých* soustavně, trvale, den co den v miliónech výtisků balamutit, demoralizovat a ohlupovat vykořisťované a utlačované masy lidu, chudinu.

Taková je prostá, všeobecně známá a zřejmá pravda, kterou všichni vidí, všichni si ji uvědomují, ale »skoro všichni« se o ní »stydí« mluvit a bázně se jí vyhýbají.

Dá se vůbec proti takovému křiklavému zlu bojovat? A jak?

Především je tu jeden velmi prostý, velmi účinný a zcela zákonný prostředek, na který jsem dávno poukázal v Pravdě*, který je zvlášť vhodné připomenout teď, k 12. září, a na který nesmějí nikdy zapomínat dělníci, protože se bez něho sotva obejdou, až si vybojují politickou moc.

Tímto prostředkem je státní monopol na soukromou inzerci v novinách.

Podívejte se na listy Russkoje slovo, Novoje vremja, Biržovku, Reč apod. a uvidíte spoustu soukromých inze-

* Viz Sebrané spisy 32, Praha 1987, s. 362—363. *Red.*

rátů, z nichž plyne obrovský, dokonce hlavní zisk kapitalistům, kteří tyto listy vydávají. Tak hospodaří, tak vydělávají, *tak obchodují s jedem pro lid* všechny buržoazní listy na celém světě.

V Evropě existují listy, jejichž náklad dosahuje asi třetiny počtu obyvatel daného města (například 80 000 výtisků na 240 000 obyvatel) a které jsou *zdarma* doručovány *do každého* bytu a přitom ještě přinášejí vydavatelům slušný příjem. Tyto listy žijí z inzerátů placených soukromými osobami, z inzerátů, které se bezplatným doručováním listů do bytů nejlépe rozšiřují.

Proč by demokracie, která si říká revoluční, nemohla zavést takové opatření, jako vyhlásit státní monopol na soukromou inzerci v novinách nebo zakázat otiškování inzerátů kdekoli jinde *než* v listech vydávaných sověty na venkově i ve městech a *ústředním sovětem* v Petrohradě pro celé Rusko? Proč má »revoluční« demokracie trpět, aby se boháči, kteří jsou přívrženci Kornilova a šíří lži a pomluvy proti sovětům, obohacovali soukromou inzercí?

Takové opatření by bylo bezesporu spravedlivé. Přineslo by obrovské výhody jak těm, kdo soukromé inzeráty tisknou, tak všemu lidu, zejména rolníkům, kteří jsou nejzaostalejší, nejvíc utlačovaní a kteří by tak získali možnost dostávat za nepatrnou cenu nebo dokonce *zdarma* *sovětské* noviny s přílohami pro rolníky.

Proč se to nedělá? Jen proto, že posvátné soukromé vlastnictví a dědičné právo (na příjmy za inzeráty) mají páni kapitalisté. Ale může uznávat takové právo »za posvátné« ten, kdo si říká revoluční demokrat 20. století, za druhé ruské revoluce?!

Někdo třeba řekne: Ale to je přece porušování svobody tisku.

To není pravda. To by bylo rozšíření a obnovení svobody tisku, protože svoboda tisku znamená, že se mohou svobodně hlásat všechny názory *všech* občanů.

A dnes? Dnes mají tento monopol *jen* bohatí a pak ještě velké strany. Kdežto kdyby se vydávaly velké *sovětské* noviny se všemi inzeráty, dala by se možnost vyjadřovat názory mnohem většímu počtu občanů, například každé skupině, která by sebrala určitý počet podpisů. Při takové změně by byla svoboda tisku *ve skutečnosti* mnohem demokratičtější a nesrovnatelně úplnější.

Jenže někdo třeba namítne: Kde vezmete tiskárny a papír?

A tady jsme u toho!!! Nejde o »svobodu tisku«, ale o posvátné vlastnické právo vykořisťovatelů na tiskárny a zásoby papíru, kterých se zmocnili!!!

Proč máme my, dělníci a rolníci, toto posvátné právo uznávat? Oč je toto »právo« vydávat nepravdivé zprávy lepší než »právo« vlastnit nevolné rolníky?

Proč jsou za války přípustné a proč se všude provádějí různé rekvizice — domů, bytů, povozů, koní, obilí, kovů — ale rekvizice tiskáren a papíru je nepřípustná?

Ne, dělníky a rolníky je možné načas oklamat, vylíčit jim taková opatření jako nespravedlivá a těžko proveditelná, ale pravda stejně vyjde najevo.

Státní moc představovaná sověty zabere *všechny* tiskárny a *všechn* papír a rozdělí ho *spravedlivě*: největší příděl dostane na prvním místě stát, protože je to v zájmu většiny lidu, většiny chudých, hlavně většiny rolnictva, které celá staletí týrali, ponižovali a ohlupovali statkáři a kapitalisté.

Na druhém místě přijdou na řadu velké strany, které budou mít v obou sídelních městech dejme tomu sto nebo dvě stě tisíc hlasů.

Na třetím místě budou menší strany a pak jakákoli skupina občanů, která dosáhne určitého počtu členů nebo sebere tolik a tolik podpisů.

Takové rozdělení papíru a tiskáren by bylo spravedlivé, a kdyby moc byla v rukou sovětů, docela snadno proveditelné.

A tak bychom dva měsíce před Ústavodárným shromážděním mohli rolníkům skutečně pomoci, mohli bychom zajistit doručování asi tak deseti brožur (nebo výtisků novin či zvláštních příloh) do *každé* vesnice *v miliónech* exemplářů od *každé* velké strany.

To by pak byla »*revolučně demokratická*« příprava voleb do Ústavodárného shromáždění, to by byla pomoc vyspělých dělníků a vojáků vesnici, tak by stát přispěl k uvědomování rolníků, a ne k ohlupování a balamucení lidu, to by pak byla skutečná svoboda tisku *pro všechny*, a ne jen pro bohaté, a tím bychom skoncovali s onou prokletou, otrockou minulostí, která nás dnes nutí, že si musíme dát líbit, aby boháči měli v rukou tak důležitou věc, jako je informování a vzdělávání rolníků.

Rabočij put', č. 11
28. (15.) září 1917
Podepsán N. Lenin

Podle listu Rabočij put'

REVOLUCE V RUSKU A OBČANSKÁ VÁLKA

ZASTRAŠOVÁNÍ OBČANSKOU VÁLKOU

Buržoazie, vystrašená tím, že menševici a eseři nepřistoupili na koalici s kadety a že demokracie snad docela dobře dokáže sestavit vládu bez nich a spravovat Rusko proti nim, se ze všech sil snaží demokracii zastrašit.

Co nejvíc ji strašit — tak zní heslo veškerého buržoazního tisku. Ze všech sil ji strašit! Může se lhát a pomlouvat, ale musí se strašit!

Biržovka^[18] straší vymyšlenými zprávami o bolševických akcích. Straší se pověstmi o Alexejevově rezignaci, o tom, že hrozí německý průlom u Petrohradu, jako by fakta nedokazovala, že právě kornilovovští generálové (a Alexejev k nim nesporně patří) jsou schopni otevřít Němcům frontu v Haliči, u Rigy i u Petrohradu a že právě vinou kornilovovských generálů armáda hluboce nenávidí velení.

Aby toto zastrašování demokracie vyznělo co »nejvěrohodněji« a nejpřesvědčivěji, operuje se nebezpečím »občanské války«. Ze všech způsobů strašení se snad nejčastěji straší občanskou válkou. Výbor strany svobody lidu v Rostově na Donu formuloval v rezoluci z 1. září (Reč, č. 210) tuto rozšířenou a v měšťáckých kruzích velmi běžnou myšlenku takto:

»Výbor je přesvědčen, že občanská válka může smést všechno, co revoluce vybojovala, a utopit v krvi naši mladou, dosud křehkou svobodu. Proto se domnívá, že je nutno v zájmu záchrany revolučních vyvozeností energicky protestovat proti dalšímu rozvíjení revoluce, diktovanému neuskutečnitelnými socialistickými utopiemi . . .«^[181]

Tím je naprosto jasně, přesně, hluboce promyšleně a důkladně vyjádřena základní myšlenka, s níž se nesčíslněkrát setkáváme v úvodnících Reči, v Plechanovových a Potresovových člancích, v úvodnících menševického tisku a tak dále a tak dále. Proto neuškodí, když se u této myšlenky chvíli zdržíme.

Vynasnažíme se rozebrat otázku občanské války trochu konkrétněji, mimo jiné na základě zkušeností, které jsme získali během půl roku naší revoluce.

Tyto zkušenosti, které plně odpovídají zkušenostem všech evropských revolucí od konce 18. století, nám ukazují, že občanská válka je nejostřejší formou třídního boje, kdy se řada ekonomických a politických srážek a bitev opakuje, hromadí, rozšiřuje a vyhrocuje, až vyústí v ozbrojený boj jedné třídy proti druhé. Nejčastěji — dá se říct, že téměř vždy — dochází ve svobodnějších a vyspělejších zemích k občanské válce mezi těmi třídami, mezi nimiž vzniká a prohlubuje se protiklad během celého ekonomického vývoje kapitalismu, celé historie novodobé společnosti v celém světě, totiž mezi buržoazií a proletariátem.

I my jsme během uplynulého půl roku revoluce prožívali 20.—21. dubna a 3.—4. července velmi silné živelné výbuchy, kdy už chyběl jen krůček, aby proletariát začal občanskou válku. Kornilovovo povstání pak bylo vojenským spiknutím, podporovaným statkáři a kapitalisty s kadetskou stranou v čele, a tímto spiknutím už buržoazie fakticky občanskou válku začala.

Taková jsou fakta. Taková je historie naší vlastní revoluce. A právě z této historie se musíme nejvíc učit, nad jejím průběhem a jejím třídním významem se musíme nejvíc zamýšlet.

Pokusme se porovnat první kroky proletářské a první kroky buržoazní občanské války v Rusku z hlediska: 1. živelnosti hnutí, 2. jeho cílů, 3. uvědomělosti mas, které se ho zúčastnily, 4. síly hnutí, 5. jeho houževnatosti. Do-

mníváme se, že kdyby si všechny strany, které se dnes »ohánějí« slovy »občanská válka«, položily otázku takto a pokusily se prakticky prostudovat první kroky občanské války, pak by celá ruská revoluce velmi a velmi získala na uvědomělosti.

Začněme živelností hnutí. O 3.—4. červenci máme údaje takových svědků, jako jsou menševická Rabočaja gazeta^[1, 217] a eserské Dělo naroda^[55, 140], které přiznaly jako *fakt*, že hnutí narůstalo živelně. Tyto údaje jsem citoval v listu Proletarskoje dělo v článku, který vyšel jako samostatný leták s názvem Odpověď pomlouvačům*. Jenže menševici a eseri ze zcela pochopitelných důvodů, aby obhájili sebe a svou účast v pronásledování bolševiků, oficiálně stále popírají, že výbuch 3.—4. července byl živelný.

Ponechme zatím sporné věci stranou. Zůstaňme u toho, co je nesporné. Živelnost hnutí 20.—21. dubna nikdo nepopírá. K tomuto živelnému hnutí se připojila bolševická strana s heslem Všechnu moc sovětům!, připojil se k němu zcela nezávisle na této straně i nebožtík Linde, který vyvedl do ulic 30 000 ozbrojených vojáků odhodlaných zatknout vládu. (Mimochodem, řečeno v uvozovkách, jak to s vyvedením vojska ve skutečnosti bylo, není zjištěno ani vyšetřeno. Když se nad tím zamyslíme, když zařadíme 20. duben do historických souvislostí, tj. když se na něj podíváme jako na článek řetězu událostí od 28. února do 29. srpna, pak se jasně ukáže, že bolševici se provinili a chybili tím, že *neměli dostatečně* revoluční taktiku, a zdaleka ne tím, že byli přehnaně revoluční, jak nám kladou za vinu šosáci.)

Takže živelnost hnutí, kdy proletariát už téměř začal občanskou válku, je nesporná. Naproti tomu v kornilovovštině není nic, co by se byť jen vzdáleně živelnosti podobalo: tam je to jen spiknutí generálů, kteří spoléha-

* Viz tento svazek, s. 50—61. Red.

li na to, že získají část vojska podvodem a silou rozkazů.

Živelnost je nesporně známkou toho, že hnutí je hluboce a pevně zakořeněno v masách, že se nedá vymýtit. Z hlediska živelnosti hnutí fakta ukazují, že proletářská revoluce má pevné kořeny, kdežto buržoazní kontrarevoluce nikoli.

Podívejme se na cíle hnutí. 20.—21. dubna mělo hnutí nejbliž k bolševickým heslům a 3.—4. července přímo narůstalo ve spojení s nimi, pod jejich vlivem a vedením. O diktatuře proletariátu a chudých rolníků, o míru a o tom, že se musí ihned navrhnout, o konfiskaci statkářské půdy — o těchto hlavních *cílech* proletářské občanské války mluvila bolševická strana naprosto otevřeně, určitě, jasně, přesně a veřejně jak ve svém tisku, tak v agitačních vystoupeních.

Pokud jde o cíle kornilovovštiny, všichni víme a nikdo z řad demokracie to nepopírá, že jejím cílem byla diktatura statkářů a buržoazie, rozehnutí sovětů a přípravy k obnovení monarchie. Kadetská strana — tato hlavní kornilovovská strana (mimochodem, teď by se jí tak mělo říkat), která má větší tisk a větší agitační síly než bolševici, se nikdy neodvážila a neodvažuje otevřeně před lidem mluvit ani o diktatuře buržoazie, ani o rozehnutí sovětů, ani o kornilovovských záměrech vůbec!

Z hlediska cílů hnutí fakta říkají, že proletářská občanská válka může lidu otevřeně vysvětlovat své konečné cíle a získávat tak sympatie pracujících, kdežto buržoazní občanská válka se může pokusit vést část mas, jedině když své cíle zatají; proto ten obrovský rozdíl v uvědomělosti mas.

Objektivní údaje o tom jsou zjistitelné patrně jen podle stranické příslušnosti a podle voleb. Jiná fakta umožňující udělat si přesný úsudek o uvědomělosti mas asi neexistují. Po půl roce revolučních zkušeností je jasné, a těžko se to dá popřít, že v čele proletářského revolučního hnutí stojí bolševická strana, kdežto v čele buržoazní-

ho kontrarevolučního hnutí strana kadetská. Můžeme to doložit trojím srovnáním na základě fakt. Když srovnáme květnové volby do obvodních dum v Petrohradě se srpnovými volbami do ústřední dumy, vidíme, že počet kadetských hlasů klesl, kdežto počet bolševických hlasů podstatně stoupl. Kadetský tisk přiznává, že se síla bolševismu zpravidla projevuje tam, kde je značná koncentrace dělníků nebo vojáků.

Dále, uvědomělou účast *mas* ve straně za situace, kdy neexistuje žádná statistika pohybu počtu členů ve straně, návštěvnosti schůzí apod., lze evidovat v podstatě jedine podle zveřejněných zpráv o peněžních sbírkách pro stranu. Tyto zprávy svědčí o obrovské, masové obětavosti bolševických dělníků při sbírání peněz na Pravdu, na zastavované listy atd. Výkazy o sbírkách byly vždy zveřejňovány. U kadetů se nic podobného nedělá; jejich stranickou práci zřejmě »živí« příspěvky boháčů. Po aktivní pomoci *mas* tam není ani stopy.

A konečně ze srovnání hnutí z 20.—21. dubna a z 3.—4. července na jedné straně a kornilovovštiny na straně druhé vyplývá, že bolševici přímo ukazují *masám* jejich nepřítel v občanské válce, a to buržoazii, statkáře a kapitalisty. V kornilovovštině naproti tomu byla vojska, která šla za Kornilovem, *vyložene podvedena*, což vyšlo najevo hned při první srážce »divoké divize« a kornilovovských ešelonů s Petrohraděany.

Dále. Jaké máme údaje o *síle* proletariátu a buržoazie v občanské válce? Síla bolševiků je jen v početnosti proletářů, v jejich uvědomělosti, v sympatiích eserských a menševických »nejnižších vrstev« (tj. dělníků a chudého rolnictva) k bolševickým heslům. Faktem zůstává, že právě tato hesla skutečně strhla *většinu* aktivních revolučních *mas* v Petrohradě 20.—21. dubna, 18. června a 3.—4. července.

Přitom srovnání údajů o »parlamentních« volbách s údaji o uvedených masových hnutích plně potvrzuje, že

i pokud jde o Rusko, platí poznatek mnohokrát ověřený na Západě, že totiž *síla* revolučního proletariátu, kterou působí *na masy* a získává je k boji, je nesrovnatelně *větší* v *mimoparlamentním* boji než v parlamentním. To je velmi závažný poznatek o občanské válce.

Je jasné, proč všechny podmínky a celá situace parlamentního boje a voleb zmenšují sílu utlačovaných tříd ve srovnání se silou, kterou mohou prakticky rozvíjet v občanské válce.

Síla kadetů a kornilovovštiny je v síle *bohatství*. Že anglický a francouzský kapitál a imperialismus je *pro* kadety a *pro* kornilovovštinu, to dokazuje dlouhá řada politických vystoupení i tisk. Je všeobecně známo, jak se celá »právice« moskevské porady z 12. srpna zuřivě zastávala Kornilova a Kaledina. Je všeobecně známo, jak francouzský a anglický buržoazní tisk »pomáhal« Kornilovovi. Vypadá to, že mu pomáhaly i *banky*.

Bohatství se celou svou silou postavilo za Kornilova — a jaký to byl žalostný a rychlý pád! Kromě boháčů šly s Kornilovem jen dvě společenské síly: »divoká divize« a kozáci. V prvním případě je to *jen* síla zaostalosti a klamu. Je tím hrozivější, čím pevněji má buržoazie v rukou tisk. Proletariát by po vítězství v občanské válce s *tímto* zdrojem »síly« naráz a radikálně skoncoval.

Pokud jde o kozáky, je to vrstva obyvatelstva složená z bohatých, malých nebo středně velkých majitelů půdy (průměrně vlastnících asi 50 děsjatin) v jednom z okrajových území Ruska, kteří si ve svém životě, hospodaření i zvyklostech udrželi velmi mnoho středověkých rysů. Tady by mohla být sociálně ekonomická základna ruské Vendée*. Co však ukázala *fakta* kolem kornilovovsko-kaledinovského hnutí? Dokonce ani Kaledin, »milovaný

* Vendée — západofrancouzský departement, v němž za Velké francouzské revoluce propuklo kontrarevoluční povstání zaostalého rolnictva proti republice. Vendée je synonymem pro reakční vzpoury a ohniska kontrarevoluce. *Čes. red.*

vůdce«, podporovaný Gučkovy, Miljukovy, Rjabušinskými a spol., masové hnutí *přece jen nevyvolal!!* Kaledin mířil k občanské válce daleko »příměji«, přímočařeji než bolševici. Kaledin »jel« rovnou »vzbouřit Don«, a přesto žádné masové hnutí ve »svém« kozáckém kraji, odtrženém od demokracie celého Ruska, nevyvolal! A naproti tomu vidíme, že proletariát podnítil živelné výbuchy hnutí v centru vlivu a síly protibolševické demokracie celého Ruska.

Objektivní údaje o tom, jaký postoj mají různé vrstvy a různé hospodářské skupiny kozáků k demokracii a ke kornilovovštině, nemáme. Máme jen zprávy, že většina chudiny a středních kozáků inklinuje spíš k demokracii a že jen důstojníci a nejvyšší kruhy zámožných kozáků jsou plně pro Kornilova.

Ať je tomu jakkoli, po zkušenostech z 26.—31. srpna je historicky dokázáno, že masové kozácké hnutí ve prospěch buržoazní kontrarevoluce je nesmírně slabé.

Zbývá poslední otázka, a to je *houževnatost* hnutí. Pokud jde o bolševické, proletářské revoluční hnutí, je dokázáno, že boj proti bolševismu během půl roku existence republiky v Rusku byl jednak ideový, přičemž odpůrci bolševismu měli *obrovitou* převahu tiskových orgánů a agitačních sil (a k »ideovému« boji se velmi »pochybně« počítala i pomlouvačná kampaň), jednak používal *represivních opatření*: stovky lidí byly pozatýkány, byla zdemolována hlavní tiskárna, zastaven hlavní list a řada dalších novin. O výsledku svědčí fakta: při srpnových volbách v Petrohradě bolševismus obrovsky zesílil a v eserské i menševické straně zesílily internacionalistické a »levé« proudy, které se blíží bolševismu. To znamená, že proletářské revoluční hnutí v republikánském Rusku je mimořádně houževnaté. Fakta svědčí o tom, že společnému úsilí kadetů a eserů s menševiky *se nepodařilo* toto hnutí nijak oslabit. Naopak, právě koalice kornilovovců s »demokracií« bolševismus *posílila*. A jiné prostředky boje

proti proletářskému revolučnímu proudu, než je ideové působení a represivní opatření, neexistují.

O houževnatosti kadetsko-kornilovovského hnutí prozatím žádné údaje nemáme. Kadeti nebyli vůbec nijak stíháni. Gučkova pustili, a Maklakova a Miljukova dokonce ani nezavřeli. Ani Reč nezastavili. S kadety se jedná v rukavičkách. Vláda Kerenského *si* kadetů *hledí*. Ale co kdybychom si představili, že angličtí, francouzští a ruští Rjabušinští se plácnou přes kapsu a věnují ještě další milióny kadetům, listům Jedinstvo a Děň atd. na novou volební kampaň v Petrohradě; mohli by snad teď, po kornilovovštině, dostat víc hlasů? Soudíme-li podle schůzí apod., sotva budeme moci odpovědět jinak než záporně . . .

Když tedy shrneme výsledky našeho srovnávání údajů z historie ruské revoluce, dospějeme k závěru, že proletariát na začátku občanské války prokázal sílu, uvědomělost, pevné kořeny, růst a houževnatost hnutí. Pokud jde o buržoazii, neukázal začátek občanské války žádnou sílu, žádnou uvědomělost mas, žádné kořeny, ani žádnou nádeji na vítězství.

Blok kadetů s esery a menševiky proti bolševikům, tj. proti revolučnímu proletariátu, prošel praktickou několikaměsíční zkouškou a tento blok dočasně skrytých kornilovovců a »demokracie« nevedl k oslabení, nýbrž ve skutečnosti k posílení bolševiků, ke krachu »koalice«, k posílení »levé« opozice i u menševiků.

Blok bolševiků s esery a menševiky proti kadetům, proti buržoazii, *ještě zkouškou neprošel*. Nebo, přesněji řečeno, *prošel zkouškou jen na jedné frontě*, jen v průběhu *pěti dnů* 26.—31. srpna, za kornilovovštiny, a tento blok v této krátké době zvítězil nad kontrarevolucí tak přesvědčivě a tak snadno jako dosud v žádné revoluci, potlačil buržoazní, statkářskou a kapitalistickou, spojeneckou

imperialistickou a kadetskou kontrarevoluci tak drtivě, že se občanská válka *na této straně* rozpadla v prach, proměnila se hned na začátku v nic, rozplynula se dřív, než vůbec k nějakému »boji« došlo.

A tváří v tvář tomuto historickému faktu celý buržoazní tisk se všemi svými přízvukovači (Plechanovy, Potresovy, Breško-Breškovskými atd.) křičí ze všech sil, že právě blok bolševiků s menševiky a esery »ohrožuje« zemi hrůzami občanské války . . . !

Bylo by to k smíchu, kdyby to nebylo k pláči. K pláči na tom je, že tak zřejmé, zjevné a křiklavé nehoráznosti, takovému zlehčování fakt a celé historie naší revoluce může vůbec někdo dopřát sluchu . . . Dokazuje to, že jsou stále ještě nesmírně rozšířeny lži stranicí buržoazii (a nebude tomu jinak, dokud má buržoazie monopol na tisk), lži, kterých je tolik, že zaplavují a přehlušují i naprosto nepochybná, konkrétní a nesporná poučení z revoluce.

Je-li nějaké absolutně nesporné, skutečností absolutně dokázané poučení z revoluce, pak jen to, že občanské válce v Rusku by zabránil jedině blok bolševiků s esery a menševiky, jedině rychlé převzetí veškeré moci sověty. Protože proti takovému bloku, proti sovětům dělnických, vojenských a rolnických zástupců, je jakákoli občanská válka zahájená buržoazií nemyslitelná, v takové »válce« by vůbec ani nedošlo k žádné bitvě, protože buržoazie by *podruhé*, po kornilovovštině, nenašla ani »divokou divizi«, ani tolik kozáckých ešelonů, jako měla předtím, aby je mohla poslat proti sovětské vládě!

Pokojný vývoj jakékoli revoluce vůbec je věc neobyčejně vzácná a obtížná, protože revoluce je maximálním vyhrocením nejostřejších třídních rozporů, ale v agrární zemi, kde svazek proletariátu a rolnictva *může* přinést *mír* masám vyčerpaným hluboce nespravedlivou a zločinnou válkou a rolníkům dát všechnu *půdu* — v takové zemi, v tak výjimečné historické chvíli je pokojný vývoj revoluce — za předpokladu, že všechna moc přejde do rukou

sovětů — *možný a pravděpodobný*. Uvnitř sovětů může boj stran o moc probíhat pokojně, budou-li sověty naprosto demokratické a nesníží-li se k takovým »drobným krádežím«, k takovému »okrádání« demokratických zásad, kdy jeden zástupce připadne na pět set vojáků a u dělníků na tisíc voličů. V demokratické republice jsou takové drobné krádeže odsouzeny k zániku.

Sověty, které dají všechnu půdu rolníkům bez úhrady a navrhnou spravedlivý mír všem národům, takové sověty žádný blok anglické a francouzské buržoazie s buržoazií ruskou, blok kornilovců, Buchananů a Rjabušinských, Miljukovů s Plechanovy a Potresovy nijak neohroží, ten je naprosto bezmocný.

Buržoazie se ovšem zcela jistě postaví proti tomu, aby rolníci dostali půdu bez úhrady, a proti podobným přeměnám v jiných oblastech života, proti spravedlivému míru a proti rozchodu s imperialismem. Aby však tento její odpor dospěl k občanské válce, k tomu by musela mít aspoň nějaké *masy schopné bojovat* a porazit sověty. Buržoazie však takové *masy nemá* a ani je nemá kde vzít. Čím rychleji a rozhodněji převz mou sověty všechnu moc, tím rychleji se rozštěpí »divoké divize« i kozáci, rozštěpí se na nepatrnou menšinu přesvědčených kornilovců a na obrovskou většinu stoupenců demokratického a *socialistického* (protože pak půjde právě o socialismus) svazku dělníků a rolníků.

Odpor buržoazie při převzetí moci sověty povede k tomu, že *každého* kapitalistu budou »sledovat«, hlídat, kontrolovat a evidovat *desítky a stovky* dělníků a rolníků, v jejichž zájmu bude bojovat proti podvádění lidu kapitalisty. Formy a způsoby této evidence a kontroly vypracoval a zjednodušil sám kapitalismus, když vytvořil instituce a zařízení, jako jsou banky, velké továrny, syndikáty, železnice, pošta, spotřební družstva a odbory. Sověty nemusí udělat nic jiného, než že kapitalisty vyhýbající se přísné evidenci nebo podvádějící lid potrestají konfiskací

celého jmění a krátkodobým vězením, aby touto nekrevnou cestou zlomily jakýkoli odpor buržoazie. Protože právě prostřednictvím bank — až budou znárodněny — prostřednictvím svazů zaměstnanců, prostřednictvím pošt, spotřebních družstev a odborů bude kontrola a evidence všestranná, všemocná, všudypřítomná a nepřemožitelná.

A sověty v Rusku, svazek dělníků a chudého rolnictva v Rusku, nejsou na své *cestě k socialismu* osamoceny. Kdybychom byli osamoceni, nezvládli bychom tento úkol do důsledků a pokojně, protože jde o úkol v podstatě mezinárodní. Jenže my máme obrovskou rezervu, totiž armády vyspělejších dělníků v jiných zemích, kde rozhod Ruska s imperialismem a s imperialistickou válkou nutně uspíší zrající dělnickou, socialistickou revoluci.

Mluví se o »potocích krve« v občanské válce. Mluví se o nich ve shora uvedené rezoluci kornilovovských kadetů. Tuto frázi opakují v nejrůznějších obměnách všichni buržoové a všichni oportunisté. A tato fráze je, bude a musí být po kornilovovštině k smíchu všem uvědomělým dělníkům.

Avšak mluví-li se o »potocích krve« za války, kterou prožíváme, pak můžeme a musíme odhadovat a zvažovat síly, přihlížet k následkům a koncům, brát to vážně, a ne jako běžnou planou frázi, pouhou přetvářku kadetů, kteří udělali *všechno pro to*, aby se Kornilovovi podařilo zalít Rusko »potoky krve«, jen aby se znovu vrátila diktatura buržoazie, nadvláda statkářů a monarchie.

»Potoky krve,« říkají nám. Podívejme se *i na tuto stránku věci*.

Připusťme, že menševici a eseri stále ještě kolísají, moc sovětům *nepředávají*, Kerenského svrhnout *nehodlají*, obnovují starý, prohnílý kompromis s buržoazií v nepatrně pozmeněné formě (místo kadetů budou například »bez-

partijní« *kornilovovci*), aparát státní moci nenahrazují sovětským aparátem, mír nenavrhují, s imperialismem se nerozcházejí, statkářskou půdu nekonfiskují. Připusťme, že takhle to dopadne při dnešním kolísání eserů a menševiků, že takhle skončí »12. září«.

Podle zkušeností z naší vlastní revoluce naprosto jasně víme, že by to všechno vedlo k dalšímu oslabení eserů a menševiků, k hlubší roztržce mezi nimi a masami, k nebývale silnému pobouření a rozhořčení v masách, k obrovskému zvýšení sympatií k revolučnímu proletariátu, k bolševikům.

Proletariát obou hlavních měst se pak ještě víc než dosud přiblíží ke Komuně, k dělnickému povstání, k vydobytí moci pro sebe, k občanské válce v její vyšší a radikálnější formě: po zkušenostech z 20.—21. dubna a 3.—4. července musíme takový výsledek považovat za historicky nevyhnutelný.

»Potoky krve,« křičí kadeti. Avšak tyto potoky krve by přinesly vítězství proletariátu a chudému rolnictvu, a toto vítězství by s takřka stoprocentní pravděpodobností znamenalo *mír* místo imperialistické války, *tj.* ušetřilo by životy *statisíců* lidí, kteří dnes prolévají krev jen proto, aby si kapitalisté mohli rozdělit zisky a obsadit (anektovat) cizí území. Kdyby byly po 20.—21. dubnu převzaly všechnu moc sověty a kdyby v nich byli zvítězili bolševici spolu s chudými rolníky, pak by to i za cenu »potoků krve« zachránilo životy *půl miliónu* ruských vojáků, kteří určitě padli v bojích 18. června.

Tak uvažuje a bude uvažovat každý uvědomělý ruský dělník a voják, jakmile si bude uvědomovat a zvažovat problém občanské války, o níž se dnes všude tolik mluví, a tohoto dělníka a vojáka, který už leccos zkusil a o leccčem přemýšlel, nepolekají nářky nad »potoky krve« z úst lidí, stran a skupin, kteří by chtěli obětovat životy *dalších miliónů* ruských vojáků za Cařihrad, Lvov, Varšavu, za »vítězství nad Německem«.

Žádné »potoky krve« ve vnitřní občanské válce se zdaleka nedají srovnat s *mořem* krve, které prolili imperialisté Ruska po 19. červnu (ačkoli tehdy měli zvláště velkou šanci tomu zabránit, kdyby se moc předala sovětům).

Páni Miljukovové, Potresovové a Plechanovové, za války musíme *proti* »potokům krve« v občanské válce argumentovat opatrněji, protože vojáci poznali a viděli *moře* krve.

Mezinárodní postavení revoluce v Rusku je dnes, v roce 1917, ve čtvrtém roce neslýchaně těžké, nanejvýš zločinné a národy vyčerpávající války takové, že kdyby proletariát v Rusku po vítězství v občanské válce navrhl spravedlivý mír, mohl by takřka stoprocentně počítat s tím, že dosáhne příměří a míru *bez dalšího moře prolité krve*.

Spojení znepřáteleného anglického, francouzského a německého imperialismu *proti* proletářské socialistické republice v Rusku je totiž prakticky *nemožné*, a spojení anglického, japonského a amerického imperialismu proti nám je skoro neproveditelné a nijak se ho nemusíme bát, už jen vzhledem k zeměpisné poloze Ruska. Naproti tomu faktem zůstává, že ve *všech* evropských státech existují revoluční a socialistické proletářské masy, nesporně tam zraje nevyhnutelná světová socialistická revoluce, a poskytnout této revoluci účinnou pomoc je v našich možnostech — ovšem nepomůžeme jí delegacemi nebo inscenováním stockholmských konferencí se zahraničními Plechanovy a Ceretelií, ale jedině tím, že revoluce v Rusku postoupí kupředu.

Buržoové křičí, že kdyby si komuna v Rusku, tj. proletariát, vybojovala moc, byla by nutně poražena.

To je falešný, třídními zájmy diktovaný pokřik.

Kdyby si proletariát v Rusku vybojoval moc, měl by *všechny* šance udržet si ji a dovést Rusko až k vítězné revoluci na Západě.

My jsme se totiž za prvé od dob Komuny leccemus

naučili a nedopustili bychom se stejných osudných chyb jako ona, neponechali bychom banky v rukou buržoazie, neomezili bychom se na obranu proti našim versailleským (tj. kornilovovcům), ale přešli bychom do útoku a porazili bychom je.

Za druhé, vítězný proletariát dá Rusku mír. A žádná síla nesvrhne vládu *míru*, vládu poctivého, upřímného, spravedlivého míru, který přijde po všech hrůzách víc než tříletého vyvražďování národů.

Za třetí, vítězný proletariát dá ihned rolníkům půdu bez úhrady. A obrovská většina rolníků zničených a pobouřených »hrou se statkáři«, kterou provádí naše vláda, zejména »koaliční«, zejména vláda Kerenského, bude vítězný proletariát ze všech sil, plně a obětavě podporovat.

Vy, páni eseri a menševici, stále mluvíte o »hrdinském úsilí« lidu. Zrovna v těchto dnech jsem na tuto frázi několikrát narazil v úvodníku^[21] vašeho listu Izvěstija CIK. Pro vás je to *jenom* fráze. Ale dělníci a rolníci, kteří ji čtou, *se nad ní zamýšlejí*, a každé přemýšlení, posílené zkušenostmi s kornilovovštinou, »zkušenostmi« s ministerstvem Pešechonova, »zkušenostmi« s ministerstvem Černova a *tak dále*, každé takové zamyšlení je nezbytně přivádí k závěru: ale vždyť toto »hrdinské úsilí« není nic jiného než důvěra chudého rolnictva k městským dělníkům jako ke svým nejvěrnějším spojencům a vůdcům. Hrdinské úsilí není nic jiného než vítězství proletariátu Ruska v občanské válce nad buržoazií, protože už toto vítězství samo bude vysvobozením z mučivého kolísání, ono samo přinese řešení, dá půdu a mír.

Lze-li svazku městských dělníků s chudým rolnictvem dosáhnout tak, že se okamžitě předá moc sovětům, tím lépe. Bolševici udělají *všechno*, aby tento *pokojný* vývoj revoluce zajistili. Jinak ani Ústavodárné shromáždění samo o sobě nic nezachrání, vždyť i v něm mohou eseri pokračovat v kompromisnické »hře« s kadety, s Breško-

Breškovskou a Kerenským (oč ti jsou lepší než kadeti?)
atd.

Jestliže se »demokracie« nepoučila ani ze zkušeností s kornilovovštinou a bude pokračovat ve zhoubné politice kolísání a kompromisnictví, pak řekneme: nic nepoškozuje proletářskou revoluci tolik jako toto kolísání. Jen nestrašte občanskou válkou, pánové, stejně k ní dojde, když se nechcete vypořádat s kornilovovštinou a s »koalicí« ihned a do důsledků — a tato válka pak zvítězí nad vykořisťovateli, dá půdu rolníkům, mír národům a otevře společlivou cestu k vítězné revoluci světového socialistického proletariátu.

*Napsáno v první polovině
září 1917*

Otištěno 29. (16.) září 1917

v listu Rabočij put', č. 12

Podepsán N. Lenin

Podle listu Rabočij put'

ÚKOLY REVOLUCE

Rusko je země maloburžoazie. K této třídě patří obrovská většina obyvatelstva. Její kolísání mezi buržoazií a proletariátem je zákonité. Jedině připojí-li se maloburžoazie k proletariátu, dosáhne se snadného, pokojného, rychlého a klidného vítězství revoluce, míru a svobody a předání půdy pracujícím.

Průběh naší revoluce nám ukazuje toto kolísání v praxi. Nebudeme si přece dělat iluze o eserské a menševické straně, zůstaneme pevně na své třídní proletářské cestě. Bída chudých rolníků, hrůzy války a hrůzy hladu — to všechno čím dál názorněji ukazuje masám správnost proletářské cesty a nezbytnost podporovat proletářskou revoluci.

»Pokojné« maloburžoazní naděje na »koalici« s buržoazií, na kompromisy s ní, na možnost »v klidu« se dočkat »brzkého« svolání Ústavodárného shromáždění aj., všechny tyto naděje nemilosrdně, tvrdě a neúprosně rozbíjí vývoj revoluce. Kornilovovština byla poslední tvrdou lekcí, velikou lekcí, která doplnila tisíce menších lekcí o tom, jak všude kapitalisté a statkáři podvádějí dělníky a rolníky, důstojníci vojáky atd. atd.

Nespokojenost, pobouření a rozhořčení v armádě, mezi rolníky a mezi dělníky roste. »Koalice« eserů a menševiků s buržoazií, která všechno slibuje, ale nic neplní, masy znervózňuje, otvírá jim oči a podněcuje je k povstání.

Roste opozice levých mezi esery (Spiridonovová aj.) a mezi menševiky (Martov aj.); v »sovětu« a na »sjezdu«

těchto stran už dosáhla 40 %. A *dole* mezi proletariátem a rolnictvem, zejména nejchudším, tvoří »leví« eserši a menševici *většinu*.

Kornilovovština je poučná. Naučila nás mnohému.

Těžko říct, dokážou-li teď sověty jít dál než eserští a menševičtí vůdcové, a zajišťovat tak pokojný vývoj revoluce, nebo budou-li zase přešlapovat na místě, čímž nutně vyvolají proletářské povstání.

To se dá těžko říct.

Na nás je, abychom pomohli udělat všechno, co se dá udělat, aby se nepromarnila »poslední« příležitost k pokojnému vývoji revoluce: musíme tomu pomoci tím, že vyložíme svůj program, objasníme jeho všelidový charakter, vysvětlíme, že rozhodně odpovídá zájmům a požadavkům obrovské většiny obyvatelstva.

Další řádky jsou pokusem o takový výklad programu.

Půjdeme s ním víc »dolů« mezi masy, mezi zaměstnance, mezi dělníky a rolníky, a nejen mezi své, ale hlavně mezi eserské, bezpartijní a zaostalé. Vynasnažíme se je podnitit k samostatnému uvažování, dovést k vlastním úsudkům, aby posílali *vlastní* delegace na poradu, do sovětů a do vlády — pak naše práce nebude marná, ať už porada dopadne *jakkoli*. Pak nám to bude k užitku na poradě, ve volbách do Ústavodárného shromáždění i vůbec v politické činnosti.

Život dokazuje správnost bolševického programu a taktiky. Od 20. dubna do začátku kornilovovštiny »uplynula chvíle, a prožili jsme léta«^[115].

Masy, utlačované třídy získaly za tuto dobu úžasné zkušenosti a eserští a menševičtí vůdcové se s nimi nadobro rozešli. Nejlépe se to projeví právě v hodně konkrétním programu, pokud se nám podaří prodiskutovat ho spolu s masami.

SPOLČOVÁNÍ S KAPITALISTY JE SMRTELNĚ NEBEZPEČNÉ

1. Ponechat u moci třeba jen v nevelkém počtu představitelů buržoazie, ponechat tam takové vyložené kornilovovce, jako jsou generálové Alexejev, Klembovskij, Bagration, Gagarin aj., nebo takové, kteří už dokázali, že naprosto nejsou schopni čelit buržoazii a dovedou jednat jen bonapartisticky jako Kerenskij — znamená otevřít dveře dokořán jednak hladu a neodvratné hospodářské katastrofě, kterou kapitalisté záměrně urychlují a zostřují, a jednak válečné katastrofě, protože armáda nenávidí velení a nemůže se nadchnout pro boj v imperialistické válce. A navíc, zůstanou-li kornilovovští generálové a důstojníci u moci, pak zcela jistě *otevřou záměrně frontu Němcům*, jako to udělali v Haliči a u Rigy. Tomu lze předejít jedině tím, že bude vytvořena nová vláda podle nových zásad, o nichž pojednáme dále. Pokračovat po tom všem, co jsme prožili po 20. dubnu, v jakémkoli spolčování eserů a menševiků s buržoazií by už byla nejen chyba, ale vyložená zrada lidu a revoluce.

MOC SOVĚTŮM

2. Veškerá moc ve státě musí přejít výhradně do rukou představitelů sovětů dělnických, vojenských a rolnických zástupců na základě určitého programu a musí být plně odpovědná sovětům. Musí se ihned uspořádat nové volby do sovětů, jednak proto, aby se podchytily všechny zkušenosti lidu z posledních týdnů revoluce, které byly tak bohaté na události, jednak proto, aby se odstranily křiklavé případy nespravedlnosti (nepoměrné zastoupení, nerovnost ve volbách apod.), které ještě leckde nebyly napraveny.

Veškerá moc tam, kde dosud nejsou demokraticky zvo-

lené orgány, jakož i veškerá moc v armádě musí přejít výhradně do rukou místních sovětů a jimi zvolených komisařů a jiných, pouze volených orgánů.

Je bezpodmínečně nutné všude a za plné podpory státu ozbrojit dělníky a revoluční vojenské jednotky, tj. takové, které činy dokázaly, že jsou s to potlačit kornilovce.

MÍR NÁRODŮM

3. Vláda sovětů musí *okamžitě* navrhnout *všem* válčícím národům (tj. současně jak jejich vládám, tak masám dělníků a rolníků), aby ihned uzavřely všeobecný mír za demokratických podmínek a rovněž aby okamžitě uzavřely příměří (aspoň na tři měsíce).

Hlavní podmínkou demokratického míru je, že se všechny mocnosti vzdají anexí (přivlastňování) — nikoli v onom nesprávném smyslu, že všechny mocnosti dostanou zpátky, co ztratily, ale v tom jedině správném smyslu, že *každá* národnost bez jediné výjimky, jak v Evropě, tak v koloniích, bude mít svobodu a možnost rozhodnout se sama, zda utvoří *samostatný* stát, nebo se stane součástí nějakého jiného státu.

Když ovšem vláda sovětů navrhne mírové podmínky, musí je sama okamžitě začít prakticky plnit, tj. zveřejnit a zrušit tajné smlouvy, kterými jsme dosud vázáni, které uzavřel car a které kapitalistům v Rusku slibují, že budou moci vysávat Turecko, Rakousko atd. Potom jsme povinni ihned vyhovět požadavkům Ukrajinců a Finů a zajistit jim stejně jako všem příslušníkům jiných národností v Rusku úplnou svobodu, včetně svobody oddělit se, totéž uplatnit vůči *celé* Arménii, zavázat se, že ji vyklidíme právě tak jako turecké území, které jsme obsadili, atd.

Takové mírové podmínky nebudou po chuti kapitalistům, ale u všech národů se setkají s tak obrovskými sym-

patiemi a vyvolají tak velké, přímo světodějně nadšené a zároveň nesmírně všeobecné pobouření proti prodloužení loupeživé války, že s největší pravděpodobností dosáhneme ihned příměří a souhlasu zahájit jednání o uzavření míru. Vždyť dělnická revoluce proti válce všude nezadržitelně sílí, ale kupředu jí nepomohou fráze o míru (kterými už dávno obelhávají dělníky a rolníky *všechny* imperialistické vlády včetně vlády Kerenského u nás), ale jedině rozchod s kapitalisty a návrh na uzavření míru.

Kdyby došlo k tomu nejméně pravděpodobnému, tj. kdyby ani jeden válčící stát nepřistoupil dokonce ani na příměří, pak by se válka pro nás stala opravdu válkou vynucenou, opravdu válkou spravedlivou a obrannou. Už jen kdyby si to proletariát a chudé rolnictvo uvědomili, vzrostl by mnohonásobně i vojenský potenciál Ruska, zejména po úplném rozchodu s kapitalisty, kteří lid jen okrádají, a to už nemluvím o tom, že my bychom pak válku vedli ve spojení, ve skutečném a ne jen slovním spojení se všemi utlačovanými třídami všech zemí, s utlačovanými národy celého světa.

Zvláště pak musíme varovat lid před tvrzením kapitalistů, kterému někdy dávají za pravdu ti největší ustrašenci a měšťáci, že totiž angličtí a jiní kapitalisté by mohli vážně poškodit revoluci v Rusku, kdybychom zrušili naše nynější lupičské spojení s nimi. Toto tvrzení je naprosto vylhané, protože »finanční podpora od spojenců«, z níž se obohacují bankéři, je pro dělníky a rolníky v Rusku asi takovou »podporou« jako provaz pro oběšence. V Rusku je dost obilí, uhlí, ropy i železa, je jen třeba zbavit se statkářů a kapitalistů, kteří lid okrádají, aby se tyto produkty mohly začít spravedlivě rozdělovat. Pokud jde o to, že by náš lid mohli napadnout jeho nynější spojenci, že by Francouzi a Italové spojili své armády s Německem proti Rusku, až by navrhlo spravedlivý mír, takový předpoklad je zjevně nesmyslný. A kdyby Rusku vypověděla válku

dokonce Anglie, Amerika a Japonsko (což by pro ně bylo krajně obtížné jednak proto, že by to byla válka mezi masami velice nepopulární, jednak že se materiální zájmy kapitalistů těchto zemí rozcházejí v otázce rozdělení Asie, a zejména v otázce vysávání Číny), nemohly by tím Rusku způsobit ani setinu škod a útrap, které mu přináší válka s Německem, Rakouskem a Tureckem.

PŮDU PRACUJÍCÍM

4. Vláda sovětů musí ihned prohlásit soukromé vlastnictví statkářské půdy za zrušené bez náhrady a předat tuto půdu do správy rolnických výborů, dokud Ústavodárné shromáždění nerozhodne o dalším. Do správy těchto rolnických výborů se musí také převést statkářský inventář s tím, že se musí bezpodmínečně a přednostně dát k bezplatnému užívání chudým rolníkům.

Tato opatření, kterých se už dávno domáhá obrovská většina rolníků jak v rezolucích svých sjezdů, tak ve stovkách rolnických návrhů z různých míst (jak o tom ostatně svědčí i 242 rolnických návrhů uveřejněných v listu Izvěstija sověta krestjanskich deputatov^[167]), jsou naprosto nezbytná a neodkladná. K dalším odkladům, jimiž rolníci za »koaliční« vlády tolik trpěli, už nesmí dojít.

Každá vláda, která by s těmito opatřeními otálela, musí být označena za vládu *protilidovou*, zasluhující, aby ji povstání dělníků a rolníků svrhlo a rozdrtilo. A naopak, jedině ta vláda, která tato opatření provede, bude vládou *všelidovou*.

BOJ PROTI HLADU A HOSPODÁŘSKÉMU ROZVRATU

5. Vláda sovětů musí ihned zavést v celostátním měřítku dělnickou kontrolu výroby a spotřeby. Jinak, jak už ukázaly zkušenosti po 6. květnu, jsou všechny řeči o reformách a pokusy o jejich uskutečnění zbytečné a z týdne na týden hrozí celé zemi hlad a s ním i strašlivá katastrofa.

Musí se ihned znárodnit banky a pojišťovnictví, stejně jako nejdůležitější průmyslová odvětví (těžba ropy, uhlí, hutě, cukrovary aj.) a zároveň s tím se musí bezpodmínečně zrušit obchodní tajemství a zavést důsledný dozor dělníků a rolníků nad nepatrnou menšinou kapitalistů, kteří bohatnou ze státních dodávek, vyhýbají se předkládání výkazů a spravedlivému zdanění svých zisků a majetku.

Tato opatření, která střední rolníky, kozáky a drobné řemeslníky nepřipraví ani o kopějku z jejich majetku, jsou naprosto spravedlivá, protože umožní rovnoměrné rozdělení válečných břemen, a v boji proti hladu je jich také nutně zapotřebí. Teprve až bude kapitalistům znemožněno čachrovat a záměrně zastavovat výrobu, bude možné zvýšit produktivitu práce, zavést všeobecnou pracovní povinnost, řádnou směnu obilí za průmyslové výrobky a vrátit do státní pokladny miliardy bankovek, které boháči schovávají.

Bez těchto opatření nelze ani zrušit vlastnictví statkářské půdy bez náhrady, protože statkářská půda je z velké části zatížena bankovními hypotékami a zájmy statkářů a kapitalistů se vzájemně prolínají.

Poslední rezoluce ekonomického oddělení Celoruského ústředního výkonného výboru sovětu dělnických a vojenských zástupců (ve 152. čísle listu *Rabočaja gazeta*^[59]) přiznává nejen »*zhoubnost*« *vládních opatření (jako je zvýšení cen obilí*^[149]*), aby se mohli obohacovat statkáři a kulaci), nejen »naprostou nečinnost* ústředních orgánů pro regulování hospodářského života, zřízených při vlá-

dě«, ale dokonce i fakt, že tato vláda »porušuje zákony«. Toto přiznání vládnoucích stran eserů a menševiků jen znovu dokazuje, jak je politika spolčování s buržoazií zločinná.

BOJ PROTI KONTRAREVOLUCI STATKÁŘŮ A KAPITALISTŮ

6. Kornilovovo a Kaledinovo povstání podporovala celá třída statkářů a kapitalistů v čele s kadetskou stranou (stranou »svobody lidu«). Je to už plně dokázáno fakty uveřejněnými v Izvěstijích CIK.

Avšak aby tato kontrarevoluce byla úplně potlačena, nebo se aspoň zavedlo její vyšetřování, pro to se neudělalo nic a ani se nic podstatného udělat nemůže, dokud moc nepřevzou sověty. Žádná komise, která nemá státní moc, nemůže věc řádně vyšetřit, zatknout viníky atd. To může a musí provést jedině vláda sovětů. Jedině tato vláda, jestliže zatkne Kornilovovy generály a pohlavary buržoazní kontrarevoluce (Gučkova, Miljukova, Rjabušinského, Maklakova a spol.), jestliže rozpustí kontrarevoluční organizace (Státní dumu, spolky důstojníků apod.) a dá jejich členy pod dohled místních sovětů a jestliže rozpustí kontrarevoluční vojenské jednotky, může uchránit Rusko před nevyhnutelným opakováním »kornilovovských« pokusů.

Jedině tato vláda může sestavit komisi, která by důkladně a veřejně vyšetřila případ kornilovovců a všechny ostatní případy, i když je začala vyšetřovat buržoazie, a jedině pro takovou komisi by bolševická strana zajistila, aby jí dělníci byli plně k dispozici a spolupracovali s ní.

Jedině vláda sovětů by mohla úspěšně bojovat proti další do nebe volající nespravedlnosti kapitalistů, kteří si za milióny vydřené z lidu přivlastnili největší tiskárny a většinu novin. Je nutné zastavit buržoazní kontrarevo-

luční listy (Reč, Russkoje slovo apod.), zkonfiskovat jejich tiskárny, prohlásit soukromé inzeráty v novinách za státní monopol a převést je do vládního listu vydávaného sověty, který říká rolníkům pravdu. Jen tak se může a musí vyrazit buržoazii z rukou mocná zbraň, jakou je beztrestné lhaní a pomlouvání, klamání lidu, balamucení rolníků a příprava kontrarevoluce.

POKOJNÝ VÝVOJ REVOLUCE

7. Demokracii Ruska, sovětům, eserské a menševické straně se dnes naskýtá možnost, jaká bývá v dějinách revolucí mimořádně vzácná: zajistit svolání Ústavodárného shromáždění ve stanovené lhůtě bez dalších průtahů, zachránit zemi od vojenské a hospodářské katastrofy a zajistit pokojný vývoj revoluce.

Převzmou-li teď sověty zcela a bezvýhradně státní moc, aby uskutečnily výše uvedený program, budou mít zajištěnou nejen podporu devíti desetin obyvatel Ruska, podporu dělnické třídy a obrovské většiny rolnictva, ale i obrovské revoluční nadšení armády a většiny lidu, nadšením, bez něhož se nad hladem a válkou zvítězit nedá.

Že by se teď sovětům postavil někdo na odpor, to je vyloučeno, pokud by samy nezakolísaly. Žádná třída se neodvážá rozpoutat povstání proti sovětům, a statkáři a kapitalisté, jimž dala kornilovovština za vyučenou, vyhová ultimativnímu požadavku sovětů a pokojně jim odevzdají moc. Na překonání odporu kapitalistů proti programu sovětů stačí dozor dělníků a rolníků nad vykořisťovateli, a pro ty, kdo neuposlechnou, takové tresty, jako je konfiskace veškerého majetku plus krátkodobé vězení.

Jestliže sověty převzmou veškerou moc, mohly by ještě teď — a to je pravděpodobně jejich poslední příležitost — zajistit pokojný vývoj revoluce, pokojné volby

zástupců lidu, pokojný zápas mezi stranami v sovětech, mohl by se v praxi vyzkoušet program různých stran, moc by mohla pokojně přejít z rukou jedné strany do rukou strany druhé.

Nevyužijí-li sověty této možnosti, pak celý vývoj revoluce — počínaje hnutím 20. dubna a konče kornilovovštinou — ukazuje, že mezi buržoazií a proletariátem nutně dojde k nejostřejší občanské válce. Neodvratná katastrofa tuto válku uspíší. Tato válka podle všech údajů a představa dostupných lidskému chápání musí skončit naprostým vítězstvím dělnické třídy, kterou bude podporovat chudé rolnictvo, aby mohl být realizován výše vyložený program, ale může to být velmi těžká a krvavá válka, kterou zaplatí životem desetitisíce statkářů, kapitalistů a s nimi sympatizujících důstojníků. Proletariát se nezustaví před žádnými oběťmi pro záchranu revoluce a tu nelze zachránit, nebude-li uskutečněn tento program. Kdyby se však sověty chopily poslední příležitosti k dosažení pokojného vývoje revoluce, proletariát by je ze všech sil podporoval.

*Napsáno v první polovině
září 1917*

*Otištěno 9. a 10. října
(26. a 27. září) 1917*

v listu Rabočij put', č. 20 a 21

Podepsán N. K.

Podle listu Rabočij put'

BOLŠEVICI MUSÍ PŘEVZÍT MOC⁸¹

DOPIS ÚSTŘEDNÍMU,
PETROHRADSKÉMU
A MOSKEVSKÉMU VÝBORU SDDSR(b)

Ted, když bolševici získali v sovětech dělnických a rolnických zástupců obou sídelních měst většinu, mohou a *musí* převzít státní moc.

Mohou, protože aktivní většina revolučních sil lidu v obou sídelních městech je dost velká na to, aby za sebou strhla masy, zlomila odpor nepřítelů, porazila ho, dobyla moc a udržela ji. Navrhnou-li totiž bolševici ihned demokratický mír, dají-li ihned půdu rolníkům, obnoví-li demokratické instituce a svobody, pošlapané a zničené Kerenským, vytvoří vládu, jakou *nikdo* nesvrhne.

Většina lidu jde s námi. Důkazem toho je dlouhá a svízelná cesta od 6. května do 31. srpna a do 12. září: většinu v sovětech obou sídelních měst máme *proto*, že lid přechází *na naši stranu*. Dokazuje to rovněž kolísání eserů a menševiků a rostoucí počet internacionalistů mezi nimi.

Na demokratické poradě *není* zastoupena většina revolučního lidu, ale *jen kompromisnické maloburžoazní špičky*. Nesmíme se dát oklamat číselnými výsledky voleb, o to nejde: srovnejte si volby do městských dum v Petrohradě a v Moskvě s volbami do sovětů. Srovnejte si volby v Moskvě s moskevskou stávkou 12. srpna; to jsou objektivní údaje o tom, že většinu mají revoluční síly, které vedou masy.

Demokratická porada podvádí rolníky, protože jim nedává ani mír, ani půdu.

Jedině bolševická vláda splní požadavky rolníků.

Proč musí bolševici převzít moc právě *ted'*?

Protože chystané vydání Petrohradu stonásobně zhorší naše vyhlídky.

A zabránit vydání Petrohradu je *nad naše síly*, dokud v čele armády stojí Kerenskij a spol.

Ani na Ústavodárné shromáždění se nedá »čekat«, protože právě vydáním Petrohradu *může* Kerenskij a spol. jeho svolání vždycky *zmařit*. Jedině naše strana, jakmile převezme moc, může zajistit svolání Ústavodárného shromáždění a potom obviní ostatní strany, že jeho svolání oddalovaly, a usvědčí je.

Zabránit separátnímu míru mezi anglickými a německými imperialisty musíme a můžeme jediné tehdy, budeme-li jednat rychle.

Lid už je unaven kolísáním eserů a menševiků. Jedině naše vítězství v sídelních městech přivede rolníky k nám.

Nejde o »den« povstání, o »pravou chvíli« v úzkém smyslu slova. O tom rozhodne jediné společný hlas těch, kdo jsou *v těsném styku* s dělníky a vojáky, s *masami*.

Jde o to, že naše strana má teď na demokratické poradě v podstatě *svůj sjezd*, a tento sjezd *musí* (chtě nechtě musí) rozhodnout *o osudu revoluce*.

Jde o to, aby strana měla před sebou jasný *úkol*: na program dát *ozbrojené povstání* v Petrohradě a v Moskvě (včetně oblasti), dobytí moci a svržení vlády. Promyslet, *jak* pro to agitovat, a nezmiňovat se o tom v tisku.

Připomenout si a promyslet Marxův výrok, že »*povstání je umění*«⁸² atd.

Čekat, až bolševici získají »formálně« většinu, by byla naivita; *na to* žádná revoluce nečeká. Ani Kerenskij a spol. na to nečekají, ale chystají se vydat Petrohrad. Právě ubohé kolísání »demokratické rady« musí dovr-

šit a také dovrší míru trpělivosti petrohradských a moskevských dělníků! Jestli nepřevzeme moc teď, dějiny nám to neodpustí.

Že nemáme aparát? Aparát máme: sověty a demokratické organizace. Mezinárodní situace je *právě* teď, *těsně před* uzavřením separátního míru mezi Angličany a Němci, *pro nás příznivá*. Navrhnout národům mír právě teď znamená *zvítězit*.

Když převzeme moc *hned teď* v Moskvě i v Petrohradě (nezáleží na tom, kdo začne, i Moskva může začít), pak *rozhodně a nepochybně* zvítězíme.

N. Lenin

*Napsáno 12.—14. (25.—27.)
září 1917*

*Poprvé otištěno roku 1921
v časopise Proletarskaja
revoljucija, č. 2*

*Podle textu časopisu
Proletarskaja revoljucija
porovnaného se strojopisnou
kopií*

MARXISMUS A POVSTÁNÍ

DOPIS ÚSTŘEDNÍMU VÝBORU SDDSR(b)

Jednou z nejhorších a snad nejrozšířenějších vulgarizací marxismu, jaké se dopouštějí vládnoucí »socialistické« strany, je oportunistická lež, že připravovat povstání a vůbec dívat se na povstání jako na umění je »blanquismus«.

Už vůdce oportunistu Bernstein smutně proslul tím, že nařkl marxismus z blanquismu, a dnešní oportunisté nepřinášejí svým pokřikem o blanquismu v podstatě nic nového, čím by sebestemně »obohatili« chudické Bernsteinovy »myšlenky«.

Obviňovat marxisty z blanquismu proto, že se dívají na povstání jako na umění! Proč takhle nehorázně překrucovat pravdu, když žádný marxista nepopírá, že sám Marx^[226] se o tom vyslovil naprosto jasně, přesně a jednoznačně, když výslovně označil povstání za *umění* a řekl, že na povstání se musíme dívat jako na umění, že se musí *dobýt* první úspěch a jít pak od úspěchu k úspěchu, bez přestání na nepřítel *útočit*, využívat moment překvapení atd. atd.

Má-li být povstání úspěšné, nesmí se opírat ani o spiknutí, ani o stranu, ale o pokrokovou třídu. To za prvé. Povstání se musí opírat o *revoluční elán lidu*. To za druhé. Povstání se musí opírat o takový *převratný okamžik v dějinách narůstající revoluce, kdy aktivita vyspělých vrstev lidu je největší, kdy řady nepřátel i řady slabých, polovičatých a nerozhodných přátel revoluce nejvíc kolísají*. To za třetí. To jsou tři podmínky rozhodující o povstání, kterými se liší *marxismus od blanquismu*.

Jakmile zde tyto podmínky jsou, pak neuznávat povstání *za umění* znamená zrazovat marxismus, zrazovat revoluci.

Abychom dokázali, proč právě nynější okamžik máme považovat za takový, kdy strana *musí říct*, že vzhledem k objektivním událostem je nyní na programu *povstání* a toto povstání je třeba brát jako umění, abychom toto dokázali, bude snad nejlépe, když použijeme srovnávací metody a porovnáme 3.—4. červenec se zářijovými dny.

3.—4. července jsme mohli docela oprávněně uvažovat takto: bylo by správnější převzít moc, protože jinak nás nepřátelé stejně obviní z vyvolávání povstání a podle toho se s námi vypořádají. Jenže na základě toho jsme tehdy nemohli dospět k závěru, že musíme převzít moc, protože objektivní podmínky k vítěznému povstání tehdy ještě neexistovaly.

1. Ještě s námi nešla třída, která je avantgardou revoluce.

Ještě jsme neměli většinu mezi dělníky a vojáky v sídelních městech. Teď ji máme v obou sovětech. Vytvořily ji *teprve* červencové a srpnové události, zkušenosti z »účtování« s bolševiky a zkušenosti s kornilovovštinou.

2. Tehdy nebyl všecken lid stržen revolučním elánem, jako je tomu dnes, po kornilovovštině. Dokazuje to venkov a skutečnost, že v mnoha místech převzaly moc sověty.

3. Tehdy kolísání našich nepřátel a polovičaté maloburžoazie ještě podstatně neovlivňovalo celkovou politiku. Dnes dosáhlo toto kolísání obrovských rozměrů: náš hlavní nepřítel, imperialismus spojenců a světový imperialismus — »spojenci« totiž stojí v čele světového imperialismu —, *zakolísal*, má-li vést válku do úplného vítězství, nebo uzavřít separátní mír proti Rusku. Naši maloburžoazní demokraté, když zjevně ztratili většinu mezi lidem, obrovsky zakolísali — odmítli blok, tj. koalici s kadety.

4. Povstání 3.—4. července by bylo chybou, protože

bychom nebyli udrželi moc ani fyzicky, ani politicky. Fyzicky proto, že tehdy Petrohrad byl sice chvílemi náš, ale naši dělníci a vojáci by se pro jeho ovládnutí nebyli šli *bít a umírat*, neboť ještě nebyli tak »rozlícení«, ještě necítili tak šíravou nenávist *ani ke Kerenským, ani k Cereteliům* a Černovům, naši lidé ještě nebyli zoceleni zkušenostmi z pronásledování bolševiků, kterého se zúčastnili eseri a menševici.

Politicky bychom nebyli 3.—4. července udrželi moc, protože armáda a venkov by byly *před kornilovovštinou* dokázaly jít a šly by proti Petrohradu.

Dnes je docela jiná situace.

Jde s námi *většina třídy*, avantgardy revoluce, avantgardy lidu, schopné strhnout za sebou masu.

Jde s námi *většina lidu*, protože Černovova rezignace zdaleka není jedinou, zato však nejmarkantnější, nejnáznornější známkou toho, že rolníci od bloku eserů (ani od eserů samých) *půdu nedostanou*. A v tom je jádro všelidového charakteru revoluce.

My jsme ve výhodné situaci, protože naše strana bezpečně zná svou cestu, zatímco *celý imperialismus* a celý blok menševiků s esery nesmírně kolísá.

My *určitě zvítězíme*, protože lid už je na pokraji zoufalství a my ukazujeme všemu lidu spolehlivé východisko, neboť v »kornilovovských dnech« jsme demonstrovali všemu lidu důležitost našeho vedení, potom jsme *navrhli* účastníkům bloku kompromis, který *odmítli*, přičemž ani v nejmenším nepřestali kolísat.

Byla by velká chyba domnívat se, že náš návrh na kompromis *ještě* není odmítnut, že demokratická porada ho *ještě* může přijmout. Kompromis navrhovala *strana stranám*, jinak se navrhovat nedal. *Strany* ho odmítly. A demokratická porada je jenom *porada*, nic víc. Nesmí se zapomínat na jedno: není v ní zastoupena *většina* revolučního lidu, chudí a rozhněvaní rolníci. Je to porada *menšiny lidu* — na tuto zřejmou pravdu se nesmí zapomínat.

nat. Brát demokratickou poradu jako parlament by byla neodpustitelná chyba, vyložené parlamentní kreténství, protože *i kdyby* se prohlásila za permanentní a svrchovaný revoluční parlament, stejně by o ničem *nerozhodovala*: rozhodovat se bude *jinde* — v petrohradských a moskevských dělnických čtvrtích.

Máme všechny objektivní předpoklady k úspěšnému povstání. Jsme ve výjimečně výhodné situaci, kdy *jedině* naše vítězství v povstání skončuje s tím strašným kolísáním, které lid vyčerpává jako nic na světě; kdy *jedině* naše vítězství v povstání dá rolnictvu půdu ihned; kdy *jedině naše* vítězství v povstání *zmaří* spekulace se separátním mírem proti revoluci, zmaří je tím, že otevřeně navrhne mír úplnější, spravedlivější a bližší, mír *ve prospěch* revoluce.

A konečně *jedině* naše strana *může* vítězným povstáním zachránit Petrohrad, neboť bude-li naše nabídka míru odmítnuta a my nezískáme dokonce ani příměří, pak se *z nás* stanou »obranáři«, postavíme se *do čela válečných politických stran*, bude z nás ta »*nejválečnější*« strana a budeme válčit opravdu revolučně. Vezmeme kapitalistům všechen chléb a *všechny* boty. Necháme jim kůrky a obuje je do láptí a všechen chléb a všechny boty pošleme na frontu.

A potom Petrohrad ubráníme.

Rusko má pro skutečnou revoluční válku ještě nesmírně velké materiální i duchovní rezervy. Máme takřka sto procentní naději, že Němci s námi uzavřou aspoň příměří. A získat příměří teď už znamená zvítězit *nad celým světem*.

Jakmile jsme si uvědomili, že povstání petrohradských a moskevských dělníků je bezpodmínečně nutné, má-li být revoluce zachráněna a má-li se imperialistům obou koalicí zabránit v »separátním« rozdělení Ruska, musíme

za prvé přizpůsobit svou politickou taktiku na poradě podmínkám narůstajícího povstání a za druhé musíme dokázat, že Marxovu myšlenku o nutnosti brát povstání jako umění uznáváme nejen deklarativně.

Na poradě musíme ihned dát dohromady pevnou bolševickou frakci, ale nesmí nám jít o množství a nesmíme se bát nechat kolísající mezi kolísajícími: *tam* jsou pro revoluci užitečnější než v táboře odhodlaných a obětavých bojovníků.

Musíme vypracovat stručnou deklaraci bolševiků a zdůraznit v ní co nejpřesvědčivěji, že teď nejsou na místě žádné dlouhé řeči, vlastně »řeči« vůbec, že pro záchranu revoluce musíme okamžitě jednat, že je absolutně nutné nadobro se rozejít s buržoazií, sesadit celou nynější vládu, naprosto přerušit všechny styky s anglickými a francouzskými imperialisty, kteří připravují »separátní« rozdělení Ruska, musíme zdůraznit, že veškerou moc musí ihned převzít *revoluční demokracie vedená revolučním proletariátem*.

Naše deklarace musí co nejstručněji a nejdůrazněji formulovat v duchu programových návrhů *tento* závěr: mír národům, půda rolníkům, konfiskace skandálních zisků a rázný konec skandálnímu rozvracení výroby kapitalisty.

Čím bude deklarace stručnější a důraznější, tím lépe. Jen se v ní musí zdůraznit ještě dva velmi důležité body: lid je vyčerpán kolísáním, má už dost nerozhodnosti eserů a menševiků. Proto se s těmito *stranami* definitivně rozcházíme, neboť zradily revoluci.

A druhý bod: když navrhne okamžitě mír bez anexí a rozejdeme se ihned se spojeneckými imperialisty a vůbec s imperialisty, získáme buď okamžitě příměří, anebo všechn revoluční proletariát přejde na pozici obrany a pod jeho vedením povede revoluční demokracie skutečně spravedlivou, skutečně revoluční válku.

Jakmile tuto deklaraci předneseme, jakmile řekneme, že se musí rozhodovat, a ne mluvit, jednat, a ne psát rezo-

luce, musíme celou naši frakci *poslat do závodů a do kasáren*: tam je její místo, tam je nerv života, tam je zdroj záchrany revoluce, tam je hybná síla demokratické porady.

Tam musíme zaníceně, strhujícími slovy vysvětlovat náš program a zdůrazňovat, že buď porada tento program přijme *v plném znění*, anebo dojde k povstání. Střední cesta neexistuje. Čekat se nedá. Revoluce je smrtelně ohrožena.

Budeme-li otázku klást takto a soustředíme-li celou frakci do závodů a do kasáren, *odhadneme správně okamžik, kdy povstání zahájit*.

A máme-li chápat povstání marxisticky, tj. jako umění, nesmíme ztrácet ani minutu, musíme *zřídít štáb povstaleckých oddílů, rozmístit síly, poslat spolehlivé pluky na nejdůležitější místa, obklíčit Alexandrovku, obsadit Petropavlovku⁸³, pozatýkat generální štáb a vládu, poslat proti junkerům a divoké divizit akové jednotky, které raději padnou, než by pustily nepřítele k důležitým bodům ve městě. Musíme zmobilizovat ozbrojené dělníky, vyzvat je k poslední bitvě na život a na smrt, okamžitě obsadit telegraf a telefon, umístit náš povstalecký štáb poblíž hlavní telefonní ústředny, navázat telefonické spojení mezi ní a všemi závody, pluky, všemi ohnisky ozbrojeného boje atd.*

To všechno ovšem uvádíme jen jako příklad, jen pro *ilustraci* toho, že za nynější situace nemůže být věrný marxismu, věrný revoluci ten, kdo *nechápe povstání jako umění*.

N. Lenin

Napsáno 13.—14. (26.—27. září) 1917
Poprvé otištěno roku 1921
v časopise Proletarskaja
revolucija, č. 2

Podle textu časopisu
Proletarskaja revolucija
porovnaného se strojopisnou
kopií

O HRDINECH PODVODU A CHYBÁCH BOLŠEVIKŮ⁸⁴

Takzvaná demokratická porada skončila. Chválabohu, máme zase jednu komedii za sebou. Přes to všechno jdeme kupředu, i když v knize osudů naší revoluce je patrně psáno, že se nějakým těm komediím nevyhne.

Máme-li správně zhodnotit politické výsledky porady, musíme se vynasnažit, abychom určili její přesný třídní význam vyplývající z objektivních fakt.

Pokračující rozklad vládních stran — strany eserů a strany menševiků, evidentní ztráta jejich většiny v revoluční demokracii, další krok ke sjednocení a zcela nepokrytému bonapartismu ze strany jak pána Kerenského, tak i pánů Cereteliho, Černova a spol. — takový je třídní význam porady.

V sovětech ztratili eseři a menševici většinu. Proto jim nezbylo než se uchýlit k podvodu: zrušit svůj slib, že do tří měsíců svolají nový sjezd sovětů, vyhnout se skládání účtů těm, kdo ústřední výkonný výbor sovětů zvolili, zfalšovat »demokratickou« poradu. O tomto podvodu mluvili bolševici už před poradou a její výsledky jim daly plně za pravdu. Liberdanové⁸⁵ a páni Cereteliové, Černovové a spol. viděli, jak se jejich většina v sovětech rozplývá, a proto se uchýlili k podvodu.

Takové argumenty, že družstva »už mají mezi demokratickými organizacemi velký význam«, stejně jako »řád-ně« zvolení zástupci měst a zemstev, takové argumenty jsou tak dokonale průhledné, že s nimi mohou vážně operovat jen neomalení pokrytci. Za prvé, ústřední výkonný výbor byl zvolen sověty, a vyhnul-li se teď povinnosti

složit jim účty a funkci, pak je to bonapartistické darebáctví. Za druhé, sověty reprezentují revoluční demokracii jen potud, pokud do nich vstupují ti, kdo chtějí bojovat revolučně. Družstevníci a zástupci měst mají dveře otevřeny. Pány v sovětech byli zase jen eseři a menševici.

Když byl někdo *jen* v družstvu, když pracoval *jen* v municipální (městské a zemstevní) samosprávě, už tím se sám dobrovolně vylučoval z revoluční demokracie, už tím se přiřazoval buď k reakční, nebo k neutrální demokracii. Všichni víme, že v družstvech a v municipální samosprávě pracují *nejen* revolucionáři, ale *také* reakcionáři. Všichni víme, že do družstev a do municipálních samospráv se volí lidé převážně pro takovou práci, která *nemá* obecně politický dosah ani význam.

Potají si propašovat na pomoc stoupence Jedinstva a »bezpartijní« reakcionáře, to byl cíl Liberdanů, Cereteliho, Černova a spol., když falšovali poradu. V tom je jejich podvod. V tom je jejich bonapartismus, který je spojuje s bonapartistou Kerenským. Oklešťovali demokratismus a přitom pokrytecky zachovávali jeho vnější zdání — v tom je jádro celé věci.

Mikuláš II. oklešťoval demokratismus takříkajíc ve velkém: svolával zastupitelské instituce, ale statkářům dával stokrát větší zastoupení než rolníkům. Liberdanové a Cereteliové s Černovy oklešťují demokratismus v malém: svolávají »demokratickou poradu«, na které *jak* dělníci, *tak* rolníci plným právem poukazují na omezování svých zastupitelských práv, na *nepoměr a nespravedlivost* tohoto zastoupení ve prospěch různých jedinců z družstev a z municipální samosprávy, kteří mají nejbliž k buržoazii (a k reakční demokracii).

S masami dělnické a rolnické chudiny se páni Liberdanové, Cereteliové a Černovové rozešli, obrátili se k nim zády. Zachránit se mohou jen podvodem, kterým se drží nad vodou i »jejich« Kerenskij.

Třídní diferenciacce pokračuje. V eserské a menševické

straně sílí protest, prohlubuje se přímý rozkol způsobený zradou »vůdců« na zájmech většiny obyvatelstva. Vůdcové se opírají o *menšinu*, ačkoli to odporuje základům demokracie. Proto jim *nezbývá než* podvádět.

Kerenskij se stále více projevuje jako bonapartista. Hlásil se k »eserům«. Dnes víme, že je nejen »březnový« eser, který k nim přeběhl od trudoviků »pro reklamu«. Je stoupencem Breško-Breškovské, této »paní Plechanovové« mezi esery nebo »paní Potresovové« v eserském listu Děň. Plechanovové, Breškovské a Potresovové tvoří takzvané »pravé« křídlo takzvaných »socialistických« stran a k tomuto křídlu, které se *nijak* významně neliší od kadetů, *patří* Kerenskij.

Kadeti vědí, proč Kerenského chválí. Kerenskij prosazuje *jejich* politiku, Kerenskij se *za zády lidu* radí s nimi a s Rodzjankem, Kerenského usvědčil Černov a jiní ze spolčení se Savinkovem, přítelem Kornilova. Kerenskij je *kornilovec*, který se s Kornilovem nepohodl *jen náhodou* a který se dál velmi důvěrně stýká s jinými kornilovci. To je *fakt*, který dokázala jednak odhalení Savinkova a listu Dělo naroda, jednak pokračující politické spekulace s »ministerským kolotočem«, jež Kerenskij roztáčí spolu s kornilovci, kteří si říkají »obchodní a průmyslová třída«.

Tajné čachry s kornilovci, tajné bratříčkování (přes Těreščenka a spol.) se »spojeneckými« imperialisty, tajné odkládání a sabotování Ústavodárného shromáždění, tajné podvádění rolníků, aby se posloužilo Rodzjankovi, tj. statkářům (zdvojnásobení cen obilí^[149]) — tímhle se *zabývá* Kerenskij *v praxi*. Tak vypadá jeho *třídní* politika. V tom se projevuje jeho bonapartismus.

Aby to Liberdanové a Cereteliové s Černovy na poradě nějak zakryli, museli poradou zfalšovat.

A účast bolševiků na tomto odporném podvodu, na této komedii se dala ospravedlnit zase jedině tím, co ospravedlňovalo naši účast v III. dumě, totiž že své zájmy

musíme hájit i v »chlévě«, že musíme i z »chléva« získávat usvědčující materiál, aby se na něm mohl lid poučit.

Je to však rozdíl. III. дума byla svolána v době, kdy revoluce zjevně ochabovala, kdežto dnes zjevně narůstá *nová revoluce* — jenomže my bohužel víme velmi málo o tom, jak rychle a v jaké šíři.

Za nejcharakterističtější epizodu z porady pokládám projev Zarudného. Ten vypravoval, že »stačila pouhá zmínka« Kerenského o reorganizaci vlády — a všichni ministři okamžitě podávali demisi. »A hned nazítří,« pokračuje naivní, dětsky naivní (a dobře, jestli *jen* naivní) Zarudnyj, »hned nazítří nás bez ohledu na naši demisi svolali, radili se s námi a nakonec nás nechali na našich místech.«

»Smích v sále,« poznamenává k tomu oficiální list *Izvěstija*.^[25]

Jsou to ale smíškové, ti, co spolu s republikány bonapartisticky podvádějí lid! Jsme přece všichni revoluční demokraté, bez legrace!

»Hned od začátku,« říkal Zarudnyj, »jsme slyšeli dvě věci: že se má usilovat o bojeschopnost armády a o urychlené uzavření míru na demokratických zásadách. Tedy pokud jde o mír, nezjistil jsem za toho půldruhého měsíce, co jsem byl členem prozatímní vlády, jestli prozatímní vláda v tomto směru něco dělala. Já aspoň jsem to neviděl. (Potlesk a hlas ze sálu: „Neudělala nic!“ uvádí list *Izvěstija*.) Když jsem se na to jako člen prozatímní vlády informoval, nedočekal jsem se odpovědi . . .«

Tohle říkal Zarudnyj, jak sděluje oficiální list *Izvěstija*. A porada to mlčky poslouchá, strpí něco takového, nepřerušuje řečníka, nepřerušuje zasedání, nevzbouří se, aby vyhnala Kerenského a vládu! Kdepak! Tihle »revoluční demokraté« jsou přece tělem i duší pro Kerenského!

Výborně, pánové, ale jaký je pak rozdíl mezi pojmem »revoluční demokrat« a pojmem slouha a lokaj?

Že se lokajové dokážou vesele smát, když jim »jejich« ministr jako vzácný naivka nebo vzácný tupec referuje, jak Kerenskij prohání ministry (aby se mohl za zády lidu a »bez svědků« domlouvat s kornilovovci), to je přirozené. Že sluhové mlčí, když »jejich« ministr, který, jak se zdá, vzal vážně povšechné fráze o míru a nepochopil jejich pokrytectví, když tento ministr přiznává, že mu na otázku, co se konkrétně udělalo pro mír, nikdo ani neodpověděl, na tom není nic divného. Vždyť sluhové si zaslouží, aby je vláda vodila za nos. Ale jakápak potom revolučnost? Jakápak demokraticismus??

Nebylo by divu, kdyby revoluční vojáky a dělníky napadlo: »Teď by se tak měl v Alexandrovce zřítit strop a rozmačkat na kaši celou tu bandu lokajských dušiček, které se nedokážou ozvat, když se jim výslovně říká, že je Kerenskij a spol. svým žvaněním o míru vodí za nos, které se dokážou vesele smát, když jim jejich vlastní ministři řeknou po lopatě, že ministerský kolotoč je komedie (kteřá má zakrýt paktování Kerenského s kornilovovci). Panebože, zbav nás přátel, a s nepřáteli si už poradíme sami! Panebože, zbav nás takových pretendentů na revolučně demokratické vedení a s Kerenským, s kadety a kornilovovci si už poradíme sami!«

A teď se dostávám k chybám bolševiků. Že za takové situace jen ironicky tleskali a vykřikovali, je zřejmá chyba.

Lid je k smrti unaven kolísáním a odklady. Nespokojenost evidentně roste. Schyluje se k nové revoluci. Liberdanové, Cereteliové a jiní reakční demokraté mají jediný zájem — *odlákat* pozornost lidu komedií s »poradou«, »zaměstnat« lid touto komedií, *odříznout* bolševiky od mas tím, že bolševické delegáty donutí nedůstojně sedět na poradě a poslouchat Zarudné! A to jsou Zarudní ještě ti nejpravdomluvnější!!

Bolševici měli na znamení protestu odejít a vyhnout se

tak léčce s poradou, která měla odvést pozornost lidu od vážných problémů. Bolševici tam měli ze svých 136 zástupců nechat dva tři jako »spojky«, aby po skončení tohoto odporného žvanění telefonicky oznámili, že se začne hlasovat. Bolševici však neměli připustit, *aby je někdo nutil poslouchat* vyložené nesmysly, vyložené lhaní lidu, když v podstatě šlo jasně o to *přidusit* narůstající revoluci bohapustým povídáním.

Bolševici měli jít do továren a do kasáren. Mělo tam jít devadesát devět procent bolševických delegátů, protože tam bylo pravé místo delegátů, kteří se sjeli ze všech končin Ruska a po projevu Zarudného se přesvědčili o naprosté prohnitosti eserů a menševiků. Tam, blíž k masám, se měla na stovkách a tisících schůzí a besed probrat poučení z této komedie kolem porady, která kornilovovci Kerenskému pomohla získat čas a zjevně mu jen usnadnila další varianty »ministerského kolotoče«.

Bolševici zaujali nesprávné stanovisko k parlamentarismu v době revolučních (a ne »konstitučních«) krizí, nesprávné stanovisko k eserům a menševikům.

Je jasné, jak k tomu došlo: kornilovovština znamenala *velmi* prudký zvrát v dějinách. Strana při tomto zvratu nestačila neuvěřitelně rychlému tempu dějin. Nechala se dočasně vlákat do léčky hanebné žvanírny.

Této žvanírně se měla věnovat setina sil a devadesát devět setin se mělo věnovat *masám*.

Jestliže si tento zvrát žádal, abychom eserům a menševikům navrhli kompromis (a mně osobně se zdá, že si to žádal), měli jsme to udělat jasně, otevřeně a rychle, abychom mohli *ihned reagovat* na možnost a pravděpodobnost, že přátelé bonapartisty Kerenského na kompromis s bolševiky nepřistoupí.

Že na něj nepřistoupí, to se dalo vyčíst už z článků v listech Dělo naroda a Rabočaja gazeta *ještě před* poradou. Mělo se pokud možná oficiálně, otevřeně a jasně říct masám a neztrácet *ani minutu*: páni eseři a menševici od-

mítli náš kompromis, pryč s esery a menševiky! Jestliže by se *takové* heslo ujalo v závodech a kasárnách, pak by se porada naivností Zarudného asi moc »nesmála«!

Atmosféra jistého zaujetí pro »poradu« a situace kolem ní zřejmě vznikala na různých stranách. Soudruh Zinovjev^[46, 47] udělal chybu, když psal o Komuně tak nejasně (říkejme tomu nejasně), že to vyznělo tak, že Komuna si ce může zvítězit v Petrohradě, ale přesto může být porážena *jako ve Francii v roce 1871*. To je absolutně nesprávné. Kdyby Komuna zvítězila v Petrohradě, *zvítězila by i v Rusku*. Další chyba byla, když napsal, že bolševici udělali dobře, když uvažovali o poměrném zastoupení v předsednictvu petrohradského sovětu. Při takovém poměrném zastoupení pánů Cereteliů revoluční proletariát *v sovětu* nikdy nic kloudného nedokáže; kdyby to připustil, *připravil by sám sebe* o možnost pracovat, *mařil by práci sovětů*. Chybou soudruha Kameněva bylo, že první projev na poradě přednesl v ryze »konstitučním« duchu a položil přitom směšnou otázku důvěry či »nedůvěry« vládě. Když už se na takové schůzi *nedala říct* o kornilovovci Kerenském ta *pravda*, kterou už vyslovil jak Rabočij puť⁸⁶, tak moskevský Social-demokrat⁸⁷, proč se tedy na ně neodvolat a *neříct masám naplno*, že porada nechce slyšet o kornilovovci Kerenském pravdu?

Chybou delegací petrohradských dělníků bylo, že po projevu Zarudného, kdy už byla situace jasná, posílaly na *takovou* poradu řečníky. Proč házet perly přátelům Kerenského? Proč utrácet proletářské síly na komedii s poradou? Proč tyto delegace právě tak pokojně a legálně neposlat do kasáren a do nejzaostalejších továren? To by bylo tisíckrát užitečnější, potřebnější, důležitější a účinnější než se vypravit k Alexandrovce a povídat si tu s družstevníky sympatizujícími s Jedinstvem a s Kerenským.

Deset přesvědčených vojáků nebo dělníků ze zaostalé továrny *má tisíckrát větší cenu* než *sto delegátů*, které Li-

berdanové propašovali na poradu z různých delegací. Využívat parlamentarismus — zvláště v revolučních dobách — vůbec neznamená ztrácet drahocenný čas se zástupci shniloty, ale *učit masy na příkladu shniloty*.

Proč by tytéž proletářské delegace nemohly »využít« poradu tak, že by vydaly a v kasárnách a v továrnách *ukazovaly* dejme tomu dva plakáty zobrazující poradu jako komedii? Na jednom by mohl být znázorněn Zarudnyj v šaškovské čepičce, jak na pódiu tancuje a prozpěvuje: »Kerenskij nás *odvolal*, Kerenskij nás *povolal*.« A kolem něho se Cereteli, Černov, Skobelev a družstevník v objetí s Liberem a Danem kácejí smíchy. A pod tím nápis: »*Těm je veselo*.«

Druhý plakát. Zase Zarudnyj, jak ve stejné společnosti říká: »Půldruhého měsíce jsem se ptal na mír a *nedočkal jsem se odpovědi*.« Společnost mlčí, všichni mají v tvářích výraz »státnické důstojnosti«. Zvláště důstojný je Cereteli, který si nenápadně píše do zápisníku: »To je ale blbec, ten Zarudnyj! Takový pitomec by měl vozit hnůj, a ne být ministrem! Dělá obránce koalice — a přitom do ní řeže hůř než sto bolševiků! Byl ministrem, ale jako ministr se mluvit nenaučil. Měl říct: půldruhého měsíce jsem soustavně sledoval vývoj mírové kampaně a jsem přesvědčen o jejím konečném úspěchu právě za koalice v souvislosti s velikou myšlenkou Stockholmu a tak dále a tak dále. Vždyť pak by tatáž Russkaja volja vychvalovala jako rytíře ruské revoluce i Zarudného.«

Podpis: »Revolučně demokratická« poradá prostitutů.

Psáno před ukončením porady: první větu předělejte — například »v podstatě skončila« apod.

Napsáno nejpozději 22. září (5. října) 1917   Podle rukopisu

Otištěno v neúplném znění 7. října (24. září)

1917 v listu Rabočij put', č. 19

Podepsán N. Lenin

V plném znění poprvé otištěno roku 1949

Sočiněnija V. I. Lenina,

sv. 26, 4. vydání

Z DENÍKU PUBLICISTY

CHYBY NAŠÍ STRANY

Pátek 22. září 1917

Čím víc přemýšlíme o významu takzvané demokratické porady, čím pozorněji ji zpovzdáli zkoumáme — a říká se, že zpovzdáli je líp vidět —, tím víc jsme přesvědčeni, že naše strana udělala chybu, když se jí zúčastnila. Měli jsme ji bojkotovat. Někdo třeba řekne, že teď už nemá smysl se tím zabývat. Co se stalo, stalo se. Avšak tato námitka proti včerejší taktice by evidentně neobstála. Vždycky jsme odsuzovali, a jako marxisté musíme odsuzovat taktiku žít »ze dne na den«. Chvilkové úspěchy nám nestačí. Vůbec nám nestačí plánovat na chvílku nebo na den. Musíme samy sebe ustavičně kontrolovat tím, že budeme *zkoumat* řetěz politických událostí v jejich celku, v jejich příčinné souvislosti, podle jejich výsledků. Analýzou svých včerejších chyb se učíme vyvarovat chyb dnešních a zítřejších.

V zemi se zjevně schyluje k nové revoluci, k revoluci *jiných* tříd (ve srovnání s těmi, které provedly revoluci proti carismu). Tehdy to byla revoluce proletariátu, rolníků a buržoazie ve spojení s anglickým a francouzským finančním kapitálem proti carismu.

Dnes se schyluje k revoluci proletariátu a většiny rolníků, přesněji chudých rolníků proti buržoazii, proti jejímu spojenci — anglickému a francouzskému finančnímu kapitálu, proti jejímu vládnímu aparátu, v jehož čele stojí bonapartista Kerenskij.

Nebudeme se teď zabývat fakty svědčícími o narůstání

nové revoluce, protože soudíme-li podle článků našeho ústředního orgánu Rabočij puť, strana si v tomto ohledu už názory vyjasnila. Zdá se, že strana narůstání nové revoluce všeobecně uznává. Souhrnné údaje o tomto procesu budeme samozřejmě ještě potřebovat, ale těm už budou věnovány jiné články.

V této chvíli je důležitější zaměřit co největší pozornost na třídní rozdíly mezi starou a novou revolucí, na zhodnocení současné politické situace a našich úkolů z hlediska tohoto základního jevu — vzájemného vztahu třídních sil. Tehdy, v první revoluci, byli avantgardou dělníci a vojáci, tj. proletariát a vyspělé vrstvy rolníků.

Tato avantgarda *strhla za sebou* nejen mnohé velmi nespolehlivé, kolísavé maloburžoazní síly (připomeňme si kolísání menševiků a trudoviků v otázce republiky), ale i monarchistickou kadetskou stranu a liberální buržoazii, kterou přeměnila v republikánskou. Jak to, že byla taková přeměna možná?

Protože pro buržoazii je ekonomická nadvláda vším, kdežto na formě politické nadvlády jí záleží pramálo, může buržoazie vládnout i za republiky, ba její nadvláda je za republiky bezpečnější proto, že v tomto politickém zřízení se žádné změny ve složení vlády, ve složení a seskupení vládnoucích stran buržoazie nijak nedotknou.

Buržoazie ovšem byla a bude pro monarchii, protože drsnější, vojenská ochrana kapitálu monarchickými institucemi připadá všem kapitalistům a statkářům solidnější a je jim »bližší«. Avšak za silného tlaku »zdola« se buržoazie vždy a všude »smiřovala« s republikou, jen aby uhájila svou ekonomickou nadvládu.

Dnes proletariát a chudé rolnictvo, tj. *většina* lidu, zaujali k buržoazii a ke »spojeneckému« (stejně jako ke světovému) imperialismu takový postoj, že už *není možné*, aby buržoazii »*strhli*« za sebou. A nejen to: horní vrstvy *maloburžoazie* a majetnější vrstvy *demokratické* maloburžoazie jsou zjevně proti nové revoluci. Tento fakt je tak

zřejmý, že dnes se jím vůbec není třeba zabývat. Páni Liberdanové, Cereteliové a Černovové ho ilustrují víc než dost.

Změnil se vztah mezi třídami. To je to podstatné.

Dnes už na »opačných stranách barikády« stojí proti sobě jiné třídy.

To je to hlavní.

Tady a *jedinež* tady je *vědecký* základ pro to, abychom mluvili o *nové* revoluci, která by mohla — uvažováno ryze teoreticky a posuzováno abstraktně — proběhnout legálně, kdyby například Ústavodárné shromáždění, ač svolané buržoazií, nepřineslo většinu jí, ale stranám dělníků a chudých rolníků.

Objektivní vztah mezi třídami, jejich úloha (ekonomická a politická) mimo zastupitelské instituce určitého typu i v nich, vzestup nebo opadávání vlny revoluce, vzájemný vztah mezi mimoparlamentními a parlamentními prostředky boje — to jsou nejdůležitější, základní a objektivní podklady, které musíme vzít v úvahu, nechceme-li taktiku bojkotu nebo účasti odvodit libovolně, podle svých »sympatií«, ale marxisticky.

Zkušenosti z naší revoluce názorně ukazují, jak se má marxisticky přistupovat k otázce bojkotu.

Proč se bojkot Bulyginovy dumy osvědčil jako správná taktika?

Proto, že odpovídal objektivnímu poměru společenských sil v jejich vývoji. Razil v narůstající revoluci heslo svržení staré moci, která ve snaze odvrátit lid od revoluce svolala kompromisnickou instituci (Bulyginovu dumu) tak hrubě zfalšovanou, že nedávala vyhlídky na solidní »živnou půdu« pro parlamentarismus. Proletariát a rolnictvo měli silnější mimoparlamentní prostředky boje. Z těchto momentů tedy vyplynula správná taktika bojkotu Bulyginovy dumy, vycházející z objektivní situace.

Proč byla taktika bojkotu III. dumy nesprávná?

Proto, že se opírala jen o »údernost« hesla bojkotu

a o odpor ke krajní reakčnosti »chléva« z 3. června. Objektivní situace však byla taková, že na jedné straně revoluční vlna čím dál víc opadávala, čím dál víc klesala. Pro její vzestup získávala parlamentní opora (třeba i uvnitř »chléva«) obrovský politický význam, protože mimoparlamentní propagandistické, agitační a organizační prostředky skoro neexistovaly nebo byly velmi slabé. Na druhé straně krajní reakčnost III. dумы nebyla na závadu tomu, aby se дума nestala orgánem skutečného vztahu mezi třídami, a to stolypinovského spojení monarchie s buržoazií. Tento nový vztah mezi třídami musela země překonat.

Z těchto momentů tedy vyplývala taktika správně přihlížející k objektivní situaci, totiž taktika účastnit se činnosti III. dумы.

Stačí, zamyslíme-li se nad tímto poučením ze zkušeností, nad podmínkami marxistického přístupu k otázce bojkotu nebo účasti, a přesvědčíme se, že taktika účasti na »demokratické poradě«, v »Demokratické radě« čili předparlamentě byla naprosto nesprávná.

Na jedné straně se schyluje k nové revoluci. Válka se stupňuje. Mimoparlamentní propagandistické, agitační a organizační prostředky jsou obrovské. Význam »parlamentní« tribuny v tomto předparlamentu je mizivý. Na druhé straně tento předparlament nevyjadřuje žádný nový vztah mezi třídami a »neslouží« mu: například rolníci tu jsou zastoupeni *hůř* než v orgánech už existujících (v sovětu rolnických zástupců). Celý předparlament ve své podstatě není nic jiného než bonapartistický *podvod* nejen v tom smyslu, že špinavá banda Liberdanů, Cereteliů a Černovů ruku v ruce s Kerenským a spol. *zfixlovala*, zfalšovala složení této cereteliovsko-bulyginovské dумы, ale i v jiném, hlubším smyslu, že totiž jediným posláním předparlamentu je napálit masy, oklamat dělníky a rolníky, odvést je od nové rostoucí revoluce, oslnit utlačované třídy novým hávem *staré*, už vyzkoušené, otřepané a opo-

třebované »koalice« s buržoazií (to znamená, že si buržoazie udělala z pánů Cereteliů a spol. kašpary, kteří pomáhají nahánět lid do područí imperialismu a imperialistické války).

Jsme teď slabí, říkal car v srpnu 1905 svým feudálním statkářům. Naše moc je otřesena. Vlna dělnické a rolnické revoluce stoupá. Musíme »prostáčky« napálit, pověsit jim bulíka na nos . . .

Jsme teď slabí, říká nynější »car« bonapartista Kerenskij kadetům, bezpartijním Titům Tityčům, Plechanovům, Breškovským a spol. Naše moc je otřesena. Vlna dělnické a rolnické revoluce proti buržoazii stoupá. Musíme napálit demokracii, a proto se musí přebarvit ten šaškovský háv, který pro obalamucení lidu nosí od 6. května 1917 eserští a menševičtí »vůdčové revoluční demokracie«, naši roztomilí přátelé Cereteliové a Černovové. Ty není těžké napálit »předparlamentem«.

Jsme teď silní, říkal car svým feudálním statkářům v červnu 1907. Vlna dělnické a rolnické revoluce opadá. Ale postaru se už nemůžeme udržet a pouhý podvod nestačí. Potřebujeme novou politiku na vesnici, potřebujeme nový hospodářský a politický blok s Gučkovy a Miljukovy, s buržoazií.

Tak se dají prezentovat ony tři situace: srpen 1905, září 1917 a červen 1907, abychom názorněji objasnili, jaké jsou objektivní základy taktiky bojkotu, jak tato taktika souvisí se vzájemným vztahem tříd. Utlačovatelé odjakživa klamou utlačované třídy, ale toto klamání má v různých historických situacích různý význam. Taktiku nemůžeme zakládat jedině na tom, že utlačovatelé klamou lid; abychom ji mohli určit, musíme analyzovat vztahy mezi třídami a vývoj mimoparlamentního a parlamentního boje *jako celek*.

Taktika účasti v předparlamentě je *nesprávná*, protože neodpovídá objektivnímu vztahu mezi třídami, objektivním podmínkám situace.

Demokratickou poradu jsme měli bojkotovat. Všichni jsme se dopustili chyby, když jsme to neudělali, ale chyba ještě není podvod. Chybu napravíme, jen když budeme opravdově podporovat revoluční boj mas a důkladně promýšlet objektivní základy taktiky.

Předparlament musíme bojkotovat. Musíme jít do sovětu dělnických, vojenských a rolnických zástupců, do odborových organizací a vůbec mezi masy. *Ty* musíme volat do boje. *Těm* musíme dát správné a jasné heslo: Rozehnat bonapartistickou bandu Kerenského s *jeho* zfalšovaným předparlamentem, s touto cereteliovsko-bulyginovskou dumou. Menševici a eseři ani po kornilovovštině nepřistoupili na náš kompromis, na pokojné předání moci sovětům (ve kterých jsme *tehdy* ještě *neměli* většinu) a znovu sklouzli do bahna špinavých a hanebných dohod s kadety. Pryč s menševiky a esery! Vyhlášíme jim nelítostný boj! Vyžeňme je bez milosti ze všech revolučních organizací, nevyjednávajme a nestýkejme se s těmito *přáteli Kiškinů*, přáteli kornilovovských statkářů a kapitalistů!

Sobota 23. září

Trockij byl pro bojkot. Bravo, soudruhu Trockij!

Bojkot zamítla frakce bolševiků, kteří se sjeli na demokratickou poradu.

Ať žije bojkot!

S účastí se v žádném případě smířit nemůžeme a nesmíme. Frakce na jedné z porad není nejvyšším orgánem strany, ostatně i usnesení nejvyšších orgánů se mají revizovat podle praktických zkušeností.

Musíme stůj co stůj usilovat o to, aby otázku bojkotu řešilo plenární zasedání výkonného výboru i mimořádný sjezd strany. Musíme teď otázku bojkotu chápat jako platformu pro volby na sjezd a pro *všechny* volby ve straně. Musíme do diskuse o této otázce zapojit *masy*. Této

věci se musí chopit uvědomělí dělníci, kteří budou tyto diskuse organizovat a vyvíjet nátlak směrem »nahoru«.

Není nejmenších pochyb, že tam »nahore« v naší straně se projevuje kolísání, které by se mohlo stát *smrtelně nebezpečné*, protože boj se rozvíjí a za jistých podmínek, za určité situace může kolísání celou věc *zmařit*. Dokud není pozdě, musíme se dát ze všech sil do boje a uhájit správnou linii strany revolučního proletariátu.

V našich »parlamentaristických« vedoucích kruzích strany není všechno v pořádku. Dělníci si jich musí víc všímat, musí na ně dohlížet. Musí se přísněji vymezit kompetence parlamentních frakcí.

Chyba naší strany je evidentní. Bojující strana pokrokové třídy se chyb nebojí. Nebezpečné by bylo tvrdohlavě trvat na chybě, nebezpečný by byl falešný stud přiznat chybu a napravit ji.

Neděle 24. září

Sjezd sovětů je odložen na 20. října. Při tempu, jakým dnes Rusko žije, je to skoro totéž, jako kdyby ho odložili ad Kalendas Graecas. Podruhé se opakuje komedie, kterou sehráli eseri a menševici po 20.—21. dubnu.

*Poprvé otištěno roku 1924
v časopise
Proletarskaja revoljucija, č. 3*

Podle strojopisné kopie

DOPIS I. T. SMILGOVI,
PŘEDSEDOVI OBLASTNÍHO
VÝBORU FINSKÉ ARMÁDY,
NÁMOŘNICTVA A FINSKÝCH
DĚLNÍKŮ

Soudruhu Smilgovi.

Využívám dobré příležitosti, abych s Vámi vše důkladně probral.

1

Celková politická situace mě velmi znepokojuje. Petrohradský sovět a bolševici vyhlásili válku vládě. Vláda má ovšem vojsko a *soustavně* se připravuje (Kerenskij v hlavním stanu zjevně vyjednává s kornilovovci o vojsku k potlačení bolševiků, a to naprosto *konkrétně*).

A co děláme my? Jen schválíme rezoluce? Ztrácíme čas, určujeme »termíny« (sjezd sovětů 20. října — není to směšné takhle to odkládat? Není k smíchu na to spolehat?). Bolševici *nepracují* soustavně, aby připravili *vlastní* vojenské síly ke svržení Kerenského.

Události plně potvrdily správnost mého návrhu předloženého v době demokratické porady, že strana *musí* začít připravovat ozbrojené povstání.* Události nás k tomu *nutí*. Dějiny dnes udělaly základní *politickou* otázkou otázku *vojenskou*. Obávám se, že bolševici na to zapomínají, že se zaměřují na »aktuální otázky«, na drobné běžné záležitosti a »*doufají*«, že »vlna Kerenského smete«! Doufat v něco takového je právě tak naivní jako odevzdat

* Viz tento svazek, s. 270—272, 273—278. Red.

se do »vůle boží«. A doufá-li v to strana revolučního proletariátu, může to být zločin.

Podle mého názoru se musí agitovat ve straně v tom smyslu, aby se ozbrojené povstání bralo se vši vážností. A proto opište na stroji také tento dopis a doručte ho pitěřským a moskevským soudruhům.

2

Dál o Vaší úloze. Zdá se, že jediné, co můžeme mít *zcela* v rukou a co má *opravdu* vojenský význam, jsou finská vojska a Baltské loďstvo. Myslím, že byste měl využít svého vysokého postavení, přenechat všechnu běžnou, drobnou agendu zástupcům a tajemníkům, neutráct čas na »rezoluce«, ale *veškerou pozornost* zaměřit na *vojenskou* přípravu finských vojsk + loďstva ke svržení Kerenského. Sestavit *tajný* výbor z *nejspolehlivějších* lidí z armády, *po všech stránkách* s ním projednat, shromáždit (a *osobně* ověřit) co nejpresnější informace o složení a rozmístění vojsk u Pitěru a v Pitěru, o přesunu finských vojsk do Pitěru, o pohybu loďstva atd.

Kdybychom to neudělali, mohli bychom se octnout v směšné a hloupé situaci: měli bychom skvělé rezoluce a sověty, ale *žádnou moc!!* Myslím, že máte možnost vybrat zaručeně spolehlivé a schopné lidi z armády, zajet do Ina⁸⁸ a do jiných důležitých míst, *důkladně* všechno zvážit a prozkoumat a nespolehat na vychloubačné povšechné fráze, u nás *až příliš běžné*.

Je jasné, že *v žádném případě* nesmíme dovolit, aby byla vojska z Finska stažena. Raději jít *do toho* — provést povstání a uchopit moc, kterou bychom pak předali sjezdu sovětů. Dnes jsem se dočetl v novinách^[152], že už za čtrnáct dní se nebezpečí výsadku bude rovnat nule. Máte tedy na přípravu *opravdu* málo času.

Dál. »Moci« ve Finsku je třeba využít k soustavné propagandě mezi kozáky, kteří jsou zde, ve Finsku. Část jich Kerenskij a spol. schválně odveleli, například z Vyborgu, ze strachu před »bolševizací« a poslali je do Usikirka a Perkjarvi, mezi Vyborgem a Teriokami*, do bezpečné izolace (před bolševiky). Je nutné dobře se informovat o rozmístění kozáků a zařídit, aby k nim byly poslány *agitátorské oddíly* nejlepších finských námořníků a vojáků. To je naprosto nutné. Totéž platí i o tiskovinách.

Dál. Námořníci i vojáci samozřejmě dostávají dovolenou. Z těch, kteří odjíždějí na dovolenou na vesnici, je třeba sestavit oddíly agitátorů, které by systematicky objížděly všechny gubernie a agitovaly po vesnicích, jednak všeobecně, jednak pro Ústavodárné shromáždění. Vy máte mimořádně výhodné postavení, protože můžete ihned začít s realizováním bloku s levými esery, který jediný nám může přinést pevnou moc v Rusku a většinu v Ústavodárném shromáždění. Než k tomu všemu dojde, uzavřete ihned takový *blok* u vás, zorganizujte vydávání letáčků (zjistěte si, jaké máte technické možnosti pro vydávání i pro dopravu do Ruska) a pak bude třeba, aby v každé agitační skupině na vesnici byli aspoň *dva* lidé: jeden za bolševiky a jeden za levé esery. Na vesnici »firma« eserů stále ještě mnoho znamená, a je proto třeba využít Vašeho štěstí (že tam máte levé esery), abychom *pod touto* firmou na vesnici prosadili blok bolševiků s *levými* esery, rolníků s dělníky, a ne s kapitalisty.

* Dnešní Zelenogorsk. Čes. red.

Pro dosažení správného myšlení lidí je podle mého názoru třeba ihned dát do oběhu heslo: Moc musí okamžitě převzít petrohradský sovět, *ktejř ji odevzdá* sjezdu sovětů. Nač máme ještě tři týdny snášet válku a »kornilovovské přípravy« Kerenského?

Když budou bolševici a leví eseři toto heslo ve Finsku *propagovat*, může nám to jedině prospět.

Když už jste ve Finsku u »moci«, čeká Vás ještě jeden velmi důležitý, i když nijak zvlášť těžký úkol: zorganizovat ilegální dopravu tiskovin *ze Švédska*. Jinak budou všechny řeči o internacionále jen *fráze*. Zařídít se to dá celkem snadno: za první tak, že byste vytvořil vlastní organizaci *z vojáků* na hranici, za druhé, když to nepůjde, že byste zařídil, aby aspoň *jeden* spolehlivý člověk *pravidelně jezdil* na jedno určité místo, kde jsem začal organizovat spojení za pomoci *té osoby, u které jsem bydlel den před příjezdem do Helsingforsu** (Rovio ji zná⁸⁹). Třeba by se tomu mělo trochu pomoci penězi. Rozhodně to zařídíte!

Myslím, že bychom se měli sejít a o všech těchto věcech si pohovořit. Mohl byste přijet, nepotřeboval byste na to ani čtyřiaadvacet hodin, ale kdybyste jel *jen* proto, abyste se se mnou sešel, ať se Rovio napřed telefonicky zeptá Huttunena, jestli Roviova »švagrová« (švagrová = Vy)

* Dnešní Helsinky. *Čes. red.*

může navštívit Huttunenovu »sestru« (sestra = já). Může se totiž stát, že náhle odjedu.

Odpovězte mi určitě, zda jste dostal tento dopis (*spalte ho*) prostřednictvím téhož soudruha, který předá tento dopis Roviovi a *který se brzy vrací*.

Pro případ, že tady zůstanu dlouho, musíme si zařídit poštu: *Vy byste to mohl udělat tak, že byste dával železničářům obálky adresované vyborskému sovětu (a uvnitř Huttunenovi)*.

8

Pošlete mi po témž soudruhovi potvrzení (pokud možno hodně oficiální: s hlavičkou oblastního výboru, s podpisem předsedy, s razítkem, buď psané na stroji, nebo *velmi čitelně*) na jméno Konstantina Petroviče Ivanova, v tom smyslu, že předseda oblastního výboru za tohoto soudruha ručí a žádá *všechny sověty*, jak **vymborský** sovět vojenských zástupců, tak i ostatní, aby mu *plně* důvěřovaly, pomáhaly mu a podporovaly ho.

Potřebuju to nutně pro *každý* případ, protože může dojít i ke »konfliktu«, i ke »schůzce«.

9

Nemáte náhodou moskevský sborníček K revizi programu?⁹⁰ Podívejte se po něm u někoho v Helsingforsu a pošlete mi ho po onom soudruhovi.

Pamatujte, že Rovio je báječný člověk, ale *lenoch*. Musíte na něj dohlížet a dvakrát denně ho *upomínat*. Jinak neudělá nic.

S pozdravem *K. Ivanov*

Napsáno 27. září (10. října) 1917
Poprvé otištěno 7. listopadu 1925
v Pravdě, č. 255

Podle rukopisu

ÚKOLY NAŠÍ STRANY V INTERNACIONÁLE

(K III. ZIMMERWALDSKÉ KONFERENCI⁹¹)

V 22. čísle listu *Rabočij puť* z 28. září byl otištěn manifest III. zimmerwaldské konference^[105]. Jestli se nemýlíme, vyšel kromě toho jedině v listu menševiků-internacionalistů *Jiskra*⁹², č. 1 z 26. září^[57], kde byl doplněn velmi stručnými údaji o složení III. zimmerwaldské konference a o datu jejího konání (20.—27. srpna podle nového kalendáře); v jiných listech však nebyl uveřejněn ani manifest, ani žádné podrobnější zprávy o konferenci.

Dnes máme k dispozici určitý materiál o této konferenci, a to článek v listu švédských levicových sociálních demokratů *Politiken* (překlad tohoto článku byl uveřejněn v orgánu Sociálně demokratické strany Finska *Työmies*)⁹³ a dvě písemné zprávy od jednoho polského a jednoho ruského soudruha, kteří se této konferenci zúčastnili. Na podkladu těchto zpráv pojednáme nejdříve o konferenci vůbec a potom přejdeme k jejímu zhodnocení a ke zhodnocení úkolů naší strany.

I

Na konferenci byly zastoupeny tyto strany a skupiny: 1. »Nezávislá« sociálně demokratická strana Německa (»kautskisté«); 2. švýcarská strana; 3. švédská *levicová* strana (která jak známo přerušila všechny styky s oportunistickou Brantingovou stranou); 4. Norové a 5. Dánové (v našich materiálech se neuvádí, jde-li o oficiální, oportunistickou dánskou stranu s ministrem Stauningem v če-

le); 6. Sociálně demokratická strana Finska; 7. Rumuni; 8. SDDSR bolševiků; 9. SDDSR menševiků (Panin písemně prohlásil, že se konference nezúčastní, s odůvodněním, že prý je neúplná; Axelrod sice občas na schůze přišel, *ale manifest nepodepsal*); 10. menševici-internacionalisté; 11. americká skupina »křesťanských socialistů-internacionalistů« (?); 12. americká »skupina sociálně demokratické propagandy« (což je se vši pravděpodobností táž skupina, o které se zmiňují v brožuře Úkoly proletariátu v naší revoluci (Návrh platformy proletářské strany), s. 24*, protože právě tato skupina začala v lednu 1917 vydávat list *The Internationalist*⁹⁴⁾); 13. polští sociální demokraté sjednocení »zemským vedením«; 14. rakouská opozice (»Klub Karla Marxe«, rozpuštěný rakouskou vládou po atentátu Friedricha Adlera na Stürgkha; o tomto klubu se zmiňují v téže brožuře na s. 25**); 15. bulharské »nezávislé odbory« (patřící, jak dodává autor dopisu, který tu mám, nikoli k »těšňakům«, tj. nikoli k levicové, internacionalistické, bulharské straně, ale k »širokým«, tj. k oportunistické bulharské straně); tento zástupce přijel až po skončení konference, stejně jako zástupci 16. srbské strany.

Z těchto šestnácti stran a skupin k onomu »třetímu« směru, o kterém mluví rezoluce^[150] naší konference z 24.— 29. dubna 1917 (a moje brožura, s. 23***, kde tento směr nazývám »skuteční internacionalisté«), patří skupiny pod číslem 3, 8, 12, 13 a 14; blíží k tomuto »levicovému« směru nebo mezi ním a »centrem« kautskistů stojí skupiny 4 a 16, ačkoli přesně určit jejich pozici je těžké — možná že patří také k »centru«. Dál skupiny 1, pravděpodobně 2, 6 a 7, skupina 10 a podle všeho i 15 patří ke kautskistickému »centru«. Skupiny 5 (je-li to sku-

* Viz *Scbrané spisy* 31, Praha 1987, s. 201. *Red.*

** *Tamtéž. Red.*

*** *Tamtéž*, s. 199—202. *Red.*

pina Stauningova) a 9 — to jsou obranáři, ministerialisté a sociálšovinisté. A konečně skupina 11, ta se tam zjevně dostala zcela náhodou.

Z toho je patrné, že složení konference bylo neobyčejně pestré, až podivné, protože se tam sešli lidé, kteří *nejsou zajedno* v tom *hlavním*, a proto *nejsou schopni* jednat se vzájemným porozuměním, opravdu solidárně, lidé, kteří se nevyhnutelně rozcházejí v *základním* zaměření své politiky. »Plodem« »spolupráce« takových lidí je pochopitelně buď hašteření a »intričky«, nebo pružné kompromisnické rezoluce, které mají zakrýt pravdu. Příklady a důkazy o tom hned uvidíme . . .*

Napsáno po 28. září (11. říjnu) 1917

Podle rukopisu

Poprvé otištěno roku 1928

v publikaci Leninskij sbornik VII

* Zde rukopis končí. *Red.*

I

Je zcela zřejmé, že nám konec září přinesl ten největší přelom v dějinách nejen ruské, ale podle všeho i světové revoluce.

Světová dělnická revoluce začala akcemi jednotlivců, jejichž sebeobětavá statečnost ztělesňovala všechno, co čestného zbylo z prohnilého oficiálního »socialismu«, ve skutečnosti však sociálšovinismu. Liebknecht v Německu, Adler v Rakousku, MacLean v Anglii — to jsou nejznámější jména těch hrdinných jednotlivců, kteří na sebe vzali těžkou úlohu průkopníků světové revoluce.

Druhou etapou v dějinné přípravě této revoluce bylo silné pobouření mas, které vyúsťovalo jednak v rozkol v oficiálních stranách, jednak ve vydávání ilegálních publikací, jednak v pouliční demonstrace. Sílil protest proti válce — rostl počet obětí vládních perzekucí. Věznice zemí honosících se svou zákonností, ba i svobodou, Německa, Francie, Itálie a Anglie, se začaly plnit desítkami a stovkami internacionalistů, odpůrců války a stoupců dělnické revoluce.

Nyní nastala třetí etapa, kterou je možné označit za předvečer revoluce. Hromadné uvěznění vůdců strany ve svobodné Itálii, a zejména začátek *vojenských povstání* v Německu⁹⁶ — to jsou nesporné příznaky velikého přelomu, příznaky *předvečera světové revoluce*.

Je nepochybné, že v Německu se vyskytly ojedinělé případy vzpour v armádě i dříve, avšak byly tak bezvýznamné, tak izolované a tak bezmocné, že se je dařilo ututlat a zamlčet, což bylo to hlavní, mělo-li se zabránit, aby

vzbouřenecké akce působily *nakažlivě na masy*. Nakonec došlo také k hnutí i v loďstvu, a to už se přes všechna mimořádně propracovaná a neuvěřitelně pedantsky dodržovaná přísná opatření, která podnikl německý vojensko-galejnický režim, ani ututlat, ani zamlčet *nepodařilo*.

Nelze tedy pochybovat. Stojíme na prahu světové proletářské revoluce. A protože my ruší bolševici, jediní ze všech proletářských internacionalistů všech zemí, máme poměrně velkou svobodu, máme legální stranu, asi dvacetery noviny, máme na své straně sověty dělnických a vojenských zástupců v obou sídelních městech, máme za sebou v revoluční době *většinu* lidových mas, pak o nás může a musí doopravdy platit rčení: »Komu je mnoho dáno, od toho bude také mnoho požadováno.«

II

V Rusku nepochybně nastal okamžik revolučního přelomu.

V rolnické zemi, kde je revoluční, republikánská vláda, podporovaná stranami eserů a menševiků, které ještě včera měly v maloburžoazní demokracii hlavní slovo, narůstá *rolnické povstání*.

Je to neuvěřitelné, ale je to fakt.

Nás bolševiky tento fakt nepřekvapuje, my jsme vždycky říkali, že vláda smutně proslulé »koalice« s buržoazií je vládou *zrady* demokratismu a revoluce, vládou *imperialistických* jatek, vládou *obrany* kapitalistů a statkářů *před* lidem.

Protože eseri a menševici podvádějí lid, v Rusku zůstala a za republiky a za revoluce dále existuje vedle sovětu vláda kapitalistů a statkářů. To je hořká a hrozná skutečnost. Lze se tedy divit, že se v Rusku, za neslýchaných útrap, které lidu přináší protahování imperialistické války a její následky, začalo šířit rolnické povstání?

Lze se divit, když odpůrci bolševiků, vůdcové *oficiální* eserské strany, té strany, která po celý čas »koalici« podporovala, té strany, která za sebou měla do posledních dní či do posledních týdnů většinu lidu, té strany, jež »novým« eserům, kteří se přesvědčili, že politika koalice zradila zájmy rolníků, nepřestává spílat a pořádat proti nim štvance, lze se divit, že tito vůdcové oficiální eserské strany píšou 29. září v redakčním úvodníku svého oficiálního orgánu *Đelo naroda*:

»Dodnes se neudělalo téměř nic pro to, aby byly odstraněny zotročující vztahy, které stále ještě vládnou na vesnici, a to i ve středním Rusku . . . Zákon o úpravě pozemkových poměrů na vesnici, který byl už dávno předložen prozatímní vládě, a dokonce prošel i takovým očištěm, jako je právnícký poradní sbor, tento zákon beznadějně uvízl někde v zásuvce . . . Nemáme snad pravdu, když tvrdíme, že naše republikánská vláda se ještě ani zdaleka nezbavila starých návyků carské správy, že v metodách revolučních ministrů jsou ještě silně znát stolypinovské manýry.«^[147]

Tak píšou oficiální eseři! Jen si pomyslete: přívrženci koalice *jsou nuceni* přiznat, že za sedm měsíců revoluce v rolnické zemi »nebylo uděláno téměř nic, aby byla odstraněna poroba« rolníků, jejich zotročení statkáři! Tito eseři *jsou nuceni* označit svého kolegu Kerenského a celou jeho bandu ministrů za *stolypinovce*.

Lze najít výmluvnější svědectví z tábora našich odpůrců, které by potvrzovalo nejen to, že koalice zkrachovala, nejen to, že oficiální eseři, tolerující Kerenského, se dnes už stali stranou *protilidovou, protirolnickou, kontrarevoluční*, ale i to, že celá revoluce v Rusku dospěla k přelomu?

Rolnické povstání v rolnické zemi proti vládě esera Kerenského, menševiků Nikitina a Gvozděva a jiných ministrů, představitelů kapitálu a statkářských zájmů! Povstání, které tato republikánská vláda *vojensky* potlačuje!

Může někdo, kdo je postaven před tato fakta, být ještě upřímným stoupencem proletariátu a popírat, že krize dozněla, že revoluce prochází okamžikem největšího přelomu, že vítězství vlády nad rolnickým povstáním by ny-

ní znamenalo pohřeb revoluce, konečné vítězství kornilovovštiny?

III

Je jasné samo sebou, že jestliže v rolnické zemi, po sedmi měsících demokratické republiky, mohly věci dospět až k rolnickému povstání, svědčí to nezvratně o krachu revoluce v celé zemi, o její krizi, která dosáhla nevídané síly, svědčí to o tom, že kontrarevoluční síly došly až k hranici *kdo s koho*.

To je jasné samo sebou. Proti takovému faktu, jako je rolnické povstání, by všechny ostatní politické symptomy, i kdyby tomu, že celonárodní krize dozrává, odporovaly, neměly ani ždibec významu.

Ale i tyto ostatní symptomy naopak tomu, že celonárodní krize dozrála, nasvědčují.

Po agrární otázce má v celostátním životě Ruska, zejména pro maloburžoazní masy obyvatelstva, zvlášť velký význam národnostní otázka. A my vidíme, že na »demokratické« poradě, kterou si nafixlovali pan Cereteli a spol., se »národnostní« kurie dostává svým radikalismem na druhé místo, přičemž co do procenta hlasů odevzdaných *proti* koalici (40 z 55) ji předstihly jen odbory. Kurie sovětů dělnických a vojenských zástupců se dostala *za* ni. Vláda Kerenského, vláda potlačující rolnické povstání, odvolává revoluční vojska z Finska, aby posílila reakční finskou buržoazii. Na Ukrajině se množí konflikty mezi vládou a Ukrajinci obecně a vládou a ukrajinskými vojsky.

Vzpomeňme dále na armádu, která má za války v celém životě státu mimořádně velký význam. Viděli jsme, že finská vojska a Baltské loďstvo se od vlády úplně *odvrátily*. Máme tu svědectví důstojníka Dubasova, nebolševika, který mluví jménem celé fronty a revolučněji než

všichni bolševici říká, že vojáci dál bojovat nebudou.⁹⁷ Máme tu vládní zprávy, že ve vojsku panuje »nervózní« nálada, že za »pořádek« (tj. za účast těchto vojsk v potlačování rolnického povstání) se nelze zaručit. A konečně tu máme hlasování v Moskvě, kde ze 17 000 vojáků 14 000 hlasuje pro bolševiky.

Toto hlasování ve volbách do obvodních dum v Moskvě je vůbec jeden z nejpřekvapivějších symptomů pronikavého obratu v náladě všeho lidu. Je všeobecně známo, že Moskva je maloburžoaznější než Pitěr. Je také fakt, mnohokrát potvrzený a nesporný, že moskevský proletariát je mnohem víc spjatý s vesnicí, že má na vesnici mnohem větší sympatie a že má blíže k náladám vesničanů.

A tu najednou v Moskvě klesá počet hlasů pro esery a menševiky ze 70 % v červnu na 18 %. Maloburžoazie se od koalice odvrátila, odvrátil se od ní lid, o tom nelze pochybovat. Kadeti stoupli ze 17 % na 30 %, ale zůstali v menšině, v beznadějně menšině, přestože se k nim otevřeně připojili »praví« eseri a »praví« menševici. Ruské vědomosti⁹⁸ píšou^[189], že *absolutní* počet hlasů pro kadety klesl ze 67 000 na 62 000. Jedině počet hlasů pro bolševiky vzrostl z 34 000 na 82 000. Dostali 47 % všech hlasů. Nemůže být ani stín pochybnosti o tom, že spolu s levými esery máme teď většinu jak v sovětech, tak v armádě, tak *v zemi*.

A k symptomům, které mají význam nejen symptomatický, ale i význam velice reálný, je třeba ještě dodat, že armády železničních a poštovních zaměstnanců, které mají obrovský obecně hospodářský a obecně politický a vojenský význam, jsou i nadále v ostrém konfliktu s vládou⁹⁹, přičemž dokonce i menševici-obranáři jsou nespokojeni se »svým« ministrem Nikitinem a oficiální eseri nazývají Kerenského a spol. »stolypinovci«. Není jasné, že to, jak vládu »podporují« menševici a eseri, má jen záporný význam (jestli to vůbec nějaký význam má)?

IV

V

Ano, vedoucí představitelé ústředního výkonného výboru sledují správnou taktiku obrany buržoazie a statkářů. A není nejmenší pochyby, že kdyby se bolševici dali chytit do pasti konstitučních iluzí, »víry« ve sjezd sovětů a ve svolání Ústavodárného shromáždění, »čekání« na sjezd sovětů apod., není pochyby, že by se pak stali *ubohými zrádci* proletářské věci.

Zradili by ji, neboť by svým počínáním zradili německé revoluční dělníky, kteří zahájili povstání v loďstvu. »Čekat« na sjezd sovětů apod. znamená za těchto okolností *zradit internacionalismus*, zradit mezinárodní socialistickou revoluci.

Internacionalismus přece nespočívá ve frázích ani v projevech solidarity a v rezolucích, ale v činech.

Bolševici by byli zrádci *rolníků*, vždyť trpně přihlížet, jak vláda, kterou *dokonce i* Dělo naroda přirovnává^[147] k stolypinovcům, potlačuje rolnické povstání, znamená totéž, co *přivádět do záhuby* celou revoluci, přivádět ji do záhuby navždy a nenávratně. Je slyšet křik, že se šíří anarchie a že roste lhostejnost mas: jak by masy nebyly lhostejné k volbám, když situace rolníky *dohnala až k povstání*, a takzvaná »revoluční demokracie« trpělivě snáší jeho potlačování vojenskou silou!!

Bolševici by zradili demokracii a svobodu, neboť strpět potlačování rolnického povstání v takovém okamžiku *znamená* umožnit zfalšování voleb do Ústavodárného shromáždění *úplně stejně* — ba ještě hůř a hruběji —, jako byla zfalšována demokratická porada a »předparlament«.

Krise dozněla. Celá budoucnost revoluce v Rusku je v sázce. Je ohrožena veškerá čest bolševické strany. V sázce je celá budoucnost mezinárodní dělnické revoluce za socialismus.

Krise dozněla . . .

29. září 1917.

Až sem je to možné otisknout, pokračování *rozdat* členům *ústředního, petrohradského a moskevského výboru a členům sovětu*.

VI

Co tedy dělat? Je třeba »aussprechen, was ist«, »říct, jak to je«, přiznat pravdu, že u nás v ústředním výboru a v nejvyšších kruzích strany existuje proud nebo názor, podle kterého je třeba *čekat* na sjezd sovětu a který je *proti* okamžitému převzetí moci, *proti* okamžitému povstání. Tento proud nebo názor je třeba *porazit*.¹⁰⁰

Jinak se bolševici jakožto strana navěky *zostudí* a *znemožní*.

Vždyť propást takový okamžik a »čekat« na sjezd sovětu je *úplné idiotství* nebo *úplná zrada*.

Úplná zrada na německých dělnících. Není přece možné čekat na *začátek* jejich revoluce!! Potom budou pro »podporu« této revoluce i Liberdanové^[34]. Ale revoluce začít *nemůže*, dokud jsou u moci Kerenskij, Kiškin a spol.

Úplná zrada na rolnících. Mít sověty v obou *sídelních městech* a připustit, aby povstání rolníků bylo potlačeno, znamená *ztratit a po zásluze ztratit* všechnu důvěru rolníků, znamená dostat se v očích rolníků na úroveň Liberdanů a ostatních ničemů.

»Čekat« na sjezd sovětů je úplné idiotství, neboť to znamená promeškat *týdny*, a teď nejen týdny, ale i dny rozhodují *vše*. Znamená to, že se zbaběle *vzdáme* převzetí moci, neboť 1.—2. listopadu to už možné nebude (ani politicky, ani technicky: ke dni tak hloupě »stanoveného«* povstání už sem budou povoláni kozáci).

»Čekat« na sjezd sovětů je idiotství, neboť sjezd **nic nevyřeší**, a ani *vyřešit nemůže!*

»Morální« význam? To je překvapivé!! Jakýpak »význam« mohou mít rezoluce a diskuse s Liberdany, víme-li, že sověty stojí *za* rolníky a že rolnické povstání *se potlačuje!!* Tím jen přivedeme *sověty* do úlohy ubohých žvaníren. Nejdříve poražte Kerenského, a potom svolajte sjezd.

Bolševici mají teď vítězství v povstání *zajištěno*: 1. můžeme** (nebudeme-li »čekat« na sjezd sovětů) udeřit *znenadání*, a to ze tří míst, z Pitěru, z Moskvy a z Baltského loďstva; 2. máme hesla, která nám *zajišťují* podporu: Pryč s vládou, která *potlačuje* rolnické povstání proti statkářům!; 3. máme většinu *v zemi*; 4. menševici a eseri jsou úplně dezorganizovaní; 5. máme technickou možnost převzít moc v Moskvě (Moskva by dokonce mohla začít, aby překvapila nepřítele nečekaností svého vystoupení); 6. máme *tisíce* ozbrojených dělníků a vojáků v Pitěru, kteří mohou *ihned* obsadit jak Zimní palác, tak generální štáb, telefonní centrálu a všechny velké tiskárny; odtud nás nikdo nedostane — a přitom v *armádě* se rozvine taková agitace, že bojovat proti této vládě míru, rolnické pudy atd. *nebude možné*.

* »Svolávat« sjezd sovětů na 20. října, aby se usnesl »převzít moc«, čím se to vlastně liší od hloupého »stanovení« termínu povstání?? Dnes je možné převzít moc, kdežto 20.—29. října vám to nedovolí.

** Co udělala strana pro to, aby *prozkoumala* rozmístění vojsk apod.? Aby provedla povstání jako »umění«? Jenom samé řeči v ústředním výkonném výboru apod.!!

Kdybychom udeřili hned, nečekaně, ze tří míst, v Pitěru, v Moskvě a v Baltském loďstvu, na devadesát devět procent zvítězíme s menšími oběťmi než 3. — 5. července, neboť proti vládě míru *vojsko nepůjde*. I kdyby Kerenskij už měl v Petrohradě »spolehlivou« jízdu apod., udeříme-li ze dvou stran a vzhledem k tomu, že armáda sympatizuje s námi, bude Kerenskij nucen *vzdát se*, Nechopíme-li se moci ani při takových vyhlídkách, jako máme nyní, pak se všechny řeči o vládě sovětů změní v lež.

Nechopíme-li se moci teď, budeme-li »čekat«, žvanit v ústředním výkonném výboru, omezíme-li se na »boj za orgán« (sovět), na »boj za sjezd«, *revoluci zmaříme*.

Když vidím, že ústřední výbor od začátku demokratické porady *ani neodpověděl* na mé naléhání v tomto duchu, že ústřední orgán *vyškrtává* z mých článků upozornění na tak nebetyčné chyby bolševiků, jako je ostudné usnesení v předparlamentu, vyhrazení místa menševikům v předsednictvu sovětu atd. atd. — když to všechno vidím, jsem nucen to považovat za »jemný« náznak, že ústřední výbor nechce tuto otázku dokonce ani projednat, za jemný náznak, abych mlčel, a za pokyn, abych odešel.

Nezbývá mi než *požádat*, abych mohl z ústředního výboru *vystoupit*, což také činím, a vyhradit si svobodu agitace mezi členy strany a na sjezdu strany.

Jsem totiž hluboce přesvědčen, že budeme-li »čekat« na sjezd sovětů a promeškáme-li nyní vhodný okamžik, *zmaříme* revoluci.

29. 9.

N. Lenin

P. S. Celá řada fakt ukázala, že *dokonce ani* kozácká vojska nepůjdou proti vládě míru! A kolik jich je? Kde

jsou? A cožpak celá armáda nevyšle jednotky, které budou *pro nás*?

*Kapitoly I—III a V otištěny
20. (7.) října 1917 v listu
Rabočij put', č. 30;
kapitola VI otištěna poprvé
roku 1924*

*Kapitoly I—III podle listu
Rabočij put',
kapitoly V—VI podle rukopisu*

D Ě L N Í K Ů M, R O L N Í K Ů M A V O J Á K Ů M

Soudruzi! Strana »socialistů-revolucionářů«, k níž patří Kerenskij, vás vyzývá ve svém listu Dělo naroda (z 30. září^[147]), abyste »měli strpení«.

»Musíte mít strpení,« píše list a doporučuje, abyste ponechali moc v rukou vlády Kerenského a abyste nepředávali moc sovětům dělnických a vojenských zástupců. Ať se Kerenskij opírá o statkáře, kapitalisty a kulaky, ať sověty, které dokončily revoluci a porazily kornilovovské generály, »mají strpení«, říkají nám. Ať »mají strpení« po tu krátkou dobu, než se sejde Ústavodárné shromáždění.

Soudruzi! Podívejte se kolem sebe, co se děje na venkově, co se děje v armádě, a uvidíte, že rolníci a vojáci už déle strpení mít nemohou. Po celé Rusi se jako široká řeka rozlévá *povstání rolníků*, jimž byla až dosud podvodně odpírána půda. Rolníci strpení mít nemohou. Kerenskij posílá *vojska*, aby potlačovala rolníky a chránila statkáře, Kerenskij se zase potají domluvil s kornilovovskými generály a důstojníky, stojícími na straně statkářů.

Ani dělníci ve městech, ani vojáci na frontě nemohou strpět, že spravedlivý boj rolníků o půdu se takto, vojensky potlačuje.

O tom, co se děje v armádě na frontě, prohlásil důstojník Dubasov, nestraník, před celým Ruskem: »Vojáci už dál bojovat nebudou.«^[11] Vojáci jsou vyčerpaní, vojáci jsou bosí, vojáci hladovějí, vojáci nechtějí bojovat za zájmy kapitalistů, nechtějí »trpět«, aby se jim servírovala jen hezká slova o míru, a přitom se ve skutečnosti celé měsíce odkládal (jak to dělá Kerenskij) *návrh na uzavření míru*,

a to spravedlivého míru, míru bez anexí, který by byl adresován *všem válčícím národům*.

Soudruzi! Musíte se konečně dozvědět, že Kerenskij opět vyjednává s kornilovovskými generály a důstojníky, aby *vedli vojska proti sovětům* dělnických a vojenských zástupců, *aby se moc nedostala sovětům!* Kerenskij »*se v žádném případě nepodřídí*« sovětům — tak to přímo přiznává Dělo naroda.

Jděte všichni do kasáren, jděte ke kozáckým jednotkám, jděte mezi pracující a vysvětlujte lidu *pravdu*.

Budou-li mít moc sověty, pak nejpozději do 25. října (jestliže bude sjezd sovětů 20. října) *bude navržen spravedlivý mír* všem válčícím národům. V Rusku bude *dělnická a rolnická vláda*, která *bez prodlení*, aniž ztratí jediný den, *navrhne spravedlivý mír všem válčícím národům*. Pak lid pozná, kdo chce néspravedlivou válku. Pak lid rozhodne v Ústavodárném shromáždění.

Budou-li mít moc sověty, pak bude *statkářská půda bez prodlení* prohlášena *za vlastnictví a majetek všeho lidu*.

A právě proti tomu bojuje Kerenskij a jeho vláda, opírající se o kulaky, kapitalisty a statkáře!

Tady vidíte, kvůli komu, pro čí zájmy vás vyzývají, abyste »měli strpení«!

Jste snad ochotni »mít strpení«, aby Kerenskij mohl vojensky potlačovat rolníky, kteří povstali, aby získali půdu?

Jste ochotni »mít strpení«, aby se dále protahovala válka, aby se odkládal *návrh na uzavření míru*, aby se odkládalo zrušení tajných smluv bývalého cara s ruskými a anglickými a francouzskými kapitalisty?

Soudruzi! Uvědomte si, že Kerenskij lid oklamal už jednou, když slíbil svolat Ústavodárné shromáždění! 8. července slavnostně slíbil^[132], že ho svolá na 17. září, a *oklamal lid*. Soudruzi! Kdo uvěří vládě Kerenského, je zrádce svých bratrů — rolníků a vojáků!

Ne, lid nechce trpět odklady *ani jeden den!* Ani jeden den nelze trpět, aby byli vojensky potlačováni rolníci, aby tisíce a tisíce lidí umíraly ve válce, když je možné a nutné okamžitě *navrhnout uzavření spravedlivého míru.*

Pryč s vládou Kerenského, který se domlouvá se statkářskými kornilovovskými generály, aby mohl potlačovat rolníky, aby mohl střílet do rolníků, aby mohl protahovat válku!

Všechnu moc sovětům dělnických a vojenských zástupců!

Napsáno po 30. září (13. říjnu) 1917
Poprvé otištěno 23. dubna 1924
v Pravdě, č. 93

Podle rukopisu

UDRŽÍ
BOLŠEVICI
STÁTNÍ MOC?¹⁰¹

---

*Napsáno koncem září —
1.(14.) října 1917
Otištěno v říjnu 1917
v časopise Prosvěščenije,
č.1/2*

Podle textu časopisu

PŘEDMLUVA K DRUHÉMU VYDÁNÍ

Tato brožura, jak je zřejmé z textu, byla napsána koncem září a dokončena 1. října 1917.

Revoluce 25. října přenesla otázku, kterou v této brožuře kladu, z teorie do praxe.

Nyní je nutné odpovídat na tuto otázku ne slovy, ale činy. Teoretické argumenty proti bolševické moci jsou ve všem všudy slabé. Tyto argumenty jsou vyvrácené.

Úkol nyní spočívá v tom, aby pokroková třída — proletariát — v *praxi* dokázala životaschopnost dělnické a rolnické vlády. Všichni uvědomělí dělníci, všechno, co je životaschopné a čestné v rolnictvu, všichni pracující a vykořisťovaní napnou všechny síly, aby tuto otázku velkého historického významu v praxi vyřešili.

Dejme se do toho, všichni se dejme do toho, světová socialistická revoluce musí zvítězit a zvítězí.

Petrohrad 9. listopadu 1917

N. Lenin

*Otištěno roku 1918
v brožuře N. Lenin, Uděržat li
bolševiki gosudarstvennuju vlast',
edice Soldatskaja i krest'janskaja
biblioteka, Petrohrad*

Podle textu brožury

V čem jsou zajedno všechny směry, od novin Reč po list Novaja žizň, od kornilovovských kadetů až po polobolševiky, *všichni* s výjimkou bolševiků?

V tom, že se bolševici buď nikdy neodhodlají převzít veškerou státní moc sami, nebo, odhodlají-li se k tomu a převezmou-li ji, nedokážou ji udržet ani na chvíli.

Jestliže někdo namítne, že otázka převzetí veškeré státní moci pouze bolševiky je jako politická otázka naprosto nereálná, že za reálnou ji může pokládat jedině nejhlupejší domýšlivost nějakého »fanatika«, pak tuto námitku vyvrátíme tím, že uvedeme doslovná prohlášení nejodpovědnějších a nejvlivnějších politických stran a směrů různého »zabarvení«.

Ale napřed pár slov o první nadhozené otázce, totiž zda se bolševici odhodlají převzít veškerou státní moc sami. Měl jsem již příležitost na celoruském sjezdu sovětů odpovédět na tuto otázku kategorickým ano v poznámce, kterou se mi podařilo vykřiknout z pléna během jedné ministerské řeči Cereteliho¹⁰², a ani v tisku jsem nečetl a ani od bolševiků jsem neslyšel, že bychom sami moc převzít neměli. Nadále zastávám názor, že žádná politická strana, a zvláště strana pokrokové třídy, by neměla právo na existenci, nebyla by hodna považovat se za stranu, byla by v každém směru jen ubohá nula, kdyby se zřekla moci, když už by ji získat mohla.

Ocitujeme nyní prohlášení kadetů, eserů a polobolševiků (raději bych řekl čtvrtbolševiků) k otázce, která nás zajímá.

Úvodníkář Reči v čísle ze 16. září píše:

»Neshody a zmatek vládly v sále Alexandrovského divadla a socialistický tisk skýtá týž obraz. Určitostí a přímočarostí se vyznačuje jediné názor bolševiků. Na poradě je to názor menšiny. V sovětech je to proud, který neustále sílí. Leč přes všechnu literátskou vzletnost, přes chvástavé fráze, přes demonstrativní sebejistotu jsou bolševici, až na několik málo fanatiků, stateční jenom ve slovech. Převzít „veškerou moc“ by se z vlastní iniciativy nepokusili. Tito dezorganizátoři a rozbíječi par excellence* jsou v podstatě zbabělci, kteří jsou si v hloubi duše velmi dobře vědomi jak svého vnitřního ignoranství, tak efemérnosti svých nynějších úspěchů. Uvědomují si stejně dobře jako my, že první den jejich konečného vítězství by byl zároveň prvním dnem jejich prudkého pádu. Jsouce ve své přirozenosti neodpovědní, v metodách a postupech anarchisté, mohou existovat pouze jako jeden směr politického myšlení, lépe řečeno jako jedna z jeho aberací. Nejlepším způsobem, jak se od bolševismu osvobodit a vyhladit ho na dlouhá léta, by bylo svěřit jeho vůdcům osudy země. Kdybychom si nebyli vědomi nepřipustnosti a zlobnosti takových pokusů, mohli bychom se ze zoufalství rozhodnout i pro takový hrdinský prostředek. Naštěstí, opakujeme, tito smutní hrdinové dne ve skutečnosti sami vůbec nijak o převzetí veškeré státní moci neusilují. Nejsou za žádných podmínek schopni nějaké konstruktivní práce. Tak se veškerá jejich vyhraněnost a přímočarost omezuje na oblast politické tribuny a řečnění na mítincích. Jejich stanovisko se v žádném ohledu nemůže fakticky brát v úvahu. Ostatně, v jednom směru má jejich stanovisko i jistý reálný důsledek: sjednocuje všechny ostatní odstíny „socialistického myšlení“ proti nim . . .«^[145]

Tak uvažují kadeti. A zde je názor největší »panující a vládnoucí« strany v Rusku, »socialistů-revolucionářů«, obsažený v rovněž nepodepsaném, tj. redakčním úvodníku jejich oficiálního orgánu Dělo naroda z 21. září:

»Nebude-li buržoazie ochotna spolupracovat s demokracií před svoláním Ústavodárného shromáždění na základě platformy schválené poradou, *musí koalice vzniknout přímo v rámci porady*. Je to od obránců koalice velká oběť, *avšak musí na ni přistoupit i propagátoři myšlenky „čisté linie“ moci*. Obáváme se však, že ani k této dohodě nemusí dojít. A pak zbývá třetí a poslední kombinace: *moc bude povinna vytvořit ta polovina porady, která principiálně zastávala myšlenku homogenosti moci*.

* — na slovo vzatí. *Red.*

Řekněme to jasně: *vládní kabinet budou muset utvořit bolševici*. Právě oni neobyčejně energicky vštěpovali revoluční demokracii nenávisť ke koalici, slibovali jí přitom všemožná blaha, když se zřekne „kompromisnictví“, kterým vysvětlovali všechny útrapy země.

Jestliže si byli důsledků své *agitace* vědomi, jestliže *neklamali masy*, jsou *povinni* proplatit směnky, které rozdávali napravo i nalevo.

Otázka je teď jasná.

A ať se zbytečně nenamáhají skrýt se za narychlo vytvářené teorie, že moc převzít nemohou.

Takové teorie demokracie neuzná.

Přivrženci koalice jsou zároveň povinni zaručit jim plnou podporu. To jsou tři kombinace, tři cesty, které máme před sebou — jiné neexistují!^[146] (Kurzíva listu Dělo naroda.)

Tak uvažují eseri. A zde je konečně »stanovisko« — je-li vůbec možné nazvat stanoviskem pokus sedět na dvou židlích — novožizňovských »čtvrtbolševiků«, které cituje me z redakčního úvodníku listu Novaja žizň z 23. září:

»Bude-li znovu vytvořena koalice s Konovalovem a Kiškinem, nebude to znamenat nic jiného než novou kapitulaci demokracie a zrušení rezoluce porady o odpovědné moci vzniklé na platformě ze 14. srpna . . .

Homogenní kabinet menševiků a eserů bude stejně málo schopen cítit povinnost skládat účty, jako ji málo cítili odpovědní socialističtí ministři v koaličním vládním kabinetu . . . Taková vláda by nejen nemohla kolem sebe semknout „živé síly“ revoluce, ale ani by nemohla počítat s aspoň trochu účinnou podporou jejího předvoje — proletariátu.

Avšak o nic lepším, naopak ještě horším východiskem ze situace, vlastně ani ne východiskem, nýbrž prostě krachem, by bylo utvoření homogenního kabinetu jiného typu, vlády „proletariátu a chudého rolnictva“. S takovým heslem ovšem nikdo nevystupuje, kromě v náhodných, nesmělých a systematicky dodatečně „vysvětlovaných“ notickách listu Rabočij puť.^[13]

(Tuto do nebe volající lež »směle« píšou odpovědní novináři, kteří zapomněli dokonce i na úvodník listu Dělo naroda z 21. září . . .)

»Bolševici nyní formálně vzkřísili heslo Všechnu moc sovětům. Bylo odvoláno, když po červencových dnech sověty, představované ústředním výkonným výborem, zača-

ly jednoznačně provádět aktivní protibolševickou politiku. Nyní však je možné nejen soudit, že »linie sovětu« dostala správný směr, ale lze naprosto odůvodněně počítat s tím, že předpokládaný sjezd sovětů přinese většinu bolševikům. Za těchto podmínek znamená heslo Všechnu moc sovětům, vzkříšené bolševiky, „taktickou linii“ směřující právě k diktatuře proletariátu a „chudého rolnictva“. Sověty se zde rozumějí i sověty rolnických zástupců, takže bolševické heslo předpokládá moc opírající se o převážnou část všech demokratických složek v Rusku. Avšak v takovém případě pozbývá heslo Všechnu moc sovětům samostatného významu, neboť tím činí sověty co do složení téměř totožnými s „předparlamentem“ ustavovaným poradou . . .« (Tvzení listu Novaja žizň je nehorázná lež, rovnající se prohlášení, že podvržený a padělaný demokratismus »je téměř totožný« s demokratismem: předparlament je *podvrh* vydávající vůli menšiny lidu, totiž vůli Kuskovové, Berkengejma, Čajkovských a spol., za vůli většiny. To za první. Za druhé, dokonce i rolnické sověty, zfalšované Avksentjevy a Čajkovskými, vydaly ze sebe na poradě tolik procent hlasů proti koalici, že by ve spojení se sověty dělnických a vojenských zástupců *nepochybně* přivodily *pád koalice*. A za třetí, heslo Moc sovětům znamená, že moc rolnických sovětů by se rozšířila především na vesnici, a na vesnici je zajištěna převaha *chudých* rolníků.) »Je-li to jedno a totéž, je třeba bolševické heslo ihned odvolat. Jestliže však je heslo Moc sovětům jen zástěrka pro diktaturu proletariátu, pak taková moc znamená přímo krach a konec revoluce.

Je snad třeba dokazovat, že proletariát izolovaný nejen od ostatních tříd v zemi, ale i od skutečných živých sil demokracie nedokáže ovládnout státní aparát ani technicky a uvést ho v mimořádně složité situaci do chodu, a ani politicky není schopen vydržet celý ten nápor nepřátelských sil, který smete nejen diktaturu proletariátu, ale nádavkem i celou revoluci?

Jedinou mocí, která vyhovuje požadavkům této chvíle, je nyní skutečně poctivá koalice uvnitř demokracie.«

Omlouvám se čtenáři za dlouhé citáty, byly však naprosto nutné. Bylo nutné přesně ukázat stanovisko různých stran bolševikům nepřátelských. Bylo nutné přesně dokumentovat mimořádně důležitou okolnost, že *všechny* tyto strany uznaly, že otázka převzetí veškeré státní moci samotnými bolševiky je otázka nejen zcela reálná, ale i aktuální a naléhavá.

Nyní přejdeme k rozboru argumentů, na jejichž základě jsou »všichni«, od kadetů až po novožizňovce, přesvědčeni, že bolševici nemohou moc udržet.

Solidní Reč neuvádí vůbec žádné argumenty. Jen na bolševiky vylévá celé potoky nejvybranějších a nejvzteklejších nadávek. Uvedený citát ukazuje mimo jiné, jak by bylo nanejvýš nesprávné domnívat se, že Reč snad »provokuje« bolševiky, aby moc převzali, a myslet si proto: »Mějme se na pozoru, soudruzí, neboť co nepřítel radí, je jistě špatné!« Jestliže se místo věcného rozboru všeobecných i konkrétních úvah dáme »přesvědčit«, že nás buržoazie »provokuje«, abychom převzali moc, pak nás buržoazie napálí, neboť bude jistojistě vždycky zlomyslně prorokovat, že převezmou-li moc bolševici, přinese to hory neštěstí, vždycky bude vztekle křičet: »Nejlíp by bylo zbavit se bolševiků naráz a na „dlouhá léta“ tím, že bychom je pustili k moci a pak je rozdrtili napadrť.« Takový pokřik je také »provokace«, chcete-li, jenomže z opačné strany. Kadeti a buržoové nám vůbec »neradí« a nikdy »neradili«, abychom převzali moc, pouze se nás pokoušejí *zastařit* prý neřešitelnými úkoly moci.

Ne. Nesmíme se dát pokřikem vyplašených buržoů zastařit. Musíme si pevně vštípit do paměti, že jsme si nikdy nekladli »neřešitelné« společenské úkoly a že *zcela* řešitelné úkoly, jak okamžitě vykročit k socialismu jakož-

to k jedinému východisku z velmi svízelné situace, *vyřeší jediné* diktatura proletariátu a chudého rolnictva. Vítězství proletariátu, a to vítězství trvalejší než kdykoli jindy a kdekoli jinde, je dnes, převezmeli proletariát moc, v Rusku zajištěno.

Budeme naprosto věcně posuzovat *konkrétní* okolnosti, které způsobují, že ten či onen určitý moment je nepříznivý, avšak nedáme se ani na okamžik zastrašit zběsilým pokřikem buržoazie a nezapomeneme, že otázka převzetí veškeré moci bolševiky se stává otázkou opravdu *naléhavou*. Naší straně hrozí nyní mnohem větší nebezpečí v případě, že na to zapomeneme, než v případě, že prohlásíme převzetí moci za »předčasné«. Z tohoto hlediska dnes nic »předčasného« být *nemůže*: z miliónu šancí to potvrzují všechny až snad na jednu nebo dvě.

Co se týká nenávislného spílání Reči, můžeme a musíme opakovat:

On loví sporé zvuky vděku,
ne vroucím chvály v kloketu,
leč v divém rozhořčení vzteku!^[117]

To, že nás buržoazie tak zběsile nenávidí, je jedním z nejnázornějších důkazů pravdy, že cesty a prostředky ke svržení moci buržoazie ukazujeme lidu *správně*.

Dělo naroda nás tentokrát zcela výjimečně neráčilo poctit nadávkami, ale také neuvedlo ani ten nejmenší argument. Jen nepřimo, narážkou, se nás snaží *zastašit* perspektivou, že »bolševici budou nuceni utvořit vládní kabinet«. Plně připouštím, že když nás eseři straší, jsou přitom sami opravdově poděšení, až k smrti poděšení přízrakem poděšeného liberála. Právě tak připouštím, že se eserům podaří v některých zvlášť vysokých a zvlášť prohnílych institucích, jako je třeba ústřední výkonný výbor a jemu podobné »styčné« komise (tj. komise, v nichž se dostávají do styku s kadety, lidově řečeno, přítelíčkůjí se

s nimi), zastrašit některého z bolševiků, neboť za prvé ve všech těchto ústředních výborech, v »předparlamentu« apod. je velice odporné ovzduší, k zalknutí zatuchlé a škodlivé *každému* člověku, který ho dýchá dlouho, a za druhé opravdovost je nakažlivá a opravdově poděšený šosák je s to udělat načas šosáka dokonce i z některého revolucionáře.

I kdyby však tato opravdová poděšenost esera, který měl tu smůlu, že byl ministrem po boku kadetů nebo byl pro kadety jako ministr přijatelný, byla »lidsky« sebepochopitelnější, přesto nechat se zastrašit znamená udělat politickou chybu, která velmi snadno může hraničit se zradou proletariátu. Předložte své věcné argumenty, pánové! Nespoléhejte, že se dáme zastrašit vaší poděšeností!

Věcné argumenty nalézáme tentokrát jedině v listu Novaja žižň^[13]. Tentokrát vystupuje v úloze advokáta buržoazie, v úloze, která této dámě, sympatické po všech stránkách*, sluší lépe než »šokující« úloha obhájce bolševiků.

Advokát uvedl šest argumentů:

1. Proletariát je »izolovaný od ostatních tříd v zemi«;
2. je »izolovaný od skutečných živých sil demokracie«;
3. »nedokáže státní aparát technicky ovládnout«;
4. »nedokáže uvést do chodu« tento aparát;
5. »situace je mimořádně složitá«;
6. proletariát »nebude schopen vydržet celý ten nápor nepřátelských sil, který smete nejen diktaturu proletariátu, ale nádavkem i celou revoluci«.

První argument vykládá Novaja žižň až směšně neohrabaně, neboť v kapitalistické a polokapitalistické společnosti známe jen tři třídy: buržoazii, maloburžoazii (rolnictvo jako jejího hlavního představitele) a proletariát.

* — dáma sympatická po všech stránkách — postava z Gogolova románu *Mrtvé duše*, Praha 1975, s. 156. *Čes. red.*

Jaký má tedy smysl mluvit o izolovanosti proletariátu od ostatních tříd, když se hovoří o boji proletariátu proti buržoazii, o revoluci proti buržoazii?

Novaja žizň zřejmě chtěla říct, že proletariát je izolovaný od rolnictva, neboť o statkáře jít přece nemohlo. Nešlo však přesně a jasně prohlásit, že proletariát je nyní izolovaný od rolnictva, neboť do nebe volající nepravdivost takového tvrzení by příliš bila do očí.

Lze si těžko představit, že by v některé kapitalistické zemi byl proletariát izolován od maloburžoazie tak málo — a pozor: za revoluce *proti buržoazii* —, jako je dnes proletariát v Rusku. Z objektivních a nesporných fakt máme po ruce nejnovější údaje o hlasování *pro* koalici s buržoazií a *proti* této koalici v »kuriích« cereteliovské »Bulyginovy dumy«, tj. smutně proslulé »demokratické« porady. Všimněme si kurie sovětů. Vypadá to takto:

	Pro koalici	Proti
Sověty dělnických a vojenských zástupců	83	192
Sověty rolnických zástupců	102	70
<hr/>		
Sověty celkem	185	262

Většina tedy jako celek podporuje proletářské heslo *Proti koalici s buržoazií*. A výše jsme viděli, že i kadeti byli nuceni přiznat, že vliv bolševiků v sovětech sílí. A přitom máme před sebou poradou svolanou *učerejšími* vůdci v sovětech, esery a menševiky, kteří mají zajištěnou většinu v ústředních institucích! Je jasné, že *skutečná* převaha bolševiků v sovětech se zde *záměrně snižuje*.

Jak v otázce koalice s buržoazií, tak v otázce okamžitého předání statkářské půdy rolnickým výborům mají bolševici už nyní v sovětech dělnických, vojenských a rolnických zástupců *většinu*, a na své straně mají i *většinu lidu*, většinu maloburžoazie. Rabočij puť č. 19 z 24. září^[45] cituje z 25. čísla^[28] eserského orgánu Znamja truda¹⁰³ informace

o poradě místních sovětů rolnických zástupců, která se konala 18. září v Petrohradě. Na této poradě se pro koalici všech stran vyslovily výkonné výbory čtyř rolnických sovětů (Kostromské, Moskevské, Samarské a Tavridské gubernie). Pro koalici bez kadetů se vyslovily výkonné výbory tří gubernií (Vladimirské, Rjazaňské a Černomořské) a dvou armád. Proti koalici se vyslovily výkonné výbory dvaceti tří gubernií a čtyř armád.

Většina rolníků je tedy proti koalici!

Tak to je ta vaše »izolovanost proletariátu«.

Ostatně je nutné připomenout, že se pro koalici vyslovily tři okrajové gubernie — Samarská, Tavridská a Černomořská, kde je poměrně velmi mnoho bohatých sedláků a velkostatkářů zaměstnávajících námezdní dělníky, a rovněž čtyři průmyslové gubernie (Vladimirská, Rjazaňská, Kostromská a Moskevská), v nichž je rolnická buržoazie také silnější než ve většině ostatních gubernií v Rusku. Bylo by zajímavé shromáždit o této otázce podrobnější údaje a prozkoumat, neexistují-li nějaké údaje výslovně o *chudých* rolnících v guberniích s »nejbohatšími« rolníky.

Dále je zajímavé, že převahu odpůrců koalice podstatně posílily »národnostní skupiny«: 40 hlasů proti 15. Anexionistická, hrubě násilnická politika bonapartisty Kerenského a spol. vůči nerovnoprávným národům Ruska přinesla plody. Široké masy obyvatelstva utlačovaných národů, tj. maloburžoazní masy těchto národů, důvěřují proletariátu v Rusku víc než buržoazii, neboť dějiny daly na pořad dne osvobozenecský boj utlačovaných národů proti národům utlačujícím. Buržoazie boj za svobodu utlačovaných národů podle zradila, proletariát je tomuto boji za svobodu věrný.

Národnostní a agrární otázka — to jsou dnes pro maloburžoazní masy obyvatelstva v Rusku otázky základní. To je nesporné. A v obou otázkách je proletariát vzácně »neizolovaný«. Jde za ním většina lidu. *Jedině* on je s to

provádět v obou otázkách rozhodnou, opravdu »revolučně demokratickou« politiku, a ta by proletářské státní moci rázem zajistila nejen podporu většiny obyvatelstva, ale i skutečný výbuch revolučního nadšení v masách, neboť by to bylo poprvé, co by se masy v jednání vlády nesetkaly s nelítostným útlakem rolníků statkáři, Ukrajinců Velkorusy, jako tomu bylo za carismu, co by se masy nesetkaly se snahou vlády, zastřenou vznešenými frázemi, pokračovat v takové politice i za republiky, co by se masy nesetkaly s malicherným týráním, urážkami, pletichami, průtahy v plnění slibů, úskoky a výmluvami (vším, čím rolníky a utlačované národy obšťastňuje Kerenskij), nýbrž s vřelými sympatiemi dokazovanými činy, s okamžitými revolučními opatřeními proti statkářům, s okamžitým obnovením *úplné* svobody Finska, Ukrajiny, Běloruska, muslimů atd.

Páni eseři a menševici to velmi dobře vědí, a proto protlačují polokadetské špičky družstevního hnutí, aby jim pomohly v jejich *reakčně* demokratické politice *proti* masám. Proto se nikdy neodváží dotázat se mas, uspořádat referendum, nebo alespoň hlasování ve všech místních sovětech, ve všech místních organizacích o určitých bodech praktické politiky, například jestli má být veškerá statkářská půda ihned předána rolnickým výborům, jestli mají být splněny ty a ty požadavky Finů nebo Ukrajinců apod.

A co otázka míru, tato kardinální otázka celého dnešního života? Proletariát »je izolovaný od ostatních tříd . . .«. A přitom právě v této věci vystupuje jako představitel *celého* národa, všeho životaschopného a čestného *ve všech* třídách, přímo gigantické většiny maloburžoazie, neboť jedině on, jakmile dosáhne moci, *ihned* nabídne všem válčícím národům spravedlivý mír, jedině proletariát provede opravdu *revoluční* opatření (zveřejní tajné smlouvy atd.), aby co možná nejdříve dosáhl co nejspravedlivějšího míru.

Ne. Pánové z listu Novaja žizň, kteří křičí o izolovanosti proletariátu, vyjadřují tím jen svůj subjektivní strach z buržoazie. Objektivní situace v Rusku je nesporně taková, že *právě nyní není* proletariát od většiny maloburžoazie »izolován«. Právě nyní, po smutných zkušenostech s »koalicí«, má proletariát sympatie *většiny* lidu. *Tato* podmínka k tomu, aby bolševici udrželi moc, tu jasně *existuje*.

Druhý argument spočívá v tom, že proletariát prý je »izolován od skutečných živých sil demokracie«. Není jasné, co to znamená. Jistě to bude »řecky«, jak v takových případech říkají Francouzi.

Publicisté z listu Novaja žizň jsou rození ministři. Moc by se hodili za ministry do kadetské vlády. Neboť od takových ministrů se žádá umění mluvit v elegantních a pěkně ulízaných frázích bez jakéhokoliv smyslu, kterými je možné zakrýt každou ničemnost, a které proto mají zajištěný potlesk imperialistů a sociálimperialistů. Za tvrzení, že proletariát je izolovaný od skutečných živých sil demokracie, mají novožizňovci zajištěný potlesk kadetů, Breškovské, Plechanova a spol., neboť toto tvrzení *nepřímě* říká — nebo se alespoň bude chápat tak, jako kdyby říkalo, že kadeti, Breškovská, Plechanov, Kerenskij a spol. jsou »živé síly demokracie«.

Ale to není pravda. To jsou síly mrtvé. Historie koalice to dokázala.

Novožizňovci, zastrašení buržoazií a buržoazně intelektuálským prostředím, uznávají za »živé« *pravé* křídlo eserů a menševiků, reprezentované listy Volja naroda, Jedinstvo atd., které se nijak podstatně neliší od kadetů. My však považujeme za živé jedině to, co je spjato s masami, a ne s kulaky, jedině to, co zkušenosti s koalicí od ní odvrátily. »Aktivní živé síly« maloburžoazní demokracie představuje levé křídlo eserů a menševiků. Zesílení

tohoto levého křídla, zejména po červencové kontrarevoluci, je jedním z nejspolehlivějších objektivních příznaků, že proletariát izolován *není*.

Ještě názorněji to ukazují výkyvy eserských centristů doleva v posledních dnech, jak to dal 24. září najevo Černov svým prohlášením, že jeho skupina nemůže podporovat novou koalici s Kiškinem a spol. Tyto výkyvy eserského středu, z něhož se dosud rekrutovala převážná většina představitelů eserské strany, strany stojící v čele a vedoucí co do počtu hlasů odevzdaných pro ni v městech a zejména na venkově, tyto výkyvy doleva dokazují, že citované výroky listu Dělo naroda^[146, 33] o tom, že demokracie musí za jistých okolností »zaručit plnou podporu« čistě bolševické vládě, rozhodně nejsou pouhými frázemi.

Taková fakta, jako že eserský střed odmítl podporovat novou koalici s Kiškinem nebo že mezi *menševiky-obranáři* v provincii (Žordanija na Kavkaze atd.) mají převahu *odpůrci* koalice, objektivně dokazují, že určitá část *mas*, které jdou dosud s menševiky a esery, bude čistě bolševickou vládu *podporovat*.

Právě od *živých* sil demokracie proletariát Ruska dnes izolován *není*.

Třetí argument: proletariát prý »nedokáže státní aparát ovládnout technicky«. To je asi argument nejobvyklejší a nejběžnější. Už proto zasluhuje největší pozornost, a také proto, že poukazuje na jeden z *nejdůležitějších a nejsvízelnějších* úkolů, které budou před vítězným proletariátem stát. Tyto úkoly nepochybně velmi obtížné jsou, avšak budeme-li my, kteří si říkáme socialisté, poukazovat na tuto obtíž jedině proto, abychom se splnění těchto úkolů *vyhnuli*, nebudeme se prakticky ničím lišit od přísluhovačů buržoazie. Obtížnost úkolů proletářské revoluce musí pobídnout přívržence proletariátu, aby bedlivěji a konkrétněji zkoumali, jak je zvládnout.

Státním aparátem se rozumí především pravidelná armáda, policie a úřednictvo. Mluví-li publicisté z listu Novaja žizň o tom, že proletariát nedokáže tento aparát ovládnout technicky, prozrazují nejhlubší nevědomost a neochotu vyrovnat se jak s životními skutečnostmi, tak s argumenty již dávno uvedenými v bolševické literatuře.

Publicisté z listu Novaja žizň se všichni pokládají když ne za marxisty, tedy za lidi znalé marxismu, za vzdělané socialisty. Avšak Marx^[107] na základě zkušeností Pařížské komuny učil, že proletariát se *nemůže* jednoduše zmocnit hotového státního aparátu a uvést ho do chodu pro své vlastní cíle, že proletariát musí tento aparát *rozbít* a nahradit ho novým (o tom podrobněji mluvím v brožuře, jejíž první sešit je dokončen a brzo vyjde pod názvem Stát a revoluce. Učení marxismu o státu a úkoly proletariátu v revoluci*). Pařížská komuna tento nový státní aparát vytvořila, a »státním aparátem« *téhož typu* jsou i sověty dělnických, vojenských a rolnických zástupců v Rusku. Na tuto okolnost jsem od 4. dubna 1917 poukázal již mnohokrát a mluví se o tom v rezolucích bolševických konferencí^[86, 93], právě tak jako v bolševické literatuře. Novaja žizň by ovšem mohla prohlásit, že ani s Marxem, ani s bolševiky rozhodně nesouhlasí, avšak obchází-li celou tuto otázku list, který tak často a tak nadutě nadává bolševikům, že prý přistupují k obtížným otázkám neseriózně, dává sám sobě vysvědčení o vlastní ubohosti.

»Ovládnout« »státní aparát« a »uvést ho do chodu« proletariát *nemůže*. Ale může *rozbít* všechno, co je ve starém státním aparátu utiskovatelského, rutinního, nenapravitelně buržoazního, a nahradit ho *svým vlastním*, novým aparátem. A právě tímto aparátem jsou sověty dělnických, vojenských a rolnických zástupců.

Že Novaja žizň na tento »státní aparát« úplně zapo-

* Viz Sebrané spisy 33, Praha 1987, s. 29—153. Red.

mněla, nelze označit jinak než za přímo obludné. Takovýmto postupem při teoretickém uvažování dělají novožizňovci v oblasti politické teorie v podstatě totéž, co provádějí kadeti v politické praxi. Vždyť *nepotřebuje-li* proletariát a revoluční demokracie opravdu žádný nový státní aparát, pak sověty ztrácejí *raison d'être* i právo na existenci a kornilovovští kadeti jsou potom, když se snaží sověty vyřadit, *v právu!*

Tato obludná teoretická chyba a politická slepota listu Novaja žizň je tím horší, že dokonce i menševici-internationalisté (s nimiž Novaja žizň šla do posledních voleb do městské dumy v Petrohradě společně) dali najevo, že se v této otázce do jisté míry sblížili s bolševiky. Tak například v deklaraci většiny v sovětech, kterou přednesl na demokratické poradě soudruh Martov, čteme:

»Sověty dělnických, vojenských a rolnických zástupců, vytvořené v prvních dnech revoluce mohutným vzmachem skutečné tvořivé aktivity lidu, vytvořily onu novou tkáň revoluční státnosti, jež nahradila zvetšelou tkáň státnosti starého režimu . . .«^[31]

To je řečeno trochu příliš krasořečnický, strojenost výrazu tady zastírá nedostatečně jasné politické myšlení. Sověty *ještě nenahradily* starou »tkáň«; vždyť touto starou »tkání« *není* státnost starého režimu, nýbrž státnost *jak* carismu, *tak* buržoazní republiky. Ale ať tak či onak, Martov zde novožizňovce převyšuje o dvě hlavy.

Sověty jsou nový státní aparát, který za prvé vytváří ozbrojenou moc dělníků a rolníků, přičemž tato moc není odtržena od lidu jako moc staré, pravidelné armády, nýbrž je s ním co nejtěsněji spjata; vojensky je tato moc nerosrovnatelně mohutnější než kterákoli dřívější; v revolučním ohledu nemůže být nahrazena ničím jiným. Za druhé tento aparát poskytuje tak těsné, nerozlučné, snadno kontrolovatelné a obnovitelné spojení s masami, s většinou lidu, že o něčem podobném nebylo v dřívějším státním aparátu ani potuchy. Za třetí tento aparát je mnohem demokratičtější než aparáty dřívější, protože je voli-

telný a z vůle lidu bez byrokratických formálností odvolatelný. Za čtvrté poskytuje pevné spojení s nejrozmanitějšími profesemi, čímž usnadňuje nejrůznější dalekosáhlé reformy bez byrokracie. Za páté přináší formu organizace předvoje, tj. nejuvědomělejší, nejenergictejší a nejvyspělejší části utlačovaných tříd, dělnictva a rolnictva, a je tak aparátem, jehož prostřednictvím může předvoj utlačovaných tříd pozvedávat, vychovávat, učit a vést celou obrovskou masu těchto tříd, která dosud stála úplně mimo politický život, mimo dějiny. Za šesté umožňuje spojovat přednosti parlamentarismu s přednostmi bezprostřední, přímé demokracie, tj. spojovat v osobách volených zástupců lidu jak zákonodárnou funkci, tak provádění zákonů. V porovnání s buržoazním parlamentarismem je to ve vývoji demokracie krok vpřed světodějného významu.

Naše sověty v roce 1905 byly jenom, abychom tak řekli, pouhým zárodkem, neboť existovaly všeho všudy jen několik týdnů. Je jasné, že za tehdejších podmínek se vůbec nedalo mluvit o tom, že by se všestranně rozvinuly. Ani za revoluce roku 1917 se o něčem takovém ještě mluvit nedá, neboť pár měsíců je příliš krátká doba, a co hlavně: eserští a menševičtí vůdcové sověty zprostitovali, degradovali je na pouhé žvanírny, udělali z nich přívěsek kompromisnické politiky vůdců. Pod vedením Liberů, Danů, Cereteliů a Černovů sověty hnily a rozkládaly se zaživa. Sověty mohou doopravdy vospět, plně rozvinout své předpoklady a schopnosti jedině tehdy, převezmou-li veškerou státní moc, neboť jinak nemají co dělat, jinak jsou to buď pouhé zárodky (a zárodkem dlouho zůstat nelze), nebo loutky. »Dvojvládí« znamená paralýzu sovětů.

Kdyby tvůrčí aktivita revolučních tříd nevytvořila sověty, neměla by proletářská revoluce v Rusku naději na vítězství, neboť se starým aparátem by proletariát rozhodně moc držet nemohl a vytvořit naráz nový aparát

není možné. Smutná historie cereteliovsko-černovovského prostitutování sovětů, historie »koalice« je zároveň historií toho, jak se sověty zbavovaly maloburžoazních iluzí, jak procházely »očistcem« praktického poznávání celé té odporncosti a špinavosti *nejrůznějších* buržoazních koalicí. Doufejme, že tento »očistec« sověty nepodlomil, nýbrž naopak zocelil.

Hlavní nesnáz proletářské revoluce spočívá v zavedení co nejpřesnější a nejsvědomitější evidence a kontroly v celostátním měřítku, *dělnické kontroly* nad výrobou a rozdělováním výrobků.

Když nám publicisté z listu Novaja žizň namítali, že když vytyčujeme heslo »dělnické kontroly«, upadáme do syndikalismu, byla tato námitka příkladem školácky naivní aplikace »marxismu«, který nepromyslili, nýbrž na způsob Struveho *nabíflovali*. Syndikalismus buď popírá revoluční diktaturu proletariátu, nebo ji, stejně jako politickou moc vůbec, klade na poslední místo. My ji klademe na místo první. Kdybychom unisono s novožizňovci prostě řekli: *nikoli* dělnická kontrola, *nýbrž* kontrola státní, vyšla by z toho buržoazně reformistická fráze, byla by to v podstatě formulace čistě kadetská, neboť proti *účasti* dělníků ve »státní« kontrole kadeti nic nenamítají. Kornilovovští kadeti moc dobře vědí, že taková účast je nejlepší způsob, jak buržoazie může dělnictvo balamutit, nejlepší způsob, jak rafinovaně politicky *korumpovat* všelijaké ty Gvozděvy, Nikitiny, Prokopoviče, Ceretelie a celou tu bandu.

Když říkáme »dělnická kontrola« a klademe přitom toto heslo vždy *vedle* diktatury proletariátu, vždy *hned* za ni, vysvětlujeme tím, o jakém státu je řeč. Stát je orgánem vlády *třídy*. Které? Jestliže buržoazie, pak je to právě ta kadetsko-kornilovovsko-»kerenskovská« státnost, ze které se pracujícím lidu v Rusku už víc než půl roku v ža-

ludku »kornilovuje a kerenskujе«. Jestliže je orgánem proletariátu, jde-li o stát proletářský, tj. o diktaturu proletariátu, pak se dělnická kontrola může stát všelidovou, všezahrnující, všudypřítomnou, co nejpřesnější a nejsvědomitější evidencí výroby a rozdělování výrobků.

V tom je hlavní obtíž, v tom je hlavní úkol proletářské, tj. socialistické revoluce. Bez sovětů by byl tento úkol, alespoň pro Rusko, neřešitelný. Sověty jsou předobrazem oné organizační činnosti proletariátu, která může tento světodějně důležitý úkol vyřešit.

Zde jsme se dostali k druhé stránce otázky státního aparátu. Kromě převážně »utlačovatelského« aparátu pravidelné armády, policie a úřednictva existuje v dnešním státě aparát zvláště těsně spjatý s bankami a syndikáty, aparát, který provádí obrovskou práci evidenční a registrační, je-li možné se tak vyjádřit. Rozbíjet tento aparát není možné, a není ani nutné. Je třeba vyrvat ho z područí kapitalistů, odřezat, odsekát a odetnout od něho kapitalisty i se sítí jejich vlivu, podřít ho proletářským sovětům, rozšířit ho a zformovat jako aparát všeobšáhlejší a všelidovější. A to se dá udělat, budeme-li se opírat o vymoženosti, kterých už dosáhla kapitalistická velkovýroba (stejně jako proletářská revoluce vůbec může dosáhnout svého cíle jedině tehdy, bude-li se o tyto vymoženosti opírat).

Kapitalismus vytvořil aparáty evidence ve formě bank, syndikátů, pošty, spotřebních družstev a zaměstnanec-kých svazů. Bez velkých bank by byl socialismus neuskuteč-nitelný.

Velké banky, to je ten »státní aparát«, který k uskuteč-nění socialismu nezbytně potřebujeme a který od kapitalis-mu přejímáme hotový, přičemž zde je naším úkolem pou-ze odsekát to, co tento skvělý aparát kapitalisticky znetvo-ruje, ještě víc jej rozšířit, ještě víc jej zdemokratizovat a učinit ještě všestrannějším. Kvantita přejde v kvalitu. Jediná státní banka, největší z největších, s filiálkami

v každé volosti* a v každé továrně — to už je devět desetin *socialistického* aparátu. To už je celostátní *účetnictví*, celostátní *evidence* výroby a rozdělování výrobků, to už je takřkajíc *kostra* socialistické společnosti.

Tento »státní aparát« (který za kapitalismu zcela státní není, který však bude úplně státní u nás, za socialismu) můžeme »převzít« a »uvést do chodu« naráz, jedním výnosem, neboť faktické účetnictví, kontrolu, registraci, evidenci a účtování tu vykonávají *zaměstnanci*, z nichž větší na je sama v postavení proletariátu nebo poloproletariátu.

Tyto zaměstnance je možné a nutné převést jedním výnosem proletářské vlády do stavu státních zaměstnanců — podobně jako hlídačí psi kapitalismu, například Briand a jiní buržoazní ministři, jedním výnosem převádějí do stavu státních zaměstnanců stávkující železničáře. Takových státních zaměstnanců budeme potřebovat mnohem víc a bude *možné* jich získat mnohem víc, protože kapitalismus zjednodušil funkce evidence a kontroly, zredukoval je na poměrně jednoduché *záznamy*, které může pořizovat každý inteligentní člověk.

»Postátnění« masy bankovních, syndikátních, obchodních a jiných zaměstnanců je věc plně proveditelná jak technicky (vzhledem k předběžné práci, kterou za nás vykonal kapitalismus a finanční kapitál), tak politicky, a to za podmínky, že ho budou kontrolovat a dozírat na něj *sověty*.

A s vysokými úředníky, kterých není mnoho, kteří však tíhnou ke kapitalistům, bude nutné naložit jako s kapitalisty — »s veškerou přísností«. Stejně jako kapitalisté i oni se postaví *na odpor*. Tento odpor bude nutné *zlomit*, a jestliže neuvěřitelně naivní Pešechonov již v červnu 1917 žvatlal jako skutečný »státnický kojeneček«, že »odpor kapitalistů je zlomen«^[41], pak tuto dětinskou frázi, dětin-

* Volost — provinciální správní jednotka v Rusku do roku 1928.
Čes. red.

ské vychloubání a klukovské vytahování *uskuteční proletariát doopravdy*.

To udělat můžeme, neboť tady jde o to, zlomit odpor nicotné menšiny obyvatelstva, doslova hrstky lidí, z nichž každý se dostane pod takový *dozor* zaměstnaneckých svazů, odborových organizací, spotřebních družstev a sovětů, že každý takový Tit Tityč bude *obležen* jako Francouzi u Sedanu. Každého z těchto Titů Tityčů známe jménem: stačí vzít seznamy ředitelů, členů správních rad, velkých akcionářů apod. Je jich v *celém* Rusku několik set, nanejvýš několik tisíc, a ke každému z nich může proletářský stát, disponující aparátem sovětů, zaměstnaneckých svazů atd., postavit desítku nebo i stovku kontrolorů, takže se snad dokonce podaří pomocí *dělnické kontroly* (nad kapitalisty) místo »lámání odporu« jakýkoli odpor *znemožnit*.

»Jádrem« však nebude ani tak konfiskace majetku kapitalistů, jako právě všelidová, všezahrnující dělnická kontrola nad kapitalisty a jejich eventuálními přívrženci. Pouhou konfiskací se nedokáže nic, neboť ta v sobě neobsahuje prvek organizace a evidence v zájmu správného rozdělování. Konfiskaci snadno nahradíme *spravedlivým* zdaněním (třeba podle »šingarjovovských« sazeb) — jen je nutné, aby se nám podařilo vyloučit možnost jakkoli se vyhnout povinnosti skládat účty, zatajovat pravdu a obcházet zákon. A tuto možnost *odstraní jedině* dělnická kontrola *dělnického státu*.

Povinná syndikalizace, tj. povinné spojování ve svazy pod kontrolou státu, to je něco, co už kapitalismus připravil, co už v Německu uskutečnil stát junkerů, co v Rusku budou moci uskutečnit sověty a diktatura proletariátu, co *nám zabezpečí »státní aparát«*, aparát jak univerzální, tak i moderní a nebyrokratický.*

* Podrobněji o významu povinné syndikalizace viz v mé brožuře Hrozící katastrofa a jak jí čelit (viz tento svazek, s. 199—202. *Red.*).

Čtvrtý argument advokátů buržoazie: proletariát nedokáže »uvést do chodu« státní aparát. Tento argument neříká v porovnání s předešlým argumentem nic nového. Starý aparát bychom ovšem nedokázali ani ovládnout, ani uvést do chodu. Nový aparát, sověty, je již do chodu »mohutným vzmachem skutečné tvořivé aktivity lidu« uveden. Je jenom nutné sejmout z tohoto aparátu *okovy*, kterými jej spoutalo panování eserských a menševických vůdců. Tento aparát už funguje, je nutné jenom vyházet ty zruďné maloburžoazní přívěsky, které mu brání, aby mohl jít plnou parou vpřed.

Abychom doplnili to, co jsme už řekli, je zde třeba prozkoumat dvě okolnosti: za prvé nové prostředky kontroly, které jsme *nevytvořili* my, nýbrž kapitalismus v jeho vojensko-imperialistickém stadiu; za druhé význam prohloubení demokratičnosti pro *spravování* státu proletářského typu.

Obilní monopol a chleбенky jsme nezavedli my, nýbrž válčící kapitalistický stát. Tento stát už zavedl v rámci kapitalismu všeobecnou pracovní povinnost, tj. vojenskou káznici pro dělníky. Avšak i zde, stejně jako v celé své dějnotvorné činnosti, bere si proletariát svou zbraň od kapitalismu a »nic si nevymýšlí«, »netvoří z ničeho«.

Obilní monopol, chleбенka a všeobecná pracovní povinnost jsou v rukou proletářského státu, v rukou svrchovaných sovětů nejmocnějším prostředkem evidence a kontroly, takovým prostředkem, který — bude-li rozšířen na kapitalisty a *boháče vůbec* a použijí-li ho proti nim *dělníci* — »vede do chodu« státní aparát s takovou vehemencí namířenou na zdoání odporu kapitalistů a jejich podřízení proletářskému státu, jakou dějiny ještě nepoznaly. Tento prostředek kontroly a *donucení k práci* je účinnější než zákony Konventu a jeho gilotina. Gilotina *pouze* zastrášovala, pouze lámala *aktivní* odpor. *To je pro nás málo.*

To je pro nás málo. Musíme nejen »zastráshit« kapitalis-

ty v tom smyslu, aby cítili všemocnost proletářského státu a přestali pomýšlet na aktivní odpor proti němu. Musíme zlomit také *pasivní* odpor, který je nesporně ještě nebezpečnější a škodlivější. Musíme nejen zlomit každý odpor. Musíme je *donutit, aby pracovali* v rámci nové státní organizace. Nestačí s kapitalisty »vyrazit dveře«, je nutné postavit je (jakmile vyházáme neschopné a nepolepšitelné »opozičníky«) *do služeb nového státu*. To se týká jak kapitalistů, tak jisté horní vrstvy buržoazní inteligence, úředníků atd.

A prostředky k tomu máme. Prostředek a zbraň nám vtiskl do rukou sám válčící kapitalistický stát. Tímto prostředkem jsou: obilní monopol, chlebenka a všeobecná pracovní povinnost. »Kdo nepracuje, ať nejí« — to je základní, první a nejdůležitější zásada, kterou mohou uskutečnit a uskuteční sověty dělnických zástupců, až se stanou státní mocí.

Každý dělník má svou pracovní knížku. Tento doklad ho neponižuje, ačkoli *dnes* je to bezesporu doklad kapitalistického námezdního otroctví, který dosvědčuje, že pracující člověk patří tomu nebo onomu darmožroutovi.

Sověty zavedou pracovní knížky *pro boháče a pak* postupně i pro všechno obyvatelstvo (v rolnické zemi pravděpodobně nebude pracovní knížka pro převážnou většinu rolníků dlouhou dobu potřebná). Pracovní knížka přestane být znakem »sprostého rodu«, přestane být dokladem »nejnižších« společenských vrstev, svědectvím námezdního otroctví. Stane se svědectvím, že v nové společnosti již nejsou »dělníci«, zato však také nikdo, kdo by nebyl *pracující*.

Boháči musejí dostat od organizace dělníků nebo zaměstnanců, k níž mají svým pracovním oborem nejbliž, pracovní knížku, musejí dostávat jednou týdně nebo v nějaké jiné stanovené lhůtě od této organizace potvrzení, že svědomitě pracují; jinak nemohou dostat chlebenku ani žádné potraviny. Proletářský stát řekne: Potřebujeme

dobré organizátory bankovníctví a slučování podniků (v této věci mají kapitalisté více zkušeností a se zkušenými lidmi se pracuje lépe), potřebujeme čím dál tím víc — víc než dosud — inženýrů, agronomů, techniků a vysoce vzdělaných odborníků všeho druhu. Dáme všem těmto odborníkům přiměřenou práci, na jakou jsou zvyklí; důsledně stejné mzdy budeme zavádět pravděpodobně jen postupně a pro tyto odborníky ponecháme na přechodnou dobu vyšší platy, avšak podrobíme je všestranné dělnické kontrole a plně a bezpodmínečně uplatníme zásadu: »Kdo nepracuje, ať nejí«. A pokud jde o formy organizování práce, ty si nevymýšlíme, nýbrž přejímáme je hotové od kapitalismu: banky, syndikáty, nejlepší továrny, výzkumné stanice, akademie aj.; stačí, jestliže pouze převezmeme nejlepší vzory ze zkušeností vyspělých zemí.

A samozřejmě ani v nejmenším nepropadneme utopismu, neopustíme půdu nejstřízlivějších praktických úvah, jestliže prohlásíme: celá třída kapitalistů se bude bránit velice úporně, avšak tím, že zorganizujeme veškeré obyvatelstvo v sověty, tento odpor zlomíme, přičemž zvlášť zaryté a vzpurné kapitalisty bude samozřejmě nutné trestat konfiskací veškerého majetku a vězením, zato však vítězství proletariátu *rozmnoží* počet takových případů, o jakém jsem četl například v dnešních Izvěstijích:

»Dne 26. září se na Ústřední radu závodních výborů dostavili dva inženýři a prohlásili, že skupina inženýrů se rozhodla založit svaz socialistických inženýrů. Ježto se svaz domnívá, že nynější doba je vlastně začátkem sociální revoluce, dává se k dispozici dělnickým masám a chce hájením zájmů dělnictva jednat v plné shodě s dělnickými organizacemi. Zástupci Ústřední rady závodních výborů odpověděli, že rada ochotně zřídí ve své organizaci inženýrskou sekci, která by pojala do svého programu hlavní teze I. konference závodních výborů o dělnické kontrole nad výrobou. V nejbližších dnech se sejde společná schůze delegátů Ústřední rady závodních výborů a iniciativní skupiny socialistických inženýrů.« (Izvěstija CIK z 27. září 1917.)^[203]

Proletariát prý nedokáže uvést státní aparát do chodu.

Po revoluci roku 1905 spravovalo Rusko 130 000 statkářů, a to tak, že se dopouštěli nekonečného množství násilných činů na 150 miliónech lidí, že je nesmírně ponižovali a obrovskou většinu nutili ke galejnické práci a odsuzovali k polohladové existenci.

A totéž Rusko prý nedokáže spravovat 240 000 členů bolševické strany, spravovat je ve prospěch chudých a proti bohatým. Těchto 240 000 lidí má už nyní podporu alespoň jednoho miliónu hlasů dospělého obyvatelstva, neboť právě takový je poměr mezi počtem členů strany a počtem hlasů pro stranu odevzdávaných, jak ukazují zkušenosti Evropy i Ruska — třeba například výsledky srpnových voleb do petrohradské dумы. Máme tedy už »státní aparát« čítající *jeden milión* lidí, kteří jsou oddáni socialistickému státu ideově, a ne proto, aby dostali každého dvacátého v měsíci pořádnou kupu peněz.

A co víc, máme »zázračný prostředek«, jak hned teď, naráz náš státní aparát *zdesateronásobit*, prostředek, který žádný kapitalistický stát nikdy neměl a ani mít nemůže. Tímto zázračným prostředkem je zapojení pracujících, zapojení chudiny do každodenní správy státu.

Na vysvětlenou, jak snadno se dá tohoto zázračného prostředku použít a jak zaručeně působí, uveďme co nejprostší a nejnázornější příklad.

Stát potřebuje přinutit určitou rodinu vystěhovat se z bytu a nastěhovat tam jinou. To se v kapitalistickém státě stává dnes a denně a bude se to stávat i v našem, proletářském čili socialistickém státě.

Kapitalistický stát vystěhovává dělnickou rodinu, která ztratila živitele a nezaplatila nájemné. Přichází soudní exekutor, strážník nebo četník, popřípadě celá četa. V dělnické čtvrti je na nucené vystěhování zapotřebí celého oddílu kozáků. Proč? Protože exekutor a »strážník« se tam bez velmi silného vojenského doprovodu zdráhají jít. Vědí, že scény při vystěhování vyvolávají u veškerého

okolního obyvatelstva, u tisíců a tisíců lidí dohnaných na pokraj zoufalství tak šílený hněv, takovou nenávist ke kapitalistům a ke kapitalistickému státu, že každou chvíli mohou exekutora a četu četníků roztrhat na kusy. Je třeba silný vojenský doprovod, je třeba povolát do velkého města několik pluků nutně až odněkud ze vzdáleného, okrajového území, aby vojáci neznali život městské chudiny a nemohli se »nakazit« socialismem.

Proletářský stát musí do bytu boháče nuceně nastěhovat chudou rodinu, která nutně potřebuje bydlet. Náš oddíl dělnické milice se skládá, dejme tomu, z 15 osob: dva námořníci, dva vojáci, dva uvědomělí dělníci (z nichž třeba jen jeden je členem naší strany nebo s ní sympatizuje), dále jeden příslušník inteligence a osm příslušníků pracující chudiny, bezpodmínečně ale aspoň pět žen, někdo ze služebnictva a z nekvalifikovaných dělníků apod. Oddíl přijde do boháčova bytu, prohlédne ho a zjistí, že pět pokojů obývají dva muži a dvě ženy. »Stěsnejte se, občané, na letošní zimu do dvou pokojů, a dva pokoje připravte, aby se do nich mohly nastěhovat dvě rodiny ze sklepa. Prozatím, dokud za pomoci inženýrů (vy jste podle všeho inženýr?) nepostavíme dobré byty pro všechny, budete se muset uskrovnit. Váš telefon bude sloužit deseti rodinám. To ušetří 100 hodin práce, běhání po krámech apod. Dále jsou ve vaší rodině dvě volné poloviční pracovní síly, které mohou konat lehkou práci: pětapadesátiletá občan-ka a čtrnáctiletý občan. Budou mít denně tři hodiny službu a budou dozírat na správné rozdělování potravin pro deset rodin a vést o tom potřebnou evidenci. Občan student, který je tu v našem oddílu, napíše hned ve dvou exemplářích tento státní příkaz a vy nám laskavě potvrdíte, že se zavazujete přesně ho plnit.«

Takhle, jak bylo na názorných příkladech ukázáno, by mohl podle mého názoru vypadat poměr mezi starým, buržoazním, a novým, socialistickým státním aparátem a státní správou.

Nejsme utopiste. Víme, že ne každý nekvalifikovaný dělník a ne každá kuchařka se mohou okamžitě zapojit do správy státu. V této věci souhlasíme jak s kadety, tak s Breškovskou a s Ceretelim. Od těchto občanů se však lišíme tím, že žádáme, aby byl ihned zavržen předsudek, že *spravovat* stát, konat všední, každodenní řídicí práci dokážou jedině boháči nebo úředníci pocházející z bohatých rodin. Žádáme, aby *školení* ve věcech státní správy prováděli uvědomělí dělníci a vojáci a aby s ním začali okamžitě, tj. aby okamžitě *začali* pro takové školení získávat všechny pracující, veškerou chudinu.

Víme, že kadeti jsou také ochotni učit lid demokratičnosti. Kadetské dámy jsou ochotny konat podle nejlepších anglických a francouzských pramenů přednášky pro služky o rovnoprávnosti žen. A zároveň na nejbližším shromáždění spojeném s koncertem bude před tisíci lidí aranžováno na pódiu objímání a líbání; vznešená kadetská referentka bude objímat a líbat Breškovskou, Breškovská bude objímat a líbat bývalého ministra Cereteliho a vděčný lid se bude názorně učit, jak má vypadat republikánská rovnost, volnost, bratrství . . .

Ano, připouštíme, že kadeti, Breškovská a Cereteli, jsou svým způsobem demokratičnosti oddáni a propagují ji mezi lidmi. Ale co se dá dělat, máme-li my o demokratičnosti poněkud jinou představu?

Ke zmírnění neslýchaných válečných břemen a útrap a k léčení strašných ran, které lidu zasadila válka, je podle našeho mínění třeba *revoluční* demokratičnost, jsou nutná *revoluční* opatření právě takového druhu, jako je uvedené přidělování obytných místností chudině. *Přesně tak* je třeba si počínat ve městě i na venkově s potravinami, oděvem, obuví atd., na venkově s půdou apod. Pro správu státu v takovém duchu můžeme ihned získat státní aparát o nějakých deseti, ne-li dvaceti miliónech lidí, aparát, jakým ještě nedisponoval ani jeden kapitalistický stát. Tento aparát můžeme vytvořit jedině my, neboť má-

me zajištěny plně a bezvýhradně sympatie obrovské většiny obyvatel. Tento aparát můžeme vytvořit jedině my, neboť máme uvědomělé dělníky, ukázněné dlouhou »škoolou« kapitalismu (nebyli jsme přece v učení u kapitalistů nadarmo), dělníky, kteří jsou s *to* utvořit dělnickou milici a *postupně* ji rozšířit (a rozšiřovat ji začnou ihned) *ve vše-lidovou* milici. Uvědomělí dělníci musí vést, musí však také zapojit do správy skutečné masy pracujícího a utlačovaného lidu.

Je samozřejmé, že při prvních krocích bude tento nový aparát nutně dělat chyby. Ale nechybovali snad rolníci, když se vymaňovali z nevolnictví a začínali se sami starat o své věci? Cožpak se lid může naučit spravovat sám své záležitosti, zbavovat se chyb jinak než v praxi, jinak, než že se okamžitě ujme opravdu lidové samosprávy? Nejdůležitější teď je rozloučit se s buržoazním intelektuálským předsudkem, že stát mohou řídit pouze k tomu určení úředníci, celým svým společenským postavením plně závislí na kapitálu. Nejdůležitější je skoncovat s takovým stavem, kdy se stát pokoušejí postaru spravovat buržoové, úředníci a »socialističtí« ministři, avšak spravovat ho neumějí, takže výsledkem jejich sedmiměsíční činnosti je rolnické povstání v rolnické zemi!! Nejdůležitější je vstípit utlačovaným a pracujícím lidem důvěru ve vlastní síly, ukázat jim v praxi, že se mohou a musí sami chopit *správného*, co nejpřísněji uspořádaného, organizovaného rozdělování obilí, veškerých potravin, mléka, oděvů, bytů atd. *v zájmu chudiny*. Jinak Rusko *nemůže* být zachráněno před krachem a záhubou, kdežto přikročili se všude svědomitě a odvážně k předání správy do rukou proletářů a poloproletářů, vzbudí to takové v dějinách dosud nevídané revoluční nadšení mas a zmnohonásobí to síly lidu k boji proti útrapám tak, že mnohé z toho, co připadá našim omezeným, starým a byrokratickým silám neuskutečnitelné, ukáže se jako uskutečnitelné pro síly miliónové masy *začínající pracovat pro sebe*, a ne pro ka-

pitalistu, ne pro panského synka, ne pro byrokrata, ne z donucení.

S otázkou státního aparátu souvisí také otázka centralismu, do níž se zvlášť energicky a zvlášť nezdařile pustil v 138. čísle listu Novaja žizň z 27. září v článku Bolševici a problém moci^[2] soudruh Bazarov.

Soudruh Bazarov usuzuje takto: »Sověty nejsou aparát uzpůsobený pro všechny oblasti státního života«, neboť sedmiměsíční zkušenosti prý dokázaly a »desítky a stovky dokumentárních údajů, jimiž disponuje ekonomické oddělení petrohradského výkonného výboru,« prý potvrdily, že sověty, třebaže na mnoha místech fakticky měly »veškerou moc«, »nedokázaly v boji proti hospodářskému rozvratu dosáhnout aspoň poněkud uspokojuvých výsledků«. Potřebujeme aparát »rozčleněný podle výrobních odvětví, v rámci každého odvětví přísně centralizovaný a podřízený jednotnému celostátnímu ústředí«. »Nejde,« račte si všimnout, »o to, vyměnit starý aparát, nýbrž jde jen o jeho zreformování . . . bez ohledu na to, jak moc se bolševici lidem s plánem vysmívají . . .«

Všechny tyto úvahy soudruha Bazarova jsou až překvapivě nemohoucí, jako by to byla kopie úvah buržoazie, odraz jejího třídního hlediska!

Je tomu skutečně tak. Řekne-li někdo, že sověty aspoň někde v Rusku vůbec někdy měly »veškerou moc«, je to prostě směšné (není-li to opakování lži diktované kořistnými třídními zájmy kapitalistů). Veškerou moc má ten, kdo má moc nad veškerou půdou, nad všemi bankami, nad všemi továrnami; člověk, který by byl jen trochu obeznámen s historickými zkušenostmi a s vědeckými fakty o spojitosti politiky s ekonomikou, by na tuhle »nepatrnou« okolnost nemohl »zapomenout«.

Úskočnost buržoazie spočívá v tom, že *nepřipouští* sověty k moci, každý jejich významný krok *sabotuje*, pone-

chává si vládu ve svých rukou, nechává si v rukou púdu a banky atd. a přitom svaluje vinu za hospodářský rozvrat na sověty!! A právě v tom tkví všechny smutné zkušenosti s koalici.

Sověty nikdy veškerou moc neměly a jejich opatření mohla působit jedině jako utišující prostředek a jen zvyšovat zmatek.

Dokazovat nutnost centralismu bolševikům, kteří jsou centralisty z přesvědčení, centralisty svým programem i taktikou celé své strany, znamená opravdu bušit na otevřené dveře. Jestliže se publicisté z listu Novaja žižň přesto do této marné práce pouštějí, pak jenom proto, že vůbec nepochopili smysl a význam toho, že se jejich »celostátnímu« hledisku vysmíváme. A nepochopili to proto, že učení o třídním boji vyznávají jedině *slowy*, a ne rozumem. Opakují nabílované fráze o třídním boji, co chvíli sklouzávají na teoreticky komické, prakticky reakční »nadtrídní hledisko«, a tomuto přisluhování buržoazii říkají »celostátní« plán.

Stát je, vážení a milí, třídní pojem. Stát je orgán nebo nástroj násilí jedné třídy nad druhou. Dokud je stát nástrojem násilí buržoazie nad proletariátem, může proletariát hlásat jen jedno heslo: *rozbít* tento stát. Ale až stát bude státem proletářským, až bude nástrojem násilí proletariátu nad buržoazií, pak budeme plně a bezvýhradně pro tvrdou moc a pro centralismus.

Populárněji řečeno: nevysmíváme se »plánům«, nýbrž tomu, že Bazarov a spol. nechápou, že odmítají-li »dělnickou kontrolu«, odmítají-li »diktaturu proletariátu«, jsou pro diktaturu buržoazie. Střední cesty není, střední cesta je jen pustá fantazie maloburžoazního demokrata.

Proti centralizaci sovětů, proti jejich sjednocení se nikdy nevyšlo ani jedno ústředí, ani jeden bolševik. Proti sjednocení závodních výborů podle výrobních odvětví a proti jejich centralizaci nemá nikdo z nás námitky. Bazarov střílí vedle.

Vysmíváme se, vysmívali jsme se a budeme se vysmívat nikoli »centralismu« a »plánům«, nýbrž *reformismu*. Neboť váš reformismus je po zkušenostech s koalicí dvojnásob směšný. A kdo říká: »nikoli výměna aparátu, nýbrž jeho zreformování«, ten je reformista, ten už není revoluční, ale reformistický demokrat. Reformismus neznamená nic jiného než ústupky vládnoucí třídy, a *ne* její svržení, ústupky vládnoucí třídy, která si ponechává moc *ve svých rukou*.

A to právě bylo vyzkoušeno půlroční koalicí.

Právě tomu se vysmíváme. Bazarov nepromyslel učení o třídním boji a sedá na lep buržoazii, která sborově notuje: »To je ono, to právě chceme, my přece nejsme proti reformování, jsme pro účast dělníků v celostátní kontrole, plně souhlasíme,« a dobrák Bazarov hraje *objektivní* úlohu přizvukovače kapitalistů.

Tak to vždycky dopadlo a tak to vždycky dopadne s lidmi, kteří se za prudkého třídního boje pokoušejí zaujmout pozici »středu«. A právě proto, že publicisté z listu Novaja žizň nejsou s to pochopit třídní boj, je jejich politika takové směšné, ustavičné potáčení se mezi buržoazií a proletariátem.

Dejte se do »plánů«, milí občané, to není politika, to není věc třídního boje, tady můžete lidu prospět. Máte ve svém listu spoustu ekonomů. Spojte se s takovými inženýry a ostatními, kteří jsou ochotni zabývat se otázkami regulování výroby a rozdělování, věnujte přílohu vašeho velikého »aparátu« (listu) konkrétnímu zpracovávání přesných údajů o výrobě a rozdělování výrobků v Rusku, o bankách a syndikátech atd. atd. — tím prospějete lidu, tady vaše vysedávání na dvou židličích nebude mít příliš škodlivé následky, za takovou práci v oboru »plánů« neskldíte posměch, nýbrž vděčnost dělníků.

Až proletariát zvítězí, udělá toto: posadí ekonomy, inženýry, agronomy a ostatní, aby *pod kontrolou* dělnických organizací vypracovali »plán«, aby jej prověřovali, aby hle-

dali prostředky, jak centralizací uspořít práci, aby hledali opatření a metody nejjednodušší, nejlevnější, nejvhodnější a nejuniverzálnější kontroly. Za to ekonomům, statistikům a technikům dobře zaplatíme, ale . . . ale nebudou-li tuto práci dělat svědomitě a plně *v zájmu pracujících*, nedáme jim jíst.

Jsme pro centralismus a pro »plán«, avšak pro centralismus a plán proletářského státu, proletářského regulování výroby a rozdělování výrobků v zájmu chudých, pracujících a vykořisťovaných, *proti* vykořisťovatelům. Slovem »celostátní« jsme ochotni rozumět jediné to, co láme odpor kapitalistů, co dává veškerou moc většině lidu, tj. proletářům a poloproletářům, dělníkům a chudým rolníkům.

Podle pátého argumentu bolševici neudrží moc, neboť »situace je mimořádně složitá. . .«.

Ti mudrcové! Snad by se s revolucí i smířili, ale bez té »mimořádně složitě situace«.

Takové revoluce neexistují, a vzdychání po takové revoluci není nic jiného než reakční lamentace buržoazního inteligenta. I když revoluce začne za situace, která se nezdá příliš složitá, pak sama revoluce během svého vývoje vždy mimořádně komplikovanou situaci vytvoří. Vždyť revoluce, skutečná, hluboká, »lidová«, jak říkal Marx¹⁰⁴, je neuvěřitelně složitý a bolestivý proces odumírání starého a zrodu nového společenského řádu a nového způsobu života desítek miliónů lidí. Revoluce je nejostřejší, nejzběsílejší a nejdohodlanější třídní boj a občanská válka. Žádná velká revoluce v dějinách se neobešla bez občanské války. Jedině lidé ve futrálu^[216] si mohou myslet, že občanská válka je možná bez »mimořádně složitě situace«.

Kdyby nebylo mimořádně složitě situace, nebylo by ani revoluce. Kdo se bojí, nesmí do lesa.

O pátém argumentu je škoda dále mluvit, protože neobsahuje žádnou myšlenku, ani ekonomickou, ani politickou,

ani žádnou jinou. Je to jen vzdychání lidí zarmoucených a poděšených revolucí. Pro ilustraci si dovolím uvést dvě malé osobní vzpomínky.

Krátce před červencovými dny jsem mluvil s dobře situovaným inženýrem. Inženýr byl kdysi revolucionářem, byl členem sociálně demokratické strany, ba dokonce bolševické strany. Teď byl bez sebe strachy a plný zloby na rebelující a nezkrotné dělníky. Kdyby to byli alespoň takoví dělníci jako němečtí, říkal (je to člověk vzdělaný, žil v cizině), já samozřejmě obecně chápu nevyhnutelnost sociální revoluce, ale u nás, za tohoto poklesu úrovně dělnictva, který způsobila válka . . . to není revoluce, to je pád do propasti.

Byl by ochoten uznat sociální revoluci, kdyby k ní dějiny dospěly tak pokojně, klidně, hladce a přesně, jako přijíždí do stanice německý expres. Důstojný průvodčí otevírá dveře vagónu a volá: »Stanice sociální revoluce. Alle aussteigen (všichni vystupovat)!« Proč by potom nevyměnil své postavení inženýra u Titů Tityčů za postavení inženýra v dělnických organizacích?

Tento člověk zažil stávky. Ví, jakou bouří vášní vždy, i v neklidnějších dobách, docela obyčejná stávka vzbuzuje. Chápe ovšem, jak nekonečně mohutnější musí být tato bouře, když třídní boj zburcoval *všechn* pracující lid obrovské země, když válka a vykořisťování přivedly milióny lidí, které po staletí trýznili statkáři a které po desetiletí odírali a deptali kapitalisté i carští úředníci, téměř na pokraj zoufalství. On to všechno »teoreticky« chápe, všechno to *slavy* uznává, je prostě poděšen »mimořádně složitou situací«.

Po červencových událostech jsem musel díky zvlášť starostlivé pozornosti, kterou mě poctila vláda Kerenského, přejít do ilegality. Našince samozřejmě ukrýval dělník. Obědváme ve vzdáleném dělnickém předměstí Pitěru, v malém dělnickém bytě. Hostitelka přináší chléb. Hostitel říká: »Koukni na ten pěkný chleba. Tak se zdá, že „oni“ už

se teď neodvážím dělat špatný chleba. A to jsme si u nás v Pi-
těru na dobrý chleba odvykli.«

Překvapilo mě toto třídní zhodnocení červencových událostí. Moje myšlenky se točily kolem politického významu události, rozvažoval jsem, jaký vliv bude mít na celkový průběh událostí, rozebíral jsem, z jaké situace vyplynul tento zvrát dějin a jakou situaci vytvoří, jak máme změnit naše hesla a náš stranický aparát, abychom jej přizpůsobili změněné situaci. O chlebě, o tom jsem já, člověk, který nepoznal nouzi, nepřemýšlel. Chléb byl pro mě čím-
si samozřejmým, jakýmsi vedlejším produktem publicistické činnosti. K základu všeho, k třídnímu boji za chléb, dospívám ve svém myšlení přes politickou analýzu neobyčejně složitou a spletitou cestou.

Avšak příslušník utlačované třídy, i když to byl jeden z dobře placených a velmi inteligentních dělníků, uhodí hřebík na hlavičku, a to s onou obdivuhodnou prostotou a přímostí, s onou pevnou rozhodností, s oním překvapivě jasným postřehem, o kterém se našinci inteligentu ani nezdá. Celý svět se dělí na dva tábory: »My«, pracující, a »oni«, vykořisťovatelé. Ani stopy po tom, že by tohoto člověka poslední události zmátly: pro něho je to jedna ze srážek v dlouhém boji práce proti kapitálu. Když se kácí les, lítají třísky.

»Jak bolestná věc je tato „mimořádně složitá situace“ revoluce,« tak myslí a cítí buržoazní inteligent.

»Zmáčkli jsme „je“, „oni“ se už teď neodvážím dělat svinstva jako dřív. Zmáčkne je ještě víc a vyřídíme je nadobro,« tak myslí a cítí dělník.

Šestý a poslední argument: Proletariát »nebude schopen vydržet celý ten nápor nepřátelských sil, který smete nejen diktaturu proletariátu, ale nádavkem i celou revoluci«.

Nestrašte, pánové, my máme pro strach uděláno! Vidě-

li jsme už tyto nepřátelské síly a jejich nápor za kornilovovštiny (od které se kerensťina ničím neliší). Jak proletariát a chudé rolnictvo smetly kornilovovštinu, v jak žalostné a bezmocné situaci se octli přívrženci buržoazie a hrstka příslušníků zvláště zámožných a revoluci zvláště »nepřátelských« místních vrstev drobných pozemkových vlastníků, to viděli všichni, na to lid nezapomene. Dělo naroda z 30. září, přemlouvající dělníky, aby »měli strpení« s kerensťinou (tj. kornilovovštinou) a se zfalšovanou cereteliovskou Bulyginovou dumou, dokud nebude svoláno Ústavodárné shromáždění (které je svoláváno pod ochranou »vojenských opatření« proti bouřícím se rolníkům!), toto Dělo naroda se přímo zalyká, když opakuje právě šestý argument listu Novaja žizň, a do ochraptění volá: »Vláda Kerenského se v žádném případě nepodřídí« (moci sovětů, moci dělníků a rolníků, kterou Dělo naroda, aby nezůstalo pozadu za pogromisty a antisemity, za monarchisty a kadety, nazývá mocí »Trockého a Lenina«^[148]: až k takovým metodám eseři dospěli!!).

Avšak ani Novaja žizň, ani Dělo naroda uvědomělé dělníky nezastraší. »Vláda Kerenského« se podle vás »v žádném případě nepodřídí«, čili abychom to řekli prostěji, příměji a jasněji, zopakuje kornilovovštinu. A pánové z listu Dělo naroda se opovažují tvrdit, že prý to bude »občanská válka« a to že jsou »strašné perspektivy«!

Ne, pánové, dělníky neoklamete. To nebude občanská válka, ale beznadějná vzpoura hrstky kornilovovců; nebo snad chtějí »nepodřídít se« lidu a stůj co stůj ho vyprovokovat, aby ve velkém zopakoval to, co se přihodilo ve Vyborgu kornilovovcům? *Jestliže* si eseři *přejí* tohle, *jestliže* tohle si přeje člen eserské strany Kerenskij, pak může lid dohnat k zuřivosti. Avšak dělníky a vojáky tím, pánové, nezastrašíte!

Ta nekonečná drzost: narafičili novou Bulyginovu dumu, podvodně si zjednali pomoc reakčních členů družstev a vesnických kulaků, přidali k nim kapitalisty a stat-

káře (označované jako příslušníci vrstev splňujících majetkový cenzus) a s touto bandou kornilovovců chtějí *mařit vůli lidu*, vůli dělníků a rolníků.

Dopracovali to v rolnické zemi tak daleko, že se všude jako mohutná řeka rozlévá rolnické povstání! Jen si představte: v demokratické republice, kde 80 % obyvatelstva tvoří rolníci, dohnali tyto rolníky k povstání . . . Totéž Dělo naroda, Černovovy noviny, orgán strany »socialistů-revolucionářů«, který se 30. září nestydí radit dělníkům a rolníkům, aby »měli strpení«, muselo v úvodníku z 29. září přiznat:

»Dodnes se neudělalo téměř nic, aby byly odstraněny otrocké vztahy, které stále ještě vládnou na venkově, a to i ve středním Rusku.«^[147]

Totéž Dělo naroda v témž úvodníku z 29. září píše, že v metodách »revolučních ministrů« jsou ještě silně cítit stolypinovské manýry, čili jinými slovy, jasněji a jednodušeji řečeno, nazývá Kerenského, Nikitina, Kiškina a spol. *stolypinovci*.

»Stolypinovci« Kerenskij a spol. dohnali rolníky k povstání, zavádějí teď proti rolníkům »vojenská opatření« a chlácholí lid sliby, že bude svoláno Ústavodárné shromáždění (třebaže Kerenskij a Cereteli už jednou *oklamali* lid, když 8. července slavnostně prohlásili^[132], že Ústavodárné shromáždění se sejde ve stanoveném termínu — 17. září, a potom *nedodrželi slovo* a Ústavodárné shromáždění odložili^[158], nedbajíce ani na rady *menševika Dana*, přičemž ho odložili ne na konec října, jak chtěl tehdejší menševický ústřední výkonný výbor, nýbrž na konec listopadu). »Stolypinovci« Kerenskij a spol. chlácholí lid brzkým svoláním Ústavodárného shromáždění, jako by lid mohl uvěřit těm, kdo jednou v takové věci zalhali, jako by lid mohl uvěřit, že Ústavodárné shromáždění bude *řádně* svoláno vládou, která zavádí *vojenská opatření* i v zapadlých vesnicích, tj. zjevně *kryje* svévolné zatýkání uvědomělých rolníků a *falšování* voleb.

Dohnat rolníky k povstání a mít drzost jim říkat: »Musíte „mít strpení“, musíte počkat, musíte důvěřovat vládě, která „vojenskými opatřeními“ uklidňuje vzbouřené rolníky!«

Dohnat věc tak daleko, že za ofenzívy po 19. červnu zahynuly statisíce ruských vojáků, že se protahuje válka, že se bouří němečtí námořníci a házejí do moře své velitele, a přitom ustavičně klábosit o míru a *nenavrhnout* spravedlivý mír *všem* válčícím zemím, a ještě mít drzost říkat dělníkům a rolníkům, říkat umírajícím vojákům »musíte mít strpení«, spolehněte se na vládu »stolypinovce« Kerenského, svěťte svůj osud ještě měsíc kornilovovským generálům, možná že během tohoto měsíce pošlou na jatky ještě několik desítek tisíc vojáků . . . »Musíte mít strpení.«

Není to nestoudnost??

Ne, páni eseři, straničtí kolegové Kerenského, vojáky neoklamete!

Dělníci a vojáci nestrpí vládu Kerenského ani o jeden den, ani o jednu hodinu *děle*, protože vědí, že *sovětská* vláda *ihned* navrhne všem válčícím zemím spravedlivý mír, a *s veškerou pravděpodobností* tedy přinese okamžité příměří a brzký mír.

Vojáci naší rolnické armády nestrpí ani o jeden den, ani o jednu hodinu *děle*, aby se proti vůli sovětů držela vláda Kerenského, která *vojenskými opatřeními* potlačuje rolnické povstání.

Ne, páni eseři, straničtí kolegové Kerenského, dělníky a rolníky neoklamete!

Pokud jde o nápor nepřátelských sil, který podle ujišťování k smrti vyděšeného listu Novaja žižň smete diktaturu proletariátu, je tu ještě jedna nestvůrná logická a politická chyba a tu mohou nevidět jedině lidé, kteří se nechali vystrašit skoro až k nepřičetnosti.

»Nápor nepřátelských sil smete diktaturu proletariátu,« říkáte. Dobrá. Ale vždyť vy všichni, rozmilí spoluobčané, jste přece ekonomové a vzdělaní lidé. Vy všichni víte, že dávat demokracii do protikladu s buržoazií je nesmysl a ignorantství, že je to totéž jako dávat pudy do protikladu s aršíny. Neboť existuje demokratická buržoazie a nedemokratické vrstvy maloburžoazie (schopné napodobit Vendée*).

»Nepřátelské síly,« to je fráze. Třídní pojem je přece *buržoazie* (kterou podporují také statkáři).

Buržoazie se statkáři, proletariát a maloburžoazie, drobní vlastníci, především rolníci — to jsou tři hlavní »síly«, na které se dělí Rusko stejně jako *kterákoli* kapitalistická země. To jsou tři hlavní »síly«, jejichž existenci již dávno dokázaly v každé kapitalistické zemi (i v Rusku) nejen vědecké ekonomické rozbory, ale i *politické zkušenosti* vyplývající z celých nejnovějších dějin *všech* zemí, zkušenosti ze *všech* evropských revolucí od 18. století, zkušenosti ze *dvou* ruských revolucí roku 1905 a 1917.

Vy tedy hrozíte proletářům tím, že jejich moc smete nápor buržoazie. Jen a jen na to se redukuje vaše hrozba, žádný jiný smysl nemá.

Dobrá. Může-li například buržoazie svrhnout moc dělníků a chudých rolníků, pak nezbývá nic jiného než »koalice«, tj. blok nebo dohoda maloburžoazie s buržoazií. Nic jiného si nelze ani představit!!

Ale vždyť přece koalice byla v průběhu půl roku vyzkoušena a zkrachovala, a vy sami, rozmilí, ale nemyslící občané z listu Novaja žizň, jste se koalice *zřekli*.

Co z toho vyplývá?

Vy jste se, občané z listu Novaja žizň, tak popletli a nechali se tak poděsit, že si nevíte rady, ani když máte *počítat do tří, natož do pěti*.

* Vendée — 1793—1794 dějiště royalistického povstání proti revoluční vládě ve Francii. *Čes. red.*

Buď všechnu moc buržoazii — tohle vy už dávno nezastáváte, a sama buržoazie se o tom neopovažuje dokonce ani hlesnout, protože ví, že už 20.—21. dubna lid takovou moc jedním mávnutím ruky smetl, a dnes ji smete trojnásob rázněji a nelítostněji. Nebo moc maloburžoazie, tj. koalice (blok, dohoda) maloburžoazie s buržoazií, neboť maloburžoazie se samostatně a nezávisle moci chopit nechce a *nemůže*, jak dokázaly zkušenosti ze všech revolucí a jak dokazuje i ekonomická věda, která vysvětluje, že v kapitalistické zemi je možné stát buď na straně kapitálu, nebo na straně práce, ale není možné obstát uprostřed. V Rusku tato koalice vyzkoušela za půl roku spoustu různých možností a zkrachovala.

Nebo konečně všechnu moc proletářům a chudému rolnictvu proti buržoazii, aby byl zlomen její odpor. To ještě vyzkoušeno nebylo a vy, pánové z listu Novaja žizň, z toho lid *zrazujete*, zastrašujete ho vlastní poděšeností před buržoazií.

Vymyslet si nějakou čtvrtou možnost už možné není.

Bojí-li se tedy Novaja žizň diktatury proletariátu a říká-li se jí proto, že by buržoazie mohla proletářskou moc porazit, znamená to, že se *potají vrací* na stanovisko *paktování* s kapitalisty!!! Je nad slunce jasnější, že ten, kdo se bojí odporu, kdo nevěří, že je možné ho zlomit, kdo učí lid: »Bojte se odporu kapitalistů, s tím si neporadíte,« *už tím vyzývá* opět k paktování s kapitalisty.

Novaja žizň se bezmocně a uboze zapletla, tak jako se teď zapletli všichni maloburžoazní demokraté, kteří vidí krach koalice, neodvažují se ji otevřeně hájit a zároveň, chránění buržoazií, se bojí neomezené moci proletariátu a chudého rolnictva.

Bát se odporu kapitalistů, a zároveň si říkat revolucionáři, chtít se počítat k socialistům — jaká hanba! Jaký hluboký ideový úpadek musel oportunistus způsobit v me-

zinárodním socialismu, že se *mohly* ozvat takové hlasy!

Sílu odporu kapitalistů jsme už viděli, všechen lid ji viděl, neboť kapitalisté jsou uvědomělejší než jiné třídy a hned pochopili význam sovětů, hned do krajnosti napjali *všechny síly*, užili všechno, co bylo po ruce, pustili se do toho ze všech sil a nezastavili se ani před takovými neslýchanými metodami, jako je lež a pomluva, vojenské spiknutí, *jen aby sověty vyhladili*, jen aby je zlikvidovali a zprostituovali (za pomoci menševiků a eserů), jen aby z nich udělali žvanírny, aby vyčerpali rolníky a dělníky měsíce trvajícím jalovým povídáním a hrou na revoluci.

Avšak sílu odporu proletářů a chudého rolnictva *jsem ještě nezažili*, neboť tato síla vyvstane v celé své mohutnosti teprve tehdy, až bude moc v rukou proletariátu, až desítky miliónů lidí zdeptaných bídou a kapitalistickým otroctvím se na základě vlastních zkušeností přesvědčí a *pocítí*, že moc ve státě přešla na utlačované třídy, že vláda pomáhá chudině bojovat proti statkářům a kapitalistům a *láme* jejich odpor. *Teprve* potom uvidíme, jaké dosud nedotčené síly odporu proti kapitalistům se tají v lidu, teprve pak se projeví to, co Engels nazývá »skrytým socialismem«¹⁰⁵, teprve pak proti každému *desetitísíci* zjevných nebo skrytých nepřátel moci dělnické třídy, nepřátel projevujících se činy nebo pasívním odporem, vstane *milión* nových bojovníků, kteří byli dosud politicky neprobuzení, živořili v mukách bídy a zoufalství, kteří přestali věřit, že i oni jsou lidé, že i oni mají právo na život, že i jim může sloužit veškerá moc moderního centralizovaného státu, uvidí, že i *je* oddíly proletářské milice s plnou důvěrou volají k přímé, co nejbezprostřednější každodenní účasti na správě státu.

Kapitalisté a statkáři za blahovolné spolupráce pánů Plechanovů, paní Breškovských, pánů Cereteliů, Černovů a spol. udělali *všechno*, aby *zostudili* demokratickou republiku, pošpinili ji přísluhováním bohatství tak, že se lidu zmocňuje apatie a lhostejnost, že *je mu všechno jedno*, ne-

boť hladový nemůže odlišit republiku od monarchie a zkřehlý, bosý a vyčerpaný voják, umírající za cizí zájmy, není s to si republiku zamilovat.

Ale počkejte, až poslední nekvalifikovaný dělník, až každý nezaměstnaný, každá kuchařka, kdejaký zbídačený rolník uvidí — ne v novinách, nýbrž na vlastní oči —, že proletářská moc neohýbá před bohatstvím otrocky hřbet, nýbrž pomáhá chudině, že tato moc se nerozpakuje provádět revoluční opatření, že bere přebytečné potraviny darmožroutům a dává je hladovým, že nuceně nastěhovává lidi bez přístřeší do bytů boháčů, že nutí boháče, aby platili za mléko, avšak nedává jim ho ani kapku, dokud ho nemají v postačující míře děti *všech* chudých rodin, že půda přechází do rukou pracujících, továrny a banky pod kontrolu dělníků, že za utajení majetku hrozí milionářům okamžitý a přísný trest — až tohle chudina uvidí a pocítí, pak žádné síly kapitalistů a kulaků, žádné síly světového finančního kapitálu, disponujícího stamiliardami, nepřemohou lidovou revoluci, ale naopak, *tato revoluce* zvítězí nad celým světem, neboť socialistický převrat zraje ve všech zemích.

Naše revoluce bude nepřemožitelná, nebude-li se bát sama sebe, předá-li veškerou moc proletariátu, neboť my máme za sebou ještě mnohem větší, vyspělejší a organizovanější síly mezinárodního proletariátu, dočasně přidušené válkou, avšak nevyhlazené, nýbrž naopak válkou zmnohonásobené.

Bát se, že páni kapitalisté »smetou« moc bolševiků, tj moc proletariátu, který má zajištěnou obětavou podporu chudého rolnictva! Jaká krátkozrakost, jaký hanebný strach před lidem, jaké pokrytectví! Lidé projevující tento strach patří k »společenské smetánce« (z kapitalistického hlediska, ve skutečnosti však k společenské *sebrance*), která pronáší slovo »spravedlnost«, ale sama v něj nevěří,

pronáší ho ze zvyku, jako frázi, aniž do něho vkládá nějaký obsah.

Uveďme příklad:

Pan Pešechonov je známý polokadet. Nenajde se umírněnější trudovik a stoupenec Breškovských a Plechanovů než on, nevyskytl se ministr úslužnější k buržoazii. Horlivějšího stoupence »koalice«, dohody s kapitalisty, svět neviděl!

A pohledte, co tento pán ve svém projevu na »demokratické« (čili bulygínovské) poradě podle zprávy obranářských Izvěstijí *musel* doznat:

»Existují dva programy! Jeden z nich je program skupinových požadavků, požadavků třídních a národních. Nejotevřeněji obhajují tento program bolševici. Avšak ani ostatní složky demokracie se tohoto programu nemohou jen tak snadno zříct. Je to přece požadavek pracujících mas, jsou to požadavky pomíjených a utlačovaných národů. A proto se demokracie nemůže tak snadno s bolševiky rozejít, zříct se těchto třídních požadavků, především proto, že tyto požadavky jsou v podstatě oprávněné. Avšak tento program, za který jsme bojovali před revolucí, pro který jsme revoluci dělali a který bychom za jiných okolností všichni velmi svorně podporovali, znamená za dnešních okolností obrovské nebezpečí. Dnes se toto nebezpečí ještě zvyšuje tím, že se musí tyto požadavky předkládat ve chvíli, kdy je stát nemůže splnit. Nejdříve je třeba ubránit celek — stát, zachránit ho před záhubou, a k tomu je jen jedna cesta: nikoli uspokojení těchto požadavků, ať jsou sebeoprávněnější a sebenaléhavější, nýbrž naopak, určitá omezení a oběti, a ty musejí přinášet všichni.«^[25] (Izvěstija CIK ze 17. září.)

Pan Pešechonov nechápe, že dokud jsou u moci kapitalisté, *nebrání* celek, nýbrž kořistnické zájmy ruského a »spojeneckého« imperialistického kapitálu. Pan Pešechonov nechápe, že válka by přestala být válkou dobovačnou, imperialistickou a loupeživou, teprve kdybychom skoncovali s kapitalisty, s *jejich* tajnými smlouvami, s *jejich* anexemi (zabíráním cizích území), s *jejich* bankovními finančními podvody. Pan Pešechonov nechápe, že teprve *potom*, kdyby nepřítel odmítl oficiální návrh na uzavření spravedlivého míru, by se válka stala válkou obran-

nou a spravedlivou. Pan Pešechonov nechápe, že obranyschopnost země, která by svrhla útlak kapitálu, dala půdu rolníkům a banky a továrny postavila pod kontrolu dělníků, by byla *mnohonásobně* větší než obranyschopnost kapitalistické země.

A co je nejdůležitější, pan Pešechonov *nechápe*, že když musí přiznat, že bolševismus je v právu a že jeho požadavky jsou požadavky »*pracujících mas*«, tj. většiny obyvatelstva, *vzdává* tím celou svou pozici, celou pozici celé maloburžoazní demokracie.

V tom je naše síla. Proto naše vláda bude nepřemožitelná, protože dokonce i protivníci jsou nuceni přiznat, že bolševický program je programem »*pracujících mas*« a »*utlačovaných národů*«.

Vždyť pan Pešechonov je politický přítel kadetů, přítel společnosti z listů Jedinstvo a Dělo naroda, přítel Breškovských a Plechanovů, je to představitel kulaků a takových pánů, jejichž ženy a sestry by zítra přišly slunečníky vypíchat oči nedobitým bolševikům, kdyby to došlo tak daleko, že by bolševici byli poraženi Kornilovovými vojsky nebo (což je naprosto totéž) vojsky Kerenského.

I takový pán je *nucen* přiznat, že požadavky bolševiků jsou »*oprávněné*«.

Pro něho je »*oprávněnost*« jenom fráze. Avšak pro masy poloproletářů, pro většinu městské a vesnické maloburžoazie, pro zbídačené, zmučené a válkou vyčerpané masy to není fráze, nýbrž nejžhavější, nejpalcivější a nejzávažnější otázka — otázka života a smrti, otázka kousku chleba. Právě proto se *žádná* politika *nedá* stavět na »*koalici*«, na »*sladění*« zájmů hladovějících a ožebračovaných mas se zájmy vykořisťovatelů. Proto má bolševická vláda *zajištěnu* podporu převážné většiny *těchto* mas.

Oprávněnost je prázdné slovo — říkají intelektuálové a darebáci, kteří se rádi vydávají za marxisty z toho vznešeného důvodu, že »*nazřeli nejhlubší taje*« ekonomického materialismu.

Ideje se stávají silou, když ovládnou masy. A právě dnes bolševici, tj. představitelé revolučního proletářského internacionalismu, ztělesnili svou politikou onu ideu, která na celém světě burcuje nepřehledné zástupy pracujících.

Pouhá oprávněnost požadavků, pouhý instinkt mas rozhořčených vykořisťováním by je nikdy na správnou cestu k socialismu nepřivedl. Když však zásluhou kapitalismu vyrostl materiální aparát velkých bank, syndikátů, železnic apod., když bohaté zkušenosti vyspělých zemí umožnily nahromadit hojnost technických zázraků, jejichž využití kapitalismus *brzdí*, když uvědomějí dělníci vytvořili čtvrtmilionovou stranu, aby plánovitě převzali do svých rukou tento aparát a uvedli jej do chodu za podpory všech pracujících a vykořisťovaných — když tyto podmínky zde *jsou*, pak není na světě síly, která by zabránila bolševikům, *nedají-li se zastrašit* a dokážou-li převzít moc, aby ji udrželi až do vítězství světové socialistické revoluce.

DOSLOV

Předešlé řádky byly už napsány, když úvodník listu Novaja žizň z 1. října přinesl novou perlu tuposti, tím nebezpečnější, že se schovává za sympatie k bolševikům a halí se do neobyčejně moudrých šosáckých úvah o tom, že je záhodno »nenechat se vyprovokovat« (nedat se nacytat na pokřik o provokaci, který má bolševiky zastrašit a přimět je, aby *upustili* od převzetí moci).

Tady je ta perla:

»Poučení z takových hnutí, jako bylo hnutí 3.—5. července na jedné straně a kornilovovské události na straně druhé, zcela jasně dokázala, že demokracie disponující orgány, jež mají mezi obyvatelstvem obrovský vliv, je nepřemožitelná, jestliže v občanské válce zaujímá obrannou pozici, a je porážena, jestliže se ujímá iniciativy k útoku, protože pak ztrácí všechny nevyhraněné kolísavé síly, síly středu.«^[208]

Kdyby bolševici jakkoli a v čemkoli ustoupili šosácké tuposti projevující se v této úvaze, zahubili by jak svou stranu, tak revoluci.

Vždyť jak jen autor této úvahy začal mluvit o občanské válce (tématu, které jde dále sympatické po všech stránkách^[27] tak zrovna k pleti), neuvěřitelně komicky překroutil *dějinná poučení* obsažená v této otázce.

Poslyšme, jak o *těchto* poučeních, o *dějinných poučeních* v *této otázce* uvažoval představitel a zakladatel proletářské revoluční taktiky Karel Marx:

»Povstání je umění, právě tak jako válka nebo ostatní druhy umění. Podléhá jistým pravidlům, jejichž opominutí vede k záhubě strany, která se provinila tím, že jich

nedbala. Tato pravidla, protože logicky vyplývají z podstaty stran a z podstaty těch podmínek, s kterými máme v takovém případě co dělat, jsou tak jasná a prostá, že krátká zkušenost z roku 1848 s nimi Němce dostatečně seznámila. Za prvé, nikdy si s povstáním nezahrávej, nejsi-li pevně rozhodnut, že půjdeš do všech důsledků (doslova: že uvážíš všechny následky této hry). Povstání je rovnice s veličinami krajně neurčitými, jejichž hodnota se může každého dne měnit. Vojska, proti kterým je nutné bojovat, mají plně na své straně výhodu organizovanosti, disciplíny a tradiční autority« (Marx má na mysli »nejnesnadnější« případ povstání, povstání proti »stabilní« staré moci, proti armádě, která se vlivem revoluce a kolísání vlády nerozložila); »jestliže povstalci nejsou s to shromáždit proti nepříteli velké síly, budou poraženi a zničeni. Za druhé, když už povstání začalo, musí jednat s největší rozhodností a přecházet do útoku. Obrana je smrt každého ozbrojeného povstání; v obraně hyne ještě dříve, než změřilo síly s nepřítelem. Musíš nepřítele překvapit, dokud jsou jeho vojska ještě rozptýlena, musíš každého dne dobývat nových, byť i nevelkých úspěchů; musíš si udržet morální převahu, kterou ti dala první úspěšná operace povstalců; musíš strhnout s sebou kolísavé živly, které vždy jdou za silnějším a stavějí se vždy na stranu toho, kdo má nadějnější postavení; musíš přinutit nepřítele k ústupu, dříve než byl s to soustředit proti tobě svá vojska; zkrátka, musíš jednat podle slov Dantona, největšího doposud známého mistra revoluční taktiky: „Odvahu, odvahu a ještě jednou odvahu!“« (Revoluce a kontrarevoluce v Německu, německé vydání z roku 1907, s. 118.)¹⁰⁶

My jsme tohle všechno předělali, mohou si říct »takymarxisti« z listu Novaja žizň, my máme místo trojnásobné odvahy dvě ctnosti: »naše dvě pé jsou umírněnost a akurátnost«. Zkušenost ze světových dějin, zkušenost z Velké francouzské revoluce není pro »nás« ničím. Pro

»nás« mají cenu zkušenosti ze dvou hnutí z roku 1917, zkeslené molčalinovskými brýlemi*.

Podívejme se na tyto zkušenosti bez těchto růžových brýlí.

3.—5. červenec srovnáváte s »občanskou válkou« jen proto, že jste uvěřili Alexinskému, Pereverzevovi a spol. Pro pány z listu Novaja žizň je příznačné, že věří *takovým* lidem (přičemž sami nehnuli prstem, aby o 3.—5. červenci *shromáždili zprávy*, ačkoli mají k dispozici obrovský aparát velkého deníku).

Připusťme však třeba jen na chvíli, že 3.—5. červenec nebyl začátkem občanské války, kterou bolševici udrželi v počátečním stadiu, nýbrž že to byla skutečná občanská válka. Připusťme to.

Co v takovém případě toto poučení dokazuje?

Za prvé, že bolševici do útoku *nepřešli*, neboť je nesporné, že kdyby v noci na 4. července, a dokonce i 4. července do útoku přešli, byli by dosáhli značných úspěchů. Obrana byla jejich slabá stránka, kdyby tehdy skutečně šlo o občanskou válku (jak si myslí Novaja žizň, a ne o přeměnu živelného výbuchu v demonstraci téhož typu, jakou byla demonstrace 20.—21. dubna, jak dosvědčují *fakta*).

»Poučení« tedy svědčí *proti* mudrcům z listu Novaja žizň.

Za druhé, jestliže cílem bolševiků vůbec nebylo jít 3.—4. července do povstání, jestliže *ani jeden orgán* bolševiků s něčím takovým vůbec nepřišel, stalo se to z důvodů, které jsou *mimo* náš spor s listem Novaja žizň. Vždyť přece diskutujeme o *poučeních* z »občanské války«, tj. z povstání, a nikoli o případě, kdy si revoluční strana uvědomuje, že nemá na své straně většinu, a na povstání nepomýšlí.

* Molčalin — postava z dramatu A. S. Gribojedova Hoře z rozumu, typ bezcharakterního kariéristy. *Čes. red.*

Protože je všeobecně známo, že bolševici dostali většinu v sovětech obou sídelních měst i v zemi (přes 49 % hlasů v Moskvě) teprve *mnohem později* než v červenci 1917, dospíváme k »poučením« zcela jiným, naprosto jiným než k těm, která si přeje nacházet ta po všech stránkách sympatická novožizňovská dáma^[27].

Ne, ne, raději se nepouštějte do politiky, občané z listu Novaja žizň!

Nemá-li revoluční strana v předních oddílech revolučních tříd a v zemi většinu, nemůže být o povstání ani řeči. Kromě toho je k povstání nutné, aby 1. revoluce narůstala v celonárodním měřítku; 2. došlo k úplnému morálnímu a politickému krachu staré, např. »koaliční« vlády; 3. projevilo se velké kolísání v táboře všech nevyhraněných sil, tj. těch, kdo *nestojí* plně na straně vlády, třebaže včera za ní stáli bez výhrad.

Jak to, že když Novaja žizň začala uvažovat o »poučeních« z 3.—5. července, toto velmi závažné poučení vůbec ani nepostřehla? Stalo se to proto, že se do politické otázky nepustili politikové, nýbrž buržoazií poděšení členové intelektuálního kroužku.

Dále. Za třetí fakta ukazují, že právě *po* 3.—4. červenci, právě v souvislosti s tím, že pány Ceretelie *odhalila* jejich *červencová* politika, právě v souvislosti s tím, že *masy* v bolševicích poznaly *své* přední bojovníky, kdežto v »sociálblokistech« zrádce, začíná *rozklad* v řadách eserů a menševiků. Tento rozklad plně dokázaly *již před* kornilovovštinou volby v Petrohradě, které 20. srpna přinesly vítězství bolševikům a porážku »sociálblokistům« (Dělo naroda se to nedávno pokoušelo vyvrátit^[144] tím, že *zatajilo* volební výsledky *všech* stran; ale tím klamalo sebe i čtenáře; podle údajů listu Děň z 24. srpna^[56], týkajících se jen města, stouplo totiž procento hlasů pro kadety z 22 % na 23 %, avšak absolutní počet hlasů odevzdaných pro kadety poklesl o 40 %; procento hlasů pro bolševiky stouplo z 20 % na 33 %, avšak absolutní počet

hlasů pro ně poklesl jen o 10 %; procento hlasů pro všechny strany »středu« pokleslo z 58 % na 44 %, avšak absolutní počet hlasů pro ně poklesl o 60 %!!).

Rozklad v řadách eserů a menševiků po červencových dnech a před kornilovovským povstáním byl rovněž potvrzen růstem »levého« křídla v obou stranách, které dosáhlo téměř 40 % hlasů: je to »pomsta« za bolševiky pronásledované pány Kerenskými.

I když proletářská strana »ztratila« několik set členů, událostmi 3.—4. července ohromně *získala*, neboť právě v těchto těžkých dnech *masy* pochopily a poznaly její odanost a *zradu* eserů a menševiků. Vyplývá z toho tedy »poučení« zcela jiné, naprosto jiné, než myslí Novaja žižň: bouřící se *masy* se neopouštějí a k »Molčalinům^[30] demokracie« se neodchází, a jde-li se do povstání, útočí se, dokud jsou síly nepřítele rozptýleny, a nepřítele se zmocňujeme nepřipraveného.

Není to tak, páni »takymarxisti« z listu Novaja žižň?

Či snad »marxismus« tkví v tom, že se při určování taktiky *nevychází* z přesného zhodnocení *objektivní* situace, ale že se nesmyslně a nekriticky hází do jednoho pytle jak »občanská válka«, tak »sjezd sovětů a svolání Ústavodárného shromáždění«?

Ale vždyť to je, pánové, prostě směšné, vždyť to je vyslovený výsměch jak marxismu, tak veškeré logice vůbec!

Nedává-li podle vás *objektivní* situace důvod, aby se třídní boj vyhrotil až k »občanské válce«, proč jste tedy začali mluvit o »občanské válce« *v souvislosti* se »sjezdem sovětů a Ústavodárným shromážděním«? (Právě tyto výrazy jsou totiž obsaženy v názvu úvodníku listu Novaja žižň, který tu analyzujeme.) V tom případě se čtenářům mělo jasně říct a dokázat, že *objektivní* situace důvod k občanské válce *nedává*, že proto je možné a nutné učinit základem taktiky pokojné, konstitučně legální, právně i parlamentně »jednoduché« věci, jako jsou sjezd sovětů a Ústavodárné shromáždění. Pak by bylo *možné* zastávat

názor, že takový sjezd a takové shromáždění mohou situaci opravdu *řešit*.

Jsou-li však objektivní podmínky v tomto okamžiku takové, že občanská válka je nevyhnutelná nebo aspoň pravděpodobná, jestliže jste o ní nezačali mluvit »jen tak naplano«, nýbrž proto, že jasně vidíte a hmatatelně cítíte, že občanská válka je už tady, jak potom můžete za hlavní věc považovat sjezd sovětů nebo Ústavodárné shromáždění? Vždyť to je výsměch hladovým a vyčerpaným masám! Myslíte, že hladový bude ochoten »čekat« dva měsíce? Či snad hospodářský rozvrat, o jehož narůstání sami denně píšete, bude ochoten »čekat« na sjezd sovětů nebo na Ústavodárné shromáždění? Anebo německá ofenzíva bude ochotná »čekat« na sjezd sovětů nebo na Ústavodárné shromáždění, nebudou-li z naší strany podniknuty seriózní kroky k dosažení míru (tzn. nebude-li oficiálně nabídnut spravedlivý mír všem válčícím zemím)? Nebo jsou vám snad známa fakta, která vám dovolují soudit, že se historie revoluce v Rusku, která měla od 28. února do 30. září neobyčejně bouřlivý a neslýchaně rychlý průběh, bude od 1. října do 29. listopadu¹⁰⁷ vyvíjet nanejvýš klidným, pokojným, legálně vyrovnaným tempem, vylučujícím výbuchy, skoky, vojenské porážky a hospodářské krize? Nebo snad armáda na frontě, o které *nebolševik* důstojník Dubasov jménem fronty oficiálně prohlásil, že »bojovat nebude«^[11], bude snad tato armáda klidně hladovět a mrznout až do »stanoveného« data? Nebo snad rolnické povstání přestane být součástí občanské války jen proto, že vy ho nazvete »anarchií« a »pogromem«, jen proto, že Kerenskij pošle *proti rolníkům* »vojenské« síly? Nebo je snad možné a *myslitelné*, aby vláda klidně, spořádaně a *bez podvodů* připravovala svolání Ústavodárného shromáždění *v rolnické zemi*, když sama *potlačuje* rolnické povstání?

Neposmívejte se »rozpačitosti Smolného ústavu¹⁰⁸«, pánové! Vaše rozpačitost není o nic menší. Na hrozivé

otázky občanské války odpovídáte rozpačitými frázemi a ubohými ústavními iluzemi. Proto říkám, že kdyby se bolševici poddali takovým náladám, pohřbili by jak svou stranu, tak svou revoluci.

N. Lenin

1. října 1917

DOPIS ÚSTŘEDNÍMU,
MOSKEVSKÉMU
A PETROHRADSKÉMU VÝBORU
A BOLŠEVICKÝM ČLENŮM
PETROHRADSKÉHO
A MOSKEVSKÉHO SOVĚTU¹⁰⁹

Drazí soudruzí, události nám určují náš úkol tak jasně, že otálení je vyslovený *zločin*.

Hnutí rolníků se šíří. Vláda stupňuje barbarské represálie, ve vojsku získáváme stále větší sympatie (v Moskvě 99 % vojáků pro nás, finská vojska a loďstvo proti vládě, Dubasovovo svědectví o celkové situaci na frontě^[11]).

V Německu zjevně začala revoluce, zejména po popravě námořníků. Volby v Moskvě — 47 % hlasů pro bolševiky — jsou obrovské vítězství. S levými esery máme *v zemi jasnou* většinu.

Železniční a poštovní zaměstnanci se střetli s vládou. Liberdanové^[34] místo svolání sjezdu na 20. října mluví už o svolání sjezdu mezi 20. až 30. říjnem atd. atd.

»Vyčkávat« za těchto podmínek je *zločin*.

Bolševici nemají právo čekat na sjezd sovětů, naopak musí *okamžitě převzít moc*. Zachrání tím jak světovou revoluci (neboť jinak hrozí nebezpečí, že imperialisté všech zemí se domluví, protože po popravách v Německu si budou vycházet vstříc a *spojí se proti nám*), tak ruskou revoluci (jinak se může stát, že vlna skutečné anarchie bude silnější *než my*) a životy statisíců lidí ve válce.

Otálet je *zločin*. Čekat na sjezd sovětů je dětinská, hanebná hra na formálnost, zrada revoluce.

Jestliže není možné převzít moc bez povstání, pak je nutné *povstání provést okamžitě*. Je docela možné, že prá-

vě teď se dá moc převzít bez povstání: například tak, že by moskevský sovět hned teď převzal moc a prohlásil se (společně s petrohradským sovětem) za vládu. V Moskvě je vítězství zaručené, bojovat tu nebude třeba. V Pitěru se může počkat. Vláda nebude moct nic dělat, není pro ni záchrany a vzdá se.

Neboť jakmile bude mít moskevský sovět v rukou moc, banky, továrny a list Ruskoje slovo, získá tím gigantickou základnu a sílu, takže bude moct po celém Rusku agitovat takto: jestliže se bonapartista Kerenskij vzdá, nabídneme *mír zítra* (a jestliže se nevzdá, svrhne ho). *Půdu* rolníkům *ihned*, ústupky železničářům a poštovním zaměstnancům *ihned* atd.

Není nutné »začít« v Pitěru. »Začne-li« Moskva bez krveprolití, pak ji zcela jistě podpoří 1. armáda na frontě sympatiemi, 2. rolníci všude, 3. loďstvo a finská vojska *potáh- nou na Pitěř*.

Kerenskij bude nucen vzdát se i v tom případě, že má u Pitěru skutečně jeden nebo dva sbory jezdeckva. Petrohradský sovět může vyčkávat a přitom agitovat pro moskevskou vládu sovětů. Heslo: Moc sovětům, půdu rolníkům, mír národům, chléb hladovějícím.

Vítězství je jisté a z devíti desetin pravděpodobně nekrvavé.

Vyčkávat znamená páchat zločin na revoluci.

S pozdravem *N. Lenina*

Napsáno 1. (14.) října 1917
Poprvé otištěno roku 1921
Sobranije sočiněnij N. Lenina
(V. Uljanova), sv. XIV, část II

Podle strojopisné kopie

TEZE REFERÁTU
PŘEDNESENÉHO
NA KONFERENCI
PETROHRADSKÉ ORGANIZACE
8. ŘÍJNA A URČENÉ ROVNĚŽ
PRO REZOLUCI A INSTRUKCI
DELEGÁTŮM SJEZDU STRANY¹¹⁰

K OTÁZCE ÚČASTI STRANY
V PŘEDPARLAMENTU

1. Účast naší strany v »předparlamentu« čili »Demokratické radě« čili »Radě republiky« je zjevná chyba a ústup z proletářské revoluční cesty.

2. Objektivní situace je taková, že v zemi se nesporně rozmáhá revoluce proti bonapartistické vládě Kerenského (rolnické povstání, rostoucí nespokojenost a množící se konflikty s vládou v armádě a mezi národnostními skupinami, konflikt se železničáři a poštovními zaměstnanci, naprosté fiasko kompromisnických menševiků a eserů ve volbách aj.).

Jít za takového vzestupu revoluce do zfalšovaného parlamentu, nastrčeného k oklamání lidu, znamená usnadňovat toto klamání, *ztěžovat* přípravu revoluce, odvádět pozornost lidu a síly strany od naléhavého úkolu — od boje o moc a za svržení vlády.

3. Proto sjezd strany musí členy naší strany z předparlamentu odvolat, vyhlásit jeho bojkot a vyzvat lid, aby sbíral síly k rozehnutí této cereteliovské »Bulyginovy dumy«.

O HESLE VŠECHNU MOC SOVĚTŮM

1. Veškerá půlroční práce bolševiků v revoluci, veškerá kritika, kterou bolševici namířili proti menševikům a eserům za »kompromisnictví« a za to, že tyto strany udělaly ze sovětů žvanírny, vyžaduje, aby bolševici tohoto hesla svědomitě a marxisticky důsledně dbali; bohužel ve vedení strany je vidět kolísání, jakýsi »strach« z boje o moc, sklon nahradit tento boj rezolucemi, protesty a sjezdy.

2. Všechny zkušenosti z obou revolucí, jak z roku 1905, tak z roku 1917, a rovněž všechna usnesení bolševické strany, všechna její politická prohlášení za mnoho let vyúsťují v to, že sovět dělnických a vojenských zástupců je reálný jedině jako orgán povstání, jedině jako orgán revoluční moci. Jestliže sověty tento úkol neplní, jsou obyčejná atrapa, která nevyhnutelně vyvolává apatii, lhostejnost a rozčarování mas, jimž se nekonečné omílání rezolucí a protestů už plným právem zprotivilo.

3. Zejména teď, kdy se zemí valí vlna rolnického povstání, které Kerenskij za pomoci vojsk sehnaných ze všech stran potlačuje, kdy vojenská opatření na venkově dokonce zjevně hrozí, že výsledky voleb do Ústavodárného shromáždění budou zkresleny a zfalšovány, kdy v Německu došlo k povstání námořníků — kdyby teď bolševici odmítli přeměnit sověty v orgán povstání, zradili by jak rolníky, tak celou mezinárodní socialistickou revoluci.

4. Sověty mohou převzít moc jedině díky úspěšnému povstání. Proto strana musí vyslat všechny své nejlepší síly do továren a kasáren, aby masám vysvětlovaly jejich úkol, aby správně vystihly jejich náladu a zvolily pro svržení vlády Kerenského správný okamžik.

Spojovat tento úkol stůj co stůj se sjezdem sovětů, podřizovat ho tomuto sjezdu znamená *hrát si na povstání*, předem určovat jeho datum, usnadňovat tak vládě přípravu vojska, mást masy iluzí, že se otázka, kterou může

vyřešit svou silou pouze proletariát, který zahájil povstání, dá vyřešit »rezolucí« sjezdu sovětů.

5. Je nutné bojovat proti konstitučním iluzím a nadějím vkládaným do sjezdu sovětů, vzdát se utkvělé myšlenky, že se na tento sjezd rozhodně musí »počkat«, je nutné soustředit všechny síly na to, aby se masám vysvětlilo, že povstání je nevyhnutelné, a na jeho přípravu. Mít v rukou sověty v obou sídelních městech, a přitom se tohoto úkolu zříkat, smiřovat se s tím, že vláda Kerenského svolá Ústavodárné shromáždění (*to jest*, že ho zfalšuje), by znamenalo, že by bolševici svou propagandu hesla Moc sovětům zredukovali na pustou frázi a sebe jako stranu revolučního proletariátu by politicky zdiskreditovali.

6. To vše platí zvláště dnes, kdy volby v Moskvě přinesly 49,5 % hlasů bolševikům a kdy bolševici, za podpory levých eserů, která prakticky existuje už dávno, mají v zemi nespornou většinu.

POZNÁMKA K REZOLUCI MOC SOVĚTŮM

Z tezí o moci sovětů není nutné uveřejňovat všechno, avšak *nebudeme-li chtít na stranické půdě projednávat a masám vysvětlovat* tak nanejvýš aktuální a důležité otázky, o nichž nelze zcela svobodně diskutovat v tisku a které nelze prozrazovat nepřátelům, pak je to totéž, jako kdyby strana ztratila spojení s předvojem proletariátu.

O SEZNAMU KANDIDÁTŮ DO ÚSTAVODÁRNÉHO SHROMÁŽDĚNÍ

Seznam kandidátů, který uveřejnil ústřední výbor, je sestaven nepřipustným způsobem a je třeba proti němu co nejostřeji protestovat. Je totiž zapotřebí, aby v rolnickém Ústavodárném shromáždění bylo alespoň čtyřikrát nebo

pětkrát víc dělníků, protože ti jediní jsou schopni úzce spolupracovat s rolnickými poslanci. Naprosto nepřijatelný je neúměrně velký počet kandidátů vybraných z osob málo prověřených v praxi, které se k naší straně připojily zcela nedávno (jako je Larin). Když ústřední výbor dává do seznamu takovéto kandidáty, kteří by měli nejdříve během řady měsíců udělat kus práce ve straně, otvírá dveře kariérismu a honičce za teplými místy v Ústavodárném shromáždění. Je nutné seznam okamžitě zrevidovat a opravit.

POZNÁMKA K TEZI O SEZNAMU KANDIDÁTŮ DO ÚSTAVODÁRNÉHO SHROMÁŽDĚNÍ

Rozumí se samo sebou, že nikdo by nic nenamítal proti tomu, aby z mezirajonců¹¹¹, kteří jsou velmi málo prověřeni činností mezi proletariátem *v duchu linie* naší strany, byl kandidován například Trockij, neboť za prvé Trockij se hned po příjezdu projevil jako internacionalista; za druhé vedl mezi mezirajoncem zápas za sjednocení strany; za třetí se během těžkých červencových dní projevil jako člověk, který dozrál na výši úkolů a je oddaným stoupencem strany revolučního proletariátu. Je jasné, že o mnohých novopečených členech strany, kteří byli zařazeni do seznamu, se totéž říct nedá.

Zvlášť skandální je, že je kandidován Larin (a to dokonce před Petrovským, Krylenkem a dalšími . . .). Larin *pomáhal* už během války *šovinistům*, vystupoval *jejich jménem* na sjezdu ve Švédsku^[236], pomáhal uveřejňovat nepravdu o petrohradských dělnících a o tom, že bojkotují výbory pro řízení válečného průmyslu. Larin se během války až do revoluce ani jednou nepřihlásil k *bojovníkům* za internacionalismus. Když přijel do Ruska, dlouho pomáhal menševikům a vystupoval podle vzoru Alexinského dokonce v tisku s nepřístojnými výpady proti

naší straně. Larin proslul svými »přemety«: stačí si připomenout jeho brožuru^[68] o dělnickém sjezdu a o splynutí s esery.

To by ovšem nebylo nutné připomínat, kdyby Larin vstoupil do naší strany se záměrem napravit se. Ale posílat ho za dva tři týdny po vstupu do strany do Ústavodárného shromáždění, to není nic jiného než dělat *ve skutečnosti* z naší strany právě takové odporné hnízdo kariéristů, jakým je většina evropských stran.*

Seriózní práce v Ústavodárném shromáždění bude spočívat ve *sblížení* s rolníky, sblížení úzkém, těsném a důvěrném. Pro to se hodí jen dělníci, kteří mají k rolníkům blízko svým životním postojem. Strkat do Ústavodárného shromáždění řečníky a publicisty znamená jít vyšlapanou cestou oportunistů a šovinismu. To je nedůstojné III. internacionály.

*Napsáno mezi 29. zářím a 4. říjnem
(12. a 17. říjnem) 1917*

*Poprvé otištěno v neúplném znění
roku 1921*

*Sobranije sočiněnij N. Lenina
(V. Uljanova), sv. XIV, část II*

*V plném znění otištěno poprvé,
podle strojopisné kopie*

* A co kandidatura M. N. Pokrovského? V roce 1907 se od bolševiků odtrhl a po léta stál stranou. Bylo by dobré, kdyby se k nám definitivně vrátil. Ale to by bylo nutné dokázat nejdříve dlouholetou činností.

DO PIS PETROHRADSKÉ MĚSTSKÉ KONFERENCI

PŘEČÍST NA NEVEŘEJNÉM ZASEDÁNÍ

Soudružky a soudruzi! Dovolte mi, abych konferenci upozornil na neobyčejně vážnou politickou situaci. Mohu se opírat pouze o zprávy ranních sobotních novin. Tyto zprávy nás však nutí položit si otázku takto:

Nedokazuje snad naprostá nečinnost anglického loďstva, a zvláště anglických ponorek, když Němci dobývali Ösel, posuzujeme-li to navíc v souvislosti se záměrem vlády přesídlit z Petrohradu do Moskvy, že mezi ruskými a anglickými imperialisty, mezi Kerenským a anglickými a francouzskými kapitalisty byla uzavřena *spiklenecká dohoda* o tom, že vydají Petrohrad Němcům a *takto* zardouší ruskou revoluci?

Já myslím, že dokazuje.

Možná že tato spiklenecká dohoda nebyla uzavřena přímo, nýbrž ještě přes nějaké kornilovovce (Maklakova, jiné kadety, »nestranické« ruské milicionáře apod.), ale to všechno na podstatě věci nic nemění.

Závěr je jasný:

Je třeba si přiznat, že nesvrhnou-li proletáři a vojáci vládu Kerenského v nejbližší budoucnosti, revoluce zahyne. Na pořadu dne je otázka povstání.

Je třeba zmobilizovat všechny síly, aby se dělníkům a vojákům vstúpilo, že odhodlaný, poslední a rozhodující boj za svržení vlády Kerenského je bezpodmínečně nutný.

Je třeba obrátit se na moskevské soudruhy a přesvědčit je, aby v Moskvě převzali moc, prohlásili vládu Kerenského za svrženou a vyhlásili moskevský sovět dělnických

zástupců za prozatímní vládu v Rusku, jejímž posláním je ihned nabídnout mír a zachránit Rusko před spiknutím. Ať moskevští soudruzi dají otázku povstání v Moskvě na pořad dne.

Je třeba využít sjezdu sovětů vojenských zástupců Severní oblasti¹¹², svolaného na 8. října do Helsingforsu*, a (až delegáti na zpáteční cestě pojedou přes Pitěr) zmobilizovat všechny síly k tomu, abychom tyto delegáty získali pro povstání.

Je třeba obrátit se na ÚV naší strany se žádostí a návrhem urychlit odchod bolševiků z předparlamentu a všechny síly zaměřit na odhalení spiklenecké dohody Kerenského s imperialisty jiných zemí před masami a na přípravu povstání tak, aby mohl být k povstání zvolen správný okamžik.

P. S. Rezoluce *vojenské* sekce petrohradského sovětu proti odchodu vlády z Petrohradu¹¹³ ukázala, že přesvědčení o spiknutí Kerenského *zraje* i mezi vojáky. Na podporu tohoto *správného* přesvědčení a na agitaci mezi vojáky je třeba soustředit všechny síly.

Navrhují, aby byla schválena tato rezoluce:

»Konference posoudila nynější, podle všeobecného názoru nanejvýš kritickou situaci a konstatuje tato fakta:

1. Útočné operace německého loďstva za krajně udivující naprosté nečinnosti anglického loďstva, posuzované v souvislosti se záměrem prozatímní vlády přesídlit z Petrohradu do Moskvy, vyvolávají velmi silné podezření, že vláda Kerenského (nebo, což je totéž, za ní stojící ruští imperialisté) uzavřela s anglickými a francouzskými im-

* Dnešní Helsinky. *Čes. red.*

perialisty spikleneckou dohodu o vydání Petrohradu Němcům, aby *tak* mohla být potlačena revoluce.

2. Toto podezření je nanejvýš opodstatněné a jeví se jako maximálně pravděpodobné — jak je to jen v takových případech možné — na základě těchto skutečností:

za prvé, v armádě se dávno šíří a upevnilo se přesvědčení, že ji carští generálové zrazovali a že ji zrazují i generálové Kornilova a Kerenského (zejména na to ukazuje vyklizení Rigy);

za druhé, anglický a francouzský buržoazní tisk se netají tím, že zuřivě, až k nepřičetnosti nenávidí sověty, a vyjadřuje odhodlání je zničit, i kdyby to stálo sebevíc krve;

za třetí, to, že Kerenskij, kadeti, Breškovská, Plechanov a jim podobní politikové jsou chtě nechtě nástroji v rukou anglického a francouzského imperialismu, plně dokázala půlroční historie ruské revoluce;

za čtvrté, neurčité, ale vytrvale se šířící pověsti o separátním míru Anglie s Německem „na účet Ruska“ nemohly vzniknout bez příčiny;

za páté, celá situace kolem spiknutí Kornilova, jak to vysvítá dokonce i ze zpráv listů Dělo naroda a Izvěstija, vcelku sympatizujících s Kerenským, dokázala, že Kerenskij je do případu Kornilova bezprostředně zapleten, že Kerenskij byl a je nejnebezpečnější kornilovovec; Kerenskij zaštitil pohlaváry kornilovovštiny, jako je Rodzjanko, Klembovskij, Maklakov aj.

Na základě toho konference konstatuje, že všechen pokřik Kerenského a buržoazních novin, které ho podporují, o obraně Petrohradu není nic jiného než klam a pokrytectví a že má naprosto pravdu vojenská sekce petrohradského sovětu, když ostře odsoudila^[182] záměr vlády přesídlit z Petrohradu; dále, že pro obranu Petrohradu a pro záchranu revoluce je bezpodmínečně a okamžitě nutné, aby se utýraná armáda přesvědčila o poctivosti vlády a dostala chléb, šatstvo a obuv, a to za cenu revolučních

opatření proti kapitalistům, kteří až dosud boj proti hospodářskému rozvratu sabotovali (jak to přiznalo i ekonomické oddělení při menševicko-eserském ÚVV)^[123].

Konference proto prohlašuje, že pouze po svržení vlády Kerenského zároveň s nastrčenou Radou republiky a jejím nahrazení dělnickou a rolnickou revoluční vládou je možné:

a) předat půdu rolníkům, a ne potlačovat rolnické povstání;

b) okamžitě navrhnout spravedlivý mír, a tím dát celé naší armádě víru v pravdu;

c) podniknout co nejenergičtější revoluční protikapitalistická opatření, aby se mohl zajistit chléb, šatstvo a obuv pro armádu a zahájit boj proti hospodářskému rozvratu.

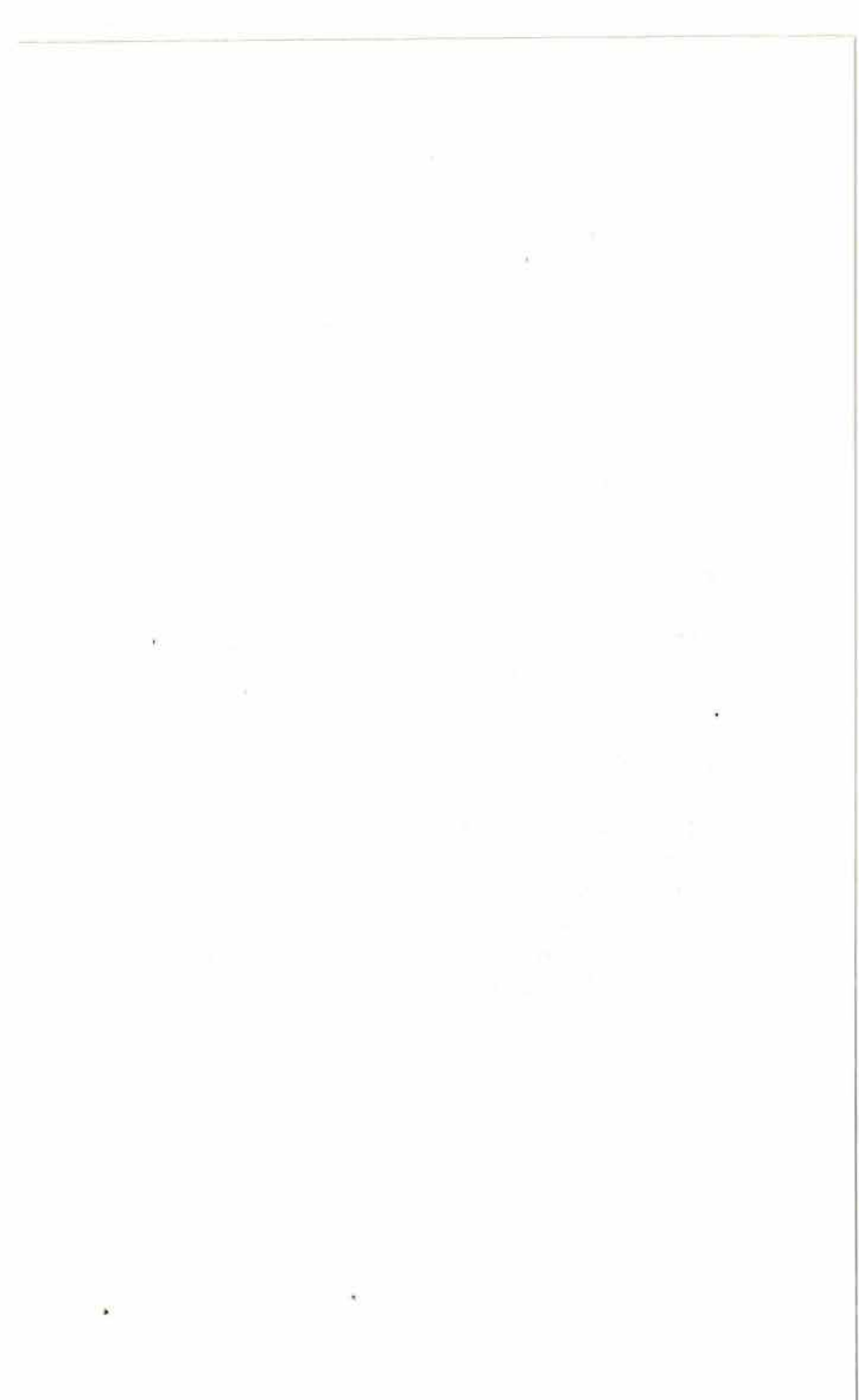
Konference důrazně žádá ÚV, aby učinil všechna opatření, jež by mu umožnila řídit nevyhnutelné povstání dělníků, vojáků a rolníků, které by svrhlo protilidovou a feudální vládu Kerenského.

Konference se usnáší, aby byla do Helsingforsu, Vyborgu, Kronštadt a Revelu*, k vojenským jednotkám na jih od Petrohradu a do Moskvy okamžitě vyslána delegace, která by agitovala pro připojení k této rezoluci a vysvětlovala, že je nutné rychlým všeobecným povstáním a svržením vlády Kerenského proklestit cestu k míru, k záchraně Petrohradu a revoluce, k předání půdy rolníkům a moci sovětům.«

*Napsáno 7. (20.) října 1917
Poprvé otištěno roku 1924*

Podle strojopisné kopie

* Dnešní Tallin. *Ces. red.*

K R E V I Z I
P R O G R A M U S T R A N Y

Napsáno 6.—8. (19.—21.) října 1917

Otištěno v říjnu 1917

v časopise Prosvěščenije, č. 1/2

Podepsán N. Lenin

Podle textu časopisu

Do programu mimořádného sjezdu strany, Sociálně demokratické dělnické strany Ruska (bolševiků), svolaného ústředním výborem na 17. října, je zařazena revize programu strany^[171]. Už konference 24.—29. dubna¹¹⁴ schválila rezoluci o nutnosti revize a v osmi bodech ukázala, jak by měla být zaměřena.* Potom vyšla v Petrohradě** i v Moskvě*** brožura věnovaná této revizi a v moskevském časopise Spartak, č. 4 z 10. srpna vyšel k tomuto tématu článek soudruha N. I. Bucharina^[7].

Podívejme se na úvahy moskevských soudruhů.

I

Bolševici, kteří jsou všichni zajedno v tom, že při revizi programu strany je třeba »zhodnotit imperialismus a epochu imperialistických válek v souvislosti s blížící se socialistickou revolucí« (1. bod rezoluce konference z 24.—29. dubna), pokládají za hlavní otázku to, jak nový program sestavit. Zda doplnit starý program charakteristikou imperialismu (tento názor jsem hájil v petrohradské brožuře^[92]), nebo zda přepracovat celý text starého

* Viz Sebrané spisy 31, Praha 1987, s. 441—442. *Red.*

** Materiály k revizi programu strany. Za redakce a s předmlouvou N. Lenina, vydavatelství Priboj, 1917^[110].

*** Materiály k revizi programu strany. Sborník článků V. Miljutina, V. Sokolnikova, A. Lomova a V. Smirnova, vydalo oblastní byro moskevského průmyslového obvodu SDDSR, 1917^[111].

programu. (Tento názor zastávala sekce utvořená na dubnové konferenci a hájí ho moskevští soudruzi.) Otázka stojí pro naši stranu především takto.

Máme dva návrhy: jeden, můj, doplňuje starý program charakteristikou imperialismu*. Druhý, soudruha V. Sokolnikova^[197], vycházející z připomínek tříčlenné komise (zvolené sekci utvořenou na dubnové konferenci), přepracovává celou všeobecnou část programu.

Cítil jsem se také povinen říct svůj názor (v uvedené brožurce, s. 11**), že plán na přepracování, který navrhla sekce, je teoreticky nesprávný. Podívejme se nyní, jak učinil zadost tomuto plánu návrh soudruha Sokolnikova.

Soudruh Sokolnikov rozdělil všeobecnou část našeho programu na 10 částí a každou část nebo každý odstavec označil zvláštním číslem (viz moskevská brožura, s. 11—18). Tohoto číslování se budeme držet i my, aby čtenář mohl snadno najít příslušné místo.

První odstavec nynějšího programu se skládá ze dvou vět. První říká, že se dělnické hnutí v důsledku rozvoje směny stalo hnutím mezinárodním. Druhá, že ruská sociální demokracie se považuje za jeden z oddílů světové armády proletariátu. (Dále, ve druhém odstavci, se mluví o tom, že všichni sociální demokraté mají též konečný cíl.)

Soudruh S. ponechává druhou větu nezměněnou a první nahrazuje novou, přičemž ke zmínce o rozvoji směny připojuje jednak »vývoz kapitálu«, jednak přechod boje proletariátu ve »světovou socialistickou revoluci«.

Vzniká z toho rázem nelogičnost, smíšení *témat*, prolínání dvou *koncepcí* programu. Buď, anebo: *buď* začít charakteristikou imperialismu jako *celku* — a pak nelze vytrhnout pouze »vývoz kapitálu« a ponechat podle starého znění analýzu »vývoje« buržoazní společnosti v *druhém*

* Viz Sebrané spisy 32, Praha 1987, s. 157—158, 168—169. *Red.*

** Viz tamtéž, s. 163—164. *Red.*

odstavci, jak to dělá soudruh S. Nebo koncepci programu neměnit, tj. nejdříve vysvětlit, proč se naše hnutí stalo mezinárodním, jaký je jeho společný konečný cíl a jak k němu vede »vývoj« buržoazní společnosti.

Abychom ukázali nelogičnost a nedůslednost koncepcí programu u soudruha S. názorněji, uvedeme v plném znění začátek starého programu.

»Rozvoj směny spojil všechny národy civilizovaného světa tak těsně, že veliké osvobozené hnutí proletariátu se muselo stát — a už dávno se stalo — hnutím mezinárodním.«

Soudruhu S. se zde nelíbí dvě věci: 1. tím, že se v programu mluví o rozvoji směny, popisuje se přežilé »vývojové období«; 2. za slovem »civilizovaných« dělá soudruh S. vykřičník a poznamenává, že u nás »se nepamatuje« na »těsné spojení metropole s kolonií«.

»Mohou ochránářství, celní války a imperialistické války přerušit spojení mezi proletářským hnutím?« ptá se soudruh S. a odpovídá: »Máme-li věřit textu našeho programu — tedy mohou, neboť přerušují spojení, k němuž došlo rozvojem směny.«

Tohle je velmi podivná kritika. Ani ochránářství, ani celní válka směnu »nepřerušují«, nýbrž jen dočasně pozměňují její formu, nebo ji přerušují na jednom místě, zatímco na jiném místě pokračuje dál. Směna není tou nebo onou válkou přerušena, je pouze v některých místech ztížena, přesunuta na jiná místa, avšak jako světové pojítko *trvá*. Nejpersvědčivějším důkazem toho jsou směnečné kursy. To za první. Za druhé, u soudruha S. v jeho návrhu čteme: »Rozvoj produktivních sil, který na základě směny zboží a vývozu kapitálu vtáhl všechny národy do světového hospodářství«, atd. Imperialistická válka rovněž přerušuje (na jednom místě, dočasně) jak vývoz kapitálu, tak směnu; soudruh S. tedy svou »kritikou« poráží především *sám sebe*.

Za třetí, mluvilo se (ve starém programu) o tom, proč

se dělnické hnutí »*dávno stalo*« hnutím mezinárodním. Je nesporné, že se jím stalo před vývozem kapitálu jakožto nejvyšším stadiem kapitalismu.

Závěr: Soudruh S. sem vsunul *kousíček* definice imperialismu (vývoz kapitálu) zřejmě *nevhodně*.

Dále: Soudruhu S. se nelíbí slova »civilizovaný svět«, neboť podle jeho názoru poukazují k čemusi pokojnému, harmonickému, nechávajícímu stranou kolonie.

Právě naopak. Tím, že se v programu mluví o »civilizovaném světě«, poukazuje se na *neharmoničnost*, na existenci necivilizovaných zemí (to je přece *fakt*), kdežto v návrhu soudruha S. svět vychází *daleko harmoničtější*, neboť se tam mluví pouze o »vtažení všech národů do světového hospodářství«!! Jako kdyby všechny národy byly vtaženy do světového hospodářství *rovnou měrou!* Jako kdyby neexistovaly *zotročující* vztahy mezi »civilizovanými« a necivilizovanými národy právě *na základě* »vtažení do světového hospodářství«!

Soudruh S. původní program v obou zmíněných tématech přímo *zhoršil*. Méně zdůrazňuje mezinárodnost. Pro nás je velmi důležité, abychom ukázali, že mezinárodnost vznikla *dávno*, mnohem dříve, než nastalo období finančního kapitálu. A v otázce vztahu ke koloniím to u něho dopadlo *daleko* »harmoničtěji«. Rozhodně se však nesluší, abychom zatajovali nesporný fakt, že dělnické hnutí se prozatím rozšířilo, bohužel, *pouze* v civilizovaných zemích.

Ochotně bych souhlasil se soudruhem S., kdyby vyžadoval *jasnější* zmínku o vykořisťování kolonií. To je skutečně *závažný* komponent pojmu imperialismus. Avšak právě v prvním odstavci, jak ho soudruh S. navrhuje, není o tom ani jediná zmínka. U něho jsou různé komponenty tvořící obsah pojmu imperialismus porůznu *roztroušeny* jak na úkor logičnosti, tak na úkor jasnosti.

Hned uvidíme, jak touto roztrůštěností a nelogičností trpí *celý* návrh soudruha S.

Ať si čtenář aspoň v celkovém obrysu všimne souvislosti a logické návaznosti *témat* v různých odstavcích starého programu (odstavce podle číslování soudruha S.):

1. Dělnické hnutí se už dávno stalo hnutím mezinárodním. My jsme jeden z jeho oddílů.

2. Konečný cíl hnutí je dán vývojem buržoazní společnosti. Výchozí bod: soukromé vlastnictví výrobních prostředků a nemajetnost proletářů.

3. Růst kapitalismu. Vytlačování drobných výrobců.

4. Růst vykořisťování (práce žen, rezervní armáda pracujících aj.).

5. Existence krizí.

6. Technický pokrok a prohlubování nerovnosti.

7. Rostoucí boj proletářů. Materiální podmínky pro vystřídání kapitalismu socialismem.

8. Sociální revoluce proletariátu.

9. Její podmínka — diktatura proletariátu.

10. Úkol strany — vést boj proletariátu za sociální revoluci.

Připojuji ještě jedno téma:

11. Kapitalismus dospěl až k tomuto nejvyššímu stadiu (imperialismus) a období proletářské revoluce nyní začalo. Srovnajte s tím pořadí *témat* — ne jednotlivých oprav textu, ale právě *témat* — v návrhu soudruha S. a rovněž *témata jeho doplňků o imperialismu*:

1. Dělnické hnutí je mezinárodní. My jsme jeden z jeho oddílů. (Vsunuto: vývoz kapitálu, světové hospodářství, přechod boje ve světovou revoluci, tzn. že je sem vsunut jeden kousíček z definice imperialismu.)

2. Konečný cíl hnutí je dán vývojem buržoazní společnosti. Výchozí bod: soukromé vlastnictví výrobních prostředků a nemajetnost proletářů. (Uprostřed je vsunuto: všemocné banky a syndikáty, světové monopolistické svazy, tj. je sem vsunut další kousíček z definice imperialismu.)

3. Růst kapitalismu. Vytlačování drobných výrobců.
4. Růst vykořisťování (práce žen, rezervní armáda pracujících, zahraniční dělníci aj.).
5. Existence krizí a válek. Vsunut další kousíček definice imperialismu: »pokusy o dělení světa«; znovu se uvádějí monopolistické svazy a export kapitálu; ke slovu finanční kapitál je připojeno v závorce vysvětlení: »produkt splynutí bankovního kapitálu s průmyslovým«.
6. Technický pokrok a prohlubování nerovnosti. Vsunut další kousíček definice imperialismu: drahota, militarismus. Znovu se uvádějí monopolistické svazy.
7. Rostoucí boj proletářů. Materiální podmínky pro vystřídání kapitalismu socialismem. Uprostřed je vsuvka, v které se znovu opakuje »monopolní kapitalismus« a poukazuje se na to, že banky a syndikáty připravily aparát pro regulování společnosti aj.
8. Sociální revoluce proletariátu. (Vsuvka, že tato revoluce skončuje s nadvládou finančního kapitálu.)
9. Diktatura proletariátu jakožto její podmínka.
10. Úkol strany — vést boj proletariátu za sociální revoluci. (Uprostřed je vsuvka, že tato revoluce se dostává na pořad dne.)

Z tohoto srovnání je podle mého jasně vidět, že »mechanické« doplňování programu (kterého se někteří soudruzi obávali) se uplatnilo právě v návrhu soudruha S. Útržky definice imperialismu jsou roztroušeny v různých bodech bez jakékoli logické návaznosti, jako mozaika. Všeobecnou a ucelenou představu o imperialismu z toho nezískáme. Příliš mnoho věcí se opakuje. Je zachována stará koncepce. Je zachován starý celkový záměr programu: ukázat, že »konečný cíl« hnutí »je určován« charakterem dnešní buržoazní společnosti a *jejím vývojem*. Avšak právě »vývoj« zachycen nebyl a text nyní obsahuje jen útržky definic imperialismu, včleňované většinou *nevhodně*.

Vezměme druhý odstavec. Soudruh S. v něm ponechal

beze změny pouze začátek a konec; na začátku se mluví o tom, že výrobní prostředky patří nevelkému počtu osob, a na konci o tom, že většinu obyvatelstva tvoří proletáři a poloproletáři. *Doprostřed* vsunuje soudruh S. zvláštní větu, že »v posledním čtvrtstoletí začaly kapitalisticky organizovanou výrobu přímo či nepřímo ovládat všemocné« banky, trusty atd.

To se říká *dřív*, než je vysvětlena teze o *vytlačování malých hospodářských podniků velkými!!* Ta je totiž vysvětlena až v *třetím* odstavci. Ale vždyť trusty, to je nejvyšší a konečný projev právě tohoto procesu vytlačování malých hospodářských podniků velkými. Je vůbec myslitelné mluvit nejdřív o vzniku trustů a teprve potom o vytlačování malých hospodářských podniků velkými? Což se tím neporušuje logická návaznost? Odkud se vlastně vzaly trusty? Není takový postup teoreticky nesprávný? Jak a proč »začalo« toto ovládání výroby? To nelze pochopit, jestliže jsme si dříve neujasnili vytlačování malých hospodářských podniků velkými.

Vezměme *třetí* odstavec. Jeho tématem je vytlačování malých podniků velkými. Také zde ponechává soudruh S. začátek (o tom, že význam velkých podniků stoupá) a konec (drobní podnikatelé jsou vytlačováni), ale uprostřed dodává, že velké podniky »se slučují do obrovských organismů, spojujících celou řadu po sobě následujících stadií výroby a oběhu«. Avšak tato vsuvka je věnována už jinému tématu, totiž koncentraci výrobních prostředků a zespolečenštění práce za kapitalismu, vytváření materiálních podmínek pro vystřídání kapitalismu socialismem. Ve starém programu je toto téma zpracováno až v odstavci *sedmém*.

Soudruh S. vcelku zachovává osnovu starého programu. O materiálních podmínkách vystřídání kapitalismu socialismem mluví rovněž *až v 7. odstavci*. V tomto *7. odstavci* ponechává i zmínku o koncentraci výrobních prostředků a o zespolečenštění práce!

Dopadlo to tak, že úryvkovitá zmínka o koncentraci je vsunuta o několik pasáží *před* všeobecný, souhrnný, ucelený článek věnovaný speciálně koncentraci. To je vrchol nelogičnosti a širokým masám to může pochopení našeho programu jen ztížit.

III

Pátý odstavec programu, v němž se mluví o krizích, soudruh S. »přepracovává úplně«. Zjišťuje, že starý program se »kvůli populárnosti prohřešuje teoreticky« a »odchyluje se od Marxovy teorie krizí«.

Soudruh S. se domnívá, že »za základ pro vysvětlení« krizí se bere slovo »nadvýroba«, používané ve starém programu, a že »tento názor odpovídá spíše teorii Rodbertusově, který při vysvětlování krizí vycházel z nedostatečné spotřeby dělnické třídy«.

Jak nevydařené jsou tyto pokusy soudruha S. najít teoretické bludy, že se sem Rodbertus dostal *jako Pilát do Kréda*, zjistíme snadno, srovnáme-li starý text s novým, který navrhuje soudruh S.

Ve starém textu se *po* zmínce (ve 4. odstavci) o »technickém pokroku«, o stupňujícím se vykořisťování dělníků a o relativním poklesu poptávky po pracovních silách praví: »*Takový* stav věcí v buržoazních zemích atd. stále více ztěžuje odbyt zboží, vyráběného ve stále větším množství. Nevyhnutelným důsledkem je *nadvýroba*, která se projevuje krizemi . . . a obdobími stagnace . . .«

Je jasné, že se tu za »základ vysvětlení« vůbec nebere nadvýroba, nýbrž že se zde pouze *popisuje* původ krizí a období stagnace. V návrhu soudruha S. čteme:

»Rozvoj produktivních sil, který probíhá v těchto protikladných formách — v nichž se podmínky výroby střetávají s podmínkami spotřeby, podmínky realizace kapitálu s podmínkami jeho akumulace — tento rozvoj produktivních sil, usměřňovaný pouze honbou za zis-

kem, přináší jako nevyhnutelný následek ostré průmyslové krize a deprese, jež znamenají zastavení odbytu zboží anarchicky vyráběného v ustavičně rostoucím množství.«

Soudruh S. řekl totéž, neboť »zastavení odbytu« zboží vyráběného v »rostoucím množství« není nic jiného než právě *nadvýroba*. Soudruh S. se tohoto slova, v němž není nic nesprávného, bojí zbytečně. Zbytečně píše, že místo slova »nadvýroba« by se mohlo stejně oprávněně, ba oprávněněji použít slova »podvýroba« (moskevská brožura, s. 15).

Jen to zkuste, nazvat »zastavení odbytu zboží« »vyráběného v ustavičně rostoucím množství« »podvýrobou«! Nepůjde to ani za nic.

Rodbertusovství vůbec nespočívá v používání slova »nadvýroba« (které samo jen *přesně popisuje* jeden z nejhlubších *rozporů* kapitalismu), nýbrž v tom, že krize vysvětluje *pouze* nedostatečnou spotřebou dělnické třídy. Avšak starý program z toho krize *nevyožuje*. Odvolává se na »*takový* stav věcí v buržoazních« zemích, na nějž se poukazuje právě předtím, v předcházejícím odstavci, a který spočívá v »technickém pokroku« a v »relativním snížení poptávky po živé práci dělníků«. Zároveň s tím mluví starý program o »zostřujícím se soupeření na světovém trhu«.

Tady je právě řečeno *to hlavní* o střetání podmínek akumulace s podmínkami realizace, a je to řečeno daleko *jasněji*. Teorie zde není »upravena«, jak si chybně myslí soudruh S., »kvůli populárnosti«, nýbrž je vyložena jasně a populárně; to je přednost.

O krizích lze samozřejmě sepsat celé svazky, lze konkrétněji rozebrat podmínky akumulace, promluvit o významu *výrobních prostředků*, o tom, jak se nadhodnota a variabilní kapitál ve výrobních prostředcích směňují za konstantní kapitál ve spotřebních předmětech, o znehodnocování konstantního kapitálu novými vynálezy atd. atd. Avšak o to se přece nepokouší ani soudruh S.!!

Jeho zdánlivá oprava programu spočívá pouze v tom, že:

1. Ponechal sice osnovu, dodržel návaznost mezi čtvrtým a pátým odstavcem, od zmínky o technickém pokroku apod. přechází ke krizím, avšak *oslabil souvislost* mezi oběma odstavci, neboť vyškrtl slova »*takový* stav věcí«.

2. Přidal teoreticky znějící věty o střetávání podmínek výroby s podmínkami spotřeby a podmínek realizace s podmínkami akumulace, věty, které sice nejsou nesprávné, avšak také neobsahují žádnou novou myšlenku, neboť právě v předcházejícím odstavci se to hlavní o těchto věcech říká jasněji.

3. Přidává »honbu za ziskem« — výraz, který se málo hodí do programu a který je zde použit asi právě »*kvůli* populárnosti«, neboť *táž myšlenka* je vyjádřena několikrát jinde, jednak slovy o »podmínkách realizace«, jednak slovy o »zbožní« výrobě apod.

4. Slovo »stagnace« nahrazuje slovem »deprese«; to není zdařilé.

5. Vsunuje do starého textu slovo »anarchicky« (»zboží anarchicky vyráběné v ustavičně rostoucím množství«). Tato vsuvka je teoreticky nesprávná, neboť zrovna »anarchičnost« čili »neplánovitost«, použijeme-li výraz z návrhu erfurtského programu, proti němuž se stavěl Engels, *necharakterizuje* trasty.*

U soudruha S. to vypadá takto:

»Zboží se vyrábí anarchicky v ustavičně rostoucím množství. Pokusy kapitalistických svazů (trastů apod.) zabránit krizím omezováním výroby se setkávají s naprostým nezdarem« atd.

Jenomže právě trasty vyrábějí zboží *nikoli* anarchicky, nýbrž plánovitě. Trasty *nejen* »omezují« výrobu. *Nepokoušejí* se zabránit krizím, takové »pokusy« trasty dělat

* Engels kritizoval v návrhu erfurtského programu výrazy »soukromá výroba« a »neplánovitost« a napsal: »Přejdeme-li od akciových společností k trastům, které ovládají některá průmyslová odvětví a monopolizují je, přestává zde nejen soukromá výroba, ale i neplánovitost.«¹¹⁵

nemohou. U soudruha S. se objevila řada nepřesností. Bylo by třeba říct: Třebaže trasty nevyrobějí zboží anarchicky, nýbrž plánovitě, přesto se krizím zabránit nedá v důsledku uvedených vlastností kapitalismu, které existují dále i za trastů. A jestliže trasty v obdobích největší konjunktury a spekulace omezují výrobu v tom smyslu, aby »to nepřehnaly«, pak tím v nejlepší případě zachraňují největší podniky, avšak krize se přesto dostavují.

Shrneme-li všechno, co jsme řekli k otázce krizí, dospějeme k závěru, že návrh soudruha S. starý program *nezlepšuje*. Naopak, v novém návrhu jsou nepřesnosti. Nutnost opravit starý program dokázána nebyla.

IV

Pokud jde o války imperialistického charakteru, je návrh soudruha S. teoreticky nesprávný ve dvou aspektech.

Za prvé, nehodnotí danou, nynější válku. Říká, že imperialistické období rodí imperialistické války. To je správné a v programu to jistě bylo třeba říct. Ale to nestačí. Kromě toho je třeba říct, že právě nynější válka v letech 1914—1917 je válka imperialistická. Německá skupina Spartakus ve svých »tezích«, které vyšly německy roku 1915, vystoupila s tvrzením, že v období imperialismu *nemůže dojít k národním válkám*.¹¹⁶ Toto tvrzení je zjevně nesprávné, neboť imperialismus zostřuje útlak národů, a proto jsou národní povstání a národní války nejen možné a pravděpodobné, ale přímo nevyhnutelné (pokusy odlišit povstání od válek by byly odsouzeny k na prostému nezdaru).

Marxismus vyžaduje, aby se každá jednotlivá válka na-prosto přesně zhodnotila na základě konkrétních údajů. Vyhýbat se hodnocení nynější války všeobecnými úvahami je jednak teoreticky nesprávné, jednak prakticky nepřijatelné, neboť se takto kryjí oportunisté, nechávající si

otevřená zadní vrátka: všeobecně prý imperialismus znamená období imperialistických válek, avšak *tato válka nebyla úplně imperialistická* (tak uvažoval např. Kautsky).

Za druhé, soudruh S. spojuje »krize a války« *ujedno*, jako by to byl nějaký dvojjediný průvodní jev kapitalismu vůbec, zejména pak kapitalismu dnešního. Na s. 20—21 moskevské brožury se v návrhu soudruha S. opakuje toto spojování krizí a válek *tříkrát*. Tady nejde jen o to, že opakování není v programu žádoucí. Tady jde o to, že spojování krizí a válek je zásadně nesprávné.

Krize, zejména ve formě nadvýroby, popřípadě v »zastavení růstu odbytu zboží«, jestliže už soudruh S. slovo nadvýroba vymyčuje, jsou jev vlastní výhradně kapitalismu. Naproti tomu války jsou vlastní i otrokářské, i feudální hospodářské soustavě. Imperialistické války existovaly také jak za otrokářství (válka Říma proti Kartágu byla oboustranně válkou imperialistickou), tak ve středověku, tak i v období obchodního kapitalismu. Každá válka, v níž obě válčící strany ve svém boji o rozdělení kořisti, o to, »kdo bude víc utlačovat nebo loupit«, utlačují cizí země nebo národy, se musí označit za válku imperialistickou.

Jestliže říkáme, že imperialistické války přinesl teprve dnešní kapitalismus, teprve imperialismus, pak je to správné, neboť *předcházející* stadium kapitalismu, stadium volné konkurence čili předmonopolního kapitalismu, se vyznačovalo převážně *národními* válkami v západní Evropě. Řekneme-li však, že v předcházejícím stadiu imperialistické války nebyly vůbec, pak už to bude *nesprávné*, pak zapomínáme na »koloniální války«, *rovněž* imperialistické. To za prvé.

A za druhé, nesprávné zůstává zejména *spojování* krizí a válek, neboť to jsou jevy patřící do naprosto různých kategorií, jevy odlišného historického původu, odlišného třídního významu. Nedá se například říct to, co říká ve svém návrhu soudruh S.: »Krize i války pak ještě více ni-

čí drobné výrobce, ještě více zvyšují závislost námezdní práce na kapitálu . . . « Neboť *jsou možné* i války v zájmu osvobození námezdní práce od kapitálu, vedené v průběhu boje námezdních dělníků proti třídě kapitalistů, jsou možné nejen války reakčně imperialistické, ale i revoluční. »Válka je pokračováním politiky« té či oné třídy; a v každé třídní společnosti, v otrokářské, ve feudální i v kapitalistické, bývaly války pokračující v politice utlačovatelských tříd a zároveň bývaly také války pokračující v politice utlačovaných tříd. Proto také nelze říct, jak to říká soudruh S., že »krize a války ukazují, že kapitalistická soustava se mění z formy rozvoje produktivních sil v jejich brzdu«.

Že dnešní imperialistická válka doléhající na masy je revolucionizuje svou reakčností a urychluje revoluci, to je pravda, to je třeba říct. A o imperialistických válkách vůbec, jakožto jevech pro období imperialismu *typických*, to také bude pravda a říct to lze. Avšak nelze to říct o všech »válkách« vůbec. Proto rozhodně nelze krize a války spojovat.

V

Potřebujeme nyní učinit závěr o stěžejní otázce, která musí být podle jednomyslného rozhodnutí všech bolševiků v novém programu^[92] vysvětlena a zhodnocena především. Je to otázka *imperialismu*. Podle soudruha Sokolnikova by bylo účelnější podat toto vysvětlení a toto zhodnocení, abychom tak řekli, po kouskách, tak, že se jednotlivé znaky imperialismu rozdělí do různých bodů programu; já myslím, že by bylo účelnější udělat to ve zvláštním bodu nebo ve zvláštní části programu a shrnout dohromady všechno, co je o imperialismu třeba říct. Členové strany mají teď před sebou oba návrhy a na sjezdu bude vysloveno rozhodnutí. Avšak plně souhlasíme se

soudruhem Sokolnikovem v tom, že o imperialismu se mluvit má, zbývá jen prozkoumat, nejsou-li mezi námi difference v tom, *jak* se má imperialismus vysvětlit a zhodnotit.

Porovnejme oba dva návrhy nového programu z tohoto hlediska. V mém návrhu je pět hlavních charakteristických znaků imperialismu: 1. monopolistické svazy kapitalistů; 2. splynutí bankovního kapitálu s průmyslovým; 3. vývoz kapitálu do jiných zemí; 4. teritoriální rozdělení světa, rozdělení už ukončené; 5. hospodářské rozdělení světa mezi mezinárodní trasty. (V mé brožuře *Imperialismus jako zvláštní stadium kapitalismu*^[73], která vyšla později než *Materiály k revizi programu strany*, je těchto pět charakteristických znaků imperialismu uvedeno na s. 85*.) V návrhu soudruha Sokolnikova nacházíme v podstatě týchž pět hlavních znaků, takže v otázce imperialismu je zřejmě v naší straně naprostá jednomyslnost, jak se také dalo čekat, vždyť agitace naší strany zaměřená v této otázce na praxi, a to jak agitace osobní, tak v tisku, už dávno, už od samého začátku revoluce, ukazovala, jak jsou v této stěžejní otázce všichni bolševici naprosto jednotní.

Zbývá jen prozkoumat, jaké jsou v obou návrzích *formační* rozdíly v definování a charakterizování imperialismu. Oba návrhy obsahují konkrétní poučení o tom, od které doby lze vlastně mluvit o přeměně kapitalismu v imperialismus, a stěží lze něco proti nutnosti takového poučení namítat, máme-li zhodnotit hospodářský vývoj přesně a historicky správně. Soudruh S. říká: »v posledním čtvrtstoletí«; v mém návrhu je: »přibližně od počátku 20. století«. V právě citované brožuře o imperialismu jsou uvedeny (např. na s. 10—11**) důkazy jednoho ekonomy^[240], který speciálně studuje kartely a syndikáty

* Viz Sebrané spisy 27, Praha 1986, s. 405. *Red.*

** Viz tamtéž, s. 336—338. *Red.*

a tvrdí, že obrat k *úplnému* vítězství kartelů v Evropě způsobila krize v letech 1900—1903. Proto se domnívám, že říct »přibližně od počátku 20. století« bude přesnější než »v posledním čtvrtstoletí«. Bude to správnější i proto, že jak odborník, na něhož jsem se právě odvolal, tak evropští ekonomové vůbec nejčastěji operují s německými údaji, a Německo ostatní země ve vytváření kartelů *předstihlo*.

Dále. O monopolech se v mém návrhu praví: »Monopolistické svazy kapitalistů nabyly rozhodujícího významu.« V návrhu soudruha S. se o monopolistických svazech mluví *několikrát*, avšak ze všech těchto zmínek se poměrnou konkrétností vyznačuje pouze jedna:

»V posledním čtvrtstoletí začaly kapitalisticky organizovanou výrobu přímo či nepřímo ovládat všemocné banky, trusty a syndikáty, které se spojily a vytvořily světové monopolistické svazy řízené hrstkou magnátů finančního kapitálu.«

Zdá se mi, že je zde příliš mnoho »agitace«, tzn. že »kvůli populárnosti« bylo do programu vsunuto něco, co tam nepatří. V novinových článcích, v projevech, v populárních brožurách je »agitace« nutná, avšak program strany má být úsporně přesný a nemá v něm být ani slovo zbytečně. Že monopolistické svazy získaly »rozhodující vliv«, to se mi zdá nejpřesnější a je tím řečeno všechno. Avšak v citovaném odstavci z návrhu soudruha S. je nejen mnoho zbytečného, ale je tu i teoreticky pochybný výraz »disponování kapitalisticky organizovanou výrobou«. Opravdu jen kapitalisticky organizovanou? Ne. To je příliš slabé. I výroba záměrně *neorganizovaná* kapitalisticky, tj. drobní řemeslníci, rolníci, drobní pěstitelé bavlny v koloniích aj. aj., se dostala do závislosti na bankách a finančním kapitálu vůbec. Budeme-li mluvit o »světovém kapitalismu« vůbec (a zde můžeme mluvit jedině o něm), nechceme-li se dopustit chyby a řekneme-li, že »rozhodujícího významu« nabyly monopolistické svazy, pak z podřízení tomuto rozhodujícímu významu

nevyklučujeme *žádné* výrobce. Omezovat vliv monopolistických svazů na »kapitalisticky organizovanou výrobu« je nesprávné.

Dále, o úloze bank se v návrhu soudruha S. říká dvakrát totéž: jednou v právě citovaném odstavci, podruhé v odstavci o krizích a válkách, kde je definice: »Finanční kapitál (produkt splynutí bankovního kapitálu s průmyslovým).« V mém návrhu se říká: »Vysoce zkoncentrovaný bankovní kapitál splynul s kapitálem průmyslovým.« V programu to stačí říct jednou.

Třetí znak: »Kapitál se ve velkém rozsahu vyváží do jiných zemí« (tak je to řečeno v mém návrhu). V návrhu soudruha S. nacházíme jednou pouhou zmínku o »vývozu kapitálu«, podruhé se v docela jiné souvislosti mluví o »nových zemích, jež jsou . . . sférou uplatnění pro vyvážený kapitál hledající mimořádný zisk«. Těžko tu lze uznat zmínku o mimořádném zisku a o nových zemích za správnou, neboť vývoz kapitálu směřoval rovněž z Německa do Itálie, z Francie do Švýcarska atd. Kapitál se za imperialismu začal vyvážet i do historických zemí, a ne jen pro *mimořádné* zisky. To, co je správné, pokud jde o nové země, není správné, pokud jde o vývoz kapitálu vůbec.

Čtvrtým znakem je to, co Hilferding^[26] označil za »boj o hospodářské území«. Toto označení *není* přesné, neboť nevyjadřuje hlavní rozdíl mezi dnešním imperialismem a *dřívějšími* formami boje o hospodářské území. O takovéto území bojoval i antický Řím, bojovaly o něj i evropské státy v 16.—18. století, když dobývaly kolonie, bojovalo o něj staré Rusko, když dobývalo Sibiř, atd. atd. Charakteristickým znakem dnešního imperialismu je, že (jak se říká v mém návrhu programu) »celý svět je už územně rozdělený mezi nejbohatší země«, tj. rozdělení světa mezi státy je ukončené. Právě z této okolnosti vyplývá, že boj o *nové dělení* světa je obzvlášť ostrý, stejně jako že obzvlášť ostré srážky vedou k válkám.

V návrhu soudruha S. je to vyjádřeno velmi mnoho-mluvně a teoreticky sotva správně. Uvedu hned jeho formulaci, ale protože spojuje dohromady i otázku hospodářského dělení světa, musím se nejdříve dotknout i tohoto posledního, pátého znaku imperialismu. V mém návrhu je formulován takto:

»Mezinárodní trasty si začaly hospodářsky dělit svět.« Více údaje politické ekonomie a statistiky říct nedovolují. *Toto* dělení světa je velmi důležitý proces, je však teprve v samých začátcích. Imperialistické války kvůli *takovému* dělení světa, kvůli *novému dělení*, vznikají až po dokončení územního dělení, tzn. když už *nezůstalo* žádné »volné« území, které by se dalo obsadit bez války se soupeřem.

Podívejme se teď na formulaci soudruha S.:

»Avšak sféra vlády kapitalistických vztahů se neustále rozšiřuje tím víc, že se tyto vztahy přenášejí do nových zemí, jež jsou pro monopolistické svazy kapitalistů odbytišti, dodavateli surovin i místem uplatnění pro vyvážený kapitál hledající nadměrné zisky. Ohromné množství akumulované nadhodnoty, které má k dispozici finanční kapitál (produkt splynutí bankovního kapitálu s průmyslovým), se vrhá na světový trh. Soupeření mocných národních, a někdy i mezinárodně organizovaných svazů kapitalistů o vládu na trhu, o ovládnutí či kontrolu území slabších zemí, tj. o přednostní právo nelítostně je utlačovat, nevyhnutelně vede k pokusům o rozdělení celého světa mezi nejbohatší kapitalistické státy, k imperialistickým válkám, jež přinášejí všeobecné utrpení, zkázu a úpadek.«

Tady je příliš mnoho slov, a za nimi se skrývá řada teoreticky nesprávných závěrů. Nelze mluvit o »pokusech« o rozdělení světa, neboť svět už rozdělený je. Válka z let 1914—1917 není »pokusem o rozdělení« světa, nýbrž je to boj o *nové dělení* světa už rozděleného. Válka se stala pro kapitalismus nevyhnutelnou, protože několik let před ní *rozdělil* imperialismus svět, abych tak řekl, podle starých hledisek síly, a ta má válka »opravit«.

Boj o kolonie (o »nové země«) i boj o »ovládnutí území slabších zemí«, to všechno bylo i *před* imperialismem. Pro dnešní imperialismus je charakteristické *něco jiného*,

totiž to, že veškeré země byly začátkem 20. století okupovány tím či oním státem, že byly rozděleny. Jedině proto nemohlo *nové dělení* »vlády nad světem« na základě kapitalismu proběhnout jinak než za cenu světové války. Rovněž i »mezinárodně organizované svazy kapitalistů« existovaly už *před* imperialismem: každá akciová společnost s účastí kapitalistů z různých zemí je »mezinárodně orientovaným svazem kapitalistů«.

Pro imperialismus je charakteristické *něco jiného*, co dříve, do 20. století, *neexistovalo*, totiž hospodářské rozdělení světa mezi mezinárodní trasty, rozdělení zemí jakožto odbytíšť, na něž se trasty *dohodnou*. To v návrhu soudruha S. vyjádřeno není, takže imperialismus se jeví *slabší*, než ve skutečnosti je.

A konečně je teoreticky nesprávné mluvit o tom, že na světový trh se vrhá obrovské množství akumulované *nadhodnoty*. Připomíná to Proudhonovu teorii realizace, podle níž kapitalisté snadno mohou realizovat jak konstantní, tak variabilní kapitál, dostávají se však do obtíží při realizaci nadhodnoty. Ve skutečnosti však kapitalisté nemohou bez obtíží a bez krizí realizovat nejen nadhodnotu, ale ani variabilní kapitál a konstantní kapitál. Na trh se vrhá množství zboží, které je nejen akumulovanou hodnotou, ale i hodnotou reprodukcující variabilní kapitál a konstantní kapitál. Například na světový trh se vrhne množství kolejnic nebo železa, které se má realizovat směnou za spotřební předměty pro dělníky nebo za jiné výrobní prostředky (dřevo, ropa atd.).

VI

Když jsme takto ukončili rozbor návrhu soudruha Sokolnikova, musíme ještě zvlášť upozornit na jeden velmi cenný doplněk, který navrhuje a který by se podle mého názoru měl přijmout, ba dokonce rozšířit. Jde o toto:

v odstavci, kde se mluví o technickém pokroku a o rostoucím využívání práce žen a dětí, navrhuje vsuvku: (využívat) »stejně tak i práce nekvalifikovaných zahraničních dělníků přivážených ze zaostalých zemí«. To je cenný a nutný doplněk. Právě pro imperialismus je takovéto vykořisťování práce *hůře placených* dělníků ze zaostalých zemí zvlášť typické. Právě na něm je do jisté míry založen *parazitismus* imperialistických, bohatých zemí, které doplácují i část svých vlastních dělníků vyšší mzdou, a přitom v obrovské míře a nestoudně vykořisťují práci »levných« zahraničních dělníků. Bylo by třeba přidat slova »hůře placených« a rovněž slova »a často bezprávných«, neboť vykořisťovatelé z »civilizovaných« zemí využívají toho, že přivázení zahraniční dělníci mají bezprávné postavení. To lze pozorovat neustále nejen v Německu, pokud jde o ruské dělníky, tj. dělníky přijíždějící z Ruska, ale i ve Švýcarsku vůči Italům, ve Francii vůči Španělům a Italům atd.

Bylo by snad účelné více zdůraznit a názorněji v programu vyjádřit, že se vydělila hrstka nejbohatších imperialistických zemí, které se paraziticky obohacují olupováním kolonií a slabých národů. To je velmi závažný znak imperialismu, který mimo jiné do jisté míry usnadňuje vznik mohutných revolučních hnutí v zemích, které imperialismus okrádá a kterým hrozí nebezpečí, že si je imperialističtí obři (jako je Rusko) rozdělí a zardousí, a naopak do jisté míry ztěžuje vznik mocných revolučních hnutí v zemích, které imperialisticky olupují mnoho kolonií a jiných zemí, čímž z (poměrně) značně velké části vlastního obyvatelstva dělají *podílňíky* na imperialistické kořisti.

Navrhoval bych proto vsunout — třeba na to místo v mém návrhu, kde se charakterizuje sociálšovinismus (brožura, s. 22*) — zmínku o tom, že nejbohatší země

* Viz Sebrané spisy 32, Praha 1987, s. 169. *Red.*

vykořisťují řadu jiných zemí. Příslušné místo návrhu je potom znělo takto (kurzívou jsou označeny nové doplňky):

»Takovou deformací je na jedné straně směr nazývaný šovinismus, socialismus slovy a šovinismus skutky, zastírání obrany lupičských zájmů „vlastní“ národní buržoazie v imperialistické válce heslem „obrana vlasti“ a rovněž tak zastírání obrany privilegovaného postavení občanů bohatého národa, který má z olupování kolonií a slabých národů obrovské příjmy. Takovým znetvořením je na druhé straně stejně tak rozšířený a v mezinárodním měřítku existující směr — takzvaný „centrismus“, atd.«

Vsunutí slov »v imperialistické válce« je nutné pro větší přesnost: »obrana vlasti« není nic jiného než heslo ospravedlňující válku, uznávající její oprávněnost a spravedlivost. Války bývají různé. Mohou být i války revoluční. Je proto třeba říct naprosto přesně, že zde jde právě o válku imperialistickou. Z textu to sice vyplývá, ale abychom se vyhnuli falešným výkladům, je třeba, aby to nejen vyplývalo z textu, ale aby to bylo řečeno přímo a jasně.

VII

Od obecné čili teoretické části programu přejdeme k minimálnímu programu. Zde se hned na prvním kroku setkáváme s navenek »velmi radikálním«, ale velmi bezpodstatným návrhem soudruhů N. Bucharina^[7] a V. Smirnova^[194], aby se minimální program *vůbec vypustil*. Podle tohoto návrhu prý dělení na maximální a minimální program »zastaralo«, k čemu by prý bylo, když už jde o přechod k socialismu. Pryč s minimálním programem, rovnou program opatření pro přechod k socialismu.

To navrhují tito dva jmenovaní soudruzi, sami se však z jakéhosi důvodu neodhodlali příslušný návrh předložit

(přestože rozhodnutí, že nejbližší sjezd strany se bude zabývat revizí programu strany, tyto soudruhy k sestavení takového návrhu přímo zavazovalo). Je možné, že autoři zdánlivě »radikálního« návrhu sami začali váhat . . . Ale ať to bylo jakkoli, jejich názorem se zabývat musíme.

Válka a hospodářský rozvrat nutí všechny země, aby přešly od monopolního kapitalismu ke kapitalismu státně monopolnímu. Tak vypadá objektivní situace. Avšak v revolučních poměrech, za revoluce, přechází státně monopolní kapitalismus *bezprostředně* v socialismus. Za revoluce nelze jít vpřed, aniž se jde k socialismu — taková je objektivní situace, kterou vytvořila válka a revoluce. Z této situace vycházela naše dubnová konference, když vytyčila heslo »republika sovětů« (politická forma diktatury proletariátu) a znárodnění bank a syndikátů (hlavní opatření pro přechod k socialismu). Až potud jsou všichni bolševici zajedno, jsou jednomyslní. Ale když soudruzi V. Smirnov a N. Bucharin *úplně* škrtají minimální program, tak chtějí jít dál. To by znamenalo jednat proti moudré radě moudrého přísloví, které praví:

»Neříkej hop, dokud jsi nepřeskočil.«

My jsme ještě nepřeskočili, tzn. že naše strana bojuje o politickou moc. Touto mocí má být diktatura proletariátu a chudého rolnictva. Při přejímání této moci se nejen nebojíme překročit rámec buržoazního řádu, právě naopak, jasně, přímo, přesně a nahlas, aby to slyšel každý, říkáme, že tento rámec překročíme, že půjdeme nebojácně k socialismu a že naše cesta povede takto: přes republiku sovětů, přes znárodnění bank a syndikátů, dělnickou kontrolu, všeobecnou pracovní povinnost, znárodnění půdy, konfiskaci statkářského inventáře aj. aj. Takovýto program opatření pro přechod k socialismu jsme předložili.

Avšak nesmíme říkat hop, dokud jsme nepřeskočili, nesmíme vyřazovat minimální program, neboť by to bylo totéž jako plané holedbání: my nechceme »požadovat nic

od buržoazie«, my si to uskutečníme sami, nechceme pracovat po troškách v rámci buržoazního řádu.

To by bylo plané holedbání, neboť nejdříve musíme dobýt moc, a tu jsme ještě nedobyli. Nejdříve musíme opatření pro přechod k socialismu uvést skutečně do života, dovést naši revoluci k vítězství světové socialistické revoluce, a teprve potom, »až přeskočíme«, můžeme a musíme odhodit minimální program jako nepotřebný.

Můžeme už teď zodpovědně prohlásit, že tento program není potřebný? Samozřejmě že ne, a to z toho prostého důvodu, že jsme ještě moc nedobyli, socialismus neuskutečnili, a dokonce se nedožili ani začátku světové socialistické revoluce.

Musíme pevně, směle, bez váhání *směřovat* k tomuto cíli, ale prohlašovat ho za dosažený, když víme, že ho ještě dosaženo nebylo, je směšné. Kdybychom vypustili minimální program už teď, bylo by to totéž, jako kdybychom oznámili, vyhlásili (prostě holedbali se), »že jsme už zvítězili«.

Ne, drazí soudruzí, ještě jsme nezvítězili.

Nevíme, zvítězíme-li zítra nebo o něco později. (Já osobně jsem spíš toho názoru, že zítra — píšu to 6. října 1917 — a že bychom se mohli s uchopením moci opozdit, ale i zítra je přece jen zítra, a ne dnes.) Nevíme, jak brzy po našem vítězství přijde revoluce na Západě. Nevíme, nepřijdou-li po našem vítězství ještě přechodná období reakce a vítězství kontrarevoluce — to není nic nemožného —, a proto až zvítězíme, vybudujeme proti této možnosti »trojnásobnou linii zákopů«.

To všechno nevíme a *vědět nemůžeme*. *Nemůže* to vědět nikdo. A právě proto je směšné vypouštět minimální program, který je *nutný*, dokud ještě žijeme v rámci buržoazního řádu, dokud jsme tento rámec ještě nerozbili, základní opatření pro přechod k socialismu neuskutečnili, nepřítel (buržoazii) neporazili a po porážce nezničili. K tomu všemu určitě dojde, a možná daleko dříve, než si

mnozí myslí (já osobně se domnívám, že to musí začít zítra), *ale dnes to ještě není.*

Vezměme minimální program v oblasti politické. Tento program počítá s buržoazní republikou. Připomínáme, že se neomezujeme na její rámec, nýbrž bojujeme zároveň za republiku vyššího typu, *republiku sovětů.* To musíme udělat. K nové republice musíme směřovat s bezmeznou odvahou a odhodláním, *a jsem přesvědčen, že k ní budeme směřovat právě tak.* Avšak minimální program rozhodně vypustit nemůžeme, neboť za prvé, republika sovětů *ještě* neexistuje; za druhé, není vyloučeno, že dojde k »pokusům o restauraci«, ale ty je třeba nejdříve zažít a zdolat; za třetí při přechodu od starého k novému jsou možné dočasné »kombinované typy« (jak správně ukázal v těchto dnech list Rabočij put'^[209]), například jak republika sovětů, tak Ústavodárné shromáždění. Nejdříve musíme *mít za sebou* tohle všechno, a potom budeme mít na vypuštění minimálního programu času dost.

A tak je to i v oblasti hospodářské. Všichni jsme zajedno v tom, že *bát se* cesty k socialismu je největší ohavnost a *zrada* věci proletariátu. Všichni jsme zajedno v tom, že jedním z prvních kroků na této cestě musí být taková zásadní opatření, jako je znárodnění bank a syndikátů. Uskutečněme napřed tato a jiná podobná opatření, *a pak se uvidí.* Pak *uvidíme* víc, neboť náš rozhled nesmírně rozšíří praktické zkušenosti, které mají miliónkrát větší cenu než nejlepší programy. Je možné, ba pravděpodobné, a dokonce nepochybné, že bez přechodných »kombinovaných typů« se to neobejde ani tady; například malé hospodářské podniky s jedním či dvěma námezdními dělníky nebudeme moci hned ani znárodnit, ba ani dát pod skutečnou dělnickou kontrolu. I když jejich úloha bude nicotná, i když budou na ruku i na nohou svázané znárodněním bank a trustů, přece jen tu budou; a dokud budou existovat třeba jen maličká zákoutí buržoazních vztahů, proč vypouštět minimální program? Jakožto marxi-

sté, kteří jdou odvážně do největší revoluce na světě, a přitom střízlivě hodnotí fakta, nemáme oprávnění minimální program vypouštět.

Kdybychom ho teď vypustili, dokázali bychom tím, že jsme ztratili hlavu ještě dřív, než jsme vůbec zvítězili. A my ji nesmíme ztrácet ani před dosažením vítězství, ani ve chvíli vítězství, ani po něm, neboť ztratíme-li hlavu, ztratíme všechno.

Pokud jde o konkrétní návrhy, neřekl soudruh N. Bucharin vlastně nic, neboť jen opakoval, co už bylo o znárodnění bank a syndikátů dávno řečeno. Soudruh V. Smirnov podal ve svém článku neobyčejně zajímavý a poučný výčet příkladných přeměn, které směřují k regulování výroby a spotřeby výrobků. Všeobecně je to řečeno například *už v mém návrhu*^[92], je to tam hned za tím *»a podobně«*. Myslím, že jít nyní dál, pouštět se do konkretizace jednotlivých opatření není účelné. *Po provedení hlavních opatření nového typu, po znárodnění bank a po zavedení dělnické kontroly se mnoho věcí ukáže v jasnějším světle a zkušenosti napovědí spoustu nového, protože to budou zkušenosti miliónů, zkušenosti z budování nového hospodářského řádu uvědomělou činností miliónů lidí. Je samozřejmě velmi užitečné přicházet v článcích, brožurách a projevech s novými nápady, předkládat plány, hodnotit je, rozpracovávat dílčí zkušenosti z místní činnosti různých sovětů či výborů pro zásobování atd. — to všechno je velice důležitá práce. Avšak přetěžovat program přílišnými podrobnostmi je předčasné, a mohlo by nám to dokonce uškodit, protože by nám to v jednotlivostech vázalo ruce. A ruce musíme mít volné, abychom, až plně nastoupíme novou cestu, mohli tím usilovněji tvořit novou skutečnost.*

VIII

Soudruh Bucharin se ve svém článku dotýká ještě jedné otázky, u které se musíme zastavit.

»Revize našeho programu strany musí být spojena s vypracováním jednotného programu pro mezinárodní stranu proletariátu.«

To není řečeno docela jasně. Máme-li to chápat tak, že nám autor radí, abychom nepřijímali nový program a počkali s tím, dokud nebude vypracován jednotný mezinárodní program, program III. internacionály, museli bychom se proti takovému názoru co nejrozhodněji postavit. Neboť odkládat revizi z tohoto důvodu (předpokládám, že jiné důvody pro odklad neexistují, například nikdo nežádal odklad proto, že pro revizi programu nejsou dostatečně připraveny stranické materiály) by znamenalo, že bychom založení III. internacionály oddalovali *my*. Založení III. internacionály se samozřejmě nesmí chápat formálně. Dokud aspoň v jedné zemi nezvítězila proletářská revoluce nebo dokud neskončila válka, není možné doufat, že by se rychle a úspěšně pohnula vpřed příprava *velké* konference revolučních internacionalistických stran z různých zemí a že by se tyto strany dohodly oficiálně schválit nový program. Do té doby musí věci postupovat dopředu z iniciativy těch stran, které jsou dnes na tom lépe než ostatní a mohou udělat první krok, přičemž ho samozřejmě nebudou považovat za krok poslední a nebudou stůj co stůj stavět svůj program proti jiným »levým« (tj. revolučně internacionalistickým) programům, nýbrž budou *směřovat* právě k vypracování programu společného. Kromě Ruska neexistuje dnes na světě ani jedna země, kde by internacionalisté mohli konat sjezd tak poměrně svobodně a kde by bylo tolik soudruhů informovaných o mezinárodních směrech a programech tak dobře, jako je tomu v naší straně. Právě proto musíme být rozhodně iniciativní *my*. Pro nás jako internacionalisty je to přímo povinnost.

Právě tak se patrně dívá na věc i soudruh Bucharin, neboť na začátku svého článku říká, že »sjezd strany, který právě skončil« (psáno v srpnu), »uznal přepracování programu za nutné« a že »za tím účelem bude svolán zvláštní sjezd«; z těchto slov lze vyvodit, že soudruh Bucharin nemá nic proti tomu, aby na tomto sjezdu byl nový program schválen.

Je-li tomu tak, pak jsme v uvedené otázce naprosto jednomyslní. Stěží se najde někdo, kdo by byl proti tomu, aby náš sjezd po schválení nového programu vyjádřil přání vypracovat společný jednotný program III. internacionály a podnikl k tomu jisté kroky, jako je urychlené svolání konference levých, vydání sborníku v několika jazycích, utvoření komise pro shromáždění materiálu o tom, co udělaly jiné země pro »sondování« (jak se soudruh Bucharin trefně vyjádřil) cesty k novému programu (tribunisté v Holandsku¹¹⁷, leví v Německu; Ligu socialistické propagandy¹¹⁸ v Americe soudruh Bucharin už jmenoval; dala by se ještě uvést americká Socialistická *dělnická* strana¹¹⁹, která přišla s návrhem nahradit »politický stát průmyslovou demokracií«).

Dále, jedno upozornění soudruha Bucharina na nedostatek v mém programu^[92] musím uznat za naprosto správné. Soudruh B. cituje to místo z mého návrhu (brožura, s. 23*), kde se mluví o současné situaci v Rusku, o prozatímní vládě kapitalistů atd. Soudruh Bucharin má pravdu, když toto místo kritizuje a říká, že je třeba vtělit ho do rezoluce o taktice nebo do platformy. Navrhují proto, aby celý poslední odstavec na s. 23 byl buď úplně vypuštěn, nebo formulován takto:

»Ve snaze vytvořit takové státní zřízení, které by nejlépe zajišťovalo jak ekonomický rozvoj a práva lidu vůbec, tak i možnost co nejméně bolestivého přechodu k socialismu, nemůže se strana proletariátu spokojit« atd.

* Viz Sebrané spisy 32, Praha 1987, s. 169—171. *Red.*

A konečně k jednomu bodu zde musím odpovědět na otázku, která se vynořila u některých soudruhů, ale o které se, pokud vím, v tisku nepsalo. Je to otázka 9. bodu politického programu o právu národů na sebeurčení. Tento bod se skládá ze dvou částí: v první se právo na sebeurčení nově formuluje, druhá neobsahuje požadavek, nýbrž deklaraci. Otázka, která mi byla položena, spočívala v tom, zda je tu deklarace na místě. Deklarace v zásadě do programu nepatří, avšak výjimka z tohoto pravidla je zde, podle mého názoru, nutná. Místo slova sebeurčení, které často vedlo k falešným výkladům, kladu naprosto přesný pojem »právo na svobodné oddělení«. Po zkušenostech získaných za šest měsíců revoluce roku 1917 stěží můžeme vést spory o tom, že strana revolučního proletariátu Ruska, strana, která ve své práci používá jazyk Velkorusů, je povinna uznat právo na oddělení. Jakmile bychom dobyli moc, bezpodmínečně bychom toto právo ihned přiznali jak Finsku, tak Ukrajině, Arménii i všem národům a národnostem, které carismus (a velkoruská buržoazie) utlačoval. Pokud však jde o nás, my si oddělení vůbec nepřejeme. Chceme co největší stát, co nejtěsnější svazek, spojení co největšího počtu národů žijících v sousedství s Velkorusy; chceme to v zájmu demokracie a socialismu proto, abychom získali pro boj proletariátu co nejvíce pracujících různých národů. My si přejeme *revoluční proletářskou jednotu, sjednocení*, a ne rozdělení. Chceme *revoluční* sjednocení, proto nevytyčujeme heslo sjednocení všech a kterýchkoli států vůbec, neboť sociální revoluce staví na pořad dne sjednocení *pouze* těch států, které přešly nebo přecházejí k socialismu, osvobozujících se kolonií atd. Chceme *svobodné* sjednocení, a proto jsme povinni přiznat právo na svobodné oddělení (bez práva na svobodné oddělení se nemůže mluvit ani o svobodném sjednocení). Jsme povinni přiznat právo na svobodné oddělení tím víc, že carismus a velkoruská buržoazie zanechaly svým útlakem v sousedních národech nesmírné

roztrpčení a nedůvěru vůči Velkorusům a tuto nedůvěru je třeba rozptýlit ne slovy, ale činy.

My však chceme sjednocení a to je třeba říct, je to tak důležité říct to v programu strany národnostně pestrého státu, že je kvůli tomu nutné upustit od obvyklé formy a použít deklarace. Chceme, aby republika ruského (já bych nebyl proti tomu říct dokonce velkoruského, neboť je to správnější) národa *přitahovala* k sobě jiné národy, ale čím? Ne násilím, nýbrž výlučně dobrovolnou dohodou. Jinak by se narušila jednota a bratrský svazek *dělníků* všech zemí. Na rozdíl od buržoazních demokratů nevytyčujeme heslo bratrství národů, nýbrž bratrství *dělníků* bez rozdílu národnosti, neboť buržoazii nedůvěřujeme, pokládáme ji za nepřítele, ať je z kterékoli země.

Proto je zde třeba připustit výjimku z pravidla a vsunout do 9. bodu *deklaraci zásad*.

IX

Předcházející řádky byly už napsány, když vyšlo 31. číslo listu Rabočij puť s článkem soudruha J. Larina Dělnické požadavky v našem programu^[67]. Musíme tento článek přivítat jako začátek diskuse o návrzích programu v našem ústředním orgánu. Soudruh Larin se zabývá speciálně tou částí programu, na které jsem nepracoval a jejíž návrh existuje jen v redakční úpravě »subkomise pro ochranu práce«, subkomise, která se utvořila na konferenci z 24.—29. dubna 1917. Soudruh Larin navrhuje řadu *doplňků*, podle mého mínění plně přijatelných, ale bohužel ne vždy přesně redakčně upravených.

Nezdařilá se mi zdá u soudruha Larina formulace jednoho bodu: »správné (?) rozdělení pracovních sil na základě (?) demokratické (?) samosprávy dělníků ve věci disponování (?) jejich osobami (?)«. Podle mého názoru je to horší než formulace subkomise: »burzy práce musí

být třídními proletářskými organizacemi« atd. (viz Materiály, s. 15^[172]). Dále by měl soudruh Larin důkladněji propracovat a přesně zformulovat svůj návrh v otázce minimální mzdy a dát ho do souvislosti s vývojem názorů Marxe a marxismu na tuto věc.

Dále, o politické a agrární části programu se soudruh Larin domnívá, že nutně potřebuje »pečlivější redakci«. Přáli bychom si, aby náš stranický tisk začal ihned diskutovat také o redakční úpravě toho či onoho požadavku, rozhodně by se to nemělo odkládat až na sjezd, neboť za prvé jinak nebude sjezd dobře připraven, a za druhé každý, kdo někdy pracoval na programech a rezolucích, ví, jak často důkladná redakční práce na určitém bodu odhaluje a odstraňuje zásadní nejasnosti nebo názorové rozdíly.

A konečně, k finančně ekonomické části programu soudruh Larin poznamenává, že »místo ní je zde takřka prázdné místo, není tu ani zmínka o anulování válečných půjček a státních dluhů z dob carismu« (pouze z dob carismu?), »o boji proti fiskálnímu využívání státních monopolů atd.«. Je nanejvýš žádoucí, aby soudruh Larin své konkrétní návrhy neodkládal až na sjezd, ale předložil je hned, neboť jinak věc nebude připravena seriózně. V souvislosti s otázkou anulování státních dluhů (a samozřejmě nejen z dob carismů, ale i z dob buržoazie) je třeba pečlivě promyslet otázku drobných upisovatelů a v otázce »boje proti fiskálnímu využívání státních monopolů« je třeba promyslet, jak to vypadá s monopolem výroby luxusních předmětů a jakou souvislost má navrhovaný bod s požadavkem programu zrušit všechny nepřímé daně.

Opakuji: aby byl program připraven seriózně, aby na něm pracovala skutečně celá strana, je zapotřebí, aby se všichni, kdo mají o věc zájem, ihned pustili do práce a uveřejňovali jak připomínky, tak i přesné návrhy už zredigovaných bodů včetně doplňků nebo změn.

RADY ČLOVĚKA ZPOVZDÁLÍ

Píšu tyto řádky 8. října a vlastně ani nedoufám, že by je pitěřští soudruzi dostali do rukou už devátého. Je možné, že tento dopis dojde pozdě, protože sjezd sovětů Severní oblasti je svolán na 10. října. Přesto se pokusím vystoupit se svými Radami člověka z povzdálí pro případ, že dělníci a vojáci z Pitěru a celého »širšího okolí« podniknou předpokládanou akci brzy, ale zatím ji ještě nepodnikli.

Že všechna moc musí přejít do rukou sovětů, je jasné. Právě tak musí být pro každého bolševika nesporné, že revolučně proletářská (čili bolševická, což je dnes totéž) státní moc má zajištěny největší sympatie a obětavou podporu všech pracujících a vykořisťovaných na celém světě vůbec, ve válčících zemích obzvlášť a u rolníků v Rusku zejména. U těchto obecně už příliš známých a dávno dokázaných pravd se není třeba zdržovat.

Je třeba zastavit se u toho, co asi všem soudruhům úplně jasné není, totiž že dnes je prakticky předpokladem pro přechod moci do rukou sovětů ozbrojené povstání. Zdálo by se, že je to samozřejmé, avšak ne všichni soudruzi to domysleli a domýšlejí. Zříkat se teď ozbrojeného povstání by znamenalo zříct se hlavního hesla bolševismu (všechnu moc sovětům) a vůbec celého revolučně proletářského internacionalismu.

Avšak ozbrojené povstání je *zvláštní* forma politického boje, podléhající zvláštním zákonům, které je třeba důkladně promyslet. Neobyčejně výstižně vyjádřil tuto

pravdu Karel Marx, když napsal, že ozbrojené »povstání je umění, stejně jako válka«.

Ze základních pravidel tohoto umění Marx zdůraznil:

1. Nikdy si s povstáním *nesmíme zahrávat*, avšak když už se s ním začíná, dobře si pamatujme, že ho musíme *dovést do konce*.

2. Nutně se musí soustředit v rozhodujícím místě a v rozhodující chvíli *velká převaha sil*, neboť jinak nepřítel, lépe vycvičený a zorganizovaný, povstalce zničí.

3. Když už povstání začalo, musí se jednat s největší *rozhodností* a bezpodmínečně, stůj co stůj přejít *do útoku*. »Defenzíva je smrt každého ozbrojeného povstání.«

4. Musíme se snažit nepřítele překvapit neočekávaně, vystihnout okamžik, dokud jsou jeho vojska rozptýlena.

5. Musíme *denně* (jde-li o jedno město, lze říct: každou hodinu) dobývat aspoň malých úspěchů a stůj co stůj si udržet »*morální převahu*«.

Marx shrnul poučení o ozbrojeném povstání ze všech revolucí slovy »největšího mistra revoluční taktiky v dějinách, Dantona: Odvahu, odvahu a ještě jednou odvahu«¹²⁰.

Aplikujeme-li to na Rusko a na říjen 1917, znamená to: současný, co nejneočekávanější a nejrychlejší útok na Pitěř, bezpodmínečně jak zvenčí, tak zevnitř, jak z dělnických čtvrtí, tak z Finska, z Revelu a Kronštadt, útok *veškerého* loďstva, soustředění *obrovské převahy sil* proti 15—20 (a snad i více) tisícům naší »buržoazní gardy« (junkerů), našich »vendéeských vojsk« (část kozáků) atd.

Kombinovat naše *tři hlavní síly*: loďstvo, dělníky a vojenské jednotky tak, aby byly bezpodmínečně obsazeny a za cenu *jakýchkoli ztrát* udrženy: a) telefon, b) telegraf, c) železniční stanice, d) mosty především.

Vybrat *nejodhodlanější* lidi (naše »úderné síly« a *dělnickou mládež* a rovněž nejlepší námořníky) a vytvořit z nich menší oddíly, které by obsadily všechny nejdůležitější

body a *zasahovaly* všude, do všech důležitých operací, například:

Obklíčit a odříznout Pitěr, zmocnit se ho kombinovaným útokem loďstva, dělníků a vojska — to je úkol vyžadující *umění i trojnásobnou odvahu*.

Sestavit oddíly z nejlepších dělníků, ozbrojených puškami a granáty, pro útok na nepřátelská »centra« (junkerské školy, telegrafní a telefonní centrály apod.) a jejich obklíčení s heslem *Raději všichni padneme, ale nepřítelé nepustíme!*

Doufejme, že bude-li rozhodnuto zahájit povstání, vůdcové úspěšně uplatní veliký Dantonův a Marxův odkaz.

Úspěch jak ruské, tak světové revoluce závisí na dvou třech dnech boje.

*Napsáno 8. (21.) října 1917
Poprvé otištěno 7. listopadu 1920
v Pravdě, č. 250
Podepsán Člověk zpovzdálí*

Podle textu Pravdy

D O P I S S O U D R U H Ů M
B O L Š E V I K Ů M,
Ú Č A S T N Í K Ů M S J E Z D U
S O V Ě T Ů S E V E R N Í O B L A S T I

Soudružky a soudruzi! Naše revoluce prožívá nanejvýš kritické období. K této krizi došlo současně s velkou krizí vyvolanou narůstáním světové socialistické revoluce a bojem, který proti ní vede světový imperialismus. Na odpovědné vůdce naší strany doléhá obrovský úkol, jehož nesplnění hrozí přivolat úplný krach internacionalistického proletářského hnutí. Situace je taková, že otálet znamená opravdu smrt.

Podívejte se na mezinárodní situaci. Narůstání světové revoluce je nesporné. Výbuch pobouření českých dělníků byl potlačen neuvěřitelně zvěřsky, což dokazuje, že vláda je krajně vyděšená. Také v Itálii došlo k masovému výbuchu v Turínu.¹²¹ Nejvýznamnější je však povstání v německém loďstvu. Je třeba si představit neuvěřitelné nespáze revoluce v takové zemi, jako je Německo, a nadto ještě za nynějších poměrů. Nelze pochybovat o tom, že povstání v německém loďstvu znamená v narůstání světové revoluce velmi kritický moment. A jestliže naši šovinisté, kteří prorokují porážku Německa, žádají od německých dělníků, aby okamžitě zahájili povstání, pak my ruští revolucionáři-internationalisté ze zkušeností let 1905—1917 víme, že přesvědčivější příznak narůstání revoluce, než je povstání v armádě, si nelze ani představit.

Uvažte jen, v jakém postavení se nyní ocitáme v očích německých revolucionářů. Mohou nám říct: u nás vyzval nebojácně k revoluci jen Liebknecht. Jeho hlas umlčelo těžké vězení. Nemáme ani jedny noviny, které by otevře-

ně vysvětlovaly nutnost revoluce, nemáme svobodu shromažďování. Nemáme ani jeden sovět dělnických nebo vojenských zástupců. Náš hlas proniká mezi skutečně široké masy jen stěží. A přesto jsme se pokusili o povstání, ač jsme měli sotva jediné procento naděje na úspěch. Ale vy, ruští revoluční internacionalisté, máte za sebou půl roku svobodné agitace, máte asi dvacaterý noviny, máte celou řadu sovětů dělnických a vojenských zástupců, zvítězili jste v sovětech obou sídelních měst, jde s vámi celé Baltské loďstvo a všechna ruská vojska ve Finsku, a přesto na naši výzvu k povstání nereagujete, nesvrhnete vašeho imperialistu Kerenského, ačkoli máte devětadevadesátiprocentní naději, že vaše povstání zvítězí!

Ano, budeme skutečnými zrádci internacionály, odpovíme-li v takové chvíli, za tak příznivých okolností na takovou výzvu německých revolucionářů *pouze* . . . rezolucemi!

Přidejte k tomu, že my všichni velmi dobře víme, jak se mezinárodní imperialisté rychle paktují proti ruské revoluci a chystají proti ní spiknutí. Zardousit ji stůj co stůj, zardousit ji vojenskými zákroky i mírem na účet Ruska — k tomu se mezinárodní imperialismus blíží stále víc. A to právě tolik zostřuje ve světové socialistické revoluci krizovou situaci, to právě způsobuje, že otálet s povstáním je mimořádně nebezpečné, ba téměř bych řekl, že je to od nás zločin.

Uvažte dále vnitřní situaci Ruska. Krach maloburžoazních kompromisnických stran, které vyjádřily bezděčnou důvěru mas ke Kerenskému a imperialismu vůbec, dostoupil vrcholu. Je to krach naprosto úplný. Hlasování kurie sovětů na demokratické poradě proti koalici, hlasování *většiny* místních sovětů rolnických zástupců (proti vůli jejich ústředního sovětu, kde sedí Avksentjevové a jiní přátelé Kerenského) proti koalici; volby v Moskvě, kde má dělnické obyvatelstvo k rolníkům nejbližší a kde *přes 49 procent* voličů hlasovalo pro bolševiky (a mezi vojáky

14 000 ze 17 000) — není to všechno důkaz úplného krachu důvěry lidových mas ke Kerenskému a k lidem, kteří s Kerenským a spol. uzavírají kompromisy? Cožpak je možné si představit, že by lidové masy mohly ještě nějak jasněji než tímto hlasováním říct bolševikům: Ved'te nás, půjdeme za vámi!

Ale my, když jsme takto získali na svou stranu většinu lidových mas, když jsme ovládli sověty obou sídelních měst, budeme čekat? Čekat na co? Na to, až Kerenskij a jeho kornilovovští generálové vydají Pitěr Němcům, a tak se přímo nebo nepřímo, zjevně nebo potají spiknou *jak* s Buchananem, *tak* s Vilémem, aby revoluci v Rusku úplně potlačili!

A nejenže nám lid při moskevském hlasování a v nových volbách do sovětů projevil důvěru. Jsou vidět i příznaky rostoucí apatie a lhostejnosti. To je pochopitelné. To neznamena úpadek revoluce, jak vykřikují kadeti a jejich přízvukovači, nýbrž úpadek víry v rezoluce a volby. Za revoluce žádají masy od vedoucích stran činy, a ne slova, vítězství v boji, a ne řeči. Blíží se chvíle, kdy se mezi lidem může vyskytnout názor, že ani bolševici nejsou o nic lepší než ti ostatní: nedovedli *jednat*, když jsme jim projeвили důvěru . . .

Po celé zemi se rozhořívá plamen rolnického povstání. Je nad slunce jasnější, že kadeti a jejich nohsledi jeho význam všemožně zlehčují a líčí ho jen jako »pogromy« a »anarchii«. Tuto lež vyvrací to, že v ohniscích povstání se už začalo s předáváním půdy rolníkům: ještě nikdy »pogromy« a »anarchie« nevedly k tak skvělým politickým výsledkům! Obrovskou sílu rolnického povstání dokazuje i to, že jak kompromisníci, tak esěři z listu Dělo naroda^[147], ba *dokonce* i Breško-Breškovská začali mluvit o předání půdy rolníkům, aby hnutí utlumili, dokud jim ještě definitivně nepřerostlo přes hlavu.

A my budeme čekat, až se kozáckým jednotkám kornilovovce Kerenského (kterého právě nedávno usvědčili

z účasti na kornilovovštině sami eseři) podaří *po částech* toto rolnické povstání udusit?

Mnozí vedoucí činitelé naší strany podle všeho nepostřehli *zvláštní* význam hesla, které jsme všichni uznali a donekonečna opakovali. Jde o heslo Všechnu moc sovětům. V průběhu půlroku revoluce bývala období, bývaly chvíle, kdy toto heslo *neznamenal*o povstání. Je možné, že tato období a tyto chvíle část soudruhů zaslepily a přinutily je zapomenout, že se toto heslo teď a pro nás, alespoň od poloviny září, *rovná výzvě k povstání*.

O tom nelze ani v nejmenším pochybovat. Dělo naroda to nedávno »populárně« vysvětlilo, když prohlásilo: »Kerenskij se za nic na světě nepodřídí!«^[148] To určitě!

Heslo Všechnu moc sovětům není nic jiného než výzva k povstání. A na nás padne vina plně a bezpodmínečně, jestliže my, kdo jsme masy po celé měsíce k povstání burcovali, kdo jsme je vyzývali, aby zanechaly kompromisů, nepovedeme tyto masy do povstání ve chvíli, kdy je revoluce na pokraji krachu a kdy nám masy projevíly důvěru.

Kadeti a kompromisníci nás straší příkladem 3.—5. července, šířením černosotňovské agitace apod. Jestliže se však 3.—5. července stala vůbec nějaká chyba, tedy jen ta, že jsme neuchopili moc. Ale myslím, že tehdy to chyba nebyla, neboť tehdy jsme *ještě* neměli většinu, kdežto dnes by to byla osudná chyba, ba více než chyba. Sílicí černosotňovská agitace je pochopitelná jakožto zostření krajností v atmosféře narůstající proletářsko-rolnické revoluce. Ale dělat z toho argument *proti* povstání je směšné, neboť bezmocnost černosotňovců, podplacených kapitalisty, *bezmocnost černé sotni v boji* není třeba dokonce ani dokazovat. V boji jsou vyslovené nuly. V boji se může Kornilov a Kerenskij opírat jediné o divokou divizi*

* Divoká divize — název kavkazské »domorodé« divize, která byla začleněna do 3. jezdeckého sboru, vyslaného generálem Kornilovem v srpnu 1917 do Petrohradu k potlačení revolučních vystoupení dělníků a vojáků. *Čes. red.*

a kozáky. Ale nyní i mezi kozáky začal rozklad, a kromě toho jim přímo v jejich kozáckých oblastech hrozí rolníci občanskou válkou.

Píšu tyto řádky v neděli 8. října, a vy si je přečtete nejdříve 10. října. Slyšel jsem od jednoho soudruha, který tudy projížděl, že lidé jedoucí Varšavskou drahou říkají: Kerenskij vede kozáky na Pitěr! Je to docela pravděpodobné, a na naši hlavu padne vina, jestliže tuto zprávu *všestranně* neověříme a *nezjistíme* sílu a rozložení *nových posíl kornilovovských vojsk*.

Kerenskij znovu stáhl kornilovovská vojska k Pitěru, aby zabránil předání moci sovětům, aby sovětské moci zabránil okamžitě navrhnout uzavření míru; aby znemožnil okamžité předání veškeré půdy rolníkům, aby vydal Pitěr Němcům a sám zdrhnul do Moskvy! Tohle je heslo povstání, které musíme co nejvíc rozšířit a které bude mít obrovský úspěch.

Nelze čekat na celoruský sjezd sovětů, který může ústřední výkonný výbor odložit na listopad, nelze otálet a dovolovat tím Kerenskému, aby soustřeďoval další kornilovovská vojska. Na sjezdu sovětů je zastoupeno Finsko, loďstvo i Reval, které mohou společně vyrazit okamžitě k Pitěru proti kornilovovským plukům, mohou okamžitě zmobilizovat loďstvo, dělostřelectvo, kulometry a dva až tři sbory vojáků, kteří dokázali, např. ve Vyborgu, jak kornilovovské generály, s kterými se Kerenskij sčuchnul, hluboce nenávidí.

Dopustili bychom se obrovské chyby, kdybychom se zřekli možnosti okamžitě rozdrtit nové kornilovovské pluky jenom proto, že by Baltské loďstvo odplutím k Pitěru údajně otevřelo frontu Němcům. Kornilovovští pomlouvači to řeknou, zrovna tak jako řeknou jakoukoli jinou lež, ale nechat se zastrašit lží a pomluvou není důstojné revolucionářů. Kerenskij vydá Pitěr Němcům, to je dnes nad slunce jasnější, žádná opačná ujišťování neotřesou tímto naším pevným přesvědčením, které vyplý-

vá z celého průběhu událostí a z celé politiky Kerenského.

Kerenskij a kornilovovci vydají Pitěř Němcům. Právě pro záchranu Pitěru je nutné, aby *sověty obou sídelních měst* Kerenského svrhly a převzaly moc. A tyto sověty ihned navrhnou mír všem národům a splní tím svou povinnost vůči německým revolucionářům, uskuteční tím rozhodný krok, aby zhatily zločinné pikle proti ruské revoluci, které organizuje mezinárodní imperialismus.

Ruskou a světovou revoluci může zachránit jedině okamžitý výpad Baltského loďstva, finských vojsk, Revalu a Kronštadu proti kornilovovským vojskům stojícím u Pitěru. A taková akce s devětadevadesátiprocentní pravděpodobností povede *v několika dnech* ke kapitulaci jedné části kozáckých vojsk, k úplné porážce druhé části a ke svržení Kerenského, neboť dělníci a vojáci z obou sídelních měst takovou akci podpoří.

Otálet znamená smrt.

Heslo Všechnu moc sovětům je heslem povstání. Kdo toto heslo hlásá, aniž si to uvědomil a domyslí, ať si stěžuje sám na sebe. Ale povstání je třeba chápat jako *umění* — trval jsem na tom v době demokratické porady a trvám na tom i dnes, neboť *tomu* učí marxismus, učí tomu celá nynější situace v Rusku a na celém světě.

Nejde ani o hlasování, ani o získávání »levých eserů«, ani o vytvoření dalších provinčních sovětů, ani o jejich sjezd. Jde o povstání, které *může* a musí rozhodnout Pitěř, Moskva, Helsingfors, Kronštadt, Vyborg i Revel*. *U Pitěru* a v Pitěru — právě tam se může a musí o tomto povstání rozhodnout, tam se musí provést, a to co nejdůsledněji, po co nejdůkladnější přípravě, co nejrychleji a nejenergičtěji.

Loďstvo, Kronštadt, Vyborg a Revel mohou a musí udeřit na Pitěř, rozdrtit kornilovovské pluky, vzbouřit

* Helsingfors — Helsinky, Revel — Tallin. *Čes. red.*

obě sídelní města, rozproudit masovou agitaci pro moc, která okamžitě dá půdu rolníkům a okamžitě navrhne mír, mohou a musí svrhnout vládu Kerenského a tuto moc vytvořit.

Otálet znamená smrt.

N. Lenin

8. října 1917

*Poprvé otištěno 7. listopadu 1925
v Pravdě, č. 255*

Podle strojopisné kopie

Z A S E D Á N Í
Ú S T Ř E D N Í H O V Ý B O R U
S D D S R (b)

1 0 . (2 3 .) Ř Í J N A 1 9 1 7¹²²

1

R E F E R Á T

P R O T O K O L Á R N Í Z Á P I S

Soudruh Lenin konstatuje, že od začátku září lze pozorovat jistou lhostejnost k otázce povstání. To je však nepřipustné, jestliže heslo o uchopení moci sověty bereme vážně. Proto se měla už dávno věnovat pozornost technické stránce věci. Dnes už je zřejmě hodně času ztraceno.

Přesto však je otázka velmi naléhavá a rozhodující okamžik blízko.

Mezinárodní situace nás nutí chopit se iniciativy.

To, co se chystá s vydáním území až k Narvě a s vydáním Petrohradu, nás nutí k rozhodným akcím ještě víc.

I politická situace se jednoznačně vyvíjí tímto směrem. 3.—5. července by byly naše rozhodné akce ztroskotaly na tom, že jsme za sebou neměli většinu. Od té doby pokračuje náš vzestup mílovými kroky.

Malou účast mas ve volbách a jejich lhostejnost lze vysvětlit tím, že masy jsou unaveny řečmi a rezolucemi.

Většina jde dnes s námi. Politicky situace pro převzetí moci plně uzrála.

Hnutí rolníků jde také tímto směrem, jak ukazuje nutnost vyvíjet obrovské úsilí, aby toto hnutí bylo utlumené. Heslo o převzetí veškeré půdy se stalo společným heslem rolníků. Politická situace je tedy zralá. Je třeba zabývat se

technickou stránkou. O to teď hlavně jde. A my zatím máme po vzoru obranářů tendenci považovat systematickou přípravu povstání za jakýsi politický prohřešek.

Čekat na Ústavodárné shromáždění, které zřejmě bude proti nám, nemá smysl, neboť tím bychom si náš úkol zkomplikovali.

Oblastního sjezdu a návrhu z Minska¹²³ je třeba využít pro zahájení rozhodných akcí.

*Poprvé otištěno roku 1922
v časopise Proletarskaja revoljucija,
č. 10*

*Podle protokolárního
zápisu psaného rukou*

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is extremely faint and illegible due to the quality of the scan.

1

Ц. К. требует, что как международное положение русской революции (возражение во Франции в Германии, как крайнее проявление народности) всемирной социалистической революции, заботясь угрозе мира империализмов с целью удешевления революции в России), — так и военное положение (решительное решение русской буржуазии и Керенского с Ко старр Пизер итшам), — так и приобретение большевизма пролетарской партии в Совет. Зах, — все это в связи с предвзвешенным возмущением и с поворотом народным

✓ во всей Европе

2/ добрыя к нашей партии (вво-
д в Москву), каконец явное
подготовление Европ. Кор-
нетовской (ввод войск
из Пидуга, подвоз к Пидугу
казаков, окружение Минска
казаками и пр.), — все
это ставит на очередь дня
вооруженное восстание.

Признавая гл. отр.
что вооруж. восстание неизбежно
и вполн. необходимо, и к.
предлагая вет и организа-
ция партии руководиться
этим и с Европ. партии зят-
киа обурлачь и разрозненая
вет правительские вопросы
(свобода совещ. сов. отады, во-
вода войск из Пидуга, во-
дугивеня москвитен- и
многоа и т. д.).

R E Z O L U C E

Ústřední výbor konstatuje, že jak mezinárodní postavení revoluce v Rusku (povstání v německém loďstvu jakožto kulminace narůstání světové socialistické revoluce v celé Evropě, dále nebezpečí, že imperialisté sjednají mír, aby potlačili revoluci v Rusku), tak i vojenská situace (evidentní rozhodnutí ruské buržoazie a Kerenského a spol. vydat Petrohrad Němcům), jakož i to, že proletářská strana získala v sovětech většinu — že to všechno ve spojení s rolnickým povstáním a s důvěrou, kterou lid nyní projevil naší straně (volby v Moskvě), a konečně zjevná příprava druhé kornilovovštiny (odsun vojsk z Petrohradu, stažení kozáků k Petrohradu, obklíčení Minska kozáky aj.) —, že toto všechno staví na pořad dne ozbrojené povstání.

Ústřední výbor tedy konstatuje, že ozbrojené povstání je nevyhnutelné, že plně dozrálo, a vyzývá všechny organizace strany, aby se tím řídily, aby z tohoto hlediska projednávaly a řešily všechny praktické otázky (sjezd sovětů Severní oblasti, odsun vojsk z Petrohradu, akce soudruhů z Moskvy a Minska atd.).

*Poprvé otištěno roku 1922
v časopise*

Proletarskaja revoljucija, č. 10

Podle rukopisu

Z A S E D Á N Í
Ú S T Ř E D N Í H O V Ý B O R U
S D D S R (b)
1 6. (2 9.) Ř Í J N A 1 9 1 7¹²⁴

1

R E F E R Á T

P R O T O K O L Á R N Í Z Á P I S

Soudruh Lenin předčítá rezoluci^[94], kterou schválil ÚV na předcházejícím zasedání. Oznamuje, že proti rezoluci byly dva hlasy. Chtějí-li se soudruzi, kteří byli proti, vyjádřit, je možné zahájit diskusi hned teď, dokud on tuto rezoluci zdůvodňuje.

Kdyby strana menševiků a strana eserů skoncovaly s příkryvovačstvím, byl by se jim mohl nabídnout kompromis. K této nabídce došlo, ale zmíněné strany samozřejmě tento kompromis odmítly.* Naproti tomu se v této době už jasně ukázalo, že masy jdou s námi. To bylo ještě před kornilovovštinou. Jako důkaz uvádí statistiku z voleb v Petrohradě a v Moskvě. A kornilovovština způsobila, že masy se ještě víc přimkly k nám. Poměr sil na demokratické poradě. Situace je jasná: buď kornilovovská diktatura, nebo diktatura proletariátu a chudých vrstev rolnictva. Náladou mas se nelze řídit, neboť ta je proměnlivá a nevypočitatelná; musíme se řídit objektivní analýzou a hodnocením revoluce. Masy daly důvěru bolševikům a žádají od nich ne slova, ale činy, rozhodnou politiku jak v boji proti válce, tak v boji proti hospodářskému rozvratu. Jestliže vycházíme z politické analýzy revoluce, zjistí-

* Viz tento svazek, s. 164—170. *Red.*

me naprosto jasně, že to dnes potvrzují dokonce i akce anarchistů.

Dále analyzuje situaci v Evropě a dokazuje, že tam je revoluce ještě obtížnější než u nás; jestliže v takové zemi, jako je Německo, přesto věci došly až k povstání v loďstvu, dokazuje to, že i tam vývoj pokročil velmi daleko. Mezinárodní situace nám skýtá řadu objektivních fakt, že vystoupíme-li teď, půjde s námi celá proletářská Evropa; dokazuje, že buržoazie chce vydat Petrohrad. Situaci můžeme zachránit jedině my tím, že se Petrohradu zmocníme sami. Z toho všeho jasně plyne, že na řadě je to ozbrojené povstání, o němž se mluví v rezoluci ústředního výboru.

Pokud jde o praktické závěry z rezoluce, bude vhodnější je udělat, až vyslechneme referáty zástupců z center.

Z politické analýzy třídního boje jak v Rusku, tak v Evropě vyplývá, že je nutná co nejrozhodnější, co nejaktivnější politika, a tou může být jedině ozbrojené povstání.

DISKUSNÍ PŘÍSPĚVKY PROTOKOLÁRNÍ ZÁPIS

1

Soudruh Lenin polemizuje s Miljutinem a Šotmanem a dokazuje, že nejde o ozbrojené síly, nejde o boj proti vojsku, ale o boj jedné části vojska proti druhé. Nevidí v tom, co se zde řeklo, nic pesimistického. Dokazuje, že síly na straně buržoazie jsou nevelké. Fakta dokazují, že máme nad nepřítelem převahu. Proč nemůže ústřední výbor začít? Ze všech fakt nic takového nevyplývá. Abychom mohli rezoluci ústředního výboru odmítnout, bylo by třeba dokázat, že hospodářský rozvrat neexistuje, že mezinárodní situace nevede ke komplikacím. Jestliže odboroví činitelé žádají veškerou moc, pak velmi dobře vědí, co chtějí. Objektivní podmínky dokazují, že rolníky je třeba vést; za proletariátem půjdou.

Jsou obavy, že moc neudržíme, avšak naděje, že ji udržíme, je právě dnes mimořádně velká.

Vyjadřuje přání, aby debata neodbíhala od podstaty rezoluce.

2

Kdyby všechny rezoluce takto propadaly, nemohli bychom si přát nic lepšího. Zinovjev teď říká: pryč s heslem Moc sovětům, je třeba dělat nátlak na vládu. Říkáme-li, že povstání došlo, nemusíme mluvit o spiknutích. Je-li povstání politicky nevyhnutelné, pak se musí brát jako umění. A politicky už povstání došlo.

Právě proto, že obilí vystačí jen na den, nemůžeme če-

kat na Ústavodárné shromáždění. Navrhujeme rezoluci schválit, energicky zahájit přípravu a ponechat na ústředním výboru a sovětu, aby rozhodly, kdy.

3

Soudruh Lenin namítá Zinovjevovi, že tuto revoluci nelze srovnávat s únorovou revolucí. K meritu věci navrhuje rezoluci.

R E Z O L U C E

Schůze bez výhrad vítá rezoluci ústředního výboru a plně ji podporuje; vyzývá všechny organizace a všechny dělníky a vojáky, aby všestranně a ze všech sil připravovali ozbrojené povstání, aby podporovali ústředí, které pro tento účel ústřední výbor vytváří, a vyjadřuje pevné přesvědčení, že ústřední výbor a sověť v pravý čas určí vhodnou chvíli a účelné formy útoku.

*Poprvé otištěno roku 1927
v časopise
Proletarskaja revolucija, č. 10*

*Projevy podle protokolárního
zápisu psaného rukou;
rezoluce podle rukopisu*

D O P I S   S O U D R U H Ů M

Soudruzi! Doba, kterou nyní prožíváme, je tak kritická a události letí tak neuvěřitelně rychle, že publicista postavený vůlí osudu poněkud stranou hlavního řečiště dějin je ustavičně v nebezpečí, že se opozdí nebo projeví jako neinformovaný, zejména když to, co napíše, vychází opožděně. Přestože jsem si toho dobře vědom, musím se obrátit k bolševikům s tímto dopisem, i když riskuji, že vůbec nebude uveřejněn, neboť kolísání, proti jehož projevům pokládám za svou povinnost co nejenergičtěji se postavit, je neslýchané a může zapůsobit na stranu, na hnutí mezinárodního proletariátu, na revoluci zhoubně. A abych předešel nebezpečí, které plyne z opoždění, budu uvádět, jaké zprávy mám k dispozici a z kterého jsou data.

Podářilo se mi teprve v pondělí 16. října ráno mluvit se soudruhem, který se den předtím večer zúčastnil velmi důležité schůze bolševiků v Pitěru a podrobně mě informoval o diskusi. Jednalo se tam opět o téže otázce povstání, kterou přetřásají i nedělní noviny všech směrů. Na schůzi byli přítomni všichni nejvlivnější představitelé ze všech úseků bolševické práce v sídelním městě. A jenom zcela nepatrná menšina na schůzi, všeho všudy dva soudruzi, se postavili proti. Argumenty, které tito soudruzi uváděli, jsou tak chabé a jeví se v nich takový zarážející zmatek a ustrašenost, takové selhání vůči všem hlavním myšlenkám bolševismu a revolučního proletářského internacionalismu, že najít pro tak hanebné kolísání nějaké vysvětlení není snadné. Leč fakt zůstává faktem; protože

však revoluční strana nemá právo trpět kolísání v tak důležité otázce a protože tento párek soudruhů, kteří poztráceli své zásady, může způsobit jistý zmatek, je nutné rozebrat jejich argumenty, odhalit podstatu jejich kolísání a ukázat, jak je hanebné. V dalším výkladu se pokusím tento úkol splnit.

»Nemáme většinu lidu na své straně a bez této podmínky je povstání beznadějně. . .«

Lidé, kteří jsou schopni mluvit takhle, buď komolí pravdu, nebo to jsou pedanti, kteří stůj co stůj, aniž by aspoň kapku přihlédlí k reálné revoluční situaci, chtějí získat předem záruku, že bolševická strana dostala v celé zemi navlas přesně polovinu hlasů plus jeden hlas navíc. Takové záruky dějiny nikdy v žádné revoluci nedávaly a dát absolutně nemohou. Klást takový požadavek je výsměch posluchačům a nic víc než zastírání vlastního *útěku* před skutečností.

Skutečnost nám přece názorně ukazuje, že právě po červencových dnech začala většina lidu rychle přecházet na stranu bolševiků. Dokázaly to jak volby 20. srpna v Pitěru, ještě před kornilovovštinou, kdy počet bolševických hlasů ve městě, počítáno bez předměstí, stoupl z 20 % na 33 %, tak později i zářijové volby do obvodních dum v Moskvě, kdy počet bolševických hlasů stoupl z 11 % na 49,3 % (jistý soudruh z Moskvy, s kterým jsem se nedávno setkal, mi řekl, že přesně je to 51 %). Dokázaly to nové volby do sovětů. Dokázala to skutečnost, že se většina rolnických sovětů proti vůli svého »avksentjevovského« ústředního sovětu vyslovila *proti* koalici. Kdo je proti koalici, jde *ve skutečnosti* s bolševiky. Dále, zprávy z fronty stále častěji a stále určitěji ukazují, že přes zlomyslné pomlavy a útoky eserských a menševických vůdců, důstojníků, zástupců v sovětech atd. atd. na stranu bolševiků přecházejí stále rozhodněji *masy* vojáků.

Konečně nejvýznamnějším faktem současného života v Rusku je *rolnické povstání*. To je objektivní, ne slovy, nýbrž činy potvrzený důkaz, že lid se přidává k bolševikům. A ať si buržoazní tisk a jeho ubozí přizvukovači z řad »kolísavých« novožizňovců a spol. sebevíc lžou a křičí o pogromech a anarchii, fakt zůstává faktem. Hnutí rolníků v Tambovské gubernii¹²⁵ bylo povstáním jak ve fyzickém, tak v politickém smyslu, povstáním, které přineslo tak skvělé politické výsledky, jako je především souhlas s předáním půdy rolníkům. Ne nadarmo je teď všechna eserská čeládka až po Dělo naroda z povstání celá vyděšená a *ječí*, že půda se musí dát rolníkům. Tady je dokázáno *skutky*, že bolševismus má pravdu a že má úspěch. *Skutečnost ukázala*, že bonapartisty a jejich lokaje z předparlamentu není možné »učit« jinak než povstáním.

To je fakt. A fakta jsou tvrdošíjná. A takový faktický »argument« *pro* povstání je silnější než tisíce »pesimistických« vytáček zmateného a ustrašeného politika.

Kdyby rolnické povstání nebylo událostí celostátního politického významu, eserští lokajové z předparlamentu by nekřičeli, že se půda musí dát rolníkům.

Druhým skvělým politickým a revolučním důsledkem rolnického povstání je, jak už zaznamenal list Rabočij put[²¹⁴], že se do železničních stanic v Tambovské gubernii přiváží obilí. Tady máte, páni panikáři, další »argument« *pro* povstání jakožto jediný prostředek, jak zachránit zemi před hladem, který už buší na dveře, a před krizí nebývalého rozsahu. Zatímco eserští a menševičtí zrádci lidu vrčí, vyhrožují a píšou rezoluce, zatímco slibují nasytit hladové svoláním Ústavodárného shromáždění, lid přikročil *po bolševicku* k vyřešení otázky chleba *povstáním* proti statkářům, kapitalistům a šmelinářům.

A skvělé výsledky *takového* (jedině reálného) řešení otázky chleba musel přiznat i *buržoazní* tisk, dokonce i Ruskaja volja, která přinesla zprávu, že železniční sta-

nice v Tambovské gubernii jsou zavaleny obilím . . . *Teprve když rolníci povstali!!*

Ne, kdo pochybuje teď o tom, že většina lidu jde a půjde za bolševiky, hanebně kolísá a ve skutečnosti odhazuje *všechny* zásady proletářské revolučnosti, zřídá se bolševismu úplně.

»Nejsme dost silní, abychom mohli převzít moc, a buržoazie není dost silná, aby zmařila Ústavodárné shromáždění. . .«

První část tohoto argumentu je prostě parafrází argumentu předešlého. Argument nezíská na pádnosti a přesvědčivosti tím, že se někdo, kdo se dal zmást a zastrašit buržoazií, vyjadřuje o dělnících pesimisticky a o buržoazii optimisticky. Říkají-li junkeři a kozáci, že se budou s bolševiky rvát do poslední kapky krve, musí se jim věřit na slovo; ale když dělníci a vojáci na nesčetných schůzích vyslovují bolševikům plnou důvěru a ujišťují, že jsou odhodláni za převzetí moci sověty nasadit životy, »slyší se« připomenout, že něco jiného je hlasovat a něco jiného je rvát se!

Ovšem, kdybychom usuzovali takto, je povstání »vyvráceno«. Jenže je tu otázka, čím se pak vlastně liší tento svérázně zaměřený, svérázně nasměrovaný »pesimismus« od politického přechodu na stranu buržoazie?

Podívejte se na fakta, vzpomeňte na tisíckrát opakovaná prohlášení bolševiků, na která naši pesimisté »zapomínají«. Stokrát a tisíckrát jsme říkali, že sověty dělnických a vojenských zástupců jsou síla, že jsou avantgarda revoluce, že *mohou* převzít moc. Stokrát a tisíckrát jsme menševikům a eserům vytýkali, že klábosí o »svrchovaných orgánech demokracie«, a přitom *se bojí*, aby sověty nepřevzaly moc.

A co dokázala kornilovovština? Dokázala, že sověty silou opravdu jsou.

A teď, když už to dokázaly zkušenosti a fakta, odhodí-

me bolševismus, zřekneme se sami sebe a řekneme: nejsme dost silní (ačkoli sověty obou sídelních měst a většina venkovských sovětů jsou na straně bolševiků)!!! Tak co, není tohleto hanebné kolísání? Vždyť v podstatě naši »pesimisté« heslo Všechnu moc sovětům odhazují, a *bojí se* to přiznat.

Jak je možné dokázat, že buržoazie není dost silná, aby Ústavodárné shromáždění zmařila?

Jestliže sověty *nejsou s to* svrhnout buržoazii, znamená to, že buržoazie je dost silná, aby Ústavodárné shromáždění zmařila, neboť tu není už nikdo jiný, kdo by tomu zabránil. Což je důstojné člena proletářské strany a revolucionáře, aby věřil slibům Kerenského a spol., aby věřil rezolucím lokajského předparlamentu?

Buržoazie je nejen *s to* zmařit Ústavodárné shromáždění, nebude-li nynější vláda svržena, ale může toho dosáhnout i *nepřímo* tím, že vydá Pitěr Němcům, otevře frontu, zvýší hromadné propouštění dělníků z práce a bude sabotovat zásobování obilím. *Fakta* dokazují, že to všechno už buržoazie částečně dělala. Znamená to tedy, že je s to udělat to i *v plném rozsahu*, jestliže ji dělníci a vojáci nesvrhnou.

»Sověty musí být revolverem přiloženým ke spánku vlády s požadavkem, aby svolala Ústavodárné shromáždění a upustila od kornilovovských pokusů . . .«

Tak daleko dospěl jeden ze dvou smutných pesimistů!

Musel k tomu dospět, neboť zříct se povstání *je totéž* jako zříct se hesla Všechnu moc sovětům.

Hesla samozřejmě nejsou žádná »svátost«, o tom není třeba mluvit. Ale proč tedy *nikdo* nenadhodil otázku, jestli by se toto heslo nemělo změnit (jako jsem to udělal já po červencových dnech*)? Proč *se* všichni *bojí* říct to

* Viz tento svazek, s. 39—46. *Red.*

otevřeně, ačkoli od září strana diskutuje o povstání, bez něhož od nynějška *není možné* heslo Všechnu moc sovětům uskutečnit?

Z toho se naši smutní pesimisté nikdy nevykrotí. Zříct se povstání je totéž jako zříct se předání moci sovětům a »předat« všechny naděje a tužby do rukou hodnoučké buržoazie, která »slíbila«, že svolá Ústavodárné shromáždění.

Je snad tak těžké pochopit, že *bude-li moc* v rukou sovětů, je Ústavodárné shromáždění *zajištěno* a je zajištěn i jeho úspěch? To bolševici řekli už aspoň tisíckrát. A *nikdo* se ani jedinkrát nepokusil to vyvrátit. Takový »kombinovaný typ« všichni schvalovali, ale propašovat teď pod slovíčkem »kombinovaný typ« *zřeknutí se* toho, aby byla moc předána sovětům, propašovat to *potají, ze strachu* se zříct našeho hesla otevřeně — co je to? Dají se pro to najít parlamentní výrazy?

Náš pesimista dostal trefnou odpověď: »Revolver bez kulky!« Jestliže ano, pak je to přímý přechod k Liberdanům^[34], kteří tisíckrát prohlašovali, že sověty jsou »revolverem«, a tisíckrát lid klamali, neboť sověty *za jejich vlády* byly naprostá nula.

A je-li to revolver »s kulkou«, pak to znamená právě *technickou* přípravu povstání, neboť kulku je třeba sehnat, revolver je třeba nabít, a jedna kulka stačit nebude.

Bud' přejít k Liberdanům a *otevřeně* se zříct hesla Všechnu moc sovětům, nebo povstání. Střední cesta neexistuje.

»Buržoazie nemůže vydat Pitěř Němcům, třebaže si to Rodzjanko přeje, neboť nebojují buržoové, nýbrž naši hrdinští námořníci. ...«

Tento argument není zase nic jiného než »optimismus« *vuči buržoazii*, který pesimisté na rozdíl od jejich hodnocení revolučních sil a schopností proletariátu fatálně projevují na každém kroku.

Bojují neohrožení námořníci, *ale* to nezabránilo *dvěma* admirálům, aby se před dobytím Öselu *nevytrátili!!*

To je fakt. A fakta jsou tvrdošijná. Fakta dokazují, že admirálové *jsou schopni* zrazovat ne hůř než Kornilov. A že hlavní stan nebyl reorganizován, že velitelský sbor je kornilovovský — to je nezvratný fakt.

Jestli se kornilovovcům (s Kerenským v čele, neboť on je také kornilovovec) *zachce* vydat Pitěr nepříteli, mohou to udělat dvojím, ba dokonce »trojím« způsobem.

Za prvé, mohou zradou kornilovovského velitelského sboru otevřít severní frontu na pevnině.

Za druhé, mohou »se domluvit« o svobodě operací pro veškeré německé loďstvo, které je *silnější* než my, mohou se smluvit jak s německými, tak s anglickými imperialisty. Kromě toho »schovaní admirálové« mohli vyzradit Němcům *i plány*.

Za třetí, hromadným propouštěním dělníků z práce a sabotáží přísunu obilí mohou naše armády dohnat k *úplnému* zoufalství a bezmocnosti.

Ani jeden z těchto tří způsobů nelze vyloučit. Fakta dokázala, že buržoazní kozácká strana Ruska na všechny tyto troje dveře už zaklepala a pokoušela se je otevřít.

Co z toho plyne? Z toho plyne, že nesmíme *čekat*, až buržoazie revoluci zardousí.

Zkušenosti dokázaly, že Rodzjankovy »choutky« nejsou prázdná sláma. Rodzjanko je muž činu. Za Rodzjankem stojí *kapitál*. To je nesporné. Kapitál je, dokud proletariát nedobyl moci, pořádná síla. Politiku kapitálu dělal Rodzjanko slovem i skutkem *celá desetiletí*.

Co z toho tedy plyne? Z toho plyne, že kolísat v otázce povstání jakožto jediného prostředku k záchraně revoluce znamená propadat zpola liberdanovské, esersko-menševické zbabělé a zpola »mužicky« bezděčné důvěřivosti k buržoazii, důvěřivosti, kterou bolševici potírali ze všeho nejvíce.

Bud' složit nečinně ruce v klín a čekat a zaklínat se »ví-

rou« v Ústavodárné shromáždění tak dlouho, až Rodzjan-ko a spol. vydají Pitěr a potlačí revoluci, anebo zahájí povstání. Střední cesta neexistuje.

Dokonce ani svolání Ústavodárného shromáždění samo o sobě nic na věci nemění, neboť žádným »ústavodární-ním«, žádným hlasováním třeba arcsvrchovaného shromáždění na hlad ani na Viléma nezapůsobíme. A svolání Ústavodárného shromáždění a jeho *úspěch* závisí na tom, převzou-li moc sověty — tuto starou bolševickou pravdu potvrzuje skutečnost stále názorněji a stále *krutěji*.

»Sílíme každým dnem, můžeme vstoupit do Ústavodárného shromáždění jako silná opozice, proč bychom tedy měli všechno sázet na jednu kartu . . .«

To je argument šosáka, který si »přečetl«, že se svolává Ústavodárné shromáždění, a důvěřivě se spokojuje tou nejlegálnější, nejloajálnější, ústavní cestou.

Škoda jen, že ani hlad, ani vydání Pitěru nepříteli se čekáním na Ústavodárné shromáždění vyřešit nedá. Na tuto »maličkost« zapomínají lidé naivní nebo ti, kdo buď ztratili hlavu, nebo se dali zastrašit.

Hlad nečeká. Rolnické povstání nečekalo. Válka nečeká. Admirálové nečekali a vytratil se.

Nebo snad proto, že my bolševici *vyhlásíme*, že je třeba věřit ve svolání Ústavodárného shromáždění, proto snad hlad laskavě počká? Proto snad laskavě počkají admirálové, kteří se vytratil? Proto se snad Maklakovové a Rodzjankové laskavě uvolí upustit od hromadného propouštění dělníků z práce, přestanou sabotovat zásobování obilím a tajně se domlouvat s anglickými a německými imperialisty?

Vždyť *tohle* přímo vyplývá z úvah hrdinů »ústavních iluzí« a parlamentního kretenismu. Konkrétní život mizí, zbývá jen *papírek* o svolání Ústavodárného shromáždění, zbývají jen volby.

A zaslepenci se ještě diví, že hladový lid a vojáci, zra-
zování generály a admirály, jsou k volbám lhotejní! Ó
mudrcové!

»Však kdyby kornilovovci zase něco začali, to bychom jim to pak uká-
zali! Ale začínat sami — proč bychom to měli riskovat . . .«

Tohle je opravdu neobyčejně přesvědčivé a neobyčejně
revoluční! Ale dějiny se neopakují, a obrátíme-li se k nim
zády a budeme-li hloubat o kornilovovštině číslo jedna
a vykládat: »Však kdyby teď kornilovovci začali«, jestli
tohle uděláme, to bude skutečně skvělá revoluční strate-
gie! Jak se to podobá strategii »dyť vono to ňák dopad-
ne«! Třeba kornilovovci zase začnou v nevhodnou chvíli!
Pádny »argument« — není-liž pravda?! Věru pádné zdů-
vodnění proletářské politiky!

A co když se druhá garnitura kornilovovců něčemu
naučila? Co když *počká*, až dojde k hladovým bouřím,
k průlomům fronty, k vydání Pitěru, a dříve *nezačne*? Co
potom?

Navrhuje se nám, abychom taktiku proletářské strany
založili na předpokladu, že kornilovovci se mohou zase
dopustit jedné ze svých starých chyb!

Zapomeňme na všechno, co stokrát dokazovali a *doká-
zali* bolševici, co dokázalo půl roku naší revoluce, zapo-
meňme, že *není*, objektivně není a nemůže být jiného
východiska *než* buďto diktatura kornilovovců, nebo dikta-
tura proletariátu, zapomeňme na to, zřekněme se toho
všeho a čekejme! Na co? Na zázrak: na to, že místo bouř-
livého a katastrofálního spádu událostí od 20. dubna do
29. srpna přijde (právě proto, že se válka protahuje a hla-
dovění se stupňuje) pokojné, bezproblémové, snadné
a legální svolání Ústavodárného shromáždění a plnění je-
ho svrchovaně zákonných usnesení. Tady ji máte, pro-
sím, »marxistickou« taktiku! Čekejte, hladoví, Kerenskij
slíbil, že svolá Ústavodárné shromáždění!

»V mezinárodní situaci se vlastně nevyskytuje nic, co by nás nutilo k okamžité akci. Když se dáme postřílet, věci socialistické revoluce na Západě spíš uškodíme . . .«

Tento argument je opravdu skvělý: ani »sám« Scheidemann, ani »sám« Renaudel by nedokázali se zájmem dělníků na úspěchu mezinárodní socialistické revoluce »operovat« obratněji!

Jen si to představte: Němci za zatraceně těžkých podmínek, Němci, kteří mají *pouze* Liebknechta (a i ten je ještě ve vězení), bez novin, bez svobody shromažďování, bez sovětů, za situace, kdy *všechny* třídy obyvatelstva, až po posledního zámožného sedláka, neuvěřitelně nenávidí myšlenku internacionalismu, kdy velká, střední i drobná imperialistická buržoazie je skvěle zorganizovaná, Němci, tj. němečtí revolucionáři-internationalisté, dělníci oblečení do námořnických blůz, vyvolali povstání v loďstvu — s vyhlídkami, ve kterých bylo snad jen jedno procento naděje na úspěch.

A my, kteří máme desítky novin, svobodu shromažďování, kteří máme *většinu* v sovětech, my proletářští internacionalisté, kteří máme nejlepší pozici na celém světě, my odmítneme podpořit německé revolucionáře svým povstáním. Budeme uvažovat jako Scheidemannové a Renaudelové: nejrozumnější je povstání nedělat, neboť jestli nás postřílejí, ztratí svět tak úžasné, tak rozvážné, tak ideální internacionalisty!!

Dokažme svou rozvážnost. Přijměme rezoluci vyjadřující sympatie *německým povstalcům*, a *povstání* v Rusku odmítněme. To bude projev skutečného, rozvážného internacionalismu. A jak rychle bude mezinárodní internacionalismus vzkvétat, zvítězí-li stejně prozíravá politika *všude* . . .!

Válka do krajnosti utýrala a vyčerpala dělníky ve všech zemích. Výbuchy v Itálii, v Německu i v Rakousku se množí. My *jedini*, kteří máme sověty dělnických a vojenských zástupců, budeme *čekat*, zradíme německé interna-

cionalisty, jako zrazujeme ruské rolníky, kteří nás vyzývají ne slovy, nýbrž činy — povstáním proti statkářům —, abychom povstali proti vládě Kerenského . . .

Ať si zčernal mrak imperialistického spiknutí kapitalistů všech zemí, kteří jsou odhodláni zardousit ruskou revoluci, my budeme klidně čekat, až nás zardousí *rublem!* Místo abychom na spiklence udeřili a rozbili jejich řady vítězstvím sovětů dělnických a vojenských zástupců, budeme čekat na Ústavodárné shromáždění, kde *přehlasujeme* všechna mezinárodní spiknutí, jestliže ovšem Kerenskij a Rodzjanko budou tak svědomití, aby Ústavodárné shromáždění svolali. Ale smíme o svědomitosti Kerenského a Rodzjanka vůbec pochybovat?

»Ale proti nám jsou „všichni“! Jsme izolovaní; jak ústřední výbor, tak menševici-internacionalisté, tak novožizňovci i leví eserí vydali a budou vydávat proti nám provolání . . .!«

To je ovšem strašně silný argument. Až dosud jsme kolísavce za jejich kolísání nemilosrdně trestali. *Tím* jsme si získali sympatie lidu. *Tím* jsme získali sověty, bez nichž by povstání nemělo dobrou naději na úspěch, rychlý a jistý. A teď bychom měli takto získaných sovětů využít k tomu, abychom *i my přešli do tábora kolísajících*. Jak skvělou kariéru by bolševismus udělal!

Celou podstatou politiky Liberdanů a Černovů, a stejně tak i eserské a menševické »levice«, je *kolísání*. Leví eserí a menševici-internacionalisté mají *obrovský* politický význam jako *ukazatelé*, že se masy *orientují doleva*. Taková dvě fakta, jako je přechod asi 40 % menševiků a eserů do tábora levice na jedné straně a rolnické povstání na straně druhé, spolu nesporně a očividně souvisí.

Ale právě povaha této souvislosti také odhaluje celou bezednou hloubku bezcharakternosti těch, kteří si teď usmyslili fňukat, že zaživa shnilý ústřední výkonný výbor nebo kolísající leví eserí a spol. se postavili proti nám.

Vždyť *toto* kolísání maloburžoazních vůdců, Martovů, Kamkovů, Suchanovů a spol., je třeba konfrontovat s *po-
vstáním* rolníků. To je *reálná* politická konfrontace. S kým jít? S kolísajícími hrstkami pitěských vůdců, v je-
jichž počínání se *nepřímou* projevila *rostoucí orientace* mas
doleva a kteří při *každém* politickém obratu hanebně fňu-
kali, kolísali, běhali k Liberdanům, Avksentjevům a spol.
vyprositi si odpuštění, *nebo s těmi doleva tíhnoucími masa-
mi?*

Takto a jen takto se věci mají.

Když už Martovové, Kamkovové a Suchanovové sami
rolnické povstání zradili, navrhnou nám, dělnické straně
revolučních internacionalistů, udělat totéž. Celá politika
»ukazování prstem« na levé esery a menševiky-interna-
cionalisty má tento smysl.

Řekli jsme však: aby někdo mohl kolísavým pomoci,
musí sám přestat kolísat. Tihle »roztomilí« levicovní malo-
buržoazní demokrati kolísali, i když šlo o koalici! Strhli
jsme je nakonec s sebou tím, že jsme sami nekolísali.
A život nám dal za pravdu.

Tito pánové svým kolísáním vždycky přiváděli revolu-
ci do záhuby. Jedině my jsme pro ni riskovali hlavy.
A teď, když hlad buší na brány Pitěru a Rodzjanko
a spol. se chystají ho vydat, bychom to měli vzdát?!

»Nemáme však ani pevné spojení se železničními a poštovními za-
městnanci. Jejich oficiální představitelé jsou Plansonové. Cožpak se dá
zvítězit bez pošty a železnic . . .?«

Tak, tak, tady Plansonové, tam Liberdanové. Jakou dů-
věru jim prokázaly *masy*? Cožpak jsme právě my po celý
čas nedokazovali, že tito vůdcové *masy* zrazují? Což se
právě od těchto vůdců jak ve volbách v Moskvě, tak ve
volbách do sovětu neobrátily *masy k nám*? Či snad masa
železničních a poštovních zaměstnanců nehladoví? Ne-
stávkuje proti vládě Kerenského a spol.?

»A před 28. únorem jsme s těmito odborovými svazy spojení měli?« zeptal se jeden soudruh »pesimisty«. Ten mu na to odpověděl, že tyto dvě revoluce se nedají srovnávat. Ale tato odpověď jen *posiluje* tazatelovu pozici. Neboť o tom, že *proletářskou* revoluci *proti buržoazii* je třeba dlouho připravovat, mluvili znovu a znovu právě bolševici (a neříkali to proto, aby na to v předvečer rozhodného okamžiku zapomněli). Politický a hospodářský život odborového svazu poštovních a telegrafních zaměstnanců a svazu železničářů se vyznačuje právě tím, že v masách se od maloburžoazních a buržoazních vůdců *odvracejí* proletářské síly. Nejde tu vůbec o to, že musíme mít stůj co stůj předem zajištěno »spojení« s tím nebo oním odborovým svazem, jde o to, že členské *masy* v armádě železničních, poštovních a telegrafních zaměstnanců *může* uspokojit jedině vítězství proletářského a rolnického povstání.

»Chleba je v Petrohradě tak na dva, na tři dny. Můžeme dát povstalcům chléb . . .?«

To je jedna z tisíce skeptických poznámek (skeptikové *uždycky* mohou »být na pochybách« a tyto pochyby není možné vyvrátit ničím jiným než zkušeností), jedna z těch poznámek, které dělají z komára velblouda.

Právě Rodzjankové a spol., právě buržoazie chystá hlad a spekuluje, že hladem revoluci potlačí. Před hladem není a *nemůže* být jiná záchrana, než že rolníci povstanou proti statkářům na venkově a že dělníci zvítězí nad kapitalisty ve městech a v centru. Jinak *se nedá* obilí ani sehnat od boháčů, ani dovézt, protože to sabotují, ani zlomit odpor podplacených úředníků a obohacujících se kapitalistů, ani zavést přísnou evidenci. To dokázala právě historie zásobovacích institucí a zásobovací trampoty »demokracie«, která si miliónkrát na sabotáž kapitalistů *naříkala, fňukala a zapřísahala* je.

Není na světě síly kromě síly vítězné proletářské revoluce, která by od nářků, proseb a slzí dokázala přejít k *revolučnímu činu*. A čím více se bude proletářská revoluce oddalovat, čím více ji budou oddalovat události nebo kolísání kolísavých a nerozhodných, tím více obětí si vyžádá, tím bude obtížnější dát přísun a rozdělování obilí *do pořádku*.

Otálet s povstáním znamená smrt — tak je třeba odpovědět těm, kdo mají smutnou »odvahu« dívat se, jak se prohlubuje hospodářský rozvrat, jak se blíží hlad, a *odrazovat* dělníky od povstání (*tj. radit jim, aby počkali, aby se ještě spolehli na buržoazii*).

»Situace na frontě také není ještě nebezpečná. I kdyby vojáci sami uzavřeli příměří, nebylo by to žádné neštěstí . . .«

Jenže vojáci příměří neuzavřou. K tomu je zapotřebí státní moci, která se nedá získat jinak než povstáním. Vojáci prostě *utečou*. Svědčí o tom hlášení z fronty. Čekat nesmíme, nechceme-li riskovat, že přispějeme k dohodě mezi Rodzjankem a Vilémem, nechceme-li riskovat, že dojde k *úplnému* rozvratu za hromadného útěku vojáků, propadnou-li úplnému zoufalství (*a nemají už k tomu daleko*) a ponechají-li všechno napospas osudu.

»Avšak chopíme-li se moci a nedosáhneme-li ani příměří, ani demokratického míru, může se stát, že vojáci nepůjdou do revoluční války. Co potom?«

To je argument, při kterém si člověk musí vzpomenout na rčení: Jeden hlupák může položit desetkrát víc otázek, než dokáže zodpovědět deset mudrců.

Nikdy jsme nepopírali, že *státní moc* má za imperialistické války obtíže, ale přesto jsme vždycky *hlásali* diktaturu proletariátu a chudého rolnictva. Což se toho teď můžeme vzdát, když nastal okamžik, abychom jednali??

Vždycky jsme říkali, že diktatura proletariátu v jedné zemi způsobí obrovské změny jak v mezinárodní situaci, tak v hospodářství dané země, jak v postavení armády, tak v její náladě, a teď máme na to všechno »zapomenout« a nechat se »obtížemi« revoluce zastrašit??

»Všichni tvrdí, že nálada mas není taková, aby se honem honem hnaly do ulic. K příznakům opravňujícím k pesimismu patří i to, že se nesmírně rozšířil pogromistický a černosotňovský tisk . . .«

Když se lidé nechají buržoazií zastrašit, vidí přirozeně všechny věci a jevy černě. Za prvé, marxistické kritérium hnutí nahrazují kritériem intelektuálsko-impresionistickým, místo aby vývoj třídního boje a celkový průběh událostí v celé zemi a vůbec celou mezinárodní situaci hodnotili politicky, předkládají své subjektivní dojmy o náladě mas; na to, že pevná linie strany a její neochvějná odhodlanost je *také faktor* určující náladu, zejména v nejnapjatějších revolučních chvílích, na to ovšem »vhodně« zapomínají. Někdy se lidem velmi »hodí« zapomenout, že odpovědní vůdcové svým kolísáním a ochotou pošlapat to, čemu se ještě včera klaněli, vyvolávají nejnevhodnější kolísání také v náladách určitých vrstev mas.

Za druhé — a to je nyní to hlavní — když bezcharakterní lidé mluví o náladě mas, zapomínají dodat, že

»všichni« líčí náladu mas jako stav napjatého očekávání;

»všichni« jsou zajedno v tom, že na výzvu sovětů a k jejich obraně povstanou dělníci jako jeden muž;

»všichni« jsou zajedno v tom, že dělníci jsou krajně nespokojeni s nerozhodným postojem ústředních orgánů v otázce »poslední, rozhodující bitvy«, jejíž nutnost si dělníci jasně uvědomují;

»všichni« jednomyslně charakterizují náladu nejširších mas jako stav na pokraji zoufalství a poukazují na to, že právě odtud vyrůstá anarchismus;

»všichni« také přiznávají, že mezi uvědomělými dělníky se projevuje jistá nechuť vyjít do ulic proto, aby *jenom* demonstrovali, proto, aby sváděli *jenom* dílčí boj, protože cítí, že se schyluje ne k boji dílčímu, nýbrž k boji všeobecnému; a to, že jednotlivé stávky, demonstrace a nápory jsou marné, si už vyzkoušeli a plně uvědomili.

A tak dále.

Podíváme-li se na toto hodnocení nálady mas z hlediska celkového vývoje třídního a politického boje a celkového průběhu událostí za půl roku naší revoluce, jasně uvidíme, jak lidé zastrašení buržoazií celou věc překrucují. Situace je totiž jiná než před 20.—21. dubnem, 9. červnem a 3. červencem, neboť tehdy šlo o *živelné pobouření*, které jsme my jako strana buď nezachytili (20. dubna), nebo tlumili a převáděli v pokojnou demonstraci (9. června a 3. července). Tehdy jsme totiž dobře věděli, že sověty *ještě* nejsou naše, že rolníci *ještě* věří v liberdanovsko-černovovskou cestu, a ne v cestu bolševickou (v povstání), že tudíž za sebou většinu lidu mít nemůžeme a že povstání je proto předčasné.

Tehdy většinu uvědomělých dělníků vůbec *nenapadlo*, že by měli jít do posledního, rozhodujícího boje; neexistoval ani jediný stranický orgán, který by byl tuto otázku nadhodil. A přitom málo uvědomělé nejširší masy nebyly ani ve stavu vnitřního napětí, ani v nich nebylo zoufalé odhodlání, nýbrž byly pouze *živelně pobouřeny* a naivně doufaly, že pouhou »akcí«, pouhou demonstrací se dá na Kerenského a na buržoazii »zapůsobit«.

K povstání je zapotřebí něčeho jiného. K tomu je zapotřebí vědomá, pevná a nezlomná odhodlanost uvědomělých lidí být se do konce — a to na jedné straně. A na druhé straně je k povstání zapotřebí, aby široké masy byly ve stavu vnitřního napětí a zoufalství a aby *cítily*, že polovičatá opatření nemohou nic zachránit, že »působení« nezapůsobí, že hladoví »všecko úplně anarchisticky

zničí, všechno rozbijí«, *jestliže* bolševici v rozhodujícím boji nedokážou vést.

A právě k tomu, aby se vnitřní napětí uvědomělých lidí, k němuž došli vlastními zkušenostmi, spojilo s nenávisť nejširších mas k těm, kdo hromadně propouštějí z práce, s nenávisť blízkou zoufalství, k tomu skutečně vývoj revoluce *jak* dělníky, *tak* rolníky dovedl.

A právě z tohoto hlediska lze také pochopit »úspěch« nicemů z černosotňovského tisku, kteří se opičí po bolševismu. Že černosotňovci mají škodolibou radost, když vidí, že se rozhodující boj mezi buržoazií a proletariátem přibližuje, to bývalo vždycky, to bývalo ve všech revolucích bez výjimky, to je absolutně nevyhnutelné. A kdybychom se *touto* okolností nechali zastrašit, museli bychom se zříct nejen povstání, ale i proletářské revoluce vůbec. Neboť v kapitalistické společnosti *není* možné, aby tato revoluce narůstala, aniž by její růst *nedoprovázela* škodolibá radost černosotňovců, doufajících, že si přihřejou svou polívčičku.

Uvědomělí dělníci velmi dobře vědí, že černosotňovci pracují ruku v ruce s buržoazií, že rozhodující vítězství dělníků (ve které maloburžoazie nevěří, kterého se kapitalisté bojí a které si černosotňovci někdy ze zlomyslnosti přejí, protože jsou přesvědčeni, že bolševici moc neudrží) černosotňovce nadobro *rozdrť* a že bolševici *dokážou* udržet moc pevně v rukou k obrovskému užitku všeho lidstva, utýraného a vyčerpaného válkou.

Ruku na srdce, kdo z lidí, kteří neztratili zdravý rozum, může pochybovat, že *Rodzjankové* a Suvorinové nají ruku v ruce, že si mezi sebou rozdělili role?

Což fakta nedokázala, že Kerenskij tancuje, jak Rodzjanko píská, a že Státní tiskárna Ruské republiky (bez žertu!) tiskne na státní útraty reakční projevy černosotňovců ze Státní dumy? Což tento fakt neodhalili *dokonce* lokajové z listu Dělo naroda^[44], lokajsky naslouchající »hlasu svého pána«? Cožpak zkušenosti ze *všech* voleb ne-

dokázaly, že Novoje vremja, prodejný list dirigovaný »zájmy« cara a statkářů, plně podporoval kadetské kandidátky?

Cožpak jsme včera nečetli, že obchodní a průmyslový kapitál (nestranický, ovšem — ó zajisté, nestranický, vždyť Vichljajevové a Rakitnikovové, Gvozděvové a Nikitinové se nespolečují s kadety, chraň bůh, nýbrž s *nestranickými* obchodními a průmyslovými kruhy!) se praštil přes kapsu a dal kadetům 300 000 rublů?

Veškerý černosotňovský tisk, díváme-li se na věci z hlediska třídního, a nikoli sentimentálního, je *filiálkou* firmy Rjabušinskij, Miljukov a spol. Kapitál si kupuje na jedné straně Miljukovy, Zaslavské, Potresovy apod., a na druhé straně černosotňovce.

Jiný prostředek, jak učinit tomuto hanebnému otravování lidu jedem bulvárního černosotňovského moru přítrž, než *vítězství proletariátu* neexistuje.

A je možné se divit, že dav, vyčerpaný a utýraný hladověním a prodlužováním války, se černosotňovského jedu »chytá«? Lze si představit kapitalistickou společnost v předvečer krachu *bez* zoufalství mezi utiskovanými masami? A je možné, aby se zoufalství mas, mezi nimiž je tolik temné nevědomosti, *neprojevovalo* zvýšenou spotřebou nejrůznějšího jedu?

Nikoli, beznadějná je pozice těch, kdo mluví o náladě mas a přitom svádějí na masy svou vlastní bezcharakternost. Masy se dělí na ty, kdo vědomě vyčkávají, a na ty, kdo jsou schopni bezděčně propadnout zoufalství, avšak masy utlačovaných a hladových bezcharakterní *nej*sou.

»Marxistická strana však nesmí otázku povstání redukovat na otázku vojenského spiknutí . . .«

Marxismus je učení neobyčejně hluboké a mnohostranné. Není proto divu, že mezi »argumenty« těch, kdo se s marxismem rozcházejí, se dají vždycky — zejména

když se cituje *nevhodně* — najít i *úryvky* citátů z Marxe. Vojenské spiknutí je blanquismus, *jestliže* ho neorganizuje strana, která reprezentuje určitou třídu, *jestliže* jeho strůjci neuvážili politickou situaci vůbec a mezinárodní zvláště, *jestliže* není objektivními fakty dokázáno, že většina lidu s touto stranou sympatizuje, *jestliže* vývoj událostí za revoluce prakticky nevykořenil kompromisnické iluze maloburžoazie, *jestliže* nebyla získána většina orgánů revolučního boje, které jsou uznávány za »plně kompetentní« nebo se jinak osvědčily, jako například »sověty«, *jestliže* se v armádě (pakliže je to za války) plně nevystupňovala nálada proti vládě protahující nespravedlivou válku proti vůli lidu, *jestliže* hesla povstání (jako Všechnu moc sovětům, Půdu rolníkům, Okamžitý návrh všem válčícím národům na uzavření demokratického míru spojený s okamžitým zrušením tajných smluv a tajné diplomacie apod.) nejsou všeobecně známá a populární, *jestliže* politicky vyspělí dělníci nejsou přesvědčeni, že masy jsou na pokraji zoufalství a že se jim dostane podpory z venkova, podpory prokázané mohutným rolnickým hnutím nebo povstáním proti statkářům a vládě, která je chrání, *jestliže* hospodářská situace země vzbuzuje oprávněné naděje na příznivé vyřešení krize pokojnými a parlamentními prostředky.

To snad stačí, ne?

Ve své brožuře Udrží bolševici státní moc? (doufám, že vyjde již v nejbližších dnech) jsem uvedl citát z Marxe, který se skutečně týká otázky povstání a který definuje znaky povstání jakožto »umění«*.

Jsem ochotný se vsadit, že když vyzveme mluvky, kteří dnes v Rusku brojí proti vojenskému spiknutí, aby otevřeli ústa a vysvětlili nám rozdíl mezi »uměním« ozbrojeného povstání a mezi zavrženíhodným vojenským spiknutím, budou buď opakovat to, co bylo řečeno výše, nebo

* Viz tento svazek, s. 364—365. *Red.*

si udělají ostudu a sklidí všeobecný posměch dělníků.
Nuže, rozmilí takomarxisti, zkuste to! Zazpívejte nám
písničku *proti* »vojenskému spiknutí«!

DOSLOV

Předešlé řádky už byly napsány, když jsem v úterý v 8 hodin večer dostal ranní petrohradské noviny s článkem pana V. Bazarova^[3] v listu Novaja žizň. Pan V. Bazarov tvrdí, že »ve městě koluje rukou psaný leták, v kterém se jménem dvou význačných bolševiků odmítá povstání«.

Je-li to pravda, žádám soudruhy, jimž se můj dopis může dostat do rukou nejdříve ve středu v poledne, aby *ho otiskli* co nejrychleji.

Tento dopis nebyl určen pro tisk, nýbrž jenom pro písemnou výměnu názorů s členy strany. Jestliže však hrdinové v listu Novaja žizň, kteří ke straně nepatří a jejichž opovržením hodné bezcharakternosti se strana tisíckrát vysmála (a kteří především hlasovali pro bolševiky, včera pro menševiky a obojí *téměř* sjednotili na světově proslulém sjednocovacím sjezdu), jestliže takováto individua dostávají *leták* od členů naší strany agitujících proti povstání, pak už nelze mlčet. Je třeba agitovat i *pro* povstání. Jen ať anonymové konečně vylezou na denní světlo a dojdou za své hanebné kolísání zaslouženého trestu, třebas jen tím, že se jim všichni uvědomělí dělníci vysmějí. Mám do odeslání tohoto dopisu do Pitěru jen hodinu času, a proto se jen několika slovy zmíním o jednom »kousku« smutných hrdinů bezhlavého »novožizňovství«. Pan V. Bazarov se pokouší polemizovat se soudruhem Rjazanovem, který řekl, a měl tisíckrát pravdu, že »povstání připravují všichni ti, kdo v masách vyvolávají náladu zoufalství a indiferentismu«.

Smutný hrdina smutného díla »namítá«:

»Cožpak zoufalství a indiferentismus vůbec někdy zvítězily?«

Ó nechutní hlupáckové z listu Novaja žizň! Znají snad oni v dějinách *takové* příklady povstání, kdy masy utlačovaných tříd v zoufalém boji zvítězily, aniž byly dlouhým strádáním a krajním zostřením nejrůznějších krizí dohnány k zoufalství? Kdy se těchto mas nezmocňoval indiferentismus (lhostejnost) k různým lokajským předparlamentům, k plané hře na revoluci, k liberdanovské degradaci sovětů z orgánů moci a povstání na prázdné žvanírny?

Anebo snad tito nechutní hlupáckové z listu Novaja žizň přišli na to, že masám je *lhostejné* . . . bude-li chleba, protáhne-li se válka a dostanou-li rolníci půdu?

N. Lenin

*Napsáno 17. (30.) října 1917
Otištěno 1., 2. a 3. listopadu
(19., 20. a 21. října) 1917
v listu Rabočij put', č. 40, 41 a 42*

Podle listu Rabočij put'

DOPIS ČLENŮM BOLŠEVICKÉ STRANY¹²⁶

Soudružky a soudruzi! Neměl jsem ještě možnost dostat pitěrské noviny ze středy 18. října. Když mi bylo telefonicky oznámeno plné znění Kameněvova a Zinovjevova prohlášení v nestranickém listu *Novaja žizň*^[62], nechtěl jsem tomu věřit. Ukázalo se však, že pochybnosti jsou vyloučeny, a tak musím využít příležitosti a poslat tento dopis členům strany, aby ho dostali ve čtvrtek večer nebo v pátek ráno, neboť mlčet k tak neslýchanému *stávkokazectví* by byl zločin.

Čím závažnější je praktická otázka, čím odpovědnější a »význačnější« funkce zastávají lidé, kteří se stávkokazectví dopustili, tím je toto stávkokazectví nebezpečnější, tím energičtěji je třeba s nimi vyrazit dveře, tím neodpustitelnější by bylo váhat proto, že stávkokaz si dříve získal třeba i »zásluhy«.

Jen uvažte! Ve stranických kruzích je známo, že strana od září projednává otázku povstání. Nikdo neslyšel, že by některý z uvedených lidí napsal jediný dopis nebo leták! Nyní, dá se říct v předvečer sjezdu sovětů, dva význační bolševici vystoupí *proti* většině, a jak je úplně jasné, i *proti ústřednímu výboru*. A přitom se nemluví přímo, což věc tím více poškozuje, neboť mluvit v náznacích je daleko nebezpečnější.

Z textu Kameněvova a Zinovjevova prohlášení je naprosto jasné, že se postavili proti ústřednímu výboru, neboť jinak by jejich prohlášení nemělo smysl, avšak *kteří* usnesení ústředního výboru^[94] vlastně napadli, řečeno není.

Proč?

To je jasné: protože ho ústřední výbor neuveřejnil.

Kam až jsme se to dostali?

Ve vrcholně závažné otázce boje, v předvečer kritického dne 20. října, dva »význační bolševici« v *nestraničském* tisku, a ještě k tomu zrovna v takovém listu, který v této otázce jde *ruku v ruce s buržoazií proti dělnické straně*, v takovém listu útočí proti *neuveřejněnému* usnesení ústředí strany!

Ale to je přece tisíckrát podlejší a *miliónkrát škodlivější* než například všechna ta Plechanovova vystoupení v nestranickém tisku v letech 1906—1907, která strana tak ostře odsuzovala! Vždyť tehdy šlo jen o volby, kdežto nyní jde o povstání, jehož cílem je dobýt moc!

Napadat toto *neuveřejněné* usnesení k tak důležité otázce *poté*, co ho ústředí schválilo, před Rodzjanky a Kerenskými v nestranickém listu — což je možné představit si něco zrádnějšího a stávkokazečtějšího?

Hanbil bych se, kdybych tyto bývalé soudruhy váhal odsoudit jen proto, že jsem k nim dříve měl blízko. Říkám přímo, že je oba už za soudruhy nepokládám a že jak v ústředním výboru, tak na sjezdu strany budu ze všech sil bojovat o to, aby byli oba ze strany vyloučeni.

Neboť dělnická strana, kterou život stále a stále častěji staví tvář v tvář povstání, nikdy tento obtížný úkol nevyřeší, budou-li neuveřejněná usnesení ústředí po schválení napadána v nestranickém tisku a bude-li se do řad bojovníků vnášet kolísání a zmatek.

Ať si pánové Zinovjev a Kameněv spolu s několika desítkami dezorientovaných lidí nebo kandidátů do Ústavodárného shromáždění založí svou vlastní stranu. Dělníci do takové strany nepůjdou, neboť jejím prvním heslem bude:

»Členům ústředního výboru, kteří byli na schůzi ústředního výboru při jednání o rozhodujícím boji poraženi, se dovoluje, aby se uchýlili do nestranického-

ho tisku a tam proti neuveřejněným usnesením strany útočili.«

Jen ať si založí *takovou* stranu; naše dělnická strana bolševiků tím jen získá.

Až budou zveřejněny všechny dokumenty, vynikne Zinovjevovo a Kameněvovo stávkokazectví ještě mnohem jasněji. A zatím nechť dělníci uváží:

»Dejme tomu, že se vedení Celoruského odborového svazu po měsíčním projednávání více než osmdesátiprocentní většinou usneslo, že je třeba připravit stávku, prozatím však nezveřejnit ani dobu vyhlášení stávky, ani cokoli jiného. Dejme tomu, že dva členové, kteří se pokrytecky skrývají za svůj „odlišný názor“, po schválení usnesení nejen začnou psát místním skupinám, že je nutné toto usnesení revidovat, ale připustí, aby jejich dopisy byly uveřejněny v *nestranických* novinách. Dejme tomu, že pak nakonec i oni sami v *nestranických* novinách toto usnesení, třebaže ještě nebylo uveřejněno, napadnou a začnou stávku hanobit před kapitalisty.

Ptám se, budou dělníci váhat takové stávkokazy ze svých řad vyloučit?«

Pokud jde o otázku povstání nyní, tak krátce před 20. říjnem, nemohu na dálku posoudit, nakolik právě toto stávkokazecké vystoupení v *nestranickém* tisku věc poškodilo. Je nesporné, že *praktickou* stránku věci to poškodilo značně. Aby byla zjednána náprava, je třeba především obnovit jednotu bolševické fronty vyloučením stávkokazů.

Slabost ideových argumentů proti povstání bude tím jasnější, čím důkladněji si na ně posvítíme. Poslal jsem o tom v těchto dnech článek do listu Rabočij puť, a uzná-li redakce za nemožné uveřejnit ho, členové strany se s ním seznámí pravděpodobně v rukopise.*

* Viz tento svazek, s. 434—455. *Red.*

Tyto s odpuštěním »ideové« argumenty jsou všeho všudy jen dva: za prvé »čekat« na Ústavodárné shromáždění. Počkejme, nějak ten čas už proklepeme — to je celý argument. Nějak to snad ještě přežijeme přes ten hlad a hospodářský rozvrat, přestože trpělivost vojáků je u konce, přestože Rodzjanko podniká kroky k vydání Pitěru Němcům, přes hromadné propouštění dělníků z práce.

Nějak to už dopadne — v tom je celá síla jejich argumentace.

Za druhé hysterický pesimismus. U buržoazie a u Kerenského je všechno skvělé, u nás všechno špatné. Kapitalisté mají všechno připraveno skvěle, dělníci všechno špatně. »Pesimisté« křičí z plna hrdla o vojenské stránce věci, kdežto »optimisté« mlčí, neboť kromě stávkokazů má sotvakdo chuť vyrazovat něco Rodzjankovi a Kerenskému.

Těžká doba. Těžký úkol. Těžká zrada.

A přesto úkol splněn bude, dělníci se semknou, rolnické povstání a krajní netrpělivost vojáků na frontě vykonají své dílo! Pevněji semkněme řady — proletariát musí zvítězit!

N. Lenin

*Napsáno 18. (31.) října 1917
Poprvé otištěno 1. listopadu 1927
v Pravdě, č. 250*

Podle rukopisu

D O P I S   Ú S T Ř E D N Í M U V Ý B O R U   S D D S R (b)

Drazí soudruzi!

Strana, která si váží sama sebe, nemůže trpět ve svém středu stávkokazectví a stávkokazy. To je jasné. A čím víc člověk o Zinovjevově a Kameněvově prohlášení v nestranickém tisku^[62] přemýšlí, tím je jasnější, že jejich čin má všechny podstatné znaky stávkokazectví. Kameněvova vytáčka na schůzi petrohradského sovětu je vyložená nízkost; jen si to představte, on prý plně souhlasí s Trockým. Ale copak je tak těžké pochopit, že Trockij *nemohl*, neměl právo a nesměl říct před nepřáteli víc, než řekl? Je snad tak těžké pochopit, že je *povinností* strany, která zatajila před nepřítelem *své* usnesení^[94] (o nutnosti ozbrojeného povstání, o tom, že povstání úplně doznělo, o jeho všestranné přípravě atd.), že tato strana je svým usnesením přímo *zavázána*, aby při veřejných projevech nejen »vinu«, ale i iniciativu sváděla na odpůrce? Nepochopit tohle by mohly jenom děti. Kameněvova vytáčka není nic jiného než podfuk. A totéž se musí říct i o vytáčce Zinovjevově. Alespoň o jeho »ospravedlňujícím« dopisu (adresovaném prý ústřednímu orgánu), o dopisu, který jsem uviděl až teď (protože nějaký odlišný názor, »domněle odlišný názor«, o kterém vytrubuje *buržoazní* tisk, jsem já, člen ústředního výboru, až *doted'* nezaregistroval). Jeden ze Zinovjevových »argumentů«: Lenin rozesílal své dopisy »před přijetím jakýchkoli usnesení«, a neprotestovali jste. Tak píše Zinovjev doslova a slovo *před* sám čtyřikrát podtrhuje. Copak je tak těžké pochopit, že agitovat pro i proti je možné *před* tím, než ústředí rozhodlo o vyhláše-

ní stávky, ale když už se usnesení o jejím vyhlášení (a do-
datek usnesení o nutnosti utajit to před nepřítelem) *přijc-
lo*, znamená agitovat proti stávce totéž co stávkokazectví?
To pochopí každý dělník. Ústředí projednávalo otázku
ozbrojeného povstání od září. To byla ta pravá chvíle,
kdy Zinovjev a Kameněv mohli, ba byli přímo *povinni*
předkládat svoje písemná prohlášení, a tenkrát by *všich-
ni*, až by si ty jejich argumenty přečetli, tenkrát by si mo-
hli *všichni* uvědomit, jak jsou ty argumenty zmatené. Ale
když někdo svoje názory před stranou celý měsíc *před*
přijetím usnesení tají a svoje prohlášení, že má názor ji-
ný, rozesílá teprv *po tom*, co se usnesení přijalo, ten není
nic jiného než stávkokaz.

Zinovjev se tváří, jako by tenhle rozdíl nechápal, jako
by nechápal, že po rozhodnutí o stávce, po rozhodnutí
ústředí můžou v nižších instancích proti usnesení agito-
vat jen stávkokazové. A přitom tohle pochopí každý děl-
ník.

Přesto Zinovjev proti usnesení ústředí agitoval a sha-
zoval ho jak na té nedělní schůzi¹²⁷, kde on a Kameněv
nedostali ani jeden hlas, tak ve svém dnešním dopisu. Při-
tom má Zinovjev tu drzost tvrdit, že »strany se nikdo
neptal« a že v takovýchto otázkách »nemůže rozhodovat
deset lidí«. Jen si to představte! Všichni členové ústřední-
ho výboru vědí, že na té rozhodující schůzi bylo víc než
deset členů ústředního výboru, že tam tedy byla *většina*
pléna, že sám Kameněv na té schůzi prohlásil: »Tohle je
rozhodující schůze,« a že o nepřítomných členech ústřed-
ního výboru se vědělo víc než dobře, že *většina* z nich se
Zinovjevem a Kameněvem *nesouhlasí*. A teď, když ústřed-
ní výbor usnesení *přijal*, a to právě na té schůzi, kterou
sám Kameněv označil za *rozhodující*, má jeden člen
ústředního výboru tu drzost, že napíše: »Strany se nikdo
neptal.« »V takových otázkách nemůže rozhodovat deset
lidí«; tak tohle je naprosté stávkokazectví. Než se sejde
sjezd strany, rozhoduje ústřední výbor. A ústřední výbor

rozhodl. Ale Kameněv a Zinovjev, kteří *před* přijetím usnesení žádná písemná prohlášení nepředložili, začali *po* tom, co bylo usnesení přijato, proti němu vystupovat s *námitkami*.

Tak tohle je naprosté stávkokazectví. Jakmile už bylo usnesení přijato, je jakékoli vystupování s námitkami, když jde o aktuální a *tajnou* přípravu stávky, zcela *nepřípustné*. Zinovjev má tu drzost, že teď svaluje na *nás*, že »nepřítel byl varován«. Má tahle nestoudnost vůbec nějaké meze? Kdo ve skutečnosti celou věc zkazil, kdo podrazil stávku tím, že »varoval nepřítele«, když ne ti, kdo vystoupili v *nestraničském* tisku?

Vystupovat v novinách, které jsou v *téhle* otázce zajedno s veškerou buržoazií, *proti* »rozhodujícímu« usnesení strany!

Jestli strpíme tohle, je strana znemožněna, je rozbita.

Když někdo nazve »odlišným názorem« to, co se doví a uveřejní Bazarov v nestraničských novinách, není to nic jiného, než že si ze strany dělá blázny.

Kameněvovo a Zinovjevovo prohlášení v nestraničském tisku bylo navíc mimořádně podlé proto, že jejich *zákeřnou* lež strana nemůže veřejně vyvrátit: Neznám rozhodnutí o termínu, píše a zveřejňuje tiskem Kameněv svým a Zinovjevovým jménem. (Po takovém prohlášení je Zinovjev za veškeré chování a počínání Kameněva plně odpovědný.)

Jak na tohle může ústřední výbor polemicky reagovat?

Říct pravdu, totiž že jsme se *usnesli* na stávce a že jsme se usnesli *zatajit*, který *okamžik* pro ni *zvolíme*, to přece před kapitalisty říct nemůžeme.

Nemůžeme na Zinovjevovu a Kameněvovu zákeřnou lež reagovat, *abychom věci ještě víc neuškodili*. V tom je právě ta nesmírná podlost, opravdová velezrada obou těchhle individuí, která kapitalistům vyradila plán stáv-

kujících, protože když teď budeme v tisku mlčet, každému dojde, *jak* se věci doopravdy mají.

Kameněv a Zinovjev *vyzradili* Rodzjankovi a Kerenskému usnesení ústředního výboru své strany o ozbrojeném povstání a to, že příprava ozbrojeného povstání i volba okamžiku, kdy má být zahájeno, se před nepřitelem tají. To je fakt. A tenhle fakt se žádnými vytáčkami vyvrátit nedá. Dva členové ústředního výboru nás zákeřně pomluvili a *vyzradili* kapitalistům usnesení dělníků. Na to může a musí být jen jediná odpověď — okamžité usnesení ústředního výboru:

»Ústřední výbor shledal, že Zinovjevovo a Kameněvo vystoupení v nestranickém tisku se rovná stávkokazectví, a proto oba vylučuje ze strany.«

Psát takhle o soudruzích, kteří mi byli blízcí, není pro mě nic snadného, ale váhat v tomhle případě bych pokládal za zločin, protože strana revolucionářů netrestající významné stávkokazy by *zahynula*.

Otázka ozbrojeného povstání není *vypuštěna* z programu definitivně, strana ji z programu nevypustila, a to ani v tom případě, že by ho stávkokazové, kteří věc *vyzradili* Rodzjankovi a Kerenskému, nadlouho oddálili. Ale jak je možné se připravovat k povstání, jak je možné ho připravovat, když budeme mezi sebou *trpět* »významné« stávkokazy? Čím jsou významnější, tím jsou *nebezpečnější*, tím méně si zaslouží »odpuštění«. On n'est trahi que par les siens, říkají Francouzi. Zradit může jen *vlastní* člověk.

Čím jsou stávkokazové »významnější«, tím je nezbytnější potrestat je bez váhání vyloučením ze strany.

Dělnickou stranu je možné ozdravit jedině tak, že se očistí od těch několika desítek bezcharakterních ubohých intelektuálů, a když tím řady revolucionářů stmelíme, budeme s to čelit velkým, obrovským nesnázím a jít *s revolučními dělníky*.

Nemůžeme uveřejnit v tisku pravdu, že *po* rozhodující

schůzi ústředního výboru měli Zinovjev a Kameněv tu drzost žádat na nedělní schůzi *revizi* usnesení, že Kameněv bezostyšně křičel: »Ústřední výbor zkrachoval, protože za týden nic neudělal« (vyvracet jsem to *nemohl*, protože říct, *co všechno se vykonalo*, nebylo možné), a přitom Zinovjev s nevinnou tváří navrhoval rezoluci, kterou už předtím schůze odmítla: »Nepodnikat akci před poradou s bolševiky, kteří mají přijet 20. října na sjezd sovětů.«

Jen si to představte: po tom, co o stávce rozhodlo *ústředí*, navrhopvat schůzi nižších funkcionářů, aby vykonání tohoto rozhodnutí odložila a rozhodnutí přenesla (až do sjezdu 20. října, ale tento sjezd byl potom odložen . . . Zinovjevové věří Liberdanům^[34]), tedy aby ho přenesla na *takový* orgán, který stanovy strany^[129] neznají, kterému ústřední výbor *není* podřízený, na orgán, který *nezná* Pi-
těr.

A *po tom všem* má Zinovjev ještě tu drzost napsat: »Tímhle způsobem se jednota strany stěží upevňuje.«

Dovolte, abych tohle neoznačil za nic jiného než za hrozbu rozkolem strany.

Na takovou hrozbu odpovídám, že půjdu až do konce, vybojuji si, abych mohl svobodně mluvit k dělníkům, a budu stávkokaze Zinovjeva jako stávkokaze pranýřovat, *at' to stojí, co stojí*. Na hrozbu rozkolem odpovídám vyhlášením boje až do konce, do vyloučení obou stávkokazů ze strany.

Vedení odborového svazu se po debatách trvajících *měsíce* usneslo: Stávka je nevyhnutelná, dozrála, termín utajíme před zaměstnavateli. Nato jdou dva z vedení *mezi masy* a toto rozhodnutí zpochybňují, a neuspějí. A tak ti dva jdou do novin a kapitalistům pomocí zákeřné lži usnesení vedení vyzrazují, tím stávku z dobré poloviny podrazí, nebo ji tím, že nepřítel varovali, oddalují na nepříznivější dobu.

Tohle je stávkokazectví v celé své kráse. A právě proto žádám, aby byli oba stávkokazové vyloučeni, a vyhrazuji

si právo (protože oni hrozí rozkolem) *všecko* uveřejnit,
hned jak to bude možné.

Napsáno 19. října (1. listopadu) 1917

Podle strojpisné kopie

Poprvé otištěno 1. listopadu 1927

v Pravdě, č. 250

JAK ESERSKÁ STRANA ZNOVU PODVEDLA ROLNÍKY

Esterská strana slavnostně a před vším lidem prohlásila ve svém ústředním listu Dělo naroda z 18. a 19. října^[160], že nový návrh pozemkového zákona ministra zemědělství je »významný krok ke splnění agrárního programu strany«, že »ústřední výbor strany naléhavě ukládá všem stranickým organizacím začít pro tento návrh zákona energicky agitovat a popularizovat ho v masách«.

A přitom tento návrh ministra S. L. Maslova, člena eserské strany, návrh, jehož hlavní části byly přetištěny v listu Dělo naroda, je *podvod spáchaný na rolnících*. Esterská strana rolníky podvedla: přesedlala ze svého pozemkového návrhu na statkářský, kadetský plán^[170] »spravedlivého odhadu« a zachování statkářského vlastnictví půdy. Esterská strana se slavnostně a před vším lidem na svých sjezdech^[169, 178] za první (roku 1905) a za druhé revoluce v Rusku (roku 1917) zavázala podporovat rolnický požadavek *konfiskace* statkářské půdy, tj. předání této půdy rolníkům *bez náhrady*. Avšak v nynějším návrhu pana S. L. Maslova nejenže je zachováno statkářské vlastnictví půdy, ale *statkářům připadne* i pachtovné za »pronajatou« půdu, stanovené podle »spravedlivého« odhadu.

Tento návrh zákona pana S. L. Maslova znamená, že eserská strana rolníky úplně zradila, úplně přešla do tábora statkářů. Je třeba napnout všechny síly, nelitovat jakékoli námahy, aby se tato pravda mezi rolníky rozšířila co nejvíc.

Dělo naroda z 18. října uveřejnilo bod 25—40 návrhu

S. L. Maslova. Zde je z tohoto návrhu to hlavní a nejdůležitější:

1. Do »prozatímního pachtovního fondu«, který má být vytvořen, *nepřecházejí všechny* statkářské pozemky.

2. Zápis statkářských pozemků do tohoto fondu provádějí *pozemkové výbory*, vytvořené podle zákona z 21. dubna 1917^[157], který vydala *statkářská* vláda knížete Lvova.

3. Výši pachtovného, které mají rolníci za tyto statkářské pozemky platit, stanoví pozemkové výbory »podle čistého výnosu« a po odečtení poplatků plyne toto pachtovné do kapsy »příslušnému majiteli«, *tj. statkáři*.

To znamená, že eseri podvedli rolníky třikrát, a proto je třeba každý z těchto tří bodů prozkoumat podrobněji.

Izvěstija vserossijskogo sověta krest'janskich deputatov uveřejnily v 88. čísle z 19. srpna^[167] »vzorový návrh vypracovaný na podkladě 242 návrhů, které přivezli zástupci z jednotlivých míst na I. celoruský sjezd sovětu rolnických zástupců v Petrohradě roku 1917«.

Tento souhrn 242 návrhů, který sestavili zástupci místních rolníků, dává *nejlepší* materiál pro posouzení toho, *co chtějí rolníci*. A tento souhrnný návrh zcela názorně dokazuje, že návrh S. L. Maslova a eserské strany rolníky podvádí.

Rolníci požadují zrušit soukromé vlastnictví půdy, aby se *veškerá* půda v soukromé držbě atd. stala majetkem všeho lidu bez náhrady, aby se pozemky s vyspělým způsobem hospodaření (sady, plantáže apod.) staly »vzornými hospodářstvími«, aby se předaly do »výhradního užívání státu a obcí«, aby se zkonfiskoval »*veškerý* živý i mrtvý hospodářský inventář« atd.

Takto přesně a jasně jsou zformulovány požadavky rolníků na podkladě 242 návrhů, které v jednotlivých místech sepsali sami rolníci.

Ale protože eserská strana vstoupila do »koalice« (tj. do spolku nebo bloku) s buržoazií (kapitalisty) a statkáři a podílí se na vládě kapitalistů a statkářů, sestavila teď

místo toho návrh, *který statkářské vlastnictví neruší*, nýbrž předává *jen část statkářské půdy do prozatímního pachtovního fondu!!*

Do pachtovního fondu *nemohou* být podle tohoto návrhu zahrnuty sady, plantáže, pole osetá cukrovkou a jiné! Do tohoto fondu *nemohou* být zahrnuty pozemky nezbytné k »uspokojování potřeb majitele, jeho rodiny, zaměstnanců a dělníků, jakož i k zajištění krmiva pro dobytek«!!

Tedy zámožnému statkáři, který má cukrovar, lihovar, lisovnu oleje nebo mlýn, sady a plantáže, stovky kusů dobytka a desítky zaměstnanců a dělníků, zůstane *veliké hospodářství, a přitom hospodářství kapitalistické*. Takhle drze, takhle nestydatě eserská strana rolníky podvedla!

Statkářské pozemky čili, jak se praví v návrhu, pozemky v »soukromé držbě«, převádějí do pachtovního fondu *pozemkové výbory*, které podle zákona z 21. dubna 1917 vytvořila *statkářská vláda knížete Lvova a spol.*, ona vláda Miljukova a Gučkova, imperialistů a olupovačů lidových mas, kterou petrohradští dělníci a vojáci smetli hnutím 20. a 21. dubna, tj. už před celým půl rokem.

Je pochopitelné, že zákon této statkářské vlády o pozemkových výborech není ani zdaleka zákonem demokratickým (lidovým). Naopak, tento zákon se v celé řadě ustanovení přímo pobuřujícím způsobem odchyľuje od demokratismu. Například článek XI tohoto zákona vyhrazuje »guberniálním pozemkovým výborům právo pozastavovat rozhodnutí volostních a újezdních výborů až do definitivního rozhodnutí hlavního pozemkového výboru«. A přitom výbory jsou podle tohoto podvodnický sepsaného statkářského zákona sestaveny tak, že újezdní výbor je méně demokratický než volostní, guberniální méně demokratický než újezdní a hlavní výbor méně demokratický než guberniální!

Celý volostní pozemkový výbor volí obyvatelstvo volo-

sti. Členy újezdního výboru se podle zákona stávají například smírčí soudce a pět členů vysílaných »prozatímními výkonnými výbory« (do ustavení nové samosprávy). Členy guberniálního výboru se stávají nejen člen okruhuvého soudu a smírčí soudce, ale i zástupce ministerstva *jmenovaný* ministrem apod. A v hlavním pozemkovém výboru je 27 osob, které »povolává prozatímní vláda«! V tomto výboru má po jednom svém zástupci 11 politických stran, přičemž většina míst (6 z 11) připadá *kadetům a stranám pravicovějším než kadeti*. Tak co, není to od Lvova, Šingarjova (ti podepsali zákon) a jejich přátel darebáctví? Není to výsměch demokratičnosti, výsměch přinášející prospěch statkářům?

Není tím plně dokázána správnost mnoha bolševických prohlášení, že jedině *sověty rolnických zástupců*, které jsou voleny *masami pracujících* a které lid může kdykoli odvolat, jsou s to správně vyjadřovat vůli rolníků a plnit ji?

Eseři, kteří dostali v celoruském výkonném výboru sovětů rolnických zástupců většinu, protože jim rolníci slepě důvěřovali, rolníky *zradili, zpronevěřili se* rolnickým sovětům, *přešli na stranu statkářů* a smířili se se zákonem statkáře knížete Lvova o pozemkových výborech. V tom je druhý hlavní podvod, který eseři na rolnících spáchali.

A tím důrazněji musíme my, dělnická strana, opakovat požadavek bolševiků: »Všechnu moc na vesnici sovětům rolnických zástupců a zástupců zemědělských dělníků!«

Rolnické návrhy žádají konfiskaci, vyvlastnění statkářské půdy *bez náhrady*, konfiskaci hřebčínů, soukromých plemenářských dobytčích farem a drůbežáren, předání pozemků s vysoce vyspělým způsobem hospodaření do užívání státu, konfiskaci veškerého živého i mrtvého inventáře statkářských usedlostí.

A místo toho eserský ministerský návrh rolníkům ser-

víruje *zachování pachtovného*, které jako dříve plyne do kapsy statkáři!

»Pachtovné,« praví se v bodu 33 eserského návrhu, »se platí výborům, které« (po úhradě poplatků státní pokladně apod.) »odevzdávají zbytek příslušnému majiteli.«

Tak tedy »socialisté-revolucionáři« nejdříve rolníky podvedli okázalými sliby, a teď jim prezentují *statkářsko-kudetský* návrh zákona o půdě!!

To je totální podvod spáchaný na rolnících.

Z rolnických požadavků konfiskace tu nezbylo vůbec nic. To není zrušení statkářské pozemkové držby, ale její *upevnění* »republikánskou« vládou, která *zajišťuje* statkářům *zachování* inventáře i půdy potřebné k vydržování »zaměstnanců a dělníků«, i půdy »určené« (postačí pouhé »určení«!!) »majitelem k osetí cukrovkou a jinými průmyslovými plodinami«, *i pachtovného* za veškerou ostatní půdu převáděnou do pachtovního fondu. Z pozemkových výborů se stávají *výběrčí pachtovného* pro jemnostpány majitele půdy!!

Eseři nelikvidují statkářské vlastnictví, ale upevňují ho. Jejich přechod na stranu statkářů, jejich zrada spáchaná na rolnících vychází teď naprosto jasně najevo.

Ať se nikdo nenechá podvádět prohnanými kadety, těmito věrnými přáteli kapitalistů a statkářů. Kadeti se tváří, jako by návrh eserů byl neobyčejně »revoluční«, a všechny buržoazní noviny zvedly *proti* návrhu pokřik, všude jsou uveřejňovány noticky, že se buržoazní ministři (a ovšem i jejich přímití nohsledi, jako je Kerenskij) takovému »strašnému« návrhu zákona »*vzpírají*«. To všechno je komedie, hra, smlouvání handrkujícího se kupce, který vidí bezcharakternost eserů a doufá, že z nich vyhandrkuje ještě víc. Ve skutečnosti je však návrh S. L. Maslova návrhem »*statkářským*«, návrhem napsaným *se záměrem* dohodnout se se statkáři, *se záměrem* zachránit je.

Nazývá-li Dělo naroda v uvedených číslech tento návrh »významným návrhem zákona o půdě, který zahajuje (!) velikou (!!)-reformu socializace (!!!) půdy«^[184], je to vyslovené šarlatánství. V návrhu není ani náznak »socializace« (snad kromě »sociální« pomoci statkářovi, aby spolehlivě dostával pachtovné), návrh neobsahuje ani ždibíček něčeho »revolučně demokratického«, vůbec nic než »reformy« irského typu¹²⁸, obvyklé v evropském *buržoazním reformátorství*.

Opakujeme, že je to návrh *na* záchranu statkářů, *na* »uklidnění« začínajícího rolnického povstání nepatrnými ústupky, přičemž to hlavní má zůstat statkářům.

Tím, že eseři předložili vládě takový hanebný návrh, jasně prokázali, jak neslýchaně pokrytecké jsou jejich výtky bolševikům, že když plánují předat moc sovětům, zasazují »smrtnou ránu« Ústavodárnému shromáždění. »Do zahájení Ústavodárného shromáždění zbývá už jen čtyřicet dnů!« volají pokrytecky kadeti, kapitalisté, statkáři, menševici a eseři! A potají předkládají vládě velmi důležitý rozsáhlý návrh zákona o půdě, který *napaluje* rolníky, *vydává* je *do otroctví* statkářům a *upevňuje* statkářské vlastnictví půdy.

Když je třeba pomoci statkářům proti vzrůstajícímu se rolnickému povstání, »dá se« propašovat velmi rozsáhlý návrh zákona i čtyřicet, i třicet dnů před Ústavodárným shromážděním.

Ale když se začne mluvit o předání veškeré moci sovětům *proto*, aby tyto sověty předaly rolníkům *veškerou* půdu, aby *okamžitě* zrušily statkářské vlastnictví půdy, aby *okamžitě* navrhly spravedlivý mír, všechno je jinak a kadeti, kapitalisté, statkáři, menševici a eseři svorně zvedají hlasy proti bolševikům.

Jen ať rolníci vědí, jak je eserská strana podvedla, jak je zaprodala statkářům!

Jen ať rolníci vědí, že jedině *dělnická* strana, jedině *bolševici* jdou tělem a duší důsledně *proti* kapitalistům, *proti*

statkářům, za zájmy *chudých* rolníků a *všech* pracujících.

20. října 1917

Otištěno 6. listopadu (24. října) 1917

Podle listu *Rabočij put'*

v listu *Rabočij put'*, č. 44

Podepsán *N. Lenin*

D O P I S J. M. S V E R D L O V O V I

Soudruhu Sverdlovovi.

Teprve včera večer jsem se dozvěděl, že Zinovjev svou účast na Kameněvově prohlášení v listu Novaja žizň^[62] písemně popírá.

Jak to, že mi nic neposíláte???

Všechny dopisy o Kameněvovi a Zinovjevovi jsem posílal jen členům ústředního výboru. Vy to víte; není potom podivné, že právě Vy o tom máte pochybnosti?

Zřejmě se mi nepodaří přijet na plénum, protože »po mně jdou«. Co se týká případu Zinovjeva a Kameněva, jestliže Vy (+ Stalin, Sokolnikov a Dzeržinskij) požadujete kompromis¹²⁹, předložte *proti* mně návrh, aby se případ předal stranickému soudu (fakta ukazují jasně, že i Zinovjev *mařil věc* záměrně): to by přineslo odklad.

»Kameněvova rezignace je přijata?« ústředním výbo-rem? Pošlete text jeho prohlášení.

Odvolání demonstrace kozáků¹³⁰ je ohromné *vítězství*. Hurá! Když budeme *útočit ze všech sil*, zvítězíme na celé čáře během několika dní! Vřelé pozdravy! Váš.

*Napsáno 22. nebo 23. října
(4. nebo 5. listopadu) 1917
Poprvé otištěno roku 1957
v knize Oktábrskoje vooružonnoje
vosstanije v Petrogradě,
vydala Akademie věd SSSR, Moskva*

Podle rukopisu

D O P I S Č L E N Ů M Ú S T Ř E D N Í H O V Ý B O R U¹³¹

Soudruzí!

Pišu tyto řádky večer 24. října; situace je nesmírně kritická. Je nad slunce jasnější, že nyní otálet s povstáním už doopravdy znamená přivolávat smrt.

S veškerou naléhavostí ujišťuji soudruhy, že nyní všechno visí na vlásku, že na pořadu jsou otázky, které nevyřeší ani porady, ani sjezdy (i kdyby to byly třeba i sjezdy sovětů), nýbrž pouze lid, masy, boj ozbrojených mas.

Buržoazní nápor kornilovců a odstranění Verchovského ukazují, že není možné čekat. Je třeba stůj co stůj, ještě dnes večer, dnes v noci pozatýkat vládu a předtím odzbrojit (popřípadě porazit, budou-li klást odpor) junkeyry atd.

Nesmíme čekat!! Mohli bychom ztratit všechno!!

Převzetí moci přinese okamžitě: ochranu *lidu* (nikoli sjezdu, nýbrž lidu, především armády a rolnictva) před kornilovovskou vládou, která vyhnala Verchovského a zosnovala druhé kornilovovské spiknutí.

Kdo má převzít moc?

To není teď důležité: ať ji převezme vojenský revoluční výbor¹³², »nebo jiná instituce«, která prohlásí, že předá moc pouze skutečným zástupcům zájmů lidu, zájmů armády (okamžitý návrh na uzavření míru), zájmů rolníků (půdu je nutné zabrat hned a zrušit soukromé vlastnictví) a zájmů hladovějících.

Je zapotřebí, aby byly všechny městské obvody, všechny pluky, všechny síly ihned zmobilizovány a aby oka-

mžitě vyslaly delegace do Vojenského revolučního výboru, do ústředního výboru bolševiků a naléhavě žádaly: v žádném případě a žádným způsobem neponechávat moc v rukou Kerenského a spol. do 25. října; věc se musí rozhodnout bezpodmínečně dnes večer nebo v noci.

Dějiny neodpustí promeškání revolucionářům, kteří mohli zvítězit dnes (a jistojistě dnes zvítězí), ale zítra by už riskovali, že ztratí mnoho, že ztratí všechno.

Převzmemme-li moc dnes, převzmemme ji nikoli proti sovětům, ale pro ně.

Převzít moc lze jedině povstáním; jeho politický cíl se ujasní po převzetí moci.

Čekat na nejisté hlasování 25. října, to by byla zhouba nebo pouhá formálnost, lid má právo a je povinen řešit podobné otázky ne hlasováním, ale silou; lid má právo a je povinen v kritických chvílích revoluce ukazovat svým představitelům, dokonce i svým nejlepším představitelům, směr, a nečekat na ně.

To dokázaly dějiny všech revolucí a revolucionáři by spáchali nesmírný zločin, kdyby promeškali vhodný okamžik, přestože vědí, že na nich závisí *záchrana revoluce*, návrh na uzavření míru, *záchrana Pitěru*, *záchrana před hladem* a předání půdy rolníkům.

Vláda kolísá. Je třeba *dorazit* ji stůj co stůj!

Otálet s povstáním znamená přivolávat smrt.

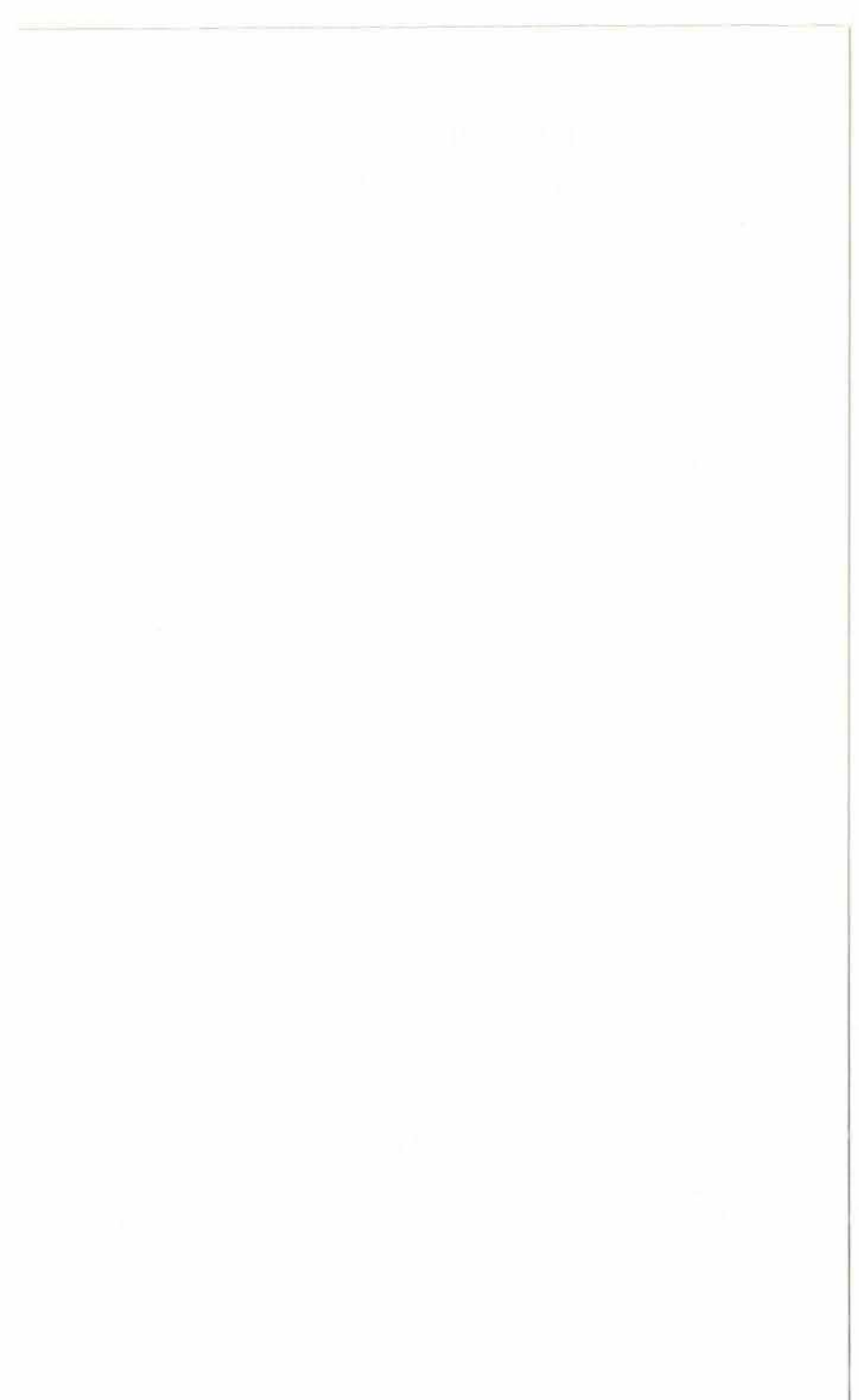
*Napsáno 24. října (6. listopadu) 1917
Poprvé otištěno roku 1924*

*Podle strojopisné
kopie*

PŘÍPRAVNÉ
MATERIÁLY

K letáku je třeba přidat tyto přílohy:

V příloze uveřejňujeme:

- I. *Co chtějí rolníci?*
Úplný text »vzorového návrhu« z listu Izvěstija kresťjanskich deputatov, č. 88 z 19. srpna.^[167]
- II. *Jak eserská strana podvedla rolníky?*
Plné znění té části návrhu eserů, jejich ministra Maslova, která byla otištěna v listu Dělo naroda z 18. října (strana 4).^[162]
- III. *Co požadují pro rolníky bolševici?*
Plné znění rezoluce dubnové konference SDDSR, bolševiků, o agrární otázce.^[180]
- IV. *»Statkáři se sčuchli s prohnanými kadety«*
— cenné přiznání listu Dělo naroda
(přiložen článek).

*Napsáno 20. října (2. listopadu)
1917*

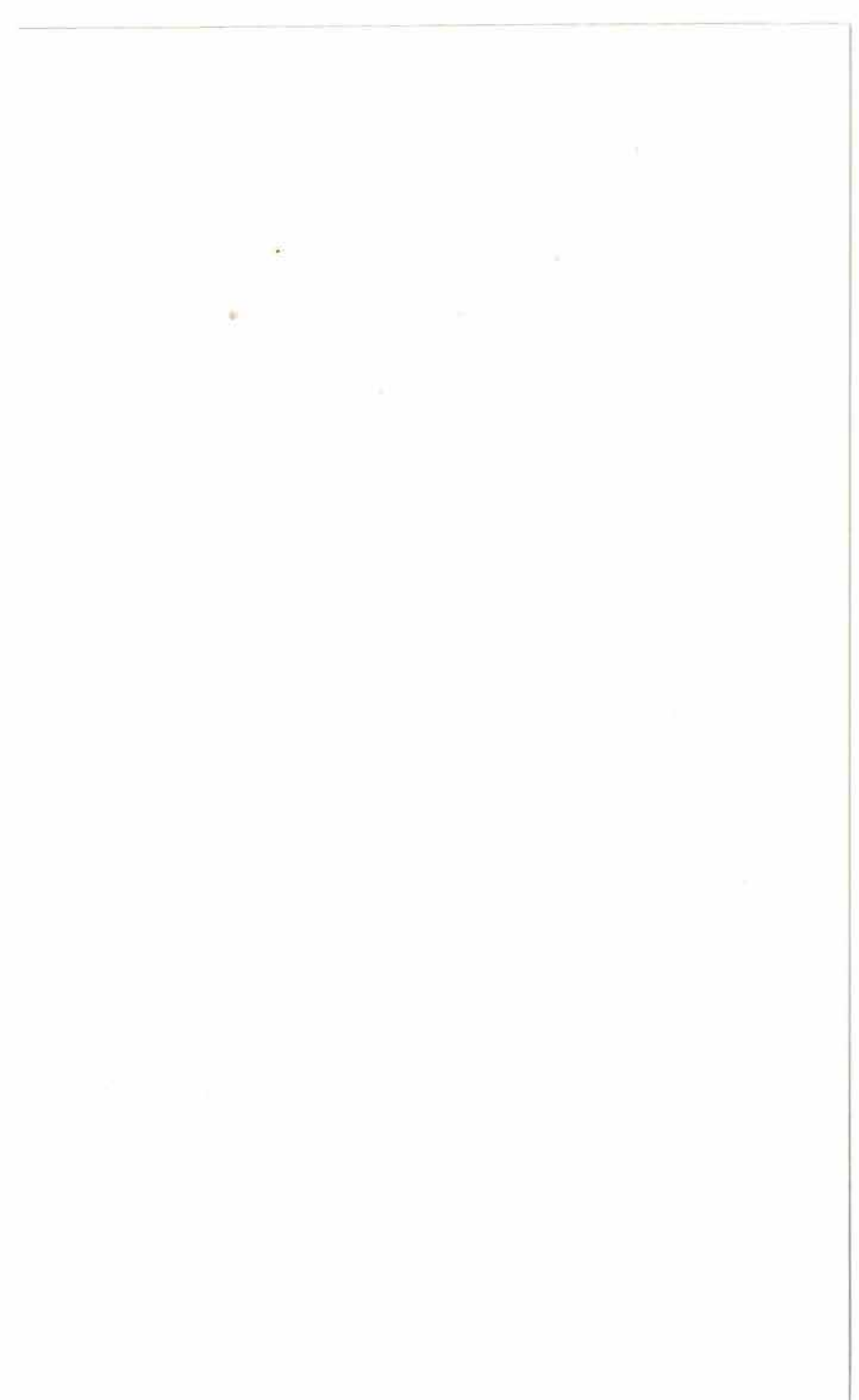
Podle rukopisu

*Poprvé otištěno roku 1959 v publikaci
Leninskij sbornik XXXVI*

PŘÍLOHY

P O Z N Á M K Y
P R O Z A P A M A T O V Á N Í¹³⁴

- || Stuha ke klobouku (černá stuha)
- zubní prášek (bílý, *křída*)
- || strojek na stříhání vlasů (nulka)
- štetka na holení
- miska (kovová) na holení
- prášek (mýdlový) na holení
- párátka (z brků)
- chléb
- plán Helsingforsu*
- lepidlo: malá tuba
- || jehlu a černé nitě
- obálky obyčejné
- || Social-demokrat, č. 47
- červená a modrá tužka
- perořízek
- inkoustová tužka
- brky
- pero s násadkou
- moje teze o politické situaci (pro sjezd)¹³⁵
- || švédský a finský slovník
- projev o válce na sjezdu sovětů
- Pravda, Izvěstija
- Anti-Dühning
- K hodnocení 3.—4. července?
- Rejnštejn ze Socialist Labour Party
- Otto Bauer??

* — Dnešní Helsinky. *Čes. red.*

Časopis Spiridonovové¹³⁶

1. každý týden: adresa v Haparandě*
2. šifra
3. smluvené dopisnice

*Napsáno po 12. (25.) srpnu 1917
Poprvé otištěno roku 1933
v publikaci Leninskij sbornik XXI*

Podle rukopisu

* Přístavní město v severním Švédsku v ústí řeky Torneälv do Botnického zálivu na hranicích s Finskem. *Čes. red.*

DVĚ PROHLÁŠENÍ
O SOUHLASU KANDIDOVAT
DO ÚSTAVODÁRNÉHO
SHROMÁŽDĚNÍ¹³⁷

1

PROHLÁŠENÍ

Já, nížepodepsaný Uljanov Vladimír Iljič, prohlašuji tímto, že souhlasím, abych byl kandidován Severním frontem do Ústavodárného shromáždění, a nemám námítky proti zařazení do kandidátní listiny, kterou předložila armádní organizace SDDSR (bolševiků).

Vladimír Iljič Uljanov

Adresa: Petrohrad, Široká 48, byt č. 24

PROHLÁŠENÍ

Já, nížepodepsaný Uljanov Vladimír Iljič, prohlašuji tímto, že souhlasím, abych byl kandidován Baltským loďstvem do Ústavodárného shromáždění, a nemám námitky proti zařazení do kandidátní listiny, kterou předložila organizace SDDSR (bolševiků) v loďstvu.

Vladimír Iljič Uljanov

Adresa: Petrohrad, Smolný ústav, místnost č. 18

Napsáno nejpozději 12. (25.) října 1917

Poprvé otištěno roku 1931

v publikaci Leninskij sbornik XVIII

Podle formulářů prohlášení podepsaných V. I. Leninem

SEZNAM
DOSUD NENALEZENÝCH
LENINOVÝCH PRACÍ

POZNÁMKY

REJSTŘÍKY

ŽIVOTOPISNÁ DATA

1870

1870

1870

1870

1870

SEZNAM DOSUD NENALEZENÝCH LENINOVÝCH PRACÍ

(*Červenec—říjen 1917*)

NÁVRHY REZOLUCÍ VI. SJEZDU SDDSR(b)

V. I. Lenin, žijící tehdy v ilegalitě, řídil práci VI. sjezdu SDDSR(b). Pomáhal připravovat a formulovat nejdůležitější návrhy rezolucí sjezdu. Svědčí o tom následující fakta. V referátu organizačního byra, který na sjezdu přednesl J. M. Sverdlov, se říká: »Uděláme všechno, abychom dostali rezoluce od nepřítomných soudruhů a ujasnili si jejich stanoviska k předkládaným rezolucím« (Šestoj sjezd RSDRP (bolševikov). Avgust 1917 goda. Protokoly, Moskva 1958, s. 8). A. V. Šotman, delegát VI. sjezdu, ve svých vzpomínkách napsal, že J. M. Sverdlov, předsedající sjezdu, dával hlasovat o rezolucích, které byly napsány Leninovou rukou (viz A. V. Šotman, *Tov. Lenin v podpolje, ijul—okťabr 1917 goda*, Pravda, č. 251, 6.—7. listopadu 1921, s. 6). Svědectví o účasti V. I. Lenina na přípravě návrhů rezolucí VI. sjezdu přinášejí i jiné vzpomínky. Avšak Leninovy rukopisy obsahující tyto návrhy rezolucí ani návrhy rezolucí napsané jinými osobami a obsahující Leninovy opravy a poznámky se dodnes ne našly.

ZÁVĚR ČLÁNKU
ÚKOLY NAŠÍ STRANY
V INTERNACIONÁLE
K III. ZIMMERWALDSKÉ
KONFERENCI)

Nedokončený článek Úkoly naší strany v internacionále (k III. zimmerwaldské konferenci), (viz tento svazek, s. 301—303) napsal Lenin po 28. září (11. říjnu) 1917. V 30. svazku 3. ruského vydání a v 26. svazku 4. ruského vydání Spisů V. I. Lenina (Sočiněnija), jakož i v tomto svazku je začátek článku otištěn podle zachované části rukopisu. V Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS je uložen první list rukopisu tohoto článku, který archívu odevzdala roku 1924 N. K. Krupská. Z krátkého úvodu článku je vidět, že ho chtěl Lenin rozvrhnout do tří oddílů. Když uváděl, jaké informace o konferenci má k dispozici, napsal: »Na podkladu těchto zpráv pojednáme nejdříve o konferenci vůbec a potom přejdeme k jejímu zhodnocení a ke zhodnocení úkolů naší strany« (viz tento svazek, s. 301). Na prvním zachovaném listu rukopisu je kromě úvodu napsán začátek prvního oddílu článku. Z úvodu k článku je vidět, že Lenin plně disponoval materiálem pro dokončení prvního oddílu i pro dva oddíly následující. Kromě toho se v Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu zachoval o práci III. zimmerwaldské konference podrobný referát N. A. Semaška, který se zúčastnil jejího zasedání jako představitel SDDSR(b). Při práci na svém článku Lenin opatřoval jeho text poznámkami a podškrtoval v něm.

V poslední větě, jíž rukopis končí a v níž se hovoří o »pestrém« složení konference a pružné, kompromisní povaze přijatých rezolucí, Lenin napsal: »Příklady a dů-

kazy o tom hned uvidíme« (viz tento svazek, s. 303). Naznačil tím, že bude v práci na dokončení článku »hned« pokračovat. To vše vede k předpokladu, že Lenin článek dokončil. Avšak rukopis poslední části článku se dodnes nenašel.

KAPITOLA ČLÁNKU KRIZE DOZRÁLA

Článek Krize dozrála (viz tento svazek, s. 304—315) napsal Lenin 29. září (12. října) 1917. Článek se skládal z šesti kapitol. Pět z nich Lenin určil pro tisk, šestá, poslední, se měla »rozdat členům ústředního, petrohradského a moskevského výboru a členům sovětů«. Rukopis tohoto článku se zachoval jen zčásti. V Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS je uložen rukopis páté a šesté kapitoly tohoto článku. Rukopis archívu odevzdala roku 1924 N. K. Krupská. V listu Rabočij puť, č. 30 z 20. (7.) října 1917, v němž byl článek poprvé publikován, bylo otištěno ne pět, ale jen čtyři kapitoly článku. Jedna z kapitol byla při publikování vypuštěna. Pátá kapitola článku byla v listu otištěna jako čtvrtá, což se zjistilo konfrontací textu v listu s rukopisem páté kapitoly. Jedna z kapitol Leninovy práce Krize dozrála, kterou list Rabočij puť neuveřejnil, zůstává tedy neznámá.

DOPISY A VZKAZY

O Leninových vzkazech napsaných v ilegalitě a určených N. K. Krupské píše ve svých vzpomínkách L. P. Parviajnenová, v jejíž rodině ve finské vsi Jalkala Lenin po jistou dobu žil. »Setkávala jsem se,« píše tato žena, »s Naděždou Konstantinovnou a předávala jí lístky od Vladimíra Iljiče. Lístky byly velmi malé, jen několik slov, číslice,

znaky, kterým jsem nerozuměla.« (Lenin — vožd' Okťabrja. Vospominanija petrogradskih rabočich [Lenin — vůdce Říjnové revoluce. Vzpomínky petrohradských dělníků], Leningrad 1956, s. 179.) Že od Lenina dostávala z ilegality dopisy, potvrzuje ve svých vzpomínkách N. K. Krupská: »Spojení s Iljičem jsme měli také přes soudruha Jalavu a pak jsem k němu nejednou zašla pro dopisy od Iljiče . . . Když se Iljič usadil v Helsinkách, poslal mi dopis psaný neviditelným inkoustem a zval mě, abych tam přijela, oznamoval mi adresu, a dokonce mi nakreslil plánek, jak mám jít, abych se nemusela nikoho ptát.« (N. K. Krupská, Vzpomínky na Lenina, Praha 1970, s. 254.)

G. K. Ordžonikidze se ve svých vzpomínkách Iljič v ijulskije dni [Iljič v červencových dnech] zmiňuje o Leninových dopisech vedoucím činitelům strany. O vzkazu na »uzoučkém proužku« (papíru), který Lenin napsal z Vyborgu ohledně svého přejezdu z Vyborgu do Petrohradu a který předala N. K. Krupská, píše E. A. Rahja ve svých vzpomínkách O Vladimire Iljiče Lenině v posledni je dni pered Okťabrskim vosstaniem 1917 goda [O Vladimíru Iljiči Leninovi v posledních dnech před říjnovým povstáním 1917] (jsou uloženy v Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS).

Dopisy a vzkazy adresované N. K. Krupské, vedoucím činitelům strany a jiným osobám zůstávají dodnes nezvěstné. Část z nich byla zřejmě tehdy z konspiračních důvodů hned zničena. Avšak možnost, že některé z nich zůstaly zachovány, vyloučena není.

POZNÁMKY

¹ Teze *Politická situace*, které V. I. Lenin napsal 10. (23.) července 1917, stanovily novou taktickou linii bolševické strany vzhledem ke změně politické situaci, k níž došlo po střílení do demonstrujících dělníků a vojáků 4. (17.) července, a poté, kdy veškerou moc převzala kontrarevoluční prozatímní vláda. Teze projednala rozšířená porada ústředního výboru SDDSR(b) se zástupci petrohradského výboru, vojenské organizace při ÚV SDDSR(b), moskevského oblastního byra, moskevského výboru a moskevského okruhového výboru, která se konala 13.—14. (26.—27.) července 1917.

Teze byly uveřejněny jako článek pod názvem *Politické nálady* 2. srpna (20. července) 1917 v listu *Proletarskoje dělo*, orgánu bolševické frakce kronšadtského sovětu dělnických a vojenských zástupců. Tento list vycházel místo kronšadtského bolševického listu *Golos pravdy*, zastaveného v červencových dnech prozatímní vládou. Zřejmě proto, že se rukopis připravoval k tisku, byl v něm škrtnut podtitulek *Čtyři teze*, body 1, 2, 3, 4, slova »teze«, »ani v nejmenším« a rovněž konec článku (počínaje slovy »Okamžitě všude . . .«); výraz »ozbrojené povstání« byl nahrazen slovy »rozhodný boj«. V tomto vydání je text Leninových tezí uveden v plném znění podle rukopisu. — 29

² Po událostech z 3.—5. července převzala moc v Rusku kontrarevoluční prozatímní vláda.

Tyto události byly projevem hluboké politické krize v zemi. Nezdařená ofenzíva ruských vojsk na frontě, zahájená z podnětu Kerenského 18. června (1. července), nové oběti přinášené v zájmu imperialistů, stoupající nezaměstnanost v důsledku zavírání podniků, rostoucí drahota a akutní nedostatek potravin vyvolaly v širokých masách dělníků a vojáků výbuch pobouření nad kontrarevoluční politikou prozatímní vlády. 3. (16.) července začaly živelné demonstrace, které hrozily, že přerostou v ozbrojenou akci proti prozatímní vládě.

Bolševická strana se tehdy stavěla proti ozbrojené akci, neboť si byla vědoma, že revoluční krize ještě nedozrála a že armáda a venkov nejsou dosud připraveny podpořit povstání v hlavním městě. Na společném zasedání ústředního výboru s petrohradským výborem a vojenskou organizací při ÚV SDDSR(b), které se konalo 3. (16.) července, bylo rozhodnuto tuto akci nepodnikat. Stejně rozhodnutí učinila i petrohradská městská konference bolševiků, konaná v téže době. Delegáti konference se vydali do obvodů, aby masy od demonstrace odradili; ta však přesto začala a nedala se už zastavit.

Vzhledem k náladě mas rozhodl ústřední výbor spolu s petrohradským výborem a vojenskou organizací 3. (16.) července pozdě večer, že se bolševici demonstrace 4. (17.) července zúčastní, aby proběhla pokojně a organizovaně. Lenin v té době v Petrohradě nebyl. Onemocněl v důsledku velkého přepracování a odjel na několik dní na venkov. Jakmile se o událostech dověděl, přijel 4. (17.) července hned ráno do Petrohradu a ujal se řízení probíhajících událostí.

Demonstrace 4. (17.) července se zúčastnilo přes půl miliónu lidí. Probíhala pod heslem Všechnu moc sovětům! a dalšími bolševickými hesly. Demonstranti vyslali ze svého středu devadesát zástupců, kteří tlumočili ústřednímu výkonnému výboru sovětů požadavek, aby byla veškerá moc předána sovětům. Avšak eserští a menševičtí vůdcové odmítli moc převzít.

Prozatímní vláda se souhlasem esersko-menševického ústředního výkonného výboru rozhodla potlačit demonstraci ozbrojenou silou. Proti pokojné demonstraci dělníků a vojáků byly vyslány junkerské a kontrarevoluční kozácké pluky, které začaly do demonstrantů střílet. Z fronty byly povolány reakčně smýšlející vojenské jednotky.

Na poradě členů ústředního výboru a petrohradského výboru, která se konala pod Leninovým vedením v noci ze 4. na 5. (ze 17. na 18.) července, bylo schváleno usnesení o organizovaném zastavení demonstrace. Byl to správný krok strany, která dovedla včas ustoupit a uchránit tak hlavní síly revoluce před rozdrčením.

Prozatímní vláda pokračovala po potlačení demonstrace v represích. Zvlášť nenávisťně se vrhla na bolševickou stranu. Bolševické listy Pravda, Soldatskaja pravda a jiné byly zastaveny. Začalo odzbrojování dělníků, zatýkání, domovní prohlídky a pogromy. Revoluční jednotky petrohradské posádky, které se demonstrace zúčastnily, byly rozpuštěny a vojáci posláni na frontu. Menševici a eserši se fakticky na tomto kontrarevolučním násilí podíleli a napomáhali mu. — 29

³ *Strana kadetů* (Konstitučně demokratická strana) byla hlavní stranou liberálně monarchistické buržoazie v Rusku. Vznikla v říjnu 1905 a tvořili ji představitelé liberální buržoazie, činitelé zemstev z řad statkářů a příslušníci buržoazní inteligence. Význačnými činiteli kadetů byli: P. N. Miljukov, S. A. Muromcev, V. A. Maklakov, A. I. Šingarjov, P. B. Struve, F. I. Rodičev aj. Za první světové války kadeti aktivně podporovali expanzivní zahraniční politiku carské vlády. V únorové buržoazně demokratické revoluci se pokoušeli zachránit monarchii. V buržoazní prozatímní vládě, kde měli vedoucí postavení, prosazovali protilidovou, kontrarevoluční politiku vyhovující zájmům amerických, anglických a francouzských imperialistů.

2. (15.) července 1917 vystoupili kadetští ministři A. L. Manuilov, D. I. Šachovskoj a A. I. Šingarjov z prozatímní vlády. Jako důvod uvedli, že nesouhlasí s rozhodnutím prozatímní vlády v ukrajinské otázce, schváleným na zasedání téhož dne. Ve skutečnosti však tímto krokem sledovali jiný cíl: doufali, že se eserští a menševičtí vůdcové neodváží zůstat u moci sami a přistoupí na požadavek kadetů, aby se energicky potlačila revoluce a veškerá státní moc předala buržoazní prozatímní vládě. V článku S čím mohli počítat kadeti, když odcházeli z vlády? odhalil Lenin kontrarevoluční podstatu tohoto manévru kadetské strany (viz Sebrané spisy 32, Praha 1987, s. 421—422).

Po Říjnové revoluci se kadeti stali nesmiřitelnými nepřáteli sovětské moci a zúčastnili se všech ozbrojených kontrarevolučních akcí a intervenčních tažení. Po porážce interventů a bělogvardějců pokračovali ve své protisovětské kontrarevoluční činnosti v emigraci. — 29

⁴ *Socialisté-revolucionáři* (eseři) — maloburžoazní strana v Rusku. Vznikla na přelomu let 1901 a 1902 sloučením různých narodnických skupin a kroužků (Svaz socialistů-revolucionářů, Jižní strana socialistů-revolucionářů aj.). Názory eserů byly eklektickou směsicí narodnictví a revizionismu. Podle Leninových slov se eseři pokoušeli »trhliny v narodnické ideologii vyspravit záplatami módní oportunistické „kritiky“ marxismu« (Sebrané spisy 11, Praha 1982, s. 308). Za první světové války zaujímal většina eserů sociálšovinistické stanovisko.

Po únorové revoluci 1917 byli eseři spolu s menševiky a kadety hlavní oporou buržoazně statkářské prozatímní vlády. Předáci strany (Kerenskij, Avksentjev a Černov) se stali členy vlády. Eserská strana odmítla podpořit rolníky požadující likvidaci statkářského pozemkového vlastnictví a prosazovala jeho zachování;

ceserští ministři v prozatímní vládě vysílali trestní oddíly proti rolníkům, kteří zabírali statkářskou půdu.

Koncem listopadu 1917 vytvořilo levé křídlo eserů samostatnou stranu levých eserů. Ve snaze udržet si vliv na rolníky uznali leví eseré oficiálně sovětskou vládu a uzavřeli s bolševiky dohodu. Brzy však začali proti sovětské moci bojovat.

V letech cizí vojenské intervence a občanské války vyvíjeli eseré podvratnou činnost, aktivně podporovali interventy a bělogvardějce, účastnili se kontrarevolučních spiknutí a organizovali teroristické útoky na představitelů sovětského státu a komunistické strany. Po skončení občanské války pokračovali v nepřátelské činnosti proti sovětskému státu doma i v táborech bělogvardějské emigrace. — 29

- ⁵ *Dopis redakci listu Novaja žizň*, uveřejněný 11. (24.) července 1917 podepsal rovněž G. Zinovjev a J. Kameněv.

Novaja žizň — deník, vydávaný v Petrohradě od 18. dubna (1. května) 1917 do července 1918. Iniciátorem jeho vydávání byla skupina menševiků-internacionalistů a publicistů sdružených kolem časopisu *Letopis*.

2. (15.) července Kerenského vláda list zastavila a do 9. (21.) září 1917 vycházel dál pod názvem *Svobodnaja žizň*.

K Říjnové revoluci a k sovětské moci se list stavěl negativně. Od 1. června 1918 vycházel ve dvou mutacích — petrohradské a moskevské. Obě byly zastaveny v červenci 1918. — 34

- ⁶ Je míněn legální bolševický deník *Pravda*. V noci ze 4. na 5. (ze 17. na 18.) července 1917 byla redakční místnost *Pravdy* zdemolována junkery a kozáky.

O nutnosti vydávat masový dělnický deník bylo rozhodnuto na VI. (pražské) celoruské konferenci SDDSR v lednu 1912. První číslo vyšlo v Petrohradě 22. dubna (5. května) 1912.

Lenin vedl *Pravdu* ideově, téměř denně do ní přispíval a dával pokyny redakci. Usiloval o bojový, revoluční charakter listu.

V redakci *Pravdy* se soustřeďovala značná část organizační práce strany. Konaly se zde schůzky se zástupci místních stranických buněk, přicházely zde informace o stranické práci v továrnách a závodech, tady se předávaly směrnice ústředního výboru a petrohradského výboru strany.

Pravda byla neustále pronásledována policií. 8. (21.) července 1914 byl list zastaven.

Vydávání *Pravdy* bylo obnoveno až po únorové revoluci 1917.

Od 5. (18.) března 1917 začala Pravda vycházet jako orgán ústředního a petrohradského výboru bolševické strany.

Po příjezdu do Petrohradu se Lenin stal členem redakce a Pravda se pustila do boje za Leninův plán přerůstání buržoazně demokratické revoluce v revoluci socialistickou.

V červenci až říjnu 1917 Pravda několikrát změnila svůj název, protože ji pronásledovala prozatímní vláda. Vycházela jako Listok Pravdy, Proletarij, Rabočij, Rabočij puť. Po vítězství Říjnové revoluce, od 27. října (9. listopadu) 1917, začal ústřední orgán strany vycházet pod svým původním názvem Pravda.

Pravda zaujímá mimořádně významné místo v dějinách bolševické strany a revoluce. Byla kolektivním propagátorem, agitátorem a organizátorem v boji za uskutečňování politiky strany, za stranickost, vedla rozhodný boj proti menševikům-likvidátorům, proti otzovistům a trockistům a demaskovala jejich zrádovskou úlohu. Bojovala také proti mezinárodnímu oportunistu a centrismu. Vychovávala dělníky v duchu revolučního marxismu, pomáhala rozšiřovat počet členů strany, přispívala k semknutí jejich řad a k upevnění jejího spojení s masami.

Pravda byla prvním legálním masovým dělnickým listem a znamenala novou etapu ve vývoji tisku dělnické třídy Ruska a mezinárodního proletariátu. Den, kdy vyšlo první číslo Pravdy, se od roku 1914 stal Dnem dělnického tisku.

Hodnocením listu se Lenin zabýval v článcích Výsledky půlroční práce, Dělníci a Pravda, Dělnická třída a dělnický tisk, Zpráva ÚV SDDSR a instruktivní směrnice delegaci ÚV na bruselské konferenci, K výsledkům Dne dělnického tisku, K desátému výročí Pravdy (viz Sebrané spisy 21, Praha 1985, s. 456—472; Sebrané spisy 22, Praha 1985, s. 92—94, 370—378, 505—547, 560—568; Spisy 33, Praha 1955, s. 346—350) aj.
— 34

⁷ *Živoje slovo* — bulvární reakční deník, vydávaný za redakce A. M. Umanského v Petrohradě od roku 1916 pod názvem Novaja maleňkaja gazeta a od 8. (21.) března 1917 pod názvem Živoje slovo. V srpnu 1917 byl přejmenován na Slovo, později Novoje slovo. List vedl štvavou kampaň proti bolševikům. V říjnu 1917 byl zastaven vojenským revolučním výborem při petrohradském sovětu. — 34

⁸ *Social-demokrat* — ilegální list, ústřední orgán SDDSR. Vycházel od února 1908 do ledna 1917. Po vydání 1. čísla v Rusku bylo jeho vydávání přeneseno do zahraničí; čísla 2—32 (únor

1909—prosinec 1913) vyšla v Paříži, čísla 33—58 (listopad 1914—leden 1917) v Ženevě. Celkem vyšlo 58 čísel, z toho 5 s přílohou. Od prosince 1911 byl redaktorem listu Lenin. Uveřejnil v něm přes 80 článků a noticetek.

Za první světové války sehrál list důležitou úlohu v boji proti mezinárodnímu oportunistu, nacionalismu a šovinismu, při propagování bolševických hesel, v probouzení dělnické třídy a pracujících mas k boji proti imperialistické válce a jejím podněcovatelům. Na jeho stránkách vyšel Leninův článek O hesle Spojené státy evropské, v němž poprvé zformuloval tezi o možnosti vítězství socialismu nejdříve v několika kapitalistických zemích, nebo dokonce pouze v jedné zemi. List byl široce distribuován v Rusku a jeho nejdůležitější články přetiskovaly místní bolševické noviny, což přispívalo k politickému uvědomování, internacionalistické výchově proletariátu Ruska a k přípravě mas k revoluci.

List významně přispěl k semknutí internacionalistických sil v mezinárodní sociální demokracii. Přes všechny překážky způsobené válečným stavem se dostával do mnoha zemí.

Lenin vysoce hodnotil zásluhy tohoto listu v období první světové války a později napsal, že bez studia článků v něm uveřejněných »se neobejde žádný uvědomělý dělník, který chce pochopit vývoj idejí mezinárodní socialistické revoluce a jejího prvního vítězství 25. října 1917« (Spisy 27, Praha 1962, s. 216). — 34

⁹ *Bjulleten' Pravdy* vycházel německy ve Stockholmu od června do listopadu 1917 pod názvem Russische Korrespondenz Prawda. Vydávali ho zástupci ústředního výboru SDDSR(b) v zahraničí. Byly v něm uveřejňovány články k závažným otázkám revoluce v Rusku, dokumenty, přehledy a denní zprávy, osvětlující život strany a země. Vycházel rovněž francouzsky. — 35

¹⁰ Když byla v černosotňovském listu *Živoje slovo* uveřejněna hanebná pomluva proti Leninovi, utvořil 5. (18.) července 1917 menševicko-eserský ústřední výkonný výbor sovětu dělnických a rolnických zástupců na žádost frakce bolševiků komisi pro vyšetření pomlouvačných obvinění vznesených proti Leninovi a dalším bolševikům. Jakmile však prozatímní vláda vydala usnesení, že vyšetřování záležitosti »týkající se organizování ozbrojené akce v Petrohradě 3.—5. července 1917 proti státní moci« se soustřeďuje v rukou prokurátora petrohradského soudního dvora, složila vyšetřovací komise ústředního výkonného výboru svou plnou moc a 9. (22.) července uveřejnila v listu *Izvěstija petrogradskogo sověta rabočich i soldatskich deputatov* prohlášení, že

»přerušuje svou činnost a shromážděný materiál dává k dispozici vládní komisi«. 13. (26.) července na společném zasedání ústředního výkonného výboru sovětu dělnických a rolnických zástupců a výkonného výboru celoruského sovětu rolnických zástupců prosadili menševici a eseri rezoluci, v níž prohlásili, že považují za zcela nepřijatelné, aby se Lenin nedostavil před soud. V rezoluci se pravilo, že osoby, které jsou soudními orgány obviněny, se nesmějí podílet na činnosti sovětů. — 35

- ¹¹ Lenin má na mysli *Dreyfusovu aféru* — provokační proces inscenovaný v roce 1894 reakčními monarchistickými kruhy francouzské vojenské kliky proti A. Dreyfusovi, důstojníkovi francouzského generálního štábu židovského původu, kterého lživě obvinili ze špionáže a vlastizrady. Dreyfusova odsouzení na doživotí, k němuž dala podnět reakční vojenská klika, využila francouzská reakce k rozněcování antisemitismu a k útoku proti republikánskému režimu a demokratickým svobodám. Když v roce 1898 zahájili socialisté a pokrokoví buržoazní demokraté Émile Zola, Jean Jaurès, Anatole France aj. kampaň za revizi Dreyfusova případu, dostala tato kampaň vyloženě politický ráz a rozdělila Francii na dva tábory: na republikány a demokraty a na blok monarchistů, klerikálů, antisemitů a nacionalistů. V roce 1899 byl Dreyfus pod tlakem veřejného mínění omilostněn a propuštěn na svobodu. Až v roce 1906 byl z rozhodnutí odvolacího soudu rehabilitován a přijat znovu do armády. — 35

- ¹² *Dopis redakci listu Proletarskoje dělo*, uveřejněný 15. (28.) července 1917, podepsal rovněž G. Zinovjev.

Po potlačení červencové demonstrace v Petrohradě se Lenin 5., 6. a 7. (18., 19. a 20.) července 1917 stěhoval z bytu do bytu, aby našel bezpečný úkryt před pronásledováním, které proti němu zahájila prozatímní vláda. 7. (20.) července se vláda rozhodla Lenina a další čelné představitele bolševické strany zatknout; přitom je však nemínila postavit před soud. Jak vyšlo později najevo, junkeři, kteří měli Lenina zatknout, dostali od svých nadřízených rozkaz, aby ho cestou zavraždili.

Lenin byl pohlouvačným obviněním hluboce pobouřen a zpočátku se chtěl před soud prozatímní vlády dostavit. V dopise adresovaném byru ústředního výkonného výboru sovětu dělnických a vojenských zástupců protestoval proti domovní prohlídce provedené v jeho bytě (Široká 48/9, byt 24) v noci na 7. (20.) července a napsal, že potvrdí-li ústřední výkonný výbor rozhodnutí prozatímní vlády o jeho zatčení, podřídí se mu. Men-

ševicko-eserští vůdcové rozhodnutí prozatímní vlády potvrdili.

Večer 7. (20.) července se v bytě starého bolševika, dělníka S. J. Allilujeva, u něhož se v té době Lenin skrýval, konala porada členů ústředního výboru a mnoha dalších stranických pracovníků. Kromě Lenina se jí zúčastnili V. P. Nogin, G. K. Ordžonikidze, J. V. Stalin, J. D. Stasovová aj. Bylo rozhodnuto, že se Lenin k soudu prozatímní vlády nedostaví. V článku K otázce, mají-li se bolševičtí předáci dostavit k soudu, napsaném 8. (21.) července a tehdy nepublikovaném, Lenin vysvětluje, proč nemají bolševici dobrovolně chodit k soudu prozatímní vlády, a upozorňuje, že po červencových dnech moc v zemi fakticky přešla do rukou reakční vojenské kliky a žádný spravedlivý soud neexistuje a existovat nemůže. »*Moc potřebuje* pronásledování internacionalistů, a ne soud,« napsal (Sebrané spisy 32, Praha 1987, s. 450).

O tom, zda se má Lenin dostavit k soudu, se jednalo i na rozšířené poradě ústředního výboru SDDSR(b) se zástupci petrohradského výboru, vojenské organizace při ÚV SDDSR(b), moskevského oblastního byra, moskevského výboru a moskevského okruhového výboru. Bylo zde rozhodnuto, aby Lenin k soudu prozatímní vlády nechodil.

V červenci 1917 se konaly stranické konference SDDSR(b) — petrohradská, moskevská okruhová, bakuská městská, středosibiřská oblastní, které ve svých rezolucích protestovaly proti pomlouvání V. I. Lenina.

Na VI. sjezdu SDDSR(b) se jako jedna z prvních projednávala otázka, má-li se Lenin dostavit k soudu. Sjezd jednomyslně schválil rezoluci, že Lenin k soudu jít nemá (o projednávání této otázky na sjezdu viz poznámku 49). — 37

¹³ *Novoje vremja* — deník, vycházel v Petrohradě v letech 1868—1917; patřil různým vydavatelům a několikrát změnil politickou orientaci. Od roku 1905 byl orgánem černosotňovců. Po únorové revoluci 1917 podporoval kontrarevoluční politiku prozatímní vlády a štvál proti bolševikům. 26. října (8. listopadu) 1917 byl vojenským revolučním výborem při petrohradském sovětu zastaven. Lenin označil *Novoje vremja* za typ prodejných novin. — 37

¹⁴ *Bejlisova aféra* — provokační soudní proces inscenovaný carskou vládou v roce 1913 v Kyjevě proti Židu Bejlisovi, který byl lživě obviněn z rituální vraždy křesťanského chlapce Juščinského (ve skutečnosti tuto vraždu zosnovali černosotňovci). Inscenováním

totoho procesu chtěla carská vláda podnítit antisemitismus a vyvolat protizhidské pogromy, aby odpoutala pozornost od sílícího revolučního hnutí. Proces vyvolal silné pobouření veřejnosti. V mnoha městech se konaly dělnické protestní demonstrace. Soud uznal Bejlise nevinným. — 37

¹⁵ Srov. B. Engels, Původ rodiny, soukromého vlastnictví a státu (K. Marx—B. Engels, Spisy 21, Praha 1967, s. 197). — 43

¹⁶ *Listok Pravdy* — jeden z názvů legálního bolševického deníku Pravda. Dne 6. (19.) července 1917 vyšlo jedno číslo vzhledem k tomu, že v noci ze 4. na 5. (ze 17. na 18.) července zdemolovali junkeři a kozáci redakční místnost Pravdy. Bylo v něm otištěno provolání ústředního a petrohradského výboru SDDSR(b) a vojenské organizace SDDSR(b) pod názvem Klid a ukázněnost a rovněž Leninovy články Kdo má moc a kde je kontrarevoluce, Sprosté pomluvy reakčních listů a Alexinského, Pomluvy a fakta, Téměř k podstatě věci, Nová Dreyfusova aféra? (Viz Sebrané spisy 32, Praha 1987, s. 425—432, 433, 434—435, 436, 437—438). — 43

¹⁷ Lenin má na mysli tato fakta: 20. dubna (3. května) 1917 byla v novinách uveřejněna nota ministra zahraničních věcí Miljukova vládám spojeneckých států, v níž prozatímní vláda potvrzovala, že bude dodržovat všechny smlouvy carské vlády a dovede válku až k vítěznému konci. Imperialistická politika prozatímní vlády vyvolala pobouření v širokých masách pracujících. Na výzvu bolševické strany přerušili petrohradští dělníci 21. dubna (4. května) práci a vyšli do ulic demonstrovat za mír. Demonstrace se zúčastnilo přes 100 000 dělníků a vojáků. Demonstrace a protestní shromáždění se konaly rovněž v Moskvě, na Urale, na Ukrajině, v Kronštadu a v dalších městech a oblastech. Na adresu petrohradského sovětu došly od sovětu z mnoha měst protestní rezoluce proti Miljukovově notě.

Dubnová demonstrace vyústila ve vládní krizi: z prozatímní vlády museli odejít dva ministři — Miljukov a Gučkov. 5. (18.) května byla utvořena první koaliční prozatímní vláda, jejímiž členy se spolu s deseti kapitalistickými ministry stali i předáci kompromisnických stran — Kerenskij a Černov za esery, Cereťeli a Skobelev za menševiky a další. Buržoazní vládu zachránili eseri a menševici, kteří otevřeně přešli na stranu buržoazie.

— 44

¹⁸ Jedná se o usnesení o zákazu demonstrace plánované bolševickou stranou na 10. (23.) června, schválené na I. celoruském sjezdu sovětů 9. (22.) června 1917. K rozhodnutí o uspořádání demonstrace došlo 8. (21.) června na rozšířené poradě ústředního výboru a petrohradského výboru SDDSR(b) se zástupci petrohradských obvodů, vojenských jednotek, závodních výborů a odborových organizací. Demonstrace měla prvnímú celoruskému sjezdu sovětů veřejně projevit vůli petrohradských dělníků a vojáků, kteří žádali, aby veškerá státní moc byla předána sovětům. Menševici a eserí se rozhodli, že demonstraci nepřipustí, a prosadili na sjezdu rezoluci, kterou se demonstrace zakazovala.

Ústřední výbor bolševické strany se nechtěl stavět proti rozhodnutí sjezdu sovětů, a proto se pozdě v noci z 9. (22.) na 10. (23.) června na Leninův návrh usnesl demonstraci odvolat. Do továren, závodů a kasáren byli vysláni členové ústředního výboru, petrohradského výboru a straničtí aktivisté, aby dělníky a vojáky přesvědčili, že nemají do ulic jít. Agitace bolševiků měla úspěch: dělníci a vojáci souhlasili, že v tuto chvíli není účelné demonstrovat.

Menševicko-eserské předsednictvo sjezdu sovětů rozhodlo uspořádat demonstraci 18. června (1. července), neboť doufalo, že demonstraci udrží ve svých rukou a že proběhne ve znamení důvěry k prozatímní vládě.

Ústřední výbor a petrohradský výbor pod přímým Leninovým vedením si dal obrovskou práci, aby demonstrace tlumočila skutečné smýšlení mas. Den před demonstrací, 17. (30.) června, vyšlo v Petrově svolání ústředního výboru, petrohradského výboru, vojenské organizace při ÚV SDDSR(b) a ústřední rady závodních výborů s výzvou demonstrovat, kdo je pro revoluci.

18. června (1. července) demonstrovalo na půl miliónu petrohradských dělníků a vojáků. Převážná většina demonstrantů šla pod revolučními hesly bolševické strany. Jen malé skupinky nesly hesla kompromisnických stran o důvěře k prozatímní vládě. Demonstrace ukázala, jak vzrostla revolučnost mas a jak obrovsky vzrostl vliv a autorita bolševické strany, že masy nejenže nedůvěřují prozatímní vládě, ale že nedůvěřují ani politice kompromisů s buržoazií, jak ji provádějí menševici a eserí. — 44

¹⁹ Článek *Odpověď* byl uveřejněn 26. a 27. července 1917 ve 3. a 4. čísle listu *Rabočij i soldat* pod titulkem *Odpověď* soudruha N. Lenina.

Rabočij i soldat — deník; vycházel místo listu *Soldatskaja pravda*, orgánu vojenské organizace při ÚV SDDSR(b), který proza-

- tímní vláda zastavila. Po násilném červencovém zásahu proti Pravdě se zasedání ústředního výboru 4. (17.) srpna usneslo, »že list *Rabočij i soldat* je orgánem ÚV« (Protokoly centralnogo komiteta RSDRP(b). Avgust 1917—fevral 1918, 1958, s. 4). List vycházel od 23. července (5. srpna) do 9. (22.) srpna 1917; 10. (23.) srpna jej prozatímní vláda zastavila. — 50
- ²⁰ Lenin bydlil od 29. června do 4. července (12.—17. července) 1917 v domku V. D. Bonče-Brujeviče ve vesnici Neivola v dnešním Roščinském okrese Leningradské oblasti. — 50
- ²¹ *Dělo naroda* — deník, orgán eserské strany; vycházel v Petrohradě od března 1917 do července 1918 pod různými názvy. Zastával obranářské a kompromisnické stanovisko a podporoval prozatímní vládu. Vydávání listu bylo obnoveno v říjnu 1918 v Samaře (vyšla čtyři čísla) a v březnu 1919 v Moskvě (vyšlo deset čísel). Poté byl zastaven pro kontrarevoluční činnost. — 51
- ²² Jde o svolání ústředního výboru SDDSR(b), petrohradského výboru a vojenské organizace při ÚV SDDSR(b) k petrohradským dělníkům a vojákům, napsané v noci na 4. (17.) července 1917 a vyzývající, aby demonstrace proběhla pokojně a organizovaně. Svolání bylo vydáno jako zvláštní leták a 4. (17.) července bylo rozšiřováno v petrohradských dělnických obvodech. Příští den po červencové demonstraci, 5. (18.) července, byl text letáku otištěn v listu *Dělo naroda* pod titulkem Dokumenty. — 51
- ²³ Jde o svolání ústředního výboru SDDSR(b), petrohradského výboru, výboru obvodních organizací SDDSR(b) a vojenské organizace při ÚV SDDSR(b) vyzývající k zastavení demonstrace. Svolání vyšlo v 99. čísle *Pravdy* z 5. (18.) července 1917. Vzhledem k tomu, že v noci ze 4. na 5. (ze 17. na 18.) července byla redakční místnost listu zdemolována junkery a kozáky, nebylo toto číslo listu nijak široce distribuováno. — 51
- ²⁴ *Rabočaja gazeta* — menševický deník vydávaný v Petrohradě od 7. (20.) března do 30. listopadu (13. prosince) 1917. 30. srpna (12. září) se list stal orgánem menševického ÚV, podporoval prozatímní vládu a bojoval proti bolševické straně a Lenini[1]. K Říjnové revoluci a sovětské moci se stavěl nepřátelsky. — 52

- ²⁵ *Biržovka* (Birževyje vědomosti) — buržoazní list založený v roce 1880 pro komerční účely. Vycházel v Petrohradě zprvu třikrát, později čtyřikrát týdně a posléze jako deník, od listopadu 1902 dokonce jako raník a večerník. Byl vyhlášený svou bezpáteřností, prodejností a bezzásadovostí. Po únorové revoluci šval proti bolševické straně a Leninovi. Koncem října 1917 byl vojenským revolučním výborem při petrohradském sovětu zastaven. — 55
- ²⁶ *Řeč* — deník, ústřední orgán kadetské strany. Vycházel v Petrohradě od 23. února (8. března) 1906. Po únorové revoluci aktivně podporoval vnitřní a zahraniční politiku prozatímní vlády a šval proti Leninovi a bolševické straně. Vydávání listu bylo vojenským revolučním výborem při petrohradském sovětu 26. října (8. listopadu) 1917 zastaveno. Poté až do srpna 1918 vycházel ještě pod názvy *Naša řeč*, *Svobodnaja řeč*, *Věk*, *Novaja řeč* a *Naš věk*. — 55
- ²⁷ *Die Glocke* — čtrnáctideník; vydával jej v Mnichově a později v Berlíně v letech 1915—1925 sociálšovinista A. L. Helphandl (Parvus), člen Sociálně demokratické strany Německa. — 59
- ²⁸ *Svaz osvobození Ukrajiny* (Spilka vizvolennja Ukraini) — buržoazně nacionalistická organizace založená skupinou ukrajinských buržoazních nacionalistů na začátku první světové války. Svaz počítal s tím, že carské Rusko bude ve válce poraženo, a stanovil si za úkol usilovat o oddělení Ukrajiny od Ruska a vytvoření buržoazně statkářské ukrajinské monarchie pod německým protektórátem. — 59
- ²⁹ V. M. Černov, vůdce eserské strany a ministr prozatímní vlády, byl buržoazním tiskem obviněn, že začátkem první světové války, kdy byl v zahraničí, psal poráženecké články a spolupracoval s periodikem vydávaným údajně za německé peníze. 20. července (2. srpna) 1917 vystoupil Černov z prozatímní vlády s odůvodněním, že jsou o něm rozšiřovány kompromitující pověsti. Prohlásil, že se do vlády vrátí teprve tehdy, až bude plně rehabilitován. Černovův odchod z vlády schválil ústřední výkonný výbor sovětu dělnických a vojenských zástupců a výkonný výbor celoruského sovětu rolnických zástupců. Ústřední výbor eserské strany požádal prozatímní vládu, aby do tří dnů Černovovu záležitost prošetřila. 24. července (6. srpna) prohlásil ministr spravedlnosti ve své zprávě na zasedání prozatímní vlády, že obvinění vznesená proti Černovovi jsou zcela vymyšlená. Kerenskij pak

ustavil novou vládu, do které Černov znovu vstoupil a zastával v ní funkci ministra zemědělství. — 61

³⁰ Článek *O ústavních iluzích* byl uveřejněn poprvé v roce 1917 v listu *Rabočij i soldat*. Redakce v něm však provedla některé úpravy, aby uchránila list před zastavením. V této podobě pak byl text článku vydán v roce 1917 jako brožura pod názvem *K současné situaci*. — 62

³¹ Svolání Ústavodárného shromáždění vyhlásila prozatímní vláda ve své deklaraci z 2. (15.) března 1917. Dne 14. (27.) června se prozatímní vláda usnesla, že volby do Ústavodárného shromáždění se budou konat 17. (30.) září. Avšak v srpnu je přesunula na 12. (25.) listopadu.

Volby do Ústavodárného shromáždění se konaly po vítězství Říjnové revoluce ve stanovené lhůtě. Prováděly se podle seznamů sestavených před Říjnovou revolucí, podle výnosu schváleného prozatímní vládou, a to v době, kdy si značná část lidu ještě dost dobře neuvědomovala význam socialistické revoluce. Toho využili praví esěři, kteří získali v odlehlých guberniích a oblastech většinu hlasů. Sovětská vláda svolala Ústavodárné shromáždění na 5. (18.) ledna 1918 do Petrohradu. Kontrarevoluční většina členů Ústavodárného shromáždění zamítla Deklaraci práv pracujícího a vykořisťovaného lidu, kterou předložil ústřední výkonný výbor, a odmítla uznat sovětskou moc. Dekretem Celeruského ústředního výkonného výboru ze 6. (19.) ledna 1918 bylo buržoazní Ústavodárné shromáždění rozpuštěno. — 62

³² *I. státní дума* byla svolána 27. dubna (10. května) 1906. Bylo do ní zvoleno 478 poslanců, z nichž víc než třetina patřila ke straně kadetů.

8. (21.) července 1906 byla *I. státní дума*, z jejíž tribuny byla politika carské vlády často kritizována, zejména v agrární otázce, rozpuštěna. — 63

³³ Jedná se o *I. celoruský sjezd rolnických zástupců*, který se konal 4.—28. května (17. května—10. června) 1917 v Petrohradě. Hlavními organizátory sjezdu byli esěři, kteří také značně ovlivnili volby delegátů. Na sjezdu bylo přítomno 1115 delegátů zvolených na guberniálních rolnických sjezdech a v armádních rolnických organizacích. Značnou většinu na sjezdu měli esěři. Podle sociálního postavení patřila většina delegátů k zámožným rolníkům, vesnickou chudinu zastupovali vojenští delegáti.

Na programu byly tyto otázky: koaliční prozatímní vláda, zázobování, válka a mír, agrární otázka aj. Sjezd se stal místem, kde bolševici bojovali s esery o získání rolníků. Bolševická frakce pracovala pod přímým vedením V. I. Lenina. Podporovala ji takzvaná skupina 14 nestraníků, zorganizovaná M. V. Frunzem (Michajlovem).

Lenin se 7. (20.) května obrátil ke sjezdovým delegátům s otevřeným dopisem (viz Sebrané spisy 32, Praha 1987, s. 61—65); 22. května (4. června) přednesl na sjezdu projev o agrární otázce a předložil jménem bolševické frakce návrh rezoluce, který sám koncipoval (viz tamtéž, s. 186—205, 183—185). V dopise sjezdovým delegátům, ve svém projevu i v návrhu rezoluce doporučoval, aby byla půda prohlášena za vlastnictví všeho lidu, aby se nečekalo na svolání Ústavodárného shromáždění a okamžitě se přistoupilo k bezplatnému předávání statkářské půdy rolníkům. Leninovo vystoupení zapůsobilo na rolnické delegáty obrovským dojmem.

Eserským vůdcům se však přesto podařilo prosadit na sjezdu vlastní rezoluce. Sjezd schválil politiku prozatímní vlády i vstup »socialistů« do této vlády, vyslovil se pro pokračování ve válce »až do vítězného konce« a pro ofenzívu na frontě. Řešení agrární otázky odložil až do svolání Ústavodárného shromáždění. Na sjezdu byl zvolen eserský výkonný výbor sovětu rolnických zástupců, který pak prováděl kompromisnickou politiku. Usnesení sjezdu vyjadřovala zájmy vesnické buržoazie — kulaků.

Vystoupení V. I. Lenina a bolševiků na sjezdu mělo obrovský význam pro politickou výchovu rolníků. Leninův projev k agrární otázce vyšel jako brožura v masovém nákladu, byl rozšiřován na venkově i v armádě a sehrál důležitou úlohu při získávání rolníků na stranu bolševiků. — 64

³⁴ *Volja naroda* — deník, orgán pravého křídla strany eserů. Vycházel v Petrohradě od 29. dubna 1917, v listopadu 1917 byl zastaven. Později vycházel pod jinými názvy. Definitivně byl zastaven v únoru 1918. — 65

³⁵ *Russkaja volja* — buržoazní deník založený carským ministrem vnitra A. D. Protopopovem a dotovaný velkými bankami. Vycházel v Petrohradě od prosince 1916. Po únorové revoluci vedl pomlouvačnou kampaň proti bolševikům. Byl zastaven vojenským revolučním výborem při petrohradském sovětu 25. října (7. listopadu) 1917. — 65

³⁶ Lenin má na mysli Frankfurtský parlament, celoněmecké národní shromáždění, které bylo svoláno po březnové revoluci 1848 v Německu a zahájilo své zasedání v květnu téhož roku ve Frankfurtu nad Mohanem. Za svůj hlavní úkol si parlament kladl odstranit politickou roztržičnost Německa a vypracovat celoněmeckou ústavu. Avšak pro zbabělost a kolísavost liberální většiny a pro nerozhodnost a nedůslednost maloburžoazního levého křídla se Frankfurtský parlament neodvážil převzít svrchovanou moc v zemi a nedokázal zaujmout nekompromisní postoj v základních otázkách německé revoluce v letech 1848—1849. Nepodnikl nic pro zlepšení životních podmínek dělníků a rolníků, nepodpořil národně osvobodenecké hnutí v Polsku a v českých zemích a nedistancoval se od rakouské a pruské politiky útluaku porobených národů. Neodhodlal se ani zmobilizovat síly lidu k odporu proti nastupující kontrarevoluci a k obraně říšské ústavy, kterou vypracoval v březnu 1849.

Rakousko-uherská a po ní i pruská vláda zakrátko z něho odvolaly své poslance a hned poté ho opustili liberální poslanci dalších německých států. Poslanci levého, maloburžoazního křídla, kteří v parlamentu zůstali, přenesli jeho sídlo do Stuttgartu. V červnu 1849 byl parlament rozehán vojsky württemberské vlády. — 66

³⁷ Lenin má na mysli práci K. Marxe *Osmnáctý brumaire Ludvíka Bonaparta* (viz K. Marx—B. Engels, *Spisy* 8, Praha 1960, s. 139—238). — 67

³⁸ Viz K. Marx, *Osmnáctý brumaire Ludvíka Bonaparta* (K. Marx—B. Engels, *Spisy* 8, Praha 1960, s. 230). — 68

³⁹ Viz B. Engels, *Německá selská válka* (K. Marx—B. Engels, *Spisy* 7, Praha 1959, s. 357—443). — 69

⁴⁰ *Canossa* — zámek v severní Itálii. Když byl v roce 1077 německý císař Jindřich IV. poražen v boji proti papeži Řehořovi VII., musel za pokání tři dny stát v šatě kajčnicka před vraty zámku, aby si vyprosil schůzku s papežem, byl znovu přijat do lůna církve a dostal zpátky moc imperátora. Z toho pak vznikl výraz jít do Canossy, to znamená kát se, prosit o odpuštění, ponížít se před protivníkem. — 75

⁴¹ Jde o státní poradu chystanou prozatímní vládou. Porada měla zmobilizovat kontrarevoluční síly k rozdrčení revoluce. Její svo-

lání plně podporovali eseri a menševici. Buržoazie se ze strachu před petrohradskými revolučními dělníky rozhodla uspořádat poradu v Moskvě.

Ústřední výbor bolševické strany jednal o státní poradě na zasedáních 5. (18.) a 6. (19.) srpna 1917. V rezoluci schválené 6. (19.) srpna a uveřejněné ve 14. čísle listu *Rabočij i soldat* z 8. (21.) srpna 1917 vybízel stranické organizace, aby poradu odhalovaly jako orgán spiknutí kontrarevoluční buržoazie proti revoluci a ukazovaly i úlohu menševiků a eserů. Ústřední výbor vyzýval dělníky, vojáky a rolníky, aby uspořádali masové protestní akce proti této poradě. Bolševický tisk upozorňoval, že účastníci porady nejsou zástupci lidu, a demaskoval její kontrarevoluční úlohu.

V duchu usnesení ÚV dospěl moskevský výbor SDDSR(b) 8. (21.) srpna na rozšířeném zasedání se zástupci obvodních výborů a buněk k tomuto rozhodnutí: vyzvat moskevský proletariát k jednodenní stávce a v den zahájení porady uspořádat v Moskvě řadu masových protestních shromáždění.

Porada se konala v Moskvě od 12. do 15. (25.—28.) srpna 1917. Zúčastnili se jí zástupci statkářů a buržoazie, nejvyšší armádní velitelé, bývalí členové Státní dumy a vedoucí činitelé kadetské strany. Sověty a rovněž některé odborové organizace zastupovaly delegace složené z menševiků a eserů. V projevech generála Kornilova, generála Kaledina a dalších byl na této poradě zformulován program potlačení revoluce. Požadoval odstranění sovětů, zrušení společenských organizací v armádě, obnovení trestu smrti na frontě a vedení války až do vítězného konce.

V den zahájení porady 12. (25.) srpna uveřejnil ústřední výbor bolševické strany v 26. čísle listu *Proletarskoje dělo* a 13. (26.) srpna v 1. čísle listu *Proletarij* provolání, v němž se poukazovalo na kontrarevolučnost této porady a pracující masy se vyzývaly, aby pořádaly masová protestní shromáždění; současně ústřední výbor varoval před provokacemi kontrarevoluce.

Stávky, k níž vyzval moskevský výbor strany, se 12. (25.) srpna v Moskvě zúčastnilo přes 400 000 lidí. Protestní shromáždění a stávky se konaly i v mnoha jiných městech. — 75

⁴² Jde o koaliční prozatímní vládu, utvořenou 24. července (6. srpna) 1917. Tvořili ji kadeti, eseri, menševici, »lidoví socialisté« a prokadetští nestraníci. Ministerským předsedou a ministrem vojenství a vojenského námořnictva byl A. F. Kerenskij (eser), místopředsedou vlády a ministrem financí N. V. Někrasov (kadet), ministrem vnitra N. D. Avksentjev (eser). Vládu v novém

složení ovládali kadeti. Na společném zasedání ústředního výkonného výboru sovětů dělnických a vojenských zástupců a výkonného výboru sovětu rolnických zástupců, které se konalo 25. července (7. srpna), schválili menševici a eseri rezoluci vyzývající k aktivní podpoře nově vytvořené koaliční vlády. — 77

⁴³ Jde o deklaraci prozatímní vlády z 8. (21.) července 1917^[132]. Obsahovala řadu demagogických slibů, jimiž chtěla prozatímní vláda uklidnit masy po červencových událostech. Slibovala, že ve stanovené lhůtě, tj. 17. (30.) září, provede volby do Ústavodárného shromáždění, zajistí, aby byla co nejdříve zavedena městská a zemská samospráva, zruší stavy, provede nezbytná opatření k překonání hospodářského rozvratu, vydá zákony o osmihodinové pracovní době, ochraně práce, sociálním pojištění a připraví návrh agrární reformy. Žádný z těchto slibů nebyl splněn. — 77

⁴⁴ *Izvěstija petrogradského sověta rabočich i krest'janskich deputatov* — deník; začal vycházet 28. února (13. března) 1917.

Když byl na I. celoruském sjezdu sovětů ustaven ústřední výkonný výbor sovětů dělnických a vojenských zástupců, stal se tento list jeho orgánem a od 1. (14.) srpna (od č. 132) vycházel pod názvem *Izvěstija centralnogo ispolnitělnogo komiteta i petrogradského sověta rabočich i soldatskich deputatov* a od 29. září (12. října) (od č. 184) pod názvem *Izvěstija centralnogo ispolnitělnogo komiteta sovětov rabočich i soldatskich deputatov*. Po celou dobu byl list v rukou menševiků a eserů a útočil proti bolševické straně.

Po II. celoruském sjezdu sovětů byla redakce vyměněna a list se stal oficiálním orgánem sovětské moci; byly v něm uveřejněny první významné dokumenty sovětské vlády a Leninovy články a projevy. V březnu 1918 bylo vydávání *Izvěstij* přeneseno do Moskvy. Když v prosinci 1922 vznikl Svaz sovětských socialistických republik, stal se list orgánem ústředního výkonného výboru SSSR a Celosvazového ústředního výkonného výboru. Usnesením předsednictva Nejvyššího sovětu z 24. ledna 1938 byly *Izvěstija CIK SSSR* a *VCIK* reorganizovány a od 26. ledna 1938 vycházejí pod názvem *Izvěstija sovětov deputatov trud'aščichsja*. — 79

⁴⁵ Prozatímní vláda zavedla 12. (25.) července trest smrti na frontě.^[155] U divizí byly zřízeny vojenské revoluční soudy, jejichž rozsudky vstupovaly ihned po zveřejnění v platnost a musely být bezodkladně vykonány. — 85

⁴⁶ *Styčná komise* byla utvořena na základě rozhodnutí kompromisnického výkonného výboru petrohradského sovětu z 8. (21.) března 1917 pro »ovlivňování« a »kontrolu« činnosti prozatímní vlády ve složení M. I. Skobelev, J. M. Stěcklov, N. N. Suchanov, V. N. Filipovskij, N. S. Čcheidze (později také V. M. Černov a I. G. Cereteli). Styčná komise pomáhala prozatímní vládě využívat autoritu petrohradského sovětu k zamaskování vlastní kontrarevoluční politiky. S její pomocí chtěli menševici a eseri odvrátit masu od aktivního revolučního boje za přechod moci do rukou sovětů. Styčná komise byla zrušena v polovině dubna 1917, kdy její funkci převzalo byro výkonného výboru. — 91

⁴⁷ *Kornilovoovo povstání* byl kontrarevoluční puč buržoazie a statkářů v srpnu 1917. V jeho čele stál vrchní velitel armády carský generál Kornilov. Pučisté chtěli ovládnout Petrohrad, rozbít bolševickou stranu, rozehnat sověty, nastolit v zemi vojenskou diktaturu a obnovit monarchii. Do spiknutí byl zapleten i předseda prozatímní vlády A. F. Kerenskij. Jakmile však akce vypukla, distancoval se od Kornilova ze strachu, že bude smeten i s ním, a prohlásil, že Kornilov se spikl proti prozatímní vládě.

Puč začal 25. srpna (7. září). Kornilov poslal proti Petrohradu 3. jízdní sbor. Přímou v Petrohradě se pak chystaly k akci kornilovské kontrarevoluční organizace.

Bolševická strana stála v čele boje mas proti Kornilovovi, zároveň však neustále odhalovala kontrarevoluční politiku prozatímní vlády a jejích esersko-menševických přísluhovačů. Na výzvu ústředního výboru bolševické strany vstoupili petrohradští dělníci a revoluční vojáci a námořníci do boje proti pučistům. Z petrohradských dělníků se začaly rychle formovat oddíly Rudé gardy. Na mnoha místech vznikaly revoluční výbory. Postup kornilovských vojsk byl zastaven. Pod vlivem bolševické agitace nastal mezi nimi rozklad. Povstání bylo potlačeno. Pod tlakem mas musela dát prozatímní vláda Kornilova a další účastníky puče zatknout a pohnat před soud. — 99

⁴⁸ O svolání mezinárodní konference socialistů ve Stockholmu se rozhodlo v dubnu 1917. Dánský sociálšovinista Borgbjörg přijel do Petrohradu a jménem společného výboru dělnických stran Dánska, Norska a Švédska pozval socialistické strany Ruska, aby se zúčastnily takzvané mírové konference socialistů ve Stockholmu. Tato otázka se projednávala na zasedání petrohradského sovětu dělnických a vojenských zástupců. Menševici a eseri přijali Borgbjörgův návrh a rozhodli se, že převezmou iniciativu ke svo-

lání této konference. Sedmá (dubnová) celoruská konference bolševiků se na Leninův návrh rezolutně vyjádřila proti účasti na této konferenci, upozornila na její imperialistický charakter a demaskovala Borgbjörja jako agenta německého imperialismu.

6. (19.) srpna 1917 na zasedání ústředního výkonného výboru^[23], kde se jednalo o přípravě na svolání stockholmské konference, vystoupil Kameněv s projevem, v němž se zasazoval o účast na konferenci; prohlásil, že bolševici musí své původní rozhodnutí v této otázce revidovat. Bolševická frakce ústředního výkonného výboru se od Kameněvova projevu distancovala.

Dopis ke Kameněvovu projevu o stockholmské konferenci v ústředním výkonném výboru zaslal Lenin redakci listu Proletarij a 17. (30.) srpna napsal dopis zahraničnímu byru ústředního výboru, v němž Kameněvovo vystoupení odsoudil. Ústřední výbor bolševické strany projednal otázku stockholmské konference na zasedání 16. (29.) srpna a potvrdil své původní rozhodnutí nezáčastnit se jí. Viz rovněž Leninův článek O stockholmské konferenci (tento svazek, s. 127—135).

Stockholmská konference se nakonec nekonala. — 100

⁴⁹ Lenin má na mysli rezoluci O sjednocení strany^[179], schválenou VI. sjezdem SDDSR(b) (viz KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV, Praha 1984, s. 293).

VI. sjezd SDDSR(b) se konal pololegálně v Petrohradě 26. července—3. srpna (8.—16. srpna) 1917. Bylo na něm přítomno 157 delegátů s hlasem rozhodujícím a 110 s hlasem poradním. Delegáti zastupovali 240 000 členů strany. Lenin řídil sjezdové jednání z ilegality. Spojení s Petrohradem udržoval prostřednictvím soudruhů určených ústředním výborem; ti za ním jezdili do Razlivu. Leninovy teze Politická situace, článek K heslům a další se staly základem sjezdových usnesení. Lenin se z Razlivu podílel na vypracování a sepsání nejdůležitějších sjezdových rezolucí. Sjezd ho zvolil za svého čestného předsedu.

Na programu sjezdu byly tyto otázky: 1. zpráva organizačního byra; 2. zpráva ústředního výboru SDDSR; 3. zprávy z organizací; 4. současná situace: a) válka a mezinárodní situace, b) politická a hospodářská situace; 5. revize programu strany; 6. organizační otázky; 7. volby do Ústavodárného shromáždění; 8. internacionála; 9. sjednocení strany; 10. odborové hnutí; 11. volby; 12. různé. Na sjezdu se jednalo rovněž o tom, má-li se Lenin dostavit před soud (viz poznámku 10).

Sjezd vyslechl politickou zprávu ústředního výboru a referát o politické situaci, který z pověření ÚV přednesl J. V. Stalin. Zá-

kladem sjezdové rezoluce o politické situaci se stalo Leninovo hodnocení politické situace v zemi po červencových událostech a jeho objasnění politické linie strany v nové etapě revoluce. Sjezd konstatoval, že revoluce se dále nerozvíjí a že moc v zemi ve skutečnosti převzala kontrarevoluční buržoazie. Podle Leninových pokynů sjezd dočasně stáhl heslo Všechnu moc sovětům!, protože sověty ovládané v tuto chvíli menševiky a esery se staly přívěskem kontrarevoluční prozatímní vlády. Avšak dočasné stažení tohoto hesla neznamenal, že se bolševici úplně zřikají sovětů jako státní formy diktatury proletariátu. Sjezd vydal heslo bojovat za úplnou likvidaci diktatury kontrarevoluční buržoazie a ozbrojeným povstáním proletariátu a chudého rolnictva vydobýt moc.

Sjezd odmítl protileninské návrhy Preobraženského, který tvrdil, že v Rusku nemůže zvítězit socialistická revoluce, a prohlásoval, že bude možné orientovat zemi na socialistickou cestu až po vypuknutí proletářské revoluce na Západě. Sjezd rovněž oponoval Bucharinovi, který vystoupil proti orientaci strany na socialistickou revoluci a tvrdil, že rolníci tvoří blok s buržoazií a za dělnickou třídu nepůjdou.

Ve svých usneseních sjezd obzvlášť zdůraznil Leninovu tezi o svazku proletariátu a chudého rolnictva jako nejdůležitější podmínky vítězství socialistické revoluce. »Pouze revoluční proletariát podporovaný chudým rolnictvem je s to splnit tento úkol, který je úkolem nového rozmachu,« praví se v rezoluci O politické situaci (srov. KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV, Praha 1984, s. 280).

Jedním z prvních bodů pojednávaných na sjezdu bylo, má-li se Lenin dostavit před soud. Zabýval se tím J. V. Stalin v závěrečném slově ke zprávě o politické činnosti ÚV a vyslovil se pro to, aby Lenin šel před soud jedině tehdy, bude-li zaručena jeho osobní bezpečnost a demokratičnost soudu, a předložil v tomto smyslu rezoluci. Řekl: »V této chvíli ještě stále není jasné, kdo má v rukou moc. Neexistuje záruka, že budou-li (Lenin a Zinoviev. *Red.*) zatčeni, nebudou podrobena hrubému násilí. Něco jiného je, bude-li soud organizován demokraticky a bude-li dána záruka, že je nebudou mučit. V ústředním výkonném výboru nám na tuto otázku odpověděli: „Nevíme, co se může stát.“ Dokud se situace nevyjasnila, dokud stále ještě probíhá skrytý boj mezi mocí oficiální a mocí faktickou, nemá smysl, aby soudruzi k soudu chodili. Bude-li ovšem stát v čele moc, která dokáže zaručit našim soudruhům bezpečnost, která bude mít aspoň trochu cti . . . půjdou tam.« (Šestoj sjezd RSDRP (bolševikov). Avgust

1917. Protokoly, 1958, s. 27—28.) Takto formulovaná otázka vycházela z nesprávného hodnocení stavu politické moci v zemi a připouštěla možnost »čestného« buržoazního soudu.

S referátem o tom, má-li se Lenin dostavit před soud, vystoupil na sjezdu G. K. Ordžonikidze. Zdůraznil, že Lenin nesmí být v žádném případě vydán vyšetřujícím orgánům. Stejného názoru byli i F. E. Dzeržinskij, N. A. Skrypnik a jiní.

Pro to, aby se Lenin před soud dostavil (bude-li zaručena jeho osobní bezpečnost a veřejné vedení vyšetřování, jehož by se účastnili zástupci ústředního výkonného výboru sovětů), vystoupili V. Volodarskij, I. Bezrabortnyj (D. Z. Manuilskij) a M. Laševič a předložili vlastní rezoluci.

Po kolektivním projednání schválil VI. sjezd strany jednomyslně rezoluci, v níž se vyslovil proti tomu, aby se Lenin dostavil před soud.

O organizační činnosti ústředního výboru referoval J. M. Sverdlov. Uvedl, že za tři měsíce, které uplynuly od konání VII. (dubnové) celoruské konference, stoupl počet členů strany třikrát (z 80 000 na 240 000), počet stranických organizací vzrostl ze 78 na 162. Na sjezdu bylo předneseno 19 referátů z jednotlivých míst. Referující zdůrazňovali obrovskou práci bolševických organizací a neustále stoupající vliv bolševiků mezi širokými vrstvami pracujících.

VI. sjezd projednal a schválil program bolševické strany v hospodářské oblasti, který obsahoval tato revoluční opatření: znárodnění a centralizaci bank, znárodnění velkopřůmyslu, konfiskaci statkářské půdy a znárodnění veškeré půdy v zemi, zavedení dělnické kontroly nad výrobou a rozdělováním, řádnou směnu zboží mezi městy a venkovem aj.

Sjezd schválil nové stanovy strany. První článek stanov o členství ve straně byl doplněn požadavkem, že členové strany se musí podřídit všem usnesením strany; poprvé bylo zavedeno, že každý nově přijímaný člen musí mít doporučení dvou členů strany a že jeho přijetí musí být schváleno plenární schůzí stranické organizace. Ve stanovách se zdůrazňovalo, že všechny organizace strany jsou budovány na základě demokratického centralismu. Sjezdy strany se měly podle stanov konat každoročně, plenární zasedání ústředního výboru nejméně jednou za dva měsíce.

Sjezd potvrdil usnesení VII. (dubnové) celoruské konference SDDSR(b), že je třeba revidovat program strany. Pro vypracování nového programu měl být v nejbližší době svolán zvláštní sjezd a ústřední výbor i všechny organizace strany byly pověřc-

ny, aby před tímto sjezdem uspořádaly širokou diskusi o revizi programu strany.

V rezoluci O organizacích mládeže sjezd upozorňoval, že jedním z nejnaléhavějších úkolů současné situace je podílet se na zakládání třídních socialistických organizací dělnické mládeže, a stranickým organizacím uložil věnovat této činnosti maximální pozornost. Při jednání o odborovém hnutí kritizoval sjezd teorii neutrality odborů a upozornil, že je v životním zájmu odborových svazů dovést revoluci k vítěznému konci a že mohou splnit úkoly čekající dělnickou třídu Ruska jedině v tom případě, že zůstanou bojovými třídními organizacemi, které uznávají bolševickou stranu za svého politického vůdce.

Všechna svá usnesení podřídil VI. sjezd bolševické strany hlavnímu cíli: připravit proletariát a chudé rolnictvo k ozbrojenému povstání, k vítězství socialistické revoluce. Sjezd vydal manifest určený všem pracujícím, všem dělníkům, vojákům a rolníkům Ruska, v němž je vyzýval, aby shromažďovali síly a pod vedením bolševické strany se připravovali k rozhodujícímu zápasu s buržoazií. Sjezd zvolil ústřední výbor, jehož členy se stali V. I. Lenin, J. A. Berzin, A. S. Bubnov, F. E. Dzeržinskij, A. M. Kollontajová, V. P. Miljutin, M. K. Muranov, V. P. Nogin, J. M. Sverdlov, F. A. Sergejev (Arťom), J. V. Stalin, M. S. Urickij, S. G. Šahumjan a další. — 105

- ⁵⁰ *Proletarij* — deník, ústřední orgán bolševické strany; vycházel od 13. (26.) srpna do 24. srpna (6. září) 1917 místo Pravdy, kterou prozatímní vláda zastavila. Vyšlo 10 čísel. — 105
- ⁵¹ Tento dopis byl napsán vzápětí po textu letáku a soudě podle obsahu byl určen ústřednímu výboru strany. Je uveřejněn poprvé, podle strojopisné kopie uložené v Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS. Leták k obsazení Rigy uveřejněn nebyl. Je možné, že jeho autorem je Lenin. — 116
- ⁵² Lenin cituje z básně N. A. Někrasova Přeblažen básník srdečný, Básně, Praha 1976, s. 126. — 119
- ⁵³ *Děň* — liberálně buržoazní deník vydávaný v Petrohradě od roku 1912. Přispívali do něj menševici-likvidátoři a po únorové revoluci 1917 jej plně převzali. Byl zastaven vojenským revolučním výborem při petrohradském sovětu 26. října (8. listopadu) 1917. — 121

⁵⁴ Na plenárním zasedání petrohradského sovětu dělnických a vojenských zástupců 18. (31.) srpna 1917 se menševický předák I. G. Cereteli^[10] rozhodně postavil proti rezoluci o zrušení trestu smrti na frontě, který zavedla prozatímní vláda po červencových událostech. Protestní rezoluce proti tomuto trestu byla schválena většinou hlasů. — 123

⁵⁵ *Basilejský manifest z roku 1912* — manifest o válce schválený na mimořádném mezinárodním socialistickém kongresu v Basileji, který se konal 24.—25. listopadu 1912. Manifest^[234] varoval národy před hrozbou světové imperialistické války, odhaloval její lupičské cíle, volal dělníky všech zemí do energického boje za mír a stavěl proti »kapitalistickému imperialismu sílu mezinárodní solidarity proletariátu«. Do basilejského manifestu byl zařazen Leninem zformulovaný bod z rezoluce stuttgartského kongresu (1907) o tom, že dojde-li k imperialistické válce, musí socialisté využít hospodářské a politické krize vyvolané válkou, aby urychlili pád kapitalistické třídní nadvlády a bojovali za socialistickou revoluci. — 128

⁵⁶ *Nezávislá sociálně demokratická strana Německa* — centristická strana založená v dubnu 1917 na ustavujícím sjezdu v Gotě. V období vzestupu revoluční vlny, který značně ovlivnila únorová revoluce 1917 v Rusku, oportunistické vedení Sociálně demokratické strany Německa stále víc ztrácelo důvěru řadových členů a straně hrozilo, že se od ní levicové síly odštěpí. Ve snaze zabránit tomuto odštěpení a vzniku revoluční strany dělnické třídy pokusili se centrističtí předáci založit takzvanou nezávislou stranu, která by jim pomohla udržet masy pod jejich vlivem. Pod maskou centristických frází proklamovali nezávislou jednotu se sociálsťovinisty a dospěli až k odmítání třídního boje. Hlavním jádrem této strany se stala kautskistická organizace Pracovní součinností v Říšském sněmu.

Po určitou dobu byla součástí Nezávislé strany také skupina Spartakus, která si přitom zachovávala organizační i politickou samostatnost a pokračovala v ilegální činnosti a v boji za vymáčení mas z vlivu centristických předáků. V roce 1918 vystoupil Spartakův svaz z Nezávislé sociálně demokratické strany Německa a položil základ k vytvoření Komunistické strany Německa.

V říjnu 1920 došlo na sjezdu Nezávislé sociálně demokratické strany v Halle k rozkolu. Značná část jejích členů se v prosinci 1920 sloučila s Komunistickou stranou Německa. Stoupenci pravice vytvořili zvláštní stranu a ponechali si starý název Nezávislá

sociálně demokratická strana Německa; tato strana existovala do roku 1922. — 129

⁵⁷ *Izvěstija userossijskogo sověta krestjanskich deputatov* — deník, oficiální orgán celoruského sovětu rolnických zástupců. Vycházel v Petrohradě od 9. (22.) května do prosince 1917 a tlumočil názory pravého křídla strany eserů. K Říjnové revoluci se postavil nepřátelsky. Byl zastaven pro kontrarevoluční orientaci. — 136

⁵⁸ Lenin má na mysli práci B. Engelse *Rolnická otázka ve Francii a v Německu* (viz K. Marx—B. Engels, Spisy 22, Praha 1967, s. 539—562). — 143

⁵⁹ *Jednota* — sociálně demokratická skupina, v níž se v letech 1917—1918 sloučili krajně pravicoví menševici-obranáři, bývalí likvidátoři aj. Organizačně se skupina ustavila v březnu 1917. Kromě Petrohradu existovaly obdobné skupiny v Moskvě, Baku a v některých jiných městech. Vedoucí úlohu v ní hráli G. V. Plechanov a bývalí likvidátoři A. F. Burjanov a N. I. Iordanskij. Skupina *Jednota* odmítala možnost vítězství socialistické revoluce v Rusku a bezvýhradně podporovala prozatímní vládu, žádala, aby se pokračovalo v imperialistické válce »do úplného vítězství«, a společně s buržoazním a černosotňovským tiskem štvála proti bolševikům. Po červencových událostech agitovala pro nastolení »vlády pevné ruky«, tj. vojenské diktatury. Organizačně se rozpadla v létě 1918.

Skupina vydávala list *Jedinstvo*, který vycházel od března do listopadu 1917. Od prosince 1917 do ledna 1918 vycházel pod názvem *Naše jedinstvo*. — 145

⁶⁰ *Lidoví socialisté* (enesové) — členové maloburžoazní Lidové socialistické strany práce, která se v roce 1906 odštěpila od pravého křídla strany eserů (socialistů-revolucionářů). Enesové byli pro vytvoření bloku s kadety, a Lenin je proto nazýval »sociálkadety«, »maloburžoazními oportunisty« a »eserskými menševiky«, kolísajícími mezi kadety a esery, a zdůrazňoval, že se tato strana »velice málo liší od kadetů«, neboť »vyškrtává z programu republiku i požadavek veškeré půdy« (Sebrané spisy 14, Praha 1983, s. 44). V čele strany stáli N. F. Anněnskij, V. A. Mjajotin, A. V. Pešechonov aj. Za první světové války zaujali lidoví socialisté sociálšovinistické stanovisko.

Po únorové revoluci 1917 se strana lidových socialistů spojila s trudoviky a aktivně podporovala prozatímní vládu, do níž vy-

slala své zástupce. Po Říjnové revoluci se enesové účastnili kontrarevolučních spiknutí a ozbrojených akcí proti sovětské moci. V době cizí vojenské intervence a občanské války se strana rozpadla. — 145

⁶¹ Jde o IV. (sjednocovací) sjezd SDDSR, který se konal ve Stockholmu 10.—25. dubna (23. dubna—8. května) 1906. Sjezdové jednání zhodnotil Lenin v brožuře Zpráva o sjednocovacím sjezdu SDDSR (Dopis petrohradským dělníkům) (viz Sebrané spisy 13, Praha 1983, s. 25—93). — 146

⁶² *Rabočij* — deník, ústřední orgán bolševické strany; vycházel od 25. srpna (7. září) do 2. (15.) září 1917 místo Pravdy zastavené prozatímní vládou. Vyšlo 12 čísel (včetně mimořádných vydání). — 151

⁶³ V dopise *Všem soudruhům!*^[20], uveřejněném v 2. čísle listu *Rabočij* z 8. září (26. srpna) 1917, demontoval V. Volodarskij zprávu otištěnou v mnoha novinách včetně listu *Novaja žižň*, která se týkala jeho diskusního příspěvku k situaci na frontě, proneseném na zasedání ústředního výkonného výboru sovětu dělnických a vojenských zástupců a výkonného výboru sovětu rolnických zástupců 24. srpna (6. září). V novinách byl jeho diskusní příspěvek publikován překrouceně a byla mu připsána slova, že »obrana je v této chvíli to nejdůležitější«. Volodarskij v dementi uvedl, že ve svém vystoupení vyložil teze prohlášení bolševické frakce o průlomu řížské fronty německou armádou. Prohlášení ostře odsuzovalo imperialistickou politiku prozatímní vlády a vyzývalo, aby se s imperialistickou válkou skoncovalo revoluční cestou. — 151

⁶⁴ *Sjednocovací sjezd* menševiků se konal v Petrohradě 19.—26. srpna (1.—8. září) 1917. Úkolem sjezdu bylo sloučit jednotlivé menševické skupiny v jednu stranu. Na sjezdu byli přítomni menševici-obranáři (plechanovovci, potresovovci), menševici-internacionalisté (Martovovi stoupenci) a představitelé listu *Novaja žižň*, který se aktivně podílel na svolání sjezdu. Sjezd schválil většinou hlasů rezoluce, v nichž se vyslovil pro pokračování ve válce »až do vítězného konce«, a rovněž vstup socialistů do prozatímní vlády a vyslovil jí důvěru. Na sjezdu byl zvolen ústřední výbor, jehož členy se stali: P. B. Axelrod, F. I. Dan, L. Martov, I. G. Cereteli, N. S. Čcheidze a další. Avšak už v průběhu sjezdového jednání se mezi jeho účastníky projevil názorové neshody, takže úkol sjednotit menševiky sjezd nesplnil. — 152

⁶⁵ Jde o státní převrat z 3. června 1907, kterým začalo období stoly-pinské reakce.

Dne 3. (16.) června 1907 vydal car Manifest o rozpuštění II. státní dumy a o změně volebního zákona, podle něhož se podstatně rozšiřovalo zastoupení statkářů a obchodní a průmyslové buržoazie v dumě a výrazně se snižovalo i beztak nepatrné zastoupení dělníků a rolníků. Bylo to hrubé porušení Manifestu ze 17. října 1905 a základního zákona z roku 1906, podle nichž nemohla vláda vydávat zákony bez předběžného souhlasu Státní dumy. Třetí státní дума, zvolená podle nového zákona, se poprvé sešla 1. (14.) listopadu 1907. Svou třídní podstatou a zastoupením stran byla černosotňovsko-oktábristická. — 158

⁶⁶ Ve volbách do obvodních dum v Petrohradě, které se konaly koncem května až začátkem června 1917, hlasovalo pro bolševické kandidáty 20 % voličů. Ve volbách do petrohradské městské dumy dne 20. srpna (2. září) dostali bolševici 33 % všech odevzdaných hlasů. — 160

⁶⁷ Srov. B. Engels, Emigrantská literatura. II. Program blanquistických emigrantů Komuny (K. Marx—B. Engels, Spisy 18, Praha 1966, s. 553). — 164

⁶⁸ Srov. K. Marx—B. Engels, Spisy 22, Praha 1967, s. 493. — 164

⁶⁹ Po potlačení Kornilovova povstání měla být ustavena nová prozatímní vláda, v níž by byli vedle menševiků a eserů i kadeti. Menševici a eseri ze strachu, aby definitivně neztratili důvěru mas, raději prohlásili, že do vlády nevstoupí, budou-li v ní kadeti. 1. (14.) září 1917 se prozatímní vláda rozhodla vytvořit pětičlenné direktorium ve složení A. F. Kerenskij, A. I. Verchovskij, D. N. Verděrevskij, A. M. Nikitin a M. I. Těreščenko. Do této vlády kadeti oficiálně nevstoupili, ale vláda byla vytvořena na základě zákulisní dohody s nimi. Na společném plenárním zasedání ústředního výkonného výboru sovětu dělnických a vojenských zástupců a výkonného výboru sovětu rolnických zástupců konaném 2. (15.) září předložili menševici a eseri rezoluci o podpoře této nové vlády. Ačkoli tedy na jedné straně mluvili o rozchodu s kadety, na druhé straně pomohli i tentokrát statkářům a kapitalistům udržet si moc. — 169

⁷⁰ Tento dokument napsal Lenin vzhledem k blížícímu se zasedání ústředního výboru strany, které se mělo konat 3. (16.) září 1917.

Toho dne se však plenární zasedání nekonalo. Jak vyplývá z protokolů, konalo se pravidelné zasedání ústředního výboru, na němž se tato otázka neprojednávala.

O nutnosti revidovat program strany se Lenin vyslovil hned po únorové revoluci. V Konceptu pátého dopisu zdaleka napsaném před 26. březnem (8. dubnem) 1917 načrtl Lenin konkrétní návrh změn v programu strany, který byl schválen v roce 1903 na II. sjezdu SDDSR (viz Sebrané spisy 31, Praha 1987, s. 83—84). V návrhu byly zachyceny všechny nové jevy v životě společnosti od II. sjezdu strany. Úkol revidovat program strany vytyčil Lenin v Dubnových tezích.

O revizi programu strany jednala VII. (dubnová) celoruská konference SDDSR(b). Lenin předložil konferenci Návrh změn v teoretické, politické a některých jiných částech programu. Tento návrh prozkoumala programová sekce a konference pak na základě Leninova referátu schválila rezoluci O revizi programu strany. Konference pověřila ústřední výbor, aby vypracoval návrh programu a předložil jej sjezdu strany. Na návrh ústředního výboru strany vydal Lenin v červnu 1917 brožuru Materiály k revizi programu strany, která měla tyto části: Návrh změn v teoretické a politické části programu a v některých jeho jiných částech, Úvahy o připomínkách komise VII. (dubnové) celoruské konference SDDSR(b) a K návrhu na přepracování programu, kde byl uveden starý i nový text programu (viz Sebrané spisy 32, Praha 1987, s. 157—162, 163—164, 165—179). V předmluvě k této brožuře Lenin napsal, že uveřejněním tohoto materiálu sleduje hlavní stranický úkol »zabezpečit aktivní účast co největšího počtu soudruhů na vypracování programu strany« (tamtéž, s. 155).

VI. sjezd SDDSR(b), který se konal 26. července—3. srpna (8.—16. srpna) 1917, potvrdil usnesení dubnové konference o nutnosti revize programu strany a rozhodl, že k vypracování nového programu bude svolán mimořádný sjezd strany. Sjezd pověřil ústřední výbor, aby zorganizoval co nejširší diskusi o revizi programu strany.

20. září (3. října) 1917 se na zasedání ústředního výboru projednávala otázka svolání mimořádného sjezdu strany, který měl program strany schválit. V listu Rabočij puť se počínaje číslem 21 z 10. října (27. září) po několik dnů uveřejňovalo sdělení organizačního byra ústředního výboru o svolání mimořádného sjezdu strany na 17. (30.) října 1917. Na pořadu jednání byla 1. revize programu strany a 2. organizační otázky. Ústřední výbor zaslal stranickým organizacím oběžník s pokyny o přípravách ke

sjezdu a o volbách delegátů, ale 5. (18.) října rozhodl sjezd odložit. Návrh programu měla pro sjezd připravit komise v čele s Leninem. V říjnu 1917 uveřejnil Lenin článek K revizi programu strany (viz tento svazek, s. 383—413).

Plánovaný mimořádný sjezd strany se vzhledem k událostem spojeným s přípravami a provedením říjnového ozbrojeného povstání nekonal.

Po Říjnové revoluci se o programu strany jednalo na VII. sjezdu KSR(b), který se konal v březnu 1918. Teď už nešlo o opravy a doplňky ke starému programu, ale o vypracování programu nového, v němž by se přesně formulovaly úkoly strany při výstavbě socialistické společnosti. Sestavením nového programu pověřil sjezd komisi v čele s Leninem a ten napsal všechny hlavní části návrhu programu. Program stanovil úkoly komunistické strany na celé přechodné období od kapitalismu k socialismu a ideově vyzbrojoval stranu a dělnickou třídu v boji za vybudování socialistické společnosti. Tento druhý program strany byl schválen na VIII. sjezdu KSR(b) v březnu 1919. XXII. sjezd KSSS, který se konal v roce 1961, schválil třetí program strany — program budování komunismu. — 171

⁷¹ *Spartak* — teoretický časopis moskevského oblastního byra, moskevského výboru a (od 2. čísla) moskevského okruhového výboru SDDSR. Vycházel v Moskvě od 20. května (2. června) do 29. října (11. listopadu) 1917. — 171

⁷² Dokument *K problému Zimmerwaldu* napsal Lenin v souvislosti s plenárním zasedáním ústředního výboru strany plánovaným na 3. (16.) září 1917.

Už v dubnu 1917 napsal ve své brožuře Úkoly proletariátu v naší revoluci o zimmerwaldském sdružení socialistů: »V Zimmerwaldu je třeba zůstat *jedině* kvůli informovanosti« (Sebrané spisy 31, Praha 1987, s. 204). Zastával názor, že členství v zimmerwaldském sdružení, jehož většina zaujímal centristické stanovisko, brzdí založení III., komunistické internacionály. Na VII. (dubnové) celoruské konferenci SDDSR(b) byla schválena rezoluce Situace v internacionále a úkoly SDDSR(b), v níž se pravilo, že bolševická strana zůstává v zimmerwaldském sdružení, ale klade si za úkol hájit v něm taktiku zimmerwaldské levice. Konference rovněž rozhodla, aby se bolševická strana zúčastnila plánované třetí zimmerwaldské konference. Lenin s tím nesouhlasil. V doslovu k brožuře Úkoly proletariátu v naší revoluci, napsaném 28. května (10. června) 1917, uváděl, že další průběh událo-

stí napraví chybu, které se konference v této věci dopustila, a že usnesení ústředního výboru strany schválené po konferenci a zveřejněné v Pravdě 12. (25.) května »však tuto chybu částečně napravilo« (Sebrané spisy 31, Praha 1987, s. 212). V tomto usnesení ústředního výboru se pravilo, že na svolávanou zimmerwaldskou konferenci je třeba vyslat delegáta s tím, aby okamžitě konferenci opustil a z zimmerwaldského sdružení vystoupil, »v případě, že se konference vysloví pro jakékoli sblížení nebo společné projednávání problémů se sociálšovinisty« (Sebrané spisy 32, Praha 1987, s. 84). Toto usnesení bylo schváleno i na zasedání ústředního výboru 16. (29.) srpna, kde byli určeni zástupci ústředního výboru SDDSR(b) na zimmerwaldskou konferenci.

Z dochovaných protokolů ústředního výboru SDDSR(b) za rok 1917 nelze přesně zjistit, zda byl dokument K otázky Zimmerwaldu, v němž Lenin znovu klade otázku okamžitého vystoupení z zimmerwaldského sdružení socialistů, projednáván na tomto zasedání nebo na plenárním zasedání ústředního výboru.

Třetí zimmerwaldská konference se konala ve Stockholmu 5.—12. září 1917. Viz o ní Leninův článek Úkoly naší strany v internacionále (K III. zimmerwaldské konferenci), (tento svazek, s. 301—303). — 173

⁷³ V souvislosti s novými volbami do petrohradského sovětu dělnických a vojenských zástupců vyvstala na zasedání dělnické sekce sovětu 23. srpna (5. září) 1917 otázka, že by se měl změnit dosavadní systém voleb do sovětu, kdy dělníci měli jednoho delegáta na tisíc hlasů, kdežto vojáci jednoho na každou vojenskou jednotku. Proto měli vojáci v sovětu mnohem větší počet poslanců než dělníci. Dělnická sekce schválila většinou hlasů rezoluci navrženou bolševiky, že tento volební systém má být změněn podle zásady paritního zastoupení — jeden delegát na tisíc voličů. Avšak na zasedání vojenské sekce, které se konalo 25. srpna (7. září), tento návrh neprošel. Eserům se podařilo prosadit vlastní rezoluci, podle níž zůstával v platnosti starý volební systém. — 174

⁷⁴ *Návrh rezoluce o současné politické situaci* připravil Lenin pro chystané plenární zasedání ústředního výboru strany 3. (16.) září. Toho dne se však nekonalo plenární zasedání, ale pravidelné zasedání ústředního výboru, na němž se současná politická situace neprojednávala. Z dochovaných protokolů ÚV SDDSR(b) za rok 1917 nevyplývá, že by se o uvedeném návrhu rezoluce v ústředním výboru jednalo. — 175

⁷⁵ Práci *Hrozící katastrofa a jak jí čelit* napsal Lenin v ilegality, v Helsinkách 10.—14. (23.—27.) září 1917. V 25. čísle listu *Rabotij put'* ze 14. (1.) října 1917 byly uveřejněny dvě závěrečné kapitoly: *Boj proti hospodářskému rozvratu a válka a Revoluční demokracie a revoluční proletariát. O několik dní později, 19. (6.) října, byla v tomto listu uveřejněna zpráva, že »vyšla nová brožura N. Lenina Hrozící katastrofa a jak jí čelit«. — 183*

⁷⁶ *Celoruskou demokratickou poradu* svolal menševicko-eserský ústřední výkonný výbor sovětů, aby rozhodla otázku moci. Ve skutečnosti však její organizátoři chtěli odpoutat pozornost lidových mas od sílící revoluce. Porada byla původně stanovena na 12. (25.) září, ale konala se až 14.—22. září (27. září—5. října) 1917 v Petrohradě. Zúčastnilo se jí přes 1500 lidí. Menševičtí a eserští předáci podnikli všechno možné, aby oslabili zastoupení dělníků a rolníků a zvýšili počet delegátů zastupujících různé maloburžoazní a buržoazní organizace a zajistili si tak na poradě většinu. Větší zastoupení měly například městské samosprávné orgány, které získaly 300 míst, zemstva 200 míst, družstva ovládaná menševiky a esery dostala 120 míst. Naproti tomu sověty dělnických a vojenských zástupců, které reprezentovaly převážnou většinu lidu, dostaly všeho všudy 230 míst.

Ústřední výbor SDDSR(b) se na zasedání 3. (16.) září rozhodl zúčastnit se porady a rozeslal místním organizacím občánek, v němž uvedl, že je nutné »vynasnažit se, aby se na poradě vytvořila co největší a nejpevnější skupina účastníků porady, kteří jsou členy naší strany« (Perepiska sekretariata CK RSDRP(b) s mestnymi partijnymi organizacijami. Mart—oktjabr 1917, 1957, s. 35). Bolševici se porady zúčastnili s tím, že jí využijí jako tribuny k odhalení menševiků a eserů.

V dopise ústřednímu, petrohradskému a moskevskému výboru SDDSR(b) Bolševici musí převzít moc a v dopise ústřednímu výboru SDDSR(b) *Marxismus a povstání* (viz tento svazek, s. 270—272, 273—278) Lenin nastínil taktiku bolševiků vůči demokratické poradě.

Demokratická porada zformovala ze svého středu takzvaný předparlament (Celoruský demokratický sověť).

Na prvním zasedání předparlamentu (23. září) byla schválena dohoda eserů a menševiků s kadety o vytvoření nové vládní koalice. Nová koaliční prozatímní vláda schválila usnesení, podle něhož dostal předparlament název Prozatímní sověť Ruské republiky a měl být pouze poradním orgánem vlády. Tvořili jej představitelé buržoazních a statkářských organizací a institucí (kadetské

strany atd.). Byl to pokus vzbudit v lidech iluze o parlamentu a zpomalit vývoj socialistické revoluce.

Ústřední výbor SDDSR(b) 21. září (4. října) rozhodl bolševiky z předsednictva porady odvolat, ale na poradě zůstat. Devíti hlasy proti osmi bylo rozhodnuto do předparlamentu nevstupovat. Protože hlasy byly takřka v rovnováze, bylo definitivní rozhodnutí ponecháno na stranické poradě, která »se měla okamžitě ustavit z existující frakce demokratické porady«. Dále je v protokolu ze zasedání ústředního výboru zaznamenáno, že na poradě bylo 77 hlasy proti 50 rozhodnuto vstoupit do předparlamentu a že toto rozhodnutí ústřední výbor potvrdil.

Lenin v člancích O hrdinech podvodu a chybách bolševiků, Z deníku publicisty. Chyby naší strany a Krize dozněla (viz tento svazek, s. 279—287, 288—294, 304—315) kritizoval chyby v taktice bolševiků vůči demokratické poradě; kategoricky žádal, aby bolševici z předparlamentu vystoupili, a zdůraznil, že je nutné soustředit všechny síly na přípravu povstání. Ústřední výbor strany posoudil Leninův návrh a usnesl se, že bolševici mají z předparlamentu vystoupit přes odpor Kameněva, Rykova a dalších kapitulantů, kteří byli pro účast v předparlamentu. 7. (20.) října, kdy předparlament zahájil svou činnost, bolševici přednesli své prohlášení a z předparlamentu vystoupili. — 191

⁷⁷ *Svobodnaja žizň* — deník; vycházel v Petrohradě od 2. (15.) do 8. (21.) září 1917 místo listu Novaja žizň, který prozatímní vláda zastavila (viz poznámku 5). — 215

⁷⁸ Dne 31. srpna (13. září) 1917 petrohradský sovět poprvé od svého založení schválil většinou 279 hlasů proti 115 při 50 abstenčních rezoluci navrženou bolševickou frakcí, v níž se odmítala politika kompromisů s buržoazií. Rezoluce vyzývala k převzetí veškeré moci sověty a nastiňovala program revolučních přeměn v zemi. O několik dnů později získala bolševická strana další velké vítězství. 5. (18.) září schválil moskevský sovět dělnických a vojenských zástupců většinou 355 hlasů obdobnou rezoluci navrženou bolševiky. — 229

⁷⁹ *I. celoruský sjezd sovětů dělnických a vojenských zástupců* se konal 3.—24. června (16. června—7. července) 1917 v Petrohradě. Na sjezdu bylo přítomno 1090 delegátů. Bolševici, kteří měli v té době v sovětech menšinu, zde měli 105 delegátů. Převážná většina delegátů patřila k menševicko-eserskému bloku a malým skupinám, které ho podporovaly. Na programu sjezdu bylo 12 otázek:

revoluční demokracie a vládní moc, stanovisko k válce, příprava na Ústavodárné shromáždění, národnostní otázka, agrární otázka aj.

Lenin přednesl na sjezdu 4. (17.) června projev o postoji k prozatímní vládě a 9. (22.) června projev o válce (viz Sebrané spisy 32, Praha 1987, s. 279—290, 291—304). Bolševici využili v rozsáhlé míře sjezdové tribuny k tomu, aby odhalili imperialistickou politiku prozatímní vlády a kompromisnickou taktiku menševiků a eserů a žádali, aby veškerou moc převzaly sověty. Ke všem hlavním otázkám předkládali a obhajovali vlastní rezoluce. Ve svých příspěvcích se obraceli nejen k delegátům sjezdu, ale i k širokým vrstvám lidu — k dělníkům, rolníkům a vojákům.

Esero-menševická většina sjezdu se ve svých rezolucích rozhodla pro podporu prozatímní vlády, schválila ofenzívu na frontě připravovanou vládou a vyslovila se proti předání moci sovětům. Sjezd zvolil ústřední výkonný výbor, který pak existoval až do II. sjezdu sovětů a skládal se převážně z eserů a menševiků.

Při hodnocení významu sjezdu Lenin napsal, že »skvěle a názorně« předvedl ústup eserských a menševických vůdců od revoluce (viz Sebrané spisy 32, Praha 1987, s. 323). — 232

⁸⁰ *Russkoje slovo* — deník. Vycházel v Moskvě od roku 1895; jeho vydavatelem byl I. D. Sytin. List byl formálně nestranický, hájil však zájmy ruské buržoazie z umírněně liberálních pozic. V roce 1917 podporoval prozatímní vládu a štvál proti Leninovi a bolševické straně.

V listopadu 1917 byl list za uveřejnění pomlouvačných protisovětských informací zastaven. Od ledna 1918 vycházel po určité době pod názvy *Novoje slovo* a *Naše slovo*. Definitivně byl zastaven v červenci 1918. — 241

⁸¹ Leninovy dopisy *Bolševici musí převzít moc a Marxismus a povstání* se projednávaly na zasedání ústředního výboru 15. (28.) září 1917. Bylo rozhodnuto, aby se v nejbližší době konala schůze ústředního výboru věnovaná projednání taktických otázek. Hlasovalo se o tom, má-li se ponechat jen jeden exemplář Leninových dopisů. Pro tento návrh hlasovalo šest členů, proti byli čtyři, zdrželo se šest. Kameněv jako odpůrce kursu strany směřujícího k socialistické revoluci předložil návrh rezoluce namířené proti Leninovým návrhům o organizování ozbrojeného povstání. Ústřední výbor Kameněvovu rezoluci zamítl. (Viz Protokoly Centralnogo komiteta RSDRP(b). Avgust 1917—fevral 1918, 1958, s. 55). — 270

⁸² Viz Revoluce a kontrarevoluce v Německu (K. Marx—B. Engels, Spisy 8, Praha 1960, s. 121).

Engelsova práce Revoluce a kontrarevoluce v Německu byla napsána a publikována v letech 1851—1852 jako série článků v listu New York Daily Tribune s podpisem K. Marxe, který se původně chystal napsat toto dílo sám. Byl však příliš zaneprázdněn studiem ekonomiky, a proto tuto práci předal Engelsovi. Při psaní tohoto díla se Engels soustavně s Marxem radil a před odesláním do tisku mu své články dával přehlédnout. Teprve později se při zveřejnění Marxovy a Engelsovy vzájemné korespondence zjistilo, že práci napsal Engels. — 271

⁸³ *Alexandrovka* — Alexandrovské divadlo v Petrohradě, v němž zasedala demokratická porada.

Petropavlovka — Petropavlovská pevnost ležící na břehu Něvy naproti Zimnímu paláci. Za cara v ní bylo vězení pro politické vězně a obrovské skladiště zbraní. Pevnost byla významným strategickým bodem Petrohradu. Dnes je tam Muzeum dějin revoluce. — 278

⁸⁴ Článek *O hrdinech podvodu a chybách bolševiků* byl poprvé uveřejněn v 19. čísle listu Rabočij put' ze 7. října (24. září) 1917 ve zkrácené podobě pod titulkem O hrdinech podvodu. Ta část článku, kde Lenin kritizuje chyby bolševiků, pokud jde o demokratickou poradu, a rovněž Zinovjevovy a Kameněvovy chyby, v listu uveřejněna nebyla. Byl vynechán text od slov »Nebylo by divu . . .« po slova »A teď se dostávám k chybám bolševiků« (tentoto svazek, s. 283); dále od slov »Bolševici měli odejít. . .« až po slova »bohapustým povídáním« (s. 283—284); od slov »která kornilovovci Kerenskému pomohla získat čas« po slova »Deset přesvědčených vojáků . . .« (s. 284—285); od slov »Proč by tytéž proletářské delegace . . .« až do konce článku. Tento fakt měl s největší pravděpodobností Lenin především na mysli, když v VI. kapitole stati Krize dozrála, jež měla být rozdána členům ústředního výboru, petrohradského výboru, moskevského výboru a sovětů, pobouřeně psal, že ústřední orgán škrtá z jeho článků upozornění na »nebetyčné chyby bolševiků . . .« (s. 314).

V prvním, druhém a třetím ruském vydání Leninových Spisů byl článek uveřejněn podle textu listu Rabočij put'. Poprvé byl podle rukopisu v plném znění publikován v 26. svazku čtvrtého ruského a prvního českého vydání Leninových Spisů. — 279

- ⁸⁵ *Liberdanové* — ironická přezdívka menševických předáků Lihera a Dana a jejich stoupenců, která se ujala poté, co v moskevském bolševickém listu *Social-demokrat*, č. 141 z 25. srpna (7. září) 1917 vyšel fejeton D. Bědného nazvaný *Liberdan*. — 279
- ⁸⁶ *Rabočij put'* — deník, ústřední orgán bolševické strany. Vycházel od 3. (16.) září do 26. října (8. listopadu) 1917 místo *Pravdy*, kterou prozatímní vláda zastavila. Od 27. října (9. listopadu) začala *Pravda* vycházet pod svým původním názvem. — 285
- ⁸⁷ *Social-demokrat* — deník; orgán moskevského oblastního byra, moskevského výboru a později moskevského okruhového výboru SDDSR(b); vycházel od března 1917 do března 1918. V redakci postupně pracovali M. S. Olminskij, I. I. Skvorcov-Stěpanov, A. A. Solc, J. M. Jaroslavskij aj.
V listu *Social-demokrat* byla otištěna řada Leninových článků a dokumentů: *Dopisy zdaleka* (První dopis), *O úkolech proletariátu v nynější revoluci*, *Projev o postoji k prozatímní vládě* 4. (17.) června přednesený na I. celoruském sjezdu sovětů dělnických a vojenských zástupců, články *Krize dozrála aj.* (viz *Sebrané spisy* 31, Praha 1987, s. 37—48, 138—143, *Sebrané spisy* 32, Praha 1987, s. 279—290 a tento svazek, s. 304—315). V březnu 1918, kdy se sovětská vláda a ústřední výbor přestěhovaly do Moskvy, list *Social-demokrat* splýnul s *Pravdou*. — 285
- ⁸⁸ *Pevnost Ino* — opevnění na hranici s Finskem, které spolu s Kronštadtem bránilo přístup k Petrohradu. — 296
- ⁸⁹ Je míněn poslanec finského sněmu K. Wiik, v jehož vilce u železniční stanice Malm Lenin strávil jeden den cestou do Helsink. — 298
- ⁹⁰ Sborník *Materiály k revizi programu strany*^[110], vydaný v roce 1917 oblastním byrem moskevského průmyslového obvodu SDDSR, obsahoval články V. Miljutina, V. Sokolnikova, A. Lomova a V. Smirnova. Materiály byly uveřejněny, jak se uvádělo v předmluvě, vzhledem k plánovanému svolání sjezdu strany, na němž se mělo jednat o revizi programu. Lenin v článku *K revizi programu strany* (viz tento svazek, s. 383—413) podrobně rozebral a kritizoval články V. Sokolnikova a V. Smirnova uveřejněné ve sborníku. — 299

⁹¹ *III. zimmerwaldská konference* se konala ve Stockholmu 5.—12. září 1917. Charakteristiku »pestrého« složení konference, na níž se sešli jako zástupci stran »lidé, kteří se nevyhnutelně rozcházejí v základním zaměření své politiky«, podal Lenin v publikovaném článku. ÚV SDDSR(b) zastupovali na konferenci V. V. Vorovskij a N. A. Semaško.

Na pořadu konference byly tyto otázky: 1. zpráva mezinárodní socialistické komise, 2. incident s Grimmem, 3. postoj ke stockholmské mírové konferenci, 4. boj za mír a zimmerwaldské hnutí v různých zemích.

Konference projednala »záležitost R. Grimma«, který byl v Rusku odhalen jako emisar švýcarského ministra Hoffmanna, sondujícího půdu ohledně separátního míru v zájmu německého imperialismu. V té době byl už Grimm zbaven funkce předsedy mezinárodní socialistické komise. Konference schválila Grimmo-vo vyloučení z mezinárodní socialistické komise a kvalifikovala jeho chování jako nepřípustné. Lenin pokládal toto rozhodnutí za nedostatečné.

V diskusi o postoji socialistů II. internacionály ke stockholmské mírové konferenci se část delegátů vyslovila pro účast na ní, avšak ruští menševici dostali imperativní mandát zůstat na zimmerwaldské konferenci jedině tehdy, jestliže se jako celek zúčastní stockholmské konference.

S ostrým usvědčujícím projevem na adresu menševiků vystoupil na konferenci jménem ÚV a zahraničního byra ÚV SDDSR(b) a polské sociální demokracie V. V. Vorovskij. Žádal, aby byla schválena rezoluce o situaci v Rusku. Avšak centristická většina konference odmítla takovou rezoluci schválit a odvolávala se na to, že není dostatečně informována o ruských záležitostech.

Manifest, který konference vydala, vyzýval dělníky a dělnice všech zemí k organizování mezinárodní generální stávky proti válce. Manifest neobsahoval hesla revoluční sociální demokracie o přeměně války imperialistické ve válku občanskou a o porážce »vlastní« vlády v každé bojující zemi. III. zimmerwaldská konference plně potvrdila Leninův závěr, že zimmerwaldské sdružení definitivně zkrachovalo a že je nutné ihned z něho vystoupit a založit III., komunistickou internacionálu. Třetí zimmerwaldská konference byla poslední konferencí tohoto sdružení.

V článku uvádí Lenin datum konference, které omylem uvedl menševický list *Jiskra*. — 301

⁹² *Jiskra* — list menševiků-internacionalistů, vycházel v Petrohradě od 26. září (9. října) do 4. (17.) prosince 1917.

Menševici-internacionalisté — nepočetné křídlo menševické strany zastávající za první světové války nedůsledně internacionalistické stanovisko. Nejvýznamnějšími představiteli byli L. Martov, J. Larin, A. Martynov aj. V dubnu—červnu 1917 vydávali menševici-internacionalisté měsíčník *Internacional*.

Menševici-internacionalisté stáli na centrismickém stanovisku. Kritizovali sice sociálšovinisty, ale zároveň se báli organizačně se od nich odtrhnout a stavěli se proti základním tezím leninské taktiky bolševické strany v otázkách války, míru a revoluce.

Bolševici se několikrát pokusili sjednotit síly s internacionalisty pro společné akce proti sociálšovinistům. V únoru 1915 předložil Lenin v dopise redakci listu *Naše slovo* návrh prohlášení o soustřeďování sil internacionalistů a o rozchodu se sociálšovinisty (viz *Spisy* 21, Praha 1957, s. 121—124). Ale menševici-internacionalisté se k ráznému rozchodu se sociálšovinisty neodhodlali. Otázka sjednocení s internacionalisty se vyskytla na petrohradské městské konferenci a na VII. (dubnové) celoruské konferenci SDDSR(b) a rovněž na VI. sjezdu strany. Proti oportunistickému heslu jednoty se sociálšovinisty vytyčil VI. sjezd »třídní revoluční heslo — jednotu všech internacionalistů, kteří se fakticky rozešli s menševiky spolčenými s imperialisty«, a vyzval všechny revoluční síly v sociální demokracii, aby »přerušily organizační svazky s obranári a sjednotily se kolem SDDSR« (srov. *KSSS v rezolucích a usneseních sjezdů, konferencí a plenárních zasedání ÚV, 1898—1924*, Praha 1984, s. 294). Vinou vůdců menševiků-internacionalistů Martova a Astrova, kteří si položili řadu nepřijatelných podmínek, ke sjednocení nedošlo.

Po vítězství Říjnové revoluce část menševiků-internacionalistů přešla do tábora otevřených nepřátel sovětské moci a emigrovala do ciziny, druhá část sovětskou moc uznala a pracovala v sovětských institucích. Jednotliví členové této skupiny vstoupili do bolševické strany. — 301

⁹³ *Politiken* — list švédských levicových sociálních demokratů, kteří v roce 1917 založili Levicovou sociálně demokratickou stranu Švédska; list vycházel ve Stockholmu od 27. dubna 1916. Od listopadu 1917 vycházel pod názvem *Folkets Dagblad Politiken*. Spolupracovali s ním levicoví zimmerwaldovci z Německa, Ruska, Francie a jiných zemí. V roce 1921, kdy Levicová sociálně demokratická strana Švédska vstoupila do Kominterny a začala se nazývat komunistická strana, se list stal jejím orgánem. Po rozštěpení komunistické strany v říjnu 1929 přešel do rukou jejího pravého křídla. List přestal vycházet v květnu 1945.

Työmies — list Sociálně demokratické dělnické strany Finska, vycházel v Helsinkách od března 1895 do roku 1918. — 301

⁹⁴ *The Internationalist* — týdeník, orgán levého křídla socialistů. Vydávala ho od začátku roku 1917 v Bostonu Liga socialistické propagandy v Americe. V redakci pracovali internacionalisté ze Spojených států i z jiných zemí: J. D. Williams, G. A. Gibbs, A. S. Zartarjan, Fr. Rozin, S. J. Rutgers a A. S. Edwards. — 302

⁹⁵ Článek *Krise dozrála* napsal Lenin ve Vyborgu. Měl šest kapitol, přičemž poslední, šestá nebyla určena k tisku, ale měla se rozdat členům ústředního, petrohradského a moskevského výboru a členům sovětu. V rukopise se zachovaly pouze dvě poslední kapitoly. Ve 30. čísle listu *Rabočij puť* z 20. (7.) října 1917, kde byl článek poprvé uveřejněn, byly otištěny místo pěti jen čtyři kapitoly. Přitom pátá kapitola byla označena jako čtvrtá, což se zjistilo při porovnávání textu listu s rukopisem páté kapitoly.

Článek *Krise dozrála* otiskly četné bolševické listy po celé zemi, například list *Social-demokrat* (Moskva), *Proletarskoje dělo* (Kronštadt), *Burevěstnik* (Minsk), *Proletarskaja pravda* (Tula), *Vperjod* (Ufa), *Bakinskij rabočij*, *Uralskij rabočij*, *Krasnojarskij rabočij* aj. — 304

⁹⁶ Lenin má na mysli revoluční vystoupení námořníků německého loďstva, k němuž došlo v srpnu 1917. Řídila ho revoluční námořnická organizace, která měla koncem července 1917 čtyři tisíce členů. V jejím čele stáli námořníci Max Reichpietsch a Albin Köbis z lodi *Bedřich Veliký*. Organizace se rozhodla bojovat za demokratický mír a připravovat povstání. Začátkem srpna začaly v loďstvu otevřené akce. Námořníci z bitevní lodi *Princ regent Luitpold*, která kotvila ve Wilhelmshavenu, se vylodili bez rozkazu na břeh, aby bojovali za osvobození svých soudruhů zatčených předtím za stávkou; 16. srpna odmítli topiči z lodi *Westphalia* pracovat. Současně povstala posádka křižníku *Norimberk*, který se plavil na volném moři. Hnutí mezi námořníky se rozšířilo na lodě z několika eskader ve Wilhelmshavenu. Revoluční akce v německém loďstvu byly tvrdě potlačeny. Vůdcové hnutí Reichpietsch a Köbis byli zastřeleni, ostatní námořníci, kteří se aktivně hnutí účastnili, byli odsouzeni na dlouhá léta na nucené práce. — 304

⁹⁷ Jde o diskusní příspěvek důstojníka Dubasova na zasedání petrohradského sovětu 21. září (4. října) 1917. Dubasov, který přijel

z fronty, ve svém příspěvku řekl: »Kdybyste si tu říkali nevimco, vojáci už dál bojovat nebudou.«^[11] — 310

⁹⁸ *Russkije vědomosti* — list, který tlumočil názory umírněné liberální inteligence. Vycházel v Moskvě od roku 1863. V roce 1905 byl orgánem pravého křídla kadetské strany. Lenin konstatoval, že *Russkije vědomosti* svérázně spojovaly »pravicové kadetství s narodnickým nádechem« (Sebrané spisy 23, Praha 1985, s. 215). V roce 1918 byly *Russkije vědomosti* zároveň s jinými kontrarevolučními listy zastaveny. — 310

⁹⁹ Lenin má na mysli celoruskou stávku železničních dělníků a zaměstnanců, kteří žádali zvýšení mezd. Stávka začala v celé železniční síti v noci z 23. na 24. září (ze 6. na 7. října) 1917. Prozatímní vláda byla značně znepokojená. Buržoazní tisk zahájil proti stávkujícím železničářům štvani.

O železniční stávce se jednalo na zasedání ústředního výboru SDDSR(b) 24. září (7. října). V svolání Na pomoc železničářům, uveřejněném v listu *Rabočij puť*, ústřední výbor SDDSR(b) pranýřoval kontrarevoluční politiku prozatímní vlády a vyzýval všechny proletariát, aby obklopil stávkující atmosférou naprosté solidarity, ochránil je před štváním a provokačními útoky kontrarevoluce a všemožně se vynasnažil, aby stávka železničářů nezůstala izolována a nebyla potlačena. Stávka skončila v noci na 27. září (10. října) 1917, když prozatímní vláda požadavky železničářů částečně uspokojila. — 310

¹⁰⁰ Jde o stanovisko Kameněva, Zinovjeva, Trockého a jejich stoupenců. Kameněv a Zinovjev se stavěli proti Leninovu plánu na přípravu ozbrojeného povstání a tvrdili, že dělnická třída Ruska nedokáže provést socialistickou revoluci. Dostali se až na pozice menševiků, kteří hájili buržoazní republiku. Trockij trval na tom, aby se povstání odložilo až do svolání II. celoruského sjezdu sovětů, což ve skutečnosti znamenalo povstání zmařit, protože prozatímní vláda by tak získala možnost soustředit ke dni svolání sjezdu síly k rozdrčení povstání. — 312

¹⁰¹ Článek *Udrží bolševici státní moc?* napsal Lenin ve Vyborgu koncem září až 1. (14.) října 1917. Poprvé byl uveřejněn v říjnu 1917 v časopisu *Prosvěščenije*, v dvojčísle 1/2.

Prosvěščenije — legální společenskopolitický a literární měsíčník, teoretický orgán bolševiků, který vycházel v Petrohradě od prosince 1911 do června 1914 v nákladu až 5000 výtisků.

Časopis byl založen z Leninova podnětu. Přispívali do něj V. V. Vorovskij, A. I. Uljanovová-Jelizarovová, N. K. Krupská, M. S. Olminskij, J. V. Stalin a M. A. Saveljev. Pro řízení literární rubriky získal Lenin A. M. Gorkého. Lenin řídil Prosvěščenije nejdřív z Paříže, později pak z Krakova a Poronina, redigoval články a vedl pravidelnou korespondenci s členy redakční rady.

Časopis odhaloval oportunisty-likvidátory, otzovisty i trockisty, a rovněž buržoazní nacionalisty, objasňoval boj dělnické třídy v období nového revolučního rozmachu, propagoval bolševická hesla k volbám do IV. státní dumy a stavěl se proti revizionismu a centrismu ve stranách II. internacionály. Časopis sehrál významnou úlohu v marxistické internacionalistické výchově dělníků v Rusku.

Těsně před první světovou válkou carská vláda časopis zastavila. Na podzim 1917 bylo jeho vydávání obnoveno, vyšlo však jen jedno dvojčíslo, v němž vyšel kromě Leninova článku Udrží bolševici státní moc? i jeho článek K revizi programu strany a rovněž články V. Miljutina K itogam 6-ogo sjezda RSDRP [K závěrům VI. sjezdu SDDSR], F. Mehringa Marks v emigracii [Marx v emigraci], A. Lomova Vojna i narodnoje chozjajstvo v Germanii [Válka a národní hospodářství v Německu] a jiné. — 319

¹⁰² K této události došlo na zasedání I. celoruského sjezdu sovětu dělnických a vojenských zástupců 4. (17.) června 1917. Při projevu ministra prozatímní vlády menševika Cereteliho, který tvrdil, že v Rusku neexistuje ani jediná politická strana, která by byla ochotna převzít veškerou moc, zvolal Lenin ze svého místa jménem strany bolševiků: »Existuje!«^[95] Ze sjezdové tribuny pak prohlásil, že bolševická strana je kdykoli »ochotna převzít všechnu moc« (Sebrané spisy 32, Praha 1987, s. 282). — 322

¹⁰³ *Znamja truda* — deník, orgán petrohradského výboru strany eserů. Začal vycházet 23. srpna (5. září) 1917 a od 59. čísla z 1. (14.) listopadu 1917 vycházel jako orgán petrohradského výboru strany eserů a frakce levých eserů ústředního výkonného výboru II. celoruského sjezdu sovětu. Od 28. prosince 1917 (10. ledna 1918), počínaje číslem 105, vycházel jako ústřední orgán strany levých eserů. Byl zastaven v červenci 1918 v souvislosti se vzpourou levých eserů. — 329

¹⁰⁴ Viz K. Marx—B. Engels, Spisy 33, Praha 1971, s. 246. — 351

¹⁰⁵ Viz dopis B. Engelse F. A. Sorgemu z 22. února 1888 (K. Marx—B. Engels, Spisy 37, Praha 1972, s. 41). — 359

¹⁰⁶ Srov. K. Marx—B. Engels, Spisy 8, Praha 1960, s. 121. — 365

¹⁰⁷ Lenin měl na mysli tyto události: 28. únor (13. březen) 1917 — datum únorové buržoazně demokratické revoluce; 30. září (13. říjen) 1917 — původní termín, který prozatímní vláda stanovila pro svolání Ústavodárného shromáždění; 28. listopad (11. prosinec) 1917 — druhý termín pro svolání Ústavodárného shromáždění. — 369

¹⁰⁸ Lenin uvádí slova N. Suchanova z jeho článku Znovu uhodilo^[206], uveřejněného v listu Novaja žizň.

V budově bývalého Smolného ústavu sídlily od srpna 1917 bolševické frakce Celoruského ústředního výkonného výboru a petrohradského sovětu dělnických a vojenských zástupců. V říjnu tam zasedal i vojenský revoluční výbor. — 369

¹⁰⁹ Tento Leninův dopis se projednával 5. (18.) října 1917 na zasedání petrohradského výboru SDDSR(b), kterému předsedal M. I. Kalinin. Na zasedání se V. Volodarskij a M. Laševič vyslovili proti Leninově orientaci na ozbrojené povstání. Laševič ve svém příspěvku prohlásil, že se události nemají urychlovat, že se má čekat na sjezd sovětů. Proti nim se postavili M. I. Kalinin, I. A. Rahja, M. J. Laciš a další. Většina účastníků zasedání byla pro orientaci na ozbrojené povstání, jak ji Lenin vyložil ve svém dopise.

Dopis se rovněž projednával v moskevském výboru SDDSR(b) na schůzi vedoucích stranických pracovníků. 7. (20.) října schválil moskevský výbor rezoluci, v níž vytyčil úkol ihned zahájit boj o moc. 10. (23.) října schválila moskevská městská konference bolševiků rezoluci, v níž prohlásila, že jediné svržení vlády Kerenského a její nahrazení vládou dělníků a rolníků umožní, aby se mohla provést tato revoluční opatření: předat půdu rolníkům, navrhnout spravedlivý mír národům a energicky zasáhnout proti hospodářskému rozvratu. Konference pověřila moskevský výbor, aby podnikl opatření »k uvedení revolučních sil do bojové pohotovosti«.

Dopis ústřednímu, moskevskému a petrohradskému výboru a bolševickým členům petrohradského a moskevského sovětu byl v prvním ruském vydání Leninových Spisů uveřejněn pod titulem Dopis petrohradskému a moskevskému výboru SDDSR(b).

V dalších ruských vydáních Leninových Spisů byl titulek pozměněn podle původního pramenu — strojopisné kopie, uložené v Ústředním stranickém archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS. — 371

¹¹⁰ *Teze referátu předneseného na konferenci petrohradské organizace 8. října a určené rovněž pro rezoluci a instrukci delegátům sjezdu strany se uveřejňují v plném znění poprvé zároveň s posledním oddílem O seznamu kandidátů do Ústavodárného shromáždění a s poznámkou k němu. V prvním ani ve čtvrtém ruském vydání Leninových Spisů nebyl tento oddíl uveřejněn, ve druhém a třetím ruském vydání byl uveřejněn jen zčásti.*

III. petrohradská městská konference se konala 7.—11. (20.—24.) října 1917. Bylo na ní přítomno 92 delegátů s hlasem rozhodujícím a 40 delegátů s poradním hlasem. Konference zvolila Lenina za svého čestného předsedu. Leninovy teze se staly základem rezolucí konference. V rezoluci k současné situaci konference prohlásila, že vláda Kerenského musí být nahrazena revoluční vládou dělníků a rolníků, protože jen taková vláda dokáže předat půdu rolníkům a vyvést zemi z války a z hospodářského rozvratu. Konference schválila rezoluce O Rudé gardě, O hladovce politických vězňů, zatčených ve věci z 3. (16.)—5. (18.) července. V rezolucích konference se zdůrazňovalo, že »jsme na prahu masového politického povstání«, a vyjadřovalo se pevně přesvědčení, že toto povstání bude vítězné. Konference posoudila otázku voleb do Ústavodárného shromáždění. Mezi prvními kandidáty za Petrohrad byl uveden V. I. Lenin. Na zasedání 11. (24.) října byl přečten Leninův Dopis petrohradské městské konferenci (viz tento svazek, s. 378—381). Konference měla velký význam pro přípravu Říjnové revoluce. — 373

¹¹¹ *Mezirajonovci — členové společné obvodní organizace sjednocených sociálních demokratů, která vznikla v Petrohradě v listopadu 1913 ve snaze o jednotu SDDSR. Mezirajonovci se pod heslem jednoty snažili sjednotit bolševickou a menševickou organizaci v Petrohradě, přičemž vytvořili vlastně další, vlastní, frakční organizaci. Patřili k ní menševici-trockisté, ale také část bývalých bolševiků smířlivecky naladěných vůči oportunistu.*

Za první světové války zastávali mezirajonovci centrstické stanovisko, uznávali válku za imperialistickou, byli proti sociálšovinismu, ale nesouhlasili s naprostou roztržkou s menševiky.

V roce 1917 prohlásila společná obvodní organizace, jejímiž členy byli V. Volodarskij, A. Ioffe, A. Lunačarskij, D. Manuilskij,

L. Trockij, M. Urickij, I. Jureněv aj., že souhlasí s linií bolševické strany. Na VI. sjezdu SDDSR(b) byla společná obvodní organizace (asi 4000 členů), která se rozešla s menševiky-obranáři, přijata do bolševické strany. Další události ukázaly, že někteří mezirajonovci (Lunačarskij, Manuilskij, Volodarskij, Urickij aj.) skutečně skoncovali se svou centrystickou minulostí a stali se významnými činiteli bolševické strany, kdežto Trockij se ani vstupem do bolševické strany nestal bolševikem a vedl skrytý i otevřený boj proti leninismu, proti politice strany.

Mezirajonovci vydávali svůj tiskový orgán, časopis Vperjod (v roce 1915 vyšlo jedno číslo ilegálně). Vydávání časopisu bylo obnoveno v roce 1917: od června do srpna vycházel legálně jako orgán petrohradského mezinárodního výboru sjednocených sociálních demokratů (internacionalistů); vyšlo osm čísel. Po VI. sjezdu strany se složení redakce změnilo a 9. číslo časopisu vyšlo jako orgán ústředního výboru SDDSR(b). V září bylo z usnesení ústředního výboru vydávání časopisu zastaveno.

— 376

- ¹¹² Sjezd sovětů Severní oblasti měl být původně svolán na 8. (21.) října 1917 do Helsink. 5. (18.) října ústřední výbor SDDSR(b) rozhodl uspořádat sjezd v Petrohradě a odložil ho na 10. (23.) října. Sjezd byl zahájen 11. (24.) října a skončil 13. (26.) října. Byly na něm zastoupeny sověty z Petrohradu, Moskvy, Novgorodu a mnoha dalších měst. Zúčastnilo se ho celkem 94 delegátů, z toho 51 bolševiků. Vzhledem k tomu, že menševicko-eserský ústřední výkonný výbor sovětů vydal výnos, v němž prohlásil, že sjezd sovětů Severní oblasti »není plnomocným oblastním sjezdem, nýbrž pouhou „dílčí“ poradou jednotlivých sovětů«, menševická frakce sjezd demonstrativně opustila. Na pořadu sjezdu byly tyto otázky: 1. zprávy z organizací, 2. současná situace, 3. agrární otázka, 4. vojenskopolitická situace v zemi, 5. celoruský sjezd sovětů, 6. Ústavodárné shromáždění, 7. organizační otázky.

Lenin přikládal sjezdu velký význam. 8. (21.) října napsal Dopis soudruhům bolševikům, účastníkům sjezdu sovětů Severní oblasti (viz tento svazek, s. 417—423). Leninův dopis prodjala bolševická frakce sjezdu 11. (24.) října dopoledne. V rezoluci k současné situaci sjezd zdůraznil, že jedině okamžité předání veškeré moci sovětům v centru i v místech může zachránit zemi a revoluci. Sjezd schválil svolání k rolníkům a vyzval je, aby podporovali proletariát v jeho boji o moc. Sjezd zvolil severní oblastní výbor, který tvořilo 17 členů, z toho 11 bolševiků a 6 levých eserů. Sjezdová usnesení měla obrovský význam při

přípravě, organizování a mobilizaci všech sil pro vítězství Říjnové revoluce. — 379

¹¹³ Vojenská sekce petrohradského sovětu schválila 6. (19.) září 1917 rezoluci^[182], v níž kategoricky protestovala proti plánovanému přesídlení prozatímní vlády z Petrohradu do Moskvy. V rezoluci se pravilo, že »není-li prozatímní vláda schopna ubránit Petrohrad, je povinna buď uzavřít mír, nebo postoupit své místo jiné vládě«. — 379

¹¹⁴ Jde o VII. (dubnovou) celoruskou konferenci SDDSR(b), která se konala v Petrohradě 24.—29. dubna (7.—12. května) 1917. — 385

¹¹⁵ B. Engels, Ke kritice návrhu sociálně demokratického programu z roku 1891 (viz K. Marx—B. Engels, Spisy 22, Praha 1967, s. 273). — 394

¹¹⁶ *Skupina Spartakus (Internacionála)* — revoluční organizace německých levicových sociálních demokratů. Založili ji začátkem první světové války K. Liebknecht, R. Luxemburgová, F. Mehring, C. Zetkinová, J. Marchlewski, L. Tyszka a W. Pieck.

Teze skupiny Spartakus o úkolech mezinárodní sociální demokracie napsala R. Luxemburgová za spolupráce K. Liebknechta, F. Mehringa a C. Zetkinové a schválila je celoněmecká konference levicových sociálních demokratů v lednu 1916. Na této konferenci se skupina organizačně ustavila a rozhodla se pro název Internacionála.

Od roku 1916 začala skupina Internacionála, kromě politických letáků vydávaných již v roce 1915, ilegálně vydávat a rozšiřovat Politické dopisy s podpisem Spartakus (vycházely pravidelně do října 1918); proto se skupina Internacionála začala nazývat rovněž skupina Spartakus. Spartakovci šířili revoluční propagandu mezi masami, organizovali masové protiválečné akce, řídili stávky, odhalovali imperialistický charakter světové války a zrádovství oportunistických sociálně demokratických předáků. Avšak v některých důležitých teoretických a politických otázkách se dopouštěli závažných chyb: odmítali možnost národně osvobozeneckých válek v období imperialismu, nebyli důslední v otázce hesla přeměny imperialistické války ve válku občanskou, podceňovali úlohu proletářské strany jako avantgardy dělnické třídy a báli se energického rozchodu s oportunisty. Lenin nejednou kritizoval chyby německých sociálních demokratů a po

máhal jim zaujmout správné stanovisko (viz práce O Juniově brožuře, *Vojenský program proletářské revoluce* aj., Sebrané spisy 30, Praha 1986, s. 25—40, 154—165).

V dubnu 1917 vstoupili spartakovci do centristické Nezávislé sociálně demokratické strany Německa, v níž si zachovali svou organizační samostatnost. Za listopadové revoluce v Německu v roce 1918 se s touto stranou rozešli, založili Spartakův svaz a 14. prosince 1918 uveřejnili svůj program. Na ustavujícím sjezdu (30. prosince 1918—1. ledn a 1919) založili Komunistickou stranu Německa. — 395

- ¹¹⁷ *Tribunisté* — levé křídlo Sociálně demokratické dělnické strany Nizozemska, jejímž orgánem byl list *De Tribune*. V čele tribunistů stáli H. Gorter, A. Pannekoek, H. Rolandová-Holstová a D. Wijnkoop. Za první světové války zastávali v podstatě internacionalistické stanovisko. V roce 1918 se stali členy Komunistické strany Nizozemska. — 410

- ¹¹⁸ *Liga socialistické propagandy* byla ustavena v roce 1915 v americkém Bostonu jako samostatná skupina uvnitř Socialistické strany USA s vlastními členskými legitimacemi i stranickými příspěvky. Zastávala stanovisko zimmerwaldské levice a seskupovala kolem sebe revoluční síly socialistické strany.

Po Říjnové revoluci vytvořila Liga výbor pro informace o bolševismu, který se snažil vyvracet lži a pomluvy reformistického tisku o sovětské republice a během cizí vojenské intervencerazil heslo Ruce pryč od Sovětského Ruska! — 410

- ¹¹⁹ *Socialistická dělnická strana USA* byla založena v roce 1876, původně pod názvem Dělnická strana, na slučovací sjezdu ve Filadelfii. Vznikla spojením amerických sekcí I. internacionály a dalších socialistických organizací. Na řídicí práci sjezdu se podíleli Marxův a Engelsův spolupracovník F. A. Sorge. Převážnou většinu členů strany tvořili přistěhovalci, jejichž spojení s americkými dělníky bylo slabé. V prvních letech měli ve straně vedoucí postavení lassallovci, kteří se dopouštěli sektářských a dogmatických chyb. Část vedoucích činitelů této strany považovala za její hlavní úkol parlamentní činnost a podceňovala řízení hospodářského boje mas, zatímco druhá část sklouzávala k tradeunionismu a k anarchismu. Pro ideovou nepevnost a kolísání stranických vůdců v taktice nakonec z oslabené strany řada skupin vystoupila. Marx a Engels sektářskou taktiku amerických socialistů ostře kritizovali.

Začátkem devadesátých let se vedení Socialistické dělnické strany ujalo její levé křídlo v čele s D. de Leonem, které se však dopouštělo anarchosyndikalistických chyb. Strana odmítala boj za dílčí požadavky dělnické třídy i práci v reformistických odborech a stále více ztrácela už tak dost slabé spojení s masovým dělnickým hnutím. Za první světové války se Socialistická dělnická strana USA přikláněla k internacionalismu. Pod vlivem Říjnové revoluce se její nejrevolučnější část aktivně podílela na založení Komunistické strany USA. Dnes je Socialistická dělnická strana USA celkem nepočetnou organizací, která nemá na dělnické hnutí v USA žádný vliv. — 410

¹²⁰ Viz B. Engels, *Revoluce a kontrarevoluce v Německu* (K. Marx—B. Engels, Spisy 8, Praha 1960, s. 121). — 415

¹²¹ Jde o velké protiválečné akce v italském Turínu v srpnu 1917. Demonstrace způsobené kritickým nedostatkem potravin začaly 21. srpna a další den přerostly ve stávkou. Stávka dělníků přerostla ve stávkou generální a ve městě začaly vyrůstat barikády. Hnutí dostalo politický, protiválečný ráz. 23. srpna už byla turínská předměstí v rukou povstalců. Vláda vyslala k potlačení hnutí vojenské jednotky a vyhlásila ve městě stanné právo. 27. srpna generální stávka v Turínu skončila. — 417

¹²² Zasedání ústředního výboru 10. (23.) října 1917 bylo prvním zasedáním ústředního výboru strany, jehož se Lenin účastnil po svém příjezdu z Vyborgu do Petrohradu. Na zasedání konaném za předsednictví J. M. Sverdlova přednesl Lenin zprávu o současné situaci. Ústřední výbor schválil rezoluci navrženou Leninem, podle níž se měly okamžitě zahájit přípravy k ozbrojenému povstání. Jedině Zinovjev a Kameněv vystoupili a hlasovali proti povstání. Trockij nehlasoval proti rezoluci o povstání, domníval se však, že povstání má být odloženo do II. sjezdu sovětů. To ve skutečnosti znamenalo povstání zmařit, neboť se tím prozatímní vládě umožňovalo soustředit do svolání sjezdu síly, které by jí umožnily povstání potlačit. Ústřední výbor se proti kapitulantům rázně postavil. Zasedání ústředního výboru 10. října má obrovský historický význam. Rezoluce o povstání, schválená deseti hlasy proti dvěma, se stala směrnicí pro celou bolševickou stranu, aby se okamžitě zahájily přípravy k ozbrojenému povstání. Na tomto zasedání ústředního výboru bylo pro politické vedení povstání vytvořeno politické byro v čele s Leninem. (Viz *Protokoly Centralnogo komiteta RSDRP(b)*. Avgust 1917—fevral 1918, 1958, s. 83—86.) — 424

- ¹²³ Lenin má na mysli Sverdlovovo sdělení na zasedání ústředního výboru 10. (23.) října 1917 ke třetímu bodu programu, tj. Minsk a severní fronta. Sverdlov oznámil, že technicky je možné provést ozbrojenou akci v Minsku, odkud přišel návrh, že pomohou Petrohradu vysláním revoluční jednotky. — 425
- ¹²⁴ Rozšířené zasedání ústředního výboru SDDSR(b) 16. (29.) října 1917 se konalo v Petrohradě v místnosti lesnovské obvodní dumy, jejímž předsedou byl M. I. Kalinin. Na zasedání byli kromě členů ústředního výboru i zástupci výkonné komise petrohradského výboru, vojenské organizace při ÚV SDDSR(b), petrohradského sovětu, odborů, závodních výborů, železničářů a petrohradského okruhového výboru. Lenin podal zprávu o rezoluci ústředního výboru o ozbrojeném povstání, schválené na zasedání 10. (23.) října. Kameněv a Zinovjev znovu vystoupili proti povstání a tvrdili, že síly bolševiků jsou velmi slabé a že se má počkat na Ústavodárné shromáždění. Rezoluci ústředního výboru energicky podpořili F. E. Dzeržinskij, M. I. Kalinin, A. I. Rahja, J. M. Sverdlov, N. A. Skrypnik, J. V. Stalin aj. Ostře kritizovali kapitulantské stanovisko Kameněva a Zinovjeva. Rezoluce navržená Leninem byla schválena devatenácti hlasy, dva hlasy byly proti a čtyři účastníci zasedání se hlasování zdrželi. Na tajném zasedání ústředního výboru bylo utvořeno vojenské revoluční ústředí pro vedení povstání, jehož členy se stali A. S. Bubnov, F. E. Dzeržinskij, J. M. Sverdlov, J. V. Stalin a M. S. Urickij. V usnesení ústředního výboru se pravilo, že vojenské revoluční ústředí strany je součástí vojenského revolučního výboru sovětů. (Viz Protokoly Centralnogo komiteta RSDRP(b). Avgust 1917—fevral 1918, 1958, s. 93—104.) — 430
- ¹²⁵ Hnutí rolníků v Tambovské gubernii v září 1917 se značně rozrostlo. Rolníci obsazovali statkářskou půdu, drancovali a podpalovali statkářské usedlosti a brali statkářům obilí. V 68 guberniích a oblastech Ruska bylo v září zničeno 82 statkářských usedlostí, z toho 32 v Tambovské gubernii. Celkově bylo v gubernii zaregistrováno 166 rolnických nepokojů; největší počet nepokojů byl v kozlovském újezdu. Statkáři vystrašení rolnickým hnutím odvezli proto co nejvíc obilí určeného k prodeji k železničním stanicím, takže stanice byly obilím doslova zasypány. K potlačení rolnického povstání poslal velitel moskevského vojenského okruhu do Tambovské gubernie vojenské jednotky. V gubernii bylo vyhlášeno stanné právo. Avšak revoluční boj rolníků za půdu pokračoval a šířil se dál. — 436

¹²⁶ Dopis členům bolševické strany a Dopis ústřednímu výboru SDDSR(b) (viz tento svazek, s. 456—465) zachycují Leninův boj proti Zinovjevovi a Kameněvovi, kteří se snažili zmařit usnesení ústředního výboru o ozbrojeném povstání. Když byli na zasedání ústředního výboru 10. (23.) října 1917, kde se jednalo o povstání, poražení, obrátili se příštího dne na ústřední výbor s prohlášením a kromě toho napsali dopis s titulkem K současné situaci, který adresovali petrohradskému, moskevskému, moskevskému oblastnímu a finskému oblastnímu výboru SDDSR(b) a bolševickým frakcím ústředního výkonného výboru sovětu a sjezdu sovětu Severní oblasti. V tomto dopise se stavěli proti usnesení ústředního výboru o ozbrojeném povstání. Protože však nezískali žádnou podporu ani na rozšířeném zasedání petrohradského výboru 15. (28.) října, kde se jejich dopis četl, ani na rozšířeném zasedání ústředního výboru 16. (29.) října, kde se znovu postavili proti ozbrojenému povstání, rozhodli se ke zrádcovskému kroku. 18. (31.) října byla v polomeševickém listu Novaja žižň uveřejněna noticka pod názvem J. Kameněv o »akci«, v níž se Kameněv jménem svým i Zinovjevovým vyslovil proti ozbrojenému povstání, čímž nepříteli prozradil nesmírně důležité tajné usnesení strany. Téhož dne napsal Lenin Dopis členům bolševické strany a 19. října (1. listopadu) Dopis ústřednímu výboru SDDSR(b). V těchto dopisech pranýřoval Zinovjevovo a Kameněvovo jednání jako zradu revoluce, označil je oba za stávkokazy a žádal, aby byli vyloučeni ze strany.

Leninův Dopis ústřednímu výboru SDDSR(b) se projednával na zasedání ÚV 20. října (2. listopadu). Jako první promluvil F. E. Dzeržinskij a navrhl »požádat Kameněva, aby se vzdal veškeré politické činnosti«. Upozornil rovněž, že Zinovjev se skrývá před úřady, takže se stejně nemůže stranické činnosti účastnit. J. M. Sverdlov ve svém vystoupení uvedl, že Kameněvův čin nelze ničím ospravedlnit, ale že ústřední výbor nemá právo vylučovat ho ze strany. Navrhl, aby Kameněv rezignoval na funkci v ústředním výboru. Stalin promluvil na zasedání dvakrát. Nejprve navrhl přeložit projednávání této otázky na plenární zasedání ÚV, když však jeho návrh nebyl přijat, prohlásil ve svém druhém příspěvku, že »vyloučení ze strany není recept«, a navrhl, aby se Zinovjev a Kameněv zavázali, že se podřídí usnesením ústředního výboru, a aby jim bylo členství v ústředním výboru ponecháno. Totéž stanovisko vyslovil Stalin i na stránkách listu Rabočij puť v noticce Z redakce, uveřejněné 20. října (2. listopadu), tedy před tím, než bylo schváleno usnesení ústředního výboru. V této noticce Stalin psal, že ostrý tón Leninova článku

(Dopis soudruhům, viz tento svazek, s. 434—455) vůči Zinovjevovi a Kameněvovi nemění nic na tom, že »v zásadě zůstáváme lidmi stejně smýšlejícími« (Rabočij puť, č. 41, 1917). Noticku Z redakce otiskl Stalin až poté, kdy Kameněv uveřejnil svoji noticku v polomenševickém listu Novaja žizň a kdy Lenin ve svých dopisech zhodnotil Kameněvovo a Zinovjevovo jednání.

Ústřední výbor přijal Kameněvovu rezignaci na funkci v ústředním výboru, Zinovjev a Kameněv se museli zavázat, že nebudou vydávat žádná prohlášení proti usnesením ústředního výboru a linii jeho práce. Bylo rovněž usneseno, aby žádný člen ústředního výboru nevystupoval proti usnesením tohoto orgánu. (Viz Protokoly Centralnogo komiteta RSDRP(b). Avgust 1917—fevral 1918, 1958, s. 106—108.)

Lenin s usnesením ústředního výboru k případu Zinovjeva a Kameněva nesouhlasil, o čemž napsal v Dopise J. M. Sverdlovi a označil toto usnesení za kompromis (viz tento svazek, s. 473). — 456

¹²⁷ Zde a dále, na s. 463—464, má Lenin na mysli rozšířené zasedání ústředního výboru SDDSR(b) ze 16. (29.) října 1917, kde Zinovjev a Kameněv vystupovali proti usnesení tohoto orgánu z 10. (23.) října o ozbrojeném povstání. (Viz Protokoly centralnogo komiteta RSDRP(b). Avgust 1917—fevral 1918, 1958, s. 93—105.) — 461

¹²⁸ Lenin má na mysli pozemkové »reformy« prováděné britskou vládou v Irsku, jejichž cílem bylo odvést irský lid od revolučního boje. Podle pozemkového zákona z roku 1881 se měly na stanovení »spravedlivého« pachtovného podílet soudní orgány. Pachtýř měl právo předat svůj pozemek jiné osobě. Zákon chránil zájmy statkářů (landlordů). Těm se umožňoval výhodný prodej pozemků státu. Zavedení pevného pachtovného na 15 let v době, kdy ceny zemědělských produktů klesaly, bylo výhodné pro majitele půdy. Viz rovněž Leninův článek Angličtí liberálové a Irsko (Sebrané spisy 24, Praha 1985, s. 394—397). — 471

¹²⁹ Jde o projevy J. M. Sverdlova, J. V. Stalina, F. E. Dzeržinského a G. J. Sokolnikova na zasedání ústředního výboru strany 20. října (2. listopadu) 1917 při projednávání Leninova Dopisu ústřednímu výboru SDDSR(b) (viz tento svazek, s. 460—465), v souvislosti s notickou uveřejněnou v polomenševickém listu Novaja žizň a nazvanou J. Kameněv o »akci«, v níž se Kameněv jménem svým i Zinovjevovým vyslovil proti ozbrojenému povstání. (Viz

- ¹³⁰ Demonstrace kozáků neboli kozácké »procesí« v Petrohradě bylo stanoveno na 22. říjen (4. listopad) 1917; kontrarevoluce z něj chtěla udělat přehlídku svých sil v boji proti rozvíjející se revoluci. Bolševici zahájili velkou vysvětlovací kampaň mezi kozáky, aby se této demonstrace nezúčastnili. Petrohradský sovět dělnických a vojenských zástupců se obrátil ke kozákům s provoláním. Představitelé kozáckých pluků byli pozváni na poradě plukovních výborů, kterou uspořádal petrohradský sovět 21. října (3. listopadu) ve Smolném. Na poradě kozáci prohlásili, že proti dělníkům a vojákům nepůjdou. Prozatímní vládě nezbylo než v noci na 22. říjen (4. listopad) kozácké »procesí« odvolat. — 473
- ¹³¹ Dopis členům ústředního výboru SDDSR(b) napsal Lenin večer 24. října (6. listopadu) 1917. Téhož dne pozdě večer přišel ilegálně do Smolného a ujal se přímého vedení ozbrojeného povstání. — 474
- ¹³² *Vojenský revoluční výbor při petrohradském sovětu* byl vytvořen 12. (25.) října 1917 na pokyn ústředního výboru bolševické strany. Jeho členy se stali představitelé ústředního výboru strany, petrohradského výboru, petrohradského sovětu, závodních výborů, odborů a vojenských organizací. Tento výbor pracoval pod přímým vedením ústředního výboru strany a v úzkém kontaktu s bolševickou vojenskou organizací řídil formování oddílů Rudé gardy a vyzbrojování dělníků. Jeho hlavním úkolem byla příprava ozbrojeného povstání podle direktiv ústředního výboru bolševické strany. Řídícím jádrem vojenského revolučního výboru bylo vojenské revoluční ústředí, utvořené na zasedání ústředního výboru 16. (29.) října 1917 ve složení: A. S. Bubnov, F. E. Dzeržinskij, J. M. Sverdlov, J. V. Stalin a M. S. Urickij. Činnost tohoto ústředí denně usměrňoval Lenin. Po vítězství Říjnové revoluce a ustavení sovětské vlády na II. sjezdu sovětů se hlavním úkolem vojenského revolučního výboru stal boj proti kontrarevoluci a ochrana revolučního pořádku. Jak se postupně vytvářel a upevňoval sovětský aparát, předával tento výbor své funkce vznikajícím lidovým komisariátům. Svou činnost skončil 5. (18.) prosince 1917. — 479
- ¹³³ Leták s plánovanými přílohami vydán nebyl. Po Říjnové revoluci vyšla v edici Soldatskaja i kresťjanskaja biblioteka [Knihovna vo-

jáků a rolníků] brožura: N. Lenin, Kak obmanuli narod socialisty-revolucioněry i čto dalo narodu novoje pravitel'stvo bolševikov [Jak oklamali lid socialisté-revolucionáři a co dala lidu nová vláda bolševiků]. Brožura obsahovala dokumenty, které Lenin navrhol jako přílohy k letáku: 1. Návrh pozemkového zákona esera S. L. Maslova, ministra zemědělství prozatímní vlády (body 25—40), uveřejněný v listu Dělo naroda z 18. října 1917. 2. Leninův článek Jak eserská strana znovu podvedla rolníky (viz tento svazek, s. 466—472). 3. zákon o půdě schválený na druhém sjezdu sovětů dělnických a rolnických zástupců; v brožuře byl otištěn pod titulkem: A tohle dala lidu bolševická vláda. Předmluvu k brožuře napsal Lenin (viz Spisy 26, Praha 1956, s. 297—298). — 479

- ¹³⁴ Dokument Poznámky pro zapamatování byl poprvé uveřejněn v publikaci Leninskij sbornik XXI pod titulkem Seznam příkazů soudruhům před odjezdem do Helsink. Obsah dokumentu však svědčí o tom, že to seznam příkazů soudruhům není, že si tu Lenin poznamenával, co všechno potřebuje. Neexistují žádné údaje o tom, že by tento seznam byl odevzdán soudruhům k vyřízení. Na opačné straně lístku si Lenin napsal osnovu dopisu zahraničnímu byru ústředního výboru SDDSR(b) (viz Leninskij sbornik XXI, s. 71—72). Zde je napsáno tužkou několik čísel, jimiž se zřejmě vypočítává rozsah nějakého tištěného textu. To všechno svědčí o tom, že tu jde o poznámky pro zapamatování.

Značná část textu na tomto lístku je přeškrtnuta. Neškrtnut je tento text:

Stuha ke klobouku (černá stuha)
 jehlu a černé nitě
 Social-demokrat, č. 47
 švédský a finský slovník
 Pravda, Izvěstija
 K hodnocení 3.—4. července?
 1. každý týden: adresa v Haparandě
 2. šifra
 3. smluvené dopisnice. — 483

- ¹³⁵ Má-li zde Lenin na mysli teze Politická situace, které napsal 10. (23.) července 1917 (viz tento svazek, s. 29—33), nebo napsal-li k VI. sjezdu SDDSR(b) zvláštní teze, nebylo zjištěno. — 483

- ¹³⁶ Jde o časopis Naš put', redigovaný levou eserkou M. A. Spiridonovou. List Dělo naroda z 12. (25.) srpna 1917 sděloval, že vyšlo

1. číslo tohoto časopisu. Lenin zřejmě žádal o jeho zaslání.
— 484

¹³⁷ Lenin byl zapsán v seznamu kandidátů do Ústavodárného shromáždění za ústřední výbor SDDSR(b) v pěti volebních okruzích: Petrohrad — hlavní město, Petrohradská gubernie, Ufa, Baltské loďstvo a Severní front.

Leninovo prohlášení na předepsaném formuláři, že souhlasí se svou kandidaturou do Ústavodárného shromáždění za Severní front, je vyplněno neznámou rukou. Lenin ho podepsal a doplnil svou adresu. Prohlášení o souhlasu kandidovat za Baltské loďstvo je vyplněno rovněž neznámou rukou a podepsáno Leninem.
— 485

SEZNAM LITERATURY,
KTEROU V. I. LENIN CITUJE
NEBO O NÍŽ SE ZMIŇUJE*

[¹] *Андреев, Н. Контрреволюция на улицах Петрограда 4 июля. (По личным наблюдениям).* — «Рабочая Газета», Пг., 1917, № 100, 7 июля, стр. 3—4. — 52, 247

[²] *Базаров, В. Большевики и проблема власти.* — «Новая Жизнь», Пг., 1917, № 138 (132), 27 сентября (10 октября), стр. 1. — 348—350

[³] — *Марксистское отношение к восстанию.* — «Новая Жизнь», Пг., 1917, № 155 (149), 17 (30) октября, стр. 1. — 454—455

[⁴] *Барщина. (От нашего корреспондента).* Г. Екатеринбург. — «Русская Воля», Пг., 1917, № 197, 20 августа, стр. 6, в отд.: На местах. — 160—162

[⁵] «*Биржевые Ведомости*», Пг. — 121, 216, 241, 245

— Вечерний вып., Пг., 1917, № 16317, 4 (17) июля, стр. 2—3. — 55

— Вечерний вып., Пг., 1917, № 16430, 7 (20) сентября, стр. 2. — 245

[⁶] *Большевики и Стокгольм. [Передовая].* — «Новая

* Česká redakce přetiskuje tento seznam literatury z 5. ruského vydání v nezměněné podobě.

V textové části jsou bibliografické prameny přeloženy a opatřeny číslem v hranaté závorce, které odkazuje na originální název díla a jeho bibliografické údaje v tomto seznamu.

Knihy, noviny a časopisy s Leninovými poznámkami jsou označeny hvězdičkou. Tyto výtisky jsou uloženy v Archívu Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS. *Čes. red.*

Жизнь», Пг., 1917. № 97, 10 (23) августа, стр. 1. — 130—135

- [7] Бухарин, Н. И. К пересмотру партийной программы. — «Спартак», М., 1917. № 4, 10 августа, стр. 4—7. — 171, 385, 403—410
- [8] В городской думе. — «Речь», Пг., 1917, № 156 (3898), 6 (19) июля, стр. 3. — 55
- [9] В защиту правосудия. — «Известия Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917. № 128, 27 июля, стр. 2. — 79
- [10] В Совете раб. и солдат. депутатов. Заседание Петр. Сов. р. и с. д. 18 авг. — «Известия Центрального Исполнительного Комитета и Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917. № 148, 19 августа, стр. 4—5. — 123—125
- [11] В Совете рабочих и солдатских депутатов. — «Рабочий Путь», Пг., 1917, № 18, 6 октября (23 сентября), стр. 3. — 310, 316—317, 369
- [12] В Совете рабочих и солдатских депутатов. — «Речь», Пг., 1917, № 194 (3936), 19 августа (1 сентября), стр. 5. — 123—126
- [13] В тисках власти. — «Новая Жизнь», Пг., 1917, № 135 (129), 23 сентября (6 октября), стр. 1. — 324—326, 328—330
- [14] В Центральном Исполнительном Комитете. — «Новая Жизнь», Пг., 1917, № 93, 5 (18) августа, стр. 3. — 109—114
- [15] «Вестник Временного Правительства», Пг., 1917, № 2 (47), 7 (20) марта, стр. 1. — 63
- 1917, № 38 (84), 23 апреля (6 мая), стр. 1. — 467, 468—469
- 1917, № 49 (95), 6 (19) мая, стр. 1. — 93, 190, 205

- 1917, № 80 (126), 15 (28) июня, стр. 1. — 63, 65, 87
- 1917, № 100 (146), 9 (22) июля, стр. 1. — 63, 77, 317, 355
- 1917, № 103 (149), 13 (26) июля, стр. 1. — 74, 85, 158
- 1917, № 104 (150), 14 (27) июля, стр. 1. — 87, 95
- 1917, № 151 (197), 12 (25) сентября, стр. 3. — 200
- [16] *Виноваты большевики.* — «Правда», Пг., 1917, № 92, 10 июля (27 июня), стр. 2. — 65
- [17] «*Власть Народа*», М., 1917, № 42, 16 июня, стр. 2. — 65
- [18] *Во Временном правительстве.* — «Биржевые Ведомости». Вечерний вып., Пг., 1917, № 16430, 7 (20) сентября, стр. 2. — 245
- [19] *Во Всероссийской комиссии по делам о выборах в Учредительное собрание.* — «Известия Центрального Исполнительного Комитета и Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 140, 10 августа, стр. 6. — 355
- Вол—ий — см. Володарский, В.*
- [20] *Володарский, В. Ко всем товарищам!* (Письмо в редакцию). — «Рабочий», Пг., 1917, № 2, 8 сентября (26 августа), стр. 2. — 151
- [21] — *Петроград и Россия.* — «Рабочий», Пг., 1917, № 3, 9 сентября (27 августа), стр. 2—3. — 151
- [22] «*Воля Народа*», Пг. — 333
- 1917, № 67, 16 июля, стр. 3. — 65
- [23] *Вопрос о Стокгольмской конференции.* (Заседание Исп. ком. Сов. раб. и солд. деп.). — «Русская Воля», Пг., 1917, № 186, 8 августа, стр. 6. — 100—102

- [²⁴] *Всероссийское демократическое совещание.* — «Известия Центрального Исполнительного Комитета и Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 171, 15 сентября, стр. 1—6. — 285
- [²⁵] *Всероссийское демократическое совещание.* — «Известия Центрального Исполнительного Комитета и Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 173, 17 сентября, стр. 1—6. — 282, 284, 285, 286, 361—362
- [²⁶] * *Гильфердинг, Р. Финансовый капитал.* Новейшая фаза в развитии капитализма. Авторизов. пер. с нем. и вступит. статья И. Степанова. М., Знаменский, 1912. ХХІХ, 576, 3 стр. — 400
- [²⁷] *Гоголь, Н. В. Мертвые души.* — 328, 364, 367
— *Ревизор.* — 114
- [²⁸] *Голос крестьянства по вопросу о коалиции.* — «Знамя Труда», Пг., 1917, № 25, 22 сентября, стр. 2. Подпись: А. Б. — 329
- [²⁹] *Государственное совещание в Москве.* — «Речь», Пг., 1917, № 190 (3932), 15 (28) августа, стр. 2—4. — 104, 157
- [³⁰] *Грибоедов, А. С. Горе от ума.* — 366, 368
Дантон. Речь в законодательном собрании 2 сентября 1792 г. — см. Bulletin de l'assemblée nationale.
- [³¹] *Декларация советского большинства (на Демократическом совещании).* — «Известия Центрального Исполнительного Комитета и Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 175, 19 сентября, стр. 5. — 335, 340—341
- [³²] «*Дело Народа*», Пг. — 42, 157, 233, 239, 281, 284, 285, 262, 380, 436, 479
— 1917, № 92, 5 июля, стр. 1, 2. — 51, 73, 247

- 1917, № 93, 6 июля, стр. 1, 3. — 73, 247
  - 1917, № 96, 9 июля, стр. 4. — 55
  - 1917, № 113, 29 июля, стр. 1. — 233
  - 1917, № 114, 30 июля, стр. 2. — 450
  - 1917, № 135, 24 августа, стр. 1. — 367
  - 1917, № 147, 6 сентября, стр. 1. — 231, 237
  - 1917, № 160, 21 сентября, стр. 1. — 323, 324, 327, 333
  - 1917, № 164, 26 сентября, стр. 2—3. — 333
  - 1917, № 167, 29 сентября, стр. 1. — 308, 311, 355—356, 419
  - 1917, № 168, 30 сентября, стр. 1. — 316—318, 354, 420
  - 1917, № 175, 8 октября, стр. 2. — 419
  - 1917, № 183, 18 октября, стр. 1, 4. — 466—472, 479
  - 1917, № 184, 19 октября, стр. 1. — 466
- [33] *Демократический совет*. (Конец заседания 23 сентября). — «Дело Народа», Пг., 1917, № 164, 26 сентября, стр. 2—3. — 333
- [34] *Демьян Бедный. Либердан*. — 279, 280, 281, 282, 286, 290, 291, 311, 312, 371, 439, 444, 445, 464
- [35] — *Страдания следователя по корниловскому (только ли?) делу*. — 337
- [36] «*День*», Пг. — 121, 197, 252, 281
- 1917, № (16105) 144, 24 августа, стр. 1. — 367
- [37] «*Единство*», Пг. — 197, 252, 280, 285, 333, 362

- [³⁸] *Жертвы.*— «Речь», Пг., 1917, № 159 (3901), 9 (22) июля, стр. 3. Под общ. загл.: Ликвидация мятежа. — 55
- [³⁹] «*Живое Слово*», Пг. — 34, 44
- [⁴⁰] *Заговор продолжается.* [Передовая].— «Рабочий». Второй экстренный вып., Пг., 1917, № 5, 10 сентября (28 августа), стр. 1. — 151
- [⁴¹] *Заседание [Всероссийского съезда Советов рабочих и солдатских депутатов].* 5 июня [1917 г.].— «Известия Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 85, 7 июня, стр. 11—16. — 237, 339
- [⁴²] *Заседание Центр. Исполнит. Комитета С. р. и с. д.*— «Известия Центрального Исполнительного Комитета и Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 180, 24 сентября, стр. 2—3. — 294, 295
- [⁴³] *Заявление Исполнительного комитета.*— «Известия Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 59, 6 мая, стр. 1. Под общ. загл.: На каких условиях наши товарищи вступили в правительство? — 93
- Заявление офицера Дубасова от имени фронта* — см. В Совете рабочих и солдатских депутатов.
- [⁴⁴] *Зензинов, В. М. Странные противоречия.*— «Дело Народа», Пг., 1917, № 114, 30 июля, стр. 2. — 450
- [⁴⁵] (*Зиновьев, Г. Е.*) *Крестьянство и «коалиция».*— «Рабочий Путь», Пг., 1917, № 19, 7 октября (24 сентября), стр. 1—2. — 329
- [⁴⁶] — *Наша победа и наши задачи.*— «Рабочий Путь», Пг., 1917, № 9, 26 (13) сентября, стр. 1—2. — 285
- [⁴⁷] — *Чего не делать.*— «Рабочий», Пг., 1917, № 8, 12 сентября (30 августа), стр. 2. — 285

[⁴⁸] «*Знамя Труда*», Пг., 1917, № 25, 22 сентября, стр. 2. — 329

[⁴⁹] Из протокола заседания Совета рабочих и солдатских депутатов 2-го марта. — «*Известия Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов*», 1917, № 4, 3 марта, стр. 4. — 91, 97, 156

[⁵⁰] «*Известия Всероссийского Совета Крестьянских Депутатов*», Пг., 1917, № 15, 26 мая, стр. 7. — 95

— 1917, № 88, 19 августа, стр. 3—4. — 136—144, 265, 467, 469, 471, 479

[⁵¹] «*Известия Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов*», 1917, № 4, 3 марта, стр. 1, 4. — 91, 92, 97, 156

— 1917, № 59, 6 мая, стр. 1. — 93

— 1917, № 84, 6 июня, стр. 9. — 322

— 1917, № 85, 7 июня, стр. 11—16. — 237, 339

— 1917, № 91, 14 июня, стр. 8. — 96

— 1917, № 96, 20 июня, стр. 1, 2. — 96

— 1917, № 110, 6 июля, стр. 6. — 37

— 1917, № 113, 9 июля, стр. 5. — 37

— 1917, № 115, 12 июля, стр. 2—3. — 47—49

— 1917, № 119, 16 июля, стр. 4. — 70, 73, 75, 158

— 1917, № 126, 25 июля, стр. 2. — 79

— 1917, № 127, 26 июля, стр. 6. — 77

— 1917, № 128, 27 июля, стр. 2. — 79

[⁵²] «*Известия Центрального Исполнительного Комитета*

и Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов». — 267, 380, 484

- 1917, № 140, 10 августа, стр. 3, 4, 6. — *158, 355*
- 1917, № 142, 12 августа, стр. 6. — *121*
- 1917, № 148, 19 августа, стр. 4—5. — *123—125*
- 1917, № 154, 26 августа, стр. 4. — *174, 254*
- 1917, № 164, 7 сентября, стр. 1, 7. — *190, 191, 194, 195, 198, 199, 200, 211, 216, 258, 380*
- 1917, № 171, 15 сентября, стр. 1—6. — *285*
- 1917, № 173, 17 сентября, стр. 1—6. — *282, 284, 285, 286, 360—363*
- 1917, № 175, 19 сентября, стр. 5. — *335, 341*
- 1917, № 180, 24 сентября, стр. 2—3. — *294, 295*
- 1917, № 182, 27 сентября, стр. 7. — *343*

[⁵³] *«Известия Центрального Исполнительного Комитета Советов Рабочих и Солдатских Депутатов», Пг., 1917, № 191, 7 октября, стр. 4. — 379, 380*

[⁵⁴] *«Искра», Пг., 1917, № 1, 26 сентября, стр. 2. — 301*

[⁵⁵] *Итоги. — «Дело Народа», Пг., 1917, № 92, 5 июля, стр. 2. — 51, 73, 247*

[⁵⁶] *Итоги выборов. — «День», Пг., 1917, № (16105) 144, 24 августа, стр. 1, в отд.: Муниципальные заметки. Подпись: Res. — 367*

[⁵⁷] *К борьбе за мир. [Манифест III Циммервальдской конференции. 1917 г.]. — «Искра», Пг., 1917, № 1, 26 сентября, стр. 2. Под общ. загл.: Международное совещание циммервальдистов в Стокгольме. — 301*

- [⁵⁸] *К введению сахарной монополии.* — «Вестник Временного Правительства», Пг., 1917, № 151 (197), 12 (25) сентября, стр. 3. — 200
- [⁵⁹] *К вопросу о повышении хлебных цен.* — «Рабочая Газета», Пг., 1917, № 152, 5 сентября, стр. 4. — 266
- [⁶⁰] *К демонстрации 18 июня.* — «Известия Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 91, 14 июня, стр. 8. — 96
- [⁶¹] *(Каменев, Л. Б.) Заявление Ю. Каменева.* — «Известия Центрального Исполнительного Комитета и Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 142, 12 августа, стр. 6. Под общ. загл.: К делу Ю. Каменева. Подпись: Ю. Каменев. — 121
- [⁶²] — *Ю. Каменев о «выступлении».* — «Новая Жизнь», Пг., 1917, № 156 (150), 18 (31) октября, стр. 3. — 456—459, 460—465, 473
- [⁶³] *Князь Г. Е. Львов о задачах момента.* — «Известия Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 115, 12 июля, стр. 2—3. — 47—49
- [⁶⁴] *Ко всем трудящимся, ко всем рабочим и солдатам Петрограда.* [Постановление ЦК РСДРП(б) об отмене демонстрации]. — «Правда», Пг., 1917, № 78, 23 (10) июня, стр. 1. — 96
- [⁶⁵] *Кризис власти.* В Таврическом дворце. — «Известия Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 126, 25 июля, стр. 2. — 79
- [⁶⁶] *Крылов, И. А. Ворона и Лисица.* — 91
- [⁶⁷] *Ларин, Ю. Рабочие требования нашей программы.* — «Рабочий Путь», Пг., 1917, № 31, 21 (8) октября, стр. 2. — 412

- [68] — *Широкая рабочая партия и рабочий съезд.* [М.], «Новый Мир», [1907]. 96 стр. — 377
- [69] *Ленин, В. И. Большевики должны взять власть.* Письмо Центральному Комитету, Петроградскому и Московскому комитетам РСДРП(б). 12—14 (25—27) сентября 1917 г. — 295
- [70] — *Бумажные резолюции.* — «Рабочий», Пг., 1917, № 2, 8 сентября (26 августа), стр. 1—2. — 205
- [71] — *Введение социализма или раскрытие казнокрадства?* — «Правда», Пг., 1917, № 77, 22 (9) июня, стр. 1. — 205
- [72] * — *Государство и революция.* Учение марксизма о государстве и задачи пролетариата в революции. Вып. I. Пг., «Жизнь и Знание», 1918. 115 стр. (Б-ка обществоведения. Кн. 40-я). Перед загл. авт.: В. Ильин (Н. Ленин). — 334—335
- [73] * — *Грозящая катастрофа и как с ней бороться.* Пг., тип. «Сов. раб. и солд. деп. Вас. Остр.», 1917. 32 стр. (РСДРП. Солдатская и крестьянская б-ка. № 13). Перед загл. авт.: Н. Ленин. — 340
- [74] * — *Задачи пролетариата в нашей революции.* (Проект платформы пролетарской партии). Пб., «Прибой», сентябрь 1917. 38 стр. (РСДРП). Перед загл. авт.: Н. Ленин. — 302
- *Империализм, как высшая стадия капитализма* — см. Ленин, В. И. Импернализм, как новейший этап капитализма.
- [75] * — *Империализм, как новейший этап капитализма.* (Популярный очерк). Пг., «Жизнь и Знание», 1917. [3], 130 стр. Перед загл. авт.: Н. Ленин (Вл. Ильин). — 398—399
- [76] * — *К лозунгам.* Изд. Кроншт. комит. РСДРП. Б. м., 1917. 16 стр. (РСДРП). Перед загл. авт.: Н. Ленин. — 439

- [⁷⁷] — *Как бороться с контрреволюцией.* — «Правда», Пг., 1917, № 84, 30 (17) июня, стр. 2—3. — 241
- [⁷⁸] — *Как прячут прибыли господа капиталисты.* (К вопросу о контроле). — «Правда», Пг., 1917, № 94, 12 июля (29 июня), стр. 2. — 202
- [⁷⁹] — *Марксизм и восстание.* Письмо Центральному Комитету РСДРП(б). 13—14 (26—27) сентября 1917 г. — 295
- [⁸⁰] — *Надо разоблачать капиталистов.* — «Правда», Пг., 1917, № 67, 9 июня (27 мая), стр. 2. — 202
- [⁸¹] — *О войне.* Речь т. Ленина на съезде Советов. — «Правда», Пг., 1917, № 95, 13 июля (30 июня), стр. 2—3; № 96, 14 (1) июля, стр. 2—3; № 97, 15 (2) июля, стр. 2—3. — 483
- [⁸²] — *О задачах пролетариата в данной революции.* — «Правда», Пг., 1917, № 26, 7 апреля, стр. 1—2. Подпись: Н. Ленин. — 334
- [⁸³] — *О пересмотре партийной программы.* — «Солдатская Правда», Пг., 1917, № 13, 16 (3) мая. Приложение к газете «Солдатская Правда», стр. 4. — 385
- [⁸⁴] — *О предложении Боргбьерга.* [Резолюция, принятая на Седьмой (Апрельской) Всероссийской конференции РСДРП(б). 1917 г.]. — «Правда», Пг., 1917, № 41, 9 мая (26 апреля), стр. 1. Под общ. загл.: Резолюция Всероссийской конференции РСДРП. — 101
- [⁸⁵] — *О созыве международной якобы социалистической конференции с участием социал-шовинистов.* — «Правда», Пг., 1917, № 55, 25 (12) мая, стр. 2. — 100—101
- [⁸⁶] — *Об отношении к Временному правительству.* [Резолюция, принятая на Петроградской общегородской конференции РСДРП(б). 1917 г.]. — «Прав-

да», Пг., 1917, № 35, 1 мая (18 апреля), стр. 3.
Под общ. загл.: Российская социал-демократическая рабочая партия. — 334

- [87] — *Ответ тов. Н. Ленина.* — «Пролетарское Дело», Кронштадт, 1917, № 16, 14 (1) августа, стр. 2—3; № 18, 16 (3) августа, стр. 2—3. Подпись: Н. Ленин. — 247
- [88] — *Письмо Баску.* 30 декабря 1914 г. (12 января 1915 г.). — 146
- [89] — *Письмо к товарищам.* — «Рабочий Путь», Пг., 1917, № 40, 1 ноября (19 октября), стр. 2—3; № 41, 2 ноября (20 октября), стр. 2—3; № 42, 3 ноября (21 октября), стр. 2. Подпись: Н. Ленин. — 458
- [90] — *Политические партии в России и задачи пролетариата.* Пг., «Жизнь и Знание», 1917, 29 стр. (Дешевая б-ка. Кн. 111-я). Перед загл. кн. авт.: Н. Ленин. — 239
- [91] — *Предисловие ко 2-му изданию [книги «Удержат ли большевики государственную власть?»].* — В кн.: [Ленин, В. И.] Удержат ли большевики государственную власть? [2-е изд.]. Пб., тип. «Сельского Вестника», 1918, стр. 1. (Солдатская и крестьянская б-ка). Перед загл. кн. авт.: Н. Ленин. — 321
- [92] — *Проект изменений теоретической, политической и некоторых других частей программы, составленный Н. Лениным.* — В кн.: Материалы по пересмотру партийной программы. Под ред. и с предисл. Н. Ленина. Пг., «Прибой», 1917, стр. 4—8. (РСДРП). — 385, 397—401, 408, 410—412
- [93] — *Резолюция о Советах рабочих и солдатских депутатов, [принятая на Седьмой (Апрельской) Всероссийской конференции РСДРП(б). 1917 г.].* — «Правда», Пг., 1917, № 46, 15 (2) мая, стр. 3. — 334
- [94] — *Резолюция, [принятая на заседании Центрального*

- Комитета РСДРП(б) 10 (23) октября 1917 г. — 430—433, 456, 460, 461, 462
- [⁹⁵] — *Реплика во время речи И. Г. Церетели на I Всероссийском съезде Советов рабочих и солдатских депутатов 4 (17) июня 1917 г.* — «Известия Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 84, 6 июня, стр. 9. — 322
- *Речь о войне 9 (22) июня* — см. Ленин, В. И. О войне. Речь т. Ленина на съезде Советов.
- *Речь об отношении к Временному правительству 4 (17) июня* — см. Ленин, В. И. Речь т. Ленина на Всероссийском съезде Советов р. и с. д.
- [⁹⁶] — *Речь т. Ленина на Всероссийском съезде Советов р. и с. д.* — «Правда», Пг., 1917, № 82, 28 (15) июня, стр. 2—3; № 83, 29 (16) июня, стр. 2—3. — 232
- *Соображения по поводу замечаний секции Всероссийской Апрельской конференции* — см. Ленин, В. И. Соображения по поводу предыдущих замечаний.
- [⁹⁷] — *Соображения по поводу предыдущих замечаний.* — В кн.: Материалы по пересмотру партийной программы. Под ред. и с предисл. Н. Ленина. Пг., «Прибой», 1917, стр. 11—12 (РСДРП). Подпись: Н. Ленин. — 385
- [⁹⁸] * — *Старый и новые тексты программы.* — Там же, стр. 18—32. — 403—404
- [⁹⁹] — *У последней черты.* — «Социал-Демократ», Женева, 1915, № 48, 20 ноября, стр. 2. — 34, 59
- [¹⁰⁰] * — *Удержат ли большевики государственную власть?* Пб., «Прибой», 1917. 40 стр. (РСДРП). Перед загл. авт.: Н. Ленин. — 321, 452
- [¹⁰¹] — *Удержат ли большевики государственную власть?* [2-е изд.]. Пб., тип. «Сельского Вестника», 1918.

40 стр. (Солдатская и крестьянская б-ка). Перед загл. кн. авт.: Н. Ленин. — 321

- [¹⁰²] — *Уроки революции*. Конец июля 1917 г. — 99
- [¹⁰³] *Лермонтов, М. Ю. А. О. Смирновой*. — 253
- [¹⁰⁴] «Листок Правды», Пг. — 43, 49, 75
- М—н, В. — см. Милютин, В. П.
- [¹⁰⁵] *Манифест 3-ей Циммервальдской международной социалистической конференции*. [1917 г.]. — «Рабочий Путь», Пг., 1917, № 22, 11 октября (28 сентября), стр. 1—2. — 301
- [¹⁰⁶] *Маркс, К. Восемнадцатое брюмера Луи Бонапарта*. Декабрь 1851 г. — март 1852 г. — 67, 68
- [¹⁰⁷] — *Гражданская война во Франции*. Воззвание Генерального Совета Международного Товарищества Рабочих. Апрель — май 1871 г. — 334
- [¹⁰⁸] — *Письмо Л. Кугельману*. 12 апреля 1871 г. — 351
- [¹⁰⁹] *Мартов, Л. Что же теперь?* — «Новая Жизнь», Пг., 1917, № 76, 16 (29) июля, стр. 1. — 72
- [¹¹⁰] * *Материалы по пересмотру партийной программы*. Под ред. и с предисл. Н. Ленина. Пг., «Прибой», 1917. 32 стр. (РСДРП). — 385, 397—401, 403—404, 408, 410—412
- [¹¹¹] *Материалы по пересмотру партийной программы*. Сборник статей: В. Милютина и др. М., Обл. бюро Моск. пром. района РСДРП, 1917. 40 стр. (РСДРП). — 299, 385, 386—408
- [¹¹²] [*Милютин, В. П.*] *Полугодовой итог буржуазной политики*. — «Рабочий», Пг., 1917, № 4, 10 сентября (28 августа), стр. 1—2. Подпись: В. М—н. — 151
- [¹¹³] *Мы требуем*. [Передовая]. — «Рабочий», Пг., 1917, № 4, 10 сентября (28 августа), стр. 1. — 151

- [¹¹⁴] *На улицах столицы 3-го и 4-го июля.* (Заметки очевидца). — «Пролетарское Дело», Кронштадт, 1917, № 7. 3 августа (21 июля), стр. 2. — 52
- [¹¹⁵] *Надсон, С. Я. «Завеса сброшена».* — 261
- [¹¹⁶] *«Наш Путь»*, Спб. — М. — 484
- [¹¹⁷] *Некрасов, Н. А. Блажен незлобивый поэт.* — 119, 327
- [¹¹⁸] *«Новая Жизнь»*, Пг., — 34, 132, 134, 152, 153, 157, 322, 334, 462
- 1917, № 61, 29 июня (12 июля), стр. 1. — 215
- 1917, № 76, 16 (29) июля, стр. 1. — 72
- 1917, № 93, 5 (18) августа, стр. 3. — 109—114
- 1917, № 97, 10 (23) августа, стр. 1. — 130—135
- 1917, № 103, 17 (30) августа, стр. 3. — 103—106
- 1917, № 106, 20 августа (2 сентября), стр. 1. — 152—159
- 1917, № 135 (129), 23 сентября (6 октября), стр. 1. — 324—326, 328—358
- 1917, № 138 (132), 27 сентября (10 октября), стр. 1, 3. — 296, 348—351
- 1917, № 142 (136), 1 (14) октября, стр. 1. — 364—370
- 1917, № 155 (149), 17 (30) октября, стр. 1. — 454—455
- 1917, № 156 (150), 18 (31) октября, стр. 3. — 456—459, 460—465, 473
- [¹¹⁹] *«Новое Время»*, Пг. — 37, 44, 75, 241, 451

- [¹²⁰] *О демонстрации.* [Воззвание ЦК РСДРП(б) о прекращении демонстрации. 5 (18) июля 1917 г.]. — «Правда», Пг., 1917, № 99, 18 (5) июля, стр. 4. — 52, 74
- [¹²¹] *О коалиции.* [Передовая]. — «Известия Центрального Исполнительного Комитета и Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 164, 7 сентября, стр. 1. — 258
- [¹²²] *О политическом положении.* [Резолюция, принятая на VI съезде РСДРП(б)]. — «Пролетарий», Пг., 1917, № 3, 29 (16) августа, стр. 4. Под общ. загл.: 6-й съезд РСДРП. — 175
- [¹²³] *О твердых ценах.* — «Известия Центрального Исполнительного Комитета и Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 164, 7 сентября, стр. 7. — 190, 191, 192, 194, 195, 198, 199, 200, 211, 216, 380
- [¹²⁴] *Обзор печати.* — «Рабочий», Пг., 1917, № 1, 7 сентября (25 августа), стр. 2. — 151
- [¹²⁵] *Обзор печати.* — «Рабочий», Пг., 1917, № 2, 8 сентября (26 августа), стр. 2. — 151
- [¹²⁶] *Обзор печати.* — «Рабочий», Пг., 1917, № 3, 9 сентября (27 августа), стр. 2. — 151
- [¹²⁷] *Оборона Петрограда.* [Передовая]. — «Рабочий», Пг., 1917, № 6. 11 сентября (29 августа), стр. 1. — 151
- [¹²⁸] *Обращение министра-председателя к гражданам России.* — «Известия Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 127, 26 июля, стр. 6. — 77
- [¹²⁹] *Организационный устав Российской соц.-дем. рабочей партии, принятой на Втором съезде партии.* — В кн.: Второй очередной съезд Росс. соц.-дем. рабочей партии. Полный текст протоколов. Изд. ЦК. Genève, тип. партни, [1904], стр. 7—9. (РСДРП). — 464

- [¹³⁰] *От Временного правительства.* — «Вестник Временного Правительства», Пг., 1917, № 2 (47), 7 (20) марта, стр. 1. в отд.: Действия правительства. — 63
- [¹³¹] *От Временного правительства.* [Декларация]. 5 мая 1917 г. — «Вестник Временного Правительства», Пг., 1917, № 49 (95), 6 (19) мая, стр. 1, в отд.: Действия правительства. — 93, 190, 205
- [¹³²] *От Временного правительства.* [Декларация]. 8 июля 1917 г. — «Вестник Временного Правительства», Пг., 1917, № 100 (146), 9 (22) июля, стр. 1, в отд.: Действия правительства. — 63, 77, 317, 355
- [¹³³] *От Временного правительства.* [К закону о воспрещении земельных сделок]. 12 июля 1917 г. — «Вестник Временного Правительства», Пг., 1917, № 104 (150), 14 (27) июля, стр. 1, в отд.: Действия правительства. — 87, 95
- [¹³⁴] *От Исполнительного комитета Совета рабочих и солдатских депутатов.* — «Известия Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 4. 3 марта, стр. 1. Подпись: Исполн. комитет Сов. солд. и раб. депутатов. — 91, 156
- [¹³⁵] *От следственной комиссии Вс. Исп. Комитета.* — «Известия Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 113, 9 июля, стр. 5. — 37
- [¹³⁶] *От Центр. Исп. Комитета.* — «Известия Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 110, 6 июля, стр. 6. — 37
- [¹³⁷] *Отклики событий 3—5 июля.* — «Речь», Пг., 1917, № 164 (3906), 15 (28) июля, стр. 5. — 56
- [¹³⁸] *Отсрочка созыва Учред. собрания.* — «Русская Воля», Пг., 1917, № 167, 16 июля, стр. 5. Под общ. загл.: К созыву Учредительного собрания. — 65
- [¹³⁹] *Отсрочка созыва Учредительного собрания.* — «Воля Народа», Пг., 1917, № 67, 16 июля, стр. 3. — 65

- [¹⁴⁰] *Петроград, 6 (19) июля.* Момент обязывает. [Передовая]. — «Дело Народа», Пг., 1917, № 93, 6 июля, стр. 1. — 247
- [¹⁴¹] *Петроград, 11 июля.* — «Речь», Пг., 1917, № 160 (3902), 11 (24) июля, стр. 1—2. — 65
- [¹⁴²] *Петроград, 29 июля (11 августа).* Обновление ведомств и демократия. — «Дело Народа», Пг., 1917, № 113, 29 июля, стр. 1. — 233
- [¹⁴³] *Петроград, 20 августа.* Городские выборы. — «Русская Воля», Пг., 1917, № 197, 20 августа, стр. 2. — 145
- [¹⁴⁴] *Петроград, 24 августа (6 сент.).* Выборы в центральную думу. — «Дело Народа», Пг., 1917, № 135, 24 августа, стр. 1. — 367
- [¹⁴⁵] *Петроград, 16 сентября.* [Передовая]. — «Речь», Пг., 1917, № 218 (3960), 16 (29) сентября, стр. 2. — 323, 326
- [¹⁴⁶] *Петроград, 21 сентября (3 окт.).* Пути соглашения. — «Дело Народа», Пг., 1917, № 160, 21 сентября, стр. 1. — 323—324, 325, 327, 333
- [¹⁴⁷] *Петроград, 29 сентября (12 окт.).* Сначала успокоение, потом реформы. — «Дело Народа», Пг., 1917, № 167, 29 сентября, стр. 1. — 308, 310, 311, 355—356, 419
- [¹⁴⁸] *Петроград, 30 сентября (13 окт.).* Новая революция или Учредительное собрание? — «Дело Народа», Пг., 1917, № 168, 30 сентября, стр. 1. — 316—318, 354, 420
- [¹⁴⁹] *Повышение твердых цен.* От Временного правительства. 29 августа 1917 г. — «Русские Ведомости», М., 1917, № 198, 30 августа (12 сентября), стр. 5. — 215, 216, 217, 266, 281
- [¹⁵⁰] *Положение в Интернационале и задачи РСДРП.* [Резолюция, принятая на Седьмой (Апрельской) Все-

российской конференции РСДРП(б). 1917 г.]. — «Солдатская Правда», Пг., 1917, № 13, 16 (3) мая. Приложение к газете «Солдатская Правда», стр. 3. Под общ. загл.: Резолюции Всероссийской конференции Российской социал-демократической рабочей партии, состоявшейся 24—29 апреля 1917 года. — 130, 302

[¹⁵¹] *Полугодовщина революции*. [Передовая]. — «Рабочий», Пг., 1917, № 3, 9 сентября (27 августа), стр. 1. — 151

[¹⁵²] *Последние известия*. — «Новая Жизнь», Пг., 1917, № 138 (132), 27 сентября (10 октября), стр. 3. — 296

[¹⁵³] *Постановление Временного правительства*. — «Известия Центрального Исполнительного Комитета и Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 140, 10 августа, стр. 4. Под общ. загл.: Во Врем. правительстве. — 158

[¹⁵⁴] *Постановление Временного правительства [о восприятии земельных сделок]*. 12 июля 1917 г. — «Вестник Временного Правительства», Пг., 1917, № 104 (150), 14 (27) июля, стр. 1, в отд.: Действия правительства. — 87, 95

[¹⁵⁵] *[Постановление Временного правительства о восстановлении смертной казни]*. 12 июля 1917 г.]. — «Вестник Временного Правительства», Пг., 1917, № 103 (149), 13 (26) июля, стр. 1. — 75, 85, 158

[¹⁵⁶] *[Постановление Временного правительства о сроке созыва Учредительного собрания]*. 14 июня 1917 г.]. — «Вестник Временного Правительства», Пг., 1917, № 80 (126), 15 (28) июня, стр. 1, в отд.: Действия правительства. — 63, 65, 87

[¹⁵⁷] *Постановление Временного правительства об учреждении земельных комитетов*. 21 апреля 1917 г. — «Вестник Временного Правительства», Пг., 1917, № 38 (84), 23 апреля (6 мая), стр. 1. — 467, 468—469

- [¹⁵⁸] *Постановление Временного правительства об отсрочке выборов в Учредительное собрание*. 9 августа 1917 г.]. — «Известия Центрального Исполнительного Комитета и Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 140, 10 августа, стр. 3. Под общ. загл.: Отсрочка Учредительного собрания. — 355
- [¹⁵⁹] *Постановление по аграрному вопросу*. (25 мая 1917 г.). — «Известия Всероссийского Совета Крестьянских Депутатов», Пг., 1917, № 15, 26 мая, стр. 7. — 95
- [¹⁶⁰] *Постановление центрального комитета п. с.-р.* — «Дело Народа», Пг., 1917, № 184, 19 октября, стр. 1. — 466
- [¹⁶¹] «Правда», Пг. — 34, 35, 43, 49, 52, 63, 70, 73, 74, 75, 158, 249, 251, 314, 413, 460, 483
- 1917, № 26, 7 апреля, стр. 1—2. — 334
- 1917, № 35, 1 мая (18 апреля), стр. 3. — 334
- 1917, № 41, 9 мая (26 апреля), стр. 1. — 101
- 1917, № 46, 15 (2) мая, стр. 3. — 334
- 1917, № 55, 25 (12) мая, стр. 2. — 100—101
- 1917, № 67, 9 июня (27 мая), стр. 2. — 202
- 1917, № 77, 22 (9) июня, стр. 1. — 204
- 1917, № 78, 23 (10) июня, стр. 1. — 96
- 1917, № 82, 28 (15) июня, стр. 2—3; № 83, 29(16) июня, стр. 2—3. — 232
- 1917, № 84, 30 (17) июня, стр. 2—3. — 241
- 1917, № 92, 10 июля (27 июня), стр. 2. — 65
- 1917, № 94, 12 июля (29 июня), стр. 2. — 202

- 1917, № 95, 13 июля (30 июня), стр. 2—3; № 96, 14 (1) июля, стр. 2—3; № 97, 15 (2) июля, стр. 2—3. — 483
- 1917, № 99, 18 (5) июля, стр. 4. — 51, 74
- [¹⁶²] *Правила об урегулировании земельными комитетами земельных и сельскохозяйственных отношений.* — «Дело Народа», Пг., 1917, № 183, 18 октября, стр. 4. — 466—472, 479
- [¹⁶³] *Предстоящая манифестация.* — «Власть Народа», М., 1917, № 42, 16 июня, стр. 2, в отд.: Петроград. — 65
- [¹⁶⁴] *Приказ армии и флоту.* 16 июня 1917 г. Действующая армия. — «Известия Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 96, 20 июня, стр. 1. — 96
- [¹⁶⁵] *Приказ армии и флоту.* 15-го июля 1917 г. — «Известия Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 119, 16 июля, стр. 4. — 70, 73, 75, 158
- [¹⁶⁶] *Прилежаев, И. Кризис продовольственной политики министерства продовольствия.* — «Дело Народа», Пг., 1917, № 147, 6 сентября, стр. 1. — 237
- [¹⁶⁷] *Примерный наказ.* Составленный на основании 242 наказов, доставленных с мест депутатами на I-й Всероссийский съезд Советов крестьянских депутатов в Петрограде в 1917 году. — «Известия Всероссийского Совета Крестьянских Депутатов», Пг., 1917, № 88, 19 августа, стр. 3—4. — 136—144, 265, 467, 469, 470, 479
- [¹⁶⁸] *Проблема власти и Учредительное собрание.* [Передовая]. — «Дело Народа», Пг., 1917, № 147, 6 сентября, стр. 1. Под общ. загл.: Петроград, 6 (19) сентября. — 231
- [¹⁶⁹] *Программа и организационный устав партии социалистов-революционеров, утвержденные на первом*

партийном съезде. Изд. центрального комитета п. с.-р. Б. м., тип. партни соц.-рев., 1906. 32 стр. (Партия социалистов-революционеров). — 466

[¹⁷⁰] *Программа конституционно-демократической партии или партии народной свободы.* — В кн.: Программы политических партий. Пг., Ясный-Попов, 1917, стр. 12—16. — 466

[¹⁷¹] * *Программа Российской социал-демократической рабочей партии.* — В кн.: Программа и устав Российской с.-д. рабочей партии, принятые на 2-м съезде партии 1903 г. с поправками, принятыми на Объединительном съезде в Стокгольме 1906 г. Пг., «Прибой», б. г., стр. 3—13. (РСДРП). — 33, 141, 385—397, 410—412

[¹⁷²] * *Проект изменения экономической программы-минимум.* — В кн.: Материалы по пересмотру партийной программы. Под ред. и с предисл. Н. Ленина. Пг., «Прибой», 1917, стр. 13—16. (РСДРП). — 413

[¹⁷³] *«Пролетарий»*, Пг., 1917, № 3, 29 (16) августа, стр. 4.— 175

— 1917, № 4, 30 (17) августа, стр. 3. — 105

— 1917, № 7, 2 сентября (20 августа), стр. 3. — 130

[¹⁷⁴] *«Пролетарское Дело»*, Кронштадт. — 37

— 1917, № 7, 3 августа (21 июля), стр. 2. — 52

— 1917, № 16, 14 (1) августа, стр. 2—3; № 18, 16 (3) августа, стр. 2—3. — 247

[¹⁷⁵] *«Рабочая Газета»*, Пг. — 43, 121, 157, 202, 239, 284

— 1917, № 100, 7 июля, стр. 3—4. — 52, 53, 247

— 1917, № 112, 21 июля, стр. 1. — 66

— 1917, № 152, 5 сентября, стр. 4. — 266

[¹⁷⁶] «Рабочий», Пг., 1917, №№ 1—6. — 151

— 1917, № 1, 7 сентября (25 августа), стр. 1, 2. — 151

— 1917, № 2, 8 сентября (26 августа), стр. 1—2. — 151, 205

— 1917, № 3, 9 сентября (27 августа), стр. 1, 2—3. — 151

— 1917, № 4, 10 сентября (28 августа), стр. 1—2. — 151

— Второй экстренный вып., Пг., 1917, № 5, 10 сентября (28 августа), стр. 1. — 151

— 1917, № 6, 11 сентября (29 августа), стр. 1. — 151

— 1917, № 8, 12 сентября (30 августа), стр. 2. — 285

[¹⁷⁷] «Рабочий Путь», Пг. — 285, 289

— 1917, № 9, 26 (13) сентября, стр. 1—2. — 285

— 1917, № 18, 6 октября (23 сентября), стр. 3. — 310, 316, 369, 371

— 1917, № 19, 7 октября (24 сентября), стр. 1—2. — 329

— 1917, № 22, 11 октября (28 сентября), стр. 1—2. — 301

— 1917, № 26, 16 (3) октября, стр. 1. — 407

— 1917, № 31, 21 (8) октября, стр. 2. — 412

— 1917, № 34, 25 (12) октября, стр. 1. — 436

— 1917, № 40, 1 ноября (19 октября), стр. 2—3; № 41, 2 ноября (20 октября), стр. 2—3; № 42, 3 ноября (21 октября), стр. 2. — 458

[¹⁷⁸] *Резолюции, принятые на 3-м съезде п. с.-р., состоявшемся в Москве 25 мая — 4 июня 1917 г. М., «Земля и Воля», [1917]. 16 стр. — 466*

[¹⁷⁹] *Резолюция об объединении, (принятая на VI съезде РСДРП(б)). — «Пролетарий», Пг., 1917, № 4, 30 (17) августа, стр. 3. Под общ. загл.: 6-й съезд РСДРП. — 105*

Резолюция Петроградского Совета рабочих и солдатских депутатов об отмене смертной казни — см. В Совете раб. и солдат. депутатов. Заседание Петр. Сов. р. и с. д. 18 авг.

[¹⁸⁰] *Резолюция по аграрному вопросу, (принятая на Седьмой (Апрельской) Всероссийской конференции РСДРП(б). 1917 г.). — «Солдатская Правда», Пг., 1917, № 13, 16 (3) мая. Приложение к газете «Солдатская Правда», стр. 2. Под общ. загл.: Резолюции Всероссийской конференции Российской социал-демократической рабочей партии, состоявшейся 24—29 апреля 1917 года. — 479*

[¹⁸¹] *Резолюция Ростовского-на-Дону комитета партии народной свободы). — «Речь», Пг., 1917, № 210 (3952), 7 (20) сентября, стр. 5, в отд.: По России. Под загл.: Партия народной свободы. — 245, 255*

[¹⁸²] *Резолюция (солдатской секции Петроградского Совета против ухода правительства из Питера). — «Известия Центрального Исполнительного Комитета Советов Рабочих и Солдатских Депутатов», Пг., 1917, № 191, 7 октября, стр. 4. Под общ. загл.: В солдатской секции Петроградского Совета р. и с. д. — 379, 380*

Резолюция Экономического отдела ЦИК по поводу повышения хлебных цен — см. О твердых ценах.

[¹⁸³] *«Речь», Пг. — 61, 70, 121, 150, 216, 241, 245, 252, 268, 322*

— 1917, № 156 (3898), 6 (19) июля, стр. 3. — 55

- 1917, № 159 (3901), 9 (22) июля, стр. 3. — 55
  - 1917, № 160 (3902), 11 (24) июля, стр. 1—2. — 65
  - 1917, № 164 (3906), 15 (28) июля, стр. 5. — 55
  - 1917, № 190 (3932), 15 (28) августа, стр. 2—4. — 104, 157
  - 1917, № 194 (3936), 19 августа (1 сентября), стр. 5. — 123—126
  - 1917, № 210 (3952), 7 (20) сентября, стр. 5. — 245, 254—256
  - 1917, № 218 (3960), 16 (29) сентября, стр. 2. — 323, 326
- [¹⁸⁴] *Розенблюм, Д. (Фирсов). Передача земли в ведение земельных комитетов.* — «Дело Народа», Пг., 1917, № 183, 18 октября, стр. 1. — 471
- [¹⁸⁵] *Роспуск сейма.* — «Рабочая Газета», Пг., 1917, № 112, 21 июля, стр. 1. — 66
- [¹⁸⁶] «*Русская Воля*», Пг. — 145, 286
- 1917, № 167, 16 июля, стр. 5. — 65
  - 1917, № 186, 8 августа, стр. 6. — 100—102
  - 1917, № 197, 20 августа, стр. 2, 6. — 145, 160—163
- [¹⁸⁷] «*Русские Ведомости*», М., 1917, № 198, 30 августа (12 сентября), стр. 5. — 215, 217, 218, 266, 281
- 1917, № 220, 27 сентября (10 октября), стр. 5. — 310
- [¹⁸⁸] «*Русское Слово*», М. — 241, 268, 372
- [¹⁸⁹] *С—ий, С. Городские выборы 24-го сентября и 25-го июня. (Статистическая справка).* — «Русские Ведомо-

сти», М., 1917, № 220, 27 сентября (10 октября), стр. 5. — 310

- [190] *Сандомирский, А. Борьба за организацию промышленности.* (Из Донецкого бассейна). — «Новая Жизнь», Пг., 1917, № 61, 29 июня (12 июля), стр. 1. — 215
- [191] «Свободная Жизнь», Пг., 1917, № 1, 2 (15) сентября, стр. 2. — 215
- [192] *Следственная комиссия о событиях 3-го и 4-го июля.* — «Дело Народа», Пг., 1917, № 93, 6 июля, стр. 3. — 74
- [193] *Слухи о заговоре.* — «Новая Жизнь», Пг., 1917, № 103, 17 (30) августа, стр. 3. — 103—106
- [194] *Смирнов, В. О пересмотре экономической программы-минимум.* — В кн.: Материалы по пересмотру партийной программы. Сборник статей: В. Милютин и др. М., Обл. бюро Моск. пром. района РСДРП, 1917, стр. 34—40. (РСДРП). — 404—408
- [195] [*Смит-Фалькнер, М. Н.*] *Голос демократии.* — «Свободная Жизнь», Пг., 1917, № 1, 2 (15) сентября, стр. 2. Подпись: М. Смит. — 216
- [196] *Совет Российской республики.* — «Дело Народа», Пг., 1917, № 175, 8 октября, стр. 2. — 419

Соглашение Петроградского Совета рабочих и солдатских депутатов с Временным правительством — см. Из протокола заседания Совета рабочих и солдатских депутатов 2-го марта.

Сокольников, В. — см. Сокольников, Г. Я.

- [197] [*Сокольников, Г. Я.*] *К пересмотру партийной программы.* (Введение и программа-максимум). — В кн.: Материалы по пересмотру партийной программы. Сборник статей: В. Милютин и др. М., Обл. бюро Моск. пром. района РСДРП, 1917, стр. 8—22. (РСДРП). Подпись: В. Сокольников. — 385—402

- [198] «Солдатская Правда», Пг., 1917, № 13, 16 (3) мая. Приложение к газете «Солдатская Правда», стр. 2, 3, 4. — 130, 302, 385, 479
- [199] *Солдатская секция Петроградского Совета р. и с. д.* — «Известия Центрального Исполнительного Комитета и Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 154, 26 августа, стр. 4. — 174, 254
- [200] «Социал-Демократ», Женева. — 34
 — 1915, № 47, 13 октября, 2 стр. — 483
 — 1915, № 48, 20 ноября, стр. 2. — 34, 59
- [201] «Социал-Демократ», М. — 285
- [202] *Союз желтых.* [Передовая]. — «Рабочий», Пг., 1917, № 1, 7 сентября (25 августа), стр. 1. — 151
- [203] *Союз инженеров-социалистов.* — «Известия Центрального Исполнительного Комитета и Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 182, 27 сентября, стр. 7, в отд.: На фабриках и заводах. — 343
- [204] «Спартак», М., 1917, № 4, 10 августа, стр. 4—7. — 171, 385, 404—410
- [205] *Стрельба на Невском.* — «Биржевые Ведомости». Вечерний вып., Пг., 1917, № 16317, 4 (17) июля, стр. 2—3. — 55
- [206] *Суханов, Н. Гром снова грянул.* — «Новая Жизнь», Пг., 1917, № 142 (136), 1 (14) октября, стр. 1. — 369
- [207] — *К ликвидации борьбы за мир.* — «Новая Жизнь», Пг., 1917, № 106, 20 августа (2 сентября), стр. 1. — 152—159
- [208] *Съезд Советов и Учредительное собрание.* — «Новая

Жизнь», Пг., 1917, № 142 (136), 1 (14) октября, стр. 1. — 364—370

[²⁰⁹] *Съезд Советов и Учредительное собрание.* — «Рабочий Путь», Пг., 1917, № 26, 16 (3) октября, стр. 1. — 407

[²¹⁰] *Телеграмма военного министра Керенского Времен. правит.* — «Известия Петроградского Совета Рабочих и Солдатских Депутатов», 1917, № 96, 20 июня, стр. 2. Под общ. загл.: Русская армия перешла в наступление. — 96

[²¹¹] *(Товарищи рабочие и солдаты Петрограда! Воззвание о мирной и организованной демонстрации. 4 (17) июля 1917 г.)*. — «Дело Народа», Пг., 1917, № 92, 5 июля, стр. 1. Под общ. загл.: Документы. — 51

[²¹²] *Товарищи рабочие и солдаты Петрограда! [Воззвание о мирной и организованной демонстрации. 4 (17) июля 1917 г. Листовка. Б. м., 1917 г.]*. 1 стр. Подписи: ЦК РСДРП, Петербургский комитет РСДРП, Межрайонный комитет РСДРП, Военная организация при ЦК РСДРП, Комиссия рабочей секции Совета рабочих и солдатских депутатов. — 51, 74, 176

[²¹³] *Убитые и раненые.* — «Дело Народа», Пг., 1917, № 96, 9 июля, стр. 4. — 55

[²¹⁴] *Хлеба!* — «Рабочий Путь», Пг., 1917, № 34, 25 (12) октября, стр. 1. — 436

[²¹⁵] *Честная коалиция, которую предлагаем мы.* [Передовая]. — «Рабочий», Пг., 1917, № 2, 8 сентября (26 августа), стр. 1. — 151

[²¹⁶] *Чехов, А. П. Человек в футляре.* — 351

[²¹⁷] *Ш. Тревожные дни.* Впечатления 4 июля. — «Рабочая Газета», Пг., 1917, № 100, 7 июля, стр. 3. — 53, 247

[²¹⁸] *6-ой съезд РСДРП партии.* Последний день. — «Пролета-

рий», Пг., 1917, № 7, 2 сентября (20 августа), стр. 3. — 130

- [²¹⁹] *Энгельс, Ф. Анти-Дюринг.* Переворот в науке, произведенный господином Евгением Дюрингом. Сентябрь 1876 г. — июнь 1878 г. — 483
- [²²⁰] — *Будущая итальянская революция и социалистическая партия.* (Письмо Турати). 26 января 1894 г. — 164
- [²²¹] — *К критике проекта социал-демократической программы 1891 года.* Между 18 и 29 июня 1891 г. — 394
- [²²²] — *Крестьянская война в Германии.* Лето 1850 г. — 69
- [²²³] — *Крестьянский вопрос во Франции и Германии.* 15—22 ноября 1894 г. — 143
- [²²⁴] — *Письмо Ф.-А. Зорге.* 22 февраля 1888 г. — 359
- [²²⁵] — *Происхождение семьи, частной собственности и государства.* В связи с исследованиями Льюиса Г. Моргана. Конец марта — 26 мая 1884 г. — 43
- [²²⁶] — *Революция и контрреволюция в Германии.* Август 1851 г. — сентябрь 1852 г. — 271, 273, 277, 278, 415, 416, 452
- [²²⁷] — *Эмигрантская литература.* Май 1874 г. — апрель 1875 г. — 164

Anti-Dühring — см. Энгельс, Ф. Анти-Дюринг. Переворот в науке, произведенный господином Евгением Дюрингом.

- [²²⁸] *Bulletin de l'assemblée nationale.* Première législature. — «Gazette Nationale, ou le Moniteur Universel», Paris, 1792, N. 248, 4 septembre, p. 1051. — 365, 415, 416

- [229] Clausewitz, K. *Hinterlassene Werke über Krieg und Kriegführung*. Bd. 1 T. 1. Vom Kriege, Berlin, Dümmler, 1832. XXVIII, 371 S. — 227
- [230] [Engels, F.] *Revolution und Konterrevolution in Deutschland*. 2. Aufl. Stuttgart, Dietz, 1907. 141 S. — 364—365
- [231] »*Gazette Nationale, ou le Moniteur Universel*«, Paris, 1792, N. 248, 4 septembre, p. 1051. — 365, 415, 416
- [232] »*Die Glocke*«, München — Berlin. — 59
- [233] »*The Internationalist*«, Boston. — 302
- [234] *Manifest der Internationale zur gegenwärtigen Lage, [angenommen auf dem Außerordentlichen Internationalen Sozialistenkongreß zu Basel]*. — In: Außerordentlicher Internationaler Sozialistenkongreß zu Basel am 24. und 25. November 1912. Berlin, Buchh. »Vorwärts«, 1912, S. 23—27. — 128
- [235] »*Politiken*«, Stockholm. — 301
- [236] *Protokoll fran Sverges Socialdemokratiska Arbetarepartis (fortsatta) nionde kongress i Stockholm den 23 nov. — 1. dec. 1914.* — In: Protokoll fran Sverges Socialdemokratiska Arbetarepartis (ajournerade och fortsatta) nionde kongress i Stockholm den 3—4 aug. samt den 23 nov. — 1 dec. 1914. Stockholm, 1915, S. 19—244. — 376
- [237] *Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands*. Abgehalten zu Erfurt vom 14. bis 20. Oktober 1891. Berlin, »Vorwärts«, 1891. 368 S. — 394
- [238] »*Russische Korrespondenz „Prawda“*«, Stockholm. — 35
- [239] »*Työmies*«, Helsinki. — 301
- [240] *Vogelstein, Th. Die finanzielle Organisation der kapitalistischen Industrie und die Monopolbildungen.* — In: Grundriß der Sozialökonomik. Abt. VI. Industrie, Bergwesen, Bauwesen. Buch III. B. I. Tübingen, Mohr, (Siebeck), 1914, S. 187—246. — 398

JMENNÝ REJSTŘÍK

ADLER Friedrich (1879—1960) — rakouský sociální demokrat, jeden z teoretiků austromarxismu. V letech 1910—1911 byl redaktorem orgánu Švýcarské sociálně demokratické strany Volksrecht, později tajemníkem Rakouské sociálně demokratické strany. Dne 21. října 1916 zastřelil rakouského ministerského předsedu K. Stürgkha. Adler byl jedním ze zakladatelů centristické Dvaapůlté internacionály (1921—1923), později (1923—1940) se stal generálním tajemníkem Socialistické dělnické internacionály. — 302, 304

ADLER Victor (1852—1918) — jeden ze zakladatelů a vůdců Rakouské sociálně demokratické strany a II. internacionály. Do dělnického hnutí se zapojil v polovině 80. let. V roce 1886 založil list Gleichheit, od roku 1889 byl redaktorem ústředního orgánu rakouské sociálně demokracie Arbeiter-Zeitung. V letech 1889—1895 si dopisoval s Bedřichem Engelsem, avšak brzy po jeho smrti se přiklonil k reformismu; byl představitelům oportunistického křídla Rakouské sociálně demokratické strany a II. internacionály. Za první světové války byl centristou, hlásal politiku třídního smíru a bojoval proti revolučním akcím dělnické třídy. Po vzniku Rakouské republiky (1918) byl ministrem zahraničních věcí. Jako poslanec rakouského parlamentu se Adler na prosbu N. K. Krupské zaručil za V. I. Lenina, který byl na základě falešného udání zatčen 26. července (8. srpna) 1914 v haličském Novém Targu. — 59

ALEXANDR III. (ROMANOV) (1845—1894) — ruský car (1881—1894). — 125

ALEXEJEV M. V. (1857—1918) — generál carské armády, monarchista. Po únorové revoluci 1917 byl vrchním velitelem a později náčelníkem štábu vrchního velitele Kerenského. V době občanské války a cizí vojenské intervence proti Sovětskému Rusku velel bělogvardějské »dobrovolnické armádě« vytvořené v Severním Kavkazu. — 178, 235, 245, 262

ALEXINSKIJ G. A. (nar. 1879) — sociální demokrat, za revoluce 1905—1907 se přikláněl k bolševikům. Byl poslancem II. státní dumy za petrohradské dělníky, stal se členem komise pro pomoc nezaměstnaným, komise pro zásobování potravinami a zemědělské komise. Jako zástupce sociálně demokratické frakce v dumě se účastnil V. (londýnského) sjezdu strany s poradním hlasem. V letech reakce byl otcovistou, lektorem frakční školy na Capri v Itálii a patřil k organizátorům protistranické skupiny Vperjod. Za první světové války se projevoval jako sociálšovinista. Psal do několika buržoazních listů. V roce 1917 se po návratu do Ruska přiklonil k Plechanovově skupině Jednota a stál na straně kontrarevolucionářů. V dubnu 1918 uprchl za hranice. V roce 1920 byl v nepřítomnosti souzen Nejvyšším revolučním tribunálem CÚVV za činnost v kontrarevoluční organizaci Taktické centrum a zbaven práva pobytu v Sovětském Rusku. V emigraci se připojil k táboru nejreakčnějších živlů. — 35, 37—38, 50, 54, 58—60, 70, 74—75, 366, 376

AVKSENTJEV N. D. (1878—1943) — jeden z čelných představitelů eseršské strany, člen jejího ústředního výboru. Za první světové války byl sociálšovinistou; spolupracoval na obranářské publikaci Za ru-bežom a s tiskovými orgány obranářů Novosti a Prizyv. Po únorové revoluci 1917 se stal předsedou výkonného výboru Celoruského so-větu rolnických zástupců, ministrem vnitra ve druhé koaliční proza-tímní vládě Kerenského a později předsedou kontrarevoluční pro-zatímní rady Ruské republiky (předparlamentu). Po Říjnové revolu-ci organizoval kontrarevoluční vzpoury. V roce 1918 se stal předsedou tzv. ufského direktoria. Později emigroval a v zahraničí pokračoval v aktivním boji proti sovětské moci. — 77, 80, 104, 106, 112, 114, 131—134, 140, 142, 158, 201, 325, 418, 445

AXELROD P. B. (1850—1928) — jeden z čelných představitelů menševismu; v roce 1883 se podílel na založení skupiny Osvobození prá-ce. Od roku 1900 pracoval v redakci listu Jiskra a časopisu Zarja. Jako zástupce Jiskry se s právem poradního hlasu účastnil II. sjezdu SDDSR, patřil k menšinovým jiskrovcům. Po sjezdu se stal aktivním menševikem. V letech reakce a nového revolučního rozmachu patřil k vůdcům likvidátorů; v roce 1912 byl členem protistranické-ho srpnového bloku. Za první světové války zaujímal centristické stanovisko. Po únorové revoluci 1917 se stal členem výkonného výboru petrohradského sovětu a podporoval prozatímní vládu. Říjnovou revoluci odmítal a v emigraci vyzýval k ozbrojené intervenci proti Sovětskému Rusku. — 302

B. viz Bucharin N. I.

BAGRATION D. P. (nar. 1863) — kníže, generál carské armády. Po únorové revoluci 1917 byl velitelem kavkazské místní divize. Aktivně se účastnil Kornilovovy vzpoury. — 235, 262

BASILE Mathieu Jules — viz Guesde Jules

BASOK — viz Meleněvskij M. I.

BAUER Otto (1882—1938) — jeden z vůdců rakouské sociální demokracie a II. internacionály, ideolog austromarxismu. Byl jedním z autorů buržoazně nacionalistické teorie kulturně národnostní autonomie. Říjnovou revoluci neschvaloval. V letech 1918—1919 byl ministrem zahraničních věcí Rakouské republiky. V letech 1919, 1927 a 1934 se aktivně podílel na potlačování revolučních akcí rakouské dělnické třídy. Jeho protikomunistické projevy neměly daleko k fašismu, podporoval pangermánskou propagandu a hitlerovskou myšlenku »anšlusu«. — 483

BAZAROV V. (vl. jm. Rudněv V. A.) (1874—1939) — ekonom a filozof, překladatel Marxových a Engelsových děl; od roku 1896 pracoval v sociálně demokratickém hnutí. V letech 1905—1907 přispíval do řady bolševických listů, v období reakce se odklonil od bolševismu a stal se jedním z hlavních představitelů machistické filozofie. V roce 1917 patřil mezi internacionalisticky smýšlející menševiky, redigoval menševický list Novaja žizň; vystupoval proti Říjnové revoluci. Od roku 1921 pracoval ve Státní plánovací komisi SSSR. V posledních letech svého života překládal uměleckou a filozofickou literaturu. — 348—350, 454, 462

BEJLIS M. T. (nar. 1873) — správce cihelny v Kyjevě, Žid. V roce 1911 byl lživě obviněn z údajné rituální vraždy křesťanského chlapce. — 37, 51—52, 58, 60

BERKENGEJM A. M. (1880—1932) — eser, družstevní činitel. Po únorové revoluci 1917 byl předsedou Moskevského zásobovacího výboru. Po Říjnové revoluci působil v zahraničí jako představitel Ústředního svazu spotřebních družstev, kde vyvíjel nepřátelskou činnost vůči Sovětskému Rusku. V roce 1922 emigroval. V letech 1926—1932 vykonával funkci předsedy Ústředního svazu židovských družstev v Polsku. — 325

BERNACKIJ M. V. (nar. 1876) — profesor politické ekonomie. Od září 1917 byl ministrem financí prozatímní vlády. Stejný úřad zastával i v kontrarevolučních vládách Děnikina a Vrangela. Po Říjnové revoluci emigroval. — 198

BERNSTEIN Eduard (1850—1932) — vůdce krajně oportunistického křídla německé sociální demokracie a II. internacionály, teoretik revizionismu a reformismu. Do sociálně demokratického hnutí se zapojil v polovině 70. let. V letech 1881—1889 redigoval ústřední orgán Sociálně demokratické strany Německa Der Sozialdemokrat. V letech 1896 až 1898 uveřejnil v časopisu Die Neue Zeit sérii článků Problémy socialismu, jež později vydal knižně pod názvem Voraussetzungen des Sozialismus und die Aufgaben der Sozialdemokratie [Předpoklady socialismu a úkoly sociální demokracie] (1899; česky 1902). V této knize revidoval všechny základní teze marxistické filozofie, ekonomie a vědeckého socialismu. Za hlavní úkol dělnického hnutí považoval boj za reformy, které by zlepšily hospodářské postavení dělníků za kapitalismu; razil oportunistické heslo Hnutí je vším, konečný cíl není ničím.

Za první světové války stál na pozicích sociálšovinismu. V následujících letech vyzýval k podpoře politiky imperialistické buržoazie; vystupoval proti Říjnové revoluci a sovětskému státu. — 273

BLANC Louis Jean Joseph (1811—1882) — francouzský maloburžoazní socialista, historik. Popíral nesmiřitelnost třídních rozporů za kapitalismu, byl odpůrcem proletářské revoluce, prosazoval kompromis s buržoazií. Roku 1838 založil vlastní list Revue du progrès politique, social et littéraire. Za únorové revoluce ve Francii roku 1848 se stal členem prozatímní vlády. Byl předsedou vládní komise pro dělnické otázky (lucemburská komise), kterou Marx nazval »ministerstvem nemohoucnosti, ministerstvem zbožných přání« (K. Marx—B. Engels, Spisy 7, Praha 1959, s. 40). Svou kompromisnickou taktikou pomáhal odvádět dělníky od revolučního boje a podporoval buržoazní reakci, která se chystala zaútočit proti dělnické třídě. Po potlačení červnového povstání v srpnu 1848 emigroval do Anglie, do Francie se vrátil v roce 1870. Roku 1871 byl zvolen do Národního shromáždění, ale k Pařížské komuně se nepřiklonil, zůstal v řadách jejích odpůrců. Základní díla: L'Organisation du Travail [Organizace práce] 1839), Histoire de la Révolution française [Dějiny francouzské revoluce] (1849). — 112, 234

BOBRINŠTÍ Al. A., An. A., V. A. — hrabata, velkostatkáři a majitelé cukrovarů, reakční političtí činitelé. — 200

BONAPARTE Ludvík — viz Napoleon III.

BONAPARTE Napoleon — viz Napoleon I.

BRAMSON L. M. (nar. 1869) — lidový socialista, publicista, povoláním advokát. Byl jedním ze zakladatelů Trudovické skupiny v I. státní dumě. V roce 1917 přešel od lidových socialistů a trudoviků do výkonného výboru petrohradského sovětu dělnických a vojenských zástupců. Podporoval buržoazní prozatímní vládu. Po Říjnové revoluci emigroval. — 114

BRANTING Karl Hjalmar (1860—1925) — vůdce švédské sociálně demokratické strany, jeden z čelných představitelů II. internacionály, revizionista a oportunista. Od roku 1884 byl spolupracovníkem a později redaktorem liberálního listu Tiden. V letech 1887—1917 (s přestávkami) redigoval ústřední stranický orgán, list Sozialdemokraten. V letech 1897—1925 byl poslancem parlamentu. Za první světové války patřil k sociálšovinistům. V roce 1917 vstoupil do Edenovy koaliční liberálně socialistické vlády; podporoval vojenskou intervenci proti Sovětskému Rusku. V letech 1920, 1921—1923 a 1924—1925 byl předsedou sociálně demokratické vlády. — 131—132, 134, 301

BREŠKO—BREŠKOVSKAJA J. K. (1844—1934) — spoluzakladatelka a čelná představitelka eserské strany; patřila k jejímu krajně pravicovému křídlu. Do politické práce se zapojila v 70. letech jako členka narodnického hnutí. Byla několikrát vězněna a roku 1878 vypovězena do vyhnanství. Po únorové revoluci 1917 energicky podporovala prozatímní vládu. Schvalovala pokračování v imperialistické válce až do »vítězného konce«. Po Říjnové revoluci bojovala proti sovětské moci. Roku 1919 emigrovala do USA, později žila ve Francii a v Praze. V zahraničí vedla pomlouvačnou kampaň proti Sovětskému Rusku, podporovala přípravu nové intervence a přispívala do emigrantského orgánu Dni, vycházejícího v Paříži. — 253, 258—259, 281, 292, 332, 346, 359, 361—362, 380, 419

BRIAND Aristide (1862—1932) — francouzský státník a diplomat, povoláním právník. Určitou dobu patřil k levému křídlu socialistů. V roce 1902 byl zvolen do parlamentu a stal se reakčním buržoazním politikem; k dělnické třídě se stavěl nepřátelsky. V roce 1906 se stal členem buržoazní vlády jako ministr osvěty. Po vyloučení ze Socialistické strany Francie se přiklonil ke skupině nezávislých socialistů, která v roce 1911 přijala název Republikánská socialistická

strana. V roce 1909 se Briand stal předsedou »kabinetu tří renegátů« (Briand—Millerand—Viviani). V pozdějších letech byl několikrát předsedou vlády; v roce 1924 zastupoval Francii ve Společnosti národů. Ve 20. letech zastával úřad ministra zahraničních věcí. V roce 1925 se podílel na uzavření Locarnské dohody namířené proti SSSR. Po porážce v prezidentských volbách v roce 1931 zanechal politické činnosti. — 339

BRILLIANT G. J. — viz Sokolnikov G. J.

BRONŠTEJN — viz Trockij L. D.

BRONZOV P. V. — člen ústředního výkonného výboru sovětů v roce 1917. — 114

BUBLIKOV A. A. (nar. 1875) — představitel obchodní a průmyslové buržoazie, povoláním inženýr. Byl poslancem IV. státní dumy a členem buržoazní strany pokrokářů. Zúčastnil se Státní porady konané v Moskvě v srpnu 1917. Na této poradě se vyslovil pro koalici buržoazie s menševiky. Po Říjnové revoluci emigroval. — 191, 207

BUCHANAN George William (1854—1924) — britský diplomat. Jako velvyslanec v Rusku (1910—1918) pomáhal reakčním kruhům potlačovat revoluční hnutí. V srpnu 1917 podporoval Kornilovovu kontrarevoluční vzpouru. Po Říjnové revoluci aktivně pomáhal bělogvardějcům, podílel se na přípravě kontrarevolučních spiknutí a intervence Dohody proti Sovětskému Rusku. V letech 1919—1921 byl velvyslancem v Itálii, v roce 1921 odešel do výslužby. — 254, 419

BUCHARIN N. I. (B.) (1888—1938) — publicista a ekonom, člen SDDSR od roku 1906; působil jako propagandista v různých moskevských obvodech. V roce 1911 uprchl do zahraničí. V roce 1915 spolupracoval s časopisem *Kommunist*; zastával nemarxistické stanovisko v otázkách státu, diktatury proletariátu, práva národů na sebeurčení apod. Na VI. sjezdu strany vystoupil s protileninským pojetím vývoje revoluce, které vycházelo z odmítání svazku dělnické třídy a chudého rolnictva. Po Říjnové revoluci byl členem politického byra ÚV, redaktorem *Pravdy*, členem exekutivy Komunistické internacionály. Nejednou vystupoval proti leninské politice strany: v roce 1918 při diskusi o brestlitevském míru stál v čele protistraničské skupiny »levých komunistů«, v době diskusí o odborech v letech 1920—1921 zastával zpočátku »nárázníkové« stanovisko a později

se připojil k protileninské skupině Trockého, od roku 1928 stál v čele pravicové opozice ve straně. V roce 1929 byl vyloučen z politického byra ÚV a z předsednictva exekutivy Komunistické internacionály. V roce 1937 ho plenární zasedání ÚV VKS(b) (25. února—5. března) vyloučilo za protistranickou činnost ze strany. — 171, 385, 404—405, 408—410

BULYGIN A. G. (1851—1919) — ministr vnitra carské vlády, velkostatkář. Do roku 1900 byl vyšetřujícím soudcem. V letech 1900—1904 zastupoval moskevského generálního gubernátora, aktivně podporoval činnost zubatovovské tajné policie. 20. ledna 1905 byl jmenován ministrem vnitra. V únoru téhož roku ho car pověřil přípravou nového zákona o svolání poradní Státní dumy, jímž mělo být oslabeno vzrůstající se revoluční hnutí v Rusku. Duma však svolána nebyla, smetla ji revoluce. Po vydání Manifestu ze 17. října 1905 byl Bulygin penzionován; formálně zůstal členem Státní rady, ve skutečnosti však odešel z politického života. — 290, 329, 354, 373

CAVAIGNAC Louis Eugène (1802—1857) — francouzský generál a reakční politik, účastník bojů o dobytí Alžírsko (1831—1848). Neblaze proslul barbarskými metodami vedení války. Po únorové revoluci 1848 byl generálním guvernérem v Alžírsku, od května 1848 — po zvolení do francouzského Ústavodárného shromáždění — ministrem války. Od června 1848 stál v čele vojenské diktatury a s mimořádnou krutostí potlačil červnové povstání pařížských dělníků. Od července do prosince 1848 měl v rukou výkonnou moc.

Jak ukázal Marx, Cavaignac zosobňoval »diktaturu buržoazie prováděnou šavlí« (K. Marx—B. Engels, Spisy 7, Praha 1959, s. 62). — 29, 41—44

CEDERBAUM J. O. — Viz Martov L.

CERETELI I. G. (1882—1959) — jeden z menševických vůdců. Byl poslancem II. státní dumy za Kutaiskou gubernii. Za sociálně demokratickou frakci v dumě se zúčastnil V. (londýnského) sjezdu SDDSR jako delegát s poradním hlasem. V letech reakce a nového revolučního rozmachu byl likvidátorem, za první světové války centristou. Po únorové revoluci 1917 zasedal ve výkonném výboru petrohradského sovětu a v ústředním výkonném výboru sovětů. V květnu 1917 se stal členem prozatímní vlády jako ministr pošt a telegrafů, po červencových událostech jako ministr vnitra. Byl jedním z iniciátorů protibolševických pogromů. Po Říjnové revoluci byl jedním z vůdců kontrarevoluční menševické vlády v Gruzii. Po

vítězství sovětské moci v Gruzii emigroval. V roce 1923 se podílel na organizování oportunistické sjednocené Socialistické dělnické internacionály. Poslední léta svého života strávil v USA. — 30, 42—44, 50—52, 58, 60—61, 65, 75, 77—78, 93—94, 101, 104, 106, 108—110, 112, 114, 123—126, 131—132, 140, 153, 158, 173, 190, 214—215, 223, 234, 257, 275, 279—281, 283, 285—286, 290—292, 309, 322, 336—337, 346, 355, 359, 367

ČAJKOVSKIJ N. V. (1850—1926) — narodnik, později eser a lidový socialista. Za první světové války byl obranářem. Po únorové revoluci 1917 se stal členem ústředního výboru sjednocené Lidové socialistické strany práce a zasedal ve výkonném výboru petrohradského sovětu dělnických a vojenských zástupců a ve výkonném výboru Ce-loruského sovětu rolnických zástupců. Po Říjnové revoluci byl stou-pencem ozbrojené intervence proti sovětskému státu a organizáto-rem protisovětských vzpour. Na severu Ruska prosazoval zájmy amerických, anglických a francouzských interventů. V roce 1918 patřil k zakladatelům kontrarevoluční organizace Svaz obrození Ruska. Od srpna 1918 stál v čele eserské kontrarevoluční prozatím-ní vlády Severní oblasti se sídlem v Archangelsku. V roce 1919 emigroval do Paříže, aktivně podporoval Děnikina a Vrangela.
— 325

ČERNOV V. M. (1876—1952) — jeden z vůdců a teoretiků eserské stra-ny, v letech 1902—1905 redaktor eserského listu Revoljucionnaja Rossija. Po únorové revoluci 1917 byl ministrem zemědělství v pro-zatímní vládě. Užíval krutých represálií proti rolníkům, kteří se zmocnili statkářské půdy. Po Říjnové revoluci organizoval eserské vzpoury proti sovětské vládě. V roce 1920 emigroval a v zahraničí šířil protisovětskou propagandu. — 29—30, 42—44, 61, 64, 75, 77—78, 87, 93—95, 101—102, 109—110, 112, 114, 117, 120—121, 131—132, 140, 142, 158, 180, 190, 208, 215, 223, 234—236, 258, 275, 279—281, 286, 290—292, 333, 336, 355, 359, 444

DAN F. I. (vl. jm. Gurvič) (1871—1947) — jeden z menševických vůd-ců. Za první světové války vystupoval jako obranář. Po únorové re- voluci 1917 byl členem výkonného výboru petrohradského sovětu a členem předsednictva ústředního výkonného výboru, podporoval prozatímní vládu. Po Říjnové revoluci bojoval proti sovětské moci. Začátkem roku 1922 byl jako nepřítel sovětského státu vypovězen. — 42, 54, 77, 112, 114, 120—122, 158, 223, 279—281, 283, 286, 290—291, 312—313, 336, 355, 371, 439, 444—445, 464

- DANTON Georges Jacques (1759—1794) — významný politik francouzské revoluce z konce 18. stol., vůdce pravého křídla jakobínů. Pro podezření ze spiknutí byl zatčen, postaven před revoluční tribunál a 5. dubna 1794 popraven. — 415—416, 465
- DREYFUS Alfred (1859—1935) — důstojník francouzského generálního štábu, Žid, roku 1894 nevině odsouzený k doživotním nuceným pracím na základě lživého obvinění z vlastizrady. Díky protestním vystoupením dělnické třídy a pokrokově orientované inteligence byl roku 1899 omilostněn a roku 1906 rehabilitován. — 37, 51
- DUBASOV — politicky neorganizovaný důstojník, účastník bojů na frontě. — 309, 316, 369, 371
- DZERŽINSKIJ F. E. (1877—1926) — jeden z vůdců polského a ruského dělnického hnutí, významný činitel komunistické strany a sovětského státu, člen strany od roku 1895. Carská vláda ho za jeho revoluční činnost pronásledovala; přes 11 let svého života strávil ve vězení, na nucených pracích a ve vyhnanství. Po únorové revoluci 1917 stranicky pracoval v Moskvě. Na IV. sjezdu strany byl zvolen do ústředního výboru a stal se členem sekretariátu ÚV SDDSR(b). V období příprav Říjnové revoluce a v jejím průběhu byl členem petrohradského vojenského revolučního výboru a stranického vojenského revolučního ústředí pro řízení povstání. Po vítězství revoluce se stal předsedou Celoruské mimořádné komise pro boj s kontrarevolucí a sabotážemi (Čeka). V roce 1921 byl jmenován lidovým komisařem dopravy a současně ponechán ve funkci předsedy Čeky a lidového komisaře vnitra. Od roku 1924 byl předsedou Nejvyšší národohospodářské rady. V červnu 1924 se stal kandidátem politického byra ÚV KSR(b) a členem organizačního byra KSR(b). — 473
- DŽUGAŠVILI — viz Stalin J. V.
- ENGELS Bedřich (1820—1895) — spoluzakladatel vědeckého komunismu, vůdce a učitel mezinárodního proletariátu, přítel a spolupracovník K. Marxe (životopis viz v Leninově článku Bedřich Engels, Sebrané spisy 2, Praha 19980, s. 15—27). — 43, 69, 143, 164
- FÜRSTENBERG J. S. — viz Hanecki J. S.
- GAGARIN A. V. — kníže, generál carské armády. Po únorové revoluci 1917 velel brigádě Kavkazské místní divize, aktivně se účastnil Kornilovovy vzbouření. — 235, 262

GESSEN I. V. (1866—1943) — ruský buržoazní publicista. Patřil k zakladatelům a vůdcům Konstitučně demokratické strany, dlouhou dobu byl členem jejího ústředního výboru. Spolu s Miljukovem redigoval list Konstitučně demokratické strany *Narodnaja svoboda* (prosinec 1905) a později *Reč*. Byl členem II. státní dumy a řídil činnost její právní komise. Po Říjnové revoluci aktivně pomáhal Juděničovi, později emigroval. Jako publicista vedl pomlouvačnou kampaň proti bolševikům. — 120—122

GIMMER N. N. — viz Suchanov N.

GOLDENDACH D. B. — viz Rjazanov D. B.

GOLDMAN M. I. — viz Liber M. I.

GOLDŠTEJN M. M. — viz Volodarskij V.

GUESDE Jules (vl. jm. Basile Mathieu Jules) (1845—1922) — jeden z organizátorů a vůdců francouzského socialistického hnutí a II. internacionály. V roce 1901 založil spolu se svými stoupenci Socialistickou stranu Francie. Měl velký podíl na rozšíření marxistických idejí a na rozvoji socialistického hnutí ve Francii. Několikrát byl zvolen poslancem. Ve svých vystoupeních proti politice praviceových socialistů se v teoretických a taktických otázkách dopouštěl sektářských chyb. Od počátku první světové války se postavil na stranu sociálšovinistů a vstoupil do buržoazní vlády. Guesde nepochopil význam Říjnové revoluce a nepřipojil se k většině delegátů Francouzské socialistické strany, jež se roku 1920 na kongresu v Tours rozhodla vstoupit do Kominterny. — 128, 133

GUČKOV A. I. (1862—1936) — velkokapitalista, zakladatel a vůdce strany okřábristů. Za první světové války zastával funkci předsedy ústředního výboru pro řízení válečného průmyslu a byl členem Mimořádné rady obrany. Po únorové revoluci 1917 se stal ministrem vojenství a vojenského námořnictva. V srpnu 1917 se podílel na organizování Kornilovovy vzbouření. Po Říjnové revoluci bojoval proti sovětské vládě a později emigroval. — 95, 251—252, 267, 292, 468

GURVIČ F. I. — viz Dan F. I.

GVOZDĚV K. A. (nar. 1883) — menševik-likvidátor. Za první světové války se projevoval jako sociálšovinista, stal se předsedou dělnické

skupiny ústředního výboru pro řízení válečného průmyslu. Po únorové revoluci 1917 byl členem výkonného výboru petrohradského sovětu, zástupcem ministra a později ministrem práce prozatímní vlády. — 308, 337, 451

HANECKI J. S. (vl. jm. Fürstenberg) (1879—1937) — významný představitel polského a ruského revolučního hnutí, od roku 1896 člen sociálně demokratické strany. Zúčastnil se mnoha sjezdů Sociální demokracie Království polského a Litvy a rovněž II., IV. a V. sjezdu SDDSR. Na V. sjezdu SDDSR byl zvolen členem ústředního výboru. Byl též členem hlavního vedení SDKPaL. Na VI. sjezdu SDKPaL (1908) vystoupil z hlavního vedení pro neshody v mnoha vnitrostranických otázkách a po rozkolu v polské sociální demokracii v roce 1912 byl jedním z vůdců takzvané opozice rozlamovců, která úzce spolupracovala s bolševiky. Za první světové války se přikláněl k zimmerwaldské levici. V roce 1917 byl členem zahraničního byra ÚV SDDSR(b). Po Říjnové revoluci pracoval v lidovém komisariátu financí, později v diplomatických službách. Byl členem kolegia lidového komisariátu obchodu a předsednictva Nejvyšší národohospodářské rady. V roce 1935 se stal ředitelem Muzea revoluce SSSR. — 34, 59—60

HELPHAND A. L. — viz Parvus

HENDERSON Arthur (1863—1935) — jeden z vůdců Labouristické strany a anglického odborového hnutí. V letech 1908—1910 a 1914—1917 byl předsedou labouristické parlamentní frakce. Za první světové války zaujímal sociálšovinistické stanovisko, vstoupil do Asquithovy koaliční vlády a poté do vojenské vlády Lloyda George. Po únorové revoluci 1917 přijel do Ruska agitovat za pokračování ve válce. V roce 1919 byl jedním z organizátorů II. (bernské) internacionály a od roku 1923 předsedou exekutivy sjednocené (II.) Socialistické dělnické internacionály. Několikrát byl členem britské vlády. — 133

HILFERDING Rudolf (1877—1941) — jeden z oportunistických vůdců německé sociální demokracie a II. internacionály, teoretik austromarxismu. V letech 1907—1915 byl redaktorem ústředního orgánu Sociálně demokratické strany Německa, listu Vorwärts. V roce 1910 uveřejnil svou práci *Das Finanzkapital* [Finanční kapitál], která značně přispěla k analýze monopolního kapitalismu, ale obsahovala vážné teoretické chyby. Za první světové války byl centristou, propagoval spojenectví se sociálimperialisty. Po válce rozvinul teo-

rii »organizovaného kapitalismu« a obhajoval státně monopolní kapitalismus. Po roce 1917 se stal vůdcem Nezávislé sociálně demokratické strany Německa a otevřeně vystupoval proti sovětské moci a diktatuře proletariátu. Byl několikrát členem vlády Výmarské republiky. Po nástupu fašismu k moci emigroval do Francie. — 400

HINDENBURG Paul von Beneckendorf (1847—1934) — německý reakční státník. Za první světové války byl vrchním velitelem německé armády na východní frontě, později náčelníkem generálního štábu. Po vítězství Říjnové revoluce patřil k hlavním organizátorům vojenské intervence proti Sovětskému Rusku. Účastnil se potlačení listopadové revoluce 1918 v Německu. V letech 1925—1934 byl prezidentem Výmarské republiky. V roce 1933 jmenoval Hitlera říšským kancléřem a tím pomohl nastolit fašistickou diktaturu. — 34

HUTTUNEN Evert Johan Valdemar (1884—1924) — finský sociální demokrat, poslanec parlamentu od roku 1917. Byl šéfredaktorem finského dělnického listu Työ. V jeho bytě ve Vyborgu se v září 1917 skrýval V. I. Lenin před pronásledováním ze strany prozatímní vlády. — 298—299

HYNDMAN Henry Mayers (1842—1921) — anglický socialista, reformista. V roce 1881 založil Demokratickou federaci, z níž vznikla v roce 1884 Sociálně demokratická federace. V letech 1900—1910 byl členem mezinárodního socialistického byra. Patřil k vedoucím představitelům Britské socialistické strany. V roce 1916 byl za propagování imperialistické války ze strany vyloučen. K Říjnové revoluci se stavěl nepřátelsky, schvaloval intervenci proti Sovětskému Rusku. — 128, 133

IOLTUHOVSKIJ — údajný účastník schůze socialistů v Berlíně v roce 1917. — 145

IVANOV K. — viz Lenin V. I.

IVANOV Konstantin Petrovič — viz Lenin V. I.

JEFREMOV I. N. (nar. 1866) — velkostatkář, poslanec I., III. a IV. státní dumy. Byl jedním z organizátorů Strany »pokojné obnovy«, později patřil k vůdcům strany progresistů. Po únorové revoluci 1917 pracoval ve výkonném výboru Státní dumy a zasedal v prozatímní vládě. — 52

JERMOLENKO D. S. (nar. 1874) — praporčík. Sloužil ve vojenské kontrarozvědce. — 34

KAC B. D. — viz Kamkov B. D.

KALEDIN A. M. (1861—1918) — generál carské armády, donský kozácký ataman. V srpnu 1917 vystoupil na celostátní poradě v Moskvě s plánem porážky revoluce. Aktivně se účastnil Kornilovovy vzpoury. Po Říjnové revoluci byl jedním z vůdců kozácké kontrarevoluce na Donu, podílel se na vytvoření bělogvardějské »dobrovolnické armády«, vedl kozáckou vzpouru. V lednu 1918 se po porážkách na frontě zastřelil. — 104, 106, 157—160, 235, 250—251, 267

KAMENEV L. B. (vl. jm. Rozenfeld) (1883—1936) — člen SDDSR od roku 1901. Byl členem redakce listů Pravda a Proletarij. Na VII. (dubnové) celoruské konferenci SDDSR byl zvolen členem ÚV strany. Po únorové revoluci 1917 vystupoval proti orientaci strany na socialistickou revoluci. V říjnu 1917 uveřejnil spolu se Zinovjevem v polomenševickém listu Novaja žižň prohlášení, že nesouhlasí s usneseními ústředního výboru o ozbrojeném povstání, čímž vyrazil prozatímní vládě plány strany. Po Říjnové revoluci zastával řadu významných funkcí. Několikrát vystoupil proti leninské politice strany; v listopadu 1917 souhlasil s vytvořením koaliční vlády za účasti menševiků a eserů, v roce 1925 patřil k organizátorům tzv. nové opozice, v roce 1926 k vůdcům protistranického trockistickozinovjevovského bloku. V roce 1927 byl na XV. sjezdu VKS(b) vyloučen ze strany jako aktivní člen trockistické opozice. V roce 1928 přiznal své chyby a byl do strany znovu přijat, avšak v protistranické činnosti neustal; v roce 1932 byl ze strany znovu vyloučen, v roce 1933 opět přijat a roku 1934 potřetí vyloučen. — 43, 100—101, 121, 285, 456—458, 460—464, 473

KAMKOV B. D. (vl. jm. Kac) (1885—1938) — člen eserské strany, později jeden ze zakladatelů a vůdců strany levých eserů. V roce 1918 vystupoval proti uzavření brestlitevského míru. Byl jedním z iniciátorů zavraždění německého vyslance Mirbacha a organizátorů vzpoury levých eserů v Moskvě. Za kontrarevoluční činnost byl zatčen a souzen vojenským tribunálem. Později pracoval v oblasti statistiky. — 160, 445

KATKOV M. N. (1818—1887) — statkář, reakční publicista. Politicky začal pracovat jako stoupenec umírněného šlechtického liberalismu. Začátkem 60. let přešel do reakčního tábora. V letech 1863—1887

vydával a redigoval list Moskovskije vědomosti, který se stal tribunou monarchistické reakce. Katkov sám sebe nazýval »věrným hlídačím psem samoděržaví«. Jeho jméno se stalo symbolem krajní reakce. — 125

KAUTSKY Karl (1854—1938) — jeden z vůdců německé sociální demokracie a II. internacionály; zpočátku marxista, později renegát marxismu a ideolog centrismu. Redigoval teoretický orgán německé sociální demokracie Die Neue Zeit.

Do socialistického hnutí se zapojil v roce 1874. Jeho tehdejší názory byly směsicí lassallovství, novomalthuziánství a anarchismu. V roce 1881 se seznámil s Marxem a Engelsem a pod jejich vlivem se přiklonil k marxismu. Již v tomto období měl však sklony k oportunistu a Marx s Engelsem ho za to nejednou kritizovali. V 80. a 90. letech napsal řadu teoretických a historických prací o různých otázkách marxistické teorie, které přispěly k propagaci marxismu: Karl Marx's Ökonomische Lehren [Ekonomické učení Karla Marxe] (1887; česky 1958), Die Agrarfrage [Agrární otázka] (1899; česky 1959) aj. Později, v letech 1910—1911, přešel na pozice oportunistu. Za první světové války stál na pozicích sociálšovinismu, který zastíral frázemi o internacionalismu. Propagoval teorii ultraimperialismu. Po Říjnové revoluci se postavil proti proletářské revoluci, sovětské moci a napadal diktaturu proletariátu.

Lenin kritizoval Kautského teorie ve svých dílech Krach II. internacionály (1915), Imperialismus jako nejvyšší stadium kapitalismu (1916), Stát a revoluce (1917), Proletářská revoluce a renegát Kautsky (1918). — 129, 396

KERENSKIJ A. F. (1881—1970) — eser, poslanec IV. státní dумы. V dumě byl po určitou dobu předsedou Trudovické skupiny. Za první světové války zaujímal obranářské stanovisko. Po únorové revoluci 1917 se stal ministrem spravedlnosti a poté ministrem vojenství a vojenského námořnictva a později ministerským předsedou prozatímní vlády a vrchním velitelem. Po Říjnové revoluci aktivně bojoval proti sovětské moci. V roce 1918 emigroval. — 29, 43, 52—53, 61, 75, 77—78, 80, 91—92, 95—96, 104, 106, 117—118, 223, 230, 235, 237, 240, 252, 255, 258—259, 262, 264, 270—271, 275, 279—286, 288, 291—293, 295—298, 308—310, 312—314, 316—318, 331—332, 352, 354—356, 362, 368—369, 372—375, 378—381, 418—423, 429, 438, 440, 442, 444—445, 449—450, 457, 459, 463, 470, 475

KIŠKIN N. M. (1864—1930) — jeden z vůdců strany kadetů, povolá-

ním lékař. Byl ministrem státního dozoru v prozatímní vládě. V předvečer Říjnové revoluce se stal »diktátorem« Petrohradu. V roce 1919 aktivně působil v bělogvardějské kontrarevoluční organizaci Taktické centrum v Moskvě. V posledních letech života pracoval v lidovém komisariátu zdravotnictví. — 293, 312, 324, 333, 355

KLEMBOVSKIJ V. N. (1860—1921) — generál carské armády, od května 1917 vrchní velitel Severního frontu. Aktivně se účastnil Kornilovovy vzpoury. Po Říjnové revoluci sloužil v Rudé armádě. — 178, 235, 262, 380

KOLLONTAJOVÁ A. M. (1872—1952) — profesionální revolucionářka, účastnice revolučního hnutí od 90. let. V letech 1906—1915 se přikláněla k menševikům, členkou SDDSR se stala roku 1915. Na VI. sjezdu SDDSR(b) byla zvolena do ústředního výboru. Od počátku první světové války zaujímal revoluční internacionalistické stanovisko. Na Leninův podnět sjednocovala levicové, internacionalistické síly sociální demokracie ve skandinávských zemích a v Americe. Po únorové revoluci 1917 se vrátila do Ruska a stala se členkou výkonného výboru petrohradského sovětu, pracovala mezi námořníky Baltského loďstva a vojáky petrohradské posádky. Po Říjnové revoluci byla lidovou komisařkou sociálního zabezpečení, v roce 1920 vedla oddělení ÚV KSR(b) pro práci mezi ženami. Za diskuse o odborech (1920—1921) byla aktivní účastnicí protistranické skupiny »dělnické opozice«. V letech 1921—1922 byla tajemnicí Mezinárodního sekretariátu žen při Kominterně. Od roku 1923 zastávala různé diplomatické funkce. — 75

KONOVALOV A. I. (nar. 1875) — jeden z největších textilních továrníků v Rusku. Byl poslancem IV. státní dумы a patřil k organizátorům bloku progresivistů. V letech 1915—1916 zastával funkci místopředsedy ústředního výboru pro řízení válečného průmyslu. V prvních dvou prozatímních vládách roku 1917 byl ministrem obchodu a průmyslu, v poslední, Kerenského vládě, se stal jejím místopředsedou. Po Říjnové revoluci emigroval. — 324

KORNILOV L. G. (1870—1918) — generál carské armády, monarchista. V červenci a v srpnu 1917 byl vrchním velitelem ruské armády. V srpnu stál v čele kontrarevoluční vzpoury. Po jejím potlačení byl zatčen a uvězněn, ale uprchl na Don a stal se jedním z organizátorů a později velitelem bělogvardějské »dobrovolnické armády«. Byl zabít za bojů u Jekatěrinodaru [Krasnodar]. — 77, 99, 149—151,

153, 158—159, 167—168, 175, 177—178, 181, 198, 223, 235,
242, 246, 249—251, 255, 267, 281, 362, 380, 420, 440

KOZŁOWSKI M. (1876—1927) — činitel polského a ruského revolučního hnutí, člen sociálně demokratické strany od roku 1900, bolševik. Byl členem hlavního vedení Sociální demokracie Království polského a Litvy. Po únorové revoluci 1917 se stal členem výkonného výboru petrohradského sovětu, členem Ústředního výkonného výboru a předsedou vyborské obvodní dумы. Po Říjnové revoluci zastával funkci předsedy petrohradské mimořádné vyšetřovací komise, poté byl členem kolegia lidového komisariátu spravedlnosti a předsedou malé rady lidových komisařů. V roce 1919 se stal lidovým komisařem spravedlnosti Litevské a Běloruské republiky. V letech 1923—1927 pracoval jako hlavní právní zástupce lidového komisariátu dopravy. — 34

KRYLENKO N. V. (Bram A.) (1885—1938) — sovětský státník a politik, člen SDDSR od roku 1904. Po únorové revoluci 1917 se zúčastnil celoruské konference frontových a týlových vojenských organizací SDDSR(b). Byl delegátem I. celoruského sjezdu sovětů. Pracoval v redakci listu Soldatskaja pravda. Aktivně se zúčastnil Říjnové revoluce. Byl zvolen do rady lidových komisařů jako člen výboru pro vojenské a námořní záležitosti, později se stal vrchním velitelem ozbrojených sil. Od roku 1918 pracoval v sovětských justičních orgánech jako předseda Nejvyššího tribunálu CÚVV, náměstek lidového komisaře spravedlnosti a prokurátor republiky; od roku 1931 byl lidovým komisařem spravedlnosti RSFSR, od roku 1936 lidovým komisařem spravedlnosti SSSR. Na XV. a XVI. sjezdu strany byl zvolen členem ústřední kontrolní komise. — 376

KŠESINSKAJA M. F. — ruská primabalerína. Od cara Mikuláše II. dostala palác v Petrohradu. Po Říjnové revoluci emigrovala. — 52—53

KUSKOVÁ J. D. (1869—1958) — představitelka ruského buržoazního hnutí, publicistka. V polovině 90. let se v zahraničí seznámila s marxismem, sblížila se se skupinou Osvobození práce, ale brzy pod vlivem bernsteinismu začala marxismus revidovat. Její dokument Credo výstižně vyjadřoval oportunistickou podstatu ekonomismu a vyvolal ostrý protest skupiny ruských marxistů vedených Leninem. Před revolucí 1905—1907 se Kusková stala členkou liberálního Svazu osvobození. V roce 1906 vydávala s S. N. Prokopovičem polokadetský časopis Bez zaglavija a aktivně spolupracovala s listem levicových kadetů Tovarišč. Po Říjnové revoluci vystupova-

la proti sovětské moci. V roce 1922 byla ze Sovětského Ruska vypovězena. V zahraničí patřila k neaktivnějším emigrantům. — 325

LARIN J. (vl. jm. Lurje M. A.) (1882—1932) — sociální demokrat menševik, jeden z vůdců likvidátorského směru v ruské sociální demokracii. Za první světové války se hlásil k centristům. Po únorové revoluci 1917 stál v čele skupiny menševiků-internacionalistů, kteří vydávali časopis *Internacional*. V srpnu 1917 byl přijat do bolševické strany. Stal se členem výkonného výboru petrohradského sovětu dělnických a vojenských zástupců. Po Říjnové revoluci byl pro vytvoření koaliční vlády s účastí menševiků a eserů. Pracoval v sovětech a v hospodářských organizacích. — 376—377, 412—413

LENIN N. — viz Lenin V. I.

LENIN V. I. (vl. jm. Uljanov) (Ivanov K., Ivanov Konstantin Petrovič, Lenin N.) (1870—1924) — viz Životopisná data. — 34—38, 47, 58—59, 70, 99, 107, 145—146, 151, 171, 278, 298—300, 302, 314, 340, 354, 370, 372, 385—386, 398—401, 403, 407—408, 410—412, 423—424, 430—433, 455, 457, 459—460, 473, 485—486

LENSCH Paul (1873—1926) — německý sociální demokrat. V letech 1905—1913 byl redaktorem orgánu levého křídla Sociálně demokratické strany Německa, listu *Leipziger Volkszeitung*. Začátkem první světové války přešel na sociálšovinistické pozice. Po válce se stal šéfredaktorem orgánu průmyslových magnátů z Porúří, listu *Deutsche Allgemeine Zeitung*. V roce 1922 byl ze sociálně demokratické strany vyloučen. — 222

LIBER M. I. (vl. jm. Goldman) (1880—1937) — jeden z vůdců Bundu. V letech reakce a nového revolučního rozmachu vystupoval jako likvidátor; v roce 1912 patřil k aktivním činitelům trockistického srpnového bloku. Za první světové války byl sociálšovinistou. Po únorové revoluci 1917 se stal členem výkonného výboru petrohradského sovětu dělnických a vojenských zástupců a předsednictva ústředního výkonného výboru; zaujímal menševické stanovisko, byl přívržencem koaliční vlády. K Říjnové revoluci se stavěl negativně. Později pracoval v hospodářských institucích. — 114, 158, 279—281, 283, 286, 290—291, 312, 336, 371, 439, 444—445, 464

LIEBKNECHT Karl (1871—1919) — význačný činitel německého a mezinárodního dělnického hnutí; syn Wilhelma Liebknechta, povoláním

advokát. Do socialistického hnutí se zapojil už jako student, aktivně bojoval proti oportunistu a militarismu. Roku 1912 byl zvolen poslancem Říšského sněmu. Na začátku první světové války zaujal revoluční internacionalistické stanovisko. Byl jedním z organizátorů a vůdců skupiny Internacionála, později zvané skupina Spartakus a Spartakův svaz. V roce 1916 byl za protiválečnou propagandu odsouzen k nuceným pracím. Za listopadové revoluce 1918 v Německu stál spolu s R. Luxemburgovou v čele avantgardy německých dělníků, redigoval list Die Rote Fahne, byl jedním ze zakladatelů Komunistické strany Německa a vůdců povstání berlínských dělníků v lednu 1919. Po potlačení povstání byl bestiálně zavražděn bandami Noskeho. — 128, 133, 304, 417, 443

LINDE F. F. (1881—1917) — člen výkonného výboru petrohradského sovětu dělnických a vojenských zástupců; později komisař Jihozápadního frontu, jmenovaný prozatímní vládou. Byl zabit při pokusu přemluvit vojáky, aby šli do boje. — 247

LOMOV A. (vl. jm. Oppokov G. I.) (1888—1938) — profesionální revolucionář, člen SDDSR od roku 1903, později sovětský vládní činitel. Stranicky pracoval v Petrohradu, Ivanovu-Vozněsensku, Moskvě a Saratovu. Po únorové revoluci 1917 se stal členem moskevského oblastního byra a moskevského výboru SDDSR(b). V říjnových dnech roku 1917 pracoval v moskevském vojenském revolučním výboru a také jako místopředseda moskevského sovětu dělnických zástupců. Na II. celoruském sjezdu sovětů byl zvolen do rady lidových komisařů jako lidový komisař spravedlnosti. V roce 1918 patřil k »levým komunistům«. Byl členem předsednictva a místopředsedou Nejvyšší národohospodářské rady, místopředsedou Státní plánovací komise SSSR, členem ústředního výboru Komunistické strany Ukrajiny (bolševiků), kandidátem a členem ÚV VKS(b). — 385

LUDVÍK NAPOLEON — viz Napoleon III.

LURJE M. A. — viz Larin J.

LVOV G. J. (1861—1925) — kníže, velkostatkář, zemstevní činitel. Za první světové války řídil Celoruský svaz zemstev, později byl jedním z předsedů Spojeného svazu zemstev a měst. Po únorové revoluci 1917 zastával v prozatímní vládě úřad ministra vnitra; patřil k iniciátorům krvavého zúctování s petrohradskými dělníky a vojáky v červencových dnech roku 1917. Po Říjnové revoluci emigro-

- val; pomáhal organizovat vojenskou intervenci proti Sovětskému Rusku. — 47—49, 468—469
- MACLEAN John (1879—1923) — významný pracovník britského dělnického hnutí, povoláním učitel. Věnoval se osvětové revoluční práci mezi skotskými dělníky. Před první světovou válkou se připojil k levému křídlu Britské socialistické strany a stal se jedním z jejích vůdců ve Skotsku. Za první světové války zaujímal internacionalistické stanovisko; prováděl aktivní revoluční protiválečnou propagandu, patřil k organizátorům a vůdcům masových demonstrací a dělnických stávek; za tuto činnost byl perzekvován. V dubnu 1916 byl zvolen do vedení Britské socialistické strany. V posledních letech svého života zanechal aktivní politické činnosti. — 128, 133, 304
- MAC-MAHON Patrice (1808—1893) — francouzský generál a státník, monarchista. Za prusko-francouzské války 1870—1871 velel jedné z hlavních armád u Sedanu, byl poražen a dostal se do zajetí. Jako velitel kontrarevoluční armády versailleských se krutě vypořádal s hrdinnými obránci Pařížské komuny. V letech 1873—1879 byl francouzským prezidentem. Po vyzrazení přípravy monarchistického převratu s jeho účastí se úřadu vzdal. — 168
- MAKADZJUB M. S. (Panin) (nar. 1876) — sociální demokrat menševik. V letech reakce a nového revolučního rozmachu se projevoval jako likvidátor, spolupracoval s časopisem menševiků-likvidátorů Naša zarja. Po Říjnové revoluci zanechal politické činnosti. Od roku 1921 pracoval v sovětských vývozních společnostech v zahraničí; roku 1931 emigroval. — 302
- MAKLAKOV V. A. (1870—1957) — kadet, statkář, povoláním advokát, účastnil se četných politických procesů. Byl poslancem II., III. a IV. státní dumy za Moskvu, členem ústředního výboru Konstitučně demokratické strany. Po únorové revoluci 1917 byl vyslancem prozatímní vlády v Paříži, později emigroval. — 252, 267, 378, 380, 441
- MARKOV N. J. (nar. 1876) — velkostatkář, reakční politik carského Ruska, jeden z vůdců černosotňovských pogromistických organizací Svaz ruského národa a Svaz archanděla Michaela. Byl poslancem III. a IV. státní dumy za Kurskou gubernii a jedním z představitelů krajně pravého křídla v dumě. Po Říjnové revoluci emigroval. — 35

MARTOV L. (vl. jm. Cederbaum J. O.) (1873—1923) — čelný představitel menševismu. V sociálně demokratickém hnutí pracoval od 90. let. V letech reakce a nového revolučního rozmachu patřil k likvidátorům, redigoval list Golos social-demokrata. Za první světové války byl centristou. Po únorové revoluci 1917 stál v čele skupiny menševiků-internacionalistů, byl členem výkonného výboru petrohradského sovětu dělnických a vojenských zástupců. Po Říjnové revoluci vystupoval proti sovětské moci. V roce 1920 emigroval do Německa a v Berlíně vydával kontrarevoluční menševický časopis Socialističeskij věstnik. — 72, 109—112, 114, 125, 160, 169, 173, 260, 335, 445

MARX Karel (1818—1883) — zakladatel vědeckého komunismu, geniální myslitel, vůdce a učitel mezinárodního proletariátu [viz Leninovu stať Karel Marx (Stručný životopis a výklad marxismu)] — (Sebrané spisy 26, Praha 1986, s. 67—115). — 67—68, 143, 154, 271, 273, 277, 302, 334, 351, 364—365, 392, 413, 415—416, 452

MASLOV S. L. (1873—1938) — pravý eser. Po únorové revoluci 1917 se stal členem výkonného výboru Celoruského sovětu rolnických zástupců. Od září 1917 zastával úřad ministra zemědělství v prozatímní vládě. Po Říjnové revoluci pracoval v hospodářských organizacích a vědeckých institucích. Je autorem řady prací o agrární otázce. — 466—467, 470, 479

MELENĚVSKIJ M. I. (Basok) (1879—1938) — ukrajinský maloburžoazní nacionalista, menševik, aktivní pracovník ukrajinské sociálně demokratické organizace Spilka. Roku 1912 se zúčastnil protistranické srpnové konference ve Vídni. Za první světové války byl členem buržoazně nacionalistické organizace Svaz osvobození Ukrajiny. Po Říjnové revoluci pracoval v hospodářských funkcích. — 146

MGELADZE V. D. (Tria) (nar. 1868) — menševik, účastník protistranické srpnové konference ve Vídni v roce 1912. Za první světové války se přikláněl k buržoazně nacionalistické organizaci Svaz osvobození Ukrajiny. V letech 1918—1920 působil v menševické kontrarevoluční vládě v Gruzii. Po nastolení sovětské moci v Gruzii emigroval. — 146

MIKULÁŠ II. (ROMANOV) (1868—1918) — poslední ruský car (1894—1917). Z rozhodnutí uralského oblastního sovětu dělnických a vojenských zástupců byl 17. července 1918 v Jekatěrinburgu [Sverdlovsk] zastřelen. — 64, 86, 89, 95, 174, 280

MILJUKOV P. N. (1859—1943) — vůdce Konstitučně demokratické strany, významný ideolog ruské imperialistické buržoazie, historik a publicista. V říjnu 1905 se podílel na založení Konstitučně demokratické strany, později byl předsedou jejího ústředního výboru a redaktorem ústředního orgánu Reč. Byl poslancem III. a IV. státní dumy. Po únorové revoluci 1917 se stal ministrem zahraničních věcí první prozatímní vlády, prosazoval politiku pokračování v imperialistické válce až »do vítězného konce«. V srpnu 1917 byl jedním z inspirátorů Kornilovovy vzpoury. Po Říjnové revoluci patřil k organizátorům cizí vojenské intervence proti Sovětskému Rusku a k aktivním činitelům bělogvardějské emigrace. — 35—36, 38, 70, 77, 121—122, 145, 150, 198, 223, 251—252, 254, 257, 267, 292, 451, 468

MILJUTIN V. P. (1884—1938) — účastník sociálně demokratického hnutí od roku 1903; zpočátku menševik, od roku 1910 bolševik. Stranicky pracoval v Kursku, Moskvě, Orlu, Petrohradě a Tule. Na VII. (dubnové) celoruské konferenci SDDSR(b) byl zvolen členem ÚV strany. Na II. celoruském sjezdu sovětů byl jmenován lidovým komisařem zemědělství.

V listopadu 1917 prosazoval vytvoření koaliční vlády s účastí menševiků a eserů. Prohlásil, že nesouhlasí s politikou strany, vystoupil z ÚV a z vlády. V letech 1918—1921 se stal místopředsedou Nejvyšší národohospodářské rady, později zastával různé odpovědné funkce ve státních a hospodářských orgánech. Byl kandidátem ústředního výboru strany a členem ústřední kontrolní komise. Napsal několik prací o ekonomické problematice. — 385, 432

NAPOLEON I. (vl. jm. Bonaparte) (1769—1821) — francouzský císař v letech 1804—1814 a 1815. — 86, 227

NAPOLEON III. (vl. jm. Bonaparte Ludvík) (1808—1873) — synovec Napoleona I., francouzský císař (1852—1870). Po porážce revoluce 1848 byl zvolen francouzským prezidentem. V roce 1851 provedl státní převrat. K. Marx zhodnotil tuto událost ve svém díle Osmnáctý brumaire Ludvíka Bonaparta (K. Marx—B. Engels, Spisy 8, Praha 1960, s. 137—238). — 96, 126

NĚKRASOV N. A. (1821—1878) — ruský básník, revoluční demokrat. V. I. Lenin vysoce hodnotil Někrasovovu tvorbu a ve svých pracích často užíval obrazy z jeho děl. — 119, 327

NĚKRASOV N. V. (nar. 1879) — poslanec III. a IV. státní dumy za Tomskou gubernii, profesor, kadet. V roce 1917 se stal ministrem dopravy, ministrem bez portfeje a ministrem financí v prozatímní vládě. V létě roku 1917 z Konstitučně demokratické strany vystoupil. Za sovětské vlády pracoval v Ústředním svazu spotřebních družstev. — 77, 198

NIKITIN A. M. (nar. 1876) — menševik, povoláním právník. Po červencových dnech byl ministrem pošt a telegrafů; v prozatímní vládě byl ministrem vnitra. — 308, 310, 337, 355, 451

ОПРОКОВ G. I. — viz Lomov A.

PALČINSKIJ P. I. (1875—1929) — inženýr, zakladatel syndikátu Produgol. Měl úzké kontakty s bankovními kruhy. Po únorové revoluci 1917 se stal náměstkem ministra obchodu a průmyslu v prozatímní vládě. Podněcoval průmyslníky k sabotážím, bojoval proti demokratickým organizacím. Velel obraně Zimního paláce 25. října (7. listopadu) 1917. Po Říjnové revoluci patřil k organizátorům sabotáží v sovětském průmyslu. — 94, 214—215, 235—236

PANIN — viz Makadzjub M. S.

PANINOVÁ S. V. — hraběnka, členka ústředního výboru Konstitučně demokratické strany. Od 24. května (6. června) 1917 byla náměstkyní ministra národního dozoru v prozatímní vládě; v srpnu 1917 se stala náměstkyní ministra školství a lidové osvěty. Po Říjnové revoluci emigrovala. — 87

PARVUS (vl. jm. Helphand A. L.) (1869—1924) — menševik; koncem 90. let a na přelomu století pracoval v sociálně demokratickém hnutí v Rusku a Německu. Po II. sjezdu SDDSR se připojil k menševikům. Parvus propagoval teorii permanentní revoluce, z níž později Trockij učinil nástroj proti leninismu. V letech reakce a nového revolučního rozmachu se Parvus se sociálními demokraty rozešel. Za první světové války byl sociálšovinistou a agentem německého imperialismu. Zbohatl na velkých spekulacích s válečnými dodávkami. Od roku 1915 vydával renegátský časopis Die Glocke. — 34, 59—60

PEREVERZEV P. N. — advokát, trudovik, sympatizoval s esery. Po únorové revoluci v první koaliční prozatímní vládě zastával úřad ministra spravedlnosti. V červenci 1917 uveřejnil falešné dokumenty

proti Leninovi a bolševikům, které vyrobil Alexinskij spolu s vojenskou kontrarozvědkou. — 37—38, 74, 366

PESECHONOV A. V. (1867—1933) — buržoazní veřejný činitel a publicista. V 90. letech patřil k liberálním narodnikům; roku 1904 se stal členem redakce časopisu *Russkoje bogatstvo*; přispíval do liberálně buržoazního časopisu *Osvobožděnije* a do eserského listu *Revoljucionnaja Rossija*. Od roku 1906 byl jedním z vůdců maloburžoazní strany lidových socialistů. Po únorové revoluci 1917 se stal ministrem zásobování v prozatímní vládě. Po Říjnové revoluci bojoval proti sovětské moci, roku 1922 emigroval. — 93, 142, 180, 214—215, 235—237, 258, 339, 361—362

PETROVSKIJ G. I. (1878—1958) — účastník revolučního dělnického hnutí, bolševik, významný stranický a státní činitel. Do SDDSR vstoupil v roce 1897. Za první revoluce v Rusku byl jedním z vůdců dělnického hnutí v Jekatěrinoslavi [Dněpropetrovsk]. Jako poslanec IV. státní dумы za dělníky Jekatěrinoslavské gubernie byl členem bolševické frakce. V listopadu 1914 byl spolu s dalšími bolševickými poslanci zatčen a v roce 1915 vypovězen do Turuchanského kraje. Aktivně se účastnil Říjnové revoluce. V letech 1917—1919 byl lidovým komisařem vnitra RSFSR, v letech 1919—1938 jedním z předsedů Celoukrajinského ústředního výkonného výboru, po vytvoření SSSR zastával několik let funkci předsedy ústředního výkonného výboru SSSR a v letech 1938—1940 funkci místopředsedy prezidia Nejvyššího sovětu SSSR. V letech 1926—1939 byl kandidátem politického byra ÚV VKS(b). Od roku 1940 pracoval jako zástupce ředitele Muzea revoluce SSSR. — 376

PIROGOV N. I. (1810—1881) — významný ruský chirurg a anatom, zakladatel vojenské polní chirurgie a chirurgické anatomie, člen korespondent petrohradské Akademie věd. V době krymské války se účastnil obrany Sevastopolu. Po návratu roku 1856 byl jmenován kurátorem oděského a později kyjevského školského okruhu. Ostře kritizoval stávající systém výchovy, propagoval všeobecné vzdělání, vystupoval proti omezení práva na vzdělání hledisky národnostními nebo stavovskými. Současně však v řadě otázek zastával reakční názory, například připouštěl ve školách tělesné tresty. Roku 1861 byl za pokus o provedení reformy ve školství penzionován. V letech 1862—1866 působil v zahraničí. Po návratu do Ruska žil do konce života na vesnici. Je autorem mnoha vědeckých prací, které mu získaly světovou proslulost. — 126

PLANSON A. A. — lidový socialista; povoláním advokát. Po únorové revoluci 1917 byl jedním z vůdců celoruského výkonného výboru Odborového svazu železničářů, který byl v rukou menševiků a eserů.
— 445

PLECHANOV G. V. (1856—1918) — významný činitel ruského a mezinárodního dělnického hnutí, první propagátor marxismu v Rusku. V roce 1883 založil v Ženevě první ruskou marxistickou organizaci — skupinu Osvobození práce. Bojoval proti narodnictví, vystupoval proti revizionismu v mezinárodním dělnickém hnutí. Po roce 1900 redigoval spolu s Leninem list Jiskra a časopis Zarja. V letech 1883—1903 napsal řadu prací, které sehrály významnou úlohu při obhajobě a prosazování marxistického světového názoru. Již v této době se však dopustil vážných chyb, které byly zdrojem jeho budoucích menševických názorů.

Po II. sjezdu SDDSR zaujal smířlivecké stanovisko vůči oportunistům a později se přiklonil k menševikům. Za první ruské revoluce 1905—1907 stál ve všech zásadních otázkách na straně menševiků. V letech reakce a nového revolučního rozmachu vystupoval proti machistické revizi marxismu i proti likvidátorství. Postavil se do čela skupiny menševiků, kteří byli stoupcem zachování ilegální strany. Za první světové války patřil k sociálšovinistům. Po únorové revoluci 1917 se vrátil do Ruska a postavil se do čela pravicové skupiny menševiků-obranářů zvané Jednota. Aktivně vystupoval proti bolševikům i proti socialistické revoluci a tvrdil, že Rusko ještě nevypělo pro přechod k socialismu. S Říjnovou revolucí nesouhlasil, ale proti sovětské moci nebojoval.

Nejdůležitější teoretické práce: Socializm i političeskaja borba [Socialismus a politický boj] (1883; česky ve Vybraných filozofických spisech I, 1959), Naši raznoglasija [Naše neshody] (1884; česky ve Vybraných filozofických spisech I, 1959), K voprosu o razvitií monističeskogo vzgljada na istoriju [O vývoji monistického názoru na dějiny] (1895; česky ve Vybraných filozofických spisech I, 1959), Beiträge zur Geschichte des Materialismus [Očerki po istorii materializma] [Příspěvky k dějinám materialismu] (1896; česky ve Vybraných filozofických spisech II, 1960), O materialističeskom ponimanii istorii [O materialistickém pojetí dějin] (1897; česky ve Vybraných filozofických spisech II, 1960), K voprosu o roli ličnosti v istorii [O úloze osobnosti v dějinách] (1898; česky ve Vybraných filozofických spisech II, 1960) aj. — 59, 128—129, 133—134, 196, 222—223, 232, 235, 246, 253—254, 257, 281, 332, 359, 361—362, 380, 457

ПОКРОВСКИЙ М. Н. (1868—1932) — člen SDDSR od roku 1905, významný státní a veřejný činitel, historik. Aktivně se zúčastnil revoluce 1905—1907, byl členem moskevského výboru strany. Na V. (londýnském) sjezdu SDDSR byl zvolen kandidátem ÚV. V letech 1908—1917 žil v emigraci. V letech reakce a nového revolučního rozmachu se přikláněl k otzovistům a ultimatistům, později k Bogdanovově protistranické skupině Vperjod, s níž se rozešel v roce 1911. V roce 1917 se vrátil do Ruska, zúčastnil se ozbrojeného povstání v Moskvě. Byl členem zamoskvorečského revolučního štábu. Od listopadu 1917 do března 1918 byl předsedou moskevského sovětu. Nějaký čas spolupracoval se skupinou »levých komunistů« a vystupoval proti podepsání brestlitevské mírové smlouvy. Od roku 1918 zastával funkci náměstka lidového komisaře osvěty RSFSR. V letech 1923—1927 aktivně bojoval proti trockismu. V různých obdobích řídil Komunistickou akademii, Institut dějin AV SSSR, Institut rudé profesury aj. Několikrát byl zvolen do CÚVV a ÚVV SSSR.

Je autorem mnoha vědeckých prací o dějinách SSSR, v nichž podrobil kritice buržoazní historiografii. Pokrovskij však nebyl důsledným marxistou, ve výkladu historických událostí se dopouštěl závažných chyb.

Hlavní díla: Russkaja istorija s drevnějšich vremjon [Ruské dějiny od nejstarších dob] (1933—1934), Očerki istorii russkoj kulturny [Nástin dějin ruské kultury] (1915—1918). — 377

ПОЛОВЦЕВ П. А. (nar. 1874) — generál, v létě 1917 velitel vojsk petrohradského vojenského okruhu. V červencových dnech dal rozkaz ke střelbě do pokojných demonstrantů a ke zdemolování redakčních místností Pravdy. Po Říjnové revoluci emigroval. — 74—75

ПОТРЕСОВ А. Н. (1869—1934) — jeden z vůdců menševického hnutí. V letech reakce a nového revolučního rozmachu byl ideologem likvidátorství, významně ovlivnil menševické orgány *Vozrožděnije a Naša zarja*. Za první světové války patřil k sociálšovinistům. V roce 1917 redigoval list *Děň*, který útočil proti bolševikům. Po Říjnové revoluci emigroval. Přispíval do Kerenského týdeníku *Dni a svými články útočil proti Sovětskému Rusku*. — 196, 232, 235, 246, 253—254, 257, 281, 451

ПРИЛЕЖАЕВ И. А. (1881—1947) — eser, spolupracovník eserského listu *Dělo naroda*. Od prosince 1917 byl členem ústředního výboru strany eserů. — 237

PROKOPOVIČ S. N. (1871—1955) — buržoazní ekonom a publicista, jeden z významných ekonomistů a prvních propagátorů bernsteinismu v Rusku, aktivní člen liberální monarchistické organizace Svaz osvobození. V roce 1906 se stal členem ústředního výboru Konstitučně demokratické strany, redaktorem a vydavatelem časopisu *Bez zaglavija*. V roce 1917 zastával v prozatímní vládě funkci ministra zásobování. Po Říjnové revoluci byl za protisovětskou činnost z SSSR vypovězen. — 198, 337

PROUDHON Pierre Joseph (1809—1865) — francouzský publicista, ekonom a sociolog, ideolog maloburžoazie, jeden ze zakladatelů anarchismu; povoláním sazeč. V roce 1840 vydal knihu *Qu' est-ce que la propriété?* [Co je to vlastnictví?]. Propagoval zachování drobného vlastnictví a z maloburžoazních pozic kritizoval velké kapitalistické vlastnictví. Navrhoval, aby byla založena lidová banka, která by poskytovala dělníkům bezúročný úvěr, pomáhala jim získat vlastní výrobní prostředky a stát se tak drobnými vlastníky. Hájil reakční a utopickou ideu zřízení zvláštních výměnných bank, které by zajistily »spravedlivou směnu« mezi jednotlivými výrobci zboží, aniž by se dotkly kapitalistického vlastnictví výrobních prostředků a nástrojů. Za hlavní zdroj třídních protikladů považoval stát, měl utopické představy o pokojné likvidaci státu a k politickému boji se stavěl odmítavě. V roce 1846 vydal knihu *Système des contradictions économiques, ou Philosophie de la misère* [Systém ekonomických rozporů aneb Filozofie bídy], ve které vyložil své maloburžoazní filozofické a ekonomické názory. Marx v díle *Bída filozofie* podrobil Proudhonovu knihu kritice a dokázal její vědeckou neudržitelnost. Za revoluce 1848 byl Proudhon zvolen do Ústavodárného shromáždění; odsuzoval revoluční akce dělnické třídy a schvaloval bonapartistický převrat 2. prosince 1851. — 402

RADOMYSLSKIJ — viz Zinovjev G. J.

RAKITNIKOV N. I. (nar. 1864) — narodnik, později eser, novinář. Od roku 1901 byl členem ústředního výboru eserské strany, působil v různých ruských městech i v zahraničí, přispíval do eserských tiskových orgánů. Roku 1916 se vrátil do Ruska. Po únorové revoluci 1917 byl náměstkem ministra zemědělství. Po Říjnové revoluci se zapojil do činnosti kontrarevolučního výboru členů Ústavodárného shromáždění v Samaře. Roku 1919 vystoupil z ústředního výboru eserské strany a uznal sovětskou moc. Později zanechal politické činnosti. — 42, 451

REJNSTEJN B. I. (1866—1947) — účastník revolučního hnutí od roku 1884. Emigroval do USA, pracoval v Socialistické dělnické straně USA a byl jejím zástupcem ve II. internacionále. Po návratu do Ruska v roce 1917 se přiklonil k menševikům-internacionalistům. V dubnu 1918 byl přijat do bolševické strany. Působil především v Kominterně a Rudé odborové internacionále. — 483

RENAUDEL Pierre (1871—1935) — jeden z reformistických vůdců Francouzské socialistické strany. Redigoval list *Le Peuple* (1902—1914) a *L'Humanité* (1914—1920). V letech 1914—1919 a v roce 1924 byl členem poslanecké sněmovny. Za první světové války se projevoval jako sociálšovinista. V roce 1927 se vzdal vedení socialistické strany a v roce 1933 z ní byl vyloučen. Později založil neosocialistickou skupinu. — 128, 133, 443

RJABUŠINSKIJ P. P. (1871—1924) — moskevský bankéř a průmyslník, jeden z vůdců kontrarevoluce. Od roku 1907 vydával list *Utro Rossii*, jenž hájil zájmy velkoburžoazie, aktivně se podílel na založení strany progresistů. V srpnu 1917 vyhrožoval, že zardousí revoluci »kostnatou rukou hladu«; patřil k inspirátorům a organizátorům Kornilovovy vzpoury. Po Říjnové revoluci emigroval do Francie, kde řídil kontrarevoluční protisovětskou činnost. — 191, 251—252, 254, 267, 451

RJAZANOV D. B. (vl. jm. Goldendach) (1870—1938) — účastník sociálně demokratického hnutí od 90. let. Za první světové války patřil k centristům, psal do menševických listů *Golos* a *Naše slovo*. Na VI. sjezdu strany v roce 1917 byl přijat do SDDSR(b). Po Říjnové revoluci pracoval v odborovém hnutí. Začátkem roku 1918 vystoupil na krátkou dobu ze strany, protože nesouhlasil s uzavřením brestlitevského míru. V diskusi o odborech v letech 1920—1921 zaujal protistranické stanovisko a byl z funkcí v odborech odvolán. Podílel se na založení Institutu K. Marxe a B. Engelse a od roku 1921 byl jeho ředitelem. V únoru 1931 byl za podporu menševické kontrarevoluční činnosti vyloučen z VKS(b). — 454

RODBERTUS-JAGETZOW Johann Karl (1805—1875) — německý ekonom, politický činitel, ideolog zburžoazněných pruských junkerů. Hlásal reakční ideje pruského »státního socialismu«. Domníval se, že rozpory mezi prací a kapitálem mohou být vyřešeny řadou reforem vyhlášených pruským junkerským státem. Nepochopil původ nadhodnoty a podstatu základního rozporu kapitalismu viděl v neúplné spotřebě lidových mas. Existenci pozemkové renty vyvozoval z to-

ho, že prý v zemědělství se nemusí vynakládat kapitál na suroviny a stroje. — 392

RODZJANKO M. V. (1859—1924) — velkostatkář, jeden z vůdců okta-
bristické strany, monarchista. Od března 1911 byl předsedou III.
a pak i IV. státní dумы. Za únorové revoluce 1917 organizoval kon-
trarevoluční prozatímní výbor Státní dумы a později »tajnou pora-
du« členů Státní dумы. Patřil k vůdcům Kornilovovy vzpoury. Po
Říjnové revoluci se připojil k Děnikinovi; pokoušel se sjednotit
všechny kontrarevoluční síly k boji proti sovětské moci. Později
emigroval. — 150, 281, 380, 439—441, 444—447, 450, 457, 459,
463

ROLOVIČ (vl. jm. Rochovič G. J.) — člen Celostátního zásobovacího vý-
boru v roce 1917. — 216

ROVIO G. S. (1887—1938) — člen SDDSR od roku 1905, povoláním
soustružník. Za účast v revolučním hnutí v letech 1907 a 1910 byl
vězněn a poslán do vyhnanství nejdříve do Vologdy, později do
Tveru, ale pokaždé uprchl. Od konce roku 1910 žil a pracoval ve
Finsku. Byl členem Sociálně demokratické strany Finska a působil
jako agitátor. V letech 1913—1915 byl tajemníkem ústředního vý-
boru Sociálně demokratického svazu mládeže Finska. V souvislosti
s revolučními událostmi v dubnu 1917 byl dělnickými organizace-
mi pověřen funkcí velitele milice v Helsingforsu [Helsinky].
V srpnu a v září 1917 se u něho ukrýval před pronásledováním pro-
zatímní vládou V. I. Lenin.

Byl jedním z aktivních účastníků dělnické revoluce ve Finsku
v roce 1918. Později pracoval jako tajemník finské sekce severozá-
padního byra ÚV VKS(b). Byl prorektorem leningradského odděle-
ní Komunistické univerzity západních národnostních menšin; od
července 1929 pracoval jako tajemník karelského oblastního výboru
VKS(b). — 298—300

RUDNĚV V. A. — viz Bazarov V.

S. — viz Sokolnikov G. J.

SAVINKOV B. V. (1879—1925) — významný činitel eserské strany, je-
den z vůdců její »bojové organizace«. Za první světové války vystu-
poval jako sociálšovinista. Po únorové revoluci 1917 se stal náměst-
kem ministra vojenství a poté vojenským generálním gubernátorem
Petrohradu. Z jeho podnětu byl na frontě zaveden trest smrti. Po

Říjnové revoluci zorganizoval četné kontrarevoluční vzpoury a pomáhal připravovat vojenskou intervenci proti Sovětské republice. Později emigroval. V roce 1924 přijel ilegálně do SSSR a byl zatčen. Vojenský tribunál Nejvyššího soudu SSSR odsoudil Savinkova k trestu smrti zastřelením, ale ústřední výkonný výbor SSSR mu snížil trest na deset let vězení. V roce 1925 spáchal Savinkov ve vězení sebevraždu. — 77, 281

SCHEIDEMANN Philipp (1865—1939) — jeden z vůdců krajně pravicového oportunistického křídla německé sociální demokracie. Od roku 1903 byl členem sociálně demokratické frakce v Říšském sněmu, od roku 1911 členem představenstva Sociálně demokratické strany Německa. Za první světové války vystupoval jako sociálšovinista. Za listopadové revoluce 1918 v Německu patřil ke členům kontrarevoluční rady lidových zmocněnců, byl inspirátorem štvavé kampaně proti spartakovcům. V únoru—červnu 1919 stál v čele koaliční vlády Výmarské republiky. Patřil k organizátorům krvavého potlačení německého dělnického hnutí v letech 1918—1921. Později aktivní politické činnosti zanechal. — 128, 131—135, 222, 443

SKOBELEV M. I. (1885—1939) — menševik, povoláním inženýr, v sociálně demokratickém hnutí pracoval od roku 1903. Za první světové války se projevoval jako sociálšovinista. Po únorové revoluci 1917 byl místopředsedou petrohradského sovětu a místopředsedou ústředního výkonného výboru; od května do srpna 1917 zastával úřad ministra práce v prozatímní vládě. Po Říjnové revoluci se s menševiky rozešel, pracoval v družstevním hnutí, později v lidovém komisariátu zahraničního obchodu. Od roku 1922 byl členem KSR(b), zastával odpovědné hospodářské funkce; v letech 1936—1937 byl činný v Celosvazovém výboru pro rozhlas. — 93—94, 102, 104, 106, 117, 131—135, 140, 153, 158, 201, 215, 286

SMILGA I. T. (1892—1938) — člen SDDSR od roku 1907. V stranických funkcích pracoval v Moskvě a Petrohradu. Po únorové revoluci 1917 byl členem kronšadtského výboru SDDSR(b) a předsedou oblastního výkonného výboru finské armády, námořnictva a finských dělníků. Po Říjnové revoluci zastával funkci zplnomocněného představitele rady lidových komisařů RSFSR ve Finsku, byl členem Revoluční vojenské rady republiky a místopředsedou Nejvyšší národohospodářské rady. Za diskuse o odborech v letech 1920—1921 obhajoval platformu Trockého. V roce 1927 byl na XV. sjezdu VKS(b) jako aktivní činitel trockistické opozice ze strany vyloučen.

V roce 1930 byl do strany znovu přijat a později za protistranickou činnost opět vyloučen. — 295

SMIRNOV V. M. (1887—1937) — člen SDDSR od roku 1907. Po únorové revoluci 1917 působil v Moskvě; byl členem redakční rady bolševických orgánů — listu Social-demokrat a časopisu Spartak. Po Říjnové revoluci se stal členem předsednictva Nejvyšší národohospodářské rady. V roce 1918 vystupoval jako »levý komunista«. Byl jedním z vůdců »vojenské opozice« na VIII. sjezdu strany v roce 1919. V letech 1919—1921 se aktivně podílel na činnosti protistranické skupiny »demokratického centralismu«. V roce 1923 se připojil k trockistické opozici. Za frakční činnost byl roku 1926 ze strany vyloučen. Po krátké době byl do strany znovu přijat zpět, ale na XV. sjezdu VKS(b) za protistranickou činnost opět vyloučen. — 385, 404—405, 408

SMITOVÁ-FALKNEROVÁ M. N. (Smitová M.) (1878—1968) — ekonomka a statistička. Revolučního hnutí se účastnila od roku 1897. Po únorové revoluci 1917 nějaký čas spolupracovala s polomeneševickým listem Novaja žizň, stala se členkou skupiny mezirajonovců. V červenci 1918 byla přijata do bolševické strany. Po Říjnové revoluci pracovala v řadě vědeckých ústavů, je autorkou mnoha významných vědeckých prací. Od roku 1939 byla členkou-korespondentkou Akademie věd SSSR. — 215

SOKOLNIKOV V. — viz Sokolnikov G. J.

SOKOLNIKOV G. J. (vl. jm. Brilliant G. J., S., Sokolnikov V.) (1888—1939) — člen SDDSR od roku 1905. Po únorové revoluci 1917 byl členem moskevského výboru a moskevského oblastního byra SDDSR(b) a působil v redakci Pravdy. Po Říjnové revoluci pracoval ve stranických a státních orgánech. Roku 1922 se stal lidovým komisařem financí, roku 1926 byl zvolen místopředsedou Státní plánovací komise SSSR, později náměstkem lidového komisaře zahraničních věcí. Byl členem a kandidátem ústředního výboru. Od roku 1925 tíhl k »nové opozici« a potom se připojil k sjednocenému trockisticko-zinovjevovskému bloku. V roce 1936 byl za protistranickou činnost ze strany vyloučen. — 385—402, 473

SPIRIDONOVÁ M. A. (1884—1941) — patřila k vedoucím činitelům eserské strany. Za atentát spáchaný v roce 1906 na Luženovského, hlavního organizátora černosotňovských pogromů v Tambovské gubernii, byla odsouzena a poslána na nucené práce. Po únorové re-

voluci 1917 patřila k levému křídlu eserů, po vzniku jejich strany v listopadu 1917 se stala členkou ústředního výboru. Vystupovala proti uzavření brezlitevského míru, aktivně se podílela na vzpouře levých eserů v roce 1918 a po jejím potlačení dál pokračovala v nepřátelské činnosti proti sovětské moci. Později politické činnosti zanechala. — 160, 169, 260, 484

STALIN J. V. (vl. jm. Džugašvili) (1879—1953) — významný činitel ruského a mezinárodního revolučního dělnického hnutí, KSSS a sovětského státu. Do SDDSR vstoupil v roce 1898. Stranicky pracoval v Tiflisu [Tbilisi], Baku, Batumi a v Petrohradu. V lednu roku 1912 byl kooptován do ÚV, zvoleného na VI. (pražské) konferenci SDDSR; podílel se na redigování bolševického listu Pravda. Za Říjnové revoluce se stal členem vojenského revolučního ústředí pro řízení povstání. Na II. celoruském sjezdu sovětů byl zvolen lidovým komisařem pro národnostní záležitosti. V době cizí vojenské intervence a občanské války byl členem Revoluční vojenské rady republiky a odpovídal za stranickou činnost na několika frontech. V roce 1922 byl zvolen generálním tajemníkem ÚV KSR(b).

Stalin sehrál významnou úlohu při realizaci Leninova plánu industrializace SSSR a kolektivizace zemědělství, v boji za nezávislost sovětského státu a v úsilí o mír. Stál v čele boje strany proti trockistům, pravicovým oportunistům a buržoazním nacionalistům. Od roku 1941 byl předsedou rady lidových komisařů, později rady ministrů SSSR. Za Velké vlastenecké války byl předsedou Státního výboru obrany, lidovým komisařem obrany a vrchním velitelem sovětských ozbrojených sil.

Ve Stalinově činnosti se projeví i negativní rysy. V odpovědných stranických a státních funkcích se totiž dopustil hrubého porušování leninských zásad kolektivního vedení, norem stranického života a socialistické zákonnosti.

Hlavní díla: Marksizm i nacionalnyj vopros [Marxismus a národnostní otázka] (1912—1913), Ob osnovach leninizma [O základech leninismu] (1924), K voprosam leninizma [K otázkám leninismu] (1926), Ekonomičeskije problemy socializma v SSSR [Ekonomické problémy socialismu v SSSR] (1952) (česky Spisy 1—13, Praha 1949—1953). — — 473

STAUDING Thorwald August Marinus (1873—1942) — dánský státník, jeden z pravicových vůdců dánské sociální demokracie a II. internacionály, publicista. Od roku 1906 byl členem dánského parlamentu, od roku 1910 předsedou Sociálně demokratické strany Dánska a její parlamentní frakce. Za první světové války se projevoval jako so-

ciálšovinista. V letech 1916—1920 byl členem buržoazní vlády jako ministr bez portfeje. V letech 1924—1926 stál v čele sociálně demokratické vlády a v letech 1929—1942 byl předsedou koaličních vlád buržoazních radikálů a pravicových sociálních demokratů.
— 131—135, 301, 303

STRUVE P. B. (1870—1944) — buržoazní ekonom a publicista, jeden z vůdců Konstitučně demokratické strany. V 90. letech byl čelným představitelem legálního marxismu, »doplňoval« a »kritizoval« ekonomické a filozofické učení K. Marxe, snažil se přizpůsobit marxismus a dělnické hnutí zájmům buržoazie. Patřil k teoretikům a zakladatelům liberálně monarchistické organizace Svaz osvobození (1903—1905) a byl redaktorem jejího ilegálního časopisu Osvoboždění (1902—1905). Když v roce 1905 vznikla Konstitučně demokratická strana, stal se členem jejího ústředního výboru. Patřil k ideologům ruského imperialismu. Po Říjnové revoluci byl členem kontrarevoluční Vrangelovy vlády; později emigroval. — 337

STÜRKGH Karl (1859—1916) — rakouský reakční státník, hrabě, představitel rakouských velkostatkářů. Od roku 1890 byl členem rakouského parlamentu. V letech 1909—1911 byl v Rakousko-Uhersku ministrem osvěty. V letech 1911—1916 stál v čele rakousko-uherské vlády. Stürgkhova vláda se aktivně podílela na přípravách a rozpoutání první světové války. Před válkou rozpustila rakouský a začátkem války uherský parlament a nastolila v zemi vojenskou absolutistickou diktaturu; krutě potlačovala vzrůstající se protiválečné a revoluční hnutí. V říjnu 1916 Stürgkha zastřelil rakouský sociální demokrat Friedrich Adler. — 302

SUCHANOV N. (vl. jm. Gimmer N. N.) (nar. 1882) — ekonom a malo-buržoazní publicista. Původně byl narodnik, později se přiklonil k menševikům a snažil se spojit narodnictví s marxismem. Za první světové války se prohlašoval za internacionalistu. V roce 1917 byl zvolen členem ústředního výkonného výboru petrohradského sovětu. Spolupracoval s listem Novaja žižň, aktivně podporoval prozatímní vládu. Po Říjnové revoluci pracoval ve státních hospodářských orgánech a institucích. V roce 1931 byl odsouzen jako vůdce ilegální menševické organizace. — 152—153, 155—157, 159, 445

SUMENSONOVÁ J. M. — soukromá osoba; pobývala v Petrohradu a neměla žádný vztah k ruskému nebo mezinárodnímu dělnickému hnutí. Její obchodní korespondenci s Haneckým, žijícím tehdy ve Stockholmu, označila prokuratura za dohodnutou a zašifrovanou

a snažila se ji využít jako obviňující materiál proti V. I. Leninovi.
— 34, 60

SUVORIN A. S. (1834—1912) — reakční novinář a vydavatel. V letech 1876—1912 byl majitelem a vydavatelem listu *Novoje vremja*, orgánu reakčních šlechtických kruhů a úřednické byrokracie. Svou novinářskou činnost zahájil v provinciálním tisku, později psal do časopisů *Otěčestvennyje zapiski* a *Sovremennik*. V roce 1876 se v souvislosti s rusko-tureckou válkou náhle přiklonil k reakci. V roce 1917 list *Novoje vremja* vydávali a redigovali jeho synové M. A. a B. A. Suvorinové. — 450

SVERDLOV J. M. (1885—1919) — významný stranický pracovník a státník; člen SDDSR od roku 1901. Řídil revoluční činnost v Nižním Novgorodu, Sormově, Kostromě, Kazani, Moskvě, Petrohradu a v řadě dalších měst. Za revoluce 1905—1907 vedl bolševické organizace na Uralu. Po VI. (pražské) konferenci SDDSR (leden 1912) byl kooptován do ústředního výboru a zařazen do ruského byra ústředního výboru. Byl členem redakce *Pravdy*. Carská vláda ho za revoluční činnost často pronásledovala. Ve vězeních a ve vyhnanství strávil dvanáct let. Po únorové revoluci 1917 byl jedním z vedoucích pracovníků uralské stranické organizace. Na VII. (dubnové) celoruské konferenci v roce 1917 byl zvolen členem ÚV SDDSR(b) a vedoucím sekretariátu ÚV. Aktivně se účastnil přípravy Říjnové revoluce, v jejím průběhu působil jako člen petrohradského vojenského revolučního výboru a vojenského revolučního ústředí pro řízení povstání, které ustavil ústřední výbor strany. Dne 8. (21.) listopadu 1917 byl zvolen předsedou Celoruského ústředního výkonného výboru sovětů. — 473

ŠINGARJOV A. I. (1869—1918) — kadet, zemstevní činitel, publicista, povoláním lékař. Od roku 1907 byl členem ústředního výboru Konstitučně demokratické strany. Za Voroněžskou gubernii byl poslancem II. a III. státní dumy, Za Petrohrad poslancem IV. státní dumy; v dumě byl vůdcem frakce kadetů. Po únorové revoluci 1917 se stal ministrem zemědělství v první prozatímní vládě a ministrem financí v druhé prozatímní vládě. — 198, 469

ŠOTMAN A. V. (1880—1939) — profesionální revolucionář, bolševik; povoláním soustružník. Do revolučního hnutí se zapojil v roce 1899. Aktivně se účastnil revoluce 1905—1907 v Petrohradu a Oděse. V letech 1911—1912 byl členem helsingforského [helsinského] výboru Sociálně demokratické strany Finska. Na srpnové po-

radě ÚV SDDSR se stranickými pracovníky v Poroninu v roce 1913 se stal členem ústředního výboru a ruského byra ÚV SDDSR. V listopadu 1913 byl v Jekatěrinoslavi [Dněpropetrovsk] zatčen a deportován do Narymského kraje. Únorové revoluce 1917 se zúčastnil v Tomsku, od června 1917 byl členem petrohradského okruhového výboru strany, v srpnu téhož roku organizoval na příkaz ÚV strany Leninův odjezd z Razlivu do Finska. Aktivně se zúčastnil Říjnové revoluce, po revoluci vykonával odpovědné funkce v hospodářském a stranickém aparátě a v sovětech; v letech 1923—1924 byl předsedou Ústředního výkonného výboru Karelské ASSR, v letech 1929—1937 vedl kádrové oddělení Nejvyšší národohospodářské rady a byl zmocněncem předsednictva Celoruského ústředního výkonného výboru. Na XIII., XIV., XV. a XVI. sjezdu strany byl zvolen členem ústřední kontrolní komise. — 432

ŠTEJNBERG S. — ruský emigrant, člen emigrantského výboru ve Stockholmu. Tento výbor vznikl v roce 1917 po únorové revoluci s cílem poskytovat pomoc politickým emigrantům, kteří se vraceli do Ruska. — 59

TĚREŠČENKO M. I. (nar. 1888) — majitel největších ruských cukrovarů, milionář. Po únorové revoluci 1917 byl ministrem financí a později ministrem zahraničních věcí v prozatímní vládě. Aktivně uplatňoval imperialistickou politiku války »až do vítězného konce«. Po Říjnové revoluci uprchl do zahraničí; byl jedním z organizátorů kontrarevoluce a vojenské intervence proti Sovětskému Rusku. — 77, 191, 198, 200—201, 207, 216, 281

TRIA — viz Mgeladze V. D.

TROCKIJ L. D. (vl. jm. Bronštejn) (1879—1940) člen SDDSR od roku 1897, menševik. V letech reakce a nového revolučního rozmachu byl likvidátorem. V roce 1912 zorganizoval protistranický srpnový blok; za první světové války zaujímal centristickou pozici a bojoval proti Leninovu stanovisku v otázkách války, míru a revoluce. Po únorové revoluci 1917 se vrátil z emigrace, vstoupil do skupiny mezirajonovců a společně s nimi byl na VI. sjezdu SDDSR(b) přijat do bolševické strany. Po Říjnové revoluci byl lidovým komisařem zahraničních věcí, lidovým komisařem vojenství a námořnictva, předsedou Revoluční vojenské rady republiky; byl členem politického byra ÚV a exekutivy Kominterny. V roce 1918 se stavěl proti brešt-litevskému míru. V letech 1920—1921 stál v diskusi o odborech v čele opozice. Od roku 1923 vedl frakční boj proti leninskému pro-

gramu výstavby socialismu a proti generální linii strany. Prohlásoval, že socialismus v SSSR nemůže zvítězit. V roce 1927 byl vyloučen ze strany, v roce 1929 byl za protisovětskou činnost vypovězen z SSSR a v roce 1932 zbaven sovětského občanství. — 51—52, 293, 354, 376, 460

TROELSTRA Pieter Jelles (1860—1930) — pracovník holandského dělnického hnutí, pravicový socialista. Byl jedním ze zakladatelů a vůdců Sociálně demokratické dělnické strany Nizozemska. Na počátku 20. století přešel z marxistických pozic na pozice krajního oportunistu. Bojoval proti levému křídlu strany, které se v roce 1907 seskupilo kolem listu *De Tribune* a v roce 1909 založilo Sociálně demokratickou stranu Nizozemska. Za první světové války byl sociálšovinista, germanofil. — 131, 133

ULJANOV V. I. — viz Lenin V. I.

VERCHOVSKIJ A. I. (1886—1941) — podplukovník carské armády, vojenský spisovatel. V roce 1917 velel vojskům moskevského vojenského okruhu. Po porážce Kornilovovy vzpoury byl povýšen do hodnosti generálmajora; v prozatímní vládě byl ministrem války. 19. října 1917 odešel do zálohy poté, co předparlament zamítl jeho návrh na demobilizaci značné části armády a další opatření. Po vítězství Říjnové revoluce patřil nějakou dobu do tábora jejích odpůrců. Později přešel na stranu sovětské moci a v únoru 1919 vstoupil do Rudé armády. Od roku 1920 působil jako učitel na Vojenské akademii dělnickorolnické Rudé armády, v roce 1927 byl jmenován profesorem. V roce 1930 byl pověřen funkcí náčelníka štábu severokavkazského vojenského okruhu, později pracoval v Akademii generálního štábu. — 474

VICHLJAJEV P. A. (1869—1928) — statistik a agronom, liberální narodnik. Byl vedoucím hospodářského oddělení tverské zemstevní správy a v letech 1907—1917 vedl statistické oddělení moskevské zemstevní správy. Napsal řadu statistických prací o rolnickém hospodářství v carském Rusku, v nichž popíral třídní diferenciaci rolnictva a vychvaloval vesnickou občinu. V prozatímní vládě byl náměstkem ministra zemědělství. Po Říjnové revoluci pracoval v Ústřední statistické správě a přednášel na moskevských vysokých školách. — 451

VILÉM II. (HOHENZOLLERN) (1859—1941) — německý císař a pruský král (1888—1918). — 419, 441, 447

VOINOV I. A. (1884—1917) — člen SDDSR od roku 1909, bolševik, spolupracovník a aktivní dopisovatel Zvezdy a Pravdy. Pocházel z rodiny nemajetného rolníka z Jaroslavské gubernie. Po příjezdu do Petrohradu pracoval v různých závodech, na Nikolajevské (nyní Říjnové) železnici, byl spjat s její bolševickou organizací. Byl mnohokrát vězněn a žil pod policejním dohledem. Po únorové revoluci 1917 se vrátil do Petrohradu, pracoval v tiskárně Trud, kde se tiskla Pravda, a psal do tohoto listu příspěvky. Dne 6. července 1917 byl při kolportáži Pravdy zabit kozáky a junkery na Špalírové ulici (nyní Voinovova ulice). — 43, 49, 56, 74

VOL-IJ — viz Volodarskij V.

VOLODARSKIJ V. (vl. jm. Goldštejn M. M.) (Vol-ij) (1891—1918) — člen SDDSR(b) od roku 1917. Revoluční činnost začal v roce 1905 v organizacích Bundu, později se přiklonil k menševikům. Byl mnohokrát vězněn. V roce 1911 byl poslán do vyhnanství do Archangelské gubernie. Po návratu z vyhnanství v roce 1913 emigroval do Severní Ameriky. Za první světové války vystupoval jako internacionalista. V květnu 1917 se vrátil do Ruska; nějakou dobu byl členem petrohradské organizace mezirajonovců. Řídil agitační práci v Petergofsko-narvském obvodu Petrohradu, byl členem petrohradského výboru strany, předsednictva petrohradského sovětu dělnických a vojenských zástupců a členem ústředního výkonného výboru. Po Říjnové revoluci se stal komisařem pro tisk, propagandu a agitaci. Působil jako redaktor listu Krasnaja gazeta v Petrohradě. 20. července 1918 byl zavražděn eserem. — 149, 151

VIIK Karl Harald (1883—1946) — finský sociální demokrat. Od roku 1909 až do roku 1940 byl přerušovaně členem výkonného výboru Sociálně demokratické strany Finska, v letech 1926—1936 tajemníkem této strany. Po několik volebních období byl poslancem zemského sněmu. V srpnu 1917 pobýval na jeho chatě ve stanici Malm V. I. Lenin. Za dělnické revoluce ve Finsku byl členem revoluční vlády — rady lidových zmocněnců. Za účast v protiválečném hnutí v roce 1941 byl zbaven poslanecké imunity a uvězněn. Ve vězení byl do roku 1944. Stál v čele skupiny levicových sociálních demokratů, kteří spolu s Komunistickou stranou Finska založili Demokratický svaz finského lidu, a stal se jeho prvním předsedou. — 298

ZAMYSLOVSKIJ G. G. (nar. 1872) — černosotňovec, člen rady Svazu ruského národa. Poslanec III. a IV. státní dumy za Vilenskou gubernii. Proslul antisemitským postojem v Bejlisově aféře. — 35

- ZARUDNYJ A. S. (1863—1934) — advokát. Po únorové revoluci 1917 se přiklonil ke straně lidových socialistů. Od července do srpna 1917 byl ministrem spravedlnosti v prozatímní vládě. Po Říjnové revoluci zanechal politické činnosti. — 79, 113, 282—286
- ZASLAVSKIJ D. I. (1880—1965) — významný novinář a publicista. Do revolučního hnutí se zapojil v roce 1900. V roce 1903 vstoupil do Bundu. Za první světové války zastával obranářské stanovisko. V roce 1917 byl zvolen do ústředního výboru Bundu. V letech 1917—1918 ostře vystupoval proti bolševikům. V roce 1919 přehodnotil své politické názory, přiznal jejich nesprávnost a začal podporovat sovětskou moc. Přispíval do listů Leningradskaja pravda, Krasnaja gazeta, Izvěstija a v roce 1928 se stal stálým dopisovatelem Pravdy. Roku 1934 byl přijat do KSSS. — 121—122, 451
- ZINOVJEV G. J. (vl. jm. Radomyslskij) (1883—1936) — člen SDDSR od roku 1901. V letech 1908—1917 žil v emigraci, byl členem redakce ústředního orgánu strany Social-demokrat a bolševického listu Proletarij. V letech reakce a nového revolučního rozmachu se stavěl smířlivecky k likvidátorům, oțzovistům a trockistům. V době příprav Říjnové revoluce a v jejím průběhu kolísal, v říjnu 1917 vyslovil spolu s Kameněvem v menševicky zaměřeném listu Novaja žižň svůj nesouhlas s rozhodnutím ústředního výboru o ozbrojeném povstání. Prozatímní vládě tak vyzradil plány strany. Po Říjnové revoluci byl předsedou petrohradského sovětu, členem politického byra ústředního výboru a předsedou exekutivy Kominterny. Několikrát vystoupil proti leninské politice strany: v listopadu 1917 byl pro vytvoření koaliční vlády za účasti menševiků a eserů, v roce 1925 patřil k organizátorům »nové opozice«, v roce 1926 k vůdcům protistranického trockisticko-zinovjevovského bloku. V listopadu 1927 byl za frakční činnost vyloučen ze strany, v roce 1928 mu bylo členství obnoveno, v roce 1932 byl znovu ze strany vyloučen a v roce 1933 opět přijat. V roce 1934 byl za protistranickou činnost vyloučen z VKS(b) potřetí. — 51—52, 58, 285, 432—433, 456—458, 460—464, 473
- ŽORDANIJA N. N. (1870—1953) — sociální demokrat, vůdce kavkazských menševiků. V letech reakce a nového revolučního rozmachu se formálně hlásil k menševikům-straníkům, ve skutečnosti však podporoval likvidátory. V roce 1914 přispíval do časopisu Borba, v jehož čele stál Trockij. Za první světové války vystupoval jako sociálšovinista. Po únorové revoluci 1917 byl předsedou tiflíského

[tbiliského] sovětu dělnických zástupců, v letech 1918—1921 stál v čele kontrarevoluční menševické vlády v Gruzii; od roku 1921 žil v emigraci. — 333

ŽIVOTOPISNÁ DATA

(Červenec—říjen 1917)

5. (18.) července Lenin se skrývá před pronásledováním kontrarevoluční prozatímní vládou. Z ilegality udržuje úzký kontakt s ústředním výborem, usměrňuje činnost strany, intenzívně teoreticky pracuje a řídí přípravy k ozbrojenému povstání.
- V noci z 9. na 10. (z 22. na 23.) července Lenin opouští byt dělníka S. J. Allilujeva v Petrohradě, kde se skrýval od 7. (20.) července, a přijíždí ilegálně do osady nedaleko železniční stanice Razliv k dělníku N. A. Jemeljanovovi.
10. (23.) července až 8. (21.) srpna Lenin se skrývá v seníku N. A. Jemeljanova, potom žije jako sekáč trávy v salaši za jezerem Razliv. Styk s Petrohradem udržuje prostřednictvím spojek určitých ústředním výborem. Píše články a dopisy do bolševických tiskových orgánů a pracuje na knize Stát a revoluce.
10. (23.) července Lenin píše teze Politická situace. Teze vycházejí jako článek pod titulkem Politická nálada v 6. čísle listu Proletarskoje dělo z 20. července (2. srpna).
11. (24.) července Leninův Dopis redakci listu Novaja žizň je uveřejněn v 71. čísle tohoto listu.
- 13.—14. (26.—27.) července Na rozšířené poradě ÚV SDDSR(b) se zástupci petrohradského výboru, vojenské organizace při ÚV SDDSR(b), moskevského oblastního byra, moskevského výboru a moskevského okruhového výboru se projednávají Leninovy teze Politická situace. Porada schválila, aby se Lenin nedostavil před soud kontra-revoluční prozatímní vlády.

15. (28.)
července Leninův Dopis redakci listu Proletarskoje dělo a článek S čím mohli počítat kadeti, když odcházeli z vlády? vycházejí v 2. čísle listu Proletarskoje dělo.
- V polovině
července Lenin píše článek O heslech, který vyšel v roce 1917 jako brožura nákladem kronšadtského výboru SDDSR(b).
19. července
(1. srpna) Leninův článek Poděkování knížeti G. J. Lvovovi uveřejňuje 5. číslo listu Proletarskoje dělo.
Leninův článek Tři krize vychází v 7. čísle časopisu Rabotnica.
22. července
(4. srpna) V novinách je uveřejněno oznámení prokurátora petrohradského soudního dvora o předvolání Lenina před soud.
- Mezi 22. a 26.
červencem (4.
a 8. srpnem) Lenin píše článek Odpověď. Článek vychází 26. a 27. července (8. a 9. srpna) v 3. a 4. čísle listu Rabočij i soldat.
26. července
(8. srpna) Lenin píše článek O ústavních iluzích. Článek je uveřejněn 4. a 5. (17. a 18.) srpna v 11. a 12. čísle listu Rabočij i soldat.
26. července—3.
srpna (8.—16.
srpna) Lenin řídí z ilegality jednání VI. sjezdu SDDSR(b). Podílí se na vypracování a formulování nejdůležitějších návrhů sjezdových rezolucí.
Sjezd volí Lenina za čestného předsedu a posílá mu pozdrav. Na sjezdu je jednomyslně schválena rezoluce, že se Lenin nemá dostavit před soud kontrarevoluční prozatímní vlády.
29. července
(11. srpna) Lenin je na VI. sjezdu SDDSR(b) zvolen za člena ÚV. V 6. čísle listu Rabočij i soldat vychází Leninův článek Začátek bonapartismu.
Leninovi je vystaven průkaz (propustka) na jméno Konstantina Petroviče Ivanova, dělníka sestoreckého závodu, pro ilegální přechod rusko-finské státní hranice.
- Koncem července Lenin píše článek Poučení z revoluce, který vychází 30. a 31. srpna (12. a 13. září) v 8. a 9. čísle listu Rabočij.

- V červenci až srpnu* Lenin píše vzkaz (adresát nebyl zjištěn) s prosbou, aby mu rychle obstarali Marxův a Engelsův Manifest Komunistické strany a Marxovu Bídu filozofie v němčině a ruštině.
3. (16.) srpna VI. sjezd SDDSR(b) kandiduje Lenina do Ústavodár-
ného shromáždění.
- V noci z 8. na 9. (z 21. na 22.) srpna* Lenin opouští Razliv a v doprovodu A. V. Šotmana, Ejna Rahji a N. A. Jemeljanova jde pěšky asi 10 km na železniční stanici Dibuny. Spolu s Rahjou a Šotmanem odjíždí do stanice Udělnaja, kde v bytě E. Kalskeho, finského dělníka Ajvazovy továrny, nocuje a tráví celý další den.
- Večer 9. (22.) srpna* Lenin převlečený za dělníka, v paruce a s průkazem (propustkou) na jméno dělníka Konstantina Petroviče Ivanova odjíždí ilegálně do Finska. Ze stanice Udělnaja do stanice Terioki se přes rusko-finskou hranici dostává jako topič lokomotivy, kterou řídí strojvůdce H. Jalava.
10. (23.) srpna Lenin se skrývá ve Finsku.
až 7. (20.) října
10. (23.) srpna Lenin se cestou do Helsinek zastavuje ve vsi Jalkala
až 17. (30.) září (dnes Iljičovo v roščinském okrese Leningradské oblasti, 12 km od Teriok) v rodině finského dělníka P. G. Parviainena, odkud udržuje spojení s Petrohradem prostřednictvím jeho dcery L. P. Parviainenové. Z vesnice Jalkala odjíždí v přestrojení za pastora v doprovodu dvou finských dělníků do města Lahti ležícího 130 km od Helsinek. Cestou do Helsinek se Lenin zastavuje na jeden den v Malmu u poslance finského sněmu K. Wiika, s jehož pomocí začíná navazovat ilegální písemné spojení se zahraničním byrem ústředního výboru SDDSR(b), které tehdy sídlilo ve Švédsku. V Helsinkách bydlí Lenin u finského sociálního demokrata G. Rovia a později v bytech finských dělníků Useniuse a Blumkvista. Pokračuje v práci na knize Stát a revoluce, píše řadu článků do bolševických tiskových orgánů a rovněž dopisy ústřednímu, petro-

hradskému a moskevskému výboru strany. Posílá dopisy a vzkazy N. K. Krupské, mezi nimi i dopis s pozváním, aby za ním přijela do Helsinek, psaný neviditelným inkoustem. Ilegálně se stýká s některými vedoucími činiteli finského revolučního hnutí.

Po 12. (25.) srpnu Lenin píše seznam věcí, knih a materiálů, které nutně potřebuje. Mezi nimi uvádí i »moje teze o politické situaci (pro sjezd)«.

16. (29.) srpna Leninův dopis O Kameněvově projevu k otázce stockholmské konference předneseném na zasedání ústředního výkonného výboru je uveřejněn v 3. čísle listu Proletarij.

Nejpozději 17. (30.) srpna Lenin píše konspekt dopisu zahraničnímu byru ÚV SDDSR(b).

17., 18., 20. a 25. srpna (30., 31. srpna, 2. a 7. září) Lenin píše dopis zahraničnímu byru ÚV SDDSR(b), v němž dává pokyny, jak bojovat proti odporne pomlouvačné kampani rozpoutané buržoazií proti internacionalistům. Uvádí, že účast na stockholmské konferenci by znamenala zradu socialismu, a naléhá, aby byla neodkladně svolána konference levicových sil, na níž by byla založena III., Komunistická internacionála.

18.—19. srpna (31. srpna—1. září) Lenin píše článek Pověsti o spiknutí.

19. srpna (1. září) Leninův článek Pro stromy nevidí les s podpisem N. Karpov vychází v 6. čísle listu Proletarij.

Po 22. srpnu (4. září) Lenin píše Dopis k vydání Letáku k obsazení Rigy.

24. srpna (6. září) V 10. čísle listu Proletarij vychází Leninův článek Politické vyděračství.

Po 24. srpnu (6. září) Lenin si vypisuje údaje o volbách do ústřední petrohradské městské dumy, uveřejněné v listu Děň z 24. srpna 1917.

27. září
(10. října) Lenin píše Dopis I. T. Smilgovi, předsedovi oblastního výboru finské armády, námořnictva a finských dělníků.
Lenin píše G. Roviovi do Helsink, aby přiložený dopis odevzdal I. T. Smilgovi a jemu aby poslal noviny a korespondenci. Ptá se, zda byla odeslána jeho pošta určená švédským přátelům.
- Po 27. září
(10.) říjnu Lenin se dotazuje G. Rovia, zda dostal jeho předcházející dopis s přiloženým dopisem pro I. T. Smilgu a zda byl odeslán dopis a noviny do Švýcarska. Prosí, aby mu poslal všechna čísla listu *Priboj* a *Socialist-revoljucioněr*.
- Nejpozději 28.
září (11. října) Lenin si podtrhává a dělá poznámky ve zprávě N. A. Semaška o III. zimmerwaldské mezinárodní socialistické konferenci.
28. září (11.
října) Lenin píše závěrečné stránky knihy *Agrární program sociální demokracie v první ruské revoluci 1905—1907* a doslov k ní. (V roce 1908 byla tato kniha zkonfiskována carskou vládou. V zachovaném exempláři chybí několik závěrečných stran.) Poprvé vyšla kniha i s doslovem v roce 1917.
- Po 28. září
(11. říjnu) Lenin píše článek *Úkoly naší strany v internacionále* (K III. zimmerwaldské konferenci).
29. září
(12. října) Lenin píše článek *Krise dozrála. I.—III. a V. kapitola článku vyšla 7. (20.) října v 30. čísle listu Rabočij puť*.
Ústřední výbor SDDSR(b) doporučuje Lenina jako kandidáta ve volbách do Ústavodárného shromáždění za tyto volební okruhy: Petrohrad-hlavní město, Petrohradská gubernie, Ufa, Baltské loďstvo a armáda.
- Mezi 29. zářím
a 4. říjnem (12.
a 17. říjnem) Lenin píše *Teze referátu předneseného na konferenci petrohradské organizace 8. října* a určené rovněž pro rezoluci a instrukci delegátům sjezdu strany.
- Koncem září až
1. (14.) října Lenin píše článek *Udrží bolševici státní moc?* a doslov k němu. Článek vyšel v říjnu 1917 v časopise

Prosvěščenije, č. 1/2 a v témže roce jako samostatná brožura.

- Po 30. září Lenin píše svolání Dělníkům, rolníkům a vojákům.
1. (14.) října Lenin píše Dopis ústřednímu, moskevskému a petrohradskému výboru a bolševickým členům petrohradského a moskevského sovětu.
3. (16.) října Na moskevské městské konferenci strany je Lenin navržen za kandidáta do Ústavodárného shromáždění. Ústřední výbor SDDSR(b) se usnáší: »navrhnout Iljičovi, aby se přestěhoval do Petrohradu, což by umožnilo udržovat stálé a úzké spojení«.
5. (18.) října Ústřední výbor ustavuje komisi v čele s Leninem, která má připravit návrh programu strany.
- 6.—8. (19.—21.) října Lenin píše stať K revizi programu strany, která byla uveřejněna v říjnu 1917 v časopise Prosvěščenije, č. 1/2.
7. (20.) října Lenin se ilegálně vrací z Vyborgu do Petrohradu a bydlí v bytě M. V. Fofanovové (Vybořská Strana, Serdobolská 1/92).
Lenin píše Dopis petrohradské městské konferenci. Přečíst na neveřejném zasedání.
Lenin je zvolen za čestného předsedu třetí petrohradské městské konference bolševiků.
8. (21.) října Lenin píše článek Rady člověka zpovzdálí a Dopis soudruhům bolševikům, účastníkům sjezdu sovětů Severní oblasti.
9. (22.) října Třetí petrohradská městská konference strany navrhuje, aby Lenin kandidoval do Ústavodárného shromáždění za Petrohrad.
10. (23.) října Lenin přednáší na zasedání ÚV strany zprávu o současné situaci a předkládá rezoluci o ozbrojeném povstání, kterou ústřední výbor schvaluje. Na témže zasedání je ustaveno politické byro ÚV v čele s Leninem pro politické vedení povstání.

Po zasedání ústředního výboru SDDSR(b) nocuje Lenin v bytě dělníka bolševika Ejna Rahji (Petrohradská Strana, Pevčeská ulička 3, pokoj 344).

- Mezi 10. a 16. (23. a 29.) říjnem* Lenin se v bytě M. I. Kalinina (Vybořská Strana, Vybořská třída 106, byt 1) setkává s členy ÚV, s nimiž jedná o přípravách ozbrojeného povstání.
- Nejpozději 12. (25.) října* Lenin podepisuje prohlášení, že souhlasí se svou kandidaturou do Ústavodárného shromáždění za Severní front a Baltské loďstvo.
- Mezi 12. a 15. (25. a 28.) říjnem* Lenin se několikrát setkává v konspirativním bytě se zástupcem moskevského výboru SDDSR(b) O. A. Pjatnickým a hovoří s ním o připravenosti Moskvy k ozbrojenému povstání. Písemně potvrzuje, že souhlasí, aby byl kandidován za město Moskvu ve volbách do Ústavodárného shromáždění.
- 14. (27.) října* Lenin se v bytě strojvůdce Finské dráhy G. E. Jalavy (Vybořská Strana, Lomanská ulička 4-b, byt 29) setkává s vedoucími pracovníky bolševické strany, s nimiž jedná o přípravách k ozbrojenému povstání.
- 16. (29.) října* Lenin přednáší na rozšířeném zasedání ÚV SDDSR(b) zprávu o rezoluci o ozbrojeném povstání schválené na zasedání ústředního výboru 10. (23.) října. Třikrát vystupuje v diskusi a obhajuje nastoupený kurs na okamžitou přípravu ozbrojeného povstání.
- 17. (30.) října* Lenin píše Dopis soudruhům, v němž kritizuje Zinovjevovy a Kameněvovy argumenty proti ozbrojenému povstání. Dopis byl uveřejněn 19., 20. a 21. října (1., 2. a 3. listopadu) v listě Rabočij puť, č. 40, 41 a 42.
- V noci ze 17. na 18. (z 30. na 31.) října* Lenin se v bytě dělníka D. A. Pavlova (Serdobolská 35, byt 4) setkává s vedoucími pracovníky vojenské organizace ÚV N. I. Podvojským, V. A. Antonovem-Ovsejenkem a V. I. Něvským; vyslechne zde jejich zprávy o průběhu příprav ozbrojeného povstání v Petrohradě a dá jim důležité rady a pokyny.

18. (31.) října Lenin píše Dopis členům bolševické strany, v němž žádá, aby Zinovjev a Kameněv byli ze strany vyloučeni jako nepřátelé revoluce, kteří vyrazili usnesení ÚV o ozbrojeném povstání.
19. října (1. listopadu) Lenin píše Dopis ústřednímu výboru SDDSR(b), v němž žádá, aby Zinovjev a Kameněv byli vyloučeni ze strany jako nepřátelé revoluce, kteří vyrazili usnesení ÚV o ozbrojeném povstání.
20. října (2. listopadu) Na zasedání ÚV strany je projednáván Leninův Dopis ústřednímu výboru SDDSR(b).
Lenin píše článek Jak eserská strana znovu podvedla rolníky. Článek vyšel 24. října (6. listopadu) ve 44. čísle listu Rabočij put'.
Lenin vypracovává Osnovu příloh k letáku o tom, jak strana eserů podvedla rolníky a co požadují pro rolníky bolševici.
22. nebo 23. října (4. nebo 5. listopadu) Lenin píše Dopis J. M. Sverdlovovi ohledně usnesení ÚV strany o Zinovjevovi a Kameněvovi.
24. října (6. listopadu) Lenin posílá písemné vzkazy ústřednímu výboru SDDSR(b).
24. října (6. listopadu) Lenin v Dopise členům ústředního výboru píše, že »otálet s povstáním znamená přivolávat smrt«, navrhuje zatknout prozatímní vládu a převzít moc.
Pozdě večer přichází Lenin ilegálně do Smolného a ujímá se bezprostředního vedení ozbrojeného povstání.

OBSAH

Předmluva	7—28
1917	
POLITICKÁ SITUACE (<i>Čtyři teze</i>)	29—33
*DOPIS REDAKCI LISTU NOVAJA ŽIZŇ	34—36
*DOPIS REDAKCI LISTU PROLETARSKOJE DĚLO	37—38
O HESLECH	39—46
PODĚKOVÁNÍ KNÍŽETI G. J. LVOVOVI	47—49
ODPOVĚĎ	50—61
I	50
II	58
III	61
O ÚSTAVNÍCH ILUZÍCH	62—76
I	63
II	67
III	70
ZAČÁTEK BONAPARTISMU	77—81
POUČENÍ Z REVOLUCE	83—99
I	85
II	87

* Hvězdičkou jsou označeny titulky Institutu marxismu-leninismu při ÚV KSSS

III	88
IV	90
V	90
VI	92
VII	96
VIII	97
IX	98
Doslov	99

O KAMENĚVOVĚ PROJEVU K OTÁZCE STOCKHOLMSKÉ KONFERENCE PŘEDNESENÉM NA ZASEDÁNÍ ÚSTŘEDNÍHO VÝKONNÉHO VÝBORU	100—102
POVĚSTI O SPIKNUTÍ	103—108
PRO STROMY NEVIDÍ LES	109—115
*DOPIS K VYDÁNÍ LETÁKU K OBSAZENÍ RIGY	116—118
POLITICKÉ VYDĚRAČSTVÍ	119—122
PAPÍROVÉ REZOLUCE	123—126
O STOCKHOLMSKÉ KONFERENCI	127—135
Z DENÍKU PUBLICISTY. <i>Rolníci a dělníci</i>	136—144
O POMLOUVAČÍCH	145—146
ÚSTŘEDNÍMU VÝBORU SOCIÁLNĚ DEMO- KRATICKÉ DĚLNICKÉ STRANY RUSKA	149—151
Z DENÍKU PUBLICISTY	152—163
1. Kořen zla	152
2. Roboty a socialismus	160
O KOMPROMISECH	164—170
K PROGRAMU STRANY	171—172
K PROBLÉMU ZIMMERWALDU	173

O PORUŠOVÁNÍ DEMOKRATISMU V MASOVÝCH ORGANIZACÍCH	174
NÁVRH REZOLUCE O SOUČASNÉ POLITICKÉ SITUACI	175—181
HROZÍCÍ KATASTROFA A JAK JÍ ČELIT	183—230
Začíná hlad	187
Naprostá nečinnost vlády	189
Kontrolní opatření jsou všeobecně známá a snadno uskuteč- nitelná	191
Znárodnění bank	193
Znárodnění syndikátů	199
Zrušení obchodního tajemství	202
Povinné sdružování do svazů	207
Regulování spotřeby	210
Vláda maří práci demokratických organizací	213
Finanční krach a opatření proti němu	217
Dá se jít kupředu a přitom se bát cesty k socialismu?	221
Boj proti hospodářskému rozvratu a válka	225
Revoluční demokracie a revoluční proletariát	228
JEDNA ZE ZÁKLADNÍCH OTÁZEK REVOLUCE	231—238
JAK ZAJISTIT ÚSPĚCH ÚSTAVODÁRNĚHO SHROMÁŽDĚNÍ (<i>O svobodě tisku</i>)	239—244
REVOLUCE V RUSKU A OBČANSKÁ VÁLKA. <i>Zastrašování občanskou válkou</i>	245—259
ÚKOLY REVOLUCE	260—269
Spolčování s kapitalisty je smrtelně nebezpečné	262
Moc sovětům	262
Mír národům	263
Půdu pracujícím	265
Boj proti hladu a hospodářskému rozvratu	266
Boj proti kontrarevoluci statkářů a kapitalistů	267
Pokojný vývoj revoluce	268
BOLŠEVICI MUSÍ PŘEVZÍT MOC. <i>Dopis ústřednímu, petrohradskému a moskevskému výboru SDDSR(b)</i>	270—272

MARXISMUS A POVSTÁNÍ. <i>Dopis ústřednímu výboru SDDSR(b)</i>	273—278
O HRDINECH PODVODU A CHYBÁCH BOLŠEVIKŮ	279—287
Z DENÍKU PUBLICISTY. <i>Chyby naší strany</i>	288—294
*DOPIS I. T. SMILGOVI, PŘEDSEDOVI OBLASTNÍHO VÝBORU FINSKÉ ARMÁDY, NÁMOŘNICTVA A FINSKÝCH DĚLNÍKŮ	295—300
1	295
2	296
3	297
4	297
5	298
6	298
7	298
8	299
9	299
10	300
ÚKOLY NAŠÍ STRANY V INTERNACIONÁLE (<i>K III. zimmerwaldské konferenci</i>)	301—303
KRIZE DOZRÁLA	304—315
I	304
II	307
III	309
IV	311
V	311
VI	312
DĚLNÍKŮM, ROLNÍKŮM A VOJÁKŮM	316—318
UDRŽÍ BOLŠEVICI STÁTNÍ MOC?	319—370
Předmluva k druhému vydání	321
Doslov	364
DOPIS ÚSTŘEDNÍMU, MOSKEVSKÉMU A PETROHRADSKÉMU VÝBORU A BOLŠEVICKÝM ČLENŮM PETROHRADSKÉHO A MOSKEVSKÉHO SOVĚTU	371—372

TEZE REFERÁTU PŘEDNESENÉHO NA KONFERENCI PETROHRADSKÉ ORGANIZACE 8. ŘÍJNA A URČENÉ ROVNĚŽ PRO REZOLUCI A INSTRUKCI DELEGÁTŮM SJEZDU STRANY	373—377
K otázce účasti strany v předparlamentu	373
O hesle Všechnu moc sovětům	374
Poznámka k rezoluci Moc sovětům	375
O seznamu kandidátů do Ústavodárného shromáždění	375
Poznámka k tezi O seznamu kandidátů do Ústavodárného shromáždění	376
DOPIS PETROHRADSKÉ MĚSTSKÉ KONFERENCE	
CI. <i>Přečíst na neveřejném zasedání</i>	378—381
K REVIZI PROGRAMU STRANY	383—413
I	385
II	389
III	392
IV	395
V	397
VI	402
VII	404
VIII	409
IX	412
RADY ČLOVĚKA ZPOVZDÁLÍ	414—416
DOPIS SOUDRUHŮM BOLŠEVIKŮM, ÚČASTNÍKŮM SJEZDU SOVĚTŮ SEVERNÍ OBLASTI	417—423
*ZASEDÁNÍ ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU SDDSR(b)	
10. (23.) ŘÍJNA 1917	424—429
1. REFERÁT. <i>Protokolární zápis</i>	424
2. REZOLUCE	429
*ZASEDÁNÍ ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU SDDSR(b)	
16. (29.) ŘÍJNA 1917	430—433
1. REFERÁT. <i>Protokolární zápis</i>	430
2. DISKUSNÍ PŘÍSPĚVKY. <i>Protokolární zápis</i>	432
1.	432
2.	432
3.	433
Rezoluce	433

DOPIS SOUDRUHŮM	434—455
Doslov	454
DOPIS ČLENŮM BOLŠEVICKÉ STRANY	456—459
*DOPIS ÚSTŘEDNÍMU VÝBORU SDDSR(b)	460—465
JAK ESERSKÁ STRANA ZNOVU PODVEDLA ROLNÍKY	466—472
*DOPIS J. M. SVERDLOVOVI	473
*DOPIS ČLENŮM ÚSTŘEDNÍHO VÝBORU	474—475
PŘÍPRAVNÉ MATERIÁLY	477—485
*Osnova příloh k letáku	479
PŘÍLOHY	481—485
*Poznámky pro zapamatování	483—484
*Dvě prohlášení o souhlasu kandidovat do Ústavodárného shromáždění	485—486
1. Prohlášení	485
2. Prohlášení	486
Seznam dosud nenalezených Leninových prací (červenec—říjen 1917)	489—492
Poznámky	493—543
Seznam literatury, kterou V. I. Lenin cituje nebo o níž se zmiňuje	544—573
Jmenný rejstřík	574—611
Životopisná data	612—617

V. I. L E N I N

S E B R A N Ě S P I S Y

3 4

Podle 5. ruského vydání V. I. Lenin, Polnoje sobranije sočiněnij, tom 34, Politizdat, Moskva 1977, připraveného Institutem marxismu-leninismu při ÚV KSSS, přeložil kolektiv překladatelů. Kontrolní redaktorka Marie Vondrášková. Odpovědná redaktorka Naděžda Stupková. Obálka, vazba a grafická úprava Milan Hegar. Výtvarný redaktor František Kraus. Technická redaktorka Jitka Vostradovská. Vydání II. Praha 1987. Vydalo Nakladatelství Svoboda jako svou 5798. (6911.) publikaci. Vytisklo Rudé právo, tiskařské závody, Praha. Náklad 1-30 000. AA 32,64 (text 30,22; ilustrace 2,42), VA 33,57. Tematická skupina 00/3. Cena brož. výt. 11,30 Kčs, váz. výt. 16,— Kčs.

73/202-21-8.5

25—097—87 Kčs 16,—